

BIOGRAFSKI SPOMINI SV. JANEZA BOSKA 1847–1850

ZBRAL

JANEZ KRSTNIK LEMOYNE

BiS 3

IZDAJA V SLOVENŠČINI
EDITIO SLOVENICA

BIOGRAFSKI SPOMINI SV. JANEZA BOSKA

3. ZVEZEK

IZDAJA V SLOVENSKEM JEZIKU

MEMORIE BIOGRAFICHE DI SAN GIOVANNI BOSCO

EDITIO SLOVENICA

BIOGRAFSKI SPOMINI SV. JANEZA BOSKA

ZBRAL

JANEZ KRSTNIK LEMOYNE

3. ZVEZEK

LJUBLJANA 2013

BIOGRAFSKI SPOMINI SV. JANEZA BOSKA

ZBRAL JANEZ KRSTNIK LEMOYNE

3. ZVEZEK

V SLOVENSKEM JEZIKU - EDITIO SLOVENICA

BiS 3

NASLOV IZVIRNIKA

MEMORIE BIOGRAFICHE DI DON GIOVANNI BOSCO

RACCOLTE DAL SAC. SALESIANO GIOVANNI BATTISTA LEMOYNE

VOLUME 3

S. Benigno Canavese, Scuola tipografica e libreria salesiana, 1903

Prevedel:	Valter Dermota
Uredil:	Stanislav Duh
Sodeloval pri pripravi:	Franc Podbevšek
Oblikoval in pripr. za tisk:	Marjan Lamovšek
Izdal:	Salezijanski inšpektorat Ljubljana 2013
Tisk in založba:	Salve d.o.o. Ljubljana
Naklada:	50 izvodov
Spletna izdaja:	www.donbosko.si/bis

Izdaja "ad experimentum".

Za tekstnokritično sklicevanje je merilo besedilo v izvirniku.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929Bosco G.
272(450)"18"

LEMOYNE, Giovanni Battista, 1839-1916

Biografski spomini sv. Janeza Boska, ki jih je zbral Janez Krstnik Lemoyne / [prevedel Valter Dermota]. - Ljubljana : Salve, 2012-<2013>

Prevod dela: Memorie biografiche di Don Giovanni Bosco. - Od 2. zv. dalje:
Biografski spomini sv. Janeza Boska / zbral Janez Krstnik Lemoyne

Zv. 3. - 2013

ISBN 978-961-211-674-3 (zv. 3)

261096704

sv. Jožef Cafasso
duhovnik

PREDGOVOR

POKLANJAM VAM, DRAGI SOBRATJE, TRETJI ZVEZEK Biografskih spominov našega ustanovitelja. Naslovna slika nam predstavlja duhovnika Jožefa Cafassa. S tem hočemo izraziti zahvalo vseh salezijancev temu velikemu Božjemu služabniku, ki je bil učitelj, svetovalec in dobrotnik našega don Boska v težkem začetku njegove duhovniške in apostolske poti. Don Bosko ga je ljubil z naravnost nežno ljubeznijo, pripovedoval svojim sinovom o njegovih krepostih in ga vsem dal za zgled. Spomina na ta dva moža, ki ju je povezala zgodovina, ne more nihče ločiti. Svetemu sinu je v čast, če je imel svetega očeta, in slava očetova je njegov moder otrok. Poskušal bom še nadalje pripovedovati pomembnejše dogodke iz življenja Janeza Boska. Kot do sedaj bom dal govoriti pričam, ki so bile očarane od njegovih del in so prejele od njega dobrine za časno in večno življenje. Ko bodo govorile priče, bom vedno navedel njihova imena. Če v nekaterih primerih imen ne bom navedel, je to znamenje, da sem stvari, o katerih pišem, od očitidcev zvedel sam. Medtem ko vam kličem v spomin navodila, ki sem jih o uporabi teh Biografskih spominov po naročilu vrhovnega predstojnika napisal v predgovorih k prejšnjima zvezkoma, se vam prav toplo priporočam v molitev. Bog in blažena Devica Pomočnica, katere sliko smo pred kratkim slovesno kronali, naj vas blagoslovita. Mati Božja naj nam pomaga doseči tisto krono, ki jo je svojim zvestim služabnikom obljubil njen Sin in ki jo je, tako upamo, naš dragi oče don Bosko prav gotovo že dosegel.

Duhovnik Janez Krstnik LEMOYNE

član Družbe sv. Frančiška Saleškega

Turin, 25. marca 1903, na praznik Marijinega oznanjenja

1.

POGLAVJE

Italijani se bojujejo za neodvisnost svoje domovine – Liberalci – Podtalno delovanje mednarodnih sekt

V ZAČETKU LETA 1847 SO VSI PRIČAKOVALI, da se bo v politiki zgodilo nekaj pomembnega. Knjige, brošure in plakati so bili prepolni domovinske ljubezni. Zahtevali so, da se je treba otresti tujčevega jarma, pod katerim so vzdihovale najlepše italijanske province. Pozivali so vse države Apeninskega polotoka h konfederaciji in kazali, kako je samo v edinosti mogoče braniti svojo neodvisnost. Te želje same po sebi niso bile niti proti veri niti proti npravnim načelom. Ker so bile vidni izraz najglobljih želj vseh src, je veliko ljudi iz vseh slojev in stanov podpiralo to gibanje, ki je samo sebe imenovalo »narodno« ali »nacionalno« gibanje. Istočasno je Silvij Pellico v svoji povesti Moje ječe, pisani brez očitkov in v docela preprostem slogu, podžigal v srcih mladih Italijanov nepomirljivo sovraštvo do Avstrije. Tisti vodilni krogi, ki so sami sebe imenovali liberalni, so izrabljali to splošno razburjenje in pod bobnečimi gesli »vera« in »domovina« spretno pripravljali dogodke, ki naj bi v kratkem sledili. Sprememba oblike vladavine je bil prvi korak k uresničenju njihovih idealov. Med liberalci je bilo veliko poštenih, zvestih poslanikov njihovega vladarja; čeprav so se navduševali za ideje, ki niso bile vedno brez vsake zmote, so vendar delali v dobri veri. Imeli so se za prave kristjane, ker se liberalizem do tedaj še ni pokazal kot sistem, ki bi nasprotoval katoliški Cerkvi, veri in Božjim zapovedim. V imenu ljudstva so zahtevali preudarnejše politične ustanove z več svobode, večjo samostojnost občin in obsojali nasilne nastope zarotnikov.

Toda vsi liberalci niso bili tako lojalni. Mnogi izmed njih so, pokvarjeni zaradi slabe vzgoje, branja slabih knjig, gnani od svoje slavohlepne in razuzdane narave, želeli tako obliko vladavine, ki so jo predlagali že leta 1821 in ki je umrla, še

preden je bila rojena. Pri vsem tem jim ni šlo toliko za svobodo kot za željo, da bi mogli zasesti najbolj donosna mesta in se polastiti monopola v vladanju. Da bi dosegli te cilje, so izrabljali javne nered in pripravljali tajne shode. Ker so uvideli, da sami ne bodo mogli uresničiti svojih želj, so se povezali z ločinarji. Teh sicer ni bilo veliko, bili pa so zelo pretkani in so jim obljubili svojo pomoč. Za protiuslugo so od liberalcev zahtevali napredno, moderno državo, prekinitev zveze s Sv. sedežem, odpravo cerkvenih privilegijev in osebno imuniteto. Pri vsem tem pa so skrivali svojo najglobljo željo: uvedbo republike. Kaj kmalu so se pojavili pretkani in spretni pisci, ki so skušali na lep, pa vendar varljiv način pripraviti katoličane na revolucijo. Da bi si lahkoverneže lažje pridobili, so svoje namene skrivali pod krinko verskih spisov. V njih so na prebrisan način povečevali vero kot nosilko domovinske ljubezni, hkrati pa napadali cerkvene ustanove in hoteli odpraviti duhovništvo.

Vendar tudi ta zveza liberalcev z ločinarji v Piemontu ni mogla ničesar doseči brez kralja Karla Alberta, za katerim sta stala ljudstvo in vojska. Kralj Karel Albert pa je bil v svojih kraljevskih predpravicah in v pravicah Cerkve nepopustljiv. Kot smo že povedali, so si za nekaj časa res pridobili njegovo naklonjenost. Bili so člani kraljevskih odborov in so odobravali njegovo zamisel enotnega italijanskega kraljestva, toda hoteli so še več. Uporabiti so ga hoteli kot orožje in zastavo proti vsem drugim italijanskim knezom, posebno še proti rimskemu papežu. Piemontski kralj pa je želel združiti pod svojim žezlom samo Parmo, Piacenzo, Modeno, Reggio, Lombardijo in Benečijo. S tako povečanim piemontskim kraljestvom je hotel ustvariti obrambni zid za varstvo papeštva.

Z druge strani pa so liberalci dosegli veliko zmago s tem, da so na dvoru zelo zmanjšali vpliv konservativcev, ti so se trudili ohraniti vse po starem. Bili so zavedni katoličani in zvesto vdani savojski kraljevski hiši. Z vsemi silami so se borili proti liberalcem. Giobertiju je uspelo, da jih je pred javnostjo označil kot avstro-jezuitsko sekto, povezano s tujcem proti koristim lastne domovine. Liberalci in ločinarji v Piemontu so upali, da bo kmalu prišel njihov dan, saj so jih podpirale mednarodne republikanske stranke iz vsega sveta. Pod varno zaščito angleškega zunanjega ministra lorda Palmestrona, načelnika svetovnega prostozidarstva, so s svojimi prekucuškimi načrti prepredli vso Evropo in povsod pripravljali prevrate. Skušali so podreti ali izpodriniti kraljevske prestole in ugled katoliške Cerkve, ki so skrbeli za dobro svojih podložnikov. V Franciji so revolucionarne ideje povzročile veliko moralno škodo; Avstrija, ki so jo jožefinske ideje zelo oslabile, je skušala izrabiti Cerkev kot orodje za strahovanje podložnih narodov, namesto da bi jo poslušala in ubogala kot učiteljico in mater; protestantske dežele Nemčije,

ki so svoje načelo svobodnega raziskovanja pripeljale do skrajnosti, so pokopale vse spoštovanje tako Božje kakor človeške avtoritete. Zdelo se je, da bodo kaj lahek plen mednarodnih spletk. Toskana in Neapelj sta s pomočjo leopoldinskega in tanuccianskega nauka vzgojila cel rod cerkveni zakonodaji nasprotnih duhov. Povsod po Evropi so se sestajali tajni zarotniki in pod vsakim prestolom je bila pripravljena mina, ki je čakala samo iskrice, da bi eksplodirala. Voditelji so se domenili, da morajo nemiri izbruhniti kolikor mogoče istočasno; tako bi bil vsak zaposlen doma in ne bi mogel pomagati drugemu. Na ta način bi prekucuhi z lahkoto zmagali ter si razdelili zemljo, vladne stolčke in narode. Svoj pogled so obračali tudi na prestol rimskega papeža in iskali način, kako bi zlomili časn in duhovno oblast Kristusovega namestnika na zemlji. Pri vsem tem pa so skrivoma ali tudi popolnoma očitno prihajali v Rim glavni voditelji zarotnikov z vsega sveta. Znali so tako spretno izrabljati zunanje okoliščine, da je bil javni mir odvisen od njihove volje. Angelski Pij IX. se je, ne da bi se tega sploh zavedel, znašel v svojem glavnem mestu obdan s svojimi največjimi sovražniki, ki so znali njemu na čast pripravljati oglušujoče svečanosti.

Kljub vsem tem žalostnim okoliščinam je vladal po Evropi mir, razen če izvzamemo Švico, kjer so radikalci že dalj časa uničevali stare šege in navede ter s pomočjo hudega nasilja spremenili federalno ustavo. Zadnja ovira pri uresničevanju njihovega tiranstva je bilo sedmero katoliških kantonov. Zato so zbirali prebegle hudodelce iz teh kantonov, jih oborožili ter z njihovo pomočjo hoteli priti do zmage in do končne oblasti v vsej zvezni državi. Zato so prav to leto v Švici nastali spopadi in boji. Tisoči oboroženih pobeglih hudodelcev se je klatilo po gorah in gozdovih katoliških kantonov in počenjalo strahote in vse vrste krivic. Sedem kantonov je videlo, da bi jih kaj kmalu napadli oddelki redne vojske, zato so se med seboj povezali in v obrambo svojih pravic prosili za pomoč velesile. Ker jim je manjkalo predvsem orožja, so zanj prosili Karla Alberta. Ta jim je edini med vsemi vladarji priskočil na pomoč. Kljub temu so katoličani novembra leta 1847 podlegli. Nadvse hrabro so se bojevali, ko jih je napadla 118.000-glava vojska. Toda izdajstva in prekršena premirja so jih potisnila v roke njihovih sovražnikov. Ob vzklikih »Naj živi svoboda!« so ubijali duhovnike, ropali samostane, požigali cerkve, izdajali nepravilne zakone, razlašali Cerkev, kovali v verige prelate in metali v ječe škofo.

To krvavo razdejanje je bilo le del vsesplošne revolucije. Ker Švica meji na Nemčijo, Francijo in Italijo in je obenem neodvisna država, je bila kot nalašč ustvarjena za središče, kjer se je lahko nastanil glavni štab vseh ločinarskih voditeljev. Tukaj bi lahko brez strahu kurili ognjišče, od koder bi se plamen vstaje

in revolucije širil na vse sosednje dežele. Če bi se jim kaj ponesrečilo, bi bila Švica varno zatočišče za vse hudodelce in izvajalce črnih naklepov. In tako se je potrdilo, da so »sinovi tega veka do svojega rodu preudarnejši kakor sinovi luči« (Lk 16,8). Vse je bilo nared, povezali so zadnje konce zarote. Čakali so samo na poziv in znamenje za splošno vstajo. Prepričani so bili, da bodo zmagali. Niso pa niti pomislili, da vodi usodo Cerkev in usodo vseh narodov Bog in da se brez njegove privolitve na svetu nič ne zgodi. Bog pa je tudi tisti, ki dogodke, potem ko so že v teku, uravnava po svoji volji. Končna zmaga je vedno Božja, pa čeprav morajo mnogi zelo veliko pretrpeti, drugi prejmejo kazen za svoje početje že v teku dogodkov samih in tretji sodelujejo pri vsem tem kot nemo orodje, ne da bi vedeli, za kaj končno gre. Bog upornežem na vsakem koraku pokaže, da »ni modrosti ne razumnosti ne sveta nasproti Gospodu. Konj je pripravljen za dan boja, a zmaga prihaja od Gospoda (Prg 21,30– 31).

2.

POGLAVJE

Pobožnost in »Preskrbljeni mladenič«

MEDTEM KO SE JE SOVRAŽNIK ČLOVEŠKEGA RODU – on, ki je bil ubijalec od vsega začetka – na vse načine trudil, da bi razkristjanil svet, si je don Bosko z vso močjo prizadeval, da bi vzgojil cel rod fantov, ki bi srčno ljubili Kristusovo vero, in jih čim več navdušil za popolnejše življenje. Don Bosko je krščansko vzgojo gradil na molitvi. Sam je zelo pobožno molil in tako nenehno dajal spodbuden zgled mnogim dušam.

Ker je don Bosko moral hiteti ali bolje rečeno teči od enega opravila do drugega, da je lahko storil vse, kar si je vzel za dolžnost, ni mogel dolgih ur namenjati molitvi. Vendar lahko rečemo, da je v tistih kratkih in maloštevilnih pobožnih vajah, ki jih je opravljal, dosegel popolnost. Zunanje zbrano in pobožno vedenje je pričalo o njegovi veri. Nikdar ni opustil sv. maše, tudi takrat ne, ko je bil bolan in slaboten. Redno je molil brevir. Večkrat na dan je molil za sebe, za duše, ki mu jih je zaupala Božja previdnost, in posebno še za tiste, ki so se pri njem spovedovali. Tisti, ki so prišli v njegovo sobo, so ga pogosto našli, kako z rožnim vencem v rokah pobožno moli. Ko je molil na glas, je izgovarjal besede z nekakšnim poduhovljenim prizvokom, ki je pričal, da mu je molitev prihajala iz srca, v katerem gori ljubezen, in iz duše, v kateri vlada Božja modrost. Ko je bil včasih preveč utrujen, je pustil delo in naprosil koga, da mu je bral iz kake dobre knjige. Pri vsem tem je pogosto tožil, da ne more namenjati več časa zunanji in notranji molitvi. To pomanjkljivost je skušal nadomestiti z mnogimi vzdihji, vendar tako, da te molitve nihče ni slišal. To pričajo prvi gojenci Oratorija, med njimi duhovnik Mihael Rua in duhovnik Janez Turchi.

Poln tega duha molitve je don Bosko napravil načrt za lahek in kratek molitvenik za dečke. V tistih časih je bilo veliko različnih molitvenikov za navadne

vernike, vendar so bili kaj malo času primerni in premalo prilagojeni potrebam mladih ljudi. Da bi to naredil, je v kratkem času sestavil Preskrbljenega mladeniča, ki vsebuje vse, kar potrebuje mlad človek za izpolnjevanje svojih dolžnosti, za vajo v krščanski pobožnosti, za petje pomembnejših večernic med letom in kot dodatek še izbor svetih jutranjih (*laudes*).

Ko je don Bosko svoj rokopis predložil raznim tiskarnam, mu je Marietti rekel, da bi en izvod tiskanega, vezanega in ilustriranega molitvenika stal 4 lire in 50 centov. Paravia, ki je želel sodelovati pri tem dobrem delu, pa bi don Bosku natisnil tiskarsko polo za 25 centov, za vezavo pa bi poskrbel don Bosko sam. Don Bosko je sprejel Paravijevo ponudbo. Ker pa ni imel potrebnega denarja, da bi tiskarju takoj plačal stroške, si je izbral postopek, ki ga je tudi pozneje še večkrat rešil iz podobnih težav in stisk. Razposlal je okrožnico, v kateri je naznanil knjigo, ki bo izšla v bližnji prihodnosti (zdi se, da je nekaj podobnega storil tudi takrat, ko je izdajal Cerkveno zgodovino, Zgodbe Svetega pisma in Metrični sistem). Ko je zagotovo vedel, da ima 10.000 naročnikov, je po dogovoru s Speiranim začel knjigo tiskati. Molitvenik je izšel v šestnajsterki in je obsegal 352 strani. Kakor hitro so knjižico razposlali naročnikom, že so morali ponatisniti novih 5.000 primerkov za tiste, ki so hoteli imeti knjigo, potem ko je že izšla. Don Bosko je zato sporočil Paravii, da naj črk ne razstavi. Ta mu je pa odgovoril: »Takoj sem uvidel, da se bo ta knjiga dobro prodajala.« Resnično so morali še isto leto ponatisniti dodatnih 5.000 izvodov. Marietti je razkošno zvezal molitvenike, ki naj bi jih dobili v dar dobrotniki in za bolj petične kupce.

Še za don Boskovega življenja so morali, kakor poroča don Mihael Rua, ponatisniti molitvenik 122-krat, in to vsakokrat v 50.000 izvodih. Knjižico so uvajali v oratorije in vzgojne zavode. Ko so molitvenik prevedli še v španščino, francoščino in druge jezike, so kmalu prekoračili 6 milijonov izvodov. Lahko rečemo, da je Preskrbljeni mladenič prišel v vsak vzgojni zavod, v vsako delavsko hišo, v vsako krščansko družino in uspešno sodeloval pri razširjanju prave pobožnosti in globoke vere med ljudstvom.

Na prvih straneh tega molitvenika je don Bosko 1847 zapisal goreč poziv vsem bralcem:

BESEDA MLADINI

Na dva načina skuša hudobni duh mlade ljudi odvrniti od krepostnega življenja. Prvič s tem, da jih prepriča, da pomeni služiti Gospodu biti otožen in žalosten in brez vsakega pravega veselja in zadovoljstva. Draga mladina, to je popolnoma napak! Rad bi vam pokazal tak način krščanskega življenja, ki bo iz

vas naredil vesele in zadovoljne ljudi ter vam prikazal resnično razvedrilo in pravo veselje, da boste mogli s prerokom Davidom tudi vi reči: služimo Gospodu v veselju. Servite Domino in laetitia. Prav to pa je namen te knjižice: naučiti vas, kako je mogoče služiti Gospodu, obenem pa biti vedno vesel.

Druga prevara pa je v tem, da mnogi upajo, da bodo dolgo živeli in bodo na stara leta imeli priložnost, da se bodo na smrtni postelji spreobrnili. Toda glejte, veliko se jih je na ta način žalostno prevaralo. Kdo ti more zagotoviti, da boš res dočakal pozno starost? Najbolj pametno bi bilo, če bi se s smrtjo pogodili, da bi nas čakala tako dolgo, kakor bi hoteli. Toda življenje in smrt sta izključno v Božjih rokah in Bog razpolaga z njima, kakor in kadar se njemu zdi prav.

Če hočete, da vam Bog podeli dolgo življenje, poslušajte njegov nasvet; po poti, po kateri začne hoditi človek kot otrok, bo hodil tudi v starosti, vse do svoje smrti: »Adolescens, juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.« To pomeni: če začnemo lepo živeti sedaj, ko smo še mladi, bomo lepo živeli tudi v zrelih letih, lepo bomo umrli in naša smrt bo začetek srečne večnosti. Če bi se pa nasprotno nečednost polastila našega srca, bi slabo živeli vse življenje, vse do smrti, in to nesrečno življenje bi bilo začetek še bolj nesrečne večnosti. Da se vam kaj takega ne bi zgodilo, bi vam rad pokazal lahek in kratek, pa vendar učinkovit način življenja, po katerem boste veselje svojih staršev, ponos domovine, dobri državljani na zemlji in nekoč srečni prebivalci nebes.

To delce je razdeljeno v tri dele. V prvem delu boste spoznali, kaj morate narediti in česa se morate varovati, da boste dobri kristjani. V drugem delu vam podajam pobožne vaje, ki jih navadno opravljajo v župnijskih cerkvah in vzgojnih zavodih. V zadnjem delu je Opravilo blažene Device Marije, večernice za glavne praznike cerkvenega leta in izbor svetih pesmi. Dragi moji prijatelji, iz vsega srca vas imam rad. Dovolj mi je, da vem, da ste še zelo mladi, da vas imam zato še rajši. Rečem vam lahko, da boste našli knjige, ki so jih napisali veliko bolj Bogu vdani in učeni moške kot jaz, toda težko boste našli koga, ki bi vas v našem Gospodu Jezusu Kristusu bolj ljubil kot jaz in vam bolj želel večno srečo kot podpisani. Razlog za to mojo izredno ljubezen do vas je dejstvo, da vi nosite v svojih srcih zaklad kreposti, s katerim imate vse, kar si morete želeči, če ga ohranite; in če ga izgubite, ste največji reveži na svetu.

Gospod naj bo vedno z vami in vam pomaga, da boste izpolnjevali te moje nasvete. Tako boste učinkovito sodelovali pri delu za Božjo čast in pri reševanju svoje duše. Prav to pa sta glavna namena, za katera nas je Bog ustvaril.

Nebo naj vam nakloni veliko let življenja, sveti strah Božji pa naj bo tisto bogastvo, ki naj vas z nebeškimi darovi napolnjuje tako tukaj na zemlji kakor v srečni večnosti

vaš v Jezusu Kristusu vdani duh. JANEZ BOSKO.

Kako vzvišeno pričevanje ljubezni je izraženo v tem uvodu. Mogoče se je zdel komu kak izraz malo pretiran, zato je predgovor pozneje spremenil. Pa vendar je bilo potrebno, da je don Bosko v začetku svojega poslanstva pokazal vso gorečo ljubezen svojega očetovskega srca do duš, ki so se posebno tedaj kazale tako nedovzetne in rekel bi divjaške. Takih duš ni bilo mogoče premagati, jih spraviti na pot kreposti in jih pripeljati k pravi sreči z drugim sredstvom kot z ljubeznijo in srčno dobroto. Ta dobrotna ljubezen pa bo morala biti tako močna, da je ne bo premagala nobena težava. Don Bosko je svojo ljubezen pokazal in izrekel skoraj na vsaki strani te knjige, saj imenuje svoje gojence svoje drage sinove. Kakor je govoril, tako je tudi pisal. Ker so dečki čutili, da jih don Bosko ljubi, so se odzvali njegovim ljubeznivim pozivom. Ljubili so se med seboj kot bratje, tako da je v prvih desetletjih prevladovala navada, da so se med seboj klicali »sinovi«. Ko so fantje govorili o kakem tovarišu, so rekli »sanko ta in ta« ali »sanko tisti«. Resnično so bili vsi sinovi in otroci Oratorija, sinovi in otroci don Boskovi, to pa zato, da bi postali sinovi in otroci Božji.

K temu naj bi jih vzgajal Preskrbljeni mladenič. Nasveti, ki jih je ta knjiga dajala fantom, kako naj gojijo krepost in se varujejo grešnih priložnosti, niso ostali mrtva črka. Don Bosko je dečke vsak dan ob raznih priložnostih spomnil nanje in se trudil, da bi jih izpolnjevali. Sicer tukaj ni mesto, kjer bi govorili o nebeških zakladih, skritih v knjigi, saj je vsakomur dostopna in se sme vsak sam prepričati, vendar se nam zdi potrebno, da nakažemo nekatere posebne name-ne in ozire, ki jih je don Bosko imel pri sestavljanju, in osvetlimo zgodovinske okoliščine, iz katerih je delo zraslo.

Najprej je treba povedati, da je don Bosko v vsakdanjo jutranjo in večerno molitev postavil apostolsko veroizpoved, dejanje vere, upanja in ljubezni, deset Božjih in pet cerkvenih zapovedi. Z vsakdanjim ponavljanjem naj bi se ti obra-zci neizbrisno vtisnili v dušo dečkov in jih vedno spominjali na osnovne resnice, ki jih morajo verovati, in na osnovne zapovedi, ki jih morajo izpolnjevati.

Zatem razloži način, kako je mogoče s pridom biti pri sv. maši. Pri tem nič manj kot trikrat moli za Cerkev in sv. očeta in kliče mir, edinost in blagoslov na vse svetne in cerkvene dostojanstvenike. Na ta način so dečki izražali svojo srečo, da so bili člani katoliške Cerkve. Te in druge molitve, zelo kratke pa vendar jedrnato sočne, so izmenično v dveh zborih molili med nedeljsko sv. mašo. Tudi gojenci šolskih bratov so jih z veseljem molili. Šolski bratje so namreč uvedli Preskrbljenega mladeniča kot molitvenik za svojo nedeljsko mašo. Njihov molitvenik je imel dolge in puste molitve, ki so fante bolj dolgočasile, kot pa jih navduševale za pobožno življenje.

Da bi svoje male pevce bolj seznanil s preprostimi notami in dal vsem možnost, da bi se naučili liturgičnih pesmi, je uvedel še glavne dele iz slovesnih in črnih maš. Izrabil je priložnost, da pouči fante, kako naj ministrirajo pri navadni maši. Zelo mu je bilo do tega, da so bili večši svoje naloge in da se jih je čim več naučilo ministrirati.

K vsemu temu dodaja še jasno in kratko navodilo, kako naj se dobro spovedujejo. Spoved je bila vedno osrednja tema don Boskovih nagovorov in spodbujanj. Trudil se je, da bi se fantje naučili iz srca obžalovati svoje grehe. Ena največjih napak tedanjih knjig o spovedi je bila ta, da so spoved obravnavale preveč teološko. Dečki so vedno tožili, da ne vedo, kako naj se kesajo svojih grehov, in da so molitve v navadnih priročnikih preveč nejasne in dolge. Zato si lahko predstavljamo, kako so se razveselili, ko so vzeli v roke don Boskovega Preskrbljenega mladeniča.

Za molitvami in pripravo na sv. spoved so bile podane tudi molitve za pripravo in zahvalo za sv. obhajilo. Te molitve so ob prazničnih dneh začeli moliti takoj po povzdigovanju in tako nadomestili mašne molitve. Množica je ponavljala molitve za kom, ki je molil naprej z jasnim, razločnim in pobožnim glasom. Za tiste, ki iz kateregakoli vzroka niso mogli prejeti sv. obhajila, je don Bosko napisal: »Če ne moreš prejeti zakramentalnega sv. obhajila, obudi vsaj duhovno sv. obhajilo, ki je v goreči želji, da bi prejel Jezusa v svoje srce.« Te želje, ki jih je znal don Bosko tako spretno vzbujati, so vsako nedeljo pritegnile več kot sto fantov k sv. obhajilu.

Don Bosko tudi ni pozabil na lepo molitev za obisk presv. Rešnjega telesa, ki ji je sledil venček v čast presv. Srca Jezusovega, za katero je dal natisniti celo večernice. Tej pobožnosti so takrat nasprotovali ljudje, ki so jih navdajali jansenistični predsodki. Vendar je bila don Bosku zelo pri srcu in razlog za enega njegovih največjih vzgojnih uspehov. Že zgodaj jo je začel širiti med svojimi gojenci. Prepričal se je, da je bil venček k presv. Srcu Jezusovemu najboljši način za pripravo na vse Gospodove praznike. Kdo bi mogel prešteti vse trume dečkov, ki so se vrstili in se bodo še vrstili pred tabernakljem ter ponavljali prisrčne molitve v zadoščenje za žalitve, ki jih je presv. Srce Jezusovo v presv. Zakramentu deležno od krivovercev, brezvercev in mlačnih kristjanov. Ne pozabimo pri tem, da je bil don Bosko tudi goreč apostol obiskov presv. Zakramenta.

Toda Jezusova ljubezen do ljudi se mora praznovati s skrivnostmi njegovega rojstva, trpljenja in smrti. V Preskrbljenem mladeniču so tudi tako imenovane prerokbe, pesmi, himne in slovesne antifone za božično devetdnevnicu. Don Bosko je želel, da bi se ta devetdnevnicu slavila s čim večjo nežnostjo, po-

božnostjo in slovesnostjo. Sam je sestavil tudi križev pot, kjer v kratkih, jedrnatih pa slikovitih besedah prikaže 14 dogodkov s križevega pota, jih poveže z življenjem in tako poda štirinajst načinov, kako je mogoče temeljito spremeniti svoje življenje. Ta križev pot se še danes opravlja v taki obliki, v kakršni je bil takrat natisnjen. V prvih dvajsetih letih Oratorija so križev pot molili vsak postni petek v marcu. Don Bosko sam je v prvih letih, ko je bilo dečkov še malo, in pozneje, ko jih je bilo že cela množica, oblečen v koretelj in štolo v spremstvu dveh ministrantov s prižganimi svečama hodil od postaje do postaje in kleče pred podobami križevega pota z občutenim in pretresljivim glasom, ki je presunil tudi okoli stoječe, bral iz knjižice poročilo, premišljevanje in sklepe. V njej je na koncu v latinščini natisnil kratko misel o trpljenju našega Gospoda Jezusa Kristusa, mogoče da bi se brala ob bolnih ali umirajočih otrocih.

Ob pobožnostih do Božjega odrešenika niso smele manjkati pobožne vaje k Božji materi Mariji. Don Bosko je pisal svojim dečkom: »Bodite trdno prepričani, da boste dobili vse milosti, za katere prosite Božjo mater Marijo, če vam le niso v škodo.« Don Bosko je zastavil ves svoj vpliv, da bi povsod in vedno klicali Marijino ime. Pobožnost do presv. Srca Marijinega je bila slabo zapisana pri tako imenovanih »močnih duhovih«, ki so jih prevevale ultramontanistične ideje. Don Bosko pa je v svoji preprosti veri postal apostol te pobožnosti in je na koncu obiska Najsvejšemu in po venčku na čast presv. Srcu Jezusovemu v tem duhu dodal še molitev sv. Bernarda k Marijinemu najsv. Srcu. Tako se je ta pobožnost naselila v duše vseh tistih, ki so brali Preskrbljenega mladeniča. Dostikrat je priporočal, da bi zjutraj, zvečer in opoldne ponavljali prošnjo: »Ljuba mati Devica Marija, pomagaj mi rešiti mojo dušo.« Ker je predvideval, da bo kmalu razglašena verska resnica Marijinega brezmadežnega spočetja, je priporočal vzdihljaj: »Češčeno bodi sveto in brezmadežno spočetje blažene Device Marije.«

Mariji v čast je dal tiskati tudi njeno opravilo. Želel je, da bi se v Oratoriju uvedle pobožne vaje, ki so jih mnogi njegovi fantje opravljali v svojih župnijah kot člani raznih bratovščin. Zato so takoj, ko je bilo zadosti notranjih gojencev, ki so znali brati latinsko, začeli prepevati večernice blažene Device Marije. To so delali med katekizmom in pridigo ob nedeljah popoldne. Pozneje so dodali še jutranjice in hvalnice, in sicer zjutraj pred mašo, medtem ko je don Bosko spovedoval. Ko je imel na voljo še enega duhovnika, so jutranjice in hvalnice peli med drugo sv. mašo. V dneh duhovnih vaj pa so molili celotno opravilo.

Toda don Bosku je bil najbolj pri srcu sv. rožni venec. Zato je sam napisal 15 kratkih premišljevanj o posameznih skrivnostih. Vsako nedeljo je z dečki molil rožni venec. Potem jih je vedno spodbujal, da bi sami doma med tednom prav

tako molili. Dokler je bil še sam, ga je vsak dan molil s svojo materjo, ko pa je potem sprejel gojence, je molil rožni venec vsak dan med mašo. Od trenutka, ko je v Valdoccu odprl Oratorij, pa do današnjih dni, se ob prebujanju novega dne v jutranji zori glasi ta molitev v čast Mariji. Cel rožni venec (vsi trije deli) se moli po don Boskovih zavodih samo enkrat na leto, to je na dan vseh svetih, za verne duše v vicah. Don Bosko je bil ob tej priložnosti vedno navzoč. Imel je navado, da je klečal v prezbiteriju in včasih molitev sv. rožnega venca tudi sam vodil.

Tej pobožnosti do Marije matere Božje je že v prejšnjih letih dodal še dvoje tiskanih del: Venček v čast prežalostne Matere Božje in Sedmero veselje, ki jih Marija uživa v nebesih. Nekaj let pozneje je skupina dečkov, ki se je posebno odlikovala v pobožnosti, teh sedem vzrokov veselja molila vsako nedeljo po popoldanskih pobožnih vajah pred Marijino sliko v kapelici. To je trajalo do leta 1867. Neredko je bil med njimi sam don Bosko. S svojo navzočnostjo jih je spodbujal k tej pobožni vaji.

Zdi se, da lahko brez pretiravanja trdimo, da je don Bosko navajal svoje dečke k pobožnosti zato, da bi jih s čistim življenjem napravil bolj podobne angelom. »Erunt sicut angeli Dei in coelo« (bodo kot Božji angeli v nebesih). Zato je Preskrbljenemu mladeniču dodal še dvoje posebej tiskanih del: Pobožnost do angela varuha ter Šest nedelj in devetdnevnica za pripravo na praznik sv. Alojzija Gonzage. – Angeli so zaščitniki mladine in sv. Alojzij njen vzornik. Šest nedelj so skupno opravljali v kapelici; za devetdnevnicu pa je don Bosko spodbujal dečke, da bi jo opravljali zasebno doma. Na sam praznik pa so priredili slovesno procesijo. Pogosto je govoril o zgledih iz življenja tega svetnika in kazal, kako ga je posnemal Comollo, vedno pa je vsem priporočal, da bi ga tudi oni posnemali in se zatekali k njemu. »Ko ste pokorni svojim staršem, je to isto, kot če bi bili pokorni Jezusu Kristusu, presveti Devici Mariji in sv. Alojziju. Če se ne morete znebiti kake skušnjave, naredite znamenje sv. križa, poljubite blagoslovljeno svetinjico, prosite pomoči Marijo ali pa se zatecite k sv. Alojziju z vzdihom: 'Sv. Alojzij, pomagaj mi, da ne bom razžalil Boga z grehom!' Ko greste k spovedi, recite: 'Blažena Devica, sv. Alojzij Gonzaga, prosita zame, da bom mogel opraviti dobro spoved!'« Neredko je dodal: »Zatekajte se k sv. Alojziju, da boste dobro prejemali obhajila in da boste od prejemanja Jezusovega telesa imeli čim več koristi. Na koncu maše molite eno pozdravljeno Kraljico in en očenaš k sv. Alojziju, da vam dasta milost, da boste mogli izpolniti storjene sklepe, in posebno še, da se boste mogli izogibati slabih pogovorov. Čez dan ponavljajte molitvico: Devica Marija, mati Jezusova, in sv. Alojzij Gonzaga, pomagajta mi, da bom postal svet.« Končno je pri jutranji in večerni molitvi dodajal še molitev k sv. Alojziju, da bi prejel od njega varstvo v življenju in smrti.

Na vse te načine je don Bosko dečke živo spominjal na sv. Alojzija; postavljaj jim ga je ob stran, tako da so se mogli z njim pogovarjati kot s prijateljem in tovarišem, živeti z njim skupaj v nebesih in obdani z vonjavami njegovih kreposti začititi stud nad vsem, kar bi moglo omadeževati čistost njihove duše. Na ta način jih je pripravljaj, da so znali poslušati glas in klic Gospodov, prav tako kot je to storil sv. Alojzij. Tisti, ki so sledili tem nasvetom, so mogli brez nadaljnega postati redovniki, saj so se dolgo časa vadili prav v čistosti, ki je za redovno življenje osnovni pogoj. Tako je za osmi dan devetdnevnice v čast sv. Alojziju dal natisniti: »Prosimo Gospoda, da nam da spoznati, v katerem poklicu hoče, da mu služimo, da bomo mogli tako dobro izrabiti čas, ki nam ga je dal na razpolago in od katerega je odvisno naše večno zveličanje.« In v premišljevanju o peklju je zapisal naslednje opozorilo: »Če te Bog kliče, da bi zapustil svet, stori to čim prej. Vse, kar storimo, da se izognemo večnemu trpljenju, je malo, da, celo nič.« Nulla nimia securitas ubi periclitatur aeternitas (nobena varnost ni prevelika, kjer je ogrožena večnost), sv. Bernard. Koliko mladih ljudi je v cvetu let zapustilo svet, domovino, starše in sorodnike in šlo prostovoljno v podzemne votline in v puščavo, živelo samo ob kruhu in vodi, da, mnogi izmed njih samo ob koreninicah. In vse to samo zato, da bi se izognili peklju. In ti, kaj si storil do sedaj?»

Da bi tisti, ki so posvečujočo milost imeli, te milosti lahko miselno ne izgubili in da bi si jo tisti, ki so jo izgubili, čim prej spet pridobili, je ustvaril še neko drugo, zelo presunljivo pobožno vajo, Vajo za srečno smrt. »Pomislite,« je ponavljaj, »da boste ob koncu življenja želi to, kar ste v življenju sejali. Če smo delali dobro, srečni mi! Tedaj bo smrt za nas prava sreča; vrata v nebesa se nam bodo odprla na stežaj. Če smo delali hudo, gorje nam! Očitki vesti v trenutku naše smrti in odrpito peklensko žrelo čakajo na nas: Quae seminaverit homo, haec et metet« (kar je človek sejal, to tudi žanje). In spet in spet je ponavljaj: »Vse človekovo življenje mora biti nenehna priprava na smrt.«

Leta 1847 je don Bosko začel vsako prvo nedeljo v mesecu opravljaj to tako koristno vajo. Vse je povabil k svetemu obhajilu in vsem priporočil, naj opravijo sv. spoved tako, kot če bi bila zadnja v življenju. Da bi se ta dan razlikoval od drugih in da bi mogel biti dečkom v posebno veselje, jim je za zajtrk poleg navadne hrane dajal še priboljšek. Hotel je doseči, da bi se fantje navadili na pogosto prejemanje sv. zakramentov. Zato je sam v soboto zvečer in v nedeljo zjutraj z brezmejno potrpežljivostjo in ljubeznijo poslušal njihovo spoved. Vrste na obeh straneh spovednice ni in ni hotelo biti konec.

Po sv. maši je odložil mašno obleko, šel pred oltar, kjer so zanj pripravili klečalnik, in tam molil molitve z namenom, da bi izprosil od Boga milost, da ne bi

umrli nagle in neprevidene smrti. Dodal je še prošnjo k sv. Jožefu, da bi stal ob njihovi smrtni postelji. Don Bosko je vedno želel, da bi dečki poleg Marijinega imena in poleg sv. Alojzija Gonzage prosili za pomoč tudi Jezusovega krušnega očeta. S pretresljivim glasom je potem bral odstavke, ki opisujejo posamezne prizore iz smrtnega boja pobožnega kristjana. Na vsak odstavek so odgovarjali: »Usmiljeni Jezus, usmili se me!« Pobožnost se je končevala z molitvijo za verne duše v vicah.

Zelo so mu bile pri srcu te uboge verne duše. Zato je v svojem molitveniku dodal še večernice za umrle, ki naj bi jih peli po skupni pobožnosti na dan vseh svetih. Govoril je tudi o odpustkih, ki so jih papeži podelili tistim, ki opravljajo take pobožne vaje. Pri tem je imel dvojen namen: da bi mogli dečki te odpustke zaslužiti zase in da bi z odpustki pomagali dušam v vicah.

Dal je natisniti tudi velike sklepnice za tiste praznike v postnem času, v katerih pomen praznika dovoljuje opravljanje večernic že pred poldnevom. Iz teh sklepnic so potem v Franciji naredili prelepo pobožno vajo, ki so jo dečki peli in si s tem pridobili slavo. Ko je Oratorij dobil notranje gojence, so v prošnjih dnevih in na praznik sv. Marka poleg sklepnic molili še sedem spokornih psalmov in litanije vseh svetnikov. Na koncu priročnika je dodal še psalme, himne in odgovore za večernice za vse nedelje in praznike v čast Gospodu, Materi Božji, sv. Jožefu, angelom, apostolom in najpomembnejšim svetnikom. Opustil je antifone, ki so preveč povečale besedilo in so jih morali peti izurjeni pevci v koru. Dal pa je natisniti poseben antifonarij in sam je z veliko potrpežljivostjo začel poučevati dečke petja antifon. Jožef Turco je nekoč prišel k don Bosku, ko je poučeval antifone tri dečke. V roki je držal karamelo in jo obljubljal tistemu, ki bi najbolje zapel antifono *Dixit pater familias*.

Don Bosko svoje knjižice ni mogel lepše zaključiti kot z zbirko nabožnih pesmi. Med pesmimi v čast Mariji je tudi pesem v čast presv. Marijinemu Srcu, ki jo je napisal Silvij Pellico, in druga v čast Mariji Tolažnici, ki so jo dečki prepevali, ko so dvakrat na leto šli v procesijo v slavno Marijino svetišče v Turinu, posvečeno temu naslovu. Želel je, da bi dečki večkrat prepevali tudi na dvorišču. Vedno pa je hotel, da so peli pri vstopu v cerkev in ob odhodu iz nje, da bi prikril neprijeten šum, ki nastane, ko se veliko ljudi hkrati premika. Hotel je, da bi peli tudi pred večernimi molitvami, in sicer zato, da bi preglušil lahno mrmranje, ki ga povzročijo ljudje, ko se zbirajo v večjo skupino. Don Bosko je želel, da bi se prepevalo tudi med sv. obhajilom, ker je hotel preprečiti, da bi tisti, ki ne bi šli k obhajilu, iz mladostne lahkomiselnosti začeli klepetati. Bil je pravi užitek, ko so stotine mladih grl prepevale pesmi *Cantabiles mihi erant justificationes tuae in loco peregrinationis meae* (tvoja pravična ravnanja so mi bila kot pesem v kraju mojega popotovanja).

Iz vsega, kar smo povedali, je jasno razvidna globoka pobožnost, ki je navdajala don Boska, in spretnost v izbiri sredstev, da je to pobožnost znal vlititi tudi v srca svojih dečkov. Pri tem, ko smo v tem poglavju opisovali duha pobožnosti, smo imeli pred seboj samo prvo izdajo Preskrbljenega mladeniča. Ko bomo govorili o naslednjih izdajah, bomo pokazali dodatke, ki jih je don Bosko dodajal glede na nove potrebe, pa tudi spremembe, ki jih je uvajal zaradi drugačnih razmer. Bilo je nekaj čudovitega, kako se je mladina navezala na ta molitvenik in ga štela za vodilo svojega življenja. Mnogi, ki prej tega niso počeli, so s tem molitvenikom začeli radi hoditi v cerkev in se ne samo iz nuje temveč tudi z veseljem udeleževali pobožnih vaj, ki v tistih časih niso bile niti lahke niti kratke. To je bil pravi čudež ljubezni. Don Bosko je Preskrbljenega mladeniča tudi uporabljal, da je mladino navadil na pravilno uporabo zakramenta sv. pokore. Tisti, ki so v molitveniku nakazanemu načinu spovedovanja zvesto sledili, so bili pripravljeni vse življenje zadoščevati Božji pravičnosti za storjene pregrehe. Preskrbljeni mladenič je bil pravi kašipot in vodič za vse dobre otroke v vseh okoliščinah življenja. Fantje so ga čez dan nosili v žepu suknjiča, ponoči so ga polagali med slamnajo in vzglavnik, tako da je glava počivala na njem. Velikokrat je kateri izmed fantov na smrtni postelji – če ni bilo duhovnika – prosil okoli stoječe, da bi mu molili ali brali iz tega molitvenika; drugi zopet je želel, da bi mu knjižico položili na prsi in jo tam pustili tudi takrat, ko bi truplo položili v krsto. Dečki so ta molitvenik imeli radi iz vsega srca, ker so vedeli, da ga je don Bosko napisal prav zanje. Zato je v njihovem srcu vsak nasvet našel odmev, kakor če bi don Bosko vsakemu osebno govoril. Don Bosko je dobro pretehtal vsak stavek in tudi vsako besedo, da bi natančno vedel, ali ustreza njegovim svetim namenom. Predvsem pa je odločno izločil vsak izraz, ki ne bi bil docela spodoben.

Vendar ni zaupal popolnoma samemu sebi, posebno še v oblikovanju cerkvenih molitev v italijanščini, kjer bi se, kot je rad priznal, dalo kaj na drug način lepše izraziti. In ker je hotel preprečiti tudi kakšno kritično besedo cerkvenih cenzorjev v kakšni drugi točki, je prve odtise pokazal kanoniku Zappati in ga prosil za mnenje o molitveniku.

Don Bosko je spoštljivo sprejemal kanonikove opazke. Ta mu je malo za šalo malo zares na nekatere včasih zelo ostre in kritične opazke in razloge dejal: »Don Bosko, ste že končali anatomsko preiskavo svoje knjige?« Don Bosko mu je šegavo odvrnil: »Še ne. Moral bom še prositi za dovoljenje, da bi smel 'o' pri besedi oriens iz Zaharijevega slavospeva napisati z veliko začetnico. Tam se namreč bere: Visitavit nos oriens ex alto. Oriens v tem primeru ni deležnik, temveč lastno ime za Božjega odrešenika. To se vidi iz smisla in iz grškega besedila,

razbere se pa tudi iz namena, ki ga ima Cerkev, ko v antifoni v devetdnevnicu za božič Mesiji vzklika: *O Oriens*.«

Kanonik Zappata mu je smeje se odgovoril: »To pa lahko spremenite, ne da bi morali zato sklicati posebno komisijo. Kar napravite.«

Navedel sem ta dogodek, da bi pokazal, kako natančen je bil don Bosko v vseh stvareh. Bil je enako vesten, ko je pisal pisma ali jih prebiral, vsak izraz je dobro pretehtal. Z isto vestnostjo je govoril o kakšnem novem načrtu, dajal navodila za kakšno delo, poslušal pojasnila, se zanimal za poročila, bral knjige, zaupal komu kakšno nalogo ali delo. Vsak izmed tistih, ki so stalno živeli z njim, je moral dobro tehtati izraze in pravilno uporabljati besede, kajti don Bosko je takoj kaj popravil ali prijel koga za besedo. Čeprav na prijazen način pa vendar dosledno je znal popraviti vsako pomanjkljivost, četudi je bila to samo slaba izgovorjava. Kak zanesenjak ali nestrpnež ga je včasih ocenil za brezobzirneža. Vendar je tudi zaradi te svoje vestnosti mogel uresničiti veličastne načrte, ki se jim svet še danes čudi. Vse te načrte je v vseh potankostih natančno preučil, pretresel težave, ocenil sredstva, ki jih je imel na razpolago, pretehtal vse koristi, ki bi jih delo prineslo, in končno dobro premislil verjetnost, ali bo pri začetem delu uspel. Ničesar ni prepuščal naključju, vse pa je pričakoval od Božje pomoči.

3.

POGLAVJE

*Uboštvo in zatajevanje – Tretji red sv. Frančiška – Poskusi z večernimi
šolami – Obiski in nagrade – Hudičevsko opustošenje – Skrivnosten pogovor
– Cena za kelih – Sanje: pot skozi brajdo vrtnic*

MEDTEM KO JE DON BOSKO s Preskrbljenim mladeničem ustregel duhovnim potrebam svojih gojencev, ni puščal vnemar lastnega napredka v svetosti. Kolikor bolj se človeško srce odtrga od zemeljskih stvari, toliko bolj se približa nebeškim in toliko bolj napreduje v hoji za Kristusom. Zato iz vsega tega, kar smo že povedali, lahko razberemo, kako je don Bosko z notranjim zatajevanjem daroval Bogu svojo voljo, nagnjenja svojega srca in najbolj nežno stremljenje človeške narave. Z zunanjim zatajevanjem pa je za vedno pribil na križ svojih petero čutov. Ni čudno, da je on, ki je že od začetka svojega življenja tako ljubil evangelijsko uboštvo, še zlasti na tem področju zelo napredoval. Kakor vedno je tudi sedaj močno skrbel, da je bila njegova obleka vedno čista in urejena. Vendar je hotel, da sta bili obleka in obutev kolikor mogoče poceni ter preprosto krojeni. Dolga leta je, ko je bil doma, nosil cokle in tako ponošeno vrhnjo suknjo, da se ni dalo več razločevati, kakšne barve je bila. Talar je nosil tako dolgo, kolikor je bilo največ mogoče, in ko ga je odložil, je želel, da bi se iz njega napravila oblekica za ministranta. Na obleko pravzaprav sploh ni mislil, zanj so morali skrbeti njegovi dobrotniki.

Don Boskova soba je bila brez vsakega okrasja: postelja brez zaves, mizica brez prta in vaze, na steni le križ in kakšna papirnata podoba, en ali dva slamnata stola, majhna peč, ki jo je le v najhujši zimi zakuril in še takrat je kolikor mogoče varčeval z drvmi. To je bila njegova oprema. Vse, kar je privarčeval pri sebi, je vložil v svoj Oratorij, češ da mora biti vse duhovnikovo bogastvo in imetje v podporo ubogim.

Don Boskova prehrana je bila na isti ravni kot njegova obleka in stanovanje. Nihče ni mogel nikdar izvedeti, katera jed mu posebno tekne. Jedel je vedno zelo malo, pa ne zato, ker ne bi imel teka, temveč zato, ker je sklenil, da teka nikdar ne bo zadovoljil.

Njegova miza je bila tako skromna, da je marsikateri izmed njegovih šolskih tovarišev, ki je prišel za nekaj dni k njemu in je hotel tako živeti kot don Bosko, moral poražen oditi, ker zaradi gladu ni vzdržal. Mineštra (gosto kuhana juha) ni bila nič boljša kot v preprostih kmečkih hišah. K temu je imel še prikuho. Na njegovo željo mu je mati v nedeljo vsega toliko skuhala, da je imel zadosti do četrtega zvečer. V petek mu je skuhala kaj postnega in s tem je bil teden pri kraju. Prikuha je bila neke vrste mešanica iz krompirja, sočivja, koruze in sadja, ki si jo je lahko pogrel in je bila tako hitro pripravljena. Poleti je včasih sicer malo splesnela ali se skisala, a don Bosko si iz tega ni delal problema; misleč, da ji je mati dodala kis, jo je veselo pojedel, kakor če bi bila pravkar sveže pripravljena. Tako si je dal streči vse dotlej, dokler niso prisedli k njegovi mizi kleriki in duhovniki. Za te je zaradi njihovega študija in težkega dela dal pripraviti ustrežnejšo hrano.

Zdi se, da je iz ljubezni do takega svetega uboštva in zaradi dragega spomina na svojo mladost prav v tem času vstopil v serafski tretji red spokornikov sv. Frančiška Asiškega. Čeprav don Boskovega imena ni mogoče dobiti v vpisni knjigi turinske kongregacije, je vendar zapisano v splošnem seznamu članov tega leta. Zato je voditelj tretjega reda v Turinu p. Kandid Mondo M. O. 1. julija 1886 v samostanu sv. Tomaža podpisal listino, v kateri potrjuje, da je duhovnik Janez Bosko, ustanovitelj salezijancev, leta 1848 oblekel tretjeredniški habit ter po opravljenem noviciatu zvesto izpolnjeval pravila in apostolske konstitucije. Zato potrjuje, da je resničen brat vseh redovnikov treh redov, ki jih je ustanovil serafski oče.

Medtem so tudi šole v Oratoriju zelo napredovale. Vaje v deklamiranju, petje in godba so spadali v program, ki ga je don Bosko sestavil za svoje gojence. Ti predmeti naj bi pomagali pri njihovi nravni in verski vzgoji. Izrabil je vsako priložnost, da so mogli nastopati, bodisi za lastno razvedrilo bodisi tudi v čast mnogih obiskovalcev. Prirejal je akademije z deklamacijami, petjem in glasbo ter s kratkimi igrkami, ki so obravnavale najbolj žgoča vprašanja iz verskega življenja, pojasnjevale verske resnice, govorile o odlikah prebl. Device Marije in reševale težave, ki so se porajale ljudem pri branju Sv. pisma. Don Bosko sam je fantom dajal naloge, določal vprašanja, ki so se jih morali naučiti na pamet, jih vadil v deklamiranju in govorništvu, vsem, ki so sodelovali, pa je za dobro voljo

obljubljal nagrade. Kaj kmalu je bil ta trud bogato poplačan. Po nekaj mesecih nedeljske šole je don Bosko v začetku 1847 pripravil preizkušnjo, na kateri naj bi udeleženci pokazali, česa so se naučili iz katekizma, zgodb Sv. pisma in zemljepisa. V ta namen je povabil na prireditve nekaj znamenitih osebnosti iz Turina: opata Aportija, poslanca Boncompagnija, teologa Baricca, profesorja Jožefa Raynerija, predstojnika šolskih bratov brata Mihaela in še nekaj drugih. Ti odličniki so spraševali fante iz zgoraj omenjenih predmetov; z odgovori so bili zadovoljni. Izrazili so svoje občudovanje, nagradili najboljše in se vrnili domov z najlepšimi vtisi. Prof. Rayneri, eden najbolj znanih profesorjev pedagogike na turinski univerzi, je bil ves prevzet. Med predavanjem je svojim slušateljem, prihodnjim profesorjem, velikokrat rekel: »Če hočete videti, kako se pedagoška pravila in nauki izpolnjujejo v praksi, pojdite v Oratorij sv. Frančiška Saleškega in glejte, kako dela don Bosko.«

Podžgani z uspehom te prve javne prireditve, so fantje pripravili drugi nastop, kjer naj bi pokazali, česa so se naučili v večerni šoli. Ta drugi nastop so obdali z veliko zunanjo slovesnostjo. Ker so o teh večernih šolah po celem Turinu govorili kot o nekaki novosti in so jih mnogi ugledni možje tudi že sami obiskali in se o njih laskavo izrekli, je turinska občinska uprava sklenila dati prireditvi poudarek s tem, da je prevzela pokroviteljstvo in poslala na nastop komisijo, sestavljeno iz svetovalcev Cotte in Capella, imenovanega Moncalvo, in pod vodstvom advokata Jožefa Dupreja, pooblaščenega za preveritev, ali so poveličevani uspehi resničnost ali pa pretiravanje. Odposlanci so osebno izpraševali in preizkušali fante v branju, pravilni izgovarjavi, v računstvu in decimalnem sistemu, poslušali njihove deklamacije in še marsikaj drugega. Nikakor si niso mogli razložiti, da so se ti fantje, ki so bili do svojega sedemnajstega in osemnajstega leta nepismeni, mogli v nekaj mesecih vse to naučiti. Ko pa so na koncu videli še lepo število že odraslih fantov, ki so se, namesto da bi se brez dela potepali po mestnih ulicah in cestah, pridno učili, je občinska komisija zapustila Oratorij polna občudovanja in navdušenja. Ko je potem komisija pred polnoštevilnim občinskim svetom natančno poročala o tem, kar je ugotovila, so se občinski očetje za stvar tako navdušili, da so don Boskovim šolam izglasovali 300 lir letne podpore. Don Bosko je podporo seveda hvaležno sprejel in jo uporabil za svoje varovance. Večerna oratorijska šola je dobivala to podporo vse do leta 1878, ko so jo ukinili, ne da bi povedali zakaj.

Vitez Gonella, ki se ga v Turinu spominjajo zaradi njegove krščanske ljubezni in dobrodelnosti, je bil ravnatelj cerkvene ustanove z imenom Izobražena revščina. Ko je ta gospod slišal pripovedovati toliko čudovitih stvari o večernih

šolah, je prišel na obisk tudi sam. Izpraševal je fante, se seznanil z metodami, po katerih so jih poučevali, in je po vsem, kar je videl in slišal, odšel zadovoljen iz Oratorija. Ko je o vsem tem poročal svojemu pokrovitelju, je bil ta takoj pripravljen nagraditi don Boska in njegovo ustanovo s 1000 lirami. Naslednje leto, 1848, je Gonella uvedel iste postopke v svojo ustanovo. Pa tudi turinska občina je v svojih šolah uvedla don Boskove metode.

Tudi kralj Karel Albert in nadškof Fransoni nista skoparila s pohvalami in podporo. Zato je don Bosko v svojih zapiskih napisal: »Podpora svetne in cerkvene gosposke in velikodušnost, s katero so mi mnogi priskočili na pomoč tako z darovi kakor tudi z delom, je zame nedvomno znamenje Božjega blagoslova in soglašanja širokega ljudstva z mojimi ustanovami.«

Toda dobrodelnost, ki jo je don Bosko tako uspešno izpolnjeval, nikakor ni mogla ugajati knezu pekla, zato je ta z Božjim privoljenjem začel kazati svoje nezadovoljstvo. Kar bomo sedaj povedali, smo zvedeli iz don Boskovih ust samih. Vse od prvega leta, kar se je preselil iz zavetišča v Pinardijevo hišo, je s podstrešja nad sobo, kjer je spal, slišal vsak večer bobneč, ponavljajoč se ropot, ki mu ni dal, da bi zatisnil oči. Zdelo se je, kot bi kdo dvigal težke mlinske kamne, jih z vso silo zavalil po lesenem podu in jih pustil, da so se kotalili do nasprotne stene. Od kraja so nastavljali pasti, da bi mogoče ujeli podgane, podlasice, dihurje ali mačke, a brez uspeha. Pozneje je sam nasul po podstrešju orehe, koščke kruha in sira. Ko je šel naslednje jutro gledat, je bilo vse tako, kot je pripravil zvečer, nič se ni niti dotaknilo hrane. Nato so vse, kar je bilo na podstrešju, zaboje, deske in rabljene predmete znosili drugam, tako da ni ostala nobena stvar, ki bi mogla povzročati ropot. A vse ni nič pomagalo. Don Bosko je o zadevi govoril z don Cafassom. Ta je takoj zasumil, kdo bi si lahko privoščil tako neokusne in mučne šale. Svetoval je don Bosku, da naj vse podstrešje poškropi z blagoslovljeno vodo. Pa kljub temu blagoslovu se je še naprej vsako noč nadaljeval isti ropot. Sedaj se je don Bosko odločil, da bo zamenjal spalnico. Pobral je svojo revščino in se preselil v zadnjo sobo na vzhodni strani. Pa tudi to ni nič pomagalo; hudičevski ropot se je preselil za njim. Don Bosko je vidno hiral, postal je čisto suh in bolehen, saj ni mogel ne spati ne počivati. Včasih je stopila v sinovo sobo mati Marjeta, dvignila oči k stropu in rekla: »Mrcine grde, pustite že v miru don Boska in ne razgrajajte več!«

Končno je don Bosko poklical zidarja, ki naj bi mu naredil v strop veliko luknjo, tako da bi mogel brez težave priti na podstrešje. Nato si je dal prinesiti lestev in si pripravil vse potrebno, da bi zvečer ob prvem ropotu lahko zlezal na podstrešje in z lučjo v roki ugotovil, kaj dela ropot. In glej, ob običajni uri

spet prvi strašen ropot. Kot bi mignil, se je don Bosko povzpel vrh lestve, z debelo gorjačo v eni roki in s svetilko v drugi, posvetil naokrog, preiskal vse kote podstrešja, toda ničesar ni mogel najti. Tedaj pa je ves obupan, ker je ugotovil, kdo bi mogel biti vzrok teh mučnih dogodkov, vzel majhno Marijino sliko in jo obesil na strešni tram, padel na kolena in goreče prosil preblazeno Devico, da bi ga varovala tega neznosnega ropota. Srečna misel! Od tega trenutka ni bilo slišati ničesar več, slika pa je visela na tramu tako dolgo, dokler stare hiše niso podrli, da so zgradili novo. Don Bosko sedem let ni zapustil sobice, v kateri je lahko počival, rekli bi pod Marijinim plaščem. Sobica mu je služila tudi za sprejemnico. Na strop nad vrati je z namenom, da bi vsak, ki bi prestopil prag njegove sobe, pobožno ponovil ta lepi pozdrav, dal napisati: Hvaljen bodi Jezus Kristus. S tem je hotel zadoščevati za kletvice, ki so se v zadnjih letih vse bolj širile med neukim ljudstvom, ki pa so v don Bosku povzročale globok stud in strah. Vedno je prebledel in zadrgetal, ko je slišal tako nelepo besedo.

Zdi se, da se je tudi tukaj ponovilo tisto, o čemer pripoveduje sv. evangelijski po štiridesetdnevem postu našega Gospoda Jezusa Kristusa. Ko se je moral premagani satan umakniti izpred Jezusovega obličja, so se mu približali angeli.

Dečki so don Boskovo sobo imeli za skrivnosten vrt, kjer so rasle vse najlepše kreposti. Imeli so jo za preročišče, kjer je mati Božja Marija izrekala svojo voljo; bila jim je veža, iz katere so mogli stopati v nebesa in govoriti v njej z nebeščani. Ko so prestopali prag te sobice, se niso mogli otresti nekega posebnega občutka spoštovanja in občudovanja. Tudi mati Marjeta je mislila prav tako. Prenesla je svojo posteljo v sobico, ki je bila don Boskovi sobi najbližje. Iz raznih znamenj je sklepala, da je don Bosko prebedel dobršen del noči. Dozdevalo se ji je tudi, da se od časa do časa dogaja marsikaj, česar si ona ni mogla razložiti. Tako je nekoč pripovedovala Jakobu Belliju, da je slišala nekaj ur pred zoro, kako je don Bosko v svoji sobi z nekom govoril. Dozdevalo se ji je, da je sedaj vpraševal, potem pa zopet odgovarjal. Prisluhnila je, pa vendar ni mogla ničesar razumeti. Četudi je bila popolnoma prepričana, da brez njene vednosti nihče ni mogel vstopiti v sinovo sobo, je vprašala don Boska, s kom je govoril. Don Bosko ji je rekel:

»Govoril sem z Alojzijem Comollom.«

»Comollo je že vendar pred leti umrl.«

»Pa vendar je tako.« – Don Bosko ni ničesar več dodal. Videti pa je bilo, da ga navdaja pomembna misel. Ves rdeč v obraz in z bleščečimi očmi je brez miru nekaj dni hodil okoli. Čez nekaj dni je don Bosko potreboval kelih, pa ni vedel, kako bi mogel priti do njega. Pri hiši ni bilo niti beliča. Tedaj pa je neke noči

sanjal, da je v njegovem kovčku zadostna vsota za nakup. Naslednjega dne je šel v Turin. Med potjo se je spomnil na sanje. Predstavljal si je, kako lepo bi bilo, če bi se uresničile. Zgrabila ga je taka radovednost, da se je vrnil in šel gledat v kovček. Vedel je, da mu denarja nihče ne bi mogel položiti v kovček, saj je bil vedno pod nadzorom. Toda ko je odprl kovček, je našel v njem osem skudov, prav tisto vsoto, ki jo je potreboval za nakup keliha. Mati Marjeta pač ni imela ne časa ne priložnosti za taka presenečenja. Razen tega pa se je tudi ona celi zadevi močno čudila.

Najbolj neverjeten dogodek pa je don Bosko prvikrat sam pripovedoval šestnajst let potem, ko se je zgodil. Leta 1864 je nekega večera po večernih molitvah poklical k sebi v predsobo, kakor je to od časa do časa navadno delal, vse tiste, ki so bili že člani njegove kongregacije; med temi so bili: Viktor Alasonatti, Mihael Rua, Janez Cagliero, Celestin Durando, Jožef Lazzero in duhovnik Julij Barberis. Spodbujal jih je, da bi se znali čim bolj odtrgati od sveta in od svojih družin in tako mogli slediti našemu Gospodu Jezusu Kristusu, in nato nadaljeval: »Večkrat sem vam že pripovedoval o stvareh, ki sem jih zvedel v obliki sanj in iz katerih moremo sklepati, kako zelo nas presveta Devica ljubi in podpira. Ker smo danes sami in zato, da bi vsak jasno doumel, da je Devica Marija sama priklicala v življenje našo družbo, ter da bi se še bolj vneli za delo v večjo Božjo slavo, vam ne bom opisoval kakšnih sanj, ki sem jih imel, temveč povedal nekaj, kar mi je nebeška Mati sama pokazala. Ona zahteva od nas, da položimo vanjo vse naše upanje. Govorim vam poln zaupanja, vendar želim, da bi tega, kar vam bom povedal, ne pravili drugim, niti tistim, ki živijo z nami pod isto streho, niti ljudem zunaj Oratorija. Ne bi rad, da bi komurkoli dali povod, da bi o nas hudobno govoril. Ko sem nekega dne v letu 1947 veliko premišljeval, kako bi mogel storiti čim več dobrega, posebno še v korist mladine, se mi je prikazala Kraljica nebes in me popeljala v prekrasen vrt. Tam je bilo preprosto, pa vendar lepo in prostorno stebrišče, ki je služilo za vhod. Rastline plezalke so preraščale in krasile stebre, se s svojimi vejami in listi dvigale kvišku ter z vrhovi, ki so se družili visoko nad glavami, sestavljale prelep obok. To stebrišče je vodilo k cesti, ki se je izgubljala v čudovito brajdo iz brezštevilnih vrtnic v polnem cvetju. Tudi tla so bila vsa posuta z vrtnicami. Preblazena Devica mi je rekla: Sezuj si čevlje! Ko sem jih odložil, mi je dejala: Pojdi naprej po tem drevoredu, prepletenem z vrtnicami. To je namreč pot, po kateri moraš hoditi. Bil sem kar zadovoljen, da sem se sezul, kajti zelo bi mi bilo hudo, če bi moral s čevlji teptati te prelepe vrtnice. Odpravil sem se na pot; kaj kmalu pa sem se zavedel, da imajo te vrtnice ostro trnje, ki me je bodlo, tako da so mi noge začele močno krvaveti. Napravil sem le nekaj korakov, pa sem se moral ustaviti in iti nazaj.

'Za to pot so potrebni čevlji,' sem rekel svoji vodnici.

'Vsekakor,' mi je odvrnila. 'Treba je dobrih čevljev.' Obul sem si čevlje in se spet odpravil na pot skupaj z nekaj tovariši, ki so se prav takrat pojavili tam in me prosili, da bi smeli iti z menoj. Šli smo skozi tisti čudoviti obok iz vrtnic. Toda cvetlični obok se je vedno bolj ožil in nižal. Nekatere veje so zvite v venčke visele z oboka, druge so pa padale navpično navzdol. Iz stebel vrtnic so poganjale tudi vodoravne veje in od časa do časa rahlo zapirale pot; zopet druge so se povezovalе v ograjo in zaraščale del poti; nekatere so poganjale iz zemlje kot nizko grmičevje. Toda vse so bile same vrtnice: vrtnice nad glavo, vrtnice pod nogami, vrtnice ob straneh. Ko sem se še zvijal od bolečin zaradi prebodenih nog, so me od povsod, kjer so bile vrtnice, bodli še drugi trni. Pa kljub temu sem šel naprej. Noge so se mi zapletale v veje, ki so visele, ležale in se raztezale od vseh strani ter mi neprenehoma zadajale nove rane. Ko sem skušal z roko odstraniti vejo, ki mi je zapirala pot, ali se hotel izogniti bujnemu cvetju, ki mi je zastiralo pogled, sem se zopet zbodel; ni me bodlo samo v roke in niso mi krvavele samo noge; vse moje telo je postalo ena sama krvaveča in boleča rana. Za vrtnicami so se skrivali dolgi trni, ki so me bodli celo v glavo. Kljub vsemu temu sem po priporočilu blažene Device šel naprej. Toda od časa do časa so me zadevali še ostrejši trni in mi povzročali nadvse hude bolečine.

Medtem so številni opazovalci, ki so me gledali in mi sledili, ko sem korakal pod cvetličnim obokom, govorili: 'Glej ga, don Boska, on hodi vedno po rožicah; on gre vedno naprej in vse mu lepo uspe.' Nihče od njih namreč ni videl trnov, ki so se mi od vseh strani zabadali v telo. Veliko klerikov, duhovnikov in laikov, ki sem jih povabil s seboj, mi je veselo sledilo, ker jih je tako prevzela lepota vrtnic, toda kakor hitro so jih začeli izpod vrtnic bosti trni, in trnje je bilo skrito skoraj za vsakim cvetom, so postali nejevoljni in kričali: 'Ukanili so nas!'

Jaz pa sem odgovoril: 'Kdor hoče brez bolečin hoditi po cveticah, naj gre nazaj! Drugi naj mi sledijo.'

Nemalo se jih je vrnilo. Ko smo imeli za sabo že dobršen del poti, sem se ozrl. Kako žalostno sem bil presenečen, ko sem ugotovil, da je velik del mojih spremljevalcev izginil in da mi je še dobršen del drugih tovarišev obrnil hrbet in odšel. Vrnil sem se, da bi jih poklical nazaj; pa je bilo vse zaman. Nihče me ni več poslušal. Tedaj sem bridko zajokal in se začel vpraševati: 'Je mogoče, da bi sam hodil po tej tako naporni poti?'

Kmalu sem se potolažil, kajti naproti mi je prihajala trumica duhovnikov, klerikov in civilno oblečenih moških, ki so mi rekli: 'Tu smo! Tvoji hočemo biti

in vedno hoditi za teboj!" Postavil sem se na čelo in se spet odpravil na pot. Samo nekaj se jih je ustrašilo. Ti so se ustavili. Velika večina pa je vztrajala in dospela z menoj do cilja.

Ko je bila pot pod rožnimi oboki za nami, sem se znašel v prelepem vrtičku. Takoj so me obdali spremljevalci, ki pa so bili popolnoma izčrpani, shujšani in okrvavljeni. Tedaj je zapihal prijeten vetrček in v dihu tega vetra smo vsi ozdraveli. Spet je zapihal neki drug veter in kakor po dotiku s čarobno paličico sem se znašel sredi neizmerne števila fantov, klerikov, pomočnikov laikov in duhovnikov. Nekateri sem poznal po obrazu, drugih pa še nikdar nisem videl. Takoj smo se lotili dela med mladino.

Medtem sem prišel na vzpetino v vrtu; na njej je stala veličastna palača, polna umetniških del. Ko sem stopil čez prag, sem se znašel v prostorni dvorani, tako bogato okrašeni, da se z njo ne more primerjati po lepoti in razkošnosti nobena kraljevska dvorana na svetu. Bila je polna svežih vrtnic, tokrat brez trnja in širile so omamen vonj. Tedaj me je prebležena Devica, moja vodnica, vprašala: 'Veš, kaj pomeni to, kar sedaj vidiš, in tisto, kar si videl prej?'

'Ne,' sem odgovoril, prosim vas, da mi razložite.'

Nato mi je dejala: 'Pot, prehojena med vrtnicami in trnjem, pomeni tvoje delo med mladino; na to pot se moraš odpraviti z dobrimi čevlji potrpežljivosti. Trnje po tleh pomeni čutno navezanost, naklonjenost in nenaklonjenost do fantov, ki vzgojitelja odvrčajo od njegovega cilja, ga ranijo, ga zaustavijo pri njegovem delu in ga ovirajo, da bi še naprej zbiral cvetje za vence za večno življenje. Vrtnice so znamenje goreče ljubezni, ki mora odlikovati tebe in tvoje sodelavce. Drugo trnje pomeni ovire, trpljenje, nevšečnosti in neprijetnosti, ki vas bodo zadele. Vendar nikar ne obupajte. Z ljubeznijo in z zatajevanjem boste premagali vse in prišli tja, kjer so samo vrtnice brez trnja.'

Kakor hitro je Božja mati nehala govoriti, sem se zbudil in znašel v svoji sobi.«

Don Bosko, ki je natančno doumel pomen sanj, je od takrat zagotovo vedel za pot, po kateri bo moral hoditi. Nasprotovanje in vse vrste ovir, s katerimi so ga hoteli zadržati, je od takrat prav dobro poznal. Čeprav je vedel, da bo moral nemalokrat stopiti na kak trn, je bil vendar prepričan, da je njegovo poslanstvo po Božji volji in da bo na koncu njegov načrt uspel.

Te sanje so mu bile tudi opomin, da naj nikar ne izgubi poguma, če ga bodo zapustili tisti, za katere se je zdelo, da mu jih je Bog poslal v pomoč pri njegovem delu. Prvi, ki so ga v hodniku z oboki iz vrtnic zapustili, so bili škofijski duhovniki in tisti laiki, ki so se med prvimi oglasili za delo v prazničnem oratoriju. Tisti, ki

so se mu pridružili pozneje, so bili salezijanci, ki jim je obljubljena posebna Božja pomoč, izražena v pihljanju vetra. Pozneje je don Bosko povedal, da je sanjal še več različic istega videnja, in sicer leta 1848 in leta 1856. Vedno je bila kakšna majhna sprememba. Mi smo v to pripovedovanje vključili vse variante, da ne bi stvari ponavljali v nedogled.

Čeprav je don Bosko leta 1847 ohranil to skrivnost zase, je bilo vendar očitno, kakor trdi Jožef Buzetti, da se je že takrat začelo v njegovem srcu večati zaupanje in pobožnost do preblazene Device. Besede, s katerimi je pridobival fante, da bi čim bolj goreče praznovali Marijine praznike in posebno goreče sodelovali pri majski pobožnosti, so postajale vse bolj prepričljive. Vse je kazalo na to, da se je vrgel v naročje Božje previdnosti kot otrok v naročje svoje matere. Odločnost, s katero je pri vseh težkih okoliščinah in nasprotovanju začel svoje delo, brez najmanjše sence dvoma, je jasno kazala, da ve, kaj hoče doseči in kakšen načrt mora izpeljati. Zdelo se je, da je bil ta načrt že točno izdelan in da je videl pred seboj vzornika, ki mu je kazal, kako naj se v posameznih primerih vede: *Inspice et fac secundum exemplar* – Glej, da jih narediš po njihovem vzorcu (2 Mz 25,40). K temu naj dodamo še dejstvo, da so mu od časa do časa ušli vzkliki, iz katerih so njegovi najbolj zaupni sodelavci skleпали, da je bral skrivnosti. Kot da bi videl pred seboj podobo presvete Device, ki odeta v luč plava v višavah, vidna vsem ljudem ter vabi vse, da bi se zatekali v njeno varstvo.

4.

POGLAVJE

Don Bosko zbira po turinskih ulicah dečke – Sredstva, s katerimi jih vabi v Oratorij – Med razgrajachi na trgu Emanuela Filiberta – Nepozabni prizori in spodbude za ljudstvo – Vrnitev v Pinardijevo hišo

PREPRIČANJE, DA STOJI POD MARIJINIM VARSTVOM, je dajalo don Bosku iz dneva v dan večji pogum in ga navdajalo z vedno večjo iznajdljivostjo. Eden poglobitnih načinov, da bi povečal število svojih dečkov, je bil ta, da jih je hodil sam iskat na trge, ceste in v javne vrtove. Ko je srečal kakega potepuha ali če je naletel na kakega zapuščenega fanta, ki ni mogel najti mojstra, pri katerem bi se učil obrti, ga je prijazno nagovoril in ga vprašal, ali zna narediti znamenje sv. križa. Če otrok tega ni znal, ga je peljal v kak kot ob cesti ali pa ga je povabil, da sta se usedla na klop v drevoredu, ter ga potrpežljivo poučeval, dokler se ni naučil. Ko je znal dobro narediti križ in ko sta potem skupaj zmolila zdravamarijo, mu je kaj podaril in ga nato povabil, naj pride v Oratorij. Mladi Mihael Rua je bil večkrat priča takim spodbudnim prizorom v javnosti. Toda don Bosko se ni kaj prida oziral na ljudi, ki so hodili mimo.

Ko je ob času odmora ali malice hodil mimo obrtniških delavnic, mu ni bilo težko približati se skupini mladih vajencev, ki so stali v krogu in se pomenkovali. Ko jih je prijazno pozdravil, jih je povprašal, od kod so, kako se piše njihov domači župnik, ali so njihovi starši še živi, koliko časa se že učijo obrti in pri katerem mojstru. Ko si je na ta način pridobil njihovo zaupanje, jih je vprašal, ali se še spominjajo tega, česar so se naučili pri krščanskem nauku v domači župniji, ali so bili lansko leto za veliko noč pri sv. zakramentih in ali zjutraj in zvečer kaj molijo. Fantje so mu odkrito odgovarjali in don Bosko jih je prav tako odkrito povabil v Oratorij in jim povedal, kje je doma. Rekel jim je tudi, da bi bil zaradi njihove duše rad njihov dober prijatelj. Fantje so se odzvali

povabilu in obljubili, da bodo naslednjo nedeljo prišli v Valdocco. Po navadi jih je prihodnjo nedeljo zares našel med svojimi poslušalci in videl, da so z zanimanjem poslušali njegovo razlago krščanskega nauka.

Ko je naletel na kakega fanta, ki ga je poznal že od prej, pa ga že več mesecev ni videl pri nedeljski Božji službi, ga je vedno vprašal, koliko časa se že ni spovedal, ali hodi ob nedeljah in praznikih k sv. maši, ali se vedno lepo vede, in svoj pogovor končal s »pridi, napravil mi boš veliko veselje. Če moreš, privedi s seboj še kakega tovariša ali prijatelja.« Če je sredi travnika opazil skupino fantičev, je rekel, da bi se rad z njimi igral. Takoj so pritekli k njemu. Vprašal jih je, ali so kaj pridni, ali so zadovoljni, kaj delajo čez dan, kje stanujejo, kakšen poklic imajo njihovi starši, kaj najraje igrajo; nato je začel opisovati igre, ki jih igrajo dečki v njegovem Oratoriju, kako igrajo na boben, trobento, kako hodijo na izlete in še tisoč drugih zanimivih stvari. Rekel jim je, da bi jim pripovedoval kako lepo pripovedko, in jim na koncu razložil kaj iz verouka, če bi ga obiskali. Ko se je poslavljaj, jim je dal – če se mu je zdelo primerno – nekaj drobiža. Fantje so bili vsi navdušeni in so glasno obljubljali: »V nedeljo bomo prišli tudi mi.«

Včasih se je zgodilo, da je don Bosko na javnem a manj obljudenem trgu videl skupino bolj kmečkih fantov, ki so sede na tleh igrali karte, tombolo, raco ali kako drugo igro. Na sredini med njimi je bil robec, kamor so položili denar za igro. Napotil se je k njim.

»Kdo je ta duhovnik?« je s posmehljivim glasom, ki ga je dostikrat slišati pri neukem ljudstvu, vprašal eden izmed fantov.

»Tudi jaz bi rad igral z vami,« je dejal don Bosko in vprašal naprej: »Kdo zmaga? Kdo je izgubil? Za koliko igrate? Pogum! Tudi jaz bom plačal svoj delež.« To govoreč, je vrgel na robec cekinček. Fantje so novega soigralca z veseljem sprejeli. Ko so že nekaj časa igrali, jih je začel vpraševati o osnovnih resnicah naše svete vere; če so bolj malo vedeli, jih je z jasnimi in lahkotnimi besedami poučil; svojo kratko spodbudo je končal s tem, da jih je za prihodnjo nedeljo povabil v Oratorij k spovedi. Nato so spet igrali. Don Bosko je pustil cekin na robcu in šel po svojih opravkih. Skoraj vedno se je zgodilo, da je kateri izmed teh fantov, ki jih je pridobila don Boskova odprta in lahkotna beseda, prišel k njemu na obisk in se pri njem spovedal.

Drugikrat je don Bosko šel mimo kake vaške cerkve v bližini glavnega mesta, kjer se je lovilo veliko dečkov. Nosil je v roki zavitek krofov, ki so mu jih pravkar darovali. Ustavil se je, poklical fante k sebi in jim rekel: »Glejte, kako lepi krofi. Kdor me ujame, bodo njegovi.« In začel je teči. Vsi so se usuli za njim. On pa je stopil v cerkev, napravil znamenje, da naj več ne kričijo, jih povabil, naj za trenutek sedejo v klopi in

jim rekel: »Vsak bo kaj dobil, toda najprej morate poslušati malo katekizma.« Potem se je obrnil k največjemu med njimi in mu rekel: »Ti se mi zdiš bolj bister kot drugi; povej mi, kaj bi se zgodilo s tistim, ki bi umrl s smrtnim grehom na duši. Kaj bi ga čakalo v večnosti? Kako se je mogoče rešiti greha, ki ga je kdo napravil po krstu?« Oči vseh so bile obrnjene v zavoj, ki ga je don Bosko držal v roki. V upanju, da bo prav on dobil najlepši krof, je vsak odgovarjal, kakor je najbolje vedel in znal. Postavil jim je še kakšno vprašanje, se pošalil na račun nepravilnih odgovorov, govoril še o tem in o onem, nato pa jih je zopet popeljal na travnik pred cerkvijo. Tu je razdelil krofe, jim povedal še kak spodbuden zgled in jih končno vse povabil k sebi v Oratorij. Ko je odhajal, so bili vsi iz sebe, ker so, kakor so se oni izražali, srečali duhovnika novega kova, ki jih je znal razvedriti, jim kaj daroval, obenem pa jim je znal toliko lepega povedati. Ti so potem gotovo prišli k njegovi veroučni uri.

Lahkotnost in naravni dar, s katerima je don Bosko znal pridobivati fante, sta bila nekaj izrednega. Don Garigliano, don Boskov šolski tovariš v Chieriju, je leta 1889 pripovedoval duhovniku Karlu Mariji Vigliettiju naslednji dogodek:

Nekega dne sem spremljal don Boska po Turinu. Dospela sva pred cerkev presvete Trojice na ulici Doragrossa. Tam sva naletela na slabo oblečenega večjega fanta, ki je prav izzivalno gledal okoli sebe.

Don Bosko ga je prijazno pozdravil, ga ustavil in mu rekel: »Kdo si ti?«

»Kdo sem jaz? ... Kaj pa pravzaprav hočete od mene? Kdo ste pa vi?« mu je odgovoril fant. »Jaz sem,« mu je odgovoril don Bosko, »duhovnik, ki imam zelo rad fante, jih zato zbiram ob nedeljah na lepem travniku spodaj ob Dori, neda-leč od zavetišča, potem jim dam kaj lepega in koristnega, jih zabavam in oni me imajo zelo radi. Jaz sem don Bosko. In sedaj, ko sem ti povedal, kdo sem, mislim, da imam pravico zvedeti, kdo si ti.«

»Jaz sem ubog brezposeln fant, brez očeta in matere. Iščem kakršno koli delo.«

»Prav. Pomagal ti bom. Kako ti je ime?«

»Pišem se ...« in povedal mu je svoje ime.

»Prav, poslušaj, v nedeljo te bom čakal med mojimi sinovi ... Pridi, zadovoljen boš in jaz ti bom potem poiskal mojstra ... Ne boš se kesal.«

Fant je za trenutek zapilil svoje oči v don Boska, potem pa vzkliknil: »Ni res.«

Sedaj je don Bosko potegnil iz žepa kovanec za deset soldov in ga stisnil fantu v roko in: »Oh da, je že res, kar pravim. Pridi in boš videl.«

Fant je ves prevzet gledal denar in odgovoril: »Don Bosko, prišel bom. V nedeljo bom gotovo tam. Kličite me za Busiarda.«

Dečko je prišel in pridno hodil v Oratorij. Mislim, da je sedaj duhovnik vaše družbe. Kajti ko sem zadnjič obiskal don Boska, sem videl, da je bil oblečen v talar.

Don Bosko je večkrat uporabil še neko drugo uspešno sredstvo. Povabil je kakega fanta, ki ga je srečal na cesti, k sebi na kosilo, ga posadil zraven sebe in delil z njim svojo skromno jed. Tako je delal, dokler zavetišče ni bilo dokončno urejeno. Na tak način izražena ljubeznivost je fante tako vezala na don Boska, da se niso več mogli ločiti od njega. Pri vsem tem pa je imela največjo korist njihova duša. Naj navedemo nekaj primerov.

Ko se je don Bosko nekega dne vračal domov, je ob vratih, ki so vodila na dvorišče Oratorija in delila don Boskovo posest od sosedu, zagledal nekega fanta, ki ni stanoval daleč od tod. Imel je umazane roke in obraz ter bil oblečen v bluzo, umazano od olja in masti. Vse do takrat si je don Bosko zaman prizadeval, da bi si ga pridobil, ker se je vedno izmikal in ni hotel prihajati k sv. maši, čeprav sta že večkrat govorila. Don Bosko ga je dobro poznal iz tega, kar so ljudje pripovedovali o njem, in to je bilo res hudo. Fant je napravil že marsikatero neumnost, celo nekaj pravih hudodelstev. Don Bosko se mu je približal in ga pozdravil:

»Dober dan, prijatelj.«

»Dober dan,« odgovori B..., povesi glavo in skrije čelo, čez katero so mu padali kuštravi lasje. »Zelo me veseli, da sva prišla skupaj. Danes mi moraš napraviti majhno veselje ... Vem, da ne boš rekel ne.«

»Če je v mojih močeh, prav rad.«

»Seveda moreš. Rad bi, da bi danes prišel k meni na kosilo.«

»Na kosilo z don Boskom?«

»Pa prav zares. Veš, danes sem čisto sam.« »To pa ne bo mogoče. Gotovo se motite. Zamenjali ste me s kom drugim. Če bi me poznali ...«

»Dobro te poznam. Nisi ti sin tega in tega?«

»Jaz sem ušpičil že take, da si jih vi niti misliti ne morete.«

»Prav tebe bi rad imel pri svoji mizi.«

»Da se vi zaradi mene tako trudite ...«

»Ne izgublajva več besed. Pridi.«

»Saj vendar ne morem iti tak, kot sem sedaj. Če bi se mogel vsaj prej spovedati.«

»Če hočeš, boš tudi to lahko storil, in sicer v soboto zvečer ali v nedeljo zjutraj. Toda danes moraš priti k meni na kosilo.«

»Bom pa prišel ob kaki drugi priložnosti. Mati ne ve, kje hodim, in je gotovo v skrbeh zame.« »Poslal bom koga, da bo tvoji materi povedal, da si danes na kosilu pri don Bosku. Gospod Pinardi bo poslal koga k tebi na dom.«

»Toda pogledjte, kako sem umazan. Moral bi se najprej umiti. Kaj, če bi šel domov, da bi se preoblekel? Sram me je, da bi šel tak, kot sem sedaj.«

»Ne. Hočem, da prideš danes in tak, kot si. Veselilo me bo, da bova mogla prebiti skupaj kako urico.«

»Toda ... toda ...«

»Nič toda. Pridi, juha naju že čaka.«

»No, ker že tako hočete, pa pojdiva.«

In sta šla. Ko je mati Marjeta zagledala gosta, je šepetaje dejala don Bosku:

»Zakaj si privlekel tega umazanca? Kje si ga le mogel stakniti?«

»Ne govorite tako,« je odvrnil don Bosko. »To je moj velik prijatelj, veste. Dobro ga bo treba pogostiti.«

In sedli so k mizi. Od tega dne je B... spremenil svoje življenje in postal zelo dober fant.

Vse te dobre dušice, ki jih je znal don Bosko tako spretno ujeti v Božjo mrežo, pa niso bile nič, vsaj glede na število, v primeri z ribjim ulovom – kakor se je o tej stvari navadno izražal – ki ga je od časa do časa napravil na trgu Emanuela Filiberta. Zgornji del trga, bolj blizu Porte Palazzo, je bil poln prodajalcev po hišah, razpečevalcev vžigalic, čistilcev čevljev, dimnikarjev, hlapcev, raznašalcev lepakov, pomočnikov branjarjev in prekupčevalcev. Večinoma so bili to revni dečki, ki so se na ta način prebijali iz dneva v dan. Vsak si lahko predstavlja, kaj je moralo postati iz teh otrok, ki jih nihče ni nadziral, poučeval, jim svetoval, ki so bili prepuščeni sami sebi in so vsepovsod videli samo slabe zgleds. Večina teh pobalinov je pripadala dečkom s trga Vanchiglia, ki so bili povezani z obljubami medsebojne pomoči in obrambe. Načelovali so jim nekateri večji, brezobzirni in drzni fantje. Željni maščevanja in izzivalni, so bili vedno pripravljeni prijeti za kol za vsako še tako majhno in tudi namišljeno žalitev. Ker se niso izučili nobene obrti, so rasli v brezdelju, igri in neprimernih pogovorih; preživljali so se s tatvinami in žeparstvom. Navadno so jih kaj kmalu ujeli pri kakšni tatvini ali pretepu, jih obsodili in vtaknili v ječo ali poboljševalnico. Ko so odslužili kazen, so se spet vrnili na Porto Palazzo in se kakor prej preživljali s tatvino in goljufijo, le da so bili sedaj bolj previdni in še bolj prebrisani.

Don Bosko je imel navado, da je šel vsak dan na ta trg. Veliko fantov je poznal še iz časov, ko je bil nedeljski oratorij, potem ko je zapustil zavetišče, nekaj mesecev v cerkvi Pri mlinih. Pogovor je začel s tem, da je katerega izmed teh fantov vprašal za kakšno pojasnilo ali si je dal očistiti čevlje; nato je med pogovorom pozdravljajl že znane fante. To mu je še posebno lahko uspelo, saj je veliko teh fantov poznal iz ječ in kaznilnic, kjer jih je obiskoval, saj so bile ječe in kaznilnice del njegovega apostolata.

Tu in tam se je ustavil, povedal kakšno šalo, tako da so vsi prasnili v smeh, vprašal enega, kako se ima, ali je zdrav in koliko je prejšnji dan zaslužil; istočasno je kazal, kako zelo ljubo mu je, da jih je spet mogel videti; včasih pa je še posebej poudaril, da je prišel na trg samo zato, da bi mogel z njimi malo pokramljati.

Sčasoma je vse osebno poznal in govoril z njimi tako po domače, kot oče ali mati govorita s svojimi otroki. Samo da je don Bosko najraje govoril, seveda tudi po domače, o tem, kako pomembno je, da si vsak zasluži nebesa. Če je naletel na kakega fanta na samem, brez prič, ga je na njemu lasten način, ki ga nihče nikdar ne bo mogel natančno opisati, vprašal, kako je kaj z njegovo dušo in ali hodi kaj k spovedi. Fant je odkritosrčno odgovarjal, toda kar se tiče spovedi, je kaj redko odgovoril pritrdilno, ker mnogi izmed njih sploh niso vedeli, kaj je pravzaprav spoved. »Prav,« je končal don Bosko, »pridi k meni na obisk in jaz te bom poučil, kako se opravi dobra spoved. Videl boš, da boš šel zadovoljen od mene.«

Da bi fantom bolj ustregel, je tam na trgu kupil en ali dva zaboja sadja. Poval bil je najbližje k sebi in jim naročil, naj pokličejo še druge, vse. Dal je vsakemu po eno jabolko ali grozd. Fantje so bili takega nepričakovanega daru izredno veseli.

Ko je šel don Bosko po trgu od Porte Palazzo do cerkve sv. Dominika, kjer so prodajali vžigalice, so ga prodajalci obkolili, mu vsiljevali svoje blago in kričali: »Voščene vžigalice! Vžigalice za poskušnjo! Kupite jih pri meni, danes še nisem ničesar prodal, dajte, da bom kaj zaslužil, da bom imel kaj za zajtrk!« Don Bosko jih je prosil, naj ne kričijo tako, potem je govoril s tem in onim, kaj kupil in porabil za tisto kratko pot včasih več kot pol ure. Nato se je obrnil k množici in rekel: »Danes vam bom dal vsem nekaj zaslužiti. Toda z enim pogojem: da boste v nedeljo vsi prišli v Oratorij.« Obljubili so mu in on je od vsakega kaj kupil in medtem pripovedoval: »Tudi jaz bom začel prodajati vžigalice. Nanizal bom škatle na dolgo vrvico, si jo obesil okrog vratu in hodil po Porti Palazzo sem in tja.« Vsi so se smejali in se mu zahvaljevali za tistih nekaj soldov, ki jim jih je dal. Don Bosko je prihajal domov s polnimi žepi vžigalic. Te je potem prodajal nekaterim poznanim gospodom za njihovo uporabo.

Dostikrat je delil med te razgrajače svetinjice Matere Božje, za katere so ga prosili. Medtem ko jim jih je dajal, je govoril: »Obesite si jo okrog vratu, mislite pogosto na Mater Božjo, ki vas ima tako rada; prosite jo, da bi vam pomagala.«

Ni mogoče opisati, kako radi so ti dečki imeli don Boska in do kako smešnih in nepredvidenih prizorov je fante velikokrat pripeljala ta ljubezen.

Kadarkoli je šel don Bosko čez Milanski trg, se je moral ustaviti, ker ga je obkolilo toliko dečkov, da ni mogel naprej. Kakor hitro so ga prvi zagledali, so pritekli

k njemu; za temi so prišli še drugi in kmalu se je razlegalo: »Don Bosko je tukaj!« Nato so vsi pustili delo, ki so ga imeli, in tekli k njemu, da bi ga pozdravili in mu želeli dober dan. Tedaj je don Bosko vprašal: »Hočete, da vam povem kaj veselega?«

»Da, da, da,« se je glasilo od vseh strani. Ta čudna skupina je vzbudila pozornost tudi pri drugih. Kaj kmalu so se približale še ženice, ki so prodajale zelenjavo, in se z dečki borile za boljši prostor ob don Bosku. Pristopili so tudi vojaki, postreščki in drugi ljudje.

»Kaj je to?« so vpraševali tisti, ki so prišli nazadnje.

»Pa res ne vem. Ustavil sem se, ker je stalo toliko ljudi,« je odgovoril najbližji.

»Glej, glej! Neki duhovnik je na sredi,« je zaklical tretji, medtem ko se je povzpел na prste.

»Don Bosko je,« je dodal neki delavec, ki je tega priljubljenega duhovnika poznal.

»In kdo je don Bosko?« so spet vpraševali nekateri.

»To pa morate vedeti, če ste iz Turina,« je menil nekdo iz množice.

Tedaj je kak don Boskov prijatelj začel pripovedovati okoli stoječim vse, kar je vedel o njem. Množica je vedno bolj naraščala in tudi vrišč je bil vedno večji.

»Mir, tišina!« so kričali fantje.

»Mir, tišina!« so spodbujali drugi. In medtem ko so se trudili, da bi naredili mir, so večali zmešnjavo. No, končno so le vsi utihnili.

Tedaj je don Bosko zlezel na kak zaboj ali stol, ki so ga prinesli iz bližnje gostilnice, ali se je preprosto na koga naslonil, da ga ne bi podrli na tla, kajti ljudje so se vedno bolj stiskali okoli njega, da bi ga mogli bolje slišati. Nato je začel govoriti.

Včasih je množica tako narasla, da je bilo okoli njega več sto ljudi. Celo trgovci so stopili na vrata svojih trgovin in ga poslušali. Vsi zasopli so prihiteli tudi orožniki in policisti, ki so mislili, da bo ta duhovnik nahujskal ljudi k uporabi ali neredu. Ko so videli, da don Bosko ljudi miri, so tudi oni prisluhnili njegovi besedi. Gotovo je bilo kje drugje težko slišati tako ljudske in razumljive, poleg tega pa tako učinkovite govore kot tu. Don Bosko je pripovedoval kak zanimiv dogodek, ki pa je bil vedno vesele vsebine, kako povestico iz preteklosti ali tudi iz sodobnosti, navezal na to pripoved kratko moralno premišljevanje ali pravno načelo, ki bi mogli biti koristni za njegove poslušalce. Nihče ni govoril. Tudi tisti, ki so stali daleč od govornika in zato niso mogli ničesar slišati, so bili tiho, da ne bi motili drugih. Ko je nehal govoriti, so ljudje ponavljali: »Don Bosko ima prav; prva stvar je duša.« In mnogi so odhajali zbrani in zamišljeni. Včasih je delil tudi svetinjice. Takrat množice ni bilo ne konca ne kraja. V takih primerih je imel don

Bosko težavo kako priti od tod, kajti vsi so hoteli iti tja, kamor je šel on. Zato si je moral vsakokrat izmisliti kakšno zvijačo, da se je rešil ljudi. Včasih je naredil tako, da mu je padel klobuk z glave. Sklonil se je, da bi ga pobral, nato pa se je sklonjen kakor jegulja zmuznil med ljudmi na prosto. Zopet drugič je klobuk skril pod plašč, si od koga izposodil navadnega za vsak dan, se potem skril za svoje dečke, in preden so se ljudje sploh zavedeli, zapustil trg. Drugič spet se je skril pod stebrišče, vstopil v kako trgovino in odšel skozi zadnja vrata.

Ljudje so ostali še nekaj časa v pričakovanju, ko pa so videli, da je izginil, so začeli vpraševati: »Kje je, kje je?«

Kaka sveta duša je rekla: »Najbrž so ga angelci odnesli kam drugam.« Mnóžica se je počasi razdelila na manjše skupine, v katerih so tisti, ki so don Boska slišali, pripovedovali drugim, ki ga niso slišali, kaj je povedal. Vsi so enoglasno odobraval povedano, kajti v tistih časih je bila vera še globoko zasidrana v srcih preprostega ljudstva.

Kaj zanimivo je bilo potem prisluškovati mnenju, ki so si ga ljudje ustvarili ob takih novih nastopih mladega duhovnika. Nekateri so ga imeli za svetnika, drugi za norčka. Mnogi so ga poznali in so zato njegovo delovanje lahko pravilno presojali. Drugi so ga obsodili v norišnico. Don Bosko je vse te izraze občudovanja in preziranja vzel za dobro. Zadovoljen je bil, da so tisti, ki so le redko šli v cerkev ali pa nikoli, slišali dobro pridigo; pridigo, ki jo bodo težko pozabili. Imel je navado ponavljati: »Če hoče duhovnik storiti veliko dobrega, mora biti z ene strani zelo ljubezniv, z druge pa zelo prostodušen.«

Ko se je don Bosko vračal iz notranjega mesta domov, se ni ponavljal samo zgoraj opisani prizor, temveč je vsa množica, posebno še otroci, po končanem pripovedovanju kake vesele zgodbe don Boska spremljala vse do doma. Dečki se niso nikdar naveličali biti blizu njega in ga poslušati. Včasih je zapel kako znano ljudsko pesem in tedaj so vsi pritegnili. Ob njem so se ponavljali prizori iz časov Božjega zveličarja v Galileji, ko so Gospoda prav tako spremljale množice po palestinskih potih in cestah. Šli so le počasi naprej. Don Bosko je odgovarjal na vprašanja, včasih pa je tudi on okoli stoječe vpraševal o tem in onem. Končno so prišli do tiste male hišice in do še manjših vrat v njegovo sobo. Don Bosko se je obrnil k svojim spremljevalcem in jih spodbujal, naj ostanejo zvesti katoliški Cerkvi; posebno dečke je vabil, naj pridejo prihodnjo nedeljo h katekizmu. Končno je med glasnimi vzkliki »Naj živi don Bosko!« stopil v svojo sobico.

Vse te zgodbe smo napisali po nareku enega ali drugega nekdanjega gojenca, ki so vse to sami doživeli. Takšni prizori so se zelo pogosto ponavljali do leta 1856.

Nemalo ljudi, modrih po človeških in zemeljskih merilih, pa malo izvedenih v poznanju poti, po katerih Bog vodi svoje zveste služabnike k njihovemu cilju, je don Boska ostro obsojalo, ne da bi se menili za njegove dobre namene.

Sam gospod Scanagatti, velik prijatelj Oratorija in don Boskov star prijatelj, ni gledal s prijaznim očesom, vsaj v začetku ne, na ta novi način delovanja mladega duhovnika, na nekatere navade v Oratoriju in posebno še na to množično zbiranje mladine. Zato se je obrnil na don Cafassa, ki je bil tudi don Boskov spovednik, in ga prosil, naj ga opozori na nekatere stvari, ki se mu niso zdele popolnoma pravilne. Toda don Cafasso je odgovoril: »Pustite ga, da dela, kakor hoče. Don Boska je Bog obdaril s posebnimi sposobnostmi; naj se vam dozdeva karkoli, on sledi vedno samo višjim nagibom. Če moremo, mu raje pomagajmo.« Tudi nadškof, ki je iz dneva v dan dobival nove dokaze, da posvetna oblast Cerkev vedno bolj prepušča sami sebi, je uvidel, da se je treba opreti na ljudstvo. Zato naj bi duhovniki in dušni pastirji izrabili vse možnosti, s katerimi bi se Cerkev približala ljudstvu, ga navezala nase, mu pomagala v vseh njegovih potrebah ter ga z besedo in zgledom, z veljavo in dobroto podpirala pri prizadevanju za bolj sveto življenje.

Zato je turinski nadškof odobral vsako sredstvo, tudi izredno, s katerim bi don Bosko skušal uresničiti ta namen. Seveda pri vsem tem ni izključeval previdne ljubezni in tistih sredstev, ki jih narekuje krščanska modrost. To je bilo toliko bolj umestno, ker je bilo na vsakem koraku čutiti, kako velik vpliv je imela don Boskova beseda na njegove poslušalce. To je bilo uresničenje tiste milosti, za katero je don Bosko prosil na dan svojega duhovniškega posvečenja. Brez pretiravanja se je lahko nanj prenesla beseda pregovorov: »Modrost zunaj glasno kliče, na trgih dviga svoj glas. Na vrhu zidov vpije, pri mestnih vratih govori svoje besede« (Prg 1,20).

5.

POGLAVJE

Nadaljevanje o istem predmetu – Don Bosko v gostilnah, gostiščih, kavarnah in v brivnicah

ČE BI KDO HOTEL ZAPISATI vse različne poizkuse in načine, s katerimi se je don Bosko trudil, da bi rešil čim več duš in da bi zlasti fante spravil na pravo pot, bi sestavil pripoved, polno veselih dogodivščin in ganljivih prizorov. Ne da bi se oziral na ljudi, je uporabil vsako sredstvo, pa četudi je to zanj pomenilo globoko ponižanje, in se ni obremenjeval z neprevidnimi in včasih zlobnimi kritikami, da je le mogel delati za Božjo slavo.

»Če hočemo storiti kaj dobrega,« je ponavljal don Bosko, »je treba imeti nekaj poguma, biti pripravljen na kako neprijetnost, nikdar nikogar žaliti in biti vedno ljubezniv. S temi sredstvi sem dosegel zares zadovoljive, lahko rečem izredne uspehe. Tudi danes lahko kdorkoli doseže iste uspehe, če je le v njem zadosti neprisiljenosti, naravnosti in priskrčnosti, kot jih je imel sv. Frančišek Saleški.« Ko je don Bosko govoril o tistih starih časih, je rad ponavljal: »To so bili časi, to so bili lepi časi!«

Ko je don Bosko hodil po cestah, trgih in vaseh v okolici Turina, je odkril tudi hiše, kamor bi zelo težko imel dostop kak duhovnik. Sem so spadale gostilne, beznice, prodajalne vina, vinotoči. Don Bosko je zahajal v te lokale, da je spremljal tja kakega tujca, svojega prijatelja, ki je iskal prenočišče, ali koga drugega, ki so mu ga priporočili, da bi mu priskrbel stanovanje za nekaj dni, ali pa kakega študenta, ki ga sam ni mogel vzeti v hišo. Včasih mu je doma zmanjkalo vina, čeprav ga je njegov brat Jožef redno zalagal z dobro domačo kapljico; v takih primerih je pač šel v najbližji vinotoč in tam kupil kak sodček vina, namenjenega nekaterim poštenjakom, ki si jih je hotel pridobiti, ali pa delavcem, ki jih je najel za kako delo v hiši. Včasih je stopil v gostilno samo zato,

da je zaužil kaj toplega, ali pa preprosto zato, da je spil kozarec vode. Vse to pa so bile samo pretveze. Resnično je navzočnost duhovnika v enem izmed takih prostorov vzbudila veliko presenečenje. Gostilničar je takoj stopil k njemu in ga vprašal, kaj želi. Ker je znal don Bosko res prijetno govoriti, se je kaj kmalu razpletel živahen pogovor. Gostje, ki so sedeli za mizami, so zapustili svoje prostore in se približali dvojici ob točilni mizi. Don Bosko jih je v začetku zabaval z veselimi šalami, s šegavimi dovtipi, bistrournimi domislicami, potem pa je prešel k stvarim, ki se tičejo človeškega posmrtnega življenja. Segel je v živo, toda iz besed je vsak lahko sklepal, da mu gre predvsem za večno zveličanje njegovih tovarišev pri mizi. S svojim zapeljivim nasmehom jih je vpraševal: »Je že dolgo, odkar ste bili zadnjič pri spovedi? Ste bili lansko leto pri velikonočnem obhajilu?« Odgovori so bili prav odkritosrčni, tako odkritosrčni, kakor so bila vprašanja. Včasih je don Bosko sprejel tudi kak pogovor, čeprav je videl, da so bili drugi drugačnega mnenja, toda samo zato, da je mogel razvozlati njihove težave in razbliniti njihove predsodke. To je znal narediti tako spretno, da se nihče ni čutil užaljenega in da niti senca trpkosti ni padla na njihov pogovor. Don Bosko je odločno trdil, da v teh krajih, kjer se zbirajo ljudje vsake vrste, ni slišal niti enkrat kake pikre besede ali robate šale. Ko je odhajal, so bili vsi njegovi prijatelji in on jim je obljubljal, da se bo ob prvi priložnosti vrnil k njim. Mnogi so držali besedo in prišli k njemu k spovedi. Med pogovorom je pozorno gledal okrog sebe, da bi videl, ali so v beznici tudi mladi ljudje. Gostilničarja ali gospodarja je vprašal, ali ima otroke, kako se obnašajo, ali so pridni; kazal je živo željo, da bi bili res dobri in v veselje svojim staršem; prosil jih je za dovoljenje, da bi mogel otroke videti in z njimi malo govoriti; končno je v imenu otrok zaprosil za dovoljenje, da bi smeli priti v Oratorij k sveti maši in drugim pobožnim vajam. Ko so matere slišale, kaj se dogaja v gostilni, so prišle noter tudi one; skupaj s svojimi možmi so pazljivo poslušale, kar jim je don Bosko pripovedoval o njihovih otrocih, kako je kazal res prijateljsko zanimanje za vse, kar se jih je tikalo; rade so odgovarjale na vprašanja, ki jim jih je postavljaj, in z veseljem privolile, da gredo k spovedi. Kakor hitro so potem otroci don Boska spoznali, so se nanj navezali in se niso mogli več ločiti od njega.

Iz cele vrste prigod bomo navedli samo eno. Iz tehtnih razlogov je šel don Bosko večkrat v neko gostilno v Valdoccu, kjer je bil doma fant, ki je spadal v število njegovih prijateljev. Čeprav je imel deček zelo dobro voljo, mu je primanjkovalo časa, da bi ob nedeljah hodil v cerkev, saj je bilo v gostilni vedno dovolj gostov, ki jim je moral streči. Ko sta se nekoč prijetno pogovarjala, je sedel k njima tudi oče. Ko je prišel pravi trenutek, je don Bosko izrabil priliko in povabil vso družino k spovedi v Oratorij. Mož, ki že več let ni prejel nobene-

ga zakramenta, je v imenu vseh prav rad privolil. »Toda to ni zadosti,« je rekel don Bosko, »p riti mora tudi očka.« Gostilničar je za trenutek umolknil in potem rekel:

»Prav, toda z enim pogojem.«

»Povejte.«

»Najprej morate p riti k meni na kosilo.«

»Sprejemem.«

Gostilničar je kar poskočil od veselja. V svoji zasebni sobi je pripravil vse potrebno za pojedino. Don Bosko je šel na kosilo, in čeprav so bili tam samo domači, je bilo izredno bogato pripravljeno. Gostilničar je kar naprej govoril, da je to najlepši dan njegovega življenja. Ko je bilo kosilo končano in se je don Bosko začel poslavl jati, je rekel: »Da boste držali svojo obljubo!«

»Ne bom pozabil na dano besedo,« – je gostilničar slovesno potrdil.

Čez nekaj dni so prišli k spovedi vsi člani družine, samo gospodarja ni bilo. Don Bosko ga je potem večkrat srečal in ga vpraševal: »No, kdaj se vidiva?« Mož se je izgovarjal in iskal pretveze. Končno, po nekaj mesecih, je pa le izpolnil svojo obljubo in se spovedal pri don Bosku. Za vedno sta ostala v dobrih prijateljskih odnosih.

Don Bosko se je pa tem uvidevnim in pametnim gostilničarjem in lastnikom gostinskih hiš, ki so upoštevali njegove nasvete ter živeli po njegovih naukih, znal velikodušno oddolžiti. Zato je vedno, ko je govoril ali pisal uglednim župnikom in prijateljem z dežele, priporočal te gostilne in poudarjal, da bodo imeli pri njih sicer preprosto toda najboljšo, prijazno in ceneno postrežbo. In prav na don Boskovo priporočilo je prišlo v te gostilne in prenočišča veliko tujcev in gostov. Pa tudi ljudi, ki so se tam stalno hranili, je bilo veliko prav po don Boskovi zaslugi.

Tudi v kavarnah in restavracijah je don Bosko opravljal svoje zveličavno poslanstvo.

Stopil je v tak lokal in si naročil kavo ali pijačo. Razume se, da je bil predmet njegovega zanimanja kateri izmed strežnikov, ki so nosili na mizo. S tem ali onim se je začel potihoma pogovarjati v trenutku, ko je položil predenj naročeno pijačo. Fantje so mu kaj kmalu zaupali. Vendar je don Bosko ravnal tako previdno, da nihče od okoli sedečih niti slutil ni, o čem se menita. Bilo je malo pa zato zelo učinkovitih besed. Prihodnjo nedeljo so bili ti fantje ob prvi zori že v Oratoriju. Ko je don Bosko potem odprl zavetišče, so ti dečki pustili stanovanje pri svojih delodajalcih in prišli k njemu.

Včasih je šel don Bosko k šefu kavarne in mu rekel:

»Bi bili tako dobri in mi naredili majhno uslugo?«

»Zelo rad. Kaj želite?«

»Dovolite, da me ta fant kdaj pa kdaj obišče.«

»Kje pa?«

»V Oratoriju v Valdoccu. Naučil bi se malo katekizma in zvedel bi, kako mora živeti, da bo nekoč kaj iz njega.« »To pa to. Tega mu je pa najbolj treba. To je pravi navihanec, predrznež in lenuh. Ima vse mogoče napake.«

»Je to mogoče? Zdi se mi, da ne bo tako nevarno.« Potem se je obrnil k fantu, ki je rdeč od sramu gledal v tla. »Saj ni tako hudo, kajne?« Potem se je zopet obrnil k šefu in dejal: »Kakorkoli že, vi boste tako dobri, da ga boste pustili, in jaz vam bom za to zelo hvaležen.« »Če ne želite nič drugega, je tudi meni prav.« In dečko je začel prihajati v Oratorij.

Včasih je don Bosko povabil lastnika samega in njegove sinove, da bi se prišli v Oratorij spovedat, posebno ob velikonočnem času. »No, gospod šef, kdaj bomo opravili velikonočno dolžnost?«

»Saj smo dobri kristjani in vemo, kaj se spodobi. Toda saj veste, vedno je toliko dela. Ni mogoče najti časa. No, bomo že videli.«

»In vaši otroci, so bili že pri spovedi?«

»Hočem, da moji otroci vse te stvari točno opravljajo. Sicer bodo imeli opravka z menoj.« »Tako, da jih boste poslali?«

»Vsekakor; in kdaj boste vi imeli čas?«

»Vsako jutro. Da pa bo stvar bolj gotova, jih pošljite v soboto zvečer.«

»Nihče ne bo manjkal.«

Včasih je moral koga ponovno spomniti. Končno so se pa vdali in šli skupaj s svojimi otroki k spovedi.

Pa še neka druga vrsta mladih fantov je bila predmet posebnih don Boskovih skrbi; to so bili brivski vajenci. Ko se je moral don Bosko briti, je vstopil v eno izmed brivnic, za katero je vedel, da je v njej ob določeni uri velik naval. Brivski mojster je pozdravil novo stranko s tisto ljubeznivostjo, ki je pri Turinčanih postala že splošno znana, mu prinesel stol in ga prosil, naj počaka, dokler ne pride na vrsto. Don Bosko se je ozrl okoli, in ko je zagledal vajenčka, ki je brusil britve, mu je rekel: »Mudi se mi in ne morem čakati. Vi, gospod mojster, kar lepo obrijte vse te gospode, mene bo pa odpravil tisti fant, ki ga vidim brez dela. Prav gotovo me bo lepo obril.«

»Za božjo voljo,« je vzkliknil gospodar, »ne dajte se vendar dati iz kože temu falotu. Šele pred kratkim je prišel k meni in se je z britvijo komaj seznanil. To bi bilo za vas bridkih 15 minut. Razen tega je še hudo raztresen. Zdi se, da sploh nima volje, da bi se česa naučil.«

»Pa kljub temu se mi zdi bister fant,« je odgovoril don Bosko. »In pri vsem tem nimam trde brade. Če bi mu dovolili, da bi napravil svoje prve poskuse na mojem obrazu, bi vam bil zelo hvaležen. Videli boste, vse bo šlo kakor po maslu.«

»Kakor hočete,« je končal mojster. »Opozoril sem vas in za vse, kar se bo sedaj zgodilo, boste sami odgovorni.«

»Lepa hvala,« je odvrnil don Bosko. Potem se je napotil k fantu, ki je bil zaradi stvari, ki mu jih je očital njegov mojster, ves rdeč od sramu.

»Pridi sem,« mu je rekel, »in pokaži, kaj znaš. Prepričan sem, da bo mojster moral spremeniti mnenje, ki ga ima o tebi.« Fant se je na začetku branil, ker ga je pa don Bosko še vedno spodbujal, je vzel v roko britev in začel briti ubogega duhovnika. Ni mogoče popisati, koliko je don Bosko trpel pod to nerodno in nezkušeno roko. Britev ni hotela rezati in zdelo se je, da bolj puli dlake iz brade, kot pa jih brije. Don Bosko, ki je vedno trpel, pa četudi ga je bril še tako spreten brivec, je v teh trenutkih okušal prave muke. Vendar je ohranil mirno kri in ni pokazal, kako ga boli. Vajenček se je počasi pomiril, ker se mu je zdelo, da ima uspeh, in čutil je, kako mu v srcu vedno bolj raste ljubezen do tega človeka, ki mu je znal dati prvo znamenje človeškega spoštovanja. Mojster je kar naprej zbijal šale na račun vajenčka in pomiloval ubogega duhovnika, toda don Bosko je glasno ugovarjal in branil svojega mučitelja, češ da kar dobro opravlja svojo nalogo. Ko je bilo bolečega početja konec, ne vedno brez ureza na don Boskovem obrazu, so pohvale, ki jih je fant dobil od dobrega Božjega služabnika, bile močne vezi, ki so dosegle srce fanta, navajenega očitkov. Don Bosko je zadovoljen odšel iz brivnice in zagotavljal, da bo še prišel, seveda z enim pogojem – da ga bo tudi prihodnjič obril prav isti vajenec.

Don Bosko je pogosto menjal brivce, vendar se je povsod vedel na isti način. Ko je v drugo prišel na britje k istemu vajencu, mu je govoril o duši in o večnosti ter svoj pogovor takole končal: »Kako dolgo že nisi bil pri spovedi?« In fant je odkritosrčno odgovoril, kot se to spodobi med pravimi prijatelji; neredko mu je razodel vse skrivnosti svojega srca. Don Bosku je bilo treba slišati le nekaj besed in je takoj razumel, kako stvari stojijo. Za prihodnjo nedeljo je povabil dečka v Oratorij, kjer se bo lahko naučil pravilno spovedovati. Pa tudi k verouku bo lahko šel. Tedaj mu je fant zaupal, da bi prav rad prišel, toda mojster ga ne pusti od doma. Sedaj se je don Bosko obrnil h gospodarju; ta mu je seveda vse obljubil, samo da ne izgubi tako dobre stranke. Drugič, ko ni bilo v brivnici drugih ljudi, je tako mojstru kakor vajencu položil na srce kako dobro besedo. Vprašal je vajenčka, ali je bil že pri velikonočni spovedi, ali hodi ob nedeljah k sv. maši in podobno. Kaj kmalu se je tudi mojster vrnil v pogovor in se hvalil,

kako kreposten je, da je njegova edina želja, da bi bil fant dober kristjan, da ga vedno dobro uči in še marsikaj podobnega. Don Boskov prepričljiv način govora je kaj kmalu izsilil fantovo obljubo, da bo redno prihajal v Oratorij. Besedica na uho in pomemben pogled na mojstra pa sta imela za posledico, da se je tudi on znašel kakega dne pri don Boskovi spovednici.

Prav tako je don Bosko delal tudi v drugih brivnicah, posebno še tam, kjer je vedel, da so vajenci. Tako je vsak dan pripeljal h Gospodu kako novo dušo.

6.

POGLAVJE

Don Bosko pridigar – Kako se je pripravljaj na pridige in kako je improviziral – Nenehno pridiganje – Kako je trpel na potovanjih – Dober zgled in gorečnost pri ljudskih misijonih – Žetev: ljubezen in spoštovanje vernega ljudstva – Pridige v Quassolu, Ivreji, Strambinu, Villafallettu in Lagnascu – Nov način pridiganja v nekem ženskem samostanu

V DON BOSKOVEM SRCU JE GORELA VROČA ŽELJA, da bi mogel zatreti greh, storiti, da bi ljudje Boga vedno bolj spoznavali in ljubili ter mu služili. Bogu posvečeni duhovnik je vedno bolj občutil pomen besed Jezusa Kristusa: »Duh Gospodov je nad menoj; zato me je mazilil, da oznamim blagovest ubogim; poslal me je naznanit jetnikom oproščenje in slepim pogled, da izpustim zatirane v prostost in oznamim leto Božjega usmiljenja.«

Zato je poleg teoloških knjig redno prebiral cerkvene govornike, pri vsem pa imel za zgled Boga– Zveličarja, ki je kot učlovečena Modrost znal govoriti tako dostopno, da so mogli razumeti tudi najbolj neuki poslušalci.

Po letu 1844 je don Bosko sestavil in izdelal več kot sto novih pridig. Pripravil si je premišljevanja in nauke za 18-dnevni misijon za ljudstvo, več celotnih duhovnih vaj za redovnike, redovnice in fante; poleg tega še več devetdnevnic, tridnevnic, pridig za 40-urno čiščenje, celo vrsto slavnostnih govorov za različne praznike v letu in govore za navadne nedelje.

V začetku svojega pridigarskega apostolata ni nikdar stopil na prižnico v kakem mestu, trgu ali pomembnejšem kraju, ne da bi si pridigo prej v celoti napisal. Njegovo vodilo, ki ga je sto- in stokrat ponavljal, je bilo: »Tista pridiga prinese več sadov, ki je bolj pripravljena in lepše izdelana.« Da so to načelo slišali osebno iz don Boskovih ust, so potrdili mons. Manacorda, škof iz Fossana, in don Albin Carmagnola.

Toda zaradi vedno večje obilice dela in ker je vsaka nova naloga zahtevala svoj čas, on pa je kljub temu še kar naprej rad pridigal, se je moral počasi zadovoljiti s tem, da si je zapisoval samo kratke osnutke. Na srečo imamo celo vrsto takih osnutkov ohranjenih.

Pozneje pa ni imel niti toliko časa več, da bi si pisal osnutke. V takih primerih se je na hitro zbral, premislil o tem, kar je hotel povedati, zmolil zdravamarijo, stopil na prižnico in začel pridigo. Pa tudi te improvizirane pridige so imele ugodne učinke. Govoril je sicer razmeroma počasi, brez kretenj, toda njegov srebrni glas je prodiral globoko v srca ter znal tudi s popolnoma preprostimi sredstvi globoko pretresti in presuniti. Celó v krajih, kjer ljudem ni bilo veliko za pridige in kjer je bilo versko življenje zelo mlačno ter so ljudje hodili v cerkev samo zato, da bi pasli radovednost, in so pridigarja raje kritizirali, kot pa izpolnjevali tisto, kar jim je priporočil, smo slišali govoriti: »Prav je povedal. Res je tako.« In to od ljudi, ki so šteli don Boska za voditelja take politične stranke, ki se je borila proti njihovemu prepričanju.

Pa tudi v takih pridigah je bil don Bosko do skrajnosti urejen in metodičen. Začel je svoj govor s svetopisemskim rekom. V uvodu je natančno predstavil predmet, o katerem bo govoril, ali pokazal, o kateri verski resnici ali cerkvenem prazniku bo razpravljal. Zatem je razložil verski nauk, ga podprl s kratkim teološkim razlogom ter to ponazoril s kakim dogodkom iz zgodovine ali s primerom iz vsakdanjega življenja. To ponazarjanje na osnovi kakega zgleda je bilo vedno glavni del njegove pridige. Nato je povedano še povezal z življenjem in pokazal, kako je treba nauk vsak dan izpolnjevati. Pripomniti moramo, da je bil vedno pripravljen govoriti o kateri koli stvari. Ko je stopal na prižnico in si ogledoval poslušalce, je tudi že v množici zgledov, ki se jih je vedno jasno spominjal, izbral tiste, ki so bili najbolj primerni za tako vrsto ljudi. Toda za take učinkovite govore ni zadosti samo učenost. Treba si je že vnaprej pripraviti globok moralni vpliv na poslušalce. Don Boska so vedno poslušali, kot da bi jim govoril svetnik. Zato je lahko govoril vsaki vrsti poslušalcev, ob vsaki priložnosti in o čemerkoli. Živo pričakovanje je dalo živi besedi moč, da je proniknila globoko v srce.

Don Bosko je kar naprej pridigal. Težko je naštetí vse kraje ne samo v Piemontu temveč tudi v srednji Italiji, kjer je stopil na prižnico. Posebno v Piemontu skoraj ni vasi in kraja, kjer ne bi pridigal. Vsakokrat, ko je mogel računati s tem, da ga bodo v Oratoriju lahko nadomestili ali opravili brez njega, se je napotil pridigat. Na dneve, ki so zahtevali njegovo navzočnost, se je vedno točno vračal. Kamorkoli je prišel, so se dogajale nepredvidene stvari, ena bolj zanimiva od druge, in zanamci bi težko verjeli, če jih ne bi pričali tako pomembni

očividci, ki jih bomo še navedli. V Albi, Bielli, Ivreji, Novari, Vercelliju, Astiju, Alessandriji, Cuneu, v Mondoviju, Nizzi Monferrato, Rivoliju, Racconigiju, Carmagnoli, Braju, Foglizzu, Pettinengu in Fenestrellah se dogodkov še danes prav živo spominjajo.

Don Bosko se je na pridiganje kakor nekoč Gospod Jezus Kristus pripravljaval z gorečo molitvijo. Najraje je hodil med kmečko prebivalstvo. Ko je stopal na voz, se je pokrižal, prosil Božji blagoslov na svoje potovanje in se s kako molitvijo zatekel k materi Božji Mariji. V času, ko je bil v Turinu, se je vsak teden redno spovedoval, in ko je bil zdoma, je šel k spovedi k duhovnikom, ki jih je pač srečal na poti. Čeprav ni bil pretirano natančen, ni mogel trpeti na sebi nikakršne nepopolnosti in se je trudil, da bi Bogu ugajal tudi v najmanjših stvareh. Prav zato so bili njegovi napor vedno tako bogato poplačani. K vsemu omenjenemu so se pridružila še zasluženja njegovega izrednega duha zatajevanja. Ker so v tistih letih komaj začeli graditi železnice, je bilo še zelo malo zgrajenih prog. Zato je moral potovati s kočijo ali, kakor so tej stvari rekli, »diligenzo«. Pri tem pa je neizrekljivo trpel, ker mu je zibanje povzročalo morsko bolezen. Pa kljub temu skoraj ni minil teden, ne da bi se podvrget tej muki. Po stari navadi je spotoma popravljal ali pisal svoja dela, razen če so bile bolečine tako velike, da se ni mogel zbrati in misliti. Večkrat je prisedel h kočijažu, pa tudi na kozlu ga je guganje sililo na bruhanje. Voznik je bil včasih tako prevzet, da je sočutno vzdiknil: »O, ubogi gospod, če bi mu mogel kako pomagati!« Ko so dospeli na postajo, mu je priskrbel pijačo, ki pa je bila namesto v olajšavo vzrok še hujših bolečin. Dostikrat je hodil iz enega kraja v drugega peš, pa čeprav je bila pot dolga in naporna.

Ko je prihajal na kraje svojega delovanja, so ga župniki slovesno sprejemali. Postavili so ga za zgled vsem stanovalcem v župnišču. V času bivanja v kakem kraju so ga strogo nadzorovali in opazovali. Več kot eden je potem zaupal svojim tovarišem: »Don Bosko tako vestno pazi na vsako svojo besedo in kretnjo, da bi tisti, ki bi hotel napraviti manj nepopolnosti, ne smel biti človek.«

Nikoli ni tožil ali sploh karkoli rekel o sobi, v katero so ga namestili, ali o hrani, s katero so mu stregli. Nič ga ni motilo: ne letni časi in ne včasih prav neprimerno stanovanje pa tudi cerkev. Posebno veliko zatajevanje je pokazal, ko je moral biti navzoč na dolgočasnih sprejemih, spovedovati ali biti pri obredih. Ko je moral prenašati neotesanost, nasprotovanje in brezobzirnost kmečkih ljudi, se je zdela njegova ponižna potrpežljivost brezmejna. Kot neobčutljiv za vse, kar se je tikalo njegove osebe, ni zahteval več kot to, kar so mu prostovoljno dajali; ni bil zahteven, sprejemal je vsak prostor in vsako uro, ki so mu ju določili. Rad je odstopil tako službo kot prostor, pa četudi osebam, ki so bile mlajše ali na

družbeni lestvici nižje od njega. Bil je prepričan, da hudobni duh izkoristi vsako malenkost, da bi zmanjšal učinek skupnih naporov. Vedno pa je globoko zaupal v Božjo pomoč in zato ni imel navade, da bi popuščal v stvareh za Božjo čast.

Njegova beseda s prižnice je vzbujala globoko zaupanje. V govorjenju ni bil ne trpek ne nasilen. Vendar pa se tudi ni hlinil; znal je povedati resnico. V času misijona ali duhovnih vaj se ni nikdar spuščal v prazne razprave. Resnice, ki jih je obravnaval, so se sukale okoli naslednjih pridigarских tem: kako pomembno je, da vsak človek reši svojo dušo; človekov cilj; kako kratko je življenje in kako negotov je naš smrtni dan; kako strašen je greh in kako hude posledice ima; nepokorjenost na smrtni postelji; odpuščanje prejetih krivic; vračanje ukradenega blaga; napačen sram pri spovedi; nezmernost in kletev; kako se je treba vesti v uboštvu in nadlogah; posvečevanje Gospodovega dne in praznikov; kako potrebnaja je molitev; kako se pravilno moli; pogosto prejemanje sv. zakramentov; obisk sv. maše; hoja za Kristusom; pobožnost do Matere Božje; kako srečni so tisti, ki so stanovitni v dobrem. Naslove teh pridig smo vzeli z listkov, ki jih je Božji služabnik sam napisal in ki so nam jih izročili njegovi prijatelji leta 1900, ko smo jih prosili, naj jih dajo v hranjenje v osrednji arhiv, da bi se ne porazgubili.

Pridigalo se je zgodaj zjutraj in bolj pozno zvečer, da so kmetje in delavci čez dan lahko delali. Ko je končal spovedovanje, je šel malo na sprehod po vasi. Šel je na občinski urad in tam pozdravil župana in občinsko osebje; obiskoval je bolnike; skušal je spraviti sprte družine in sorodnike, pomirjeval je ljudi, ki so živeli v sovraštvu. Bil je izredno prijazen s starimi ljudmi, s služinčadjo in seveda z mladino. Tudi za javne ubožce se je vneto zanimal. Da bi povabil ljudi k pridigam, je hodil v gostilne in k posameznim družinam ter vabil gospodarje, hlapce in služinčad k Božji besedi; navadno ni nihče izostal. Prišle so ga poslušat velike množice vernikov in celo otroci, ki se hitro naveličajo, so željno poslušali njegove razlage. Njim je prav rad še posebej razlagal verske resnice, seveda če so ga za to poklicali. Vsi so postali njegovi dobri prijatelji, prihajali so k njemu in se niso mogli ločiti od njega. Ko je odhajal, so mnogi jokali za njim. Pa tudi odraslim je bilo težko ob uri slovesa. Saj jim je znal govoriti tako lepo, naravnost v srce, vrnil je mir njihovim dušam, spet vzbudil zaupanje v Božjo dobroto, jim dal veselje do življenja, razumevanje in slogo v družini, vdanost v Božjo voljo in ljubezen do naše svete vere. Na teh svojih apostolskih potovanjih po Piemontu je povsod širil pobožnost treh »čast bodi« po molitvi angelovega češčenja. Rekli smo, da don Bosko na prižnici ni hotel polemizirati. Vendar pa je znal uspešno braniti vero, če so ga k temu prisilile okoliščine ali je dobil naročilo od svojega cerkvenega predstojnika. V Quassolu nad Ivrejo so se naselili

neki ljudje, ki jih je pobožno ljudstvo zaradi nekrščanskega obnašanja imenovalo protestante. Tako očitno so kršili cerkvene predpise, da je bil župnik Jakob Giacoletti v skrbah zaradi pohujšanja. V svojih pridigah so širili verske zmote in begali ljudstvo. Tu in tam so si že pridobili nekaj privržencev. Mons. Alojzij Moreno je pisal don Bosku in ga prosil, da bi imel v Quassolu misijon. Don Bosko je privolil. Slava njegovega imena je pregnala nasprotnike. Umaknili so se. V večernih govorih je razlagal katekizem ter osvetljeval in dokazoval posebno tista vprašanja, s katerimi so nasprotniki skušali vzbuditi dvome in nejasnost. Previden in ponižen kot je bil, ni nikogar napadal, na nikogar namigoval, temveč je govoril tako, da so mogli preprosti verniki spoznati resnico in se tako obvarovati pred zmotami. Ko so novotarji slišali o don Boskovi krotkosti in dobroti, so se umaknili in si niso upali ničesar reči in storiti proti človeku, ki jih je znal tako učinkovito in obenem dobrotljivo zavrniti. Pri vsem tem pa so morali tudi računati z ugledom in vplivom, ki si ga je don Bosko pridobil. Don Bosko je znal tako prepričevalno govoriti in vse tako duhovno prepojit, da je bilo čutiti, kako je njegova vera prehajala v poslušalce. Bil je neutruden. Pokažimo to z zgledom.

V Ivreji je v župniji sv. Odrešenika pridigal misijon za ljudstvo. Štiri pridige na dan. Istočasno so ga povabili, da bi imel še dve pridigi za klerike v semenišču. Sprejel je. Medtem pa je zbolel misijonar, ki je pridigal konviktovcem v občinskem zavodu. Prosili so don Boska, da bi ga nadomestil. Tudi to je sprejel. Tako je moral pridigati osemkrat na dan. In ker so se hoteli vsi spovedati pri njem, je moral ostati in spovedovati še pozno v noč.

Ko se je po napornih dneh ves zbit vračal domov, ga je mati Marjeta ljubeznivo karala zaradi toliko naporov. On pa ji je kot po navadi odgovarjal: »V nebesih bom imel zadosti časa, da se bom odpočil.«

Misijone je pridigal vse do leta 1860, ko je zaradi vedno večjega števila gojencev v Oratoriju postala njegova stalna navzočnost nujno potrebna. Najprej je omejil svoje obiske po podeželju. Končno pa je po letu 1865 le tu in tam sprejel še kakšno tridnevenco, slavnostni govor, pridigo ali konferenco.

Bralec bi si gotovo rad natančneje predstavil, kako je don Bosko v teh letih apostolsko deloval. Povedali bomo dogodek, ki bo pokazal, kako zgovorno in prepričevalno je znal govoriti.

V letih 1850 in 1855 je za Marijino vnebovzetje hodil v Strambino. Ko so v bližnjih vaseh in naselbinah zvedeli, da bo pridigal don Bosko, se je navadno zbrala velika množica ljudi. Ko je prišla ura slovesnega nagovora, je bila cerkev nabito polna. Skoraj toliko ljudi pa je bilo zunaj. Don Bosko se je odločil, da bo pridigal zunaj na trgu, pred cerkvijo. Hitro so napravili ustrezen oder in zasilno

prižnico. Sonce je z vso silo pripekalo na razkrite glave, toda nihče se ni ganil pa tudi potu, ki je tekel v potokih po obrazih poslušalcev, si ni nihče brisal. Pri vsem tem pa je trajala pridiga več kot eno uro.

Ker pa veliko ljudi ni moglo priti pravočasno in ga zato niso mogli slišati, so sestavili majhen odbor in don Boska prosili, da bi imel naslednji dan, na praznik sv. Roka, zopet pridigo. Po stari navadi so praznik sv. Roka slavili v kapelici, nedaleč od vasi, sredi polja in travnikov. Župnik in dekan Gavdencij Comola je v imenu svojih župljanov povabil don Boska k sodelovanju. Don Bosko je z veseljem sprejel. Drugega dne – čeprav je bil delavnik – se je na planoti pred kapelico zbralo več tisoč ljudi. Tam je stala tudi majhna prižnica. Toda komaj je don Bosko spregovoril prve besede, se je začelo nebo oblačiti. Bilo je silno vroče in že dolgo časa ni padla kaplja dežja. Začelo se je bliskati in grmeti, kot da bi se bližal konec sveta. Nazadnje se je ulilo kakor iz škafo. Še pri vesoljnem potopu ni tako lilo. Pridigar je za trenutek umolknil, nato pa nadaljeval, kot da se ne bi nič posebnega zgodilo. Tudi nebo se je zopet zjasnilo. Verniki pa se zaradi tega niso prav nič raztresli, temveč so postali še bolj pozorni. Srce jim je bilo polno hvaležnosti za obilen dež, ki ga je Gospod poslal prav v največji potrebi. Njive in travniki so bili požgani od sonca. Veliko se je molilo za dež. Opravljali so prošnje procesije in izredne molitve. Prav malo je manjkalo, da bi ljudje ta dogodek imeli za čudež.

Drugikrat so povabili don Boska pridigat na čast sv. Ani v kraju Villafalletto v fossanski škofiji. Ker se je razvedelo, da bo prišel, se je zbralo toliko ljudi, da jih je bilo desetkrat več zunaj Božjega hrama, kot jih je moglo noter. Občinski očetje so hoteli ljudstvu ustreči in so rekli, naj pridiga na trgu pred cerkvijo. Drugi so oporekali: »Ne na trgu, prevroče je. Kdo bo stal celo uro na soncu. Pojdimo v gozdiček.«

Rečeno – storjeno. Zunaj na travniku, pod košatimi drevesi, so v naglici dvignili preprosto prižnico. Okoli prižnice so se razvrstile različne bratovščine v svojih značilnih oblekah, poleg njih so se postavili verniki in še tisoč in tisoč radovednežev. Don Bosko je začel govoriti. Toda glas se je izgubil v šumenju listja in govorjenju ljudi. Čeprav se je na vso moč trudil in je kričal, kolikor mu je dalo grlo, ga vsaj polovica ljudi ni razumela. Kar se začuje iz množice glas: »Nič se ne sliši. Pojdimo na trg. Tam bomo bolje slišali.« Kakor iz enega grla se je zaslišalo: »Na trg, na trg!« Tisti, ki so stali blizu prižnice, so oporekali. Bil je prizor, ki ga ni mogoče opisati. Eni so kričali da, drugi zanikali z ne. Ljudje so se začeli premikati, vsi pa so gledali na govornika, kaj bo storil on. Nekaj se jih je že napotilo, da bi ga spravili s prižnice in ga potisnili na trg, ko je don Bosko sam stopil s prižnice.

Bratje iz bratovščine, imenovane Premagani, pa so si naprtili prižnico in jo slovesno zanesli na trg. Množica se je takoj zgrnila okoli nje. Vse je bilo tako natrpano, da kljub vpitju »Naredite prostor za pridigarja« ni bilo mogoče priti na prižnico. Končno se je don Bosko – bog si ga vedi kako – le znašel ob prižnici. Toda pojavila se je nova ovira. Med prenašanjem so se od prižnice odtrgale stopnice, prižnica pa je bila tako visoka, da ni bilo mogoče priti nanjo brez lestve. Sedaj so najbližji rešili težavo: nekateri so mu naredili stopnice iz rok in ramen, drugi so ga potisnili navzgor in tretji ga podpirali, da ne bi padel. Končno je le bil na prižnici. Ljudje pa so delali tak hrušč in trušč, da don Boska nihče ni razumel. Tedaj je zakričal: »Če hočete, da vam govorim, potem naredite red!« To je bila čarobna beseda. Prej kot v eni minuti je vse utihnilo. Slišati bi se dalo, kako je letela muha. Bilo je 26. julija. Sonce je s tako silo pripekalo na razkrite glave, kot da bi jih hotelo speči. Kljub vsemu temu in čeprav pridiga ni bila med najkrajšimi, kar jih je don Bosko v svojem življenju imel, nihče ni kazal utrujenosti ali nepotrpežljivosti. Po končanem obredu ljudje niso mogli prehvaliti don Boskovega govora. Župnik in advokat Janez Mandillo sta se vedno z ljubeznijo spominjala don Boskovega obiska.

Dokaz za čudovit vpliv, ki ga je imel don Bosko na množice, je tudi slavnostni govor v čast svetemu Kandidu in Severu v župnijski cerkvi v Lagnascu pri Saviglianu v škofiji Saluzzo. Prišel je bolj pozno in zaradi toliko skrbi še ni kosil. Večernice so bile že končane in ljudstvo je čakalo na govornika. Že je hotel župnik obleči koretelj in iti na prižnico, kar se odpro vrata v zakristijo in prikaže se don Bosko. Ne da bi si le malce oddahnil, se obleče in začne pridigati. Ko je nič manj kot eno uro govoril o sv. Kandidu, reče, da je čas že potekel in da mora končati, čeprav še ničesar ni povedal v čast sv. Severu, ker pač noče še naprej nadlegovati poslušalcev. Ljudje so začeli enoglasno vpiti, naj nadaljuje. Don Bosko je trenutek pomišljal, ko je župnik Jožef Eaudi od velikega oltarja sem zaklical z jasnim glasom: »Vox populi, vox Dei« (glas ljudstva je Božji glas). Don Bosko je nadaljeval še dobro uro in ljudje niso mogli prehvaliti, kako je bilo vse lepo in zanimivo.

Njegove pridige so puščale v srcih zveličavno misel, pa najsi ga je poslušal kdorkoli, tudi škofje, učeni duhovniki, plemenitaši, znanstveniki. O čemerkoli je že govoril, je bila misel na zveličanje lastne duše osrednji predmet njegove pridige. Šel je celo tako daleč, da je več kot enkrat po uvodnih besedah začel govoriti o človekovih zadnjih rečeh ali o kaki Božji zapovedi, ne da bi se dotaknil življenja zaščitnika cerkve, kateremu v čast naj bi govoril.

Nekega dne so ga povabile redovnice nekega slavnega samostana, da bi jim govoril. Bil je praznik njihove glavne zaščitnice in mučenke sv. Cerkve. Ker

so dobro vedele, kako natančno pozna cerkveno zgodovino, so pričakovale, da jim bo njihovo svetnico predstavil s popolnoma novega vidika, s katerega je do sedaj še niso poznale. V luči teh novih okoliščin bi jih potem z asketičnimi in mističnimi dokazi spodbudil k lepšemu in popolnejšemu življenju. Zgodilo pa se je ravno nasprotno. Ko je don Bosko zagledal celo vrsto uglednih gospodov in plemenitih gospa, je začel govor z mislijo, da so zgovorni pridigarji že leta in leta, da, celo sto let sem za vsak svetničin praznik opisovali njeno življenje in blagrovali njene kreposti. Nato je sam sebi postavil vprašanje, kak smisel bi imel govor, ki bi ponavljal stvari, ki jih vsi tako dobro in natančno poznajo. Prosil je svetnico za dovoljenje, da bi smel vsaj za to priložnost spremeniti temo; tudi zato, da bi bilo kaj novega. Meni nič, tebi nič je napovedal naslov govora, v katerem je hotel dokazati, »kako pomembno je prizadevati si za popolnost in rešiti svojo dušo z dobro opravljenimi spovedmi«. Vsak si lahko zamišlja, kako so se poslušalci med seboj spogledali.

Je don Bosko počel take stvari zato, da bi se vadil v ponižnosti, ali zato, ker je dobil namig od zgoraj? Naj bo kakorkoli že, eno je gotovo: s svojimi pridigami je hotel pridobivati duše za Gospoda.

7.

POGLAVJE

Don Bosko in spovedovanje – Nenehen naval ljudstva – Don Bosko vabi z vsako besedo k rešitvi duše – S svojo odkritosrčno besedo vabi pri Porti Nuovi, na Piazzzi Castello in na Piazzzi d'armi grešnike k pokori – Prebivalci hišice Visca – Bogata žetev med najemniki

JEZUS KRISTUS JE DEJAL APOSTOLOM: »Pojdite za menoj in napravil vas bom za ribiče ljudi« (prim. Mt 4,19). Don Boska je že od začetka prevzelo dostojanstvo tega poklica. Kolikokrat so ga slišali, kako je molil izreke in vzdihne z željo, da bi izprosil večno zveličanje sebi in če mogoče vsem ljudem. V ta namen si je prisvojil izrek sv. Janez Krstnika de Rossija, ki so ga v Rimu imenovali 'lovca duš': »Najkrajša pot v nebesa, ki jo poznam, je spovedovanje. Kajti lastna korist, ki jo ima od tega spovednik, je neizmerno velika.« Zato je don Bosko toliko pridigal, da je mogel potem čim več spovedovati. Molil je sam in navajal je druge k molitvi za grešnike. Svojim dečkom je naročil, da naj v ta namen vsak dan molijo pozdravljena kraljica. Spovednica in spoved zanj nista bili nadloga, temveč kraj počitka in radosti.

Te dušnopastirske naloge ni nikdar zanemarjal in navadno je spovedoval po dve ali tri ure na dan. Na določene dni je predsedel v spovednici ves dan in včasih celo noč. Spovedoval je tudi, ko je bil bolan in v raznih turinskih cerkvah. V svojih pridigah po piemontskih vaseh, trgih in mestih je s svojo modrostjo, krotkostjo in previdno gorečnostjo, posebno pa še s svojimi nadnaravnimi darovi, vabil k sebi neštete množice vernikov. Že navsezgodaj zjutraj je bil v spovednici in dostikrat je še pozno v noč delil odvezo. To se je dogajalo posebno od 1844 do 1865. Za mnoge, ki so ga poznali, je ime don Bosko pomenilo isto kot spoved. Zato so od vseh strani vreli k njemu ljudje vseh slojev in ga prosili, da bi jih spovedal tudi na najbolj nemogočih krajih, če le ni bil na prižnici. Po-

sebno radi so se zatekali k njemu tisti, ki so obupali nad življenjem. Veliko jih je prišlo v Valdocco. Frančišek Dalmazzo pravi, da je sam videl, kako so pozno ponoči prihajali v temne plašče zaviti ljudje, da bi se pri njem spovedali. Tak je bil njegov sloves spovednika. Prihajali so vsi pobiti, odhajali pa srečni in potolaženi. Don Bosko jih je vabil, naj zopet pridejo, in jim zagotavljal, da jim je Bog v svojem usmiljenju izbrisal vse grehe.

Za don Boska so bili ti obiski nenehen vir veselja in radosti. Sam je vabil ljudi, ki jih je srečeval na cesti, naj se pridejo spovedat. Pa tudi tiste, ki jih še nikdar ni videl, je rad sprejemal. Vedno je govoril le o duhovnih stvareh in je znal pogovor zasukati na duhovno plat. V pogovor je vpletal misli v spodbudo dobrim in v opomin grešnikom. Na grešnike ni samo čakal, temveč jih je tudi radostno sprejemal, jih sam iskal, jih podpiral z nasveti in vabil, včasih z bliskovitimi domislicami, ki so kot oster nož presunile srce. V vseh teh stvareh je bil do skrajnosti odkritosrčen: »Ste bili že pri velikonočni spovedi? Kako je kaj z vašo dušo? Koliko časa že niste bili pri spovedi?« Take in podobne besede, prilagojene različnim osebam, so bile skoraj vedno na njegovih ustnicah. Na svoja ušesa smo slišali, kako je naravnost ali po ovinkih vpraševal ne samo preproste ljudi, kot trgovce, kmete in delavce, temveč tudi ugledne, kot plemiče in duhovnike ter celo kneze, prince, senatorje, poslance, generale, ministre in druge, ki niso bili preveč naklonjeni Cerkvi, kako je z njihovo dušo in kdaj bodo šli k spovedi. V naše veliko začudenje smo lahko ugotovili, da se zaradi tega nikdar nihče ni užalil. Vsi so čutili, da je don Boska pri tem početju vodil pravi apostolski duh. Znal je tako prijazno, ljubeznivo in duhovito vpraševati, da so se čutili vsi počaščene in so videli v takih vprašanjih znamenje njegove ljubezni do njih. Don Bosko je pozneje imel navado ponavljati svojim salezijancem: »Duhovnik mora biti vedno duhovnik. Tak se mora pokazati v vsaki svoji besedi. Duhovnik mora v vsakem trenutku po svoji stanovski dolžnosti skrbeti za Božje interese in za zveličanje duš. Duhovnik si ne sme dovoliti, da bi prišel k njemu kdorkoli in ne bi slišal od njega kakšne besede, ki bi pomenila zanimanje za zveličanje njegove duše.«

Don Bosku je vse to uspelo zelo naravno in privlačno. V pogovoru je stvari zasukal tako, da je mogel kmalu ugotoviti moralno stanje, stopnjo izobrazbe in versko življenje sogovornikov. S svojo prostodušnostjo jih je nato polagoma notranje razpoložil, da so skoraj nehote razkrili svojo notranjo bedo in s tem zastavili korak k popolšanju. Ko je srečal postreščke, težake in delavce, ki imajo navado zabeliti vsako drugo besedo z mastno kletvico ali nespodobno kvanto, se jim je prijazno približal, se spustil z njimi v pogovor, jim pokazal, kako krivični so do gospoda Boga in česa so krivi, jih pripravil do kesanja in pogosto celo do spovedi. Naj navedemo nekaj primerov.

Leta 1847 – tako pripoveduje neki gospod iz Cambiana – se je don Bosko med kupi odpadkov, med preperelim lesom in prek jarkov po nerodovitni zemlji odpravil proti Porti Nuovi. (Vsa ta navlaka in nesnaga je izginila, ko so zgradili Borgo Nuovo.) Vračal se je iz župnije v Crocetti. Tam je naletel na štiri mlade moške, stare od 22 do 26 let. Bili so vse prej kot prijazni. Hinnavsko so ga povabili: »Preljubeznivi gospod, bodite tako dobri in razsodite to pravdo: ta tukaj pravi, da nimam prav, jaz pa trdim, da imam. Razsodite vi, kdo ima prav, jaz ali on.« Don Bosko je previdno pogledal okoli, ali mogoče od kod kdo prihaja. Toda čeprav je bilo že dve popoldne, ni videl nikjer nikogar. Bal se je, da ga bodo napadli. Priporočil se je angelu varuhu. Oni pa so medtem govorili vse mogoče neumnosti, vendar tako, da je bilo nemogoče vedeti, za kaj pravzaprav gre. Nenehno pa so ponavljali, da naj razsodi, kateri ima prav.

Ko je don Bosko uvidel, da se iz njega norčujejo, si je mislil: če se hočem rešiti iz te zagate, jih moram prelisičiti. Zato jim je dejal: »Poslušajte, gospodje. Stvar ni tako preprosta. Ne morem kar tako odločiti. Najbolje bo, če gremo v gostilnico na trgu sv. Karla. Tam bom odločil.« Mislil si je: če bom že v Turinu, se bom že izvlekel iz zadrege.

Na to povabilo je eden izmed njih dejal: »Plačali pa boste vi.«

»Gotovo, saj vendar jaz vabim.«

»Dobro, pa pojdimo.« In napotili so se proti prvim hišam. Pogovarjali so se, kot da bi bili že stari znanci. Ko so bili blizu cerkve sv. Karla, jim don Bosko reče: »Poslušajte, gospodje! Obljubil sem vam, da vam bom plačal pijačo in držal bom besedo. Toda držati jo hočem kot duhovnik. Zato vstopimo za trenutek v cerkev in zmolimo tri zdravamarije.«

»Bi se radi izmuznili? Iščete pretvezo?«

»Nikakršne pretveze. Plačal bom. Samo najprej moramo zmoliti tri zdravamarije.«

»In potem bo prišel na vrsto rožni venec.«

»Če pravim tri zdravamarije.«

»No, pa pojdimo.«

Vstopili so, pokleknili, odmolili in tedaj jih je don Bosko pozval: »Sedaj pa pojdimo.« Šli so v gostilno, vsak je dobil svojo merico. Don Bosko je plačal, in ko so bili na pragu, jim je rekel: »Ker sem imel srečo, da sem vas spoznal, bi rad, da bi mi naredili še drugo uslugo. Pridite k meni na dom.«

Sprejeli so. Don Bosko jih je odvedel v Valdocco. Ko so bili že prijatelji, jim je rekel: »Kako dolgo že niste bili pri spovedi? Pri tem vašem načinu življenja bi vas smrt kaj lahko presenetila. In kaj bi bilo tedaj z vami?«

Izpod čela so pogledali drug drugega in končno še don Boska, ki je končal svoj nagovor. Eden izmed njih je rekel: »Če bi mogli najti duhovnika, kakor ste vi, bi se gotovo spovedali, toda ...«

»Če ni druge težave kot ta, vam lahko takoj postrežem.«

»Ampak sedaj nismo pripravljeni.«

»Vas bom jaz pripravil.« Prijel je enega za roko, ga potegnil k sebi in ga posadil na klečalnik. »Kar tukaj,« mu je rekel, »manj besedi in več dejanj. Saj smo si vendar prijatelji. Vi trije pa se medtem pripravite. Jaz sem vsem na razpolago.«

Trije so se skesano spovedali. Četrti se ni uklonil. Trdil je, da ni zadosti dobro pripravljen. Ko so odhajali, so vsi štirje obljubili, da bodo še prišli. Zdravamarija iz don Boskovih ust je v njihovih srcih rodila izredne sadove.

Nekega večera se je don Bosko vračal pod stebriščem ob Padu na Piazza Castello. Kar se mu je približal neki neznanec in zahteval od njega denar. Don Bosko ga je s svojim ljubeznivim pogovorom vsega očaral, izvlekel iz njega sleherno skrivnost in mu pokazal težke posledice njegovega nesrečnega življenja. Nato je sedel na parobek za trgov Madama, ki takrat še ni bil bog ve kaj razsvetljen, spovedal svojega skesanega prijatelja in se poslovil od njega. Kanonik Borzarelli, stric kanonika Nasija, je prav v tistem trenutku šel čez prostrani trg in videl ta za ta kraj tako čuden prizor. V temi ni spoznal don Boska, zato je vprašal druge ljudi, ki so že dalj časa bili navzoči pri dogajanju, in ti so mu rekli: »Don Bosko je.« Kanonik Borzarelli je počakal na don Boska, ga spremil do Oratorija in ostal njegov zvest prijatelj in dobrotnik do konca svojega življenja.

Drugič se je don Bosko znašel na vojaškem vadišču. Srečal se je z večjo skupino starejših moških, ki so ga začeli napadati. Daleč naokoli ni bilo nobene žive duše. Don Bosko se je začel prijazno pogovarjati z njimi. Nekateri so, pomirjeni z njegovimi besedami in ob spoznanju svojega krivičnega ravnanja, odšli po svojih opravkih. Ostala sta samo dva. Tisti, ki je vso stvar začel, je hotel, da bi mu don Bosko za ne vem kaj dal prav. Don Boskova mirnost ga je presenetila, nehal je nadlegovati in je odšel. Tisti, ki je ostal, pa je še naprej zabavljajl čez duhovnike in redovnike ter o njih govoril vse najslabše.

»Vidite,« mu je segel v besedo don Bosko. »Vi govorite slabo o duhovnikih in zato tudi o meni, pa čeprav sem vaš prijatelj. Toda to samo zato, ker me ne poznate. Če bi me poznali, gotovo ne bi tako govorili.«

Ta je ves osupel obstal, premeril don Boska od nog do glave in se skušal spomniti, kje ga je že videl. Don Bosko pa je nadaljeval: »Vedite, da sem eden izmed vaših najboljših prijateljev. Ko ste me zmerjali, se nisem prav nič užalil,

in če bi vam mogel narediti kako uslugo, vam jo rad naredim. Če je treba, takoj. Če bi mogel, bi vam zagotovil vso blaginjo in srečo na tem in na onem svetu.«

Te besede so človeka malo pomirile. Don Bosko je postal prostodušen in mu dejal: »Vedite, prijatelj moj, da človek na tem svetu ne more najti pravega veselja, posebno če ne živi v miru z Bogom. Če ste sedaj tako razjarjeni in nezadovoljni, ste zato, ker prav nič ne mislite na svojo dušo. Če bi vas sedaj doletela smrt, gotovo ne bi bili zadovoljni.«

Mož se je zamislil. Potem so ga oblile solze. Beseda je dala besedo. Don Bosko ga je prepričal, da se je spovedal, kajti že leta in leta ni uredil računov z Bogom. Toda ker se je bal, da je bilo vse le trenuten ogenj, ki bi kmalu ugasnil in bi v kratkem pozabil na svoje dobre sklepe, ga je povabil, da bi se takoj spovedal.

»Dobro. Pripravljen sem. Toda kje?«

»Kar tukaj, na tem obronku.«

»Pa je dovoljeno?«

»Ni sicer najudobnejše, pa bo že šlo.«

Govorila sta naprej, se počasi sprehajala sem in tja ter prišla končno v oddaljen kotiček vojaškega strelišča. Pod košatim drevesom je don Bosko spovedal tistega revčka. Ta se od notranje sreče in zadovoljstva kar ni mogel odtrgati od človeka, ki mu je vrnil mir srca.

Še celo vrsto drugih podobnih pripetljajev je doživel don Bosko. Ne moremo navajati vseh. Neki drug gospod nam je zaupal, da je don Bosko tudi njega spovedal nedaleč od trga Emanuela Filiberta.

Kakor smo že povedali, je stala nedaleč od Oratorija v ulici Giardiniera dolga lopa gospodov Filippi, ki jo je imel v najemu Visca, ta pa jo je dal v podnajem turinski občini, ki je imela tukaj spravljene svoje vozove. Poleg voznikov in konjarjev se je zlasti ob večernih urah zbirala tu množica capinov, pijancev in revežev vsake vrste, ki jim je bilo skupno edino to, da so vsi vsevprek grdo preklinjali. Ob toplih poletnih dneh so razgrajali pozno v noč. Ti sosede niso bili kaj prida.

Nekega popoldneva je mati Marjeta oprala sinovo duhovniško obleko in jo obesila na plot, da bi se posušila. Nato je šla za trenutek v hišo. Ko pa je prišla nazaj, obleke ni bilo več tam. Nekdo jo je ukradel. Mati je šla takoj k don Bosku in bridko tožila zaradi izgube. »Brez dvoma je bil kateri izmed tistih tam, ki cele dneve postajajo po lopi in kradejo Bogu čas.« »In kaj naj naredimo?«

»Treba je iti tja in zahtevati nazaj, kar so odnesli.«

»Za tako malenkost se pa res ne splača delati take zdrahe.«

»Mar si boš dal ukrasti edini talar, ki ga imaš?«

»In kaj naj naredimo?«

»Ti si vedno enak. Za nič ti ni mar.«

»Pustimo malo te turobne misli. Človek, ki je odnesel moj talar, ga je morda potreboval bolj kot jaz. Povem vam, mati: če bi se tisti, ki mi je ukradel talar, prišel spovedat k meni, bi zahteval od njega samo trden sklep, da ne bo več kradel. Potem bi mu dal odvezo in mu pustil obleko.«

Pod streho te lope je imel don Bosko tudi veliko dobrih prijateljev. V postnem času je imel navado iti k tej sodrgi in jo povabiti k spovedi. Dejal jim je: »Pridite, dragi moji! Pridite, kadarkoli vam je drago; zjutraj, zvečer ali kadar imate čas. Če hočete, tudi pozno ponoči. Vedno vam bom na voljo za spoved. Ne bojte se me. Prijatelji smo si in med prijatelji se vse reči lepo opravijo. Glejte, za vas imam nekaj steklenic dobrega vinčka. Ko boste uredili svoje duše, bomo pili na vaše zdravje.«

Veliko jih je prišlo. Imeli so najboljši namen in don Bosko jih je vedno prijazno sprejel. Ko so se spovedali, je morala mati Marjeta znositi na mizo vse svoje zaloge, kajti žeja teh ljudi je bila nepogasljiva. Don Bosko pa si je mel roke, kajti s svojimi vnetimi besedami je znal vžgati ogenj ljubezni v teh velikokrat brezčutnih srcih. Prav to je bil eden tistih izrednih darov, s katerimi ga je Bog obdaril. Kamorkoli je šel, povsod je našel priložnost, da je spovedoval: v kočijah, v zasebnih stanovanjih, gostilnah, na polju, na cesti. In vselej je svoje spovedance s prijaznimi in dobrohotnimi besedami za to najprej pridobil. Če bi zbrali vse te dogodivščine, bi napolnili debelo knjigo, zato se bomo omejili samo na to, kako je znal pripraviti za spoved voznike.

Do te vrste ljudi je kazal don Bosko veliko spoštovanje, saj je na svojih potovanjih tolikokrat potreboval njihovo pomoč. Ko so prišli na konec potovanja, je dal kočijažu vedno majhno napitnino, rekoč: »To je za vas.« Kdor si ni znal razložiti te velikodušnosti, mu je navadno rekel: »Izkoriščam priložnost, da dam kakšno miloščino tem ljudem ter jim pri tem rečem dobro besedo, ki so je tako potrebni.«

Včasih so ti ljudje zahtevali višjo voznino, kot je bila v navadi. Don Bosko je vedno plačal, kar so zahtevali, da ne bi nastal prepir, preklinjanje in Božja žalitev. Isto je zahteval tudi od svojih podrejenih. O tej njegovi velikodušnosti nam izpričuje don Joahim Berto, ki je bil dvajset let njegov tajnik.

S svojo ljubeznivostjo in krotkostjo si je don Bosko pridobil srca vseh teh tako malo vzgojenih ljudi. Na svojih potovanjih v Vercelli, Casale, Asti in druga mesta si je vedno poiskal prostor na kozlu ob vozniku ter čakal na ugoden trenutek, da bi mogel pridobiti njegovo dušo. Kočijažu je prej ali slej ušla kaka kletev. Tedaj mu je don Bosko napol resno napol smehljaje se rekel: »Kako ste rekli? Prepričan sem, da izgovarjate take besede, ne da bi prej premislili. Vidim, da v srcu niste hudobni. Z obraza se vam bere, da ste poštenjak.« »Prav imate,«

je odgovarjal kočijaž. »Navadil sem se. Sram me je, da tako grdo govorim. Toda kakor hitro ne mislim, mi zopet uide kaka kvanta. V navzočnosti duhovnikov mi je to še posebno neprijetno.«

»Zatorej pozor in popravite se.«

»Saj bi. Imam najboljšo voljo.« Toda čez nekaj časa, ko se je kočija posebno nagnila, je voznik zopet zaklel. Don Bosko ga je pogledal. Voznika je postalo sram in je ponižno poslušal, kar mu je don Bosko pravil o Božji dobroti in večnih kaznih ter o tem, da se moramo čim prej znebiti svojih napak. Taki nauki so se vedno končali s povabilom na spoved. Don Bosko je znal tako govoriti, da so se vozniki skoraj vedno vdali. Veliko se jih je spovedalo kar na kozlu med vožnjo, drugi medtem ko so menjavali konje, spet drugi v gostilni ali kje v bližini.

Nekega dne se je don Bosko peljal v Carignano. S kočijažem sta se menila o vsem mogočem. Kar ga don Bosko vpraša: »Ste bili že pri velikonočni spovedi?« Voznik mu odgovori: »Še ne. Že dolgo časa nisem bil pri spovedi. Bi se pa takoj spovedal, če bi naletel na duhovnika, pri katerem sem opravil zadnjo spoved. Samo če bi ga mogel kje dobiti.«

Mož se je pred leti, ko je bil v turinski ječi, spovedal prav pri don Bosku, toda sedaj ga ni več prepoznal. A don Bosko ga ni pozabil.

Še naprej ga je vpraševal: »In kdo je tisti duhovnik, pri katerem bi bili pripravljeni opraviti spoved?«

»Don Bosko. Ne vem, če ga poznate.«

»Seveda ga poznam. Jaz sem don Bosko.«

Kočijaž ga je začudeno pogledal, se nato spomnil njegovega obraza in ves zadovoljen vzkliknil: »Kako naj se sedaj spovem?«

»Dajte mi vajeti in pokleknite,« mu je rekel don Bosko.

Voznik mu je izročil vajeti, in medtem ko je konj počasi korakal, povedal svoje grehe. Don Chiatellino je znal opisati ta dogodek. Zgodil pa se je, kakor večina tega, kar sedaj pripovedujemo, pred letom 1850.

Don Bosko sam pa nam je povedal naslednji dogodek. Ker takrat še ni bilo vlaka med Ivrejo in Turinom, sem se peljal s konjskim omnibusom. Slišal sem, kako je kočijaž vsakokrat, ko je udaril konje z bičem, mastno zaklel. Prosil sem ga, da bi mi dovolil zlesti k njemu na kozel. Rade volje je ustregel moji želji. Sedel sem na njegovo stran in mu rekel: »Mi hočete narediti uslugo?« Odgovoril je: »Bi radi hitro prišli v Turin? Dobro.« In začel je tako hitro udrihati po konjih, da je komaj dodajal vsakemu udarcu ustrezno kletvico.

»Ne gre za to,« sem nadaljeval. »Prav vseeno mi je, ali pridem v Turin četrte ure prej ali pozneje. Rad bi, da ne bi več preklinjali. Mi obljubite?«

»Če želite samo to, vam obljubim, da ne bom več klel. Častna beseda!«

»Dobro. Kaj naj vam dam v povračilo?«

»Nič. Saj je moja dolžnost, da ne preklinjam.«

Ker nisem odnehal, je privolil, da mu dam štiri solde napitnine. Zopet je zamahnil po konjih in zopet je sledila mastna kletvica. Opomnil sem ga. On pa: »Oh, jaz razbojnik! Ali res ne vem več, kaj delam?«

»Nič hudega,« sem ga potolažil. »Kljub temu vam bom dal dvajset soldov. Toda za vsako ponovno kletvico vam bom odtrgal štiri solde.«

»Dobro. Bodite prepričani, da bom denar dobil.«

Čez nekaj časa so začeli konji zopet počasneje vleči. Kočijaž je začel udrihati po konjih in iz ust so mu letele grde besede. »Šestnajst soldov, prijatelj,« sem mu dejal.

Ubogega reveža je bilo sram in je rekel: »Zares se je težko znebiti slabih navad.« Tako je govoril sam pri sebi in težko mu je bilo.

Čez čas zopet udarec z bičem in dve kletvici.

»Osem, dragi prijatelj, samo osem jih je še ostalo.«

»Je to mogoče?« je ves besen kričal. »Je res tako težko delati proti navadi? Ne vem, kaj naj storim. Pa sem mislil, da sem gospodar v svoji hiši. In končno mi je ta grda navada odnesla že dvanajst soldov.«

»Prijatelj, naj vam ne bo žal denarja temveč lastne duše, ki jo na tak način pehate v pogubljenje.«

»Da, prav imate. Grda reč je to. Toda v soboto bom šel k spovedi. Ste iz Turina, kajne?«

»Turinčan sem. Doma pa sem v Oratoriju sv. Frančiška Saleškega.«

»Prav. Prišel bom k vam k spovedi. Povejte mi, prosim, svoje ime.«

»Jaz sem don Bosko.«

»Dobro. Na svidenje torej.« Na poti do Turina mu je ušla še marsikatera grda beseda. Zato sem mu bil dolžan samo še štiri solde. Vendar sem mu jih dal dvajset. Saj se je tako trudil, da ne bi več preklinjal. Pozdravila sva se. Čakal sem ga soboto za soboto. Šele četrti teden po najinem srečanju je prišel. Videl sem, da se je neki starejši moški pomešal med fante, a ga nisem takoj prepoznal. Ko je prišel na vrsto, je začel: »Me ne poznate? Tisti kočijaž sem ... saj se spominjate. Vedite, da sem predvčerajšnjim v trenutku jeze preklel Božje ime. Toda to je tudi vse, kar sem storil. Sklenil sem se postiti ob vodi in kruhu vsakokrat, ko bi spregovoril kako nedostojno besedo. Samo enkrat sem se postil. Bilo pa je tudi zadnjič.«

Mnogi izmed teh so še veliko let pozneje don Rui pripovedovali o srečnih srečanjih z don Boskom in blagrovali dan, ko jim je dal odvezo za njihove grehe.

8.

POGLAVJE

*Don Bosko preučuje in piše Pravilnik Oratorija sv. Frančiška Saleškega
za zunanje gojence – Namen tega Oratorija –
Pogoji za sprejem fantov v Oratorij*

DON BOSKO SI JE NENEHNO PRIZADEVAL za čim večji razcvet in napredek Oratorija. Čeprav je zbiral množice dečkov različne narave, navad, vzgoje, izobrazbe in družbenega položaja, je hotel imeti red in disciplino in je zato neutrudno iskal edinost duha in vodstva. Zato je bilo treba določiti stalna pravila, ki bi vodila to vrsto dušnega pastirstva in usposabljala cerkvene ljudi za tako pomembno delo. Fante, ki si jih je izbral, da bi mu pomagali pri tem svetem delu, je vzgajal na poseben način in jim točno določil, kako se morajo vesti v cerkvi, v šoli ali na odmoru. Vendar teh pravil ni napisal. Večkrat se jih je loteval, pa je vedno odložil pero zaradi različnih težav, ki so izvirale iz različnih mnenj njegovih sodelavcev in različnih okoliščin, v katerih se je znašel Oratorij na svojem potovanju od postojanke do postojanke.

Kljub vsemu pa je pred leti sklenil, da bo pravila napisal. Dobil je več bolj ali manj preizkušenih pravilnikov prazničnih oratorijev. Sestavili so jih ljudje, goreči za Božjo slavo, ki so delovali v raznih mestih po vsej Italiji. Hotel je ugotoviti, kaj so drugi dognali na osnovi svojih izkušenj. Med njegovimi spisi smo našli Pravila Oratorija sv. Alojzija, ustanovljenega 1842 v mestni četrti Santa Cristina v Milanu, in Pravila sinov Oratorija pod zaščito svete Družine.

Vsi ti pravilniki, ki so bili sestavljeni za različne namene in po različnih metodah, so dajali don Bosku priložnost za temeljito razmišljanje, kako si ustvariti jasno podobo in jih uporabiti za lastne cilje. Eni so bili napisani v času, ko so krščanske družine vsaj na splošno dajale svojim otrokom osnovno krščansko vzgojo in skrbele, da ne bi trpela njihova nedolžnost in njihove navade, in jih same pripravljale na prejem zakramentov. V tem primeru je

imel vodja oratorija lahko delo. Zadosti je bilo, da je zbiral fante ob določenih urah na praznične dni, jim nudil pošteno zabavo, jih katehiziral, z ustreznimi priporočili ali opomini pravilno usmerjal njihove naravne težnje in gojil dobro seme v njihovih srcih. Toda v sedanjih časih to ni več zadoščalo, ker otroci določenih družbenih plasti niso več dobivali potrebnega pouka o veri in so živeli daleč od cerkve. Treba je bilo najprej ozdraviti njihovo srce, izruvati slabe korenine, ki so jih slabi zgledi in prezgodnje pohujšanje pognali v njihovih dušah, in vsejati seme kreposti. Treba je še povedati, da bi morali mnoge od njih, če bi hoteli, da bi vztrajali v dobrem, odstraniti iz pokvarjenega okolja, v katerem so živeli. Razgledan človek je mogel predvidevati, kako bi se hudobija širila do velikih razsežnosti.

Zato bi moral moderni ljudski oratorij postati resnično področje apostolata in bi bilo treba uporabiti vsa sredstva posvečenja, ki jih je ustanovil n. G. Jezus Kristus in jih je bilo treba uporabljati v duhu Cerkve. Moral bi nadomestiti župnijo na vseh področjih, ki jih je določil Tridentinski cerkveni zbor. Moral bi biti sedež očetovske avtoritete, ki bi z vsemi razpoložljivimi sredstvi nadomestil malomarnost staršev in si znal tako pridobiti otroke, da bi mogel nenehno vplivati na njihovo moralno vedenje.

Veliko patronatov se je približevalo don Boskovi zamisli. Obhajali so daritev svete maše, poučevali katekizem, dajali na voljo spovednike, priporočali sveto obhajilo enkrat na mesec, asistirali so otroke med odmorom. Toda oratorij so zapirali sredi opoldneva, popoldne pa se dečki niso imeli kje zbirati in so bili prepuščeni sami sebi. Ker pa je don Bosko poznal največje nevarnosti, ki so pretile fantom, zlasti delavcem pozno popoldne, je sklenil, da mora oratorij ostati odprt cel dan.

Drugi pravilniki oratorijev so sicer skrbeli za duhovno pomoč dečkom in so jih sprejemali popoldne, vendar samo take, ki so bili preizkušeno lepega vedenja. Zato so jih morali starši sami predstaviti vodstvu oratorija, in če se niso lepo vedli, so jih morali vzeti iz oratorija. Don Bosko pa je hotel sprejeti v svoj oratorij ne le neuke dečke, da bi jih poučil, temveč tudi slabe fante, da bi jih spreobrnil, če le ne bi bili v pohujšanje dobrim; ti naj bi jim služili za spodbudo in za zgled lepega vedenja. Zato se mu je zdelo nesmiselno postavljati pogoje za sprejem tistim, ki bi jih morali ljubeznivo prisiliti, da bi prišli na pojedino k nebeškemu Očetu. Nikakor ni hotel, da bi izključili tiste, ki mogoče mesece in mesece niso prihajali v oratorij, saj je bilo treba njihovo vrnitev imeti za resnično srečo. Prav tako je bilo nesmiselno zahtevati od očetov in mater zagotovilo lepega vedenja, saj je te zelo malo skrbela usoda njihovih otrok in so jim včasih celo preprečevali, da bi hodili v cerkev.

Don Bosko je dobil tudi pravilnike za oratorije, ki so sprejemali malopridne otroke iz zavetišč in kamor so prihajali tudi zunanji gojenci takih ustanov. Vendar mu ni ugajala disciplina, kakršno so zahtevali, saj je šlo za skoraj policijski nadzor, ki mu je bilo nasprotno tudi javno mnenje. Don Bosko pa je hotel, da bi njegovi gojenci delali dobro iz svobodne volje in iz ljubezni.

Ko je pregledoval vse te pravilnike, si je zapisoval opombe, spreminjal, prilagajal in usklajal s svojimi pogledi. Držal se je zlasti oratorija sv. Filipa Nerija v Rimu in sv. Karla Boromejskega, ustanovljenega v Milanu 1820.

Nikakor pa jih ni hotel prevzeti in je izključil nekatere odredbe, ki se mu niso zdele v skladu s časom in bi lahko odbijale, namesto da bi pridobivale fante. Iz oratorija je izključil samo preveč mlade ali take, ki bi imeli kako nalezljivo bolezen. Glede nepokorščine je bil silno popustljiv in namesto kazni je vztrajno priporočal pristrčno neutrudno opozarjanje. Iz oratorija je izključeval samo take, ki so težko žalili Boga in dajali slab zgled. Zavračal je uradne zapiske o prekrških krivcev in brezbriznosti v pobožnosti. Pri prejemanju zakramentov je puščal največjo svobodo. Ni hotel spovednih listkov, nikakršne graje za tiste, ki se niso hoteli spovedovati, tudi če je to trajalo dalj časa. Nikakršne razlike pri spovedovanju: kdor prej pride, se prej spove, in če se kdo umakne iz vrste, to ni prekršek. Isto velja za pogostitev ob velikih praznikih: vsak je pogoščen, četudi ni šel k obhajilu. Uvedel je kontrolne knjižice, vendar samo zato, da bi mogel ugotoviti, kdo je vreden nagrade. Ta svoboda, ki jo je uravnavala don Boskova preudarna gorečnost, je morala imeti čudovite uspehe.

Don Bosko je, potem ko je preštudiral vse te pravilnike, napisal svoje opombe na list, ki nam služi za vodilo pri sestavljanju teh strani. Po nasvetu in v čast nekaterih uglednih osebnosti, med katerimi sta bila nadškof in don Cafasso, je na začetku leta 1847 organiziral večerne šole, potem pa končno začel pisati svoj pravilnik in ga končal v nekaj tednih. V njem je nakazal, kaj se je po izročilu opravljalo v Oratoriju, določil različne službe, ki naj se opravljajo v cerkvi, na odmoru in v šoli, in za vsakega določil navodila, po katerih naj se ravna. Ta pravilnik so objavili leta 1852 in ga potem glede na potrebe ustrezno prilagajali. Razdeljen je v tri dele. V prvem govori o namenu prazničnih oratorijev in o različnih službah z ustreznimi pravili. V drugem razpravlja o pobožnih vajah fantov in o načinu, kako naj se vedejo v cerkvi in zunaj cerkve. V tretjem delu, ki so ga natisnili pozneje, govori o dnevni in večerni šolah in podaja splošna navodila za njihovo vodstvo.

Vse od tedaj je veliko škofov in župnikov, ki so zvedeli za ta pravilnik, želelo uvesti v svoje škofije in župnije oratorije z isto metodo, pač kolikor je bilo

to izvedljivo. Dobro so poznali don Boskovo spretnost pri krščanski vzgoji otrok iz preprostega ljudstva, dokaz za to pa so imeli v tem pravilniku¹.

¹ Don Bosko takole predstavlja namen svoje ustanove: Namen prazničnega oratorija je zaposliti mladino ob prazničnih dneh s pošteno zabavo, potem ko je opravila svojo dolžnost v cerkvi.

Rečeno je – 1. *Zaposliti mladino ob prazničnih dneh*. Tu mislimo predvsem delavsko mladino, ki je zlasti ob prazničnih dneh izpostavljena velikim moralnim in telesnim nevarnostim. Niso pa izključeni dijaki, ki ob prazničnih dneh in v počitnicah tudi lahko prihajajo v oratorij. – 2. *Poštena in prijetna zabava*, ki zares lahko sprošča, ne pa duši. Zato niso dovoljene tiste igre, zabava, skakanje, tekanje ali karkoli drugega, kar bi lahko škodilo zdravju ali moralnosti gojencev. – 3. *Potem ko so opravili svojo dolžnost v cerkvi*, kajti verski pouk je glaven, vse drugo je drugotnega pomena in samo vabi mladino, da pride k nam.

Oratorij je postavljen pod zaščito sv. Frančiška Saleškega, kajti tisti, ki se želijo posvetiti tovrstni dejavnosti, si morajo vzeti tega svetnika za vzor ljubezni in lepega vedenja, ki sta vir, iz katerega upamo, da bodo prišli sadovi oratorijev.

V II. poglavju drugega dela so navedeni pogoji za sprejem v Oratorij. – 1. Ker je namen tega oratorija odtegovati mladino brezdelju in slabi tovarišiji zlasti na praznične dni, lahko prihajajo vsi, ne glede na stan in položaj. – 2. Prednost imajo tisti, ki so bolj ubogi, zapuščeni in manj izobraženi, ker potrebujejo večjo pomoč, da se ohranijo na poti večnega življenja. – 3. Za vstop je potrebna starost osem let, zato zavračamo majhne otroke kakor tudi tiste, ki povzročajo nered in ne morejo razumeti tega, kar se jih uči. – 4. Telesna hiba ni ovira, če le ni kakšna nalezljiva bolezen ali kaj takega, kar bi moglo pri tovariših vzbujati gnus. V tem primeru bi lahko en sam odvrnil od oratorija mnoge druge. – 5. Zaposleni morajo biti s kakšnim delom, kajti brezdelje in nezaposlenost prinašata s seboj vso hudobijo in zmanjšujeta učinkovitost verske vzgoje. Kdor je brez dela in se želi zaposliti, naj se obrne na zaščitnike, ki mu bodo pomagali. – 6. Fant, ki vstopi v oratorij, mora biti prepričan, da je to religiozni kraj, ki hoče narediti dobre kristjane in poštene državljane, zato je strogo prepovedano preklinjanje, grdo govorjenje in govorjenje proti sveti katoliški Cerkvi. Kdor bi delal take napake, bo najprej dobrohotno opomnjen; če se ne bo popравil, bo o tem obveščen ravnatelj, ki ga bo odslovil iz oratorija. – 7. Sprejemajo se tudi poredni fantje, če le ne dajejo pohujšanja in kažejo dobro voljo, da bi se poboljšali. – 8. Ne za vpis in ne za obiskovanje oratorija ni treba nič plačati. Če bi se kdo hotel vpisati v kako pridobitno združenje, lahko stori to z vstopom v Medsebojno pomoč, ki ima svoja posebna pravila. – 9. Vsakdo lahko svobodno obiskuje ta oratorij, vendar se morajo vsi podrediti ukazom posameznih odgovornih in se primerno vesti na odmorih, v cerkvi in zunaj oratorija.

9.

POGLAVJE

Pravilnik prazničnega oratorija napoveduje Družbo sv. Frančiška Saleškega – Različne službe don Boskovih sodelavcev za zunanje gojence – Natančnost fantov, ki so jim zaupane nižje službe – Težave, da bi dobil duhovnike za vodstvo – Primerjava med prvim rokopisom in zadnjo izdajo teh pravil – Dolžnosti oratorijskih nameščencev

Po SODBI MNOGIH UGLEDNIH in strokovno podkovanih oseb ne bo nekoristno predstaviti Pravila, ki jih je don Bosko sestavil za praznični oratorij, in razmišljati o izvirnosti njegove sistematično urejene misli. Že ob prvem poglavju svojega rokopisa, iz katerega smo spoznali namen te njegove ustanove in pogoje, pod katerimi so lahko bili dečki sprejeti v Oratorij, se nam pojavi pomembno vprašanje: ali ni don Boskov glavni cilj, ki si ga je vedno želel uresničiti, previdno počasi pripraviti temelje Družbi sv. Frančiška Saleškega? On sam je večkrat razodel ta svoj namen. Zato daje duhovnikom – predstojnikom prazničnega oratorija – naslove, ki ustrezajo naslovom predstojnikov njegove družbe. Osebo, ki ima najvišje vodstvo, imenuje vedno rektor in bo ta naziv spremenil v direktor (ravnatelj), ko bo postal druga avtoriteta v prazničnem oratoriju, ki jo je on prepustil enemu svojih predstavnikov.

V dveh členih nakazuje trajnost in razširjenost ustanove, ki jo je priklical v življenje. V 9. členu I. poglavja I. dela, kjer govori o rektorju, piše: Ta si lahko izbere namestnika, ki pa mora biti duhovnik in potrjen od škofa. Da bi dal trdno podporo rektorju, določa v 6. členu II. poglavja: Prefekt bo pomagal rektorju v vsem, kar mu bo mogoče, in si bo prizadeval imeti istega duha in gorečnost za Božjo slavo. Ta člena sta bila pozneje ob nastanku salezijanske družbe izpuščena, ostaja pa še 5. člen: Prefekt bo opravljal tudi službo duhovnega voditelja v krajih, kjer je malo duhovnikov. To pomeni, da je predvideval širjenje svojih

ustanov tudi zunaj mesta Turina. Določil bo tudi, da bi nosilce nekaterih služb volili kot v kapitlju z večino glasov oratorijskih uslužbencev, in že od vsega začetka določa molitve ne samo za tiste, ki so mu pomagali pri prvem nastanku oratorija, temveč tudi za njihove starše. Končno v VII. poglavju II. dela omenja fantom veliko misel njihovega poklica: V stvareh posebnega pomena, kot bi bila izbira vašega stanu, se vedno posvetujte s spovednikom. Gospod pravi, da tisti, ki posluša glas spovednika, njega posluša: *Qui vos audit, me audit*.

Če v tem pravilniku najdemo samo mimogrede omenjen obstoj prihodnje redovne družbe, pa se jasno kaže duh, ki naj bi jo preveval. Fante v večini primerov imenuje sinove, prav tako kot sv. Janez imenuje sinove svoje učence. Tistim pa, ki jih vodijo, zabičuje, da naj bodo pripravljeni na velike žrtve, da naj ničesar ne opustijo ali ne prezrejo, kar bi moglo služiti v večjo Božjo slavo in za zveličanje duš. Na vsaki strani pa ponavlja, da je ljubezen do fantov najučinkovitejše sredstvo, da jim storimo dobro.

Po teh uvodnih pojasnilih si oglejmo organizacijo, ki jo don Bosko predlaga za učinkovito delovanje oratorija. Takole piše:

»Službe, ki naj jih opravljajo tisti, ki želijo sodelovati v ustanovi oratorijev, lahko razdelimo na naslednje vloge, katerih nosilci so posamezni predstojniki. – 1. Ravnatelj. – 2. Prefekt. – 3. Katehet ali duhovni vodja. – 4. Asistenti. – 5. Zakristani. – 6. Monitorji. – 7. Nadzorniki. – 8. Katehisti. – 9. Arhivarji. – 10. Pomirjevalci. – 11. Pevci. – 12. Voditelji odmorov. – 13. Zaščitniki.«

Mogoče bo kdo rekel, da je teh služb preveč in da presegajo resnične potrebe. Toda don Bosko jih je določil zato, da bi bilo čim več odgovornih za delo med fanti in čim več takih, ki bi nadzorovali potek dela. Tako bi glede na njihove sposobnosti dali vsakemu priložnost, da bi bil dejaven, v čemer je najbolj usposobljen, in je temu ali onemu lahko dal znamenje svojega posebnega zaupanja, kajti nekatere izredno podjetne narave s tem, da se izkažejo pred svojimi tovariši, še posebno navezujemo na oratorij.

Ko je odkazal glavne naloge in določil njihovo območje, o katerem bomo še govorili, jih je don Bosko zaupal tistim fantom, ki jih je zaradi lepega obnašanja in razsodnosti štel za najbolj pripravne, in jih nastavil, rekli bi, za uradnike in pomočnike pri delu. Istočasno jim je dopovedoval, da ne gre za kake zakone niti predpise. Ker je vsakemu prepuščal odgovornost za službo, ki mu jo je izročil, se je samo omejil na nadzor, da je videl, ali vsak opravlja svojo dolžnost. Tako se je vsak z vsemi močmi trudil, da bi spoznal in opravil nalogo, ki mu je bila zaupana. Na tak način so se stvari v oratoriju lepo uredile v veliko korist in zadoščenje fantov pa tudi v veliko razbremenitev ravnatelja, ki je vsak teden

zbral okoli sebe svoje pomočnike in jih kot spreten general navduševal, da bi zvesto ostali na svojem mestu, jim svetoval, kaj naj bi storili ali česa se varovali, in tako imeli čim več uspeha. K njemu so lahko prišli ob vsaki priložnosti, vedno jih je ljubeznivo sprejel in slovesno ogovoril. Nekemu ravnatelju je kot vodilo napisal: »Sprejmi ljubeznivo vse zaposlene, ki prihajajo k tebi, in jim daj tista navodila, ki jih imaš za koristna za vzdrževanje reda, za večjo Božjo slavo in za zveličanje duš. Z ljubeznivostjo in zgledom si skušaj pridobiti njihovo spoštovanje in naklonjenost.« Od časa do časa jim je dal tudi kako nagradico, mogoče kako podobico, knjigo ali kaj podobnega in jih spominjal na lepi venec zmage v nebesih. Te besede in ta dejanja so bila izredna spodbuda in le redko se je zgodilo, da je bilo treba katerega zaradi malomarnosti ali zaradi slabega vedenja odstraniti iz službe in mu odvzeti pridobljeno stopnjo.

Če ni bilo težko najti fantov dobre volje, ki jim je bilo mogoče zaupati različne službe, pa je bilo težje s službo prefekta in kateheta ali duhovnega vodje. Goreči duhovniki so sicer sprejemali te službe, a so se kmalu naveličali. Poleg tega pa so imeli svoje obveznosti v mestu prav v času, ko bi oratorij najbolj potreboval njihovo pomoč. Zato so se predstojniki prepogosto menjavali. Toda don Bosko si zaradi tega ni preveč belil glave, prevzemal je naloge drugih in pričakoval nove pomočnike, ki naj bi mu jih poslala Božja previdnost. Zato je napisal celoten pravilnik leta 1847, ki je prikazoval tedanje stanje, obenem pa je imel pogled uprt v prihodnost. Zato je sedaj določal tisto, kar bi uresničil postopoma, ko bi imel za to ustrezna sredstva, tako na primer molitev ali petje jutranjic iz oficija blažene Device Marije vsako nedeljo, zamisel Družbe sv. Alojzija, priročno knjižnico, ki jih je uresničil tistega leta. Istočasno pa je omenjal Družbo, kot smo videli v prejšnjem poglavju, in Združenje medsebojne pomoči, ki jo je ustanovil leta 1850.

Tako predvidevanje je zelo pomembno, toda to, kar bi mi hoteli posebej poudariti, je don Boskovo prizadevanje, da bi v času svojega življenja naredil učinkovit praznični oratorij. V ta namen bomo bralcu predstavili zadnjo izdajo Pravilnika iz leta 1887 in jo primerjali z izdajo iz leta 1847. Razlik sicer ni veliko, toda zaradi zgodovinskega zanimanja za različnost časov bomo pokazali, kaj je don Bosko črtal v prvotnem pravilniku, in to označili s kurzivo. Kar je dodal ali začel izvajati po letu 1852, pa bomo dali v oklepaj. Poglavja in člene pa, ki se ukvarjajo z moralnim in religioznim vodstvom, bomo podali na drugem mestu, pač glede na dogodke in okoliščine. To nikakor ni odvečno delo, saj je prav to glavna naloga naše religiozne dejavnosti. V naših konstitucijah je zapisano: Prvo dejanje krščanske ljubezni je v tem, da zbiramo uboge in zapuščene dečke in jih poučujemo krščanski nauk, zlasti ob prazničnih dneh (I,3).

Najprej bomo podali naloge različnih služb, ki jih je don Bosko zaupal svojim sodelavcem, in se pri tem spominjali, kaj beremo v knjigi Pregovorov: »Poslušajte, otroci, očetov opomin, pazite, da spoznate razumnost« (4,1).^{1a}

^{1a} I. poglavje: **O ravnatelju.** – 1. Ravnatelj je glavni predstojnik in je odgovoren za vse, kar se dogaja v Oratoriju. – 2. On mora biti zgled vsem drugim v pobožnosti, krščanski ljubezni, potrpežljivosti; kazati se mora vedno prijatelja, tovariša in brata vseh, zato mora vse spodbujati k izpolnjevanju dolžnosti, in to vedno v obliki prošnje in nikdar ukaza. – 3. Pri imenovanju koga za kako službo bo vedno vprašal za mnenje druge uslužbenca in če gre za duhovnega cerkvenega predstojnika (župnika v župniji, kjer deluje oratorij, razen če jih vsi poznajo in se predpostavlja, da ni nihče proti). – 4. Enkrat na mesec bo zbral vse svoje pomočnike, da bo poslušal, kaj ima vsak povedati v korist gojencev. – 5. Ravnatelj mora skrbeti, da bo vsak izpolnjeval svoje dolžnosti, opominjati, in če je treba, tudi vzeti službo, če jo kdo zanemarja. – 6. *Spoveduje tiste, ki se želijo prostovoljno spovedati pri njem.* Po končanem spovedovanju bo on ali kak drug duhovnik daroval sveto mašo z razlago evangelija (ali pripovedjo iz Zgodb Svetega pisma ali Cerkvene zgodovine). – 7. Biti mora kakor oče med svojimi otroki in si z vsemi sredstvi prizadevati, da bo vzbudil v mladih ljubezen do Boga, spoštovanje do svetih reči, pogosto prejemanje zakramentov, otroško pobožnost do presvete Device Marije in vsega, kar sestavlja pobožnost.

II. poglavje: **O prefektu.** – 1. Prefekt mora biti duhovnik. Nadomešča ravnatelja, ko je to potrebno. – 2. Sprejema ravnateljeve ukaze in jih sporoča drugim sodelavcem. Njegova skrb je, da veroučne skupine pravočasno dobijo svojega učitelja in da med veroukom vlada red. – 3. V odsotnosti kakega nameščenca mora takoj poskrbeti za namestnika. – 4. Skrbeti mora, da bodo pevci znali peti antifone, psalme in himne. – 5. (Prefekt bo opravljal tudi službo duhovnega voditelja v krajih, kjer je malo duhovnikov.) Je reden spovednik dečkov, mašuje, poučuje katekizem in po potrebi tudi pridiga s prižnice. – 6. Prefektu je tudi zaupana skrb za šole (dnevne, večerne in nedeljske).

III. poglavje: **O katehetu ali duhovnem vodji.** – 1. Duhovni vodja ureja svete obrede, zato mora biti duhovnik. *Če tega ne more sam, naj se dogovori s prefektom, kdo bi mogel namesto njega opravljati to nalogo.* – 2. (Zjutraj ob določeni uri bo začel moliti jutranjice blažene Device Marije. Ko bodo peli Te Deum, bo šel v zakristijo in daroval skupno mašo.) – 3. Poučuje katekizem v koru odraslih, navzoč je pri večernicah in ureja vse potrebno za blagoslov z Najsvetejšim. – 4. Dobro mora biti obveščen o vedenju fantov, da bo mogel dajati pojasnila, pošiljati spričevala o vedenju in moralnosti, če bi ga za to prosili. – 5. O praznikih poskrbi za zadostno število spovednikov in maš. Uredi vse potrebno za svete obrede. – 6. Duhovni vodja v Oratoriju je tudi voditelj Družbe sv. Alojzija, čigar naloge so opisane, kjer je govor o tem združenju in o *združenju medsebojne pomoči*. – 7. Če zve, da kak večji fant potrebuje verski pouk, kar se prepogosto dogaja, bo poskrbel za kraj in čas, kjer bo poučeval on sam ali poskrbel, da bo kdo drug potrpežljivo in ljubeznivo razlagal katekizem. Gre za to, da pridobimo dušo za Boga. – 8. Vedeti je treba, da je nalogi prefekta in duhovnega vodje mogoče združiti v eni sami osebi. *Če ni mogoče dobiti duhovnika za duhovnega vodjo, bo vse naloge prevzel prefekt.*

IV. poglavje. **O asistentu.** – 1. Asistent, ki naj bo laik, poln krščanske ljubezni in gorečnosti za večjo Božjo slavo, je navzoč pri vseh pobožnih vajah v oratoriju in skrbi, da ne nastanejo neredi v času, ko se te opravljajo. – 2. Skrbi za red ob vstopanju v cerkev, da vsak lepo napravi znamenje svetega križa z blagoslovljeno vodo in poklekne pred oltarjem najsvetejšega Zakramenta. – 3. Če bi se zgodilo, da bi prinesli v cerkev majhne otroke, ki bi s kričanjem in jokom motili bogoslužje, naj dobrohotno opozori za to odgovornega, da jih odvedejo iz cerkve. – 4. Ko v cerkvi s kom govori, naj tega nikdar ne stori glasno. Če mora poklicati koga na daljši pogovor, naj to stori po pobožnosti ali pa zunaj cerkve. – 5. Pri petju večernic ali pri drugih pobožnih vajah naj jasno pove stran, na kateri je pesem, ki jo bodo zapeli.

V. poglavje. **O zakristanih.** – 1. Zakristani morajo biti trije, en klerik in dva laika, izbrana izmed najbolj pobožnih dečkov, urejena in usposobljena za to službo. – 2. Klerik je prvi zakristan in njegova naloga je prebrati koledar, nastaviti trakove v mašni knjigi, poučiti, če je treba, kako se ministrira in kako se opravi blagoslov z Najsvetejšim. – 3. Zjutraj je v zakristiji njihova prva skrb pripraviti oltar za sveto mašo, vodo, vino, hostije, kelih, monštranco in vse drugo, če je treba tudi za blagoslov. Potem pa, ko se začenejo hvalnice v čast blaženi Devici Mariji, in najpozneje pri himni povabijo duhovnika, da se obleče za darovanje svete maše. – 4. Ko pride čas, naj opozorijo pridigarja, ga spremljajo na prižnico in ga ponovno pripeljejo v zakristijo. – 5. Za navadno mašo naj prižgejo samo dve sveči, štiri za mašo skupnosti in na praznične dni in šest za slovesne maše, ob navadnih praznikih za večernice štiri in na praznike šest sveč. Za blagoslov z Najsvetejšim je treba prižgati vsaj štiri – najst sveč (škofijska sinoda, tit. X, 22. – Turin). – 6. Nikdar naj ne prižigajo sveč med pridigo, kajti to preveč moti pridigarja in poslušalce. – 7. V zakristiji mora vladati tišina, nihče naj se ne pogovarja o stvareh, ki se ne tičejo cerkve, ali o zakristanskih dolžnostih. – 8. Zelo se priporoča enemu izmed zakristanov, da je blizu zvonca, ki navadno zvoni za blagoslov, da za znamenje, ko je Najsvetejše obrnjeno k ljudstvu, nikakor pa naj ne zvoni drugič, ko zapirajo tabernakelj, da ne bi otroci vstali, šli iz cerkve ali se neprimerno vedli pred Najsvetejšim. 9. Zakristani morajo biti v zakristiji, preden se začnejo obredi, in ne smejo oditi, dokler niso svete obleke in vsi drugi predmeti pospravljeni in spravljani pod ključ. – 10. Naj ne odidejo nikdar iz zakristije, ne da bi prej zaklenili garderobe in ograjo. *Navodila za zaposlene v zakristiji.* – 1. Njihova glavna naloga je odpirati in zapirati cerkvena vrata, skrbeti za snago v cerkvi in vso opremo ali predmete, ki se tičejo oltarja in daritve sv. maše: vrčke, pladnje, svečnike, prte, prtice, brisače, korporale, purifikatorije. Ko je treba te predmete dati v pranje, popravilo ali čiščenje, naj o tem obvestijo prefekta. – 2. Eden izmed zakristanov je odgovoren za zvonjenje in dajanje znamenja z zvoncem po odmoru, ko je treba iti v cerkev k svetim obredom. – 3. Zvečer, preden se pozvoni za odhod v cerkev, naj uredijo klopi v cerkvi po skupinah, kakor je nakazano na razporedu, obešenem na steni. – 4. (Medtem ko vstopajo dečki v cerkev, naj razdelijo katehistom oštevilčene katekizme in pet minut pred koncem katekizma naj dva, eden na desni in drugi na levi, razdelita knjige za večernice. Proti koncu magnifikata naj jih spet pobereta in odneseta na njihovo mesto. Zapreta naj omaro in izročita ključ glavnemu zakristanu.)

VI. poglavje. **O opominjevalcu.** – 1. Opominjevalec vodi ustne molitve, ki se opravljajo v oratoriju. – 2. Vsak praznični dan vstopi v cerkev in začneja molitve, bere obrazce, ki so navedeni pri sveti maši, in moli naprej rožni venec preblažene Device Marije. Po maši zmoli dejanja vere, upanja in ljubezni. – 3. Na večje praznike naj bere za sanctus pripravo na sveto obhajilo in nato še zahvalo. – 4. Po pridigi zmoli zdravamarijo. Zjutraj zmoli očenaš, zdravamarijo in slavaočetu za dobrotnike in očenaš, zdravamarijo in slavaočetu v čast sv. Alojziju ter sklene s "hvaljeno in češčenjo naj vedno bo". – 5. Zvečer pred katekizmom, kakor hitro je v cerkvi zadostno število fantov, začne očenaš in molitvico *Bog naj te varuje*. Po končanem katekizmu moli dejanje vere izmenično kot zjutraj. Postavi pa se v tisti del cerkve, kjer ga bodo mogli vsi slišati. – 6. Mora se truditi, da bo bral z močnim, jasnim in pobožnim glasom, da se bo čutilo, da je napolnjen z vsebino, ki jo bere. – 7. Prav tako mora upoštevati, da pri maši med povzdigovanjem hostije in keliha, za ite missa est in med duhovnikovim blagoslovom prekine molitve, ker mora v teh velikih trenutkih vsakdo govoriti samo z Bogom s čustvi svojega srca. – 8. Isto velja zvečer med blagoslovom z Najsvetejšim.

VII. poglavje. **O nadzornikih.** – 1. Nadzorniki so fantje, izbrani med najboljšimi. Njihova naloga je, da pomagajo asistentom zlasti pri svetih obredih popoldne. – 2. Biti morajo vsaj štirje in naj bodo na štirih mestih v cerkvi (eden blizu oltarja presvete Device, drugi pri sv. Alojziju, druga dva v sredini proti glavnim vratom) in brez posebnega razloga ne smejo zapustiti svojega mesta. Če mora-

jo koga obvestiti, naj hodijo s počasnim korakom in naj nikdar ne pozabijo poklekniti pred glavnim oltarjem. Tam, kjer so od začetka do konca obredov navzoči katehisti, je zadosti samo en nadzornik, ki mu pomagajo posamezni katehisti vsak pri svoji skupini. – 3. Nadzorujejo naj, da bodo dečki ob prihodu v cerkev šli na svoje mesto, poklekli in v miru čakali na začetek petja. – 4. Če vidijo, da kdo klepeta ali spi, naj ga na lep način opozorijo in se pri tem čim manj gibljejo. Nikoli naj nikogar ne pretepajo, pa četudi bi bili prestopki težki. Prav tako naj jih ne karajo z ostrimi besedami ali na glas. Če je treba, naj krivca pokličejo iz cerkve in ga opozorijo.

VIII. poglavje. **Katehisti.** – 1. Ena izmed glavnih nalog oratorija je kateheza; in oratorij naj svoje obiskovalce poučuje o verskih resnicah. "Vi katehisti opravljate pomembno delo pred Bogom, ker sodelujete pri rešenju duš, ki so bile odkupljene s predragoceno krvjo Jezusa Kristusa. Ko nakazujemo sredstva zveličanja, vodimo duše v nebesa. Imate pa tudi veliko zasluženje pri ljudeh in poslušalci bodo vedno blagorovali vaše besede, s katerimi ste jim pokazali, kako bi postali dobri kristjani, koristni svojim družinam in človeški družbi." – 2. Kolikor je mogoče, naj bodo katehisti duhovniki ali kleriki. Ker pa je med vami veliko skupin in ker imamo na voljo veliko zglednih gospodov, ki so pripravljeni sodelovati, jim s hvaležnostjo izročimo kak razred naših učencev. V koru za odrasle naj bo vedno če le mogoče kak duhovnik. – 3. Če je število katehistov manjše od števila katehetskih skupin, naj prefekt v soglasju z ravnateljem izbere nekaj najbolj poučenih fantov in jih pošlje v razred, kjer ni katehista. – 4. Med petjem očenaša naj bo vsak katehist že na svojem mestu. – 5. Katehist naj svoje učence razporedi v polkrogu, on pa je v središču. Naj se nikdar ne sklanja k učencem, da bi jih vpraševal in slišal odgovore, temveč naj bo dostojanstven in naj večkrat obrne pogled na vse učence. – 6. Naj nikdar ne zapusti svojega razreda. Če kaj potrebuje, naj opozori prefekta ali asistenta. – 7. Vsak naj ostane pri svoji skupini tudi po dejanjih vere, upanja in ljubezni vse do tlej, dokler se vse ne konča. – 8. Pet minut pred koncem ure, ko zazvoni zvonec, naj pripoveduje kako zgodbo iz Svetega pisma ali iz cerkvene zgodovine ali naj preprosto in razumljivo razloži kak rek ali moralno priliko, ki naj prikaže grdobijo greha in lepoto kake kreposti. – 9. Nihče naj se ne loteva pouka, dokler se sam dobro ne pripravi in dokler se dečki ne naučijo na pamet vprašanja, ki ga hočemo razložiti. Razlaga naj bo kratka in obsega samo nekaj besed. – 10. Ne spuščajte se v težka vprašanja, ki jih ne znate jasno a preprosto razložiti. – 11. Pregrehe, ki jih je treba pogosto karati, so preklinjanje, nespoštovanje prazničnih dni, nečistost, kraja, pomanjkanje kesanja, sklepa in odkritosrčnosti pri spovedi. – 12. Kreposti, ki naj jih pogosto priporočamo, so: ljubezen do tovarišev, pokorščina predstojnikom, ljubezen do dela, beg pred brezdeljem in pred slabimi tovariši, pogosto prejetje zakramentov spovedi in obhajila. – 13. Skupine veroučencev so naslednje: v koru tisti, ki so za vedno pripuščeni k sv. obhajilu in so že dopolnili petnajst let (v Marijini kapeli in kapeli sv. Alojzija tisti, so že pripuščeni za vedno k svetemu obhajilu in so mlajši od petnajst let). Druge skupine se določajo po starosti in znanju vse do najmanjših. Pri pripravi skupin na prvo sveto obhajilo ne smemo dajati v isto skupino malih in velikih. Tako naredimo skupino tistih, ki še niso bili pri svetem obhajilu in so stari več kot petnajst let, in skupino od dvanajst do petnajst let. To je zelo pomembno za vzdrževanje reda in odpravljanje strahu pred ljudmi, ki ga čutijo starejši, če jih dajemo skupaj z malimi. – 14. Red, ki naj ga upoštevamo pri razlagi katekizma, je podan s številkami vprašanj v katekizmu. Vprašanja s številko 1 je treba učiti vse brez izjeme, velike in male. Vprašanja, zaznamovana s številko 2, so za tiste, ki se pripravljajo na birmo in prvo obhajilo, vprašanja s 3 in 4 za tiste, ki bi radi končali vse v enem letu, in vprašanja s številko 5 in 6 za tiste, ki bi radi bili pripuščeni za vedno. – 15. Katehist v koru ima fante, ki so že vse prejeli, zato ne bo zahteval dobesečnih odgovorov na vprašanja, temveč bo nakazal vprašanje in ga preprosto in na kratko razložil. Da bo vzbudil zanimanje, bo lahko navedel primere iz življenja, vendar nikoli stvari, ki ne bi bile primerne starosti in povezane s stvarino, o kateri govorimo. – Vsak katehist naj kaže vesel obraz; pokaže naj, da je zares vesel in kako pomembno je tisto, kar poučuje. Opominja naj vedno s spodbudnimi besedami, ki nikogar ne žalijo. Hvali naj tiste, ki si to zaslužijo, kara pa naj le poredko. Vsi prostovoljni sodelavci so v času katekizma katehisti, ker so prav oni najbolj usposobljeni, da poznajo značaj in navade dečkov.

IX. poglavje. **Arhivar ali tajnik.** – 1. Naloga arhivarja je zapisovati vse, kar se dogaja v oratoriju, tako na splošno kakor posamično. – 2. Na poseben kartonček zapiše ime, priimek in službo vsakega uslužbenca in ga izobesi v zakristiji. Naredi seznam vseh predmetov, ki se uporabljajo v cerkvi (zlasti tistih, ki so bili darovani ali namenjeni kateremu izmed oltarjev). V tem se drži prefektovih navodil. – 3. Skrbi za knjige, zapisnike in vse drugo, kar se tiče Družbe sv. Alojzija in Združenja medsebojne pomoči. – 4. V posebni omari ima spravljene in zaklenjene vse note oratorija in jih da

na voljo samo pevovodji. Nikdar ne bo nikomur posodil not, da bi jih kam odnesel. Lahko pa dovoli, da jih kdo prepíše v oratoriju. – 5. Arhivar skrbí tudi za majhno knjižnico za fante in izposoja knjige, ki jih lahko berejo na kraju samem ali pa tudi odnesejo domov, vendar mora zapisati ime, priimek in stanovanje izposojevalca. Tako bo lahko knjigo zahteval nazaj, če ta po enem mesecu ne bo vrnjena. (Glej pravila za knjižničarja v III. delu.) – 6. Glavna skrb arhivarja je, da se ne izgubi nobena stvar, ki je last oratorija, in se ne odnese nič, ne da bi on vse natančno zapisal. – 7. Naloge arhivarja pripadajo pravzaprav prefektu, zato bodo to službo opravljali drugi samo, če on tega ne bi zmožel.

X. poglavje. **Pomirjevalci.** – 1. Naloga pomirjevalca je preprečevati prepire, pretepe, preklinjanje, grdo govorjenje. – 2. Če nastanejo taki izgredi, ki so pri nas sicer zelo redki, naj takoj opozorijo krivca in mu potrpežljivo in s krščansko ljubeznijo pokažejo, da je to strogo prepovedano in v nasprotju z lepo vzgojo in, kar je še več, da je to proti Božji postavi. – 3. Če je treba koga opozoriti, naj se to zgodi zasebno in če le mogoče nikdar v navzočnosti drugih, razen če je to potrebno, da se odpravi javno pohujšanje. – 4. Prav tako je naloga pomirjevalca, da dečke, ki pridejo v bližino oratorija, z obljubo kakega darila, ki ga ravnatelj gotovo ne bo odpovedal, povabijo v cerkev. – 5. Pomirjevalci naj na lep način poskrbijo, da nihče ne bo zapuščal cerkve v času svetih obredov. Naj se v času pobožnih vaj v cerkvi nihče ne zadržuje pred cerkvijo in kriči. Če se kaj takega pripeti, naj se tiste potrpežljivo opozori, da naj gredo v cerkev. – 6. Prav tako je naloga pomirjevalcev, da spravijo s predstojniki tiste, ki so se kaj pregrešili, privedejo nazaj domov tiste, ki so zbežali od doma, med tednom pa naj vabijo dečke, da bodo v nedeljo prišli v oratorij. – Končno je naloga pomirjevalcev previdno voditi k spovedniku za spoved tiste, za katere bi zvedeli, da so potrebni spovedi. – 8. Čeprav se morajo vsi udeleženci oratorija imeti za pomirjevalce, sta vendar z večino glasov vseh zaposlenih v oratoriju za to posebej določena dva. – 9. Predsednik in podpredsednik Družbe sv. Alojzija sta sama po sebi pomirjevalca v oratoriju.

XI. poglavje. **O pevcih.** – 1. Želeti bi bilo, da bi bili vsi pevci, ker se morajo vsi udeleževati petja. Da se pa izognemo nekaterim neprijetnostim, izbiramo take, ki imajo lep glas in so zdravi, in oblikujemo pevski zbor. – 2. Pri nas poznamo dve vrsti zborov: pevce za kor in pevce pri oltarju. Vendar ne more nihče biti pevec, če se ne vede lepo in če ne zna tekoče brati latinsko. – 3. Da pa more kdo peti na koru, mora obvladati solfeggio in poznati note. – 4. Skrb za petje je zaupana vodji pevcev in pomožnemu pevovodji. Ta dva morata poskrbeti, da bodo pevci izbrani in bodo navdušeno peli. – 5. (Zjutraj pojemo jutranjice blažene Device Marije kot v koru, razen himen, beril, te Deum in benedictus, ki jih pojemo v smislu ustaljenega petja. Na slovesne praznike se vse poje v gregorijanskem koralu.) Popoldne pojemo večernice, kakor narekuje škofijski koledar. Kjer ni mogoče peti jutranjic, se odpojejo vsaj večernice blažene Device Marije ali vsaj Zdrava morska zvezda z magnifikatom in oracijo itn. – 6. Potem ko se intonira kak psalm ali antifona, naj vsi pojejo enoglasno, izogibajo naj se vreščanja ter previsokih in prenizkih intonacij. Če se kdo pri petju zmoti, naj se nihče ne smeje in ne norčuje iz njega. Pevovodja naj se potruzi, da napako popravi in vse postavi v pravi tek. – 7. Pevci pri oltarju naj pazijo, da bodo zadeli isti glas, kot ga imajo na koru. Pevovodja naj poskrbi, da bodo najprej peli pevci in šele potem ljudje v cerkvi. – 8. Zadnjo nedeljo v mesecu se opravi oficij za pokojne tovariše in dobrotnike. To opravilo se bo pelo tudi ob smrti očeta ali matere pevcev na prvo nedeljo po smrti. – 9. Pevcem se toplo priporoča, da bi se varovali posvetnosti in prevzetnosti, dvema zelo pogostima napakama, ki nas prikrajšata za zasluženo tega, kar delamo, in sta vzrok sovraštva med tovariši. (Zares krščanski pevec se ne bi smel nikdar užaliti in ne bi smel imeti drugega cilja kot Božjo slavo, tako da pridružuje svoj glas zborom angelov, ki častijo in hvalijo Boga v nebesih.)

XII. poglavje. **Voditelji odmorov.** – 1. Zaželeno je, da se na odmoru vsi udeležijo kake igre. – 2. Dovoljene igre so balinanje, gugalnica, ploščice, hodulje, vrtiljak, streljanje z žogo, vrv, telovadba, mlin, dama, raca, šah, tombola, dolga zastava, kratka zastava, razbojniki in žandarji, trgovec in vsaka druga igra, za katero je potrebna telesna spretnost. – 3. Prepovedano pa je igranje kart in vsaka igra, ki bi mogla žaliti Boga ali škodovati bližnjemu ali samemu sebi. – 4. Redni čas za odmor je dopoldne od 10. do 12. ure in od 1,30 do 2,30 popoldne ter po pobožnih vajah vse do noči; pozimi tudi ponoči, vendar pa ne prej kot ob osmih, ker bi v tem času lahko motili šolski pouk. – 5. Igre so pod nadzorom petih voditeljev odmorov, od katerih je eden vodja. – 6. Vodja ima seznam igrač in igralnih pripomočkov in je zanje odgovoren. Če je treba kupiti nove igralne naprave ali popraviti pokvarjene, bo obvestil prefekta. – 7. Nadzorniki iger bodo v službi po dva vsako nedeljo in praznik. Vodja naj samo nadzoruje, ni pa dolžan streči, razen če manjka kateri od nadzornikov. – 8. Vsaka igrača ima

svojo številko. Če je devet kompletov za balinanje, bodo zaznamovani s števkami od 1 do 9, če je pet parov hodulj, s števkami od 10 do 14 in tako naprej tudi vse druge igrače ali orodja. – 9. Ko se začne odmor in želi kdo kako igračo, mora kaj zastaviti, na kar bo nadzornik položil številko igrače. Če se kaka igrača ali orodje pokvari, vodja nadzornikov iger to sporoči prefektu, ki bo poskrbel za popravilo. To je izključno njegova naloga. – 10. Med odmorom mora eden izmed nadzornikov hoditi po dvorišču in paziti, da se kaj ne pokvari ali da ne bi kdo česa odnesel. Drugi ne bo nikdar zapustil sobe za igrače in ne bo nikomur dovolil, da bi vstopil. – 11. Nadzorniki iger naj poskrbijo, da se bo vsak lahko zabaval v igrh, ki so v navadi v oratoriju. – 12. Na koncu odmora bodo prinesli nazaj igrače in igralno orodje, preverili, ali kaj manjka, in vse lepo spravili v red. Potem bodo sobo zaklenili in izročili ključ prefektu.

XIII. poglavje. **Zaščitniki.** – 1. Naloga pokroviteljev in zaščitnikov je poiskati zaposlitev za najbolj revne in zapuščene in pazijo, da vajenci in rokodelci, ki prihajajo v Oratorij, ne bodo zaposleni pri mojstrih in gospodarjih, ki bi mogli spravljati v nevarnost njihovo večno srečo. – 2. Naloga pokroviteljev je pripeljati nazaj domov tiste fante, ki so zbežali, in poiskati vajeniško mesto za tiste, ki nimajo dela. – 3. Zaščitnika naj bosta dva in naj zapišeta ime in stanovanje gospodarja, ki potrebuje vajence ali rokodelce, da jim pošljejo svoje varovance. – 4. Zaščitnik si prizadeva poboljšati svoje varovance, vendar ne prevzema nikakršne denarne odgovornosti. – 5. Kot prvi pogoj za izročitev kakega varovanca mojstru je pravica, da smejo ob prazničnih dneh opravljati svoje verske dolžnosti. – 6. Če zvejo, da je kak njihov varovanec pri nevarnem mojstru, naj ga spremljajo, da se ne zgodi nevšečnost, opozorijo gospodarja, in če ni drugače, poiščejo kako primernejše delovno mesto.

III. DEL, 5. poglavje. **Knjižničar.** – 1. Knjižničarju je zaupano določeno število knjig, ki jih lahko posoja fantom, kar jim bo v korist. – 2. Zapisal si bo ime in priimek prejemnika in ga ob koncu meseca obvestil, da naj knjigo vrne. – 3. Prav tako bo zapisoval knjige, ki v knjižnico prihajajo in odhajajo, da bo mogel dati obračun tistemu, ki ga bo od njega zahteval. – 4. V knjižnici sta zaposlena dva: knjižničar, ki posoja knjige, in glavni asistent, ki da dovoljenje, zapiše ime in priimek in stanovanje fanta, ki si je knjigo izposodil, in seveda naslov knjige. – 5. Službo knjižničarja in asistenta je mogoče združiti v isti osebi, kakor lahko tudi nadomeščata drug drugega, če kateri manjka. – 6. Vsem se priporoča, da naj ne izgubljajo knjig, jih ne trgajo ali pišejo nanje svoja imena. Ob koncu meseca naj jih redno vrnejo.

II. DEL, 1. poglavje. **Dolžnosti, ki se tičejo vseh zaposlenih v Oratoriju.** – 1. Usluge, ki se delajo v tem Oratoriju, so vse iz ljubezni, zato naj jih vsakdo opravlja iz gorečnosti do slave Božjega veličastva. Vsi naj se med seboj spodbujajo, da bi vztrajali pri svoji nalogi. – 2. Spodbujajo naj k rednemu obisku fante, ki že obiskujejo Oratorij, in med tednom naj vabijo še druge. Nikdar naj ne kritizirajo pravilnika in poteka dogodkov v Oratoriju in naj pred fanti nikdar ne ugovarjajo ravnateljevim odlokom. – 3. Velika sreča je resnično poučevati kakega nevedneža in prepričati en sam greh. – 4. Krščanska ljubezen in medsebojno razumevanje pri prenašanju napak drugih, skrb za dobro ime Oratorija in njegovih uslužbencev in spodbujanje k zaupanju v ravnatelja so stvari, ki jih vsem toplo priporočamo, kajti brez njih ne bo mogoče ohraniti reda ter pospeševati Božje slave in koristi duš. – 5. (Težko je najti ljudi, ki bi bili pripravljeni na te naloge, zato je potrebno, da več služb opravlja ena oseba, kot npr. službo pomirjevalca, zaščitnika, asistenta.) – 6. (Prav tako lahko združimo službo prefekta s službo duhovnega vodje, pomirjevalca, nadzornika ali opominjevalca. Isto velja za arhivarja, asistenta, knjižničarja, kar lahko zaupamo kateremu izmed za to sposobnih zakristanov.)

10.

POGLAVJE

Dopoldan prazničnega dne v Oratoriju – Obnašanje dečkov v cerkvi – Sveta maša in obhajilo – Inštrukcije – Don Boskove nevšečnosti – Ljubeznivost in ljubezen – Sveta jeza ni nasprotna krotkosti

GOTOVO NAŠIM BRALCEM NE BO NELJUBO, če se vrnemo k že večkrat obravnavanemu predmetu – poteku življenja v Oratoriju ob prazničnih dneh. Nadvse ljubo nam je, da vam na novo predstavimo don Boska sredi dela in naporov in pripovedujemo o dokazih njegove ljubezni, o katerih še nismo govorili, da vam prikažemo tiste stare čase s poživljajočim duhom, ki je vel iz novega pravilnika.

Da bomo povedali vse lepo po vrsti, bomo najprej prikazali, kako so praznovali Gospodov dan, kakor ga je po dolgi preizkušnji sam don Bosko uzakonil v šestem poglavju pravil, kot bomo pokazali v drugem delu.

- »1. Pobožne vaje pri nas so: spoved in obhajilo. V ta namen bo vsako nedeljo in zapovedan praznik priložnost za vse, ki bi želeli prejeti ta dva zakramenta.
2. Opravilo blažene Device Marije, sv. maša, pouk svetopisemskih zgodb ali cerkvene zgodovine, katekizem, večernice, moralni nauk, blagoslov z Najsvetejšim so pobožne vaje ob prazničnih dneh.«

Dodajmo še, da so rožni venec molili dopoldne ali popoldne.

Bilo je nemalo pobožnih in vernih ljudi, ki se jim toliko pobožnih vaj ni zdelo primerno in so menili, da je nevarnost, da bi jih zasovražili. Toda don Bosko je vedno odgovarjal: »Tej hiši sem dal ime Oratorij z namenom, da bi jasno pokazal, da je edino molitev tista sila, v katero lahko zaupamo, in molimo rožni venec zato, ker sem od prvega trenutka sebe in svoje dečke postavil pod neposredno varstvo najsvetejše Device.« Sam pa je v te pobožne vaje uvedel

toliko različnosti in novosti, da se fantje niso nikdar dolgočasili. Zlasti je znal dečke prepričati, da Gospod in Mati Božja pripravljata za plačilo pobožnosti brez števila tudi časnih milosti.

Tako so že zgodaj zjutraj odprli vrata valdoške cerkvice in don Bosko je pri durih sprejemal fante, ki so od vseh strani točno prihajali k Božji službi. Vzeli so zares njegove opomine: »Kristjani smo, zato moramo zelo ceniti vse, kar se tiče cerkve, ki ji pravimo Božje svetišče, sveti kraj, hiša molitve. Karkoli prosimo Gospoda v cerkvi, bomo prejeli: In ea omnis qui petit, accipit (vsak, ki v njej prosi, prejme). Oh, dragi sinovi! Kako veliko veselje delate Jezusu Kristusu in kako lep zgled dajete ljudstvu, če ste pobožno zbrani pri svetem opravilu. Ko je šel sv. Alojzij v cerkev, so ljudje prihajali, da bi ga videli, in vsi so bili očarani od njegove skromnosti in vedenja. Vstopajte v cerkev, ne da bi delali hrušč. Priklopite se pred oltarjem ali pokleknite, če je v tabernaklju Najsvetejše; pojdite na svoje mesto, pokleknite in počastite presveto Trojico s tremi Slava Očetu in Sinu in Svetemu Duhu. Če ni še čas za začetek pobožnih vaj, lahko molite Marijine radosti ali kako drugo pobožnost. Glejte, da se v cerkvi ne boste smejali ali govorili brez potrebe, kajti zadosti je en nasmeh ali ena beseda, da damo pohujšanje ali motimo tiste, ki so navzoči pri svetih obredih«².

Fantje so takoj šli na svoja mesta na kraju, kjer je don Bosko spovedoval, in on jih je pogosto na kratko spodbudil, da bi opravili dobro spoved, jih navajal k zaupanju do spovednika in jim zlasti v dvomih pomagal pri pripravi. Pri njem se je spovedovalo tudi veliko odraslih ljudi, ki so potem ostali pri sveti maši in šli s fanti k obhajilu.

Ko je don Bosko končal spovedovanje, je šel maševat. Ko je moral biti odsoten, je namesto njega daroval mašo kak drug dober duhovnik, navadno je bil to teolog Giovanni Vola. Dečki so bili pobožno pri sv. maši. Don Bosko ni

² Pravilnik II. del, IV. poglavje: *Obnašanje v cerkvi*. – 1. Ob znamenju za odhod v cerkev naj si vsak uredi obleko in tisti, ki znajo brati, naj ne pozabijo vzeti s seboj ustrezno knjigo. – 2. Ko vstopimo v cerkev, naj se vsak pokriža z blagoslovljeno vodo, gre na svoje mesto, poklekne, da opravi kratko molitev, in misli, da je v Božjem hramu, v hiši Stvarnika neba in zemlje. – 3. V cerkvi naj ne bi bil potreben noben asistent in sama misel, da smo v Božji hiši, bo morala biti zadosti, da ne bi bili raztreseni. Ker nekateri pozabijo sami nase in na kraj, kjer so, naj vsi ubogajo asistenta ali pomirjevalca in naj nihče – razen iz tehtnega vzroka – ne zapušča cerkve. – 4. Vsem priporočamo, da naj ne spijo, ne klepetajo, se ne šalijo ali spuščajo glasov, da ne vzbujajo smeha in ne motijo tovarišev. Take spodrsrljaje je treba takoj popraviti in celo kaznovati, po zgledu Božjega odrešenika, ki je z bičem izgnal prekupčevalce iz templja. – 5. Če koga po pravici ali tudi brez razloga opozorijo, naj tiho sprejme opomin, in če ima kak razlog za pritožbo, naj to stori po obredu v cerkvi. – 6. Zjutraj naj nihče ne skuša oditi iz cerkve, dokler niso odpeli *Češče* *naj vedno bo presveto ime Jezusa in Marije*. Zvečer naj nihče ne vstane, dokler niso spravili Najsvetejšega v tabernakelj. – 7. Naj nihče med pridigo ne zapušča cerkve. Po končanih pobožnih vajah naj gre vsak brez hrupa na odmor ali odide domov.

mogel trpeti, da bi prihajali k svetim skrivnostim zaradi nesmiselne navade, in je po pripovedovanju gojencev tistih let ponavljal, kar je zapisal v Preskrbljenem mladeniču, ter navdušeno razlagal naravo in neskončno vrednost oltarne daritve. Vzklikal je: »Kako žalostno je v svetu videti toliko fantov, ki so hote raztreseni pri sv. maši, se neprimerno obnašajo, ne kažejo nikakršnega spoštovanja, ne pokleknejo, gledajo sem in tja in ne kažejo nikakršne pobožnosti. Oh, ti na žalost kakor Judje obnavljajo Jezusovo trpljenje na Kalvariji v veliko pohujšanje svojih tovarišev in sramoto naše svete vere. Zato, dragi sinovi, bodite pri sv. maši z razpoloženjem pravega kristjana s primerno skromnostjo in sveto zbranostjo, tako da vas nič ne bo odvrčalo od zbranosti. Vaš duh, vaše srce in vaša čustva naj nimajo druge želje kot častiti Boga. Storite vse, da boste mogli biti pri sv. maši tudi med tednom, pa četudi bi se pri tem morali čemu odreči. S tem si boste izprosili od Gospoda vse vrste milosti in bo vsako vaše delo imelo lep uspeh. Molite sami zase, za svoje sorodnike in dobrotnike in za verne duše v vicah.«

Dečki so ga pozorno poslušali, in ko je prišel trenutek sv. obhajila, je bilo presunljivo gledati, kako se je tudi ob navadnih praznikih dvignilo več kot dvesto fantov, ki so sedaj popolnoma svobodni, četudi so bili prej tako neobvladani, pristopili k angelski mizi s sklenjenimi rokami in z največjo zbranostjo. Iz njihovih oči si videl žareti vero in don Bosko, ki jih je obhajal, je čutil neizmerno srečo v svojem srcu.

Po maši je don Bosko stopil na prižnico in dečki so ga pozorno in z velikim veseljem poslušali. To leto je začel pripovedovati svetopisemske zgodbe. Ko je končal, je razlagal cerkveno zgodovino in nato življenje papežev.

Znal je tako nazorno govoriti in razlagati, da je na koncu, kakor je bila njegova navada, javno postavil vprašanja in vprašani niso le natančno odgovarjali z njegovimi besedami, temveč so bili tudi sposobni odgovarjati na prijetna, vendar pa pomembna vprašanja. O tem je poročal mons. Janez Krstnik Bertagna, ki je kot klerik v Valdoccu pomagal poučevati katekizem.

Rekli smo že, da je don Bosko želel, da so po tem jutranjem nagovoru vedno zapeli vzdihljaj Češčno vedno naj bo presveto ime Jezusa in Marije. S tem je želel zadostiti za preklinjanje, ki ga je bilo toliko slišati v svetu. Včasih je začel peti ta vzdihljaj on sam, ne da bi čakal na predpevca. Ko so odpeli, so dečki prepevali »Alojzij, slava devic«.

Zatem jih je večina odšla domov na zajtrk. Za nekatere pa, ki so ostali, po možnosti in potrebi vsakega, pa je bil različen pouk, kakor smo že povedali. Kak dijak je imel inštrukcije iz slovnice ali metričnega sistema ali česa drugega. Don Bosko sam je poučeval ali pa prepuščal to dvema svojima prijateljema, kot

poroča don Giacomelli. Na koncu pa so po skupnem odmoru, na katerem je vedno bil navzoč tudi don Bosko, proti poldnevu odšli domov na kosilo.

Don Bosko je čutil veliko zadovoljstvo zaradi odziva fantov na njegovo prizadevanje; vendar pa se je na začetku leta pojavilo precej neprijetnosti, ki so mu povzročale nemajhne skrbi. Bil je namreč priča, kako je kateri njegovih pomočnikov trdo ravnal z njegovimi fanti. On sam pripoveduje: »Nekega nedeljskega popoldneva sem videl, kako je neki starejši fant grdo ravnal z enim svojih mlajših tovarišev. V tistem trenutku je v meni vse vzkipelo in moral sem se krepko obvladati, da nisem zarohnel. Ko sem potem naslednji dan srečal tistega fanta, nisem opustil priložnosti, da sem ga ljubeznivo opozoril.«

Toda kljub ponovnim opominom ni mogel vedno preprečiti podobnih nevšečnosti, bodisi zato, ker so nekateri, ki so bili določeni za asistenco, bili po naravi robati in ostri, ali pa zato, ker je njihova pomanjkljiva potrpežljivost bila postavljena v težko preizkušnjo. Zato so zlasti v cerkvi delili krepke zausšnice tistim redkim, ki so dremali ali motili med pridigo in molitvijo. Zaradi tega je bilo večkrat tako znotraj kakor zunaj Oratorija precej negotovanja. Ker pa je don Bosko pazil, da ne bi užalil ali odstranil kakega nadzornika, ki je imel sicer dobro voljo, se je delal, kot da nič ne vidi, in je storil vse, da se je obvladal. Toda ker je bil trdno odločen, da bo take pojave odpravil, se je dogovoril z Jožefom Brosijem, ki mu je pomagal od vsega začetka 1841 pri sv. Frančišku Asiškem. Brosio, s katerim je bil šestinštirideset let tesno povezan v družinskem prijateljstvu, je don Bosku z veseljem odvzel to neprijetnost. Ker je Brosio vodil iz prezbiterija molitve, je, potem ko so se končale, hodil gor in dol po cerkvi z namenom, da bi preprečil vsako nasilje med svojimi tovariši nadzorniki. Od časa do časa je nalahno potrepljal tiste, ki so dremali, če pa je ugotovil, da se je kdo hote predajal spancu, mu je v neprijetno doživetje vsul v nos malo tobaka, da je ostal buden. Tiste pa, ki so motili, klepetali ali se premikali, je z ostrim pogledom opozoril ter pozval k redu, saj je bil po postavi zelo velik in star že dvajset let. Če kateri ni ubogal na tak poziv, mu je zapretil z ustrezno gesto. Temu ali onemu je obljubil darilce, če se bo lepo obnašal. Tako je bilo poslušalstvo ob koncu pridige, ko je don Bosko odhajal s prižnice, razmeroma pomirjeno.

Temu prizadevanju je don Bosko dodajal svojo prepričevalno besedo, ko je v pridigah ali na pogovorih na dvorišču pripovedoval zgled, ki so kazali potrebo po bratstvu med tovariši in zlasti še povezanost med sinovi Oratorija z namenom, da bi bili vredni Božjega blagoslova. In to mu je tudi uspelo. Kmalu je izginil omenjeni nered in ni bilo več takšnih pritožb.

Po pričevanju fanta Chiossa, ki je v tistih letih hodil v Oratorij, don Bosko ni nikdar kaznoval, razen v zelo redkih primerih, ko je šlo za kakega nesramno upornega fanta, ki je preklinjal ali so ga zasačili pri grdi pogovorih. In še to samo takrat, da ni bilo pohujšanja in bi bilo za dušo prizadetega nevarno, če bi bil odslovljen iz Oratorija. Tovariši so težko opazili naloženo kazen. Če pa se je o stvari razvedelo, so bili vsi na don Boskovi strani in so govorili: »Don Bosko ima prav.« Potem so soglašali celo krivci, ker se don Bosko ni nikdar dal voditi samoljubju in užaljenosti; bil je do skrajnosti ljubezniv in to so vsi vedeli.

In prav ljubeznivost je bila temelj njegovega vzgojnega sistema; bil je trdno prepričan, da je treba najprej doseči, da bodo fantje odprli svoja srca, kamor bo potem vstopil kakor v svoj dom in tam odstranil zametke hudobije in gojil cvetke porajajočih se kreposti. Nenehno si je prizadeval, da je z njimi lepo ravnal in jih tako spodbujal k odprtosti, preprostosti in odkritosrčnosti. Da bi si pridobil njihovo zaupanje, si je na vse načine prizadeval, da so ga vzljubili in da bi čutili, da so ljubljeni. Zanj so bili ti zaprti fantje, ki so skrivali svoje skrivnosti, ki so bile skoraj vedno pregrehe, ki so samotarili po skritih krajih, potuhnjeno gledali, se pretvarjali in se vedli dvolično, prava muka in je iskal vsa sredstva, da bi jih premagal in si pridobil njihovo naklonjenost. Teolog Savij Ascanio, ki je v teh letih, kakor bomo videli, živel z don Boskom, pravi, da je bil vedno ljubezniv, dobrototen, očetovski, poln krotkosti, da bi pridobil dečke za krepost; nikdar ga ni videl, da bi ravnal s kom grdo, mu pretil s kaznimi, pa četudi so bili nepremišljeni in poredni. Prav zato je bil Oratorij poln dečkov in odraslih in večina izmed njih je ob nedeljah prejemale sv. zakramente.

Vsi, ki so se tudi samo enkrat srečali z don Boskom, so ostali pod vtisom njegove ljubeznivosti in plemenitosti v obnašanju, prijetnosti v stikih, pravšnosti njegove besede in prikupnosti izraza. Vse to nam pomaga razumeti, zakaj je s tako silo privlačil mlade in jih navezoval nase. Njihova vedno odprta in zaupna srca so dajala njihovim obrazom tisto značilno privlačnost, ki je, rekel bi, prozornost duše. Z neizmernim veseljem so ga obkrožali, in ko so se morali od njega ločiti, jim je bilo to skoraj nemogoče. Don Bosko sam je moral poskrbeti, da so šli.

Jožef Buzzetti nam je večkrat pripovedoval in z njim sto in sto drugih, da je imel don Bosko zelo simpatičen izraz; tako lep, ljubezniv in rekli bi angelski, da se je zdelo, da ni s tega sveta; v pogledu in nasmehu je razodeval čar svetosti, ki jo je nosil v sebi. Sto- in stokrat smo slišali ponavljati okoli njega zbrane dečke: »Tak je kot gospod Jezus Kristus.« Ta izrek je prešel v navado.

Vendar bi bilo popolnoma napačno, če bi kdo mislil, da je tolikšna in takšna ljubeznivost prihajala iz slabosti in brezbržnosti. Znal se je pokazati užaljenega,

kajti tudi jeza je sredstvo za rast kreposti, vendar nikdar zunaj ustreznih okoliščin in vedno v obrambo Božje časti. Sam gospod Jezus Kristus se je večkrat razjezil nad farizeji: *Circumspiciens eos in ira* (jezno se ozre po njih, Mr 3,5), in pravilno uporabljena jeza ni v nasprotju s krepostjo krotkosti. V teh Biografskih spominih bomo imeli priložnost ponovno občudovati značilnost našega dragega don Boska.

11.

POGLAVJE

Praznični Oratorij popoldne – Vrnitev fantov – Prvi odmor – Katekizem in sveti obredi – Prisili jih, da vstopijo – Drugi odmor in predpisi obnašanja za fante – Don Bosko je duša igre – Reševanje težav – Učinkoviti opomini in obljuba nagrade – Večerni odhod domov – Don Bosko je utrujen – Čudovit prerod obnašanja – Upanje za Družbo

POPOLDANSKE URE V PRAZNIČNEM ORATORIJU za don Boska niso bile nič manj naporne kot dopoldnevi. Imel je navado hitro zaužiti kosilo, kajti čez eno uro ali čez eno uro in pol je bil Oratorij spet odprt. Dečki so prihajali od vseh strani, v živi želji, da bi bili zopet pri don Bosku, ki jih je pričakoval z enako željo, da bi bil med njimi, in jih radostno sprejemal. Pripravljene so bile že vse mogoče igre: leseni konj, gugalnica in telovadno orodje za vsakovrstne dejavnosti. In da bi vnaprej preprečil prepir, je vsaki telovadni zvrsti določil njen prostor in tako omogočil, da se je vsaka skupina lahko zabavala po mili volji.

Medtem pa sta teolog Borel in teolog Carpano hodila po bližnjih krajih in iskala dečke, ki so prišli iz drugih mestnih četrti, da bi se zabavali na tistih samotnih travnikih, a niso nič vedeli ali hoteli vedeti o Oratoriju. Ko sta naletela na kako krdelce, sta s prijaznim povabilom, in če je bilo treba, tudi z obljubo nagrade skušala dečke privedi v Oratorij. In le redkokdaj sta se vračala praznih rok. Če ta dva zgledna duhovnika iz katerega koli vzroka nista mogla opravljati te naloge, je don Bosko poslal na lov bodisi kakega katehista bodisi kakega klerika. Medtem so se fantje začeli igrati in don Bosko sam jim je razdelil igre. Bil je vedno med dečki, kakor pravi don Reviglio. Hodil je sem in tja, se približal zdaj enemu pa zopet drugemu, in ne da bi se fant zavedal, ga je vpraševal o marsičem, da je spoznal njegov značaj in nagnjenja. Prišepnil je na uho zdaj enemu pa zopet drugemu, mu dal kak dober nasvet in ga povabil k zakramen-

tom. Ustavljal se je pri takih, ki so bili žalostni, in jih skušal razvedriti s kako šalo. Vedno je bil vesel in dobre volje, pri tem pa pozoren na vse, kar se je dogajalo, tako da ni nič ušlo njegovemu bistremu pogledu. Dobro je namreč vedel, kakšne nevarnosti prinaša s seboj tak zbor mladine različnih starosti, slojev in vedenja. Nikdar ni popustil v tem svojem nadzoru, tudi takrat ne, ko je imel na voljo že veliko klerikov in duhovnikov za asistenco; hotel je dajati vsem zgled svoje metode, ki fantov nikdar ne pušča samih.

Poleg že omenjenih duhovnikov so prihajali na odmor še drugi, ki jih je vabil don Bosko: teolog Rossi, teolog Janez Vola mlajši, kanonik Lovrenc Gastaldi, don Bologna in nekaj duhovnikov iz cerkvenega konvikta. Vsi ti ugledni gospodje so bili pripravljeni poučevati katekizem in zdaj eden zdaj drugi pripraviti kako pridigo. Vendar niso mogli vsi vsako nedeljo prihajati v Oratorij in se, četudi bolj poredko, zadrževati v pogovoru s fanti. Vse pričujoče je ob takih priložnostih presenetil nepričakovan prizor. Kakor hitro so fantje zagledali te gospode, so prekinili igro, jim v skupinah hiteli naproti in jih obdali z veselim pogovorom. Tudi don Bosko sam jim je šel naproti. Fantje so želeli slišati kako zgodbo, zapeli so kako pesem v čast materi Božji Mariji in se potem vračali k igri. To se je dogajalo na vseh odmorih.

Proti pol treh so se zopet začele verske pobožnosti. Človek se ni mogel načuditi redu, ki je vladal v taki množici fantov, tudi v najbolj razigrani in kričavi igri. Zadostoval je udarec na zvonec in vsi so utihnili, se postavili v vrste in se odpravili v kapelo.

Ne smemo pa misliti, da tak red ni imel tudi kake redke izjeme. Včasih so se nekateri – bodisi zato, ker so prišli prvič in niso poznali navad, ali zato, ker so bili poredni ali svojevoljni – ko so zaslišali zvonec, skušali izmuzniti iz oratorijskega prostora in so tistim, ki so jih pozivali, odgovarjali z zmigovanjem ramen ali se iz njih norčevali. Zato je bilo treba nastopiti malo bolj krepko in jim pomagati, da bi se naučili malo verouka, ki jim je bil popolnoma nepoznan in bi, prepuščeni svoji neizkušenosti, postali žrtev kake telesne ali duševne nesreče. Poleti je želja, da bi se v vročih dneh ohladili v valovih reke Dore ali v bližnjih kanalih, terjala več žrtev med takimi neprevidneži. Nekatero matere so pripe-ljale svoje otroke k don Bosku in izjavile, da so nepoboljšljivi. Prosile so ga, da bi se zavzel zanje. Don Bosko se je pred Bogom čutil odgovornega za njihove duše in si jih je zato skušal pridobiti. Sam se je spravil na lov in jih nekaj tudi dohitel. Nekateri so se vdali in se med smehom in šalami dali privesti h katekizmu, drugi pa so se zoperstavili in ob taki trdovratnosti je bila potrebna prava svetniška vztrajnost. Nekega dne je don Bosko zasledoval dva taka ubežnika. Bil

je ves rdeč v obraz in je težko dihal. Kar se pojavi izza grmovja don Giacomelli in vzklikne: »Oho, to je že drugič, ko te vidim tako razburjenega!« Don Bosko pa je medtem že ujel oba begunca, ju držal za roke in don Giacomelliju odgovoril z besedami, ki so pričale o njegovi ravnodušnosti: »Kaj pač hočeš. Ti poredneži bežijo, samo da jim ne bi bilo treba iti v cerkev.«

Medtem se je v Oratoriju, potem ko so odmolili rožni venec, don Bosko je namreč spremenil prvotni red, začel katekizem po razredih, razdeljenih po starosti in znanju. Katehisti so šli na svoja mesta in stoje sprejemali njim izročene fante. Don Bosko, ki je želel, da bi bila kateheza čim bolj uspešna, je sam razdelil fante po razredih in gospodom, ki so bili bolj izobraženi, izročal večje fante. Pomagali so tudi izobraženi laiki iz turinske visoke družbe, kot grof Karel Cays in markiz Dominik Fassati, ki so mu pozneje priskočili na pomoč tudi pri uva-
janju šol. On sam je, če je le mogel, obdržal katekizem za odrasle in je, če je bil zadržan, za to naprosil vedno kakega uglednega duhovnika, najraje pa teologa Franca Marenga. Lahko rečemo, da je imel don Bosko v najvišji meri dar razumnosti, bodisi za razlago verskih resnic kakor tudi za zavračanje zmot, ki so se prav tedaj začele širiti. Govoril je tako jasno in razumljivo, da ga je lahko razumel tudi najbolj zaostali, poleg tega pa je bila njegova razlaga tako duhovita, da ga je bilo prava radost poslušati. V tem je bila njegova gorečnost bolj edinstvena kot redka, kot je trdil teolog Leonard Murialdo. Seveda velja to tudi za njegovo izredno spretnost za vcepljanje pobožnosti v srca mladine.

Katekizem ni trajal več kot pol ure in pet minut pred koncem se je iz zakristije zaslišal zvonec, ki so ga fantje pozdravili z enodušnim, glasnim vzklikom: »Zgled!« Katehisti so sedaj pripovedovali kak spodbuden dogodek, ki so ga slišali ali brali v življenju svetnikov, zgodovini Cerkve ali o Marijinih čudežih, kar so vsi željno poslušali. Ta vzklik se bo komu zdel malo primeren za cerkev, toda don Bosko, ki je dobro poznal potrebe negibnih in poslušajočih fantov, ki so se morali sprostiti, je to dovoljeval do leta 1868. Bil je prepričan, da je tudi to Gospodu po volji.

Če ni bilo drugega pridigarja, je imel don Bosko po katekizmu še ljudski nagovor za vse in po blagoslovu, preden so šli iz cerkve, je povabil k petju nabožne pesmi. Ker je izredno ljubil ime Jezusovo in se k njemu pogosto zatekal ter ga ob vsaki priložnosti tudi klical, je imel posebno rad pesem v čast Jezusovemu imenu, ki se začenja Dajte sinovi, zapojte (Su, figli, cantate). Vsaka kitica se je končala z refrenom, ki ga je on dodal in v katerem se je ponavljalo Jezusovo ime. Vedno je spodbujal, da bi to pesem peli posebno navdušeno in pobožno.

Včasih se don Bosko ni udeležil vseh pobožnih vaj. Ko je vsak razred in tudi cerkveni zbor imel svojega katehista in je bilo poskrbljeno za pridigarja, ki ga je

nadomeščal, je obhodil obširni prostor okoli Oratorija, da bi mogoče našel kako garjavo ovco ali kake fantaline, ki jim je bilo težko dopovedati kaj pametnega.

Ti so se, namesto da bi šli v župnijske cerkve, zbirali na travnikih, cestah in pod stebrišči podeželskih hiš in se tam igrali. On se jim je počasi približeval in opazoval njihovo igro. Sredi skupine so na kakem stolu, navadno pa kar na tleh, raztegnili robec, ki jim je služil za podložek, in zmetali nanj denar, za katerega so igrali. Strastno so igrali karte: trikrat sedem, oslico, kozo in druge, med katerimi so bile nekatere po zakonu prepovedane, kot npr. oslica. Na robcu se je za igro nabralo tudi 15 do 20 lir. Dostikrat se je zgodilo, da se je igra končala s pretepom, v katerem so uporabili tudi nože.

Don Bosko se je udeležil njihove zabave in včasih tudi sam zaigral z njimi. Ko je videl, da je bil robec poln denarja in so bili igralci vsi prevzeti od igre, je bliskovito zganil štiri vogale robca, vtaknil denar in karte v žep in zbežal s plenom.

Fantje so vsi presenečeni vstali, tekli za njim in kričali: »Naš denar, hočemo nazaj naš denar!« Toda nobeden ni mogel dohiteti don Boska, ki je znal tako teči, da ga je le redko kdo ujel. Od časa do časa se je obrnil in jim zaklical: »Nikar se ne bojte, nočem vašega denarja. Pridite za menoj, bežite, ujemite me! Vrnil vam bom denar. Še več, dal vam bom stvari, ki vam bodo gotovo ugajale. Pridite, tecite!«

Tako je don Bosko tekkel, za njim so hiteli fantje in vsi skupaj so se znašli v Oratoriju.

Kapela je bila polna fantov. Teolog Carpano ali teolog Borel je bil že na prižnici in je pridigal. Toda ko se je pojavil don Bosko s svojimi fantalini, je bilo treba vso stvar obrniti na sproščeno in tudi šegavo. Treba je bilo pomiriti razjarjene igralce, ki so doživeli tako smolo, jih zadržati v cerkvi in pripraviti, da so poslušali pridigo. Sedaj je nastopil don Bosko, kot da bi igral kakega trgovca ali fanta, ki ga je mati na silo poslala k pridigi, pa zopet kakega odposlanca ravnatelja, da bi šel v Oratorij, in končno tudi kakega dobrega prijatelja, ki je pripeljal v cerkev svoje drage vrstnike. Fantje, ki so bili že v cerkvi, so se iz vsega grla smejali, in ker so pričakovali kaj veselega, so vstali ter gledali, kaj se bo zgodilo.

Don Bosko je šel po cerkvi naprej in kot potujoči prodajalec kričal: »Turški med, turški med! Kdo hoče turški med?«

Pridigar na prižnici se je obrnil na prišleka in rekel: »Poslušaj, ti porednež, pojdi iz cerkve! Saj to ni tržnica.«

»Ta je pa lepa. Jaz vendar prodajam tam, kjer imam kupce. Tukaj vidim toliko fantov in ni šment, da ne bi kdo kaj kupil.«

»Poslušaj, je to spoštovanje, ki ga moraš imeti do Božje hiše?«

Govorila sta v piemontskem narečju, z živahnimi zbadljivkami, ki so lastne tamkajšnjim ljudem. Zbadanje se je nadaljevalo, nato pa sta začela pogovor bodisi o spoštovanju Božje hiše ali pa sta nadaljevala začeti govor. Potem sta govorila o posvečevanju Gospodovega dne, o igri, o preklinjanju, o spovedi.

Medtem so igralci prišli v cerkev, se ustavili pri tem zabavnem dvogovoru, poslušali, se smejali in se končno, če je bilo kje še kaj prostora, usedli ali pa stoje poslušali govor. V tej zvrsti pridiganja sta bila don Borel in don Bosko, eden v vlogi učitelja, drugi pa kot učenec, sposobna tudi po uro ali uro in pol držati v napetosti svoje poslušalce. Ti so se pri tem veliko naučili in bili na koncu žalostni, da se je vse tako hitro končalo.

Sedaj so začeli prepevati litanije. Don Bosko je bil ves čas zadaj s svojimi tički. Kakšen izmed teh fantov mu je potihoma dejal: »Kdaj nam boste vrnili denar?« In don Bosko: »Počakaj še malo. Najprej bomo dobili še blagoslov.« Potem je fante povabil, da so šli z njim, jih peljal na dvorišče, jim vrnil denar, dodal še kako darilce in jim prigovarjal, da bi vsako nedeljo prišli v Oratorij in da ne bi več igrali kakor do sedaj. Razkazal jim je vse igre v Oratoriju in poslovlili so se kot prijatelji. Naslednjo nedeljo so zares tudi oni prišli v Oratorij. Po vsem tem v cerkvi in po kratkem odmoru na dvorišču so delavci pred mrakom ali glede na letne čase tudi pozneje šli v šolo, kjer je poučeval don Bosko. S ponovnimi odmori je vse to trajalo do pozne noči.³

G. Castagno, ki je stvari videl na lastne oči, pripoveduje: »Don Bosko je bil prvi pri igri in duša odmorov. Tako s pogledom kakor s svojo osebo je bil na vseh krajih in koncih dvorišča, sredi vsake skupine fantov in se je udeleževal vseh iger.

³ PRAVILNIK, II. del, III. poglavje. – **Obnašanje na odmoru.** – 1. Odmor je najprimernejši oddih za mladino. Zaželeno je, da se ga vsi udeležijo, vendar samo v tistih vrstah igre, ki so v navadi pri nas. – 2. Vsak naj se zadovolji z igrami, ki jih ima na voljo, in ostane na prostoru, ki je določen za tisto vrsto igre. – 3. (Med odmorom in tudi sicer je prepovedano govoriti o politiki, prinašati časopise katere koli vrste; brati in hraniti pri sebi knjige brez dovoljenja ravnatelja.) – 4. Prepovedano je igrati za denar, hrano ali kateri koli predmet brez dovoljenja prefekta; za izpolnjevanje tega člena veljajo posebno pomembni razlogi. – 5. Če bi med igro stopila na dvorišče kaka ugledna oseba, naj jo vsak spoštljivo pozdravi s tem, da sname pokrivalo, ji da prednost in v danih primerih tudi prekine igro. – 6. Na splošno je prepovedano igrati karte, tarok (žogo in veliko žogo), glasno kričati, ovirati pri igri druge, metati kamenje, lesene krogle in snežne kepe, klestiti drevesa, čečkati po stenah, kvariti zidove in pohištvo, delati z ogljem in z drugim znamenja po predmetih. – 7. Še posebno strogo je prepovedano pretepanje, porivanje in polaganje rok na tovariše, izgovarjanje grdih besed in prezirljivo obnašanje do tovarišev. Vsi smo Božji otroci, zato se moramo med seboj ljubiti kakor bratje. – 8. Četrte ure pred koncem odmora znak z zvoncem nakaže, da je treba končati igro in ne začeti druge. Ko potem zazvoni drugič, naj vsak svoje igralno orodje nese na mesto, kjer ga je vzel, kjer bo tudi dobil predmet, ki ga je zastavil. – 9. Nihče se ne sme z igralnim orodjem Oratorija igrati zunaj oratorijskega prostora. – 10. V času odmora se morajo vsi pokoravati voditeljem in biti na uslugo nadzornikom.

Če se je v kaki skupini začel prepir, je rekel tistemu, ki ga je začel: »Pojdi tja k tisti skupini, ker tam manjka en igralec. Jaz bom tukaj igral namesto tebe.« In skakal je, balinal in metal žogo v zadovoljstvo vseh, ki so ga imeli za soigralca. Če je potem opazil, da so pri kaki skupini s telovadnim orodjem uporabljali neprimerne besede ali izvajali preveč drzne gibe, je imel navado reči: »No, pridi sem namesto mene, jaz bom pa tam telovadil.« Zamenjala sta se in don Bosko je prehodil celo dvorišče od enega konca do drugega in povsod pokazal, kako spreten je in kako se povsod znajde. To je seveda zahtevalo ogromno napora in žrtve. »Bila je prava radost imeti ga med seboj,« je dejal neki gojenec iz tistih časov, sedaj že precej v letih. »Nekateri so bili brez suknjiča, drugi so ga imeli, a vsega raztrganega, spet drug je komaj nosil hlače, kakšen ni imel pokrivala ali so komu iz čevljev gledali prsti. Bili so razcapani, umazani, sitni, pogosto brezobzirni, muhasti, vendar je don Bosko z veseljem ostajal pri njih in se je dobro počutil; zlasti med najbolj zapuščenimi. Za najmanjše je imel materinsko srce. Včasih sta se dva fanta zaradi igre prepirala in celo pretepala. Don Bosko je bil takoj pri njiju in ju pripravil, da sta se spoprijateljila. Včasih pa sta bila tako razjarjena, da nista poslušala. Tedaj je don Bosko dvignil roko v znamenje opomina, kot da bi ju hotel ukrotiti. Toda kar nenadoma se je ustavil, prijel vsakega za roko in ju ločil. Sedaj sta se fantička streznila in v trenutku končala svoj prepir.

Neredko je vse navzoče povabil na igro »dolga zastava«. Dvorišče je postalo bojišče. Igralci so se razdelili v dve skupini. Eni je načeloval don Bosko. Vsi, igralci in gledalci, so se nadvse razvneli. Želeli so si, da bi premagali don Boska, a so bili prepričani, da bo zmagala njegova stran. Navdušenje je bilo neizmerno.

Prav tako je don Bosko pogosto izzival na tekmovanje v teku. Določil je cilj, razglasil nagrado za zmagovalca in razpostavil tekmovalce. Don Bosko si je spodrecal talar do kolen in zaklical: »Pozor, ena, dve, tri!« Veliko se jih je zagnalo, vendar je don Bosko vedno prvi prišel na cilj. Zadnje tovrstno tekmovanje je bilo 1868, ko je don Bosko kljub svojim odprtim nogam tako hitro tekkel, da je pustil za seboj vseh 800 fantov, med katerimi jih je bilo nekaj izredno spretnih v teku. Tisti, ki tega niso na lastne oči videli, niso mogli verjeti.

Dogajalo se je, da je odmor postal nekako enoličen in ni bilo pravega navdušenja za igro. Ob takih priložnostih je don Bosko šel in napolnil svoje žepe s karamelami in jih metal v skupine, ki so se zbirale na dvorišču. Lahko si predstavljamo, kaj se je sedaj zgodilo: vsi so se vrgli na karamelo, nastala je živa kopica, ker je vsak hotel dobiti vsaj eno karamelo ali kar je že bilo. To je bilo prerivanja, zaganjanja in boja! Ko so vse pobrali, so šli k don Bosku in kričali: »Še meni, še meni!« Toda don Bosko se je spustil v tek in fantje za njim. Od časa

do časa se je ustavil in vrgel prgišče karamel, potem so zopet navalili in tekli naprej, vse dokler je bilo še kaj karamel.

Don Bosko je zaradi tega stalnega gibanja in dogajanja močno trpel. Najbolj pa ga je utrujalo nenehno govorjenje od jutra do večera v spovednici, na prižnici, pri katekizmu, v šoli in na odmorih. Fantje, med njimi zlasti lepo število dijakov, so mu postavljali nešteto vprašanj s področja umetnosti, iznajdb, obrti, jezikoslovja, zgodovine, zemljepisa in tudi o tem, kakšen je bil svet pred stvarjenjem in kaj bo ostalo od vsega, ko bo prišel konec sveta, kje je bilo pred vesoljnim potopom toliko vode in k temu še brez števila zakajev, ko niso razumeli tega ali onega. Don Bosko je moral pošteno odgovarjati na vsa vprašanja, da je zadovoljil vpraševalce. Moral je dobro paziti, da se ni zmotil ali prišel sam s sabo navzkriž, kajti fantje so njegove odgovore imeli za prerokbe, jih pripovedovali svojim sorodnikom in izobraženim ljudem, ki naj bi jih potrdili. Na ta način so si fantje ustvarili zelo visoko mnenje o don Boskovem znanju in ga po svoji presoji imeli za edinstveno, nedosegljivo. Zato je moral don Bosko biti vedno pripravljen in se ni dal zмести, kajti če bi pomišljal ali se zmotil, če bi samo enkrat rekel, da ne ve odgovora, bi vsaj pri nekaterih izgubil tisti sij, ki si ga je zaradi njihove koristi skušal ohraniti. To zlasti še zato, ker so dijaki o vsem vpraševali svoje profesorje. Ta glas o njegovi vsevednosti – slava! – je bil zanj privlačna sila, ki je vlekla k sebi vse, zlasti še najbolj nadarjene fante. Teh je bilo veliko in so potem vplivali na stotine in stotine neizobraženih, kar je don Bosku pomagalo, da se je uveljavljal pri vseh. Postavil si je za pravilo, da bo poučen o vseh stvareh, ki jih znajo ali bi jih morali znati njegovi fantje ali si bodo znanje sčasoma pridobili. To je pomenilo nenehno učenje, ki mu je mogel biti kos samo kdo, ki ima izreden spomin. Zdi se nam, da je v tem smislu, glede na okoliščine tistega časa, sodilo v to znanje algebrske enačbe druge stopnje.

Bilo bi pa napak misliti, da je don Bosko imel vse človeško znanje. Zato je, ko ni znal odgovoriti na kako vprašanje, zelo spretno in ne da bi kakor koli pokazal zadrego, rešil položaj tako, da se je izmaknil odgovoru: »Presneto, ali moram vedno jaz govoriti? Kako, ne veste, kako je to? Odgovorite kdaj vi. Če sedaj ne veste odgovora, pa malo premislite in videli boste, da ni tako težko. Pripravil bom zares lepo darilce za tistega, ki bo znal prihodnjo nedeljo najbolje odgovoriti.« In fantje so med tednom storili vse, da bi rešili vprašanje. Šli so vpraševat učitelje, župnika, strokovnjake in tako zmagoslavno pripravili odgovor, na katerega se je tudi don Bosko temeljito pripravil. On je seveda vprašanje in odgovor razširil, ga razčlenil v podvprašanja in naredil sklepe. Večkrat je dodal še kak zgodovinski dogodek v zvezi z obravnavo snovjo. Z eno besedo:

znal je dati privlačno zunanost temu, kar so drugi povedali v nekaj besedah. Na podoben način in z enakim uspehom je don Bosko postavil fantom vprašanja z različnih področij, ker je bil prepričan, da jih tako odvrča od slabega, saj je kar naprej zaposloval njihovo domišljijo z novimi in izvirnimi idejami.

Prav tako je v cerkvi po pridigi fantom velikokrat postavil kak problem, ki naj bi ga rešili, pri tem pa ni nikoli pozabil obljubiti ustreznih nagrad. S svojimi pridigami si je pridobil sloves velikega govornika. Zares je znal tako čudovito opisati veličino Boga stvarnika in ohranjevalca, njegovo usmiljenje in pravičnost, da so bili fantje po pridigi, ko so zapuščali kapelo, popolnoma presunjeni in niso vedeli, kako bi se opredelili. Zato je izrabil njihovo navdušenje in iz vsebine nagovora postavil vprašanje: »Za prihodnji praznik skušajte najti odgovor, zakaj pravimo presvetemu zakramentu evharistija; kaj je prvi naravni pomen besede raj.« Drugič je predlagal, da bi razložili izraz smrt, zopet drugič vice in nato še različne pomene besede pekel. Velikokrat je ta vprašanja jemal iz Svetege pisma, kot npr.: »Poiščite, iz katerega jezika prihaja beseda park, ki pomeni kraljevski gozd in vrt in jo že Salomon uporablja v svojih spisih.«

Fantje so med tednom hodili od enega teološko izobraženega človeka do drugega in prinašali teološke odgovore, ki pa pogosto niso bili omejeni na don Boskove zahteve in niso bili zadovoljivi. Don Bosko jim je zato priporočal: »Niste še uganili pravega odgovora. Raziskujte še naprej.« Fantje so se vračali k svojim teološkim svetovalcem za še izčrpnjša pojasnila. Zgodilo se je, da ni bilo nagrajenca. Nekega dne je postavil vprašanje, kakšna je etimologija ali korenska razlaga besede peccatum (greh) pri latinskih pisateljih. Nihče ni prinesel pravega odgovora, čeprav so vprašali za svet še tako učene može v Turinu. Don Bosko je tedaj poslal po Matthiae - Martini, Lexicon philologicum (Matthiae - Martini, Filološki leksikon) in prebral, da prihaja peccatum od pecu, to je pecus pecoris (ovca), ker grešniki hodijo kakor ovce, ki se ne dajo voditi pameti, temveč grdim nagonom. Vprašanja, ki jih je postavljajl don Bosko, so vedno vsebovala kako moralno načelo.

Včasih odgovori zaradi različnih vzrokov niso bili enaki. V takih primerih je imel don Bosko navado reči: »Roetti (ali kdo drug), pojdi v mojo sobo in prinesi to in to knjigo.« Potem je knjigo pred vsemi prelistaval in sredi napete pozornosti prebral pravilen odgovor ter podelil nagrado srečnežem, ki so pravilno odgovorili. Profesor teolog Ghiringhello ga je prišel nekoč obiskat in ga je za božjo voljo prosil, da bi pustil pri miru turinske bogoslovne izvedence, ker jih fantje iz Oratorija kar naprej nadlegujejo. Don Bosko pa je bil zadovoljen, ker je na tak način veliko njegovih fantov prišlo v stik s svetimi in učenimi duhovniki v mestu, ki so s svojo ljubeznivostjo večali ljubezen do duhovnikov.

Sredi vseh teh različnih pripetljajev, ki so zlasti poleti trajali dolgo v noč, je prišel čas, ko so se fantje morali posloviti in iti domov. To je don Bosku dajalo priložnost, da jim je dal kak nasvet ali opozorilo. Enkrat jih je spodbujal, da se ne bi med seboj pretepali ali dajali tovarišem vzdevke, drugič, da bi vestno opravljali dolžnosti svojega stanu – ne iz strahu pred kaznimi, temveč iz ljubezni, potem zopet, da bi zelo spoštovali svoje predstojnike in se odkrili, če pridejo v njihovo bližino, da bi poljubili roko duhovnikom, ki so prihajali v Oratorij, jim pomagali ter skromno in odkritosrčno odgovarjali na njihova vprašanja. Vsem je toplo priporočal točno izpolnjevanje pravil in želel, da bi med seboj tekmovali, kdo bo bolj pobožen, skromnejši, točnejši v pobožnih vajah.

Toda najbolj pogosto je, potem ko se je prepričal, da imajo vsi njegovi rokodelci delo in tako ne bodo postali žrtve brezdelja, vse opozarjal pred nevarnostmi, na katere naletijo tudi tisti, ki so sicer sklenili, da bodo ohranili dobroto in poštenje. »Mogoče se bo kateri izmed vas,« jim je govoril, »znašel v kaki hiši, šoli, gostilni, trgovini, tovarni, kjer grdo govorijo. Nakazal vam bom način, kako se boste izvlekli, ne da bo razžalili Gospoda. Če so to vam podrejene osebe, potem jih odločno in strogo opozorite, če pa gre za osebe, ki bi jih bilo nevarno opozarjati, potem bežite, če le morete; če že ne morete oditi, se nikakor ne udeležujte njihovih pogovorov, se ne smejte njihovim besedam in vzkliknite v svojem srcu: 'Moj Jezus, usmiljenje.' Nikdar se ne dajte premagati strahu pred ljudmi. Mogoče vas bo kdo vzel na piko in se norčeval iz vas, pa nič zato. Prišel bo čas, ko se bo zasmehovanje in sramotenje hudobnih spremenilo v peklenski jok in prezir dobrih v nebeško veselje in radost. Zapomnite si: če boste ostali zvesti Gospodu, bodo vaši zasramovalci prisiljeni priznati vašo krepost in si ne bodo več upali žaliti vas s svojimi grdimi besedami. Sv. Alojzij si je pridobil tak ugled in vpliv na svoje tovariše, mlade in stare, da si v njegovi navzočnosti nihče ni upal izreči nespodobnih besed. Če pa bi se kljub vsem previdnim ukrepom znašli v nevarnosti, da bi razžalili Gospoda, bežite, zapustite kraj, hišo, delo, delavnico. Pretrpite raje kakršno koli nevšečnost, kot da bi ostali v krajih ali imeli stik z ljudmi, ki postavljajo v nevarnost zveličanje vaše duše. Bodite prepričani, da vas Bog in presveta Devica nikoli ne bosta zapustila. Tudi don Bosko bo storil vse, da boste imeli delo in kruh kot njegovi sinovi.«

Velikokrat je napovedoval in obljubljal, da bo obogatil odmore z rokohitrskimi predstavami, s podeljevanjem svetinjc, podobc, knjižic, s kako loterijo in srečelovom, malicami, posamezniki, pevskimi in glasbenimi prireditvami, pa tudi s predmeti in obleko, ki jo je prejel v dar od dobrotnikov, če se bodo pridno učili in pobožno vedli v cerkvi. Ker so iz izkušnje vedeli, da je don Bosko vedno držal besedo, so bili od veselja vsi iz sebe.

Ob koncu tako izpopolnjenega dneva in sredi toliko obveznosti ter zaradi skromne prehrane je bil don Bosko že popolnoma izčrpan. Mladi rokodelci, ki so navadno zadnji zapuščali Oratorij, medtem ko so dijaki odhajali že prej, so ga prosili: »Don Bosko, pospremite nas ven.«

»Ne morem,« je odgovarjal don Bosko.

»Pojdite z nami vsaj nekaj korakov.« Ker so ga toliko prosili, je šel z njimi. Ko so naredili streljaj poti, se je hotel vrniti. Toda fantje, ki se niso mogli ločiti od njega, so ga rotili: »Še malo, še malo pojdite z nami, do tistih dreves.« In don Bosko jih je potrpežljivo ubogal. Ko so prišli do nakazanega mesta, se je ustavil in tristo in več velikih in majhnih fantov ga je obdalo in prosilo, naj jim pri-poveduje kak dogodek. Don Bosko se je opravičeval: »Toda pustite me vendar domov, ker sem tako zelo utrujen.«

»Ne, nikakor ne,« so odgovarjali. Mi bomo zapeli nabožno pesem, vi se boste medtem oddahnili in nam potem pripovedovali dogodek.

»Toda jaz ne morem več.«

»Samo kratek zgled in potem konec.«

»Kaj ne vidite, da nimam več glasu?«

»Čisto kratek dogodek.« Medtem se je množica okoli don Boska še povečala. Pridružili so se ljudje, ki so naključno šli mimo, in vojaki, ki so prišli iz krčem. Vsi so hoteli slišati, kaj bo povedal ta duhovnik. Fantje so odpeli dve ali tri kitice Lodate Maria (častite Marijo, vsi verni jeziki). Potem je don Bosko stopil na kak zaboj ali na kup kamenja in začel: »Prav. Povedal vam bom še en dogodek, potem pa boste šli domov.« In pripovedoval je ter končal: »Sedaj pa je zadosti. Lahko noč.«

Fantje so skupaj z vso zbrano množico odgovorili »Lahko noč« in zagnali zadnji poslovilni klic, da je kar donelo. Razšli so se po svojih domovih ali tja, kjer so navadno spali. Toda vsi so se prej še skušali približati don Bosku, da bi ga še enkrat pozdravili.

Tedaj je nekaj večjih fantov dvignilo don Boska na roke in na ves glas iz vsega grla pelo znano pesem Andiamo, compagni, don Bosco ci aspetta (pojdimo tovariši, don Bosko čaka na nas) ter ga odnesli domov v Oratorij. Ko je vstopil v svojo sobo, se je čutil tako izčrpanega, da je materi Marjeti, ki ga je prišla poklicat k večerji, odgovoril: »Pustite me, da se malo odpočijem.« Potem je globoko zaspal, in če so ga še tako stresali, ga niso mogli zbuditi. Včasih je šel k večerji, toda že po prvi žlici ga je premagal spanec, da mu je glava padla ob krožnik. Potem so ga nekateri fantje na čelu z Jožefom Brosijem, ki so ostali v obednici, da bi mu delali družbo, odnesli v spalnico. Tu je oblečen padel na posteljo in se ni

mogel več obrniti na stran ali premakniti roko ali nogo. Bil je na nogah in delal od štirih zjutraj do desetih zvečer.

Sedaj pa pomislimo, kaj se je zgodilo, ko so med tednom obhajali še druge zapovedane praznike in se on ni odpočil niti od nedeljskih naporov. Ko je koračnica fantov, ki je prinašala don Boska iz Rondoja, opozorila mater Marjeto, da se je sin vrnil, je šla k vratom in vpraševala: »Si še živ?« Toda videti je bilo, da sin tega ni slišal. Odšel v svojo sobo in sedel na najbližji kovček, stol ali klop in v trenutku zaspal. Navadno se je zbudil komaj ob jutranji zori. Zopet kako drugo jutro se je zbudil na pol oblečen, naslonjen na rob postelje in z nogami, oprtimi na zid.

Tako je vsak trenutek don Boskovega dneva bil zaznamovan z žrtvijo, ki bi ji lahko rekli junaška. Pa ne gre samo za napore. Vedeti moramo, da so ga zadevale tudi mnoge težke nevšečnosti. To dobro vedo vsi tisti, ki imajo opravka z mladino. Toda on se je spominjal besed našega Gospoda Jezusa Kristusa: »S svojo stanovitnostjo si boste pridobili svoje življenje« (Lk 21,19). Tako je sredi svojih dečkov, poln zaupanja v Božjo pomoč in uspešnost pristno katoliške vzgoje, ponavljal: »Upam, da vas bom nekoč videl v nebesih.«

Njegovi napori in njegovi upi so bili poplačani s čudovitimi uspehi. Jožef Buzzetti ve povedati: »Poznal sem stotine fantov, ki so bili, preden so prišli v Oratorij, popolnoma neuki in brez vsakih verskih čustev, pa so v kratkem času spremenili svoje življenje. Tako zelo so se navezali na praznične shode, da se niso mogli ločiti. Pridno so prejeli svete zakramente, pa ne samo ob nedeljah in praznikih, temveč tudi med tednom.« Kanonik Anfossi je povedal to, čemur je bil priča dolga leta: »Na lastne oči sem videl že starejše in razgrajške fantaline, ki so po nekajkratnih obiskih na praznike postali dobri in goreči. S prstom bi lahko pokazal nekatere, ki so bili, preden so prišli k don Bosku, znani po svojem slabem življenju in so potem spadali med najbolj goreče in zgledne. Mnogi izmed njih bi bili pripravljeni, samo zato da bi se ponižali, opraviti javno spoved, če bi jim don Bosko to dovolil.«

Ta moralni prerod se je nadaljeval, ne da bi se kdaj prekinil. Don Bosko je bil prepričan, da bi moral videz družbe vsaj deloma spremeniti. In ni poteklo veliko let, ko so fantje, ki jih je on vzgojil v veri in pobožnosti, zasedli vodilna mesta po vsem svetu in mnogi izmed njih so postali zgledni družinski očetje. Da je bil o tem tudi on sam prepričan, se je po pisanju don Frančiška Dalmazza razpoznalo iz tega, da je vedno, ko je zvedel za taka poročila, dvignil pogled kvišku in z njemu značilnim posebnim izrazom zapel psalm *Laudate Dominum omnes gentes* (hvalite Gospoda, vsa ljudstva).

12.

POGLAVJE

*Glavni prazniki v Oratoriju – Odpustki – Pripravljanje – Veselje tistih dni –
Izredne zabave in prireditve – Rokohitrške igre – Kolo sreče – Loterija*

V ORATORIJU NI BILO V NOBENEM LETNEM ČASU POČITNIC. Cerkveni obredi so se opravljali vse praznične dni. Vendar so se nekateri razlikovali po posebni slovesnosti, s katero so jih izvajali, in po značilnih posebnostih, ki jim jih je dajal don Bosko, in zlasti zaradi posebnih ciljev, ki jih je sveti vzgojitelj želel doseči, kar je don Bosku nalagalo še posebne obveznosti. Med te praznike sodijo slovesnosti v čast sv. Frančišku Saleškemu, zavetniku Oratorija; sv. Alojziju Ganzagi, prvemu vzorniku; angelu varuhu, prav tako zavetniku Oratorija, in prazniki na čast Mariji: oznanjenje, vnebovzetje, Marijino rojstvo, rožnovenska Mati Božja in Brezmadežna. Za te praznike je don Bosko priporočal posebno pobožnost in zbranost zlasti zaradi popolnega odpustka, ki ga je papež za te priložnosti posebej podeljeval. Želel je, da bi fantje dobro doumeli pomen odpustkov in tako izpolnili pogoje, potrebne za sprejem tega Božjega zaklada. »Dobro je, da tukaj navedemo,« tako je pisal v Pravilniku za praznične oratorije, »predpisane pogoje za prejem popolnega odpustka: 1. stopnja zakramentalna spoved in obhajilo; 2. stopnja obisk te naše cerkve; 3. stopnja kakšna molitev po namenu sv. očeta⁴.« V njegovem avtobiografskem rokopisu beremo: »Ob teh praznikih so vsi sinovi Oratorija in zlasti še uslužbenci z določenimi nalogami, tudi zato, da dajo dober zgled, povabljeni, da se okoristijo s temi nebeškimi darovi in prejmejo svete zakramente.«

Ni opustil priložnosti, da ne bi goreče spodbudil vse iz Oratorija za splošen prejem obhajila. Nikdar se ni naveličal priporočati, čeprav so tako skupno

obhajilo iz tega ali onega razloga opravljali vsaj enkrat na mesec. Nikdar mu ni bilo zadosti obhajil. Močno si je tudi prizadeval, da bi nobeno od teh obhajil ne bilo božji rop in žalitev n. G. Jezusa Kristusa. O spovedi je, kakor smo omenili že zgoraj, v rokopis zapisal: »Za prejem odpustkov je nujno potrebno stanje posvečujoče Božje milosti, kajti tisti, ki si zasluži večno kazen, ne more prejeti odpuščanja časne kazni.« Kar se tiče svetega obhajila, je imel nenehno na ustnicah načela, ki so jih gojenci teh let dobesedno ponavljali: »Preden se odločite, da boste prejeli presveto telo Jezusa Kristusa, morate temeljito premisliti, ali imate za to izpolnjene potrebne pogoje. Vedite, da se tisti sin, ki se, potem ko je grešil, noče poboljšati oziroma hoče zopet razžaliti Odrešenika s tem, da gre k obhajilu, pa četudi se je spovedal, namesto da bi se obogatil z milostmi, še bolj zadolži in si zasluži še večjo kazen. Nasprotno pa, če ste se spovedali in naredili trden učinkovit sklep, da se boste poboljšali, se le približajte in prejmite kruh angelov, s čimer boste naredili veliko veselje n. G. Jezusu Kristusu. On sam je v času, ko je vidno bival na zemlji, vabil k sebi zlasti nedolžne otroke z besedami 'Pustite male k meni in jim ne branite' in jih blagoslavljal, čeprav je vse vabil, da bi hodili za njim. Poslušajte zato njegovo ljubeznivo povabilo in ne hodite k njemu samo zato, da bi prejeli od njega blagoslov, temveč prejeli njega samega.«

Zadovoljivi sadovi njegovih spodbud so bile brezštevilne spovedi, ki jih je moral on sam poslušati in sprejemati.

Ti prazniki so don Bosku nalagali nove obveznosti. Na vse je mislil in povsod je bilo čutiti njegovo roko: pri krašenju kapelice, pri vaji s pevci, pri izvajanju obredov z ministranti, pri skrbi za mašna oblačila, ki jih je dobil na posodo iz zavetišča, ker jih doma niso imeli; v zakristiji pri pripravi potrebnega za svete obrede; dajal je v tisk razglas in spored praznovanja, osebno ali pisno vabil dobrotnike, poiskal voditelja praznika, vabil duhovnike za slovesno mašo in govornika za slovesen govor, poiskal darove, da je mogel plačati praznovanje, poskrbel za zajtrk, ki so ga delili vsem brez razlike, tudi tistim, ki niso šli k obhajilu. Kdor pozna delo v oratorijih, naj doda tisto, kar sem izpustil.

Skrbi, ki jo je don Bosko namenil pripravi praznika, je potem sorazmerno ustrezala radost v množici njegovih sinov. Kdor je te fante opazoval v kapeli, ki se je zanje spremenila v nebesa, je lahko ugotovil, s kakšno pobožnostjo so doživljali praznik. Za don Boska pa je bila višek radosti zavest, da so bili vsi v posvečujoči Božji milosti in so se trumoma bližali obhajilni mizi.

Popoldne po blagoslovu si je don Bosko izmislil vedno nove načine, da je zabaval svoje dečke. V ta namen so služile igre, ki so jih igrali samo ob velikih praznikih. Množici oratorijancev se je pridružilo veliko število dobrotnikov

in povablencev. Don Bosko je to delal po posebnem obredniku in dajal častno mesto posebnim odličnikom. On sam je vse vodil, pomirjevalci pa so bili v bližini na dvorišču, da so preprečili vsak nered. Dogajanje je včasih prekinjala glasba. Začelo se je s tekmovanjem »v vreči« in s pogostitvijo zmagovalcev. Sledilo je razbijanje loncev, napolnjenih s krlji. Na skromnem mlaju so bili obešeni predmeti in čakali na tistega, ki bi prvi priplezal do vrha in se jih polastil. Potem so igrali »zavijanje vratu«. Treba je bilo iti po močno naklonjeni gladki deski, namazani z milom: kdor je priplezal do vrha, je dobil darilo, ki ga je čakalo tam. Ta igra je budila veliko zanimanje in nemalo smeha, ker so tisti, ki so se potegovali za nagrado, padali na spolzki deski. Pri vsem ni manjkalo razsvetljave oken in dvorišča, spuščanja balonov in ognjemeta.

Neredko si je don Bosko sam privezal predpasnik in s prav takšno spretnostjo kot nekoč za mizico čarovnika izvajal rokohitrške igre. Iz cilindra je znal pričarati velike in majhne krogle, golobe in zajce, tako da so bili gledalci vsi iz sebe. Privlekel je predmete iz žepov gledalcev in uganil karte, ki so jih imeli v rokah. V prstih je imel tako moč, da je s palcem in kazalcem drobil koščice breskev, ki so mu jih dajali fantje. Če se je znašel med petičneži, si je izposodil skud. Ko ga je držal v roki, je lastniku izjavil: »Vrnil vam ga bom samo v koščkih.« »Kar naredite, kakor veste in znate,« se je glasil odgovor. Vsi so bili radovedni, kaj se bo zgodilo. On pa je vzel kovanec med prste in ga razpolovil z enim mahom. S temi igrami in rokohitrstvom se ni ukvarjal od leta 1860. Vzrok pa je bil v tem, da so se fantje silno prestrašili, ko je nekatere izmed njih »obglavil«, se pravi jih prikazal brez glave.

Don Bosko je to storil z izrecnim namenom. Izraz »biti brez glave, imeti odrezano glavo« je pogosto uporabljal v svojih nagovorih fantom in je imel čisto določen pomen. Najprej je to pomenilo, da mora biti vsak ponižen, premagovati samoljubje, prepustiti se sodbi, odločitvam, nasvetom svojih predstojnikov in ne trdovratno vztrajati pri svojem in delati po svojih muhah; potem je mislil, vendar zelo prikrito in bolj poredko, na pokorščino v redovni družbi, ki jo je nameraval ustanoviti med njimi; oziroma z drugimi besedami, ker o redovni družbi še ni govoril, ostati z don Boskom v Oratoriju in delati za zveličanje mladine. O tem je mimogrede govoril samo tistim, ki jih je poznal kot zelo velikodušne, pobožne in nanj posebno navezane. Druge igre pa je uporabil za to, da je katerega na slovesen način opozoril, da bi se popravil, in mu dal koristne nasvete.

Teh prireditvev se dobro spominjata don Jakob Bellia in Jožef Buzzetti in stotine njunih tovarišev, ki so znali še toliko povedati o drugih zabavah, s katerimi je don Bosko znal obogatiti praznične popoldneve.

Včasih, zlasti na glavne praznike, kot na primer sv. Frančiška Saleškega, je don Bosko pripravil srečelov s srečkami, ki so bile deloma oštevilčene, deloma pa ne. Na veliki mizi so bili razporejeni dobitki, nekateri tudi dragoceni, ki jih je dobil v dar od dobrotnikov. Vsak dobiček je imel svojo številko. Zbralo se je veliko povabljenih gostov; eden izmed fantov je vrtel boben in don Bosko sam je potegnil številke srečk, ki jih je bilo desetkrat toliko kot dobitkov. Izžrebane predmete je sam dajal srečnim dobitnikom, če so prej poravnali dogovorjeno vsoto. Včasih je prišlo na te gospode zaporedoma po deset ali tudi dvanajst praznih listkov, se pravi, da niso ničesar zadeli. Pomanjkanje sreče so vzeli veselo na znanje, medtem ko so se navzoči, zlasti dečki, veselo zabavali. To kolo sreče je spadalo med načine poravnavanja stroškov praznika.

Igra na srečo je bila tudi sredstvo, s katerim je don Bosko zaposloval fante. Navada je bila, da so priredili loterijo vsaj na vsake tri mesece: na praznik sv. Frančiška Saleškega, na praznik sv. Alojzija Gonzage, na Marijino vnebovzetje in na vse svete⁵. Kot dobitke so zbrali molitvene priročnike, zabavne knjige, zvezke, križe, svetinjice, različne igre in za najbolj zgledne tudi čevlje in kose obleke. Dobitki so bili povezani po določenem ključu: izžrebana številka v povezavi z oceno obnašanja. Vsak si je smel sam izbrati dobiček.

Poleg teh je don Bosko skoraj vsak mesec pripravljaval sicer bolj skromne, pa zato nič manj privlačne loterije. Pisanje števil na sedemsto listkov, ki so jih potem razdelili med fante, ni bilo preprosto. Potem je bilo treba napisati še listke s številkami za boben, iz katerega so jih potem vlekli, in sestaviti seznam dobitkov, ki je ustrezal številkam. Don Bosko je na stojalu pred svojo sobo ali na stolu pred cerkvijo naznanil najprej pravila loterije, potem je vrtel boben, zelo počasi in slovesno, da se je prireditev čim bolj zavlekla, izvlekel številke in jih slovesno razglašal. Dečki so bili zbrani na dvorišču, gledali sedaj don Boska, sedaj svoj listek, ki so ga imeli v roki. Ker včasih ni bilo zadosti dobitkov, je več deset fantov ostalo praznih rok. Zato so vsi do zadnjega nestrpnost čakali, ali jih bo doletela sreča ali ne. Največkrat pa je bilo urejeno tako, da je vsak dobil kaj malega; takrat je bila radovednost še večja, ker je vsak ugibal, kaj ga bo doletelo. Na razstavnih klopah je bilo nekaj kravat, pokrival, klopuček, suknjič, zraven pa velika potica, sadje, sladkorčki in drugi predmeti, ki naj bi popestrili prireditev. Ko je razglaševalec dobitkov naznanil določene predmete, so vsi prasnili v smeh in zaploskali z rokami: »En pečen krompir ali ena redkvica, ena čebula, ena repa, en kostanj!« In srečni dobitnik je z veseljem in hudomušnim nasmehom sprejel svoj dobiček.

⁵ REG. O. F., III. C. V.

Včasih so bili dobitki skupni, torej za določeno število fantov, katerih srečke so zadele en dobitek, ki so si ga potem delili med sabo. Npr. velika potica za deset fantov, steklenica piva za štiri; dve štruci, dve porciji s salamo in sirom ter manjša steklenica vina so ustrezale petim številkam in bile en dobitek. Toda prvi dobitnik je moral počakati, da je žreb določil še druge srečneže. Potem so si dobitek med seboj razdelili. Oblikovanje skupin je povzročilo nove pripombe, saj sta sreča in naključje po svoje družila fante, dostikrat popolnoma različne po starosti, značaju in navadah. Toda vse se je lepo reševalo in slaba volja je izginjala.

Vendar ne smemo misliti, da je don Bosko razsipno delil darove, razen v izrednih primerih in ko je prejemal v ta namen od dobrotnikov razkošne darove. Znal je varčevati in denar uporabiti za veliko nujnejše stvari. Nakup dobitkov ni nikoli presegal deset lir, za drugo pa je znal najti velikodušne darovalce, tudi med uglednimi osebnostmi; še več, s tremi lirami, kot priča očividec Mihael Rua, zadovoljivo potešiti pričakovanje vseh. Nikdar pa ni manjkal lep, četudi cenen dobitek. Don Bosko je imel navado reči: »Fantje cenijo reči tako, kakor so se jih naučili ceniti. Ne gre za količino temveč za dar srca, ki dan za dnem in ob najprimernejši priložnosti zna dati tisto, kar najbolj ugaja.«

S svojim načinom ravnanja, s svojo ljubeznivostjo in s svojo dobroto je znal vse narediti lepo in prijetno.

13.

POGLAVJE

*Petje pri cerkvenih slovesnostih – Ustanavljanje godbe na pihala –
Novi šolski razredi, nove učne metode in nove skladbe – Don Boskova
potrpežljivost – Pevci v Consolati in kapelnik Bodoira – Gregorijansko petje*

V PREJŠNJEM POGLAVJU SMO OPISALI don Boskovo prizadevanje za ustvarjanje navdušenja med fanti za velike praznike. Omenili smo tudi petje. V tem poglavju se bomo o tem obširneje razgovorili in s tem še bolj prikazali don Boskovo neizčrpno gorečnost. Don Boska so navduševali zlasti slovesni obredi v cerkvi. V ta namen je nadaljeval zborovsko petje, ki mu je konec 1847 in v letu 1848 dal nov zagon s tem, da se je pomnožilo število gojencev. Toda koliko velikih ovir je moral premagati! On sam se je brez učitelja naučil igrati klavir, in ker si ni mogel privoščiti razkošja, da bi ga imel v svoji hiši, je hodil od časa do časa vadit na stanovanje kakega svojega prijatelja. Da bi mogel dajati začetni ton pri vajah in da bi spremljal petje Marijinih pesmi, je julija 1847 kupil harmoniko za dvanajst lir. Za svojo podstrešno kapelico je 5. novembra 1847 priskrbel skromno lajno, za katero pa je moral plačati bajno vsoto trideset lir. Lahko si mislite, kako lepo glasbo je morala proizvajati. Vrteli so jo z ročko, igrala pa je Zdrava morska zvezda, Marijine litanije, Moja duša povečuje Gospoda in še nekaj cerkvenih pesmi. Verjetno so jo leto za letom prenašali iz ene podeželske cerkve v drugo, da je povzdignila slovesnost. Toda če je dobro služila za navadne priložnosti, nikakor ni zadostovala za slovesnosti, ko je morala priti do izraza tudi cerkvena glasba. Zato si je moral don Bosko za pevske vaje nujno priskrbeti klavir. Pomagal mu je teolog Janez Vola, ki je podaril čembalo oziroma stari spinet, ki ga je imel v svoji hiši. Fantom, ki so prišli po glasbilo, da bi ga prepeljali v Oratorij, je dejal: »Ta reč me stane trideset lir. Da boste vedeli.«

Sedaj je don Bosko izbral petdeset dečkov, ki so imeli lep glas, posluh in bili dovolj bistri. Nekaj jih je naučil peti lestvice in intervale. Druge pa je vzel iz svoje stare glasbene šole, o kateri smo poročali že drugje, ki jih je on izšolal po lastni metodi, ki jo je prilagodil svojim fantom in je izražala don Boskov osebni slog. Večina pevcev pa še nikdar ni imela stika s petjem in niso nič vedeli o tej plemeniti umetnosti.

Don Boska, ki je za vsako ceno hotel obhajati praznike s petjem svojih dečkov, niso odvrnile nenehne vaje in ponavljanja, dokler se mali pevčki niso na pamet in po posluhu naučili pesmi. Prilagodil se je njihovim sposobnostim in skušal težavo rešiti tako, da je lastnim skladbam iz prejšnjih let dodal še mašo, *Tantum ergo* in nekaj psalmov za večernice. Svoje melodije je z majhnimi spremembami večkrat povzemal iz pesmi, ki so jih fantje že dobro poznali, in jim dodal kratek uvod in ustrezen sklep. Pesmim je dodal odstavke gregorijanskega petja, ki jih je povzel iz antifonarija in gradualnih spevov, ki so se mu zdeli bolj slovesni in nabožni, pri čemer je uvedel majhne variacije ali akorde. Nekaj preprostih motivov je tudi sam zložil, zlasti samospeve.

To njegovo prizadevanje, ki je tako neznamito, da bi ga skoraj ne bilo treba omenjati, pa je, da povemo pošteno in odkritosrčno, daljni začetek reforme cerkvene glasbe, ki si jo je on tako goreče želel. Veliko pevovodij, ki niso bili niti zadosti izobraženi niti jim ni bilo za to, da bi se izobrazili, je skladno z modo tedanjega časa v *kyrie*, *glorio*, *credo* in druge pete dele maše vpletalo zborovske in solo speve iz opernih skladb. Tako si pri večernicah po napevu *Stella confidante* lahko slišal *Tantum ergo* in *Genitori*. Sakralno besedilo in popolnoma posvetna glasba. Don Bosko ni mogel prenašati te vrste bogoskrunstva.

Zato je moral sede za spinetom pred zborom svojih fantov z njimi še in še ponavljati svoje motive, udarjati na tipke in sam prepevati, da so se jih končno naučili na pamet. Toda vaje so bile vedno pomanjkljive, ker je bila večina gojenčev obrtnih vajencev, ki se velikokrat niso mogli udeležiti vaj.

Na predvečer praznika je don Bosko pri vaji razdelil pesmi in pevce, ki naj bi jih izvajali. Njegova potrpežljivost in velikodušnost sta bili zopet postavljeni na preizkušnjo. Ker kak pevec ni bil izbran za določen spev, je iz zavisti ali ljubosumnosti do tistih, ki so bili izbrani, odpovedal sodelovanje in ga ni bilo na izvedbo. Don Bosko se je tako znašel v težavah in moral sam zapeti pesem namesto užaljenega pevčka, ki je ostal doma, ali pa si je moral kako drugače pomagati s pevci, ki jih je imel na voljo. To je bila tudi neke vrste nehvaležnost, ker je don Bosko za pevce in za tiste, ki so oblečeni v ministrante sodelovali pri sv. maši, pripravlil po obredu kako darilce in jih povabil k zajtrku.

Naslednjo nedeljo so ti skujani dečki prihajali v Oratorij in se vedli, kakor da se ni nič zgodilo. In don Bosko je previdno pazil, da jih ni karal. Delal se je, kot da mu ni nič, da jih ne bi dražil in mogoče povzročil, da ne bi več prihajali v Oratorij. Zanj je bilo glavno pravilo: nikdar ne storiti ničesar, kar bi moglo biti ovira za rešitev duš. Pogosto je ponavljal: »S potrpežljivostjo je mogoče urediti toliko stvari.« Da bi se obvaroval pred podobnimi položaji, je solo speve naučil več fantov, tako da je v odsotnosti prvega pevca njegov spev izvedel njegov namestnik. Tako so muhe naletele na protiukrep; tekmeč za umišljeno čast je imel namestnika, ki je z veseljem opravil nalogo, ki je sicer ne bi mogel. Ob svojem času pa je don Bosko le učinkovito opozoril storilca z namenom, da bi popravil njegov značaj, da ne bi več želel peti sebi temveč Bogu v čast.

To petje je bilo nova privlačnost, ki je vezala dečke na Oratorij, in sredstvo za pridobivanje vedno več obiskovalcev. Tudi zunanji ljudje in duhovniki, ki so prihajali v Valdocco, so bili presenečeni nad tem novim deškim zborom, ki je tako uspešno kazal prizadevanje svojega pevovodje. Prosili so ga, da bi obiskal tudi njihove cerkve.

Toda edino človek, kakršen je bil don Bosko, je zmozel voditi tak zbor, nihče drug na svetu tega ne bi bil sposoben. Sam je v šali dejal, da »ne bi mogel obvladati teh kompozicij«. Njegovih partitur zares ni mogel nihče razvozlati. Nekateri spevi so bili zapisani z notami, drugi pa so bili samo nakazani s prvim stavkom. Kaka čačka, kaka črka ali kaka številka je pomenila ponovitev ali refren. Tudi delčke polifonije je bilo zaznati. Ključ, nakazovanje ritma in dinamika so ostali v don Boskovi glavi.

Nekoč so don Boska z njegovimi pevci povabili v Consolato, da bi peli pri slovesni maši. Pripeljal je veliko število svojih dečkov in prinesel s seboj tudi papirje, na katerih je bila zapisana maša, ki jo je on zložil. Kapelnik v Consolati je bil slaven pevovodja in skladatelj Bodoira. Don Bosko ga je na skrivaj prosil, ali bi mogel mašo spremljati z orglami, ker je skladba nekaj popolnoma novega. »Bom že kaj naredil,« je zamrmral malo užaljen Bodoira, ki je bil sposoben igrati a prima vista tudi najtežje skladbe. Zato partiture, ki mu jo je ponujal don Bosko, sploh ni hotel pogledati. Udarila je ura slovesne maše. Bodoira odpre zvezek z don Boskovo skladbo, ošine z enim pogledom list in strmi; glava mu omahne in skuša igrati. Pevci ne zadenejo glasu in note. »Le kdo se tukaj lahko znajde? V katerem ključu je pisano? Zadosti je vsega tega!« je vzkliknil, pograbil klobuk, izginil iz cerkve in šel po svojih opravkih. Don Bosko, ki je predvidel, kako se bodo stvari zasukale, je sedel za orgle in mojstrsko spremljal petje, ne da bi se dečki samo enkrat zmotili. Prelepi glasovi, pobožno vedenje dečkov in

obrazi, ki so izražali globoko vero in nedolžnost, so ljudstvo popolnoma prevzeli in se mu na mah priljubili. Ko so dečki prišli v zakristijo, niso mogli navzoči prehvaliti njihovega petja. Čestitali so tudi organistu, ki je tako čudovito igral na orgle. Mislili so, da je bil to Bodoira. Redovniki Consolate so bili tako polni pohvale, da je bil don Bosko ves iz sebe, saj še zdaleč ni pričakoval takega uspeha. Vse to nam je pripovedoval ugledni doktor leposlovnih znanosti, nekdanji gojenec Oratorija iz prvih let.

Toda ker je imel don Bosko dušo in domišljijo polno nebeških harmonij in odličen muzikalni čut, je s smehom ocenjeval svoje glasbene proizvode po njihovi resnični veljavi. Pri tem pa seveda ne smemo pozabiti na veliko ljubezen, iz katere so prihajali, in globoko ponižnost, s katero so bili napisani, tako da zaslužijo napis: *In conspectu angelorum psallam tibi* (pred obličjem angelov ti bom prepeval). Nekako v šali in z nezadostnimi sredstvi je – kakor vse drugo – ustanovil glasbeno šolo, ki pametno vodena ni bila samo čast in ponos liturgičnega bogočastja, temveč tudi izredno učinkovito sredstvo moralne in duševne vzgoje njegovih gojencev. Gojitev glasbe je postala za vse čase razpoznavno znamenje za njegove ustanove, ker je bil prepričan, da je glasba sestavni del človeškega življenja.

Da bi pokazal, kako zelo ceni glasbo, je že takrat na praznik sv. Cecilije povabil h kosilu pet ali šest najboljših pevcev, ki so se odlikovali po spretnosti in lepem vedenju. To navado je potem gojil veliko let.

Zaradi navdušenja pevcev in da je zadostil takratni potrebi, je v nekaj mesecih organiziral pripravljalno glasbeno šolo in jo zaupal mlademu glasbeniku Jakobu Bellii. Toda ni se zadovoljil s tem, da bi samo drugi gojili glasbo, temveč je tudi on sam poučeval petje. Oprema šole ni mogla tekmovati s podobnimi ustanovami. Kot notno stojalo mu je služil stol, ki so ga postavili na mizo in naslonili na steno. Tu so razporedili kartone s prvimi glasbenimi vajami, ki jih je don Bosko sam napisal z debelimi črkami. Teolog Nasi in don Chiatellino sta potem, kolikor sta mogla, z vajami dopolnjevala, kar je don Bosko začel poučevati; pošiljal jima je tiste fante, ki so največ obetali.

Medtem se je v mestu izvedelo za to šolo. Ker je bilo prvič, da so v šoli poučevali glasbo toliko učencev in da so celo istočasno učili peti več fantov, je prihajalo v Oratorij veliko radovednežev. Don Bosko je pisal: »Slavni učitelji harmonije, kot Alojzij Rossi, Jožef Blanchi, Jožef Cerutti in drugi, so več tednov zaporedoma vsak večer prihajali v Valdocco in bili pri mojih razlagah. To je bilo sicer v nasprotju s pravilom 'učenec ni večji kot učitelj', ker jaz nisem vedel o glasbi niti milijoninko tistega, kar so vedeli oni, vendar sem bil njihov uspešen

učitelj. Prihajali so k meni samo zato, da bi videli mojo metodo poučevanja glasbe, ki je simultana metoda, kot jo uporabljamo še danes v naših ustanovah. Kdor se je v prejšnjih časih hotel naučiti peti, je moral najeti učitelja, ki ga je samega uvajal v petje. Ko so bili taki učenci zadosti izurjeni, so se družili v zборе in pod vodstvom spretnega zborovodje pripravljali koncerte v gledališču ali v cerkvi.«

Ti ugledni glasbeniki so občudovali predvsem tišino, red, pozornost in zbranost učencev in vse različne spretnosti, s katerimi je don Bosku uspelo istočasno več učencev poučevati glasbo, ki sicer ni bila klasična, a vendar po svoje težka. Znal je spretno prihajati od tona do tona in modulirati prehode. Točno je izmeril obseg glasu in soprane tako izuril, da so peli brez napora in brez škode za njihovo zdravje. Brez nadaljnega so priznavali, da so se od don Boska naučili celo vrsto stvari, in brez pomišljanja so prevzeli njegovo metodo poučevanja. Jasno je pokazal, da je dorasel svoji nalogi in bi sam ali s pomočjo drugih dosegel zastavljene cilje. Namreč ta začetna šola, ta ubogi spinet sta morala nato usposablјati odlične glasbenike, nemalo dobrih organistov in stotine glasbenih šol, ki so širile dober glas o sebi. Turinska občina je don Bosku naklonila tisoč frankov kot priznanje velikega napora, ki ga je pokazal pri gojitvi petja in instrumentalne glasbe. Ob takih in podobnih priložnostih je don Bosko priporočal svojim fantom spoštovanje, priznanje in poslušnost oblastem, ki so vodile mesto. Njegove besede so skoraj vedno obrodile dobre sadove.

Vendar don Bosko s tem še zdaleč ni bil zadovoljen. Želel si je velike množice deških glasov, ki bi ne kot koncertna prireditev temveč kot samodejni izraz pobožnosti oblikovale molitev pobožnega ljudstva. Želel si je liturgičnega petja, toda pristnega in ne površno izvedenega. »Tako bodo verniki,« to so njegove besede, »doživeli v cerkvi tisto privlačnost, o kateri nam poročajo starodavni pisatelji, zlasti sv. Avguštin.« Pozneje je neštetokrat ponavljal, da bi bilo zanj največje zadovoljstvo, če bi v cerkvi Marije Pomočnice slišal peti svoje fante gregorijansko mašo, se pravi približno tisoč glasov v dveh zborih. To je bilo zanj višek lepega in vzvišenega.

Zato je od leta 1848 ob sobotah popoldne, ko ni bilo šole, razdelil fante v dva razreda. Prvi razred se je vadil v branju psalmov z namenom, da bi se jih dečki naučili brati brez napak v izgovarjavi in v pravem smislu. Drugi razred so sestavljali tisti, ki so psalme že tekoče brali in so se učili peti antifone v gregorijanskem napevu za naslednjo nedeljo. Povedati moram, da so bili ti učenci preprosti rokodelci.

Ko je sčasoma imel lepo število notranjih gojencev, jih je v prvih mesecih naučil brati note. Vsi, ki so se vrnili s počitnic, so se učili brati note in solfeggio. Drugi pa, ki so to že vse znali, so se učili psalme, antifone in maše. Prav tako je

želel, da so fantje, ki so se med počitnicami vračali domov, pomagali župniku pri petju in pri svetih obredih. To še zlasti zato, ker je uvidel, kako se zaradi strahu pred ljudmi in neznanja praznijo župnijske pevske sobe. Želel je, da bi bili fantje sprejeti k polifoničnemu petju šele potem, ko bi se uvedli v gregorijansko petje.

Vse, kar smo povedali v tem poglavju, so nam poročali don Mihael Rua, mons. Janez Cagliero in mnogi drugi.

14.

POGLAVJE

*Don Bosko in spovedi fantov – Njegova potrpežljivost in prizadevanje za
male – Dopisovanje, utehe in presunljivi primeri –
Brez strahu pred ljudmi – Pravilnik za spovedovanje in obhajilo*

PRAZNOVANJA, ODMORI, IGRE, GLASBA, LOTERIJE, ŠOLA so bili za don Boska sredstva, usmerjena k enemu edinemu cilju, ne da bi pri tem mislil nase in se izogibal žrtvam: pripeljati svoje fante k dobri in pogosti spovedi.

»Dragi sinovi,« je neprenehoma ponavljal in dal natisniti v prvi izdaji Preskrbljenega mladeniča, »če se ne boste navadili opravljati dobro spoved, ste v veliki nevarnosti, da se tega ne boste naučili nikoli v svojem življenju, da se ne boste nikdar prav spovedovali, kar bo v vašo veliko duhovno škodo in nevarnost za vaše večno zveličanje. Najprej bi rad, da bi bili prepričani, da se vam s spovedjo, če jo opravite s potrebnim razpoloženjem, odpusti vsaka krivda, ki jo imate na vesti.« To potrebno razpoloženje je razlagal in pojasnjeval z veliko potrpežljivostjo in nadvse ljubeznivo ter poudarjal zlasti odkritosrčnost z namenom, da bi si pridobil popolno zaupanje fantov. Istočasno pa je znal izredno nazorno in jasno prikazati njihovim dušam strahoto smrtnega greha in njihovem srcu tisoč razlogov za ljubezen do Boga. »Gospod Bog, ki je dober oče, je neizmerno žalosten, če mora koga obsoditi v pekel. Mi vsi smo bili obsojeni na smrt in Jezus je zato, da bi nas odrešil, umrl na križu. Ali ga bomo še naprej žalostili?« In medtem ko jih je spodbujal, da so izpolnjevali narejene sklepe in se ravnali po nasvetih, ki jim jih je dal spovednik, da ne bi več padli v greh, jim je priporočal, da naj naredijo naslednje sklepe, v katerih so povzeti vsi drugi, in prosijo svojo ljubo mater Marijo, da bi jim jih pomagala izpolnjevati:

1. stopnja: V cerkvi se bom pobožno vedel. – 2. stopnja: Starše in druge predstojnike bom takoj ubogal. – 3. stopnja: Zvesto bom izpolnjeval dolžnosti svojega stanu in zavzeto se bom trudil za Božjo slavo in za zveličanje duš.

Poleg tega, da je imel navado pozdravljati angela varuha vseh ljudi, ki jih je srečeval, je prosil angele varuhe svojih dečkov, da bi mu pomagali, da bi jih ohranil dobre, fantom samim pa je priporočal, da bi njim v čast trikrat zmolili slavaočetu.

Kot posledica vsega tega lepega in svetega prizadevanja so se dečki čutili pritegnjeni k zakramentu pokore z veliko nežnostjo, bodisi zaradi spoštovanja in zaupanja do don Boska, kakor tudi zato, ker so čutili, da je bilo zanj spovedovanje del njegovega življenja in velika uteha. Toda tudi v mestih, kamor je šel, so se dečki čutili pritegnjene k njemu z neko skrivnostno silo. Lahko bi rekli, da je bil don Boskov pogled na strnjeno skupino dečkov, ki so čakali, da bi se pri njem spovedali in mu zaupali skrivnosti svoje duše, pravo zmagoslavje. Toliko se je trudil, da bi privabil te drage duše, in misel, da jih bo zopet spravil v Božjo posvečujočo milost, je bila veselje njegove duše.

Včasih, zlasti na začetku Oratorija, je imel don Bosko okoli sebe tudi sto čisto mladih dečkov, ki so se hoteli pri njem spovedati, pa niso bili navajeni nikakršnega reda in so se šele prvič spovedovali. S svojo neotesanostjo bi vsakega drugega spovednika prepričali, da so nesposobni primerno prejeti ta zakrament. Ker ni bilo blizu nobenega katehista, ki bi jih asistiral, so eni kričali, da hočejo biti prvi, drugi so se prerivali naprej in tretji so zopet potiskali nazaj tiste, ki so jih hoteli spodriniti. V tej zmešnjavi je bilo skoraj nemogoče narediti malo reda. Toda končno so vsi pokleknili in molčali. Tedaj se je don Bosko obrnil do najbližjega in naredil znamenje sv. križa in vsi okoli njega so se pokrižali v znamenje, da se bodo spovedali svojih grehov. Sedaj je bil don Bosko, ki je bil ves čas ravnodušen in se je smehljaj, prisiljen, da je spovedoval stoje; pri tem je z eno roko zadrževal tiste, ki so pritiskali naprej, drugo pa je približal ušesu spovedanca, da drugi niso slišali njegove spovedi. Opazno je bilo, kako se je spreminjalo razpoloženje tistih, ki so se pripravljali na spoved in se bližali don Bosku. Umirili so se, kot da so daleč od vsakega dogajanja, se osredinili na tisto, kar so hoteli povedati, in od don Boska pričakovali kratek opomin. Z obraza si jim bral, kako so bili vsi presunjeni in so, potem ko so dobili odvezo, tiho odhajali opraviti pokoro na kak samotni kraj v cerkvi. Zdelo se je, kakor da bi Božja milost vidno razgrnila peruti nad don Boskom in njegovimi dečki. In ni preteklo veliko časa, ko so se dečki začeli lepše obnašati. Čeprav ni manjkalo drugih težav, ki jih je don Bosko skušal odpraviti. Naj omenimo samo eno.

Don Bosko je vse dečke ljubeznivo sprejemal, pa naj so bili še tako neotesani, nevedni, raztreseni, slabo pripravljeni. Vedno je našel način, kako bi jih pridobil za Boga. Govoril je glede nekaterih značajev dečkov: »Pridejo k spovedi in nič ne povejo. Pa tudi takrat, ko so vprašani, molčijo. Te je treba, zlasti če je spovedovanje v župniji, poklicati k sebi in jih ne puščati za rešetko, ker jih tako lažje pripravimo, da bodo govorili. Dobro je, če jim položimo na glavo roko in tako preprečimo, da bi gledali sem in tja, kar navadno počnejo. Končno se le odločijo, da povejo vse, vendar je treba biti z njimi izredno potrpežljiv, jim postavljati vprašanja in ljubeznivo prigovarjati, da začnejo govoriti. Jaz sam sem naletel na take, za katere se je zdelo nemogoče, da bi jim iztrgal besedo, pa sem jih potem na ta način le spovedal. Ko so na vsako moje vprašanje trdovratno molčali, sem jih vprašal: 'Si bil že pri zajtrku?'

'Da,' so mi smeje odgovorili.

'In ti je teknil?' 'Da.'

'Koliko bratov in sester imaš?' in podobno.

Potem so začeli odgovarjati tudi na vprašanja, ki so pokazala stanje njihove vesti, in so nato z lahkoto govorili o sebi.«

Tukaj ni prostor, kjer bi se nadalje zadrževali z opisom različnih načinov za dobro opravljanje spovedi. To bomo v teh Spominih še povedali. Naj sedaj opišemo samo množico tistih, ki so si ga izbrali za spovednika.

Ob sobotah je večkrat ostal v spovednici nepretrgoma deset do dvanajst ur. In dečki, ki so bili prej tako razigrani in nepotrpežljivi, so sedaj mirno čakali, da so prišli na vrsto in uredili svojo vest. Neredko se je zgodilo, da je bila ura že enajst in več in je don Bosko med spovedovanjem zaspal. Ko se je spovedanec zavedel, da don Bosko spi, in si ga ni upal zbuditi, je nekaj časa počakal, potem pa sedel na klečalnik. Po eni ali dveh urah se je don Bosko zaradi smrčanja fantov zbudil. Ura je bila že tri ali štiri zjutraj in zakristija je kazala čuden prizor. Eden izmed fantov je spal kleče, kakor je bil, z glavo naslonjeno na kot zida; drugi je spal sede na podplatih; tretji se je ulegel na tla in si podpiral glavo z rokami; drugi spet z glavo, naslonjeno na roke in kolena, ali s stegnjenimi nogami proti steni. Nekateri so naslanjali glavo na ramena tovarišev. Zopet drugi so ležali, zleknjeni na tleh.

Don Bosko je gledal ta edinstven prizor. Pomisliti moramo, da so bili ti fantje zdoma, ne da bi se starši zanimali zanje in jih prišli iskat. Prepuščali so jih popolnoma same sebi, da so taval po mestu in počeli vsakovrstne stvari, ki so jih pripeljale v ječo in mogoče tudi v večno pogubljenje. Sedaj pa so ležali in stali tukaj tako mirno in vztrajno čakajoč na spoved, daleč od vsake nevarnosti.

Ko se je don Bosko zganil, se je kateri izmed njih zbudil, pogledal okoli sebe in zagledal don Boska, ki se je ljubeznivo smehljajal.

»Kaj naj storimo?«

»Domov se več ne spleča iti.«

»Potem se pa spovedujmo.«

»Spovejmo se.«

In spovedovanje se je spet začelo. Tisti, ki so se prvi zbudili, so prišli najprej na vrsto in pustili druge, da so spali naprej. Počasi so se prebujali še drugi in imeli še čas, da se pripravijo za spoved.

Medtem se je prebudil nov dan in pred vrati Oratorija je stala nova truma fantov, ki je želela vstopiti. Zakristija se je znova napolnila in spovedovanje se je nadaljevalo do devetih in desetih dopoldne.

»Kolikokrat sem videl don Boska,« pripoveduje Jožef Buzzetti, »kako je zvečer spovedoval fante in ga drugo jutro še vedno našel v spovednici, kamor je sedel ob sončnem zahodu.« Na predvečer nekega velikega praznika je bilo še veliko fantov, ki so se hoteli spovedati, čeprav je ura odbila že deset.

»Pojdite spat, sinovi,« je dejal don Bosko, »pozno je že.«

»Ne, bodite tako dobri in nadaljujte spovedovanje,« so enoglasno odgovorili fantje. Don Bosko je nadaljeval. Toda v kratkem času so drug za drugim zaspali. Don Bosko sam se je naslonil na roko Gariboldiju, ki ga je spovedoval, in zaspal. Deček je imel sklenjene roke in pustil ramo naslonjeno na oporo. Proti peti uri zjutraj se je don Bosko zbudil, in ko je videl, kako so dečki spali leže po tleh, se je obrnil h Gariboldiju, ki je ostal ves čas buden, in rekel: »Čas je, da gremo spat.« Toda ko je to rekel, so se dečki zbudili in don Bosko je nadaljeval spovedovanje.

Ob dveh popoldne je stopil don Bosko na dvorišče in zagledal Gariboldija, kako hodi z roko, obešeno s prtom okoli vratu.

»Kaj si naredil z roko, dragi Gariboldi?«

»Oh, nič posebnega,« je odgovoril.

Ker ga je don Bosko poznal kot živahnega in podjetnega fanta, se ni zadovoljil z odgovorom in je na vsak način hotel vedeti, kaj se mu je pripetilo.

»Ker že hočete vedeti, vam bom povedal.« In povedal mu je. Roka in laketa sta bila tako modra, da je bilo hudo pogledati. To je bilo od tega, ker je bil laketa celo noč nepremično stisnjen med naslonjalo klopi in don Boskovo glavo; in fant, poln spoštovanja do don Boska, ni imel poguma, da bi zbudil svojega ravnatelja, čeprav je zaradi zaspale roke čutil bolečine. Iz tega lahko ugotovimo, kako zelo so dečki zaupali don Bosku. Ob nedeljah, ko je moral iti pridigat zunaj

Oratorija in ga fantje niso našli v kapeli, so šli k materi Marjeti in vpraševali: »Kje je don Bosko?«

»Ni ga. Odšel je v Carignano.«

»In kako se pride v Carignano?« so hoteli vedeti nekateri.

»Treba je iti v Moncaglieri, od tam pa pelje cesta naravnost tja. In kaj hočete od njega?« »Hočemo se spovedati.«

»Toda saj je poskrbel za duhovnika, ki bo to opravil.«

»Mi hočemo don Boska.« In napotili so se v Carignano, kakor da bi bil za bližnjim vogalom. Tja so prišli ob enajstih dopoldne, vsi prašni, zbiti in lačni in so takoj vprašali po don Bosku. Kakor hitro so ga našli, so vzkliknili: »Končno smo vas našli! Pridite v spovednico, radi bi se spovedali in šli k obhajilu.«

»Pa ste še tešč?«

»Se razume.«

Don Bosko je šel v cerkev, in ko jih je spovedal, jim je podelil sveto obhajilo. Znašel se je v precepu. Takih ni mogel odpustiti. Župniki pa so bili toliko uvidni, da so ga rešili iz stiske. Vsi začudeni zaradi take vdanosti, so pripravili fantom malo kosila. Po kosilu so šli na kor, kjer so večglasno peli večernice, litanije in Tantum ergo, kakor so se naučili v večerni šoli in so delali v Oratoriju. Nihče si ne more misliti, kako zelo so bili domačini presenečeni in kako jim je bilo pri srcu, ko so slišali tisto petje. Potem so se fantje zopet odpravili na dolgo pot proti domu. Podobne stvari so se dogajale v Sassiju, Supergi in drugih bližnjih krajih. Če so zjutraj prišli zadosti zgodaj, so večglasno peli pri maši in bili popoldne vsi iz sebe od veselja, ker se je z njimi vračal don Bosko.

V tistih časih so se vsi dečki hoteli spovedovati pri don Bosku. Don Bosko je vabil druge duhovnike, med njimi patra Alojzija Dadessa, Marijinega oblata, toda le redki so opravljali njegovo službo. Izredni spovedniki so se zadrževali le malo časa ali jih sploh ni bilo. Fantje so raje videli, da je don Bosko zamujal z mašo in je pristopal k oltarju šele takrat, ko je nehal spovedovati. Čeprav so zaradi obvezne teščosti bili že lačni.

O tej izredni vdanosti in edinstveni navezanosti so pripovedovale mnoge priče, sedanji ugledni člani družbe: »Bil je moj spovednik in duhovni voditelj pet, osem, dvanajst let, in če sem sedaj to, kar sem, tako glede mojega duševnega stanja kot družbenega položaja, sem za vse dolžnik samo njemu.«

Žal ne moremo povedati in dopovedati niti tisočinke resničnih spreobrnjenj, ki jih je povzročila don Boskova ljubezen. Naj navedemo samo en dogodek, ki smo mu bili priča mi sami. Zakristija je bila polna dečkov, ki so klečali na tleh. Neki visok, čokat fant pri dvajsetih letih se je resnega obraza spovedoval

pri don Bosku. Bil je prvič z njim skupaj. S precej močnim glasom, tako da so lahko vsi slišali, je začel pripovedovati svojo bedo, ki je ni bilo malo in niti ni bila nedolžna. Zaman ga je don Bosko opozarjal, naj ne govori tako glasno, in je z belim robcem skušal utišati njegov glas. Fantje, ki so stali v bližini, so ga suvali in mu pravili: »Govori bolj tiho.« Toda on se ni zmenil za nikogar in je nadaljeval svojo spoved. Od časa do časa je z nogo brcal tiste, ko so ga motili. Da bi ne slišali grehov, so si morali zato fantje zatisniti ušesa.

Ko mu je don Bosko podelil odvezo, mu je ta tako glasno poljubil roko, da so se morali mnogi zasmejati. Nato je vstal, da bi odšel. Z njegovega obraza je seval tak mir, veselje in radost, da je vse napolnil z občudovanjem. Utiral si je pot skozi množico nog in fantje so mu od vseh strani govorili: »Zakaj moraš govoriti tako glasno? Zdaj vemo vsi za tvoje grehe.« Fant se je ustavil, razširil roke in s čudovitim izrazom na obrazu rekel: »In potem? Prav vseeno mi je, če ste slišali. Res je, da sem jih storil. Toda Bog mi je odpustil. Sedaj se bom poboljšal. To je vse.« Umaknil se na stran, pokleknil in vsaj pol ure kleče opravljal svojo zahvalo.

Don Bosko sam je v svojih poznih letih z velikim zadovoljstvom pripovedoval te dogodke in nam, ki smo ga radovedno poslušali, govoril:

»Ne morete si misliti, kako hudo mi je, da ne morem več spovedovati zunanjih fantov, zlasti zidarjev, med katerimi sem z Božjo pomočjo naredil toliko dobrega. Še sedaj čutim pravo zadovoljstvo, če se lahko z njimi pogovarjam. Tako radi so me imeli, da bi naredili vse, kar koli bi jim rekel. Pa sem rekel kateremu izmed njih: 'Kdaj boš prišel k spovedi?'

'Kadar koli hočete. Tudi vsako nedeljo.'

'Želim, da prideš samo vsako drugo ali tretjo nedeljo.'

'Prav. Prišel bom.'

Nadaljeval sem: 'Zakaj se hočeš spovedati?'

'Da si spet pridobim Božjo milost.'

'Je to toliko vredno? In nič več?'

Pa mi je odvrnil: 'Tudi zato, da si pridobim zasluženje.'

'In še za kaj drugega?'

'Ker Bog tako želi.'

'In še zakaj?'

Fant ni vedel več kaj povedati. Zato sem mu rekel: 'Zato, ker je to ljubo don Bosku, ki je tvoj prijatelj in ti hoče dobro.' Po teh besedah smo se vsi raznežili, prijeli so me za roke in jih spet in spet poljubljali in neredko jokali od veselja. Vse to sem jim govoril zato, da bi jim navdihnil še večje zaupanje.«

To ni bil človek, temveč duhovnik, ki je od njih zahteval srce, da ga je poklonil Bogu. V ta namen je napisal Pravilnik prazničnega Oratorija in tam podal praktične napotke za vreden prejem virov milosti spovedi in obhajila⁶.

⁶ II. del, VII. poglavje. – 1. Dobro si zapomnite, dragi fantje, da sta dve glavni opori, ki naj vas spremljata na poti v nebesa: zakrament spovedi in obhajila. Zato štejte za velikega sovražnika svoje duše vsakega, ki bi vas skušal odvrniti od teh dveh ustanov naše svete vere. – 2. Pri nas ni nikakršne obveznosti, da bi se moral kdo spovedovati ali obhajati; vsak se odloči svobodno, iz ljubezni in ne iz prisile. Zelo koristno je, da prijemate vsaka dva tedna ali vsak teden in nekateri sredi vsakdanjih opravkov tudi vsak dan obhajilo. Prvi kristjani so hodili k obhajilu vsak dan. Tridentinski cerkveni zbor priporoča, da vsak kristjan, ki gre k sv. maši, prejme tudi sv. obhajilo. – 3. Jaz pa vsem fantom Oratorija priporočam to, kar pravi naš škofijski katekizem: primerno je, da se spovedujemo vsaka dva tedna ali enkrat na mesec. Sv. Filip Neri, ta veliki prijatelj mladih, je svojim duhovnim sinovom priporočal, da bi se spovedovali vsakih osem dni in prejekali sv. obhajilo še bolj pogosto po nasvetu svojega spovednika. – 4. Vsem, zlasti odraslim priporočamo, da bi hodili k obhajilu v oratorijski cerkvi in s tem dajali dober zgled svojim tovarišem; kajti če se kak fant pobožno spove in prejme sv. obhajilo, včasih naredi na druge večji vtis kot še tako dolga pridiga. – 5. Redni spovedniki so ravnatelj, prefekt in duhovni voditelj Oratorija. Ob velikih praznikih bodo, da bo izbira večja, povabljeni tudi drugi spovedniki. – 6. Čeprav ni greh, če zamenjamo spovednika, bi vam svetoval, da si izberete stalnega spovednika, kajti z dušo se dogaja isto, kot kar dela vrtnar z rastlino ali zdravnik z bolnikom. V bolezni redni spovednik bolje pozna stanje naše duše. – 7. Na dan, ki ste si ga izbrali za prejem zakramentov, pojdite v cerkev in se ne zadržujte pri razvedrilu na dvorišču. Pripravite se po nakazanih navodilih, kot jih dobite v Preskrbljenem mladeniču in drugih nabožnih priročnikih. Če morate čakati, prenesite to potrpežljivo kot pokoro za svoje grehe. Nikdar pa se ne prepirajte, če se kdo sili naprej, niti vi ne poskušajte priti na vrsto pred drugimi. – 8. Spovednik je prijatelj vaše duše, zato vam priporočam, da imejte vanj veliko zaupanje. Zaupajte mu vsako skrivnost svojega srca in bodite prepričani, da ne bo izdal niti najmanjše njemu zaupane stvari, ki jo je slišal pri spovedi. On o tem ne sme niti razmišljati. V zelo pomembnih stvareh, kot je na primer izbira poklica, se vedno pogovorite s spovednikom. Gospod pravi, da tisti, ki posluša spovednika, posluša Boga samega: Qui vos audit, me audit. – 9. Po spovedi se umaknite v tišino in z zbranostjo opravite zahvalo. Če imate privolitev spovednika, se pripravite na prejem sv. obhajila. – 10. Po obhajilu uporabite vsaj četrto ure za zahvalo; bilo bi skrajno nespoštljivo, če bi nekaj minut potem, ko ste prejeli telo, kri, dušo in božanstvo Jezusa Kristusa, odšli iz cerkve ali se smejali in klepetali, pljuvali in se ozirali po cerkvi. – 11. Potrudite se, da se boste od ene do druge spovedi spominjali spovednikovih nasvetov in si prizadevali, da jih boste izpolnili. – 12. Še eno stvar, ki se tiče obhajila, bi vam rad priporočil: potem ko opravite zahvalo, prosite vedno za milost, da bi pred smrtjo prejeli sveto popotnico z vsem potrebnim duhovnim razpoloženjem.

15.

POGLAVJE

Navadni dnevi med tednom – Obnašanje fantov zunaj Oratorija – Dečkovo dobro srce in izložba – Dimnikarji – Prošnje gospodi za pomoč mestnim revežem – Valdoški dijaki ob četrtkih – Nagovori uslužbencem Oratorija – Don Boskova vrnitev v Turin po neki pridigi – Srečanja s fanti na trgu Emanuela Filiberta

DON BOSKO JE V VSAKEM SVOJEM FANTU videl in ljubil osebo Jezusa mladeniča in se je nadvse trudil, da bi jih naredil podobne temu Božjemu zgledu. In dečki so s svojim, rekel bi, nezmotljivim čutom, lastnim njihovi naivni mladosti, bili prepričani o njegovi deviški ljubezni, ki je bila pripravljena na kakršno koli žrtev zanje, in v vsej preproščini sprejemali njegove nasvete. Zato jih je don Bosko lahko vodil tudi ob delavnikih, čeprav so bili daleč od njega. Eden izmed sadov njegovih naporov v večernih šolah je bil tudi ta, da so njegovi gojenci vedno nosili s seboj Preskrbljenega mladeniča, in ko so ga prebirali, so obujali spomine na vse tisto, kar so slišali v pridigah.

»Prva krepost vsakega mladega človeka je pokorščina očetu in materi. Vsak dan molite zanju, da jima Bog podeli vse dobro za dušo in telo. Po jutranji molitvi stopite k svojim staršem, da vam povejo, kaj pričakujejo od vas, in brez njihove privolitve ne storite ničesar. Pomagajte jim v vsem, kar zmorejo vaše moči, bodisi pri domačih opravilih kakor tudi s tem, da jim izročite ves denar ali stvari, ki bi jih dobili v dar ali si jih zaslužili s svojim delom, in jih uporabite tako, kakor vam bo nasvetovano. Bodite odkritosrčni s svojimi predpostavljeneji, ne skrivajte svojih napak s pretvarjanjem, še manj pa z lažjo. Govorite vedno resnico, kajti laž je ne samo grdobija pred Bogom, temveč nas tudi usužnjuje hudiču, ki je načelnik lažnivcev. Če se izve resnica, vas bodo imeli za lažnivce in boste izgubili ugled pri predstojnikih in tovariših. Dober sin Oratorija mora

opravljati dolžnosti svojega stanu in vsako dejanje usmerjati k Bogu tako, da ponavlja: Gospod, posvečam ti to dejanje, blagoslovi ga. Pred jedjo in po njej naredite znamenje svetega križa in zmolite svojo kratko molitev. Naj vas ne bo sram, da se pokažete kristjani tudi zunaj cerkve.

V teku dneva preberite odstavek iz življenja kakega svetnika, na primer sv. Alojzija, ali eno izmed razmišljanj na začetku te knjige. Pomislite včasih na opomine, ki vam jih je dal spovednik pri zadnji spovedi. Molite trikrat na dan ob svojem času angel Gospodov. Spremljajte sv. popotnico, ko jo nesejo bolnikom, če pa tega ne morete, zmolite očenaš in zdravamarijo. Ponovite vse to, ko zvon naznanja smrtno uro, in če ne morete iti molit v cerkev, molite za umirajočega. Ko zvon oznani, da je umirajoči umrl, zmolite trikrat 'Gospod daj mu večni mir in pokoj' za dušo, ki je šla v večnost. Skupaj s svojimi brati in sestrami zmolite zvečer rožni venec (če ga niste že zmolili čez dan). Molite pobožno, ne prehitro in ne da bi se neprimerno naslanjali na mizo ali na klop ali sedeli na petah. Po večernih molitvah se za trenutek zberite in premislite o stanju svoje vesti. Če ugotovite, da ste težko grešili, obudite iz vsega srca kesanje in obljubite, da se boste spovedali, kakor hitro bo mogoče.«

Medtem ko je don Bosko v Preskrbljenem mladeniču tem opozorilom dodal še druge zelo pomembne, da bi držal daleč od greha duše tistih fantov, ki so živeli pri starših, je druge podobne napotke, vendar bolj splošne, dal natisniti v Pravilniku za Oratorij za tiste, ki niso živeli v varstvu družine⁷.

Moralni učinek navedenih napotkov je bil neizmeren, ker je bilo resnično veliko fantov, ki so se jih zvesto držali, drugi pa vsaj bistvenih niso zanemarjali. Veliko jih je dnevno opravljalo pobožne vaje, če že ne vseh, pa vsaj nekatere.

Kakor že v konviktu sv. Frančiška Asiškega je don Bosko med tednom obiskoval svoje varovance zdaj tu zdaj tam z namenom, da je ohranjal sadove nedeljskega apostolata. Eno poglobitnih nalog je videl v tem, da je obiskoval gos-

⁷ II. del, V. poglavje. OBNAŠANJE ZUNAJ ORATORIJA. – 1. Zapomnite si, dragi fantje, da posvečevanje praznikov prinaša Božji blagoslov na vse vaše delo med tednom; vendar je še nekaj drugih stvari, ki jih morate izpolnjevati, in drugih, ki se jih morate izogibati zunaj Oratorija. – 2. Glejte, da ne boste nikdar opustili jutranje in večerne molitve; da boste vsak dan opravili kratko premišljevanje ali vsaj kaj dobrega prebrali; da boste pri sv. maši, če vam je to zaradi vaših opravil mogoče. Ne hodite mimo cerkve, križa ali pobožne slike, ne da bi se odkrili. – 3. Varujte se vsakega grdega pogovora o veri, ker nam sv. Pavel pravi, da je grdo govorjenje smrti lepih navad. – 4. Podnevi in ponoči se morate izogibati gledališča, beznic, bifejev, igralnic in drugih nevarnih krajev. 5. Ne gojite prijateljstva s tistimi, ki so bili odslovljeni iz Oratorija in govorijo slabo o vaših predstojnikih ter vas hočejo odvrniti od izpolnjevanja dolžnosti. Bežite zlasti pred takimi, ki vas spodbujajo, da bi kradli doma ali drugje. – 6. Končno je prepovedano kopanje in gledanje drugih pri kopanju. To je eno izmed najtežjih prestopkov proti pravilom Oratorija, ker je to združeno z velikimi nevarnostmi za telo in dušo.

podarje delavnic in prodajaln, kjer so bili zaposleni fantje iz Oratorija; zlasti še, ko je o svojih dečkih lahko sporočil ali prejel dobre novice. Vsi so pri tistih, ki so hodili v don Boskov dom, ugotavljali, da so se vidno poboljšali tako v vedenju kakor v verskem znanju. Veliko gospodarjev se je obračalo na don Boska in ga prosilo, da bi jim poslal vajence, ker so bili prav fantje, ki jih je on pošiljal, pridni, pošteni in ubogljivi. Don Bosko je kljub temu hotel zvedeti, kako se obnašajo. Predelavci in lastniki trgovin so mu zagotavljali, da so z njimi zelo zadovoljni, ker so bili zelo spoštljivi ter tudi zelo podjetni in iznajdljivi pri svojem delu. In don Bosko je z veseljem poročal svojim fantom o zadovoljstvu njihovih nadrejenih in pohvalil vsakega po njegovem zasluženju, kar je fante še bolj spodbujalo k še večji prizadevnosti. Prihod don Boska v delavnico je bil vedno praznik tako za mojstre kakor za vajence, in ko se je poslavljaj, so ga prosili, da bi jih čim prej spet obiskal. Don Bosko jim je rad ustregel in od časa do časa pripeljal kakega novega vajenca. Ko je hodil po turinskih ulicah, je srečeval dečke, ki so ga prosili miloščino. Ker velikokrat ni imel ničesar pri sebi, jim je priporočal, da naj zaupajo v Božjo previdnost, jim svetoval, naj se varujejo brezdelja in si poiščejo delo. Nato jih je povabil, naj naslednjo nedeljo pridejo v Oratorij. Če so še naprej brez lastne krivde ostali brez dela, se je zavzel zanje, jim poiskal kakega mojstra in mu jih toplo priporočal, kakor ne bi mogel storiti tudi najbolj ljubeč oče. Pri teh obiskih delavnic, ki so se opravljali leto za letom, sta don Boska po navadi spremljala don Giacomelli in profesor kanonik Janez Krstnik Anfossi.

Svojo ljubezen in občudovanje pa don Bosku niso izkazovali samo fantje, ki so se učili kake obrti ali bili zaposleni v trgovinah, temveč tudi taki, ki so živeli v mestu. Naj podamo nekaj primerov.

Turinčani so pogosto videli, kako so se kar nenadoma na cesti okoli don Boska zbrali fantje, ki so prišli iz bližnjih hiš in trgovin, da bi mu poljubljali roko. Bili so presenečeni in ganjeni zaradi take ljubezni in so občudovali veliko dobroto in potrpežljivost tega Božjega moža. Dekan teolog Giorda, župnik v Po-irinu, ga je nekega dne videl sredi skupine fantov, ki so se stiskali k njemu in z njim ljubeznivo kramljali, obenem pa so ga v gneči potiskali sem in tja, tako da je bila resna nevarnost, da bi ga podrli. Tedaj se je dekan odločno približal ter hotel fante pokarati in jih razgnati. Don Bosko pa mu je ljubeznivo dejal: »Pusti jih, pusti jim veselje.«

Nekega popoldneva je šel don Bosko po pločniku ulice Doragrossa, današnje Garibaldijeve ceste; korakal je mimo velikega izložbenega okna, kjer je steklo pokrivalo celo površino pročelja trgovine. Ko je neki fant iz Oratorija, ki je tam delal kot vajenec, zagledal don Boska, je v prvem navalu velike ljubezni,

ne misleč na zaprta steklena vrata, skočil na pločnik, da bi ga pozdravil. Pri tem je z glavo zadel v steklo in razbil celo izložbo. Ko je don Bosko zaslišal žvenketanje padajočega stekla, se je ustavil in stopil k izložbi. Fantek je ves skrušen stopil k njemu. Lastnik trgovine je skočil na ulico in začel kričati. Mimoidoči so se ustavljali na pločniku. Don Bosko se je obrnil k dečku in mu rekel: »Kaj si vendar storil?« Deček je naivno odgovoril: »Videl sem vas, da ste šli mimo, in zaradi velike želje, da bi vas pozdravil, sem skočil ven, ne da bi odprl vrata, in tako razbil okno.« Medtem je lastnik ošteval dečka zaradi njegove nerodnosti. »In zakaj ga tako oštevate? Ali ne vidite, da je bila le majhna nerodnost?« »Toda steklo je razbito in mene bo stalo lepe denarce.«

»Prav, vas stvar nič ne bo stala. Pustite fanta pri miru. Razbil je okno zaradi mene, zato bom stroške plačal jaz.«

»Če je tako, potem pa v redu. Kdo pa ste vi?«

»Jaz sem don Bosko in bivam v Valdoccu.« Medtem je prišla na cesto tudi trgovčeva žena, katere obraz je bil prijazen in dobrohoten.

»Vi ste torej don Bosko?« je dejala gospa. Možu pa: »Končaj že s svojimi zahtevami. Ali ne vidiš, da don Bosko nima denarja, da bi ga metal v stran?«

»Se pravi, da bom moral jaz plačati te razbitine?« je dejal trgovec. Žena je molčala. Naslednjega dne je gospa prišla v Oratorij in rekla don Bosku: »Upam, da prihodnjič naš Karelček ne bo več skušal zleteti skozi okno kakor kak angelček. Tukaj vam prinašam denar, da ne boste imeli težav pri poravnavi računov z mojim možem. Nič mu ne povejte, od kod ste ga dobili. Naj se nikdar ne zgodi, da bi dobro srce malega dečka in neizmerna ljubezen don Boska, ki mora skrbeti za toliko fantov, morala trpeti zaradi neznatne nerodnosti. Molite zame, da me bo Bog blagoslovil.«

Spet drugič je šel don Bosko skupaj z župnikom iz domačega kraja Castelnova s teologom Cinzanom mimo cerkve sv. Lovrenca. Tam je slonelo na zidu in se gredo v pomladnem soncu nekaj čistilcev čevljev in dimnikarjev, starih 12 do 13 let. Eden izmed loščilcev čevljev je vzkliknil, ko je zagledal don Boska: »Oh, don Bosko, pridite k meni, vam bom zloščil čevlje.« »Najlepša hvala za prijaznost. Toda sedaj, dragi moj, nimam časa.«

»V trenutku bo vse končano.«

»Drugič, zelo se mi mudi.«

»Zloščil vam bom čevlje zastonj. Nič mi ni treba dati. Želim si samo zadoščenja, da sem don Bosku čistil čevlje.«

Tedaj ga je eden izmed dimnikarjev brezobzirno prekinil: »Pusti ljudi, naj gredo svojo pot.« »Ta je pa dobra! Jaz govorim, s komer hočem.«

»Mar ne vidiš, da se mu mudi?«

»Pa kaj te vse to briga! Jaz poznam don Boska in vem, kdo je.«

»Tudi jaz ga poznam.«

»Jaz sem njegov prijatelj.«

»Jaz ga tudi poznam.«

»Jaz tudi.«

»Jaz imam don Boska rajši kot ti.«

»Kaj boš, jaz ga imam rajši.«

»Jaz ga imam rajši.«

»Jaz.«

»Jaz.«

»Boš tiho!«

»Ne bom, povedati hočem.«

»Glej, da ti ene ne pripeljem!«

»Ti, le poskusi.«

»Ti si prava živina.«

»To si pa ti, prav si povedal.«

Vrgla sta se eden na drugega in se začela obdelovati, da je bilo joj. Lasala sta se, metala drug drugega na tla, prevrnila škatlo loščilca čevljev, da so krtače letele po zraku. Don Bosko se je postavil mednju in ju miril.

Komaj ju je ločil. Toda še vedno sta jezno gledala drug drugega:

»Pravim in ponavljam, da ga imam jaz rajši.«

»Jaz sem se pri njem spovedal.«

»Jaz tudi.«

»Meni je dal svetinjico.«

»Meni pa knjižico.«

»Pa povejte vi, don Bosko, ali ni res, da imate mene rajši?«

»Kaj še, mene ima rajši.«

»Prav, poslušajta me. To je zelo težko vprašanje. Vidita to roko?« Pokazal jima je desnico: »Vidita tukaj moj palec in moj kazalec. Kaj mislita, katerega izmed obeh imam rajši? Katerega bi si dal odrezati in katerega ne?«

»Oba imate radi.«

»Tako imam rad vaju oba. Sta kakor dva prsta iste moje roke. Prav tako imam rad vse svoje fante. Nočem, da bi se pretepala. Pridita z menoj in nehajta s tem. Vse skupaj ni za nikamor. Pridita.« In odpravil se je na pot in tesno držal ob sebi oba nasprotnika. Za njimi so šli drugi loščilci čevljev in dimnikarji, za vsemi pa skupina ljudi, ki se je nabrala, da bi slišala prepir. Tako so šli vse do bazilike svetega Mavricija in Lazarja, kjer so se razšli in so fantje posedli na sonce na stopnicah pred svetiščem.

Dimnikarja je don Bosko pozneje sprejel v Oratorij in je bil eden izmed najboljših gojencev, ki je veliko obetal. Prihajal je iz doline Aosta. Prišla ga je obiskat njegova mati, in ko je slišala, da njen sin študira, je menila, da to ni prava pot. Vzkliknila je: »Dimnikar naj postane duhovnik? To je nemogoče.«

Don Bosko jo je pregovarjal in svetoval, da naj za zdaj pusti stvari tako, kakor so, potem pa se bo videlo. Mati je privolila. Toda fant je zbolel in moral oditi domov. Umrl je kot svetnik. »Koliko odličnih fantov sem dobil med temi dimnikarji!« je ponavljal don Bosko. Res je bil njihov obraz črn, toda kako bele duše je zakrival, zlasti potem ko so opravili spoved pri don Bosku.

Don Bosko je imel dimnikarje posebno rad. Če je katerega srečal, mu je vedno dal kaj vbogajme in ga povabil, da bi prišel v Oratorij.

Dimnikarji so bili v tistem času predmet njegove posebne skrbi. Ti mali Savojski so prihajali s svojih gora čisti kot voda gorskih potokov in niti od daleč niso slutili hudobije sveta. Zato niso bili potrebni samo verskega pouka, temveč jih je bilo treba obvarovati pred pastmi hudobnih tovarišev. Don Bosko si je zanje močno prizadeval, jih vabil k sebi, jim priskrbel vse, kar je bilo potrebno za življenje, spremljal jih je povsod in z dobrimi nasveti vodil, da so ostali dobri. Prav ti preprosti fantje so mu dajali največje zadoščenje.

Hotel je privabiti čim več fantov v praznični Oratorij in zlasti še k pouku katekizma v postnem času pred veliko nočjo. Vse do 1865.

Ko si je tako pridobival revne fantiče, pa ni pustil vnemar skrbi za odrasle in za njihove revne družine, zlasti še ob delavnikih. Ko se je proti poldnevu vrnil domov in ni niti dobro sedel h kosilu, je že vzel v roko pero in pisal prošnje za tiste, ki so bili v največji stiski. Mogoče se bo komu zdelo, da gre pri tem za manj pomembno pobudo, toda prav to prizadevanje je treba šteti med najlepša don Boskova dejanja. Dokler je v Turinu bivala kraljevska družina in so v mestu imela svoje urade različna ministrstva, so se ti nesrečneži obračali na te ustanove in prosili za pomoč v svoji stiski. Bilo je vsake vrste žalostnih primerov in nujnih potreb. Toda mnogi reveži niso znali pisati in niso našli nikogar, ki bi jim zastonj napisal njihove prošnje. Marsikdo ni imel niti solda, da bi si kupil papir za prošnjo. Zato so prav ti v velikem številu prihajali v Oratorij in pripovedovali don Bosku o svojem težkem položaju. On jih je potrpežljivo poslušal in jih tolažil. Prvih pet ali šest let je sam opravljal to po sebi nadležno, njemu pa lahko in ljubo delo. Ko je pozneje zavod imel vratarnico, je bil tukaj kak klerik ali kdo drug ob določenih urah na voljo vsem, ki so želeli tovrstno pomoč. To se je dogajalo zlasti v dneh, ko je moral iz Turina. Pogosto je on sam nosil stroške pisanja, ki sčasoma niti niso bili majhni. Od 1847 do 1870 ni bilo dneva, da ne

bi prišel kak prosilec ali celo več. Prošnje za pomoč so bile naslovljene tudi na ugledne in dobrodelne turinske družine. Tako je bilo pomagano tisočim in tisočim, pač glede na možnosti, in Oratorij je iz dneva v dan pridobival ugled. Don Bosko je ljudi, ki so prihajali k njemu po pomoč, vpraševal, ali imajo otroke, in če so pritrdili, jim je dajal dobre nasvete za njihovo krščansko vzgojo in jih spodbujal, da so mu obljubili, da jih bodo pošiljali v Oratorij h katekizmu.

Don Bosko je skrbel tudi za fante, ki so prihajali v Turin na izpopolnjevanje v kaki obrti ali v čem drugem in so jih njihovi znanci s podeželja priporočili njemu.

Karel Tomatis, danes profesor risanja v Kraljevski tehniški šoli v Fossanu, je v letu 1847 študiral slikanje in plastiko pri profesorju Boglioniu. Nekega dne se mu je predstavil don Bosko in ga vprašal, kako mu je ime, od kod je, kako se ima in kako mu gre. Tomatis mu je na vsa vprašanja ljubeznivo odgovoril in ga vprašal: »Kdo pa ste vi?« In don Bosko mu je odvrnil: »Jaz sem poveljnik navihancev. Bivam v Valdoccu. Pridi me v nedeljo obiskat. Boš videl, kako bo prijetno.« Don Bosko je poiskal Tomatisa, ker mu ga je priporočil teolog Bosco, profesor v semenišču v Fossanu. Fant je komaj čakal nedeljo. Nestrpno je odhitel v Valdocco, kjer je mrgolelo mladih fantov, zvečine obrtnikov. Od tiste nedelje naprej je Tomatis prebil v Oratoriju vse nedelje in dostikrat tudi dneve med tednom.

Ko je nekega četrтка prišel v Oratorij, je tam našel veliko število dijakov in študentov iz raznih turinskih zavodov, ki so se menili z don Boskom in se ves popoldan do poznega večera zabavali z igrami in telovadnim orodjem. Don Bosko je bil vedno med njimi in je z istimi svetimi pobudami, s katerimi je privlačil preproste fante iz ljudskih plasti, pridobival tudi fante iz meščanskih družin ter jih z isto ljubeznijo navezoval nase. Večino teh fantov je poznal že prej, ko je poučeval katekizem v mestnih šolah, druge pa so pripeljali njihovi tovariši.

Če ob takih priložnostih ni bil tako telesno utrujen kakor ob nedeljah, pa je moral zaradi boljše vzgoje, izobrazbe in nadarjenosti teh fantov bolj napeti svoje duševne zmožnosti in se je prav tako do konca utrudil. Brez prenehanja je moral odgovarjati na najrazličnejša šolska vprašanja in znanstvene probleme ter istočasno načrtovati možnosti za pogovore med počitnicami.

Ob slovesu jim je priporočal, naj se varujejo brezdelja in pridno izpolnjujejo svoje šolske obveznosti. Dodajal je: »Nikakor ne mislim, da se morate učiti od jutra do večera brez vsakega razvedrila; ker vas imam rad, vam želim, da si v prostem času privoščite vsake vrste zaposlitev, če le ni nevarnosti za greh. Vendar si ne morem kaj, da vam ne bi med vrstami zabave svetoval tiste igre, ki so

vam lahko v korist. Sem sodijo zanimanje za zgodovino, zemljepis, mehanične in proste spretnosti, petje, igranje na kako glasbilo, risanje, razne vrste študija in domačih del, ki vam, medtem ko vas zabavajo, dajejo priložnost, da si pridobite koristne navade in uporabno znanje, s čimer boste naredili veliko veselje staršem in predstojnikom. Ko pa se vam kak dan ne bo nič ljubilo, pa krasite oltarčke, lepšajte podobe, urejajte zvezke, knjige in druge stvari.

Lahko se zabavate tudi z igrami in delom, ki razvedri in ne obtežuje duha in telesa. Vendar nikdar brez potrebnega dovoljenja. Med zabavo dvignite svojega duha k Bogu ter darujte svojo zabavo v njegovo slavo.« Poleg tega je vedno ponavljal: »Prejemajte svete zakramente, gojite pobožnost do presvete Device Marije; bežite pred slabim branjem bolj kot pred kugo; izogibajte se slabih tovarišev bolj kot kačjega pika.«

Ob četrtnih je prav tako zbiral na pogovor in predavanje svoje katehiste in učitelje ter drugo osebje, zaposleno v prazničnem Oratoriju. Ko so prebrali kako poglavje iz pravilnika, je vsakega izmed njih spodbujal, da bi vestno izpolnjeval tisti del pravilnika, ki se tiče njegovega opravila. Če je ugotovil kako pomanjkljivost, ki bi jo bilo treba odpraviti, je vsem priporočil največjo zavzetost. Prosil jih je, da bi bili čim bolj zgledni pri pobožnih vajah in da bi se, če bi se hoteli spovedati, spovedovali v Oratoriju, ker dober zgled izredno spodbuja k dobremu in vabi vse k prejemu svetih zakramentov. Spodbujal jih je, zlasti zato, ker so bili bolj izobraženi, da bi v času odmora pripovedovali lepe zgledne. Zlasti jim je priporočal veliko spoštovanje duhovnikov v Oratoriju in jih spodbujal, da bi vedno povedali, če bi morali iz katerega koli vzroka oditi. Pogosto je ponavljal: »Če boste opazili ali slišali kaj neprimernega za ta sveti kraj, povejte to na skrivaj predstojniku, ki bo poskrbel, da ne bo nastala žalitev Boga.«

Tako don Bosko ni niti trenutek počival, temveč je samo spreminjal vrsto dela od pisanja pisem in raznih knjižic do pridiganja in spovedovanja. Za vse to je bil vedno pripravljen. Na raznih zborovanjih z malo ali več ljudmi je večkrat na dan imel nagovor o kaki verski resnici ali izpolnjevanju katoliške morale.

Če je šel pridigat zunaj Turina, ga je ob vrnitvi vedno čakal topel sprejem. Fantje iz Oratorija so poizvedeli, kdaj se bo vrnil, in so ga šli čakati k mostu na Padu ali k Moskovskemu mostu. Zbralo se jih je več deset. Kakor hitro so se prikazali konji omnibusa, so zagnali v pozdrav silen »Naj živi don Bosko«.

Vsi so se zagnali k njemu in obdali kočijo. Kočijaž se je dvignil, jih ošteval, jim grozil z bičem, jim dajal zveneča imena, pa ni nič dosegel, ker so pritekli drugi in vzklikali; tako so prišli v Turin. Ljudje so se ustavljali, da bi videli to množico veselih in zasoplih dečkov, medtem ko jih je don Bosko smehljaje se

pozdravljaj z roko in jih klical po imenu. Ko se je potem vozilo ustavilo, so dečki naredili tako gnečo pred vrati, da potniki niso mogli izstopiti. Kočijaž je skočil s kozla, in da bi naredil prostor, je delil klofute levo in desno. Don Bosko je izstopil in mu rekel: »Ubogi sinovi! To so moji prijatelji, da boste vedeli.«

»Take prijatelje imate! Se vidi, da jih ne poznate; sami razbojniki, lenuhi, razgrajači. Stran od tu!«

Sedaj so se vsi stisnili okoli don Boska, mu poljubljali roko ter ga spremljali domov, medtem ko je kočijaž majaje z glavo ves togoten odhajal.

Še en dogodek. Na večer Vernih duš 1853 so se fantje iz konvikta vračali s pokopališča. Don Bosko je malo zaostal. Kar nenadoma so loščilci čevljev, dimnikarji in prodajalci vžigalic zagnali silen krik, mu stekli naproti, ga obdali in vzklikali tisočkrat živel. Don Bosko se je smehljaje se ustavil. Konviktovci, med katerimi je bil tudi fant z imenom Janez Francesia, so zadržali korak in začudeni opazovali nenavaden prizor. Na cesti so se začeli zbirati ljudje. Stražniki iz bližnje mestne četrti niso vedeli, ali naj dajo znak za preplah. Pritekli so karabinjerji in menili, da gre za spopad, tatvino ali nesrečo. Toda don Bosko se je počasi pomikal sredi tistega zmagoslavja nove vrste, ki je dokazovalo, kako velik vpliv ima vera na duše teh dečkov.

16.

POGLAVJE

Pust v Oratoriju – Katekizem v postnem času – Don Boskova gorečnost pri iskanju fantov za katekizem – Neprijetna, a zabavna srečanja – Sredina postnega časa

V PREJŠNJIH POGLAVJIH TEGA ZVEZKA smo podali celoten pregled don Boskovega prizadevanja skozi tri desetletja. Sedaj bomo nadaljevali kronološko, zlasti zato, ker so se javni dogodki tako tesno prepletali z don Boskovim življenjem, da nam njihov prikaz v ustreznem trenutku pomaga spoznati plemenite cilje, ki jih je hotel doseči s svojim delom.

Sedemnajstega februarja 1847 je bila pepelnica in don Bosko je pripravljal vse potrebno za katekizem, ki so ga imeli vsak dan v postnem času. Ukrepi in odredbe tistega leta služijo za zgled vsem nadaljevalcem njegovega dela vse do današnjega dne. Veliko pozneje je bilo vse natisnjeno v Pravilniku prazničnih oratorijev.

Šesto nedeljo pred veliko nočjo je začel don Bosko opozarjati fante, da bo prihodnjo nedeljo ter v ponedeljek in torek karneval ali pust in da bo ob tej priložnosti veliko različnih prireditev, ki jim bodo gotovo zelo ugajale. Hotel jih je zavestno odtegniti razgrajanju v mestu, kjer bi lahko videli in slišali za svoje duše škodljive reči; hotel jih je rešiti slabe tovarišije, ki misli, da je sredi občega veseljačenja in razgrajanja vse dovoljeno. Fantje so z navdušenjem pozdravili don Boskovo pobudo in dobresedno preplavili Oratorij, kjer so dobili vse mogoče pripomočke, da so se do sitega zabavali. Don Bosku je z obilnimi dobitki in dobrimi malicami uspelo fante zaposliti, da so pozabili na vse pustno dogajanje v Turinu. Istočasno pa je s pobožnimi vajami posvečeval duše, zadoščeval za žalitve, ki so jih pustne prireditve povzročale Bogu, in fante nav-

duševal za molitev za duše v vicah. Opravili so vajo za srečno smrt in na pustni torek popoldne sta don Bosko in don Borel v kapelici pripravila vesel pouk v obliki dvogovora, ki je silno zabaval dečke. Blagoslov z Najsvetejšim je končal pobožne vaje v cerkvi. Nekaj let pozneje je don Bosko želel, da bi opravili tudi pete večernice. Po vsem tem se je začelo razigrano razveseljevanje, ki je trajalo do poznega večera. Najbolj priljubljena igra na ta dan je bila »pignatta« ali razbijanje na vrvi obešenih loncev z zavezanimi očmi. Na vrvi je visel lonec, napolnjen s sadjem, sladkarijami in drugimi dobrotami, včasih tudi z vodo, repo, krompirjem, in fant z zavezanimi očmi in s palico v roki je skušal ta lonec razbiti. Tovariši so ga vodili in kričali: naprej, nazaj, na levo, na desno pa zopet: udari, pusti. Ubogi revež je bil tako zmeden, da ni vedel, kaj bi naredil, in je v prazno mahal sem in tja. Končno se je zbral, skušal prisluhniti večini, se pripravil, točno določil mesto in udaril. Navadno so ga »vodniki« speljali daleč od lonca, toda včasih se mu je le posrečilo, da je prišel bliže. Le redkokdaj pa je udaril na pravo mesto. Če je udaril mimo, so se mu vsi smejali, če pa je končno le zadel, so se vsi vrgli na vsebino, ki je padla iz lonca. Kdor je zadel, je dobil nagrado in bil oklican za junaka. Strgal si je ruto z oči, vrgel palico vstran in se vrgel v gnečo, da bi tudi on kaj dobil. Ko so razbili eno »pignatto«, je prišla na vrsto druga in zabava se je nadaljevala. Nekaj let pozneje so v slovesnem sprevodu nosili po dvorišču sem in tja slamnatega moža, ki je predstavljal pusta, burno vzdikali in kričali in ga nato zažgali.

Na pepelnično sredo so začeli priprave za postni katekizem. Ker je don Bosko hotel, da bi bila vsaka skupina ali razred sestavljen samo iz desetih ali dvanajstih učencev, je bilo potrebno veliko katehistov; če jih ni bilo, jih je bilo treba poiskati. Vsak katehist je dobil list ali knjižico s seznamom njegovih učencev. Vanjo je vsak dan zapisoval obdelano snov in oceno iz vedenja in znanja. Nič manj pomembno ni bilo, kako razporediti razrede in določiti mesto učencem.

Prvo postno nedeljo so fante razporedili po starosti in znanju. Odločili so, da bodo morebitne odrasle, a v verskem nauku nepoučene fante poučeval sam don Bosko. Katehisti so se potrudili, da bi učence poučili v glavnih skrivnostih vere in da bi bili še pred koncem postne kateheze dobro seznanjeni zlasti s spovedjo in obhajilom. Ker posebno zidarski vajenci in tisti iz mehaničnih delavnic niso mogli obiskovati verouka v svojih župnijah v času, določenem za katekizem, je don Bosko prevzel težko nalogo, da so v Oratoriju vsako popoldne v postnih dnevih poučevali verouk od pol do ene ure in pol. Na tak način so fantje lahko pravočasno kosili, šli h katekizmu, bili spet v šoli, delavnici ali tovarni, ne da bi se učitelji in gospodarji mogli pritoževati.

V ponedeljek po prvi postni nedelji se je začel katekizemski pouk, ki mu je celih 30 let načeloval sam don Bosko. Način, kako je vabil dečke, je bil zelo privlačen. Malo po kosilu je po zgledu sv. Frančiška Saleškega za to izbran deček vzel velik zvonec in ga neusmiljeno vihtel v okolici oratorija. Klic zvonca je opozarjal starše in otroke na katekizem: starše, da so poslali otroke k verouku, otroke pa, da so se ga udeležili. Bilo je zanimivo opazovati, kako so po nekaj minutah od vseh strani prihajale trumice dečkov, se pridružile malemu zvonarju, ga spremljale na njegovi poti in tako poleg glasu zvonca s svojim zgledom vabili k verouku druge in jih vodili v Oratorij. Čez približno pol ure je bil Oratorij poln dečkov. Vsak se je vključil v svojo skupino in z zgledno pozornostjo bil pri pouku svojega katehista.

Don Bosko je takoj od začetka natančno pazil, ali je med obiskovalci katekizma bil kdo že zadosti star in poučen, da bi šel k birmi. V takem primeru je najprej naprosil kakega škofa, da bi prišel delit birmo v Oratorij. Ko ga je našel, je prihodnje birmance razdelil v več skupin in poskrbel, da so bili s posebnimi katehezami ustrezno pripravljeni na sprejem tega zakramenta. Želel je, da prejmejo birmo nekako sredi posta, da je potem ostalo še zadosti časa za pripravo na veliko noč. Če ni bilo škofa ali ga je bilo težko dobiti, je skrbno ohranil imena prosilcev in ta obred preložil na drug čas.

Ker je ugotovil, da veliko fantov ni moglo prihajati k verouku v popoldanskih urah, je uvedel večerni katekizem. To je bil začetek danes splošno razširjenega katekizemskega pouka za katoliške delavce in vajence v postnem času.

Tudi v soboto popoldne je bil katekizem in tisti, ki so želeli, so lahko šli k spovedi. Don Bosko je celo izrazil željo, da bi se veroučenci v postnem času vsaj enkrat, če ne večkrat spovedali, da bi preprečil naval, ki je običajen v času velikonočne spovedi. Tako je spovedniku olajšal delo, skrajšal spoved grehov in verniki se zaradi dolgega čakanja niso naveličali.

Toda don Bosko se ni zadovoljil s tem, da so nekateri fantje sami od sebe prišli k verouku, temveč je zlasti v postnem času sam šel iskat veroučence. V tistih prvih časih so ga dostikrat videli, kako je hodil po stopnicah hiš in palač, ki so jih gradili, se sprehajal po mostovih, se pogovarjal s podjetniki in mojstri in potem klical k sebi zidarske vajence ter jih vabil h katekizmu. Ljudje, ki so hodili po ulicah, so se ustavljali in začudeno gledali duhovnika, ki je skakal tam visoko po deskah in se vzpenjal po lestvah. Nekateri so menili: »Je ta duhovnik tam zgoraj znorel?«

Drugi so vpraševali: »Kdo je vendar to?« Tisti, ki so vedeli, kdo je, so govorili: »Oh, kdo naj bi bil? Don Bosko je; zbira dečke.«

Don Bosko je hodil obiskovat lastnike oziroma šefe v predilnicah, železarskih in lesnih tovarnah in prosil, tudi v njihovo korist, da so dovolili svojim vajencem hoditi h katekizmu v Oratorij. Njegovi razlogi so bili tako prepričljivi, da ni bilo ovir in so rade volje dovoljevali. Fantje so ob opoldanskem zvonjenju zapuščali delovno mesto, šli hitro domov kosit in nato tekli v Valdocco. Vedeli so, da jih tam čaka tisti duhovnik, ki jih ima tako zelo rad. Tukaj so se udeležili verouka in nato spet šli na svoje delo. Ko so lastniki tovarn videli, kako so bili njihovi vajenci navdušeni za don Boska in kako so iz dneva v dan postajali bolj poštene, pridni in zavzeti za delo, so jim rade volje dodali še pol ure prostega časa, da jim ni bilo treba tako naglo jesti in so imeli več časa za katekizem.

Ko je don Bosko naletel pri vratih kake hiše na dečka, ga je ustavil in vprašal:

»Kako ti je ime?«

»Jakec, Anton.«

»Kako se imaš? Je vse v redu?«

»Da, vse v redu.«

»Koliko si star?«

»Devet, deset, dvanajst let.«

»Si kaj priden?«

Deček je skremžil obraz.

»Imaš še očeta in mater?«

»Da.«

»Je še kdo drug v vaši hiši?«

»Da, stari oče.«

»Imaš brate in sestre?« »Da.« Fant je naštel, koliko jih je.

»Si bolj priden ti ali oni?«

»Jaz.«

»In tvoj oče in mati, sta zdrava?«

»Da.« Ali pa: »Moj oče je bolan.«

»In tvoj stari oče je še mlad?«

»Ne, star je že.«

»Bi bil tako dober, da bi mi naredil eno uslugo?«

»Da.«

»Ne boš pozabil?«

»Nikakor ne.«

»Ko se boš vrnil domov, povej staremu očetu, da mu don Bosko želi lep in srečen dan. Vzemi tole svetinjico in jo daj očetu ter reci, da ga don Bosko pozdravlja.« Deček je ves vesel tekkel domov, da je izpolnil naročilo, stari oče, oče in mati pa so bili vsi iz sebe zaradi ljubeznivega pozdrava. Če je bilo svetinjic zadosti za

vse člane družine, so jih slovesno razdelili. Ko je potem don Bosko spet drugič šel mimo tiste hiše, so vsi prihajali pred vrata in se mu zahvaljevali za pozdrave in tako ljubeznivost. Don Bosko se je zadržal v pogovoru, jih spodbujal, da bi otroke pošiljali k verouku, in rekel hišnemu očetu: »V soboto mi morate narediti uslugo.«

»Presneto, lahko si mislite. In v čem je ta usluga?«

»Pošljite vso vašo družino k spovedi. Velika noč je blizu.«

»Brez nadaljnega. Pa tudi jaz bom prišel, ker sem je potreben. Pri moji veri. Že dve leti nisem bil pri spovedi.«

»Prav. Le pridite in uredili bomo stvari kot dobri prijatelji.«

»Slišali boste prav debele, kakor jih ni ne v nebesih ne na zemlji.«

»Prav take me najbolj zanimajo.« S takim ravnanjem je sredi smeha in šal storil dušam veliko dobrega.

Taki prizori so se ponavljali skoraj vsak dan, kjerkoli se je pojavil, tudi zunaj Turina.

Nedaleč od Oratorija, tako proti vzhodu kakor proti zahodu, je bilo nekaj hiš z velikim dvoriščem. Tukaj je živelo natrpanih nemalo revežev. Tu so se ob določenih urah zbirale ženske in v prijetni družini opravljale svoja dela. Don Bosko se je pojavil pri vratih, jih veselo pozdravil in v šali vprašal: »Hola, imate kaj otrok na prodaj?«

»Oh, don Bosko, naši otroci niso blago za prodajo.«

»Ne zame, temveč za Gospoda, ki bi jih rad imel in vam jih bogato plačal. Torej, pošljite mi jih k verouku.« In matere so se smejale in obljubile.

Toda ne smemo misliti, da je bilo tako zbiranje otrok brez težav. Niso se vsi odzivali na njegovo prvo povabilo. Nekateri so sicer privolili, vendar s težkim srcem. Imel je opravka z robotimi ljudmi, tako v besedah kakor tudi v vedenju, drugi so izrabili priložnost in ga prosili za miloščino, ki jim je ni mogel odreči. Poleg tega je bilo v pritličju teh hiš veliko beznic in pivnic in zato tudi priložnosti za neprijetna srečanja. Pa vendar je don Bosko, ki je bil tako rahločuten, s previdno potrpežljivostjo prenašal in skrival svojo užaljenost. Ko je predvideval, da ne bo koristi, ni nikogar karal, temveč je bil z vsemi poln dobrote.

Pustimo ob strani neprijetna doživetja in povejmo eno izmed bolj šegavih.

Neki Tes... je živel nedaleč od Oratorija. Imel je navado, da se je skoraj vsak teden napil do mrtvega. Če je v takem stanju srečal don Boska, je začel pogovor:

»Oh, don Bosko!« je vzklikal. »Vi ste res odličen duhovnik. Tako rad vas imam. Dovolite mi, da vas poljubim, dovolite mi ...«

»Oh, nikakor ne,« je odgovarjal don Bosko in se branil takega izraza prijateljstva.

»Toda ali je v tem kaj hudega, če poljubim tako dobrega duhovnika, kot ste vi? Če bi bil slab, vas ne bi nadlegoval. Že vem, kako bom storil. Obljubljam vam, da bom v nedeljo prišel k vam k spovedi. Toda potem se boste dali poljubiti.«

»Pridite, kadar in kakor hočete. Rade volje vas bom poslušal in vam naložil zelo lahko pokoro. Toda sedaj mi dovolite, da grem, ker se mi mudi.«

»Pa nikar ne mislite, da sem pijan.« In začel je z negotovimi nogami meriti cesto. »Malo slab sem v nogah, ker sem ga malo več potegnil, vendar popolnoma obvladam svoje duševne zmožnosti. In če bi pil tistega kislega, no, ne rečem, toda tokrat sem pil onega odličnega, prav odličnega. Vinum laetificat cor hominis« (vino razveseljuje človekovo srce). Medtem je polagal svoje roke don Bosku na ramena. Don Bosko se ga je z vso svojo mirnostjo komaj rešil, vendar se je pri tem varoval vsakega nasmeha, ki bi mogel pomeniti prezir, ali besedice, ki bi mogla žaliti. Varoval se je, kakor je sam rad ponavljal, antipatij, ki lahko tako v življenju kakor ob smrtni uri odbijejo duhovnika od človeka, ki bi potreboval pomoči. Njega so namreč zelo pogosto klicali k umirajočim v okolici Oratorija.

Tako se je bližala sredina postnega časa in razredi veroučencev so polnili ves Oratorij. Toda tistega četrтка se je don Bosko moral odločiti, da ne zbere fantov; preprečiti je hotel neke šale, ki so bile vzrok prerekanja in pohujšanja. Župljani starega kova, navezani na stare običaje, so imeli navado, da so na ta dan poslali kakemu znancu žago ali pa poslali ponjo kakega naivneža pa tudi prebrisanca, ki pa se ni zavedal niti dneva niti šale, ki so mu jo nastavili. Ko je prišel po žago, so ga sprejeli s kričanjem, ploskanjem in grdimi besedami. Nekateri so iz papirja izrezali žago, jo pripeli na suknjič kakega tovariša in začeli razgrajati okoli njega. Toda ker niso bili vsi enako razpoloženi za igro, so se zlasti tisti, iz katerih so se norčevali, užalili in neredko so nastali neprijetni prizori. Ker teh navad, samih po sebi popolnoma nedolžnih, niso mogli odpraviti in jih don Bosko ni hotel prepovedati, je položaj rešil tako, da jim je dal popoldne prosto.

17.

POGLAVJE

*Oratorij, šola spoštljivosti – Župniki delajo težave – Izpit iz katekizma
– Pripuščanje k prvemu obhajilu – Nadškofovo pismo in nova župnija
zapuščenih dečkov – Blagoslovitev križevega pota v Valdoccu – Velika noč –
Nagrade in loterija – Vedno novi fantje pri katekizmu*

ORATORIJ SV. FRANČIŠKA SALEŠKEGA je bil šola spoštljivosti in pokorščine do vseh, ki so na zemlji predstavljali Božjo avtoriteto. Don Bosko je v prvi izdaji Preskrbljenega mladeniča jasno zapisal: »Pokoravajte se vsakemu vašemu cerkvenemu in svetnemu predstojniku, kakor tudi vašim učiteljem, tako da ponižno in spoštljivo sprejemate njihove nauke, nasvete in opozorila v prepričanju, da vse, kar delajo, delajo samo v vašo korist. Zlasti vam priporočam veliko spoštovanje duhovnikov. Kadar govorite z njimi, se v znamenje spoštovanja odkrijte, tako tudi, če jih srečate na poti. Spoštljivo jim poljubite roko. Glejte, da jih ne boste žalili ne z besedami ne z dejanji. Kdor ne spoštuje Božjih služabnikov, se mora bati ostre Božje kazni.«

Tistim, ki niso več prihajali v Oratorij, je zabičeval: »Storite vse, kar je v vaši moči, da boste izpolnjevali dolžnosti dobrega kristjana v vaših župnijah. Vaš župnik je tista od Boga določena oseba, ki se mora posebno truditi za zveličanje vaše duše.«

Ker je skušal še natančneje razložiti svojo misel, je v naslednjih izdajah te zlate knjige mlade in stare spodbujal k pogostemu prejetju zakramentov v združenjih in oratorijih. Poudarjal je: »Izjema naj bo velikonočno obhajilo, ki ga je treba prejeti v domači župniji; tudi ko se da, prejmite zaradi dobrega zgleda svete zakramente v vaši župnijski cerkvi.« To je veljalo tudi za obhajila med tednom.

Turinski župniki so dobro vedeli, kako je don Bosko vzgajal svoje fante, saj so videli sadove take vzgoje ob srečanjih, ko so jim fantje izkazovali vse spoštovanje. Za to so mu bili tudi hvaležni. Toda kljub temu da so bili don Boskovi prijatelji, nekateri niso radi v njegovem Oratoriju gledali 'protioltarja', ki je stal pred njihovo župnijsko cerkvijo. In prav to leto so se obrnili na nadškofa z novimi pritožbami. Sedaj ni šlo več za skromen nedeljski katekizem v stisnjenih prostorih, temveč za slovesen postni katekizem, ki so ga imeli istočasno v vseh mestnih župnijah. In v Valdoccu je bilo toliko veroučencev, kot jih niso mogle spraviti skupaj vse župnije. »Čigava je dolžnost poučevanja?« so vpraševali. »Kdo ima dolžnost, da na način izpita določi, ali kak otrok zadosti zna krščanski nauk, in ga zato lahko pripustimo k obhajilu, bodisi za vedno ali za določen čas? Ali ni pravica župnika, da on podeli prvo obhajilo svojim župljanom? Kako bo mogoče preveriti, kdo je zadostil obveznosti velikonočne spovedi in obhajila?« In nekdo je dodal, da bi zato, da bi to vprašanje enkrat za vselej končali, imenovali don Boska za kaplana v kaki gorski župniji.

Don Bosko jim je zatrjeval, da večina njegovih fantov niso stalni prebivalci mesta. Drugih pa njihovi starši ne pošiljajo v župnije. Vendar mu o tem ni uspelo prepričati teh dobrih duhovnikov.

Zato je povabil župnika cerkve karmelske Matere Božje teologa Dellaporta v Oratorij, da bi osebno preveril njegove izjave. Prišel je, se pomešal med fante in jih vpraševal, iz katere župnije prihajajo: »Jaz sem od svetega Blaga,« je dejal eden.

»In kje je ta župnija?«

»V Bielli.«

»In ti?« je vprašal drugega.

»Jaz sem iz svete Filomene.«

»Kje pa je to?«

»Ob Comskem jezeru.«

»In ti?« se je obrnil k tretjemu.

»Jaz sem od svete Cite.«

»Svete Cite?«

»Da, svete Cite pri Genovi.«

»In jaz od svetega Evzebija pri Vercelliju.« In tako naprej. Pravili so, da so iz Novare, iz Novija, iz Nice in drugih mest in vasi.

»Kje pa stanujete tukaj v Turinu?«

Nekateri so vedeli za ime ulice in so poznali hišno številko, niso pa vedeli, v katero župnijo spada stanovanje. Drugi so v kratkem razdobju nekaj mesecev

večkrat menjali stanovanje, ker so šli s svojim predelavcem. Drugi so si vsak večer poiskali priložnostno prenočišče. Nekateri niso več stanovali pri starših, drugim so bližnji sorodniki pomrli, nekateri jih pa sploh niso nikdar poznali. Teolog Dellaporta je po tem odkritem pogovoru s fanti jasno videl, koliko dobrega stori don Bosko za te fante, ki so jih zares vsi zapustili.

Tudi don Gattino, župnik iz Borgo Dore, kamor je po cerkvenem pravu spadala Pinardijeva hiša, je nekega dne obiskal don Boska. Ko si je ogledal Oratorij in šolske prostore, mu je rekel: »Vse je v redu. Toda ne vem, kako boste mogli nadaljevati svoje delo, če vam bodo župniki nasprotovali. Jaz vam s svoje strani zagotavljam, da vas bom na prvem sestanku župnikov branil, kolikor bom mogel.«

»Zelo sem vam hvaležen,« je odvrnil don Bosko, toda razumeli boste, da vprašanja ni mogoče rešiti tako, kakor bi oni želeli. Jaz lahko rečem tem fantom, da naj poizvejo najprej, kje je njihova župnija, in potem tam opravijo svojo velikonočno dolžnost. Toda ali bodo oni hoteli zapustiti Oratorij? In ali se ne bodo izgubili po ulicah in okolici mesta, če jih bom jaz odslovil? In kdo jih bo tam mogel zbrati? In če bodo naredili kako potegavščino, kdo bo odgovarjal zanje?«

»Imate prav,« je dejal don Gattino, »toda – bomo pač videli.«

Prišel je tudi p. Serafin da Gassino, župnik pri Naši angelski Gospe, ki je poznal med fanti več kot enega in je vedel za njihovo cerkveno pripadnost. Povedal je to don Bosku, ta pa mu je odgovoril: »Meni ni težko odsloviti vse te fante. Naj se župniki zavzamejo zanje. Meni je dovolj ena sama nadškofova beseda in bom šel v Castelnuevo, kjer ne bom imel teh težav.«

»Imam predlog, ki bi verjetno mogel spraviti v red to zadevo,« mu je rekel novi obiskovalec. »Ali ne bi bilo mogoče, da bi v tem postnem času pripeljali v mojo župnijo tiste fante, ki spadajo k meni, in nekaj tistih, ki nimajo stalnega bivališča. Prepustil vam bom eno izmed spovednic in tam boste lahko storili toliko dobrega, kolikor boste hoteli.«

»Na videz je stvar zelo preprosta,« je dejal don Bosko, »toda v tem primeru bi raje popeljal fante k svojemu župniku pri svetem Simonu in Judi. Če bi prišel v vašo cerkev, bi prišli z menoj tudi fantje iz drugih župnij, ker se ne bi hoteli ločiti od mene; bi jim dovolili, da bi ostali pri vas? To bi pomenilo, da bi se spor med župniki še povečal. In če bi prišlo vseh mojih sedemsto fantov, kam bi jih dali? In če bi vi izključili tiste, ki ne spadajo v vašo župnijo, jaz ne bi mogel dopustiti, da bi ostali zapuščeni na cesti. In potem, dragi gospod župnik, pomislite še eno stvar, če ne drugače vsaj v teoriji: jaz bi moral postati vaš kaplan.«

»Imate prav,« je sklenil župnik Naše angelske Gospe. »Vprašanje ni tako preprosto, kakor se zdi na prvi pogled. Za zdaj naj bo zadosti. O tem bomo še govorili. Videli bomo, kaj bo odločil zbor župnikov.«

Nazadnje je prišel še župnik od svetega Avgušтина, teolog Ponzati, ki je bolj kot drugi terjal izvajanje pravice velikonočnega katekizma. Dolgo sta razpravljala z don Boskom, ki je znal s pametnimi razlogi braniti svoje stališče, a je bil vedno pripravljen, da se vda, če bi tako odločili cerkveni predstojniki. Don Boskova mirnost in neovrgljiva moč njegovih razlogov sta zmedla uglednega sogovornika, ki je ob slovesu odločno sklenil: »Naj zbor župnikov odloči, kakor meni, da je prav. Jaz si pridržujem pravico izpita za pripustitev k prvemu obhajilu.«

Don Bosko ga je opozoril, da gre za stotine fantov na leto. Toda dobri župnik je še enkrat ponovil svojo zahtevo.

Ko je prišel teden trpljenja, je don Bosko naročil katehistom, naj izprašajo svoje veroučence in jih, če ugotovijo, da so zadosti pripravljeni, pripustijo k prvemu obhajilu. V ta namen naj v poseben seznam zapišejo svoje ocene in ga izročijo njemu, da vnese podatke v župnijsko knjigo. Pri izpitu je bil navzoč tudi don Bosko v spremstvu drugih duhovnikov.

Toda fante iz župnije svetega Avgušтина je poslal njihovemu župniku.

Ko je župnik zagledal tisto množico fantov, je malo ostro dejal: »Kaj hočete od mene?«

»Izpit iz katekizma za prvo obhajilo.«

»Pridite drugič, sedaj nimam časa.« Fantje so se vrnili v Oratorij in pravili: »Župnik nas ni hotel sprejeti na izpit.«

»Toda,« jim je rekel don Bosko, »ste mu povedali, da vas jaz pošiljam?«

»Tega ne.«

»No, torej, pojdite nazaj in ga v mojem imenu prosite, da vas izpraša.«

Fantje so se vrnili. Namesto župnika so v zakristiji dobili njegovega namestnika in mu v don Boskovem imenu ponovili prošnjo. Zakristan jih je premeril od pet do glave. Bili so odrasli in nekateri so nosili celo brado. »Kako?« je vzkliknil prezirljivo; »čudna zadeva! Da morate še iti k prvemu obhajilu? Pa tako majhni! Zdi se, da ste dolgo čakali. Ni kaj reči.« In tako naprej v tem tonu.

Ubogi fantje, ki so se z velikim samopremagovanjem odločili, da se bodo podvrgli tistemu izpitu, so se zmedeni in ponižani vrnili k don Bosku in rekli, da o kaki podobni preizkušnji ni več govora. Don Bosko se je odpravil k nadškofu in mu prikazal celoten položaj. Monsinjur si je vzel čas za premislek in obljubil, da bo svojo odločitev sporočil pisno. Zadnje dni tedna trpljenja pred cvetno

nedeljo je don Bosko naznanil, da bo v velikem tednu slovesna tridnevnicca s pridigami na tiste dni in ob tistem času, ki bo najbolj ustrezal večini fantov. Don Boskova in don Borelova beseda dolga leta ni nehala navduševati fante v velikem tednu za vreden prejem evharističnega kruha.

Ker pa je k velikonočni spovedi prišlo veliko ljudi, je don Bosko razporedil dneve, da bi vsi po vrsti mogli zadostiti velikonočni dolžnosti. V ponedeljek po cvetni nedelji so že od ranega jutra začeli spovedovati najmanjše in otroke, ki še niso bili pri obhajilu; spovednikom, ki jih je povabil na pomoč, je močno priporočil, naj bodo s temi otroki skrajno potrpežljivi in ljubeznivi. Tako jih bodo spodbudili k odkritosrčni izpovedi grehov in k odporu do greha, saj so žal že sposobni žaliti Boga. Zato naj jih spodbudijo k obžalovanju grehov in jim če le mogoče ne odrečejo odveze.

Za tiste, ki naj bi šli k prvemu obhajilu, bi, če bi jih bilo veliko, določil poseben dan. Pri tem se ni oziral na starost in na ustaljene navade, temveč jih je pripustil k angelski mizi takoj, ko so bili sposobni razlikovati kruh od kruha. Veliko mu je bilo do tega, da se Jezus čim prej polasti njihovega srca. V določenih primerih se je držal tudi škofijske navade, da je koga v enem letu samo enkrat, dvakrat ali trikrat pripustil k obhajilu; pač glede na prošnjo, ki so jo izrekli starši ali varuhi. Namen tega je bil prisiliti jih k obisku postnega katekizma še za kako leto, kajti brez te obveznosti nekateri ne bi prišli.

Don Bosko je imel navado, da je pripuščal k obhajilu za stalno, in to ne samo tistih, ki so bili dobro poučeni glede resnic svete vere v velikonočnem času, temveč kadar koli v letu, tudi brez posebnih zunanjih slovesnosti.

Da bi don Boska rešil ovir, mu je mons. Franson na veliko sredo poslal naslednji dopis:

30. marec 1847

Zelo spoštovani gospod voditelj!

Potem ko sem temeljito premislil, kar mi je vaša cenjena in spoštovana oseba predložila prejšnji dan, sem se odločil, da vas s pričujočim pismom pooblaščam, da smete pripravljati in pripuščati k svetemu obhajilu mlade, ki obiskujejo vašo cerkveno ustanovo. Da pa bodo posamezni župniki, pod katerih cerkveno oblast bi taki fantje spadali, mogli te svoje vernike poznati, je primerno, da jim vi sporočite, koga ste po mojem pooblastilu pripravili in pripustili k prvemu obhajilu, potem ko ste preverili njegovo versko znanje. Priložite njihova imena in s tem dokažite, da so zadostili velikonočni zapovedi v njim namenjeni kapeli.

Zgoraj omenjeno pooblastilo velja za iste fante tudi za zakrament birme s pravico, da jim izdate ustrezne birmanske liste. Prejmite izraze mojega globokega spoštovanja vaše milosti od vdanega

D. O. S. Alojzija, nadškofa

Turin, gospodu don Janezu Melhiorju Bosku.

S tem formalnim odlokom je bila župnikom za vedno vzeta možnost nasprotovanja, ki jih ne bi mogli imeti za neupravičena, če nadškof ne bi izrazil svoje volje.

Mons. Fransoni je župnikom takole odgovarjal: »Kapelice oratorijev so župnije tistih fantov, ki jih obiskujejo.« In ko je naštel razloge, zakaj je don Bosku podelil tako pooblastilo, je dodal: »Ker živimo v okoliščinah, ko je toliko tujih otrok brez stalnega bivališča, in zaradi dejstva, da so v letih, ki so sama po sebi zelo nemirna in spremenljiva in bi brez oratorijev, ki bi jih skušali pritegniti, mnogi ne hodili v cerkev, je dobro, da tako ukrepamo. Sicer bi veliko otrok raslo v verski nevednosti in bi bili izpostavljeni mnogim nevarnostim.« Župniki so se brez ugovaranja uklonili nadškofovi odločitvi in don Bosko je Oratorij rad imenoval »župnijo zapuščenih otrok«.

Nadškofovo pismo je močno potolažilo don Boska in dalo tudi večji polet njegovim katehistom, ki niso varčevali z žrtvami in napor, da bi te uboge fante čim bolje pripravili na svete zakramente, jih navdušili za obhajanje tridnevnic, ki se je začela na veliki četrtek ob uri, ki je bila prej določena za katekizem, in upoštevali topla priporočila, ki jih je od časa do časa dajal don Bosko.

Ti katehisti so prevzemali don Boskovo gorečnost in duha, kajti četudi niso živeli z njim v skupnem življenju, je bil sedaj eden sedaj drugi vedno od jutra do večera ob njegovi strani. Pazili so na vsak njegov korak, se navduševali ob njegovem zgledu in ga posnemali tudi v tistih pobožnih dejanjih, ki so se zdela manj pomembna.

Dovolite mi, da se sedaj oddaljim od obravnavanega predmeta.

Don Boskova verovanjska zavzetost se je nenehno kazala tudi v spoštovanju, upoštevanju in ljubezni do tistih bogoslužnih dejanj in pobožnih vaj, ki jih Cerkev svojim vernikom sicer ne nalaga kot obvezne, jih pa odobrava, potrjuje in priporoča. Sem spada uporaba zakramentalov, skupna molitev rožnega venca, udeležba pri cerkvenih pobožnostih, članstvo v cerkvenih združenjih, molitev angel Gospodov, blagoslov jedi pri mizi, opravljanje križevega pota. Kar se tiče te zadnje pobožne vaje, moramo reči, da je globoko doživljal skrivnosti

trpljenja in smrti Jezusa Kristusa. Rad je premišljeval njegove bolečine, o njih govoril in jih tako živo opisoval, da so bili poslušalci ganjeni do solz. To pobožnost je toplo priporočal vsem svojim sodelavcem in tudi pri spovedi.

Zato je že prejšnje leto predložil nadškofu prošnjo, ki jo je sestavil don Borel.

Spoštovana ekszellenca!

Duhovniki, zaposleni z verskim poukom mladine Oratorija sv. Frančiška Saleškega, ki je bil pred kratkim odprt v Valdoccu, nedaleč od tega glavnega mesta, da bi vneli fante, ki prihajajo v velikem številu, za večjo pobožnost, bi radi gojili molitev križevega pota. V ta namen spoštljivo izražajo svojo željo vaši dušnopastirski skrbi.

V tem smislu vas ponižno prosimo, da bi hoteli pooblastiti tistega, ki ga imate za primerne, da blagoslovi ta križev pot.

V pričakovanju v prošnji izražene želje ...

Enajstega novembra 1846 je prišlo dovoljenje za zaželeno blagoslovitev križevega pota z opombo, naj to opravi redovni duhovnik minoritske družine, ki bi ga za to pooblastil njegov predstojnik; pri tem je treba upoštevati pravice nadškofije in tamkajšnje župnije. Dovoljenje sta podpisala kanonik Celestin Fissore, nadškofov generalni provikar, in teolog Gattino, kaplan. Podpis lastnika Franca Pinardija je pričal o njegovi privolitvi. Prvega aprila je fr. Anton iz reda manjših bratov sv. Frančiška, gvardijan samostana sv. Tomaža v Turinu, pooblastil patra Buonagrazia, od ordinarija potrjenega pridigarja in spovednika, da je blagoslovil zgoraj omenjene postaje križevega pota. Don Bosko je za 12 lir kupil štirinajst slik in križev. Njegova revščina mu ni dovoljevala večjega izdatka.

Prvega aprila, na veliki četrtek, je pater Buonagrazia po predpisih svete kongregacije za odpustke in ob navzočnosti mnogih fantov slovesno blagoslovil podobe in križe, nato so jih v procesiji odnesli v kapelo in jih obesili na steno. Pri vsaki podobi so razložili postajo in tako prvič izvedli pobožno vajo križevega pota, kot je podana v Preskrbljenem mladeniču. Vse je bilo popestrjeno s prepevanjem pesmi in kratko spodbudo frančiškanskega patra. Za veliki petek je don Bosko želel, da bi ponovili to pobožno vajo, ki so jo papeži obdarili s toliko odpustki. Ali je bilo mogoče najti učinkovitejše sredstvo za spoznanje neskončne ljubezni Jezusa Kristusa za ljudi in za zavest dolžnosti, da tej ljubezni ustrezno odgovorimo?

Pod vtisom teh misli so vsi fantje Oratorija, v večini rokodelci, praznovali velikonočno nedeljo Gospodovega vstajenja. Kljub temu da je dal don Bosko

vsem največjo svobodo in priložnost, da bi se spovedali pri duhovnikih, ki jih je v ta namen prosil, da so prišli v Oratorij, jih je vsaj sto hotelo samo njemu zaupati skrivnosti svoje vesti.

Toda s tem praznikom, za katerega je don Bosko poskrbel vse, da je zadovoljil svoje fante, še ni bilo konec velikonočnega slavlja.

Na belo nedeljo so slovesno razdelili nagrade tistim, ki so se s svojim obnašanjem in udeležbo pri postnem katekizmu posebej odlikovali. Povabljenih je bilo veliko gostov, ker je don Bosko hotel dati dogodku poseben sijaj. Velikodušno je pohvalil svoje pridne sinove za vse napore, jih spodbudil k novim in v Božjem imenu obljubil še vse bogatejše nagrade v večnosti.

Osemnajstega aprila, drugo nedeljo po veliki noči, so priredili loterijo za vse, ki so med letom obiskovali Oratorij. Ta spored priprave in zaključka velikonočnega časa so ohranili v poznejših letih in je v navadi še danes.

Kakor hitro je bilo konec velikonočnih praznikov, je don Bosko začel priporočati nedeljski katekizem. Prav v tistih tednih je prihajalo v Turin veliko tujih dečkov, da bi se priučili kake obrti ali se zaposlili kot navadni delavci. Veliko teh fantov je prihajalo v Oratorij, zato je bilo treba v cerkvi pripraviti prostor, tako da so prvoobhajance dodelili v novo skupino, novince pa porazdelili v ustrezne razrede.

Ta razporeditev pa ni mogla trajati dolgo časa in don Bosko je novembra spet preoblikoval veroučne razrede. Večina mladih zidarjev je zaradi zime prekinila svoje delo in se vrnila domov. Iz hribovskih krajev pa je prišlo v mesto veliko fantov, da bi kaj zaslužili, kajti v zasneženih gorah je bilo težko za hrano. Nekateri so beračili, drugi so si kot brusači zaslužili kak centezim ali pa s prodajo lesenih izdelkov prišli do najpotrebnejšega za življenje. Večinoma pa so bili dimnikarji. Eni so na povabilo samega don Boska, drugi pa po priporočilu tovarišev zasedli mesta v Oratoriju, ki so jih izpraznili tisti, ki so odšli. Med temi je bilo tudi veliko vrstnikov iz Turina, ki so po lepem času, ki so ga prebili v mestu, iskali lepše in privlačnejše kraje pod toplejšim soncem.

Tem so se pozneje pridružili drugi fantje s podeželja, ki so hodili v ljudske šole. Njihovo število je tako zelo narastlo, da je moral don Bosko v začetku jeseni zanje pripraviti posebno skupino, drugačno od tiste, v kateri so bili obrtniški vajenci.

Tako so se večkrat na leto obnavljale mladinske skupine. Od don Boska je to sicer terjalo velike napore, bilo pa je v veliko duhovno korist njegovih fantov.

18.

POGLAVJE

Potreba po zavetišču – Skupina navihancev – Ponesrečen poskus – Prvi član novega zavetišča – Prvi govor pred spanjem – Prva postelja in prva spalnica – Skromen in neznamen začetek, ki ga blagoslavlja Bog – Jok uboge sirote

DO SEDAJ SE JE DON BOSKO v Valdoccu skoraj izključno trudil za dober potek verskega pouka s katekizmom in za osnovno izobrazbo v nedeljskih, večernih in dnevnih šolah in pri tem skušal mladino navdušiti za krepost in pobožne vaje. Toda zavedal se je še neke zelo nujne potrebe. Vsakodnevna izkušnja mu je pokazala, da bi za določeno število dečkov bilo treba kaj več kot samo šola in praznični zbori. Ti otroci so potrebovali dobrodelno zavetišče.

Veliko fantov, tako Turinčanov kakor drugih, je kazalo najboljšo voljo, da bi živeli kot pošteni in delavni člani človeške družbe. Toda ko so jih povabili, da bi začeli tako živeti in potem tudi nadaljevati, se je pokazalo, da nimajo niti oskrbe niti delovnih navad niti doma, kjer bi mogli živeti. Večkrat so bili prisiljeni živeti v takih okoliščinah in stanovati v tako nevarnih krajih, da so v enem dnevu, celo v eni noči, pozabili na dobre sklepe, ki so jih naredili za prihodnji teden. V resnici je večina izmed njih prenočevala kot poznani ali vsiljeni prenočevalci v hlevih, v utah in na gumnih, pa tudi pod milim nebom, na goli zemlji ali na klopih v javnih sprehajališčih, včasih zviti v klobčič pod stopnicami palač, drugič spet za kakimi vrati, ki so jih po naključju našli odprta, ali v kaki kleti. Nekateri izmed teh nesrečnežev ob nedeljah sploh niso mogli priti v Oratorij, ker so morali delati za vsakdanjo hrano. Don Bosko jim je skušal pomagati, kolikor je mogel in znal; tako je poskrbel za kruh in mineštro (gosta juha), mati Marjeta pa je krpala že zdavnaj dotrajano obleko in perilo. Kaj bi lahko storili še več? Don Bosko, ki je opazoval to revščino, so dostikrat slišali vzklíkati: »Kako se mi smilijo ti ubogi fantje! Če bi bilo mogoče, bi si iztrgal

srce in jim ga kos za kosom dal.« Medtem pa sta on in teolog Borel začela misliti na to, da bi zgradila majhno zavetišče. Mimogrede sta vprašala gospoda Pinardija, za kako ceno bi bil pripravljen prodati svojo hišo. Toda odgovor je bil nedvoumen: »Za osemdeset tisoč lir.«

Don Bosko ni odgovoril, toda v njegovi domišljiji se je začel s tako nezadržno drznostjo, ki je noben sodobnik ne bi mogel prekositi, oblikovati obširen načrt, ki ga je pred svojo smrtjo lahko videl uresničenega v smislu cilja, ki si ga je postavil. Neka skrivnostna sila ga je nenehno silila naprej. Zato se je, čeprav brez vseh sredstev, spravil na delo, rekoč: »Začnimo, sredstva bodo prišla.« Jasno je predvideval, da se bližajo časi pomanjkanja, zavedal pa se je tudi, da »kdor pazi na veter, ne seje, kdor gleda na oblake, ne žanje« (Prd 11,4).

Brez nadaljnega je pripravil kot, kjer so mogli prenočevati najbolj potrebni. Ta kot je bil senik nedaleč od Oratorija. V njem je bilo nekaj slame. Dobili so si rjuhe in kako odejo, in ko ni bilo teh, so se vtaknili v kako vrečo in si pomagali, kakor je pač bilo mogoče. Ni šlo drugače, ker še ni imel na voljo sob. Toda te njegove človekoljubnosti že od vsega začetka niso znali pravilno nagraditi. Poglejmo dogodke.

Neke aprilske noči 1847 se je moral don Bosko zadržati pri nekem bolniku dalj, kot je bilo predvideno. Pozno se je vračal prek travnikov, ki so jim takrat pravili mestni, danes pa tam stojijo ponosne palače. Ko se je bližal stanovanjem na Cesti Dora Grossa (danes Garibaldijeva cesta), je na začetku sprehajališča Valdocco naletel na skupino kakih dvajset objestnih zelencev, ki še niso poznali don Boska in Oratorija. Začeli so zbijati neprimerne šale na račun duhovnika, ki so ga pravkar zagledali. »Duhovniki so sami pohlepneži,« je dejal eden. »Oholi so in svojeglavi,« je dejal drugi. »Poglejmo, kakšen je kaj tale tam,« je dodal tretji. In tako naprej.

Na te malo prijazne vzklike je don Bosko skušal upočasniti korak in se tako izogniti srečanju z njimi. Ko pa je ugotovil, da to ne bo šlo, je stopil hitro naprej in jih pogumno ogovoril, kot da ne bi slišal njihovih opazk.

»Dober večer, dragi prijatelji, kako je kaj?«

»Bolj slabo, gospod teolog,« je odvrnil najpredrzejši. »Žejni smo in nimamo cvenka v žepu. Bodite tako dobri in nam plačajte eno pinto« (*piemontska mera, nekaj več kot en liter*).

»Oh, dajte gospod opat, dajte za eno pinto,« so zakričali vsi iz vsega grla. »Eno pinto, eno pinto, sicer vas ne pustimo naprej.« In obkolili so ga tako tesno, da ni mogel narediti več koraka.

»Rade volje vam bom plačal,« je dejal, »rade volje. Ker vas je toliko, vam bom plačal celo dve. Toda tudi jaz bom pil z vami.«

»Se razume, gospod teolog, se razume. Oh, kako pameten duhovnik ste. Če bi bili vsi taki! Pojdimo v gostilno Pri Alpah, tukaj blizu je.«

Don Bosku ni preostalo drugega, kot da se je dal spremljati tistim nesrečnikom bodisi zato, da je preprečil hujše zlo, bodisi da bi si pridobil katero teh duš.

Lahko si predstavljamo, kakšen prizor je bil to. Duhovnik v gostilni, obdan s takim spremstvom. Ko so vstopali, so se vsi čudili, toda ko so zvedeli, kdo je tisti duhovnik in zakaj je prišel v gostilno, se ni nihče več spotikal nad tem.

Poklicali so natakarja in don Bosko je držal besedo: naročil je najprej eno in potem še drugo mero vina. Ko je videl, da so se potepuhi malo pomirili, postali bolj krotki in dostopni, jih je nagovoril: »No, sedaj mi morate narediti majhno uslugo.«

»Kar povejte, don Bosko (medtem so že zvedeli za njegovo ime), kar povejte! Ne samo eno, dve in več uslug vam bomo naredili, kajti od sedaj naprej hočemo biti vaši prijatelji.«

»Če hočete biti moji prijatelji, mi morate obljubiti, da ne boste več preklinjali svetega Božjega imena in presvetega imena Jezusa Kristusa, kot so to nekateri nocoj storili.«

»Imate prav, gospod don Bosko, imate prav. Kaj hočete. Beseda ti kar uide, ne da bi se zavedel. Toda v prihodnje ne bo več tako,« je dejal eden izmed preklinjalcev. Poboljšali se bomo in si raje grizli jezik, kot da bi preklinjali. Podobno so obljubili tudi drugi.

»No, dobro. Vesel sem, da sem vas spoznal. Moram iti naprej. V nedeljo pa vas pričakujem v Oratoriju. Pojdimo sedaj ven in vsak izmed vas naj kot pošten človek gre na svoj dom.«

»Toda jaz nimam doma,« je rekel eden izmed njih. »Tudi jaz ne,« je dodal drugi. In za njim še nekaj drugih.

»Toda kam hodite potem spat?«

»Včasih k temu ali onemu konjarju v njegov hlev z gostilniškimi konji ali v skupno prenočišče, kjer plačamo štiri solde. Pa tudi v hišo kakega znanca.«

Don Bosko se je takoj zavedel moralne nevarnosti, v kateri so bili ti reveži, zvečine prišleki, in dodal: »Tisti, ki imate dom in starše, pojdite domov.« Nato jih je pozdravil in oni so odšli. »Drugi pa pridite z menoj.«

Napotili so se proti Valdoccu. Bilo jih je deset ali dvanajst, ker se je prejšnjim pridružila še šesterica novih. V Oratoriju, kjer je don Boska vsa v skrbeh pričakovala mati Marjeta, je s svojimi gosti zmolil očenaš in zdravamarijo, ki so ju že skoraj pozabili, potem pa jih je po strmih stopnicah odpeljal v že omenjeni

senik. Vsakemu je dal rjuho in odejo, jim priporočil tišino ter želel lahko noč in dober počitek. Nato se je umaknil in zadovoljen v srcu menil, da je to začetek novega zavetišča.

Toda to niso bili ljudje, ki bi jih Božja previdnost uporabila, da bi postali temeljni kamen tako veličastne stavbe. O tem se je don Bosko prepričal naslednje jutro. Ob prvem svitu je stopil iz svoje sobe, da bi videl svoje junake, jim voščil dober dan in jim priporočil, da bi se vsak čim prej odpravil na delo k svojemu gospodarju. Ko je stopil na dvorišče, ni bilo slišati nobenega šuma. Misleč, da še vsi spijo, je šel gor, da bi jih zbudil. Toda ti nepridipravi so vstali že pred dvema urama in se lepo zmuznili ter odnesli s seboj odeje in rjuhe, da bi jih prodali prvemu kupcu.

Prvi poskus zavetišča je torej spodletel. Ni pa se s tem končala tudi don Boskova volja, da bi izpolnil Božje naročilo.

Bilo je nekega majskega večera in lilo je kot iz škafa. Don Bosko in njegova mati sta komaj povečerjala, ko se je pri vratih prikazal petnajstletni fant. Bil je premočen od glave do pet. Prosil je za kos kruha in prenočišče. K njima ga je verjetno poslal kak človek, ki je poznal Oratorij, ali bolje rečeno Božja previdnost, ki je prav tisti večer hotela postaviti temelj zavetišču sv. Frančiška Saleškega.

Dobra mati Marjeta ga je ljubeznivo povabila v kuhinjo, ga potisnila k ognju, in ko se je obrisal in se ogrel, mu je ponudila kos kruha in krožnik mineštre.

Ko se je okrepčal, ga je don Bosko vprašal, od kod prihaja, ali ima še starše in kaj dela. »Sem uboga sirota, pred kratkim sem prišel iz doline Valsesia, da bi se kje zaposlil kot zidar. Imel sem s seboj tri lire; uporabil sem jih, še preden sem si zaslužil druge. Sedaj nimam ničesar več in ne vem ne kod ne kam.

»Si bil že pri prvem obhajilu?«

»Še ne.«

»Si bil že pri birmi?«

»Tudi ne.«

»Pri spovedi si že bil?«

»Da, včasih, ko je živela še moja mati.«

»In kam misliš iti sedaj?«

»Ne vem. Za božjo voljo vas prosim, da me prenočite v kakem kotu vaše hiše.«

Potem je začel jokati. Ko je to videla mati Marjeta, ki je bila zelo mehkega srca, je zajokala tudi sama. Pa tudi don Boska je globoko presunilo. Čez nekaj trenutkov je zopet povzel besedo:

»Če bi vedel, da nisi tat, bi te skušal sprejeti v to hišo. Toda nekaj takih mi je odneslo s seboj odeje in jaz se bojim, da mi boš ti odnesel še to, kar je ostalo.«

»Nikakor ne, gospod, bodite prepričani! Jaz sem ubog, vendar nisem še nikdar nikomur ničesar ukradel.«

»Če ti je prav,« je rekla don Bosku mati Marjeta, »mu bom za to noč poskrbela potrebno, jutri pa bomo videli.«

»In kje mu boste postlali?«

»Tukaj v kuhinji.«

»In če vam bo odnesel vaše lonce?«

»Bom že poskrbela, da se to ne bo zgodilo.«

»Prav, naredite, kakor se vam zdi, meni je prav.«

Tedaj sta mati in sin odšla ven in ob pomoči sirote prinesla nekaj opek in desk, jih zložila skupaj in sredi kuhinje naredila ležišče. Nanj sta za ta večer položila slamnjačo z don Boskove postelje ter prinesla dve rjuhi in odejo.

To je bila prva postelja in prva spalnica Salezijanskega zavetišča v Turinu, ki ima danes več kot tisoč stanovalcev v več kot štiridesetih dvoranah. Kdo v tem dogodku ne vidi Božje roke?

Ko so tako pripravili ležišče, je pobožna žena naredila fantiču govor o potrebi dela, nujnosti zvestobe in koristi vere. Tako je, ne da bi se zavedala, začela navado, ki se je ohranila v Oratoriju do danes in ki so ga uvedli v vse ustanove, ki spadajo pod Oratorij: preden gredo dečki spat, jim kdo spregovori nekaj dobrototnih besed. Navada, ki prinaša odlične sadove.

Potem ga je povabila, da bi skupaj zmolila večerno molitev.

»Ne znam je več,« je odvrnil.

»Boš pa ponavljal za nama,« je odgovorila dobra mati. Pokleknili so in oba sta mu pomagala, da je ponavljal besedo za besedo. Potem ko sta mu zaželela lahko noč, sta don Bosko in njegova mati zapustila kuhinjo in šla počivat. Vendar je mati iz previdnosti, da bi zavarovala svoje lonce, zaklenila vrata kuhinje in jih odprla šele drugo jutro. Toda fant zares ni bil tatič kot oni drugi in si je hotel z delom služiti svoj kruh. Reči moramo celo, da je zaradi svojega vedenja zaslužil, da je bil vogelni kamen ustanove, ki jo je zares navdihnili Božja previdnost.

Drugo jutro mu je don Bosko poiskal delovno mesto. Srečni fant je še naprej hodil jest in spat v Oratorij vse do zime, ko so prenehali delati in je odšel domov. Od takrat naprej niso nič več zvedeli o njem in upravičeno menijo, da je kmalu potem umrl. Kljub tolikemu prizadevanju niso mogli zvedeti imena tega prvega gosta, pač zato, ker don Bosko takrat še ni imel nikakršnega seznama svojih varovancev. Saj so bili vsi le priložnostno in tako rekoč mimogrede sprejeti. Mogoče pa je tako uredil Gospod, da se tako bolj jasno vidi njegovo delo v tako veliki ustanovi, ki je vzknila iz tako skromnih začetkov.

Malo pozneje je prišel še drugi. In to v čisto posebnih okoliščinah. V začetku junija tistega leta se je don Bosko proti večeru vračal iz cerkve sv. Frančiška Asiškega v Oratorij. Ko je prišel na korzo sv. Maksima, ki mu danes pravijo korzo Regina Margherita, je ob nekem brestu zagledal bridko jokajočega dvanajstletnega dečka. Prijatelj mladih se mu je približal:

»Kaj ti je, sinko moj,« je rekel, »da tako jokaš?«

»Jočem zato,« je dejal deček, »ker so me vsi zapustili. Moj oče je umrl, še preden bi ga lahko spoznal. Moja mati, ki je zame tako skrbela, moja uboga mati, ki me je imela tako rada, je umrla včeraj in pravkar so jo pokopali.«

Ko je to izrekel, je začel še bolj bridko jokati, tako da je moral vzbuditi sočutje.

»In kje si spal sinoči?«

»V najemniškem stanovanju. Toda ker nismo mogli plačati najemnine, me je gospodar danes vrgel na cesto in se polastil vsega imetja, kakor hitro so odnesli mater. Zaklenil je sobo in tako sem ostal sirota brez vsega na svetu.«

»In kaj misliš storiti sedaj in kam boš šel?«

»Ne vem niti, kaj naj naredim in kam naj se obrnem. Moram se kje najesti, sicer bom umrl od gladu. Poleg tega bi moral kam iti, ker bom sicer zašel še v večjo nesrečo in sramoto.«

»Greš z menoj? Storil bom vse, da ti bom pomagal.«

»Seveda grem, toda kdo ste vi?«

»Kdo sem jaz, boš kmalu zvedel. Za sedaj si zapomni, da bom tvoj zvest prijatelj.«

Ko je to izrekel, je povabil dečka, da je šel za njim, in malo zatem ga je izročil materi Marjeti z besedami: »Tu imate še drugega sina, ki nam ga pošilja Bog. Zavzemite se zanj in pripravite mu posteljo.«

Ker je bil fant iz sicer ugledne, pa obubožane turinske družine, so ga dali za vajenca v neko trgovino v Turinu. Pri dvajsetih letih je s svojo podjetnostjo, spretnostjo in poštenostjo dosegel ugledno in donosno mesto v družbi. Postal je dober družinski oče, pošten državljan in dober katoličan in je še sedaj hvalen in naklonjen človeku, ki ga je sprejel, mu dal priložnost za učenje in ga vzgajal.

Po teh dveh je prišlo še več drugih. Toda zaradi pomanjkanja prostora se je za to leto don Bosko omejil na sedem, ki so bili zaradi svojega lepega obnašanja don Bosku prava uteha in vir veselja. To ga je spodbujalo, da je nadaljeval svoje pogumno in težavno delo. Med temi fanti je bil tudi Jožef Buzzetti, ki se je že prej mogel imeti za hišnega člana v Valdoccu, tako je bil tesno povezan z

don Boskom. Nekega nedeljskega večera, ko se je poslavljal od fantov, ga je don Bosko prijel za roko in ga vprašal: »Bi hotel priti k meni?«

»Rade volje. Toda kaj naj počnem pri vas?«

»Isto kot drugi tovariši, ki jih imam v hiši. Potem pa še marsikaj drugega, kar ti bom o svojem času povedal. Boš videl, da boš zelo zadovoljen. Govoril bom s tvojim bratom Karlom in naredili bomo, kar bo najboljše v Gospodu.« In brat, ki je že sedem let pridno zahajal v Oratorij, je rade volje privolil. Jožef se je torej nastanil v Valdoccu, vendar je nadaljeval v Turinu svoje delo zidarskega pomočnika.

Teh prvih fantov je bilo bolj malo tudi zato, ker je don Bosko v svoji neizmer- ni gorečnosti pridno ravnal po pravilu *Festina lente* (hiti počasi). Bil je nasprotnik prehitrih odločitev in je imel navado reči, da prav te vodijo k najbolj napačnim ko- rakom. Toda če se je kdaj za kaj odločil, je to z odločnostjo in vztrajnostjo pripeljal do konca. Za spalnico je namenil dvoje bližnjih sob, v katerih je bilo prostora ko- maj za štiri postelje, obesil v vsako križ, sliko matere Božje Marije in napis Bog te vidi. Ni predpisal nobenega posebnega pravilnika. Nekaj nasvetov za vsak dan iz Preskrbljenega mladeniča in navodila ob večerih je za zdaj zadostovalo. Njegova prva spodbuda se je glasila: »Velika podpora za vsakega izmed vas, dragi sinovi, je pobožnost do presvete Device Marije. Če jo boste pobožno častili, vam ona poleg obilnega blagoslova na tem svetu zagotavlja tudi večno blaženost v nebesih. Bo- dite torej trdno prepričani, da vam bo ta dobra mati podelila vse milosti, za katere jo boste prosili, če le ne bi bilo kaj takega, kar bi vam moglo škodovati. Zlasti za tri milosti morate goreče prositi: da ne boste nikdar v življenju storili smrtnega greha; da boste vedno ohranili sveto in dragoceno krepost čistosti; da boste daleč od slabih tovarišev in budno bežali pred njimi. Da si boste izprosili te milosti, molite vsak dan tri zdravamarije, trikrat slavaočetu in ponovite trikrat vzdihljaj: ljuba mati Devica Marija, daj, da rešim svojo dušo.«

Medtem pa so vsak dan zgodaj zjutraj, ko je don Bosko daroval sveto mašo, v majhni kapeli začeli skupaj moliti molitve in rožni venec. Od tega dne v Valdo- ccu ni minil niti en dan, da ne bi častili Boga z rožnim vencem in daritvijo svete maše, čeprav so se uveljavljali močni tokovi, ki so nasprotovali takim dnevnim pobožnim vajam. Ko je bil don Bosko zunaj Turina, so ga nadomeščali duhov- niki, ki jih je on sam vabil, in navadno eden ali drugi od obeh teologov Vola. Ob nedeljah so se notranji gojenci udeleževali vseh verskih dogajanj v prazničnem Oratoriju.

Ti notranji gojenci so med tednom s kosom kruha šli na delo v mesto in don Bosko jim je kot skrben oče pripravljal za kosilo in večerjo obilno mineštro

s kruhom in če mogoče s kakim priboljškom. Priskrbel jim je tudi obleko, pač glede na potrebo in možnosti. Don Bosko je tako skrbel za njihove telesne potrebe, a se še bolj trudil za njihovo izobrazbo in srčno vzgojo. Da je bil poklican in sposoben za krščansko vzgojo mladine, potrjujejo izredni uspehi najprej z zunanjimi gojenci in potem s sedmimi oskrbovanci, ki so kasneje zrasli v tisoče. Toda osnova njegovega sistema je bil Bog. Učil se je pedagogike v Svetem pismu, ki ga je narekoval tisti Božji vzgojitelj, ki je ponovno dvignil padlega človeka in ga hoče imeti podobnega sebi, popolnega, svetega, blaženega, nesmrtnega. Zato si je don Bosko prizadeval za pouk svojih gojencev, v prvi vrsti najpomembnejših verskih resnic, nato pa jih je glede na napredek učil škofijski mali katekizem, tistim pa, ki so zmogli več, je dal, da so se učili veliki katekizem. Končno pa je najbolj napredujočim podajal razloge za zavračanje vsakdanjih zmot. V don Boskovi šoli je znanost o zdravju duše bila na prvem mestu.

19.

POGLAVJE

Družba sv. Alojzija – Njena pravila – Prvi sprejem članov – Nekateri jezuitski gojenci – Prve duhovne vaje v Oratoriju – Teolog Friderik Albert – Tolažljive spreobrnitve – Posledice teh duhovnih vaj

DON BOSKO JE PRI VSEM DUHOVNEM PRIZADEVANJU kakor tudi pri vodstvu Oratorija ravnal skrajno previdno in zavzeto. Vse, kar je nameraval storiti, je najprej temeljito preudaril v molitvi pred Božjim obličjem, nato pa po dolgem razmišljanju skušal korak za korakom preveriti uspešnost sredstev, ki jih je hotel uporabiti v duhovno korist svojih varovancev. Tako mu ni bilo treba nikdar preklicati svojih odločitev, temveč so uspehi potrjevali njihovo umestnost.

Potem ko je vsakemu gojencu Oratorija dal v roke Preskrbljenega mladeniča, ki se je izkazal zelo koristnega tako za pobožnost kakor tudi za lepo vedenje, potem ko je izdelal Pravilnik, s katerim naj bi poenotil upravo in ustanovil zavetišče, je bilo treba dati pobudo za dobro obnašanje s pomočjo kake trajne in enotne ustanove, ki bi med seboj družila najbolj krepostne, budila med njimi sveto tekmovanje in jih zato, ker jih je bilo toliko, naredila odporne proti strahu pred ljudmi. Želel je ustanoviti Družbo sv. Alojzija, da bi spodbudil fante k izpolnjevanju kreposti, po katerih se je ta svetnik posebno odlikoval. Svoje fante je želel uvesti v tako zgledno in pobožno življenje, da bi postali sol in luč v množici svojih tovarišev. V ta namen je sestavil kratka pa zelo uspešna pravila, ki so se mu zdela najbolj ustrezna, in jih predstavil svojemu nadškofu. Častiti pastir, ki je izrabil vsako priložnost, da je podprl don Boskove načrte, jih je pregledal in dal v pregled še drugim. Enajstega aprila 1847 mu jih je vrnil in lastnoročno zapisal naslednje opombe.

Zelo spoštovani gospod!

Dal sem v pregled predlog pravilnika družbe sv. Alojzija ali bolje rečeno tistih fantov, ki bi se hoteli postaviti pod njegovo varstvo z namenom, da bi posnemali njegove kreposti. Ugotovil sem, da je stvar sama v sebi nekaj odličnega, vendar bi bilo primerno, če bi bilo kje povedano, da storjene obljube ne obvezujejo niti pod malim grehom. Poleg tega je obljuba prejeti vsakih osem dni sv. obhajilo preveč zahtevna in bi zadostovalo vsakih štirinajst dni ali pa tudi pogostejše glede na slovesne praznike v cerkvi. Poleg tega bi mogla obveznost poročanja, zakaj kdo ni bil pri zakramentih, povzročiti težke zapletljaje. Končno je zadnji odstavek omenjenega drugega člana, kjer spodbuja k prejemu zakramentov, potem ko je bilo na začetku povedano, da naj bi jih prejeli vsakih osem dni, brez pomena.

S temi opombami obnavljam izraze najglobljega spoštovanja.

+ Alojzij, nadškof

Don Bosko je v nadškofu predloženem predlogu postavil spoved in obhajilo vsakih osem dni zato, da bi najboljši fantje, zbrani v tej družbi, imeli lepo priložnost za prejem Božjega Odrešenika. Spodbuda, da bi prejeli zakramente, ki se zdi odveč, je imela namen bolj goreče vabiti na prejem zakramentov tudi pri maši med tednom. Povabilo tistim, ki niso prejeli zakramentov, da naj poročajo, zakaj tega niso storili, je bila samo pretveza, da ne bi izostali iz Oratorija in s tem dajali slab zgled tovarišem. Vendar se je don Bosko takoj pokoraval nadškofu in spremenil, dodal in popravil, kakor mu je bilo naročeno.

Mons. Franson je z lastnoročno pisanim pooblastilom 12. aprila 1847 potrdil družbo sv. Alojzija. Njenim članom je podelil 40 dni odpustka vsakokrat, ko bi izgovorili zdihljaj Moj Jezus, usmiljenje; to je vzklik, ki ga je Pij IX. obdaril s 100 dni odpustka. Monsinor sam pa je želel, da bi bil v Družbo sprejet kot njen prvi član.

Pravila so se ohranila do danes in se glasijo:

1. Ker je bil sv. Alojzij vzornik dobrega zgleda, se morajo vsi člani družbe sv. Alojzija truditi, da se bodo izogibali vsega, kar bi moglo biti v pohujšanje, in da bodo dober zgled v vsem in zlasti še v točnem izpolnjevanju dolžnosti dobrega kristjana. Sv. Alojzij je kot otrok tako natančno opravljal svoje dolžnosti, tako rad opravljal pobožne vaje in bil tako pobožen, da so se ljudje zbirali, da bi ga videli, kako je bil skromen in zbran.
2. Vsak član bo vsakih štirinajst dni, pa tudi bolj pogosto, zlasti ob cerkvenih slovesnostih prejel zakrament pokore in obhajila. To je orožje, s katerim se izbojuje zmaga nad hudim duhom. Sv. Alojzij je te zakramente prejemal vsakih osem dni, in ko je odrasel, tudi bolj pogosto. Kdor zaradi takega razloga ne bi mogel izpolniti tega pravila, ga v soglasju z voditeljem Družbe

lahko spremeni v drugo pobožno vajo. Člane spodbujamo, da bi pogosto prejemali zakramente in bili navzoči pri svetih obredih v kapeli in tako z dobrim zgledom spodbujali svoje tovariše.

3. Bežati kot pred kugo pred slabimi tovariši in se za vsako ceno izogibati grdih pogovorov. Sv. Alojzij se je ne samo izogibal takih pogovorov, temveč je bil tako skromen, da si nihče v njegovi navzočnosti ni upal izreči nepriemerne besede.
4. Biti do tovarišev dober in jim odpuščati kakršno koli žalitev. Če je kdo razžalil sv. Alojzija, si ga je ta pridobil za svojega prijatelja.
5. Skrbeti za red v Božji hiši, spodbujati druge h kreposti in jih povabiti, da se vpišejo v družbo sv. Alojzija. Sv. Alojzij je iz ljubezni do bližnjega šel streč obolelim za kugo, kar je bilo tudi vzrok njegove smrti.
6. Opravljati z največjo natančnostjo dolžnosti lastnega stanu in ubogati svoje starše in predstojnike.
7. Če bi zbolel kak član družbe sv. Alojzija, bodo vsi molili zanj in mu pomagali v časnih zadevah, kolikor jim bo to mogoče.

Tem osnovnim členom drugega dela devetega poglavja Pravilnika Oratorija je don Bosko dodal nekaj navodil z namenom, da bi družba sv. Alojzija dobila trdno organizacijo. Prepišimo njegov prvi lastnoročni osnutek.

1. Cilj članov družbe sv. Alojzija je posnemanje tega svetnika v krepostih, ki so združljive z njihovim poklicem, in si s tem zaslužiti njegovo varstvo v življenju in v trenutku smrti.
2. Potrditev družbe od turinskega nadškofa naj nas spodbuja, da se vpišemo v to družbo.
3. Za večjo gotovost vseh članov naj bo povedano, da pravila družbe sv. Alojzija ne vežejo pod nobenim, niti malim grehom. Zato tisti, ki ne upošteva pravil družbe, napravi sebi veliko duhovno škodo, nikakor pa ne greši. Obljuba, ki jo izrekamo pri oltarju sv. Alojzija, ni prisega. Vendar pa naj tisti, ki je nimajo namena izpolnjevati, ne delajo obljube in se ne vpišejo v družbo.
4. Družbo vodita duhovnik z naslovom »duhovni voditelj« in predsednik, ki ni duhovnik.
5. Duhovnega voditelja imenuje ravnatelj Oratorija. Njegova naloga je paziti, da vsi člani izpolnjujejo pravila, da sprejema nove člane, ki so vredni, da pristopijo, vodi seznam živih in umrlih članov in obiskuje člane Družbe medsebojne pomoči. Doba njegovega vodstva ni omejena.

6. Predsednika volijo z večino glasov vsi člani družbe. Izvoljen je za eno leto in je lahko na novo izvoljen. Volitve potekajo na veliko noč zvečer.
7. Izvolitev za predsednika ni združena z nikakršno denarno obremenitvijo. Če kaj daruje ob prazniku sv. Alojzija, sv. Frančiška Saleškega ali ob drugi priložnosti, je to prostovoljno. K njegovim nalogam sodi tudi nadzor nad korom, kjer naj skrbi za red pri petju in stori vse, da bodo velike slovesnosti obhajane čim bolj dostojanstveno.
8. Predsedniku je izročen disciplinarni del pravilnika v Oratoriju; pomaga mu podpredsednik, ki je prav tako izvoljen z večino glasov na belo nedeljo.

Naznanilo o ustanovitvi te družbe je med dečki v Oratoriju vzbudilo veliko navdušenje. Imenovali so jo Družbo bratov sv. Alojzija in se vsi želeli vpisati vanjo. Da pa ne bi bilo treba ponavljati prerokovega reka »Pomnožil si ljudi, nisi pa pomnožil radosti« pa tudi zato, da bi vsak skušal izboljšati svoje obnašanje, je don Bosko postavil dva pogoja: vsak prosilec naj bi opravil en mesec preizkušnje ter izpolnjeval pravila in dajal dober zgled tako znotraj kakor zunaj cerkve; in kot drugi pogoj pa je varovanje pred slabimi pogovori in prejemanje svetih zakramentov. Ta dva pogoja sta med dečki povzročila vidno izboljšanje tako v obnašanju kakor v pobožnosti.

Prvi sprejem so opravili v nedeljo 2. maja 1847, na prvo izmed šestih tedelj pred praznikom sv. Alojzija. Dogodek se je vsem globoko vtisnil v spomin. Fantje so do zadnjega kotička napolnili kapelo, da bi videli to novost. Prosilci so klečali pred kipom sv. Alojzija in don Bosko je bil tam v koretlju in beli štoli. Odpeli so Pridi Stvarnik Sveti Duh, don Bosko je naslovil na prosilce vprašanja, običajna pri takih sprejemih, zapeli so pozdravljena Kraljica, nato so pevci nadaljevali z Raje sem zavržen v hiši mojega očeta, kot da bi prebival v palačah hudobnežev. Medtem je vsak prosilec zapisal svoje ime ali ga je dal zapisati na obrazec, nato ga je vsak na glas prebral. Vsebina je bila naslednja:

»Jaz, N. N., obljubljam, da bom, kolikor bom mogel, posnemal sv. Alojzija Gonzago, da se bom izogibal slabih tovarišev, zavračal slabe pogovore ter z besedo in zgledom tako v cerkvi kakor zunaj nje spodbujal druge h kreposti. Prav tako obljubljam, da bom izpolnjeval vsa pravila družbe. Vse to upam izpolniti z Božjo pomočjo in na priprošnjo sv. Alojzija. Vsak dan bom zmolil: O slavni sveti Alojzij Gonzaga, ponižno te prosim, da me sprejmeš pod svoje varstvo in mi izprosiš od Boga milost, da bom posnemal tvoje kreposti v življenju in bom nekega dne deležen tvoje slave v nebesih. Amen.

Očenaš, zdravamarija, slavaočetu, Moj Jezus, usmiljenje.

V Turinu, dne 18.

VODITELJ

Don Bosko je sklenil obred s kratko spodbudo novim članom. V njej je pokazal, kako ljubo je Gospodu, če mu služimo že od mladosti, in končal z molitvijo k sv. Alojziju.

Po tej lepi slovesnosti, ko so bila vpisana imena in priimki novih članov, se je začel generalni seznam družbe. Za don Boska je bila to dodatna naloga, ki pa jo je z veseljem opravljal. Vsak teden ali vsaj enkrat na mesec je on sam ali kdo drug namesto njega zbral člane, jim kratko govoril o kakem členu pravilnika ali o kakem dogodku iz življenja sv. Alojzija ali o kateri njegovi kreposti. Tajnik je bil odgovoren za zapisnik, kjer so bili povzeti dogovorjeni sklepi in voditeljev nagovor. Tako so potem navadno delali in delajo še sedaj.

Tiste dni je mladi Franc Picca, ki je obiskoval šolo pri jezuitih v poslopju, kjer je sedaj muzej antike, in je imel velik vpliv na tovariše, pripeljal v Valdocco petnajst fantov, jih predstavil don Bosku in jih dal vpisati v družbo sv. Alojzija. Ti so nekaj časa pomagali katehistom v Oratoriju in njihovi predstojniki so jim dovolili, da so, namesto da bi šli na zborovanje, ob nedeljah pomagali don Bosku v šoli.

V don Bosku je medtem dozoreval nov načrt kako določenemu številu fantov pomagati k večji svetosti. To so bile duhovne vaje. Notranjih gojencev je bilo komaj štiri ali pet, vendar je imel v mislih prav te, ne da bi pri tem izključil starejše fante prazničnega Oratorija, med katerimi je nekatere povabil in pripravil za duhovno obnovo, ki bi trajala sedem ali osem dni. Premagati je bilo treba velike težave, saj ni bilo prostora za spanje in sob, kjer bi se mogli zbirati; zlasti pa je bilo treba poskrbeti za še bolj dejavno asistenco, ki bi vsa padla na njegova ramena. Fantje so bili namreč izredno živahni in niso imeli pojma o pomenu tišine in zbranosti. Poleg tega je bila Pinardijeva hiša polna nemira zaradi sosedov in ljudi, ki so prihajali k don Bosku, bodisi sorodnikov ali podjetnikov. Končno pa je celotna prireditev stala tudi veliko denarja. Tudi njegova kuhinja ni imela potrebne posode, a je vseeno sklenil, da bo fantom, ki so delali duhovne vaje, postregel s kosilom, da ne bi opoldne šli domov in bi tako trpela njihova zbranost. Vendar on ni čakal, da bi bile vse stvari že lepo urejene, temveč je v danih okoliščinah storil, kar je mogel, zavedajoč se reka, da je »boljše sovražnik dobrega«. Zato je hotel že istega leta 1847 pripraviti duhovne vaje. Božja previdnost mu je poslala pridigarja v osebi teologa Friderika Alberta, palatinskega kaplana, uspešnega apostolskega pridigarja, ki je v duhu svetosti umrl 1876 kot župnik v Lanzu. Don Bosko je pripovedoval, kako ga je spoznal, kako je bil od takrat njegov sodelavec in je ostal vedno v stiku z njim; tudi takrat, ko zaradi drugih obveznosti ni mogel več prihajati v Oratorij. Takole pripoveduje: »Nekega nedeljskega dne leta 1847 sem v Oratoriju videl, kako mi je prihajal naproti

mlad duhovnik in mi po pozdravu povedal naslednje: 'Slišal sem, da vaša milost potrebuje pomoč pri pouku katekizma in pri navajanju teh fantov k dobremu. Če menite, da bi vam bil jaz lahko v pomoč, sem vam popolnoma na razpolago.'

'Kako se pišete?'

'Teolog Albert.'

'Ste že pridigali?'

'Nekajkrat,' je odgovoril skromno. 'Vendar se lahko tudi pripravim, če je treba. In če ne bo treba pridigati, vam je gotovo potrebna pomoč pri pouku katekizma, pri pisarniškem delu, prepisovanju.'

'Ste že kdaj pridigali duhovne vaje?'

'Še ne. Toda če mi daste malo časa, bi se potrudil in pripravil ter poizkusil.'

'Glejte, gre za to: tukaj imam že nekaj fantov, drugi bi prišli od zunaj in vsem bi bilo v veliko korist, če bi opravili duhovne vaje. Pripravite se in potem bomo videli, kaj naj naredimo.'

Zbral sem kakih dvajset fantov in to so bile prve duhovne vaje, ki smo jih opravili v Oratoriju.«

Ta skupina fantov je bila mešanica boljših s slabšimi. Razen teh ni bil nihče drug sprejet k duhovnim vajam. Nekateri izmed njih, ki so jih opravili, med njimi je bil tudi Jožef Buzzetti, so povedali, da so te pridige naredile nanje izreden vtis. Gospod je blagoslovil te duhovne vaje in don Bosko je bil nadvse zadovoljen. Nekateri fantje, s katerimi smo se zaman dolgo časa trudili, so bili od takrat zgled krepostnega življenja.

Don Bosko je na vsak način hotel, da bi se take duhovne vaje ponavljale vsako leto; tako je naraščalo število spreobrnjenj in napredovanje v svetosti. Več let zaporedoma je imel teden dni na kosilu tudi zunanje udeležence, včasih tudi do petdeset. Ob tej priliki je skušal dognati čud posameznih fantov, navdušiti za pobožnost mlačne in še bolj razvneti dobre, poiskati delo in jih napotiti v cerkveno službo, če so pokazali nagnjenje in sposobnost za to. Vse to pa je delal tako previdno in modro, da so se fantje čutili popolnoma svobodne, čeprav je v njih rasla ljubezen do Boga in vsega nebeškega in se oblikovala odmaknjenost in nenavezanost na svet. Za njegovo velikodušno srce je bila velika tolažba, ko je videl, kako se preprosti sinovi ljudstva usposablajo za opravljanje skromnega a težkega poklica in po duhovnih vajah hodijo ne samo po ravni poti lepega življenja, temveč se uvajajo na pot svetosti. To ni nikakršno pretiravanje, saj bi v potrditev lahko navedel veliko imen, ki nam jih je podal Jožef Buzzetti. Vsako jutro kratko premišljevanje na osnovi Preskrbljenega mladeniča, zgodnje vstajanje, da so lahko šli k sv. maši in vsak dan ali vsaj dvakrat ali trikrat na teden preje-

mali sv. obhajilo, vsakodnevni kratek obisk Najsvetejšega so bile pobožnosti, ki so jih neredki redno opravljali. Ob nedeljah se je med odmorom po sv. maši vedno zadrževal v cerkvi kak fant in opravljal svoje molitve. Drug se je odpravil za živo mejo vrta matere Marjete, da ga nihče ni motil, in tam kleče molil rožni venec. Nekateri so se sprehajali po vrtni poti in brali kako pobožno knjigo ali življenjepis kakega svetnika ali se pogovarjali o verskih rečeh. Bili so tudi taki, ki so se postili več dni na teden ali se na drug način premagovali in pokorili. Zlasti pa je bilo občudovanja vredno, kako so nekateri v javnosti pogumno nastopali kot dobri katoličani, zagovarjali vero in preprečevali grdo obnašanje svojih vrstnikov. Nekateri po naravi nasilni in ošabni fantje so se s svojo odločno voljo in pobožno molitvijo spremenili v krotke in ponižne. Več kot eden se je odločil, da bo dajal dober zgled in skušal zadostiti za pohujšanje, ki ga je dajal, ko ga še nihče ni naučil božjega strahu. In če jih je kdo zaradi zglednega vedenja doma, v delavnici in v javnosti hvalil, so skromno odgovarjali: »Nekoč sem bil zelo hudoben. Toda don Bosko me je rešil.«

Ta blagoslov se je po pobudi don Boska razširil po vsem svetu, tako da danes vsako leto prirejajo kakih šeststo duhovnih vaj za sinove preprostega ljudstva, ki bog si ga vedi koliko tisoč duš vodijo na pot zveličanja.

20.

POGLAVJE

*Šest nedelj v čast sv. Alojziju – Naznanilo prvega obiska mons. Fransonija
– Priprave – Praznik sv. Alojzija in slovesnost v cerkvi – Post – Gledališče –
Birma – Nadškofove besede – Procesija – Zaključek praznika – Častni člani
– Kako je don Bosko pripravljaval fante na birmo – Njegova pobožnost do
Svetega Duha*

MEDTEM SE JE BLIŽAL PRAZNIK SV. ALOJZIJA. Da bi se dobro pripravili na slovesnost, so fantje zavzeto obhajali šest nedelj, ko so prejeli svete zakramente tudi zato, da bi prejeli popolni odpustek, ki ga je za to priložnost podelil papež Klement XII. Da bi pospešil prejem zakramentov, jim je don Bosko dal možnost, da so ga obiskali ob vsaki uri podnevi in zvečer. V soboto je moral spovedovati pozno v noč, tudi do enajstih, in v nedeljo zjutraj od štirih do maše, večkrat pa tudi do devetih ali desetih. Pri tem smo morali občudovati dve stvari: pobožnost in potrpežljivost fantov in don Boskovo neutrudno gorečnost, ki je iz ljubezni do duš ostajal kakor pribit v spovednici ure in ure, s kratkim presledkom ponoči. Zgodilo se je tudi, kot smo že povedali, in to ne redkokdaj, da je spovedoval celo noč in so prvi spovedanci zjutraj naleteli še na zadnje od prejšnjega večera. Na tak način je bil prisiljen ostati v spovednici tudi 16, 17 in 18 ur. Ta trdi napor je naredil močan vtis na bujno domišljijo fantov. Mnogim izmed tistih, ki so prihajali v Oratorij ob poznih urah, in ti so bili navadno najbolj zapuščeni, so se ob pogledu na tega ubogega duhovnika, ki je žrtvoval svoje življenje brez vsake misli na osebno korist, odpirale oči. Začeli so misliti na svojo dušo in se spreobračali k dobremu veliko bolj, kot če bi slišali še tako lepo pridigo.

Ampak to še ni vse. Veliko fantov, ki so obiskovali Oratorij, je moralo še prejeti zakrament birme. Don Bosko si je zamislil, da bi birmo opravil sam nadškof, ko bi prišel za praznik sv. Alojzija v Oratorij. Zato se je odpravil k mons.

Fransoniju in ga vljudno povabil. Ta je rade volje sprejel povabilo in obljubil, da bo prišel ne samo birmat, temveč bo imel tudi sv. mašo in delil obhajilo. Novica je vzbudila silno navdušenje, don Bosku pa naložila težko breme priprave. Ker je bil nedeljski katekizem premalo, je bilo treba vsak večer imeti verouk, na katerega se je prijavilo veliko fantov. Toda s pomočjo gorečih duhovnikov in nemalo zglednih laikov iz mesta so vse dobro pripravili in je bilo na določen dan vse nared. Istočasno so don Bosko, prefekt Oratorija in duhovni voditelj z voditeljem družbe sv. Alojzija pripravili vse potrebno.

Mons. Frasoni je prvič obiskal Oratorij v Valdoccu in opravil tam cerkveno opravilo, zato so čeprav skromno storili vse, da bi slovesnost čim lepše uspela. Pevci in godci so pripravili glasbeni spored, cerkovniki so okusno okrasili kapelico, in ker niso imeli preprog, so jih spretno nadomestili z rjuhami in postelnimi pregrinjali ter barvastimi ponjavami, tako da je vse dobilo slovesen videz. Pripravili so tudi skromen paviljonček in pred vhodom postavili z zelenjem in cvetlicami okrašen slavalok z napisom: Ob tem tvojem prvem obisku, o prevzvišeni nadpastir, te gojenci in predstojniki tega Oratorija sprejemajo s srcem, polnim veselja, in ti poklanjajo šopek sinovske vdanosti svojega srca.

Tudi zvonarji niso pozabili na svojo nalogo. Ker jim ni bil zadosti mali zvonec, da bi daleč naokoli pošiljal praznične glasove, so se lotili velikega zvona in so vse do predvečera praznika hodili okrog in zvonili *opportune et importune* (prilичno ali neprilичno), da so dali vedeti, da bo naslednji dan v Oratoriju praznik sv. Alojzija, ki se ga bo udeležil prečastiti nadškof. Drugi, tako duhovniki kakor laiki, so pripravljali birmanske listke in listke za prvo spoved in obhajilo ter deklamacije, dvogovore in gledališče za popoldansko prireditev. Teolog Hiacint Carpano je napisal in pripravil z nekaj fanti veseloigro Napoleonov desetar. Don Bosko je skrbel za vse te tako raznovrstne stvari, sam urejal najpomembnejše in dajal navodila, kako naj kaj izvedejo. Z eno besedo, tiste dni je bilo vse na nogah, tako misli kakor besede in dejanja so imela en sam cilj, kako bi na najbolj slovesen način obhajali praznik sv. Alojzija.

Končno je napočil dan praznovanja. Da bi se ga moglo udeležiti čim več ljudi, so ga postavili na 29. junij, na praznik sv. Petra in Pavla. To je bil praznični dan med tednom in fantom ni bilo treba iti h gospodarjem po plačo ali na delo v delavnice, temveč so bili prosti od ranega jutra do poznega večera. Že zgodaj zjutraj je bila pred don Boskovo spovednico in spovednicami drugih duhovnikov vrsta fantov in ob sedmih je bilo toliko ljudi, kot jih v Oratoriju še nikdar niso videli. Videti je bilo, kakor da se je vsa turinska mladina zgrnila v Oratorij. Bilo jih je toliko, da so morali tisti, ki niso šli k birmi, ostati zunaj kapele in oditi k maši v svetišče Consolate.

Malo po sedmi uri so zagledali nadškofovo kočijo. Spremljalo ga je več duhovnikov iz mesta in dva kanonika prestolničnega kapitlja. Prišel je tudi turinski apostolski nuncij z mnogimi uglednimi osebnostmi. Oratorijski duhovniki, oblečeni v koretlje, so šli nadškofu naproti. Ko je prišel v že omenjeni paviljon, je stopil predenj don Bosko in prebral nagovor, v katerem je izražal veselje, ki ga čutijo on, duhovniki, njegovi sodelavci in vsi dečki ob prihodu svojega dobrega in zaslužnega nadpastirja. Izrazil je zlasti svojo željo, da bi mu pripravili spodoben, njegovemu položaju primeren sprejem, in ga prosil, naj prezre skromnost ter gleda samo na srca, ki bijejo v ljubezni do njega. Med drugim je povedal tudi tole: »Radi bi imeli dragocene preproge, da bi pokrili revne zidove naše hiše; radi bi imeli najlepše cvetlice, da bi potresli pot, po kateri ste prišli k nam; radi bi imeli bogate darove, ki bi bili vredni vaše osebe. Vendar vse to bi bilo samo znamenje ljubezni našega srca, ki polno globokega spoštovanja in hvaležnosti bije za vas. No, prav! Ker nam naše uboštvo ne dovoljuje, da bi vam darovali simbole in znamenja, vas prosimo, prevzvišeni gospod, da bi sprejeli resničnost. Da sprejmete naše darove: sprejmite našo ljubezen, sprejmite naše molitve, ki jih ta dan dvigamo h Gospodu s prošnjo, da bi vas Bog nagradil s svojimi milostmi in vas še dolga leta ohranil pri življenju, da bomo mogli mi vsi še dolgo časa čutiti dobroto vaše dobrotne ljubezni.«

Nadškof je oblečen v sveta oblačila vstopil v kapelo in daroval sv. mašo, med katero je razdelil obhajilo več sto fantom. Ko je gledal toliko fantov, ki so bili nekoč popolnoma zanemarjeni v svojih verskih in nravnih dolžnostih, sedaj pa so bili navzoči v cerkvi in pristopali k obhajilu s tako pobožnim vedenjem, da je človeka presenečalo, je čutil prelat neizmerno nebeško zadovoljstvo in povedal je, da je bila prav ta slovesnost ena izmed tistih, ki so mu prinesle največje veselje. »Kako naj ne bi občutil v srcu polno radosti,« je rekel, »ko se vidim obdanega s sto in sto pobožnimi in krepostnimi fanti, ki bi brez te previdnostne ustanove kakor mnogi drugi padli v brezboštvo in greh? Kako naj bi v očeh zadržal solzo zadovoljstva, ko vidim v notranjosti Cerkve in v roki Jezusa Kristusa toliko ovac, ki bi brez pašnika in ograje Oratorija šli na strupene pašnike, se dali raztrgati divjim volkovom in tudi sami postali krvoločni volkovi!«

Medtem ko je delil obhajilo, se je zgodila majhna neprijetnost. Eden izmed dečkov, ki se ni spomnil don Boskovega navodila, je monsinjorju, ko mu je ta ob obhajilu ponudil v poljub prstan, kar je bilo takrat v navadi, tega je zagrabil z usti.

Ko so po maši odpeli pesem Svetemu Duhu, je nadškof podelil zakrament birme kakim 300 fantom; preden jih je odslovil, jim je namenil še priložnostni nagovor.

Ob tej priložnosti se je zgodilo nekaj smešnega, o čemer smo pisali že drugje, pa bomo dogodek vendarle še enkrat priklicali v spomin. Kakor je navada v drugih cerkvah, so tudi v oratorijski kapeli postavili ob oltarju neke vrste škofovski prestol, ki ni bil nič drugega kot s svilenim pregrinjalom pokrita pručka nad s preprogo prekritim znožjem iz lesa, kamor naj bi nadškof sedel. Ko je le-ta vstal, da bi z mitro na glavi pridigal, ni pomislil, da strop kapelice ni tako visok kot oboki njegove stolnice, in ni sklonil glave. Z mitro na glavi je dregnil v strop. Pri tem se je ljubeznivo nasmehnil in sam pri sebi dejal: »Treba je pokazati tem fantom spoštovanje in jim govoriti z odkrito glavo.« In je snel mitro z glave. Mons. Franson ni nikdar pozabil na ta dogodek in mu je bilo ljubo, da ga je lahko še velikokrat pripovedoval. Verjetno tudi z namenom, da bi spodbudil don Boska, da bi za svoje fante zgradil večjo cerkev. Pol v šali pol zares je rekel: »Pa zgradite zadosti visoko, da se mi med pridigo ne bo treba več odkrivati.«

Birmancem je nadškof na kratko priklical v spomin pomen obredov, ki jih je opravil zanje, in jih spodbujal, da bi bili v skušnjavah močni kot dobri vojaki Jezusa Kristusa. »Bojujte se zlasti proti človeškim slabostim,« jim je povedal, »in naj se vam nikdar ne zgodi, da bi opustili dobro ali storili hudo iz praznega strahu pred govorjenjem ali zasramovanjem. Kaj bi vi rekli o vojaku, ki bi se sramoval in zardel pred svojim kraljem?« Ko je potem dodal še nekaj koristnih opominov, je rekel: »Ko sem vam podeljeval birmo, sem vsakemu izmed vas posebej želel mir z besedami 'Mir s teboj'. Sedaj ta dragi mir voščim vsem vam in pravim: 'Mir z vami.' Da, naj bo z vami vedno mir, dragi sinovi. Bodite v miru z Bogom, v miru sami s seboj, v miru s svojimi bližnjimi. Mir z vsemi, razen s hudičem, z grehom in načeli sveta. S temi tremi sovražniki bojujte nenehen boj, da, neizprosni boj in se pri tem tolažite z mislijo, da bo po tem vztrajnem boju do smrti prišla zmaga in po tej zmagi večni mir.«

Ko so prišli fantje iz kapele, so dobili kruh in priboljšek kot dar prevzvišnega nadškofa, ki je hotel na tak način pokazati svoje zadovoljstvo zaradi praznika in dokazati, da ni samo pastir njihovih duš, temveč zna skrbeti tudi za njihova telesa.

Če je bilo v cerkvi slovesno in prijetno, ni bilo nič manj lepo zunaj na prireditvi, ki se je po skromnem kosilu udeležil tudi monsinjor nadškof. To je bil tudi njegov godovni dan, kar so fantje izrabili in mu prebrali več nagovorov in deklamirali več pesnitev. Zlasti je vse razveselil živahen dialog, ki sta ga z neverjetno odprtostjo odigrala dva majhna dečka. Po teh uvodnih deklamacijah je prišel na plan Napoleonov desetar. To je bil dobro okarakteriziran učenjak, ki je hotel izraziti svoje praznično zadovoljstvo s tisoč duhovitimi domislicami. Bilo

je vse tako prijetno in ljubeznivo, da je ugledni prelat rekel, da se še nikdar v življenju ni toliko zabaval kot prav ob tej priložnosti. Gledališče so pripravili na dvorišču pred cerkvijo ob cesti.

Na koncu predstave je nadškof vstal in imel kratek nagovor. Med navzočimi, ki smo jih poznali, je bil tudi don Franc Oddenino. Monsinjur je začel govoriti o svojem velikem zadovoljstvu zaradi tako čudovitih sadov Oratorija. Primerjal ga je z radostjo misijonarjev, ki ob revnih misijonskih cerkvicah vidijo družine novih kristjanov, bogatih zaradi zlata njihove vere in ljubezni. Vsem, ki so sodelovali, tako duhovščini kakor laikom, je izrazil svojo pohvalo. Prikazal je izreden pomen tovrstnega cerkvenega dela. Poln resnične ljubezni do Cerkve in svetega navdušenja za Božjo stvar, je vse spodbujal k še večji zavzetosti za delo za mladino in je vsem zagotovil svojo posebno naklonjenost. Potem se je obrnil na fante in jih spodbujal, da bi pridno zahajali v Oratorij, jim nakazal izredne koristi, ki jih imajo od tega in ki so duhovne in materialne koristi za časno in večno življenje. »Oh, koliko nesrečnežev,« je dejal in ponovil: »koliko nesrečnežev vzdihuje danes v globini temne ječe in so v breme sami sebi, nečast svojim družinam ter sramota za vero in domovino. In zakaj? Ker v mladih letih niso imeli dobrega človeka, niso imeli vidnega angela, ki bi jih vsaj ob prazničnih dneh odvedel s cest in trgov, jih branil pred nevarnostmi nemorale in slabih tovarišev, jih poučil o njihovih dolžnostih dobrih kristjanov in poštenih državljanov, jim pokazal, kako častivredno je delo in kako ponižujoče brezdjelje. Z vami, dragi moji, ne bo tako, tako vsaj upam. Sem boste prihajali tako dolgo, dokler vam bodo življenjske okoliščine to dopuščale. Znajte se okoristiti z nasveti, ki vam jih dajejo, vzemite si jih za vodilo vsega vašega življenja in zagotavljam vam, da boste tudi v pozni starosti blagrovali dan, ko ste spoznali pot, ki vas je vodila v to zatočišče znanja in kreposti. Ne morem končati svojega govora, ne da bi se vam iz srca zahvalil za sprejem, ki ste mi ga pripravili. Zahvaljujem se za plemenite izraze, ki ste mi jih v imenu vseh naslovili tako v vezani kakor nevezani besedi. Zahvaljujem se komikom za prijetno zabavo. Zahvaljujem se glasbenikom, ki so tako lepo peli in godli. Zahvaljujem se tistim, ki so postavili slavoloke in okrasili paviljon. Zahvaljujem se zlasti vsem tistim, ki so vas s tako zavzetostjo pripravili na zakramente. Zahvaljujem se vsem za vse. In ker ste me v svojih nagovorih imenovali 'pastirja' in 'očeta', vam zagotavljam, da bom to tudi ostal in vas imel za svoje ljubljene ovčke in drage sinove.«

Bilo je že pozno popoldne, ko se je nadškof vrnil v škofijsko palačo. Tedaj je prišlo do pristrčnega prizora. Tukaj naj povemo, da je bil mons. Fransoni tako ljubeznivega vedenja, da je bilo zadosti, da si ga videl, pa si ga vzljubil in mu bil

sinovsko vdan. Ko so dečki videli, da odhaja, so se zgrnili okoli njega in se tako stiskali k njemu, da ni mogel več naprej. Eni so mu hoteli poljubiti roko, drugi se dotakniti njegove obleke, zopet drugi so vzklikali hvala ali živel. Zdelo se je, da se ponavljajo prizori, ko so v prvih stoletjih Cerkve verniki pozdravljali svoje škofo: »Bog bodi zahvaljen! Naj živi škof! Živel oče! Živel škof!« In bilo je videti, kakor da bi sam Odrešenik korakal med množicami. Če bi jim dovolili, bi naredili prestol iz svojih rok in ga zmagoslavno nesli kot nekoč stari vojaki svoje kralje, pa tudi kakor pogosto don Boska. Ob pogledu na tako navdušenje je Franson dejal: »Danes sem se prepričal, in to zelo zgovorno, da ima mladina dobro srce in lahko z njo naredimo, kar hočemo, če jo le obravnavamo z ljubeznijo.«

Ko se mu je končno uspelo pririniti do kočije, je velezaslužni nadškof ob navdušenih vzklikih, znamenjih spoštovanja in don Boskove zahvale, blagoslovil Oratorij in se poln najglobljih vtisov vrnil v mesto.

Po njegovem odhodu so sestavili neke vrste zapisnik, kjer je bilo navedeno ime birmovalca, ki je delil zakrament, birmancev in njihovih botrov ter kraj in čas birme. Zbrali so birmanske listke, jih razdelili po župnijah birmancev in jih odnesli na škofijski urad, ki naj bi jih poslal posameznim župnikom. Fantje so odšli domov na kosilo, toda proti drugi uri so bili spet nazaj. Do štirih so na dvorišču potekale različne zabavne igre. Nato so peli večernice, poslušali slavnostni govor o sv. Alojziju kot zgledu mladih, zlasti kar se tiče čistosti in službe Bogu. V procesiji, ki je sledila, so nosili novo Alojzijevo zastavo. Na čelu je korakal v ministranta oblečen čeden deček, ki je nosil v roki lilijo in je vzbujal splošno pozornost. Po zunanjem videzu in resnem obnašanju je bil zelo podoben sv. Alojziju. Oči vseh so bile uprte vanj in obnavljal se je prizor iz življenja našega svetnika, ko so ljudje drveli v cerkev, da bi ga videli pri molitvi, in se jim je zdelo, da imajo pred seboj angela v človeški podobi. Ko so se vrnili v kapelo, so slovesno zapeli večglasni *Tantum ergo* in prejeli blagoslov z Najsvetejšim.

Praznik so zaključili z ognjemetom in spuščanjem balonov. Bilo je blizu devete ure, ko je don Bosko poklical dečke k sebi, jih povabil, da so zapeli dve kitici himne Alojzij slava devic, in jih poslal domov s priporočilom, da naj se ne zaustavljajo na poti. Ubogali so in še enkrat zaklicali: »Naj živi sv. Alojzij! Naj živi don Bosko!«

Nekaj pozneje je don Bosko sporočil, da so se kot častni člani družbe sv. Alojzija dale vpisati znane osebnosti. Vsi so bili močno potrjeni v dobrem, ko so med novimi člani slišali ime velikega papeža Pija IX., kardinala Jakoba Antonellija, mons. Fransonija, mons. Antonuccija, takratnega nuncija Svetega sedeža pri italijanskem dvoru v Turinu in poznejšega kardinala in nadškofa v Genovi.

To slovesnost, ki je v fantih zapustila neizbrisen spomin, so potem obhajali tudi naslednja leta. Don Bosko je za obhajanje praznika sv. Alojzija in za podelitev birme določal različne dneve. Če je praznik na čast sv. Alojziju zaradi številnih in uglednih članov družbe sv. Alojzija, zaradi tisočih obhajil in zaradi veličastne procesije postajal iz leta v leto slovesnejši, je Božji služabnik svoje posebne napore posvetil zlasti birmi, z namenom, da bi zakrament prinesel trajne in učinkovite sadove za duše. Neutruden v svoji gorečnosti, je dečke temeljito pripravljajal na birmo. Jasno jim je razlagal, kaj je birma, kako deluje v duši in s kakšnim razpoloženjem jo moramo zato prejeti. Potem ko je na predvečer birme in zjutraj pred obredom spovedal vse birmance, ko je šel do cerkvenih vrat naproti škofu, je ves čas bil navzoč pri birmi in skrbel za zbranost pri svetem dogajanju. Hodil je med vrstami birmancev in sedaj enemu sedaj drugemu povedal besedico na uho, zlasti pa tistim, ki so bili tega najbolj potrebni, in želel, da bi Božji Tolažnik v srcih teh fantov našel čim vrednejše svetišče.

Od tega trenutka jim je pogosto klical v spomin, kako so postali vojaki Jezusa Kristusa in da morajo biti zato zadosti pogumni, da pred svetom pokažejo svojo vero, in pripravljeni, da raje pretrpijo še tako velike žrtve, kot da bi grešili. Zlasti jim je priporočal znamenje svetega križa kot pričevanje vere, obrambno orožje proti hudemu duhu, ukaz in povelje, ki ga morajo izpolniti, razpoznavno obleko, ki loči kristjana od nevernika; spodbujal jih je, da bi ga lepo in pobožno delali. Potrpežljivo je našteval razne napake, ki jih delajo eni iz nevednosti, drugi pa iz raztresenosti. Pri tem je uporabljal razne pripomočke, med drugim tudi opazko, da se nekateri križajo, kakor da bi hoteli odganjati muhe. On sam pa je v svoji globoki veri, s tem da je počasi in odločno delal znamenje sv. križa zlasti v javnosti, vsem dajal dober zgled pričevanja svojega verovanja.

Poleg tega je z namenom, da bi dal fantom občutiti darove Svetega Duha, posebno pobožno opravljal devetdnevnicu pred binkoštni in k temu navajal tudi druge. Veliko let je sam pridigal devetdnevnicu na čast Svetemu Duhu. Pozneje je prosil druge duhovnike, da so to storili namesto njega, in na koncu podeljeval blagoslov z Najsvetejšim.

Iz te njegove gorečnosti in iz te vere v Svetega Duha lahko sklepamo na njegovo pripravo na lastno birmo, ki jo je prejel od mons. Gianottija in s tem neizbrisno znamenje tega zakramenta.

21.

POGLAVJE

Kaj je videla sestra Dobrega pastirja in don Boskova napoved – Moderni jezuit Vincenca Giobertija – Politčne reforme Pija IX. in sektaško izsiljevanje – Don Bosko in mons. Frasoni ocenjujeta navdušenje za Pija IX. – Kličite »Naj živi papež« in ne »Naj živi Pij IX.« – Napisi v Oratoriju, ki spominjajo na dostojanstvo namestnika Jezusa Kristusa – Premeteno poveličevanje svetne duhovščine – Neutemeljene obtožbe proti škofu v Astiju

JOŽEF BUZZETTI NAM JE POROČAL O DOGODKU, za katerega je trdil, da so vedeli zanj vsi prebivalci Oratorija.

Medtem ko je don Bosko daroval sv. mašo pri Dobrem pastirju, je ob povzdigovanju neka redovnica glasno zakričala in s tem motila celotno občestvo. Don Bosko je le s težavo nadaljeval presveto daritev in ni vedel, zakaj tisti krik. Redovnica je potem prišla v Oratorij in se opravičila zaradi motnje, ki jo je povzročila med mašo.

»Kaj ste videli?« jo je vprašal don Bosko.

»Jezusa v hostiji v podobi otroka, ki je silno krvavel.«

»In kaj naj bi to pomenilo?«

»Ne vem.«

»Naj vam povem, da to pomeni veliko preganjanje, ki se pripravlja proti Cerkvi.« Žalostna napoved se je začela uresničevati nekaj tednov pozneje.

V Piemont so začeli prihajati prvi izvodi Modernega jezuita Vincenca Giobertija, ki so ga v sedmih zajetnih zvezkih in v veliki nakladi natisnili v Švici. Moderni jezuit prekipeva od sovraštva proti Jezusovi družbi in izreka neverjetne obtožbe. Knjiga povzema vse, kar so v teku dveh stoletij napisali in nabrali zlonamernega in sovražnega heretiki in neverni, vsa obrekovanja in laži, z name-

nom da bi to tako zaslužno ustanovo očrnili pred svetom. Na videz gre za pravo gorečnost in zdrav nauk, ki pa je prepleten z ostrimi napadi pa zopet z dolgimi stranmi slavospevov papeštvu. Tako so izvajali tajna navodila Jožefa Mazzinija, dana meseca oktobra 1846: »Kričite in razgrajajte proti jezuitom, ki poosebljajo duhovništvo. Vsa moč klera je osredinjena v jezuitih. Sovraštvo, ki je povzeto v tem imenu, je skrivna moč socialistov. Dobro si to zapomnite.«⁸ Zato je Gioberti v teh svojih obrekovanjih napadal tako odlične predstavnike klera kakor tudi laikov, ustanove sv. Rafaela kakor tudi gospe Doroteje. Z najbolj črnimi barvami je slikal redovne družbe in meniške redove, zlasti še ignorantele. Ni prizanašal niti Damam presvetega Srca, proti katerim si je izmislil tako debele laži, kakor si jih ne bi mogli izmisliti niti najbolj nesramni romanopisci. Na dveh straneh se je lotil celo konvikta sv. Frančiška Asiškega in predstavil teologa Guala kot prekanjenega jezuita in njegov konvikt kot jezuitsko ustanovo. V konviktu naj bi učili preveč široko moralo. Poleg tega naj bi bil konvikt tovarna laži, semenišče zmot, delavnica pobožnih vzdihljajev, politični brlog in podobno.

Neizmeren je bil odmev Giobertijevega dela tako v Italiji kot zunaj nje. Sekte so mu pele slavospeve kot najslavnejši, najzaslužnejši in nesmrtni stvaritvi. Giobertijevo ime je polnilo ceste in beznice in nepoučene ljudske množice so ga kovalе v zvezde. Povsod so se pojavljali njegovi doprsni kipi in povsod so visele njegove slike. Uporabili so vsa sredstva za širjenje idej Modernega jezuita, z namenom da bi zavajali javno mnenje in ga nahujskali proti redovnim družbam, jim iztrgali vzgojo mladine, naščuvali proti njim drhal in prisilili državne organe, da bi onemogočili njihovo delo med ljudstvom. Bili so prepričani o svoji zmagi. Toda glej šalo Božje previdnosti, ki je prav v tistem času priklicala v življenje zavetišče sv. Frančiška Saleškega v Valdoccu.

Tudi v Rimu so voditelji zarote natančno izpolnjevali Mazzinijeva navodila in spletkarili proti papežu in drugim vladarjem. Pisali so: »Papež bo začel uvažati reforme bodisi zaradi načel bodisi zaradi prisile. Izrabite vsako najmanjšo priložnost in zberite ljudske množice, če ne za drugo, za to, da pokažete hvaležnost; pripravljajte praznovanja, zborovanja, prepevajte, dajte ljudstvu občutek moči in spodbujajte ga k zahtevam, vedno novim zahtevam. Vendar pa samo eno stopnico obenem. Ko dosežete en svobodnjaški zakon, glasno ploskajte, nato pa takoj postavite zahteve po naslednjem.«

Z najboljšo voljo in v želji, da bi ustregel svojemu ljudstvu, je dal papež najbolj zaželeno svoboščino. Takoj so pripravili obsežne ljudske prireditve v zahvalo za to,

⁸ Balan, St. Eccl. V. I., Torino, 1879, str. 67.

kar jim je bilo odobreno, in z željo za nadaljnje svoboščine. Pij IX. je 15. marca izdal zakon o svobodi tiska z določenimi omejitvami, kar pa ni pomagalo, da ne bi že avgusta v samem Rimu izhajalo petdeset v večini zelo slabih časopisov, ki so kvarili ljudstvo. Štirinajstega junija je imenoval ministrski svet, sestavljen iz cerkvenih oseb. Sektaši pa so čakali na ugoden trenutek, da bi vsilili svet ministrov iz laiških vrst. Zato so vabili, naj na ljudskih zborih poleg »Živel Pij IX.« kričijo tudi »Živel Gioberti« in »Živela Italija« ter prepevajo pesmi v skoraj popolnoma republikanskem duhu. Ker je imel papež malo vojakov, je za vzdrževanje splošnega reda dovolil ustanovitev civilne garde. S tem pa so revolucionarji dobili v roke orožje. Malo pozneje so ustanovili v Rimu občinski svet, ki mu je sledil državni svet. Za svetovalce pa so v mestu izvolili tudi številne zelo nevarne prekucuhe. Med vsem tem pa niso pozabili na vso moč in na vse načine, kako častiti in slaviti Pija IX.

Iz Rima so v Turin prihajale novice in tudi tukaj povzročale besne izbruhe podivjanosti in uporne klice »Živel Pij IX.« Mons. Franson je med prvimi spregledal, da se pod temi strastnimi vzkliki skrivajo spletke sektašev. In ko je po pozivu papeža svojim vernikom priporočal pomoč za Irce, ki so trpeli hudo pomanjkanje, je 7. junija 1847 v pastirskem pismu zapisal: »S tem bi lepo pokazali svojo vdanost papežu in že zato je vredno vse privolitve. Ne pa kakor tisti, ki ploskajo in pritrjujejo papežu ne za to, kar je, temveč za to, kar bi oni hoteli, da bi bil. Pri tem moramo pomisliti, da papežu ne ugaja ne bučno ploskanje in ne nespodobno hrupno vzklikanje, temveč vdano poslušanje njegovih navodil in pripravljenost, da izpolnjujemo njegove ukaze in sporočila.« Tudi don Bosko ni mislil drugače kot njegov nadškof. Naravno je bilo, da so tudi v Oratoriju na ves glas kričali »Živel Pij IX.« in »Slava papežu Piju IX.«. To zlasti še zato, ker je don Bosko o papežu vedno govoril z največjim spoštovanjem. Pogosto je ponavljal, da moramo biti povezani s papežem, ker je on vez, ki povezuje v eno vernike z Bogom. Napovedoval je hude kazni za tiste, ki so hoteli kljubovati in tudi v najmanjših rečeh grajati Sveti sedež. Znal je tako prepričljivo vliti spoštovanje do te ustanove, da so bili njegovi fantje vedno pripravljeni ubogati in braniti Sveti sedež, tudi za ceno lastnega življenja. Tudi oni so vzklikali »Živel Pij IX.«, toda v svoje začudenje so videli, da jim je don Bosko skušal v ustih spremeniti besede. Rekel je: »Ne kličite 'Naj živi Pij IX.', temveč 'Naj živi papež'.«

Pa so ga vprašali: »Zakaj hočete, da naj vzklikamo 'Naj živi papež' ali 'Pij IX., papež'?« »Imate prav,« je odgovarjal don Bosko, »toda vi ne vidite mimo naravnega pomena besed. So ljudje, ki hočejo ločiti vladarja Rima od papeža, človeka od njegovega Božjega dostojanstva. Hvalijo osebo, nikjer pa ni spoštovanja, ki bi ga morali kazati dostojanstvu, ki ga predstavlja. Zatorej, če hočemo

storiti tako, kakor je prav, vzklikajmo 'Živel papež'.« In vsi fantje so enoglasno zaklicali: »Živel papež!«

»In sedaj,« je nadaljeval don Bosko, »če hočete zapeti himno v čast papežu, zapojmo tisto, ki jo je nedavno zložil maestro Verdi: Pozdravljamo zastavo, ki jo je povzdignil Kristusov namestnik.«

In vsi so glasno zapeli spev himne, ki je po don Boskovi razlagi veljala znamenju svetega križa.

Neredko so prihajali ob nedeljah, to je v dneh največjega vretja, gospodje, ki so se delali dobre kristjane, a so bili liberalci. Ko so videli tako številno trumo mladih ljudi, so po kratkih spodbudnih besedah povabili fante, da bi kričali »Živel Pij IX.«, in so bili silno razočarani, ko je iz petsto grl zadonelo »Živel papež«. Nikakor niso pozabili don Boskovega nauka. Da bi se ta še globlje vtisnil v spomin, je dal na vseh vidnih mestih razobesiti napise, ki so spodbujali k pokorščini papežu, izpolnjevanju njegovih ukazov in spoštovanju njegove avtoritete. Tako si lahko bral: »Ti si Peter, skala, in na to skalo bom sezidal svojo Cerkev«; ali »Kjer je Peter, tam je Bog«; pa zopet »Jaz sem z vami vse dni do konca sveta«; ali »Kjer je Peter, tam je Cerkev«; in »Pasi moja jagnjeta«.

Don Bosko je leta 1873 pripovedoval kardinalu Bernaboju: »Leta 1847 sem na letakih zagrizenih revolucionarjev bral: »Začnite kričati 'Živel Pij IX.', nikdar pa ne 'Živel papež'! Storite vse, da boste pri ljudeh vzbudili sovraštvo do jezuitov, nikdar pa se ne dotikajte papeža. Dobre duhovnike hvalite, spodbujajte in skušajte s pohvalami netiti njihovo samovšečnost. Slabe duhovnike pa skušajte pridobiti na svojo stran. To bo za našo stvar izredno koristno.« Ta program so liberalci dosledno izvajali, in kdor ni bil slep, je lahko videl, da so vse poteze liberalcev merile na to, da bi omajale ugled papeža in mu pripravile padec tako, da bi mu spodnesli tla in odvzeli vso človeško podporo. Vedno ponavljajo isto: Ko bo papež izgubil vse upanje, da si bo zopet pridobil tisto, kar je izgubil, mu ne bo preostalo drugega, kot da se vda našim zahtevam.«

V ta namen je 1847 poleg Giobertija, ki je nesramno napadal redovni kler, druga skupina zarotnikov začela pretkano pridobivati posvetne duhovnike. Mazzini je pisal: »Treba si je pridobiti kler in uveljaviti liberalni vpliv. Kler ni nasproten liberalnim ustanovam. Če se vam bo posrečilo, da boste v vsakem glavnem mestu vzbudili Savonarole, se bomo z velikanskimi koraki bližali našim ciljem. Ne napadajte klera zaradi imetja in pravovernosti, temveč obljubite duhovnikom svobodo in videli boste, kako bodo vstopali v vaše vrste. Bistvenega pomena je, da ohranimo skrite cilje velike revolucije. Nikdar naj se iz našega ravnanja ne razbere naš cilj, to je revolucija.«

Ukaz prostozidarskih lož v Turinu se je glasil: »Hvalite duhovnike.« Kdor ni bil uveden v skrite namene takega početja, si ni mogel razlagati spoštovanja in uslužnosti, ki so jih sektaši kazali do Cerkve. Vsako domovinsko slavlje se je končalo z obiskom kake cerkve in s sv. mašo, dobili so blagoslov z Najsветеjšim in peli *Te Deum*. Duhovnike so vabili na kongrese, jim dajali prva mesta v raznih krožkih in jim izkazovali vsa mogoča znamenja spoštovanja. Na univerzi v Turinu, kjer so imeli svojo trdnjavo janzenisti, so se študenti raznih fakultet bratili s kleriki in duhovniki, ki so obiskovali teološko fakulteto. Ti se prepogosto niso mogli ubraniti najbolj navdušenim izrazom spoštovanja s strani študentov in profesorjev. Zunaj univerze je bilo tudi od daleč lahko slišati, kako so trume najetih ljudi ob mimohodu kakega cerkvenega dostojanstvenika ali skupine semeniščnikov iz vsega grla kričale: »Naj živijo duhovniki! Naj živijo semeniščniki!« Zato se ni čuditi, da je veliko duhovnikov iz vrst nižjega klera pristopilo k liberalnemu gibanju. Enim je branje Giobertijevih spisov razgrela glavo; drugi, in to je bila večina, so bili tako naivni in kratkovidni, da niso spoznali, kaj je cilj takih pretiranih slavospevov. Večini niti na misel ni prišlo, da bi politične reforme, ki so si jih vsi želeli, mogle imeti v sebi kaj nevarnega, saj jih je dovoljeval sam papež Pij IX. Skoraj vsi so se ujeli na vabo slavospevov. Vendar se vsi duhovniki niso dali potegniti za nos in niso nasledli napihnjenemu ljudskemu navdušenju. Med njimi je bil tudi don Bosko, ki je bil prepričan, da bodo vzklikom »hozana« kmalu sledili »križaj ga«. Ko so ga prijatelji vprašali za mnenje o sedanjih in prihodnjih dogodkih v Cerkvi, je odgovarjal: »Revolucija bo korak za korakom počasi a gotovo uresničila svoje cilje vse do zadnjega.«

Vse to se je potrdilo v ravnanju s škofi, medtem ko je ravnanje s preprostim klerom bilo blago. Mons. Filipa Artica, škofa v Astiju, budnega čuvarja cerkvene discipline, so 1847 začeli nezaslišano obrekovati. Proti določbam konkordata iz leta 1841, ki je sodne razprave proti škofom pridržal papežu, je civilna oblast poslušala obrekovalce in z dovoljenjem piemontskega senata začela javen proces v mestu Astiju. Škofa naj bi obsodili zaradi kriminalnega dejanja. Toda razprava je jasno pokazala popolno nedolžnost obtoženega, tako da so morali tožbo razglasiti kot neosnovano. Da bi olajšal trpljenje dobrega škofa, ga je sam kralj povabil v svojo rezidenco v Racconigiju in mu izkazal znamenje svojega spoštovanja. Vendar nasprotnikov v Astiju tudi to ni odvrnilo od nadaljnjih napadov. Škof se ni več počutil varnega v svojem mestu in se je umaknil v svojo vilo na samotnem griču. Toda tudi tukaj ni našel miru, saj so ga kar naprej sramotili z nespodobnimi gesli. V tolikem trpljenju ga je tolažila solidarnost subalpinskih škofov in don Boskovo prijateljstvo.

22.

POGLAVJE

Don Boskovi sklepi na duhovnih vajah pri sv. Ignaciju – Kralj Karel Albert proti Avstriji – Don Bosko in dobrodelne ustanove – Velikodušna gostoljubnost – Potovanje v Stresso – Don Bosko vidi iz daljave, kaj se dogaja v Oratoriju – Postanek fantov v Moncuccu na poti v Becchije – Prvi dijak v Oratoriju – Prvi duhovniki živijo skupaj z don Boskom – Gospodje in gospe, ki skrbijo za notranje in zunanje fante – Zdravniki

MEDTEM KO SO BILI VSI DOBROMISLEČI DRŽAVLJANI zaskrbljeni zaradi podtalnega delovanja sovražnikov Cerkve, so se pri sv. Ignaciju nad Lanzem začele duhovne vaje. Don Bosko je prva leta iz ljubezni do evangelijskega uboštva v spremstvu don Giacomellija v enem dopoldnevu prehodil peš 30 km dolgo pot. Profesor don Viktor Alasonatti iz Avigliane je vedel povedati, da sta tistega leta don Guala in don Cafasso povabila pridigat nekega jezuitskega patra in nekega kanonika iz Vercellija. Don Bosko je na list papirja zapisal:

»Sklepi duhovnih vaj leta 1847.

Vsak dan: obisk Najsvetejšega.

Vsak teden: eno zatajevanje in spoved.

Vsak mesec: molitev obrazca za srečno smrt.

Gospod, daj mi, kar ukazuješ, in ukazuj, kar koli hočeš.

Duhovnik je kadilnica božanstva. Teodot. – Je Kristusov vojak. Sv. Janez Gualbert.

Molitev je za duhovnika kot voda za ribo, zrak za ptiča, studenec za jelena.

Kdor moli, je kakor tisti, ki gre h kralju.«

Ko se je okrepljen in obnovljen v duhu vračal iz samote in miru v mesto, so ga nepredvideni politični dogodki potegnili v središče dogajanja. Vprašanje pristojnosti Piemonta in Avstrije je grozilo zanetiti vojno, ko je presenetila

novica, da so avstrijske čete s pretvezo obrambe lombardsko-beneškega kraljestva zasedle Ferraro in s tem prekršile papeške pravice. To dejanje je še bolj podžgalo nejevoljo Italijanov in dalo sektašem nove razloge za podpihovanje domoljubnih strasti. Domoljubna gesla so se od vseh strani mešala z vzkliki: »Stran, barbari, dol z Avstrijo!« Kralj Karel Albert, ki svojih piemontskih interesov nikakor ni hotel ločevati od papeževih, je dal Piju IX. vedeti, da je v obrambo njegovih pravic pripravljen postaviti svojo vojsko in mornarico. In avgusta je grof Castagnetto na zboru poljedelcev v Casaleju navzočim prebral pismo, ki mu ga je pisal kralj. Med drugim je bilo zapisano: »Če nam Božja previdnost pošilja vojno za neodvisnost Italije, bom s svojimi sinovi zajahal konja in se postavil na čelo svoje vojske. To bo velik dan, ko bomo mogli vzklikniti: Naj bo za neodvisnost Italije.« Vsi časopisi so ponatisnili ta gesla, ki so v tistih, ki so v strahu predvidevali posledice vojne, vzbujala grozo.

Don Bosko je začutil, da ne bo mogel več dolgo sam prenašati težkega bremena Oratorija. Toda od nikoder se ni pojavil nihče, ki bi bil pripravljen posvetiti se popolnoma in za vedno delu za mladino in živeti z njim skupno življenje. Nekaj let je razmišljal o možnosti, da bi se priključil že kaki obstoječi ustanovi, ki bi mu omogočila njegov apostolat in mu dala na voljo potrebna sredstva. Želel si je pridobiti sobrate, ki bi jih navdušil za delo, ki mu je bilo tako pri srcu. Bil je pripravljen pokorno poslušati v izbrani ustanovi vsakogar, ki bi bil določen za vodstvo. Bil je celo pripravljen, da bi počasi, korak za korakom, pod vodstvom predstojnika uresničil svoj načrt.

»Toda Devica Marija,« je pozneje pripovedoval don Bosko, »mi je v videnju nakazala področje, na katerem bi moral delati.« To pomeni, da je imel točen, premišljen in izdelan načrt, od katerega se ni mogel in ni hotel oddaljiti. Jaz sem bil v vsem odgovoren, da se ta načrt uresniči. Jasno sem videl zaporedje, ki sem mu moral slediti, in sredstva, katera sem moral rabiti, da bi uspel. Zato se nisem smel izpostavljal nevarnosti, da ne bi izpolnil te naloge s tem, da bi dopustil presojo komu drugemu. Kljub temu pa sem bil prav v tem letu 1847 pripravljen, da bi se vključil v kako že obstoječo ustanovo, ki bi mi zagotovila izvedbo mojega načrta. Toda kmalu sem se prepričal, da to ni mogoče. Naj so take ustanove prevevale še tako svete želje in so bile pripravljene na še tako velike žrtve, pa vendarle niso ustrezale mojim načrtom. To je bil razlog, ki me je odvrnil, da nisem vstopil v kak red ali družbo redovnikov. Tako sem ostal sam, in namesto da bi se pridružil v skupnem življenju že izkušenim kakega reda in podkovanim v različnih dejavnostih apostolata, sem si moral iskati poti sam, kakor mi je bilo nakazano v sanjah, ter sam izbrati, poučiti in usposobiti mlade tovariše za moje naloge.«

Nikakor pa mu ni bilo prepovedano poiskati podporo za svojo ustanovo v kaki redovni družbi in preučiti njene novim časom prilagojene pravilnike.

Dal se je pritegniti posebni simpatiji in živemu zanimanju Ustanove ljubezni. Iz javnega mnenja je poznal kreposti in modrost njenega ustanovitelja in njegovih redovnikov, ki so se odlikovali po njih. Znano mu je bilo, kako so ti možje v večernih šolah odtegnili mlade iz beznic in grdobije, kako so v Roveretu, Trentu in še drugje za mlade fante odprli praznične oratorije, kako je njihovo poljudno pridiganje zlasti na podeželju obrodilo obilne sadove in kako so na Angleškem kot misijonarji veliko ljudi zopet pripeljali nazaj med ovce Jezusa Kristusa. Bil je prepričan, da so njihova redovna pravila prilagojena tedanjim časom ter porok za stalnost in obrambo proti tedaj neizogibnemu viharju, ki je grozil, da bo uničil redovne družine in njihovo posest. Proti skupni lastnini so vsaj načeloma postavili pravico do osebne in zato niso omogočili pretveze o kršitvi splošne zakonodaje. Don Bosko je mislil tudi na možnost pomoči, ki bi mu jo zaradi svojega velikega vpliva v Turinu mogel dajati opat Rosmini, zlasti pri zvezah z nosilci oblasti. Zato se mu je zdelo primerno, da bi si ga pridobil za prijatelja. Načelno se je vedno trudil, da si je zagotovil vsako človeško pomoč, potem pa je v popolnem zaupanju v tok dogodkov prepustil vse Božji previdnosti.

Njegove prijateljske odnose je krepilo tesno poznanstvo z več duhovniki Ustanove ljubezni iz opatije sv. Mihaela della Chiusa, ki so odločno hodili po sledeh gorečnosti in dejavnosti nekdanjih sinov sv. Benedikta. Poleg tega je don Bosko poslal v noviciat v Streso nekaj svojih fantov, ki so želeli postati redovniki. Gostoljubnost, ki jo je don Bosko izkazoval tem dobrim patrom, ki v Turinu niso imeli svoje hiše, je vse skupaj še bolj utrjevala. Kadarkoli je opat Rosmini prišel v Turin, je grof Gustav Benso Cavour želel imeti don Boska za svojega gosta. Ko pa so Rosminijevi učenci prihajali v Turin po opravkih ali so si na dolgih potovanjih želeli nekaj počitka, so več let zaporedoma prišli prebivat v Oratorij. Don Bosko jih je sprejemal z največjo pozornostjo in jim nudil vse, kar mu je omogočalo njegovo uboštvo. Ti pa, navajeni na zelo strogo življenje, so bili zadovoljni z vsem.

Če je le mogel, jim je dal na voljo sobo, če pa je majhna hiša imela že druge goste, jih je povabil v svojo sobo, jim prepustil svojo posteljo, sam pa ležal na slamnjači, ki jo je položil na tla za omaro, ki je služila za špansko steno. Če pa je bil gost kaka ugledna oseba, si je postlal v kuhinji ali zakristiji in tam prebil noč. To je trajalo vse do leta 1854.

Hvaležna za te in še druge pozornosti sta patra Gilardi in Fledelicio don Boska vedno znova vabila, da bi prišel v Streso. Toda neodložljive obveznosti

so mu to vedno preprečile. Končno se je jeseni 1847 odločil za pot. Želel se je pogovoriti z opatom Rosminijem in pretresti nekaj načrtov, o katerih bomo še govorili. Poleg tega se je hotel pogovoriti še s fanti, ki jih je poslal v noviciat.

Preden se je odpravil na pot, je izročil vodstvo Oratorija teologu Carpanu in dvema fantoma – Barretti in Costi, ki sta bila faktotum (pripravna za vse) in glavna pevca v Oratoriju. Toplo jim je priporočil asistenco tovarišev in stopil v koleselj prevoznika Friderika Bocca, ki je želel spremljati don Boska in voditi konja. Prav gospod Bocca nam je dal naslednje kratke podatke s tega potovanja.

Nekaj dni pozneje, bila je nedelja, je don Bosko, ki se je v tišini poglobil v svoje razmišljanje, nenadoma vzkliknil: »Glej, glej! Barretta in Costa sta izrabila mojo odsotnost in nista prišla v Oratorij. Tudi teolog Carpano ni na svojem mestu in sedaj počne to in to.«

Bocca si je vse zapomnil, da bi ob prihodu domov lahko preveril, ali je bilo res tako. Ko sta se peljala skozi Chivasso, Santhia, Biello, Varallo, Orto, sta se v Miassinu ustavila v gostilni, polni ljudi. Don Bosko si je s svojim ljubeznivim in dobrohotnim obnašanjem pridobil srca vseh in jim v njihovo zadovoljstvo pripovedoval o življenju sv. Julija, kar je bilo pri teh poslušanja slavnostnih govorov malo navajenih ljudeh zelo izjemno. Od tod sta se odpravila v Gozzano in San Giulio, kjer sta obiskala malo semenišče novarske škofije, prenočila pri Razzinijevih in skozi Arono in San Carlone prišla v Streso. Tukaj je na svoje veliko razočaranje ugotovil, da je opat Rosmini odsoten. Toda pater Fledelicio ga je sprejel z vsemi častmi, ker je med drugim upal, da bo don Bosko postal rosminijanec. Popeljal ga je na otoke Barromeo, Intro, Pallanzo in k svetišču Santa Caterina del Sasso onstran jezera Maggiore, kjer ogromna kamnita skala kakor po čudežu visi v zraku, lahno naslonjena na sveto stavbo. S svojim opazovanjem in umestnimi vprašanji je spoznal rosminijanskega duha in ugotovil, v čem se z njim ne strinja oziroma kaj je v nasprotju z njegovimi načeli. Vendar ni niti z besedico izdal svojega nesoglasja. Zadovoljen zaradi ljubeznivosti novincev in predstojnikov se je skozi Arono, Novaro, Vercelli in Chivasso vrnil v Turin. Zgodili so se številni zabavni in za duše koristni prizori s krčmarji, pri katerih se je okrepčal. Kakor vedno je spovedal tudi več kočijažev in konjarjev. Potovanje je trajalo skoraj dvanajst dni.

Gospod Bocca je po prihodu takoj stopil k teologu Carpanu in mu rekel: »Vi v nedeljo niste bili na svojem mestu in ste delali to in to.«

»Toda kdo vam je to povedal?«

»Zvedel sem naravnost iz don Boskovih ust.«

Teolog, ki je bil po naravi sangvinik, je jezno snel bired z glave in ga vrgel po tleh: »Si videl, vse so mu takoj nesli na uho. Kdo mu je povedal?« Šele ko mu je

razložil, da je don Bosko sam od sebe zvedel ali videl njegovo odsotnost, se je umiril. Prav tako je gospod Bocca lahko ugotovil, da so bile tudi besede o obeh pevcih resnične.

Don Bosko se je le za kratek čas ustavil v Turinu.

Z don Borelom sta za 2. oktober pripravila sprehod celega Oratorija na Supergo, kjer so dobili dobro malico in veliko grozdja. Od tod je don Bosko z nekaterimi gojenci nadaljeval svoje običajno jesensko potovanje proti Becchijem. Spremljala ga je mati Marjeta s svojim jerbasom. Dokler so hodili po ulicah mesta, se je pogovarjala s sinom, kako bi nastanili in asistirali te dobre dečke. Toda kakor hitro so zapustili mesto in mitninsko območje, je začela mati s povzdignjenim glasom moliti rožni venec, ki so ga potem vsi molili z njo. Moglievi, njegovi nekdanji gospodarji in sedanji dobrotniki, ki so po pisnem sporočilu vedeli za njihov prihod, so jim na svoji kmetiji pripravili spodoben sprejem. Prva leta je don Bosko prihajal s štirimi ali petimi fanti, nato z desetimi in celo petnajstimi. Nazadnje jih je bilo petindvajset. Nehal je hoditi k Moglievim, ker ne bi rad izkoriščal velikodušnosti gostiteljev, saj je vedno bolj raslo število fantov, ki so bili z njim. Dan prihoda je bil za vse poln prazničnega veselja. Na fante je čakala dobro zabeljena polenta in obilica klobas, ki pa so si jih morali sami pripraviti. Don Bosko je s svojimi sodelavci, ko so bili z njim duhovniki in kleriki, sedel za mizo z gospodarjem in njegovo družino. Od tod je nadaljeval svojo pot v Morialdo, kjer je imel navado ostati v hiši svojega očeta kak teden in pomagal don Cinzanu ob prazniku Rožnovenske Matere Božje.

Ob vrnitvi v Turin je vzel s seboj prvega dijaka iz Castelnuova d'Asti, svojega bratranca Aleksandra, sina Janeza Krstnika Pescarmona. Oče, bogat posestnik, se je z don Boskom dogovoril, da bo za sina plačeval določen mesečni prispevek, priskrbel obleko, knjige in vse, kar je potrebno v morebitni bolezni. Fant naj bi se vpisal v tretji razred latinske šole, stanoval bi pri don Bosku in hodil v šolo k profesorju Jožefu Bonzaninu. Ker je poznal don Boskovo denarno stisko, je hotel za sina plačati za tri leta vnaprej.

Ta dogodek smo opisali zato, da bi se spomnili navodila, ki ga je don Bosko dal za sprejem kakega gojenca v zavod. »Naš namen je,« tako je govoril, »da sprejemamo uboge fante zastonj, kajti bilo bi nepravično, da bi tisti, ki sam ali njegova družina kaj ima, če hoče biti sprejet v naš zavod, izrabljali miloščino, ki je namenjena drugim. To načelo naj služi za določanje bolj ali manj skromne mesečnine za vzdrževanje kakega fanta.«

Mladi Aleksander ni bil edini, ki ga je imel don Bosko pri svoji mizi. Vedno je iskal sodelavce, ki naj bi mu pomagali pri njegovem delu. Zato je v svoji hiši

rade volje dajal stanovanje cerkvenim osebam pa tudi drugim, ki so prihajali v Turin zaradi študija ali iz drugih razlogov. Plačevali so dogovorjeno vsoto. Tako je 23. oktobra 1847 prišel k njemu stanovat don Palazzolo, njegov prijatelj in učenec iz Chierija, 29. istega meseca in leta pa je prišel v Valdocco don Peter Ponte, ki je bil verjetno drugi, ki je opravljal službo prefekta v prazničnem Oratoriju. Oba sta ostala pri don Bosku celo leto 1848 in opravljala različne dolžnosti v mestnih cerkvah. Dva zelenjavna zvitka vsak teden nista bila primerna za take stanovalce v domu. Zato so jedilnik za kosilo in večerjo prikrojili navadam drugih skupnosti. Ni manjkalo, kar je potrebno, ni pa bilo priboljškov. Čeprav so mnogi zahtevali, don Bosko ni hotel spremeniti svojega načina prehrane. Njegovi omizniki se niso dolgo časa zadrževali pri njem, kajti on je želel izrecno trdo in odpovedi polno življenje. Imel je navado ponavljati s sv. Pavlom: »Bodimo torej zadovoljni s tem, da imamo živež in obleko« (1 Tim 6,8).

Naj tu ponovimo, kako je njegovo uboštvo in zatajevanje spodbujalo dobrotnike, da so mu pomagali, zlasti še ko so videli, da ničesar ne zadrži zase. Videli so, da nima nikakršnega človeškega nagiba pri prenašanju tolikega neugodja in pomanjkanja in kako vabi velikodušne, da posnemajo njegovo gorečnost in mu pomagajo tudi s svojim delom. Nekaj plemenitih gospodov in meščanov se je pridružilo katehistom in mladim učiteljem in mu po svojih močeh priskočilo na pomoč tako v cerkvi kakor tudi v dejavnosti zunaj nje. Pomagali so mu zlasti tako, da so med fanti odkrili tiste, ki niso imeli prave zaposlitve. Skušali so jim priskrbeti primerno obleko, da so se mogli predstaviti v delavnicah in trgovinah, poiskali so jim ustrezno zaposlitev pri poštenih gospodarjih in jih med tednom obiskovali na njihovem delovnem mestu. Don Bosko je v nekem nagovoru sotrudnikom leta 1878 vzkliknil: »Pošiljala jih je sama Božja previdnost in po njihovem zavzemanju se je vse dobro množilo. Ti prvi salezijanski sotrudniki, tako duhovniki kakor laiki, niso gledali na neudobje in težave, temveč so se, ko so videli, kako se je veliko porednih fantov vrnilo na pot kreposti, žrtvovali za rešitev drugih. Sam sem videl, kako so mnogi znali žrtvovati udobje domačega krova in so prihajali poučevat katekizem ne le ob nedeljah, temveč tudi med tednom in v postu pred veliko nočjo celo vsak dan, ob zanje najbolj neprimerni uri, ugodni pa za fante. Videl sem jih, kako so se tudi v zimskem času vsak večer po neprimernih, nevarnih in s snegom pokritih poteh odpravljali v Valdocco, kjer so imeli pouk v tistih razredih, ki so bili brez rednega učitelja, in tako žrtvovali ves svoj prosti čas.« Med temi so bili grof Cays de Giletta, markiz Fassati, grof Callori di Vignale in grof Scarampi di Pruney, ki je leta 1900 v pogovoru z don Celestinom Durandom jokalo od veselja in ganjenosti, ko se je spominjal starih časov v družbi don Boska.

S sotrudniki so se v Oratoriju pojavile tudi sotrudnice, o katerih je don Bosko tudi govoril v zgoraj omenjenem nagovoru: »Vedno bolj se je čutila potreba, da bi našim ubogim dečkom tudi materialno pomagali. Nekateri so nosili razcefrane hlače in suknjiče, drugi so bili tako raztrgani, da je bila v nevarnosti celo nravnost. Nekateri si niso mogli nikdar zamenjati raztrgane srajce, ki so jo imeli na sebi. Bili so tako zanemarjeni, da jih noben gospodar ni hotel sprejeti v svojo delavnico. Prav tukaj pa se je pokazala dobrota in korist sotrudnic. Rad bi v počastitev turinskih gospa povsod povedal, kako mnogim izmed njih, čeprav iz tako vidnih in plemenitih družin, ni bilo odvratno, da so jemale v roke tiste smrdljive hlače in raztrgane jopiče ter jih krpale, kakor so mogle in znale, popravljale tiste pokrpane srajce, ki verjetno nikdar niso videle vode, jih one same prale, popravljale in izročale tistim ubogim dečkom, ki so, pritegnjeni od vonja krščanske ljubezni, vztrajali v Oratoriju in se vadili v kreposti. Mnoge izmed teh zaslužnih gospa so pošiljale perilo, celo nove obleke, denar in hrano, kolikor so mogle. Nekatero so sedaj tukaj in me poslušajo, druge pa je Gospod že poklical k sebi, da jim da plačilo za njihov trud in dejanja krščanske ljubezni.«

Te svete gospe so se zbirale okoli matere Marjete in prva med njimi je bila, skupaj s svojo sestro, gospa Marjeta Gastaldi, mati kanonika Lovrenca Gastaldija, in z njo markiza Frassati. Potem je bila neka odlična gospa s kraljevega dvora, pa zopet cela vrsta drugih, ki se jim ni zdelo za malo, da so se družile s preprosto kmetico iz Becchijev ter v njeni ubogi sobi krpale ponošene stvari.

Ko je don Bosko začel sprejemati sirote brez staršev, so zanje skrbele s pravo materinsko ljubeznijo, kakor da bi bili njihovi otroci. Vsako soboto so dečkom prinašale sveže srajce in žepne robčke. Vsak mesec so menjale posteljne rjuhe, ki so jih, če je bilo treba, najprej vestno zakrpale. Gospa Gastaldi je prevzela skrb za pranje perila. Ob nedeljah je pregledovala postelje, potem pa kot kak general postavila fante v vrsto in ugotavljala, ali si je vsak preoblekel srajco, ali si je umil roke in vrat. Potem je določila, da so znosili na kup vse, kar je bilo treba poslati v pranje, in poskrbela, da so perilo odnesli ljudem, ki so bili pripravljeni opraviti to delo. Pregledala je obleko, da je videla, ali je treba kaj pokrpati. Pri tem so ji pomagale razne dobrodelne ustanove in ženske iz vzgojnih zavodov, ki so kar tekmovala med seboj, katera bo mogla narediti kako dobro delo. Cele dneve je prebila v oratorijski garderobi in pomagala materi Marjeti, da je bilo vse nared. Sama je znala poskrbeti ali pa je dobila ljudi, ki so poskrbeli vse potrebno za posteljnino in osebno perilo. Kolikor je mogla, je skupaj s svojo sestro pomagala tudi z denarjem. Dečki so obe šteli za veliki dobrotnici. Gospa Gastaldi je opravljala to delo dolga leta, tudi po smrti matere Marjete.

Do sedaj smo govorili o skrbi za sinove Oratorija v času, ko so bili zdravi. Sedaj moramo povedati, da je bilo tudi za bolnike od vsega začetka dobro poskrbljeno. Nikdar ni manjkalo uglednih dobrotnikov, ki so skrbeli zanje, jim lajšali tegobe in se trudili, da bi jih zopet ozdravili. Zunanje fante je don Bosko priporočal zdravnikom, ki so delali v dobrodelnih ustanovah. Ti so bili pripravljeni priskočiti na pomoč najbolj potrebnim tudi takrat, če so bili v domači negi. Fante, ki so morali v bolnišnico, je priporočal sestram negovalkam in zdravnikom, da so se posebej zavzeli zanje, oboje pa je z očetovsko skrbjo redno obiskoval. Kar se tiče fantov v domači bolniški sobi v Oratoriju, je leta 1847 odločil, da morajo imeti hišnega zdravnika. Prvi, ki je opravljal to službo, je bil dr. Vella, doma iz Cavagliaja. Don Bosko ga je imel zelo rad, prav tako kakor njegovega brata, ki mu ga je z drugimi kleriki vred pošiljala kurija mons. Fransonija, da so imeli v Oratoriju katekizem za dečke. Zdravnik se je z veliko skrbjo zavzel za to delo in ga opravljal do leta 1856, ko je bil imenovan za profesorja medicine na univerzi v Bologni.

Dr. Velli so sledili drugi priznani zdravniki, prežeti z istim svetim navdušenjem, in se jih bomo hvaležno spomnili v naši pripovedi. Toda poleg teh, rekel bi rednih zdravnikov, so bile stotine zdravniških pomočnikov, ki so v štiridesetih letih popolnoma zastonj bodisi na povabilo don Boska bodisi njegovih namestnikov podnevi in ponoči prihajali obiskovat in zdraviti kakega težkega bolnika. To so bile pomembne osebnosti tako glede znanja in izkušnje kakor tudi izvedeni v najtežjih kirurških operacijah. Bili so zaposleni od jutra do večera; kljub velikim težavam pa so izražali svoje zadovoljstvo tistim, ki so jih klicali na delo, in se celo zahvaljevali, da so mogli pomagati, in bili so pripravljeni izkazovati svoje usluge vsakokrat, ko bi bilo potrebno. Najbolj preproste bolnike so obravnavali z isto zavzetostjo kot otroke bogatih meščanov. Vsega tega je zmožna krščanska zavzetost, povezana s plemenitostjo mišljenja. Vsa čast turinskim zdravnikom! Nikdar ne bomo pozabili vsega, kar nam je bilo storjeno dobrega, in molili bomo za svoje dobrotnike, kakor nam naroča Sveto pismo: »Imej v časti zdravnika, preden ga potrebuješ, zakaj tudi njega je Gospod ustvaril« (Sir 38,1).

23.

POGLAVJE

*Mladi Jud iz Amsterdama – Njegovo srečanje z don Boskom v bolnišnici
– Njegova zgodba – Ena izmed njegovih sester prestopi v katoliško vero –
Njegovi verski dvomi – Vzrok njegove bolezni – Don Boskov pouk – Spletke
Judov, da bi preprečili spreobrnjenje – Krst in dragocena smrt*

V LETIH 1847 IN 1848 JE BOŽJA DOBROTA uporabila don Boska kot sredstvo za čudežno spreobrnjenje. Kot po navadi je šel nekega dne v bolnišnico svetega Janeza. Predstojnica redovnic sestra Serafina iz Buttigliere ga je obvestila, da je prišel na zdravljenje neki judovski približno 23 let star fant, ki kaže zanimanje, da bi postal kristjan. Don Bosko je dal sestri ustrezna navodila, kako naj ga začne poučevati, ne da bi se spuščala z njim v razprave, in obljubil, da se bo zavzel za to ubogo dušo. Sestra je, da bi fanta prijetno zabavala, pripovedovala vse, kar je vedela o don Bosku, zlasti še o njegovi zavzeti skrbi za dečke in kaj vse je zanje storil in še dela zanje v Turinu. Fant je vse te čudovite stvari poslušal z veliko radovednostjo in radostjo, in ne da bi se zavedal, se je v njegovem srcu vžgala živa želja, da bi osebno spoznal tega duhovnika. In zgodilo se je, da je sestra Serafina nekega dne stopila v njegovo sobo, še prej pa prosila don Boska za obisk, ter bolniku rekla: »Prihajam z novico, ki vas bo gotovo razveselila. Vsaj upam. Prav sedaj je prišel na obisk v sobe tisti don Bosko, o katerem sva se toliko pogovarjala. Če ga želite videti in spoznati, vam ga bom predstavila. Prepričana sem, da vas bo ta obisk zelo razveselil.«

Fant je ves radosten odgovoril sestri: »Da, da, z veseljem.« Don Bosko je vstopil v sobo. Bila je ena boljših sob v bolnišnici. Fant, ki je bil še toliko pri moči, da je stal, je čakal v naslanjaču. Ko je duhovnik vstopil, je spoštljivo vstal in si snel pokrivalo, ki mu je s ščitkom zakrivalo obraz. Ta je bil zelo nežen in je pričal o velikih duševnih bolečinah. Don Bosko je po uvodnih vprašanjih ugo-

tovil, da je fant odličnega značaja in odkritosrčen. Prvi obisk je bil kratek, odprl pa je pot za mnoge druge, veliko daljše in uspešne. Kakor hitro je fant spoznal don Boska, je začutil nežno in globoko simpatijo do tega katoliškega duhovnika in kmalu mu je zaupal svojo življenjsko zgodbo.

Ime mu je bilo Abraham, rodil se je v Amsterdamu, kjer so živeli njegovi zelo bogati starši. Ker je bil bistre glave, je hitro napredoval v študiju. Kot pravemu idolu družine so mu izpolnjevali vse želje tako glede zabave, gledališča, prireditvev in udobja. Kljub vsemu pa je ostal vedno moralno neoporečen. Imel je starejšo sestro, po imenu Rahela, ki ga je imela zelo rada. Ta je gojila skrito željo, da bi postala kristjanka. Uspelo ji je na skrivaj priti do dobrih knjig, ki so govorile o veri, in srečala je nekega katoličana, ki jo je poučil o veri. Počasi in previdno je svojemu bratu vcepljala krščanska načela, ne da bi se on tega zavedal. Rahela je bila nekaj let starejša od Abrahama. Odločila se je, da bo postala usmiljenka. Ko je dopolnila 17 let, je svoj namen povedala očetu ter ga prosila, da bi smela iti v Francijo. Oče se je silno raztogotil, in ker je ni mogel odvrniti od njenega sklepa, ji je odločno prepovedal odhod, dokler ne bo polnoletna. Ko je bila zadosti stara, ji je sicer dovolil oditi, jo je pa razdedinil in ji ni dal nikakršnih sredstev za življenje. Toda neko njeno teto, sicer tudi Judinjo, je premagalo sočutje, dala ji je potrebno vsoto denarja, da si je priskrbela doto, in ji tako omogočila, da je vstopila k hčeram sv. Vincencija. Rahela je odšla v Pariz. Ko je Abraham zvedel, da je njegova sestra hotela postati katoličanka, jo je silno zasovražil, ker je bil prepričan, da je to naredila zato, da bi ga užalila. Toda seme, ki ga je v njegovo dušo zasejala njegova sestra, je bilo že tako močno, da so bila krščanska načela vodilna v njegovem življenju in da je začel dvomiti o svoji veri.

Njegova mati se je kmalu zavedela teh dvomov. Da bi ga utrdila v judovski veri, mu je pogosto pripovedovala smešne zgodbe iz talmuda, ki so pripovedovale o hudih kaznih za tiste Jude, ki so opustili svojo vero. Abrahama pa vse to ni prepričalo in je ponavljal: »Zakaj naj bi se bal tiste čarodejke, o kateri mi pravite, da je živela za časa Adama? Če še živi, kakor vi pravite, potem mora biti že presneto stara in nima moči, da bi mi mogla škodovati.« Ko je oče, ki je bil zelo praznoveren, videl, kako se sin oddaljuje od očetnih navad in jih celo zasmehuje, je dal poklicati učenega rabina, da bi ga prepričal o pravi veri. Toda Abraham, ki je bil bistre glave, je vpraševal zlasti o večnem kraljestvu, ki ga je Bog obljubil Davidu, in kje da je to kraljestvo v današnjem času. Vpraševal je in dopovedoval: »V Mojzesovih knjigah je zapisano, da ne bo vzeto žezlo od Juda in poveljnik z njegove strani, dokler ne bo prišel mesija. Če torej mesija ni prišel, kje je potem naše judovsko kraljestvo? In če je judovskega kraljestva konec, ali

ni to znamenje, da je mesija že prišel?« Naj si je rabin še toliko prizadeval, mu ni uspelo, da bi ga prepričal.

Oče, ki ga je imel od vseh otrok najrajši, je videl, kako sina mučijo verska vprašanja, in mu je hotel pomagati. Da bi mu razvozlati verske dvome, ga je v prepričanju, da ne bo zapustil vere, v kateri je bil rojen, poslal k protestantskim pastorem. Ti so si pa na vse načine prizadevali, da bi ga pridobili za svojo sekto. Toda fantu se združenje brez daritve, slovesnih obredov, brez enovitosti v nauku in točno določenih verskih resnicah ni zdelo vera. Da bi ga ti nesrečniki kakor koli že pridobili, so ga spravili na pot nečistosti in hudobije. Resnično je padel v njihovo past. Posledica nerednega življenja je bila počasna pa nevarna bolezen v prsih. Ko se je Abraham zavedel, kam je zašel, in ko je ugotovil, da so ga v to nesrečo spravili protestanti, se je v njem vnel hud odpor proti krščanstvu. Začel se je bridko pritoževati pri očetu in mu očitati, da ga je spravil v njihovo družino. Toda oče mu je odgovarjal: »Hotel si spoznati krščanstvo in priskrbel sem ti učitelje.« V Amsterdamu je bilo vse, kar je bilo krščansko, protestantsko: sodišča, svetišča, družba. Katoličanov je bilo malo in še ti so bili nepoznani, tako da njihovo ime in njihova vera nista nikdar prišla do njegovih ušes. Abraham je bil zato prepričan, da je sestra Rahela, ki je postala kristjanka, protestantka.

Ker bolezen ni pojenjala, so se sorodniki odločili, da ga bodo dali na zdravljenje k najboljšim zdravnikom. Poslali so ga na Dunaj, v najbolj znane bolnišnice, saj denarja ni manjkalo. Toda bolezen je šla svojo pot in zdravniki so ga na boljši zrak poslali najprej v Innsbruck in potem v Turin. A ni nič pomagalo in kronična pljučnica se je spremenila v jetiko. Sprva je bil v hiši nekih bogatih Judov, toda ti so se zbal za zdravje svojih otrok in so ga poslali v Chieri. Zdravje pa se mu je tu še poslabšalo, zato se je vrnil k svojim sorodnikom v Turin. Ti so ga nekaj dni pozneje poslali v bolnišnico sv. Janeza, kjer so zanj najeli posebno sobo.

Tukaj je imel priložnost, da je spoznal don Boska. Ta mu na prvih obiskih sploh ni govoril o veri. Šele ko si je pridobil njegovo naklonjenost in ljubezen, se je dotaknil tudi tega vprašanja. Abraham je spoznal svojo zmoto o krščanstvu, ki ga je zamenjal z navadno ločino, in se ni mogel načuditi lepoti katoliške vere. Ko so Judje v Turinu zvedeli za don Boskove dolge obiske pri Abrahamu, so postali pozorni in hoteli preprečiti to spreobrnitev. Od takrat je bilo zelo težko govoriti z Abrahamom o veri in don Bosko ga je mogel le redkokdaj obiskati. Dali so mu dve strežnici, ki sta bili neprenehoma ob njem, ena podnevi, druga ponoči. Abraham se je znašel v stiski; hotel se je poučiti o veri, toda strežnici sta to preprečevali. Tedaj pa je videl, da ena govori samo francosko, druga pa francosko in nemško. To odkritje je sporočil sestri Serafini, in ker je sam dobro

obvladal angleščino, ona pa tudi, sta se domenila, da bosta nadaljevala verski pouk v angleščini, saj ju nihče ne bo razumel. Don Bosko je dajal sestri navodila, kako naj nadaljuje katekizemski pouk. Dal ji je za branje Pavla De Medici Pogovori, namenjeni Judom in Judje teologa Vincenca Rossija iz Mondovija. Ti dve deli skušata Jude prepričati, da je mesija že prišel v osebi Jezusa Kristusa. Obe strežnici, ki sta bili navzoči pri teh pogovorih, nista ničesar razumeli, vendar sta sumili, da gre za verske pogovore, in sta to sporočili svojim delodajalcem. Abrahamov oče jima je strogo zabičal, da morata njegovemu sinu preprečiti vstop v katoliško vero. Ponovno so ga hoteli preseliti v Chieri. Toda odpor judovskih družin v Chieriju proti njegovi bolezni je bil tako velik, da ga ni mogla premagati niti obljuba še tako velikega zaslužka. Tako je Abraham ostal v bolnišnici sv. Janeza v Turinu. Medtem ko je bolezen naglo napredovala, so Judje pazili in oče, ki so ga obvestili o stanju njegovega sina, je zahteval, da ga morajo živega ali mrtvega spraviti v Amsterdam. Zdravniki so se temu odločno uprli in so tako potovanje imenovali čisti umor, češ da ni nikakršnega upanja na ozdravitev in bi nameravano potovanje samo predčasno povzročilo smrt. Ko so turinski Judje ugotovili, da ozdravitev ni več mogoča, so ga, prestrašeni od praznovernega strahu pred smrtjo, ki jih odvrča od obiskovanja umirajočih, pustili samega in ga prepustili skrbi kristjanov. V primernem trenutku ga je bolniški kaplan don Rossi neke noči ob dveh zjutraj krstil, mu dal sveto popotnico in mu podelil bolniško maziljenje. Judje o tem niso nič zvedeli. Nekaj dni pozneje se je don Bosko napotil na obisk, toda na hodniku bolnišnice je srečal bolnika, ki ga je poklical:

»Greste mogoče obiskat Abrahama?«

»Da.«

»Sinoči je umrl.«

Bolezen in boj s smrtjo sta v tej bolnišnici trajala šest mesecev.

Ko je bil don Bosko leta 1883 v Parizu in je obiskal sestre usmiljenke, je vprašal, ali je mogoče tam še sestra iz Amsterdama, nekdanja Judinja.

»Da,« je odvrnila sestra vratarica, »Rahela.«

»Recite ji, da bi ji rad sporočil zadnje novice o njenem bratu.«

»Njenem bratu? Saj je nedavno umrl.«

»Vem, saj je umrl na mojih rokah.«

»Je torej umrl kot katoličan? Njegova sestra je slišala, da je postal kristjan. Pa je bilo vse tako nejasno in negotovo.«

»Jaz vse natanko poznam, saj sem bil zraven. Kdaj bi lahko govoril s sestro Rahelo?«

»Pridite jutri zjutraj, da nam boste maševali. Povedala bom predstojnici. Sestra Rahela bo vsega zelo vesela.«

Drugo jutro je bil don Bosko natanko ob uri pri sestrah. Abrahamova sestra se je vsega nadvse veselila. Stala je pred duhovnikom, ki ga je Božja previdnost določila za večno zveličanje njenega brata. Zvedela je tudi, da je seme Božje besede, ki ga je ona sama pred toliko leti sejala v dušo svojega brata, obrodilo sadove. Don Bosko je maševal in pridigal in vse sestre so z Rahelo preživele prazničen dan.

24.

POGLAVJE

Potreba po drugem prazničnem oratoriju – Dogovor dveh prijateljev – Nasvet mons. Fransonija – Poveljnik išče strateški položaj – Blisk – Čebele in napoved novega oratorija – Obiski – Razkačene in potem pomirjene perice

KOLIKOR BOLJ SO SE DON BOSKO in njegov edinstveni sodelavec teolog Borel ter drugi pomočniki prizadevali, da bi pospeševali šolsko in versko izobrazbo v Oratoriju svetega Frančiška Saleškega, toliko bolj je raslo število dečkov, ki so ga obiskovali. Ob prazničnih dneh se jih je zbralo toliko, da jih je le majhen del šel v kapelo. Zato je bilo treba v času bogoslužja preostalih dvesto in več fantov zaposliti v šolskih sobah ali v nasprotnem kotu dvorišča. To je sicer še služilo namenu, vendar je močno omejevalo razvedrilo. Vse je bilo podobno vojaškemu vadišču, kjer je bilo zaradi prevelikega števila vojakov nemogoče imeti vojaške vaje, ne da bi drug drugemu stopali na prste, se odrivali in se udarjali z orožjem. Nujno je bilo kaj storiti.

Na neki prazničen dan v avgustu je don Bosko poklical k sebi teologa Borela in na samem z njim takole govoril:

»Nekaj nedelj sem in zlasti še danes ste lahko ugotovili, kolikšna množica fantov je prišla v Oratorij; gotovo jih je osemsto, če ne celo več. Kakor vidite, ne morejo več vsi v cerkev in se stiskajo na vseh koncih in krajih. Kaj naj pove-mo o dvorišču? Vsak trenutek pade eden čez drugega, kakor da bi premetaval vreče. In kolikor dalj bomo čakali, tem večja bo stiska. Da bi število zmanjšali s tem, da bi nekaterim onemogočili vstop, ne gre; to bi bilo isto kot izpostaviti jih nevarnosti večnega pogubljenja in jih prepustiti samim sebi. Kaj naj naredimo, gospod teolog?«

»Vse to sem tudi sam ugotovil,« je odvrnil ta, »in videl, da je prostor, ki se nam je na začetku zdel zadosti velik, postal pretesen. Ali ne bi bilo treba vzdigniti šotore in se preseliti drugam, kakor delajo vsako leto štorke in lastovke?«

»Zdi se mi, da si bomo lahko pomagali na drug način. Po natančnem povpraševanju sem ugotovil, da dobršen del fantov prihaja s trga Castello, trga sv. Karla, iz Novega naselja in iz Svetega Salvarija in da je pot dolga celi dve milj. Če bi pa v tistem delu mesta odprli drugi oratorij, bi prišli na svoj račun, hkrati pa bi mogli ostati tukaj.«

Pri tej don Boskovi domislili se je modri teolog malo zamislil in potem z radostnim glasom vzkliknil: »Optima propositio, optima propositio (odličen predlog)! S tem bi dosegli dvoje: najprej bi zmanjšali število tukajšnjega Oratorija in bi se lahko z večjo skrbjo posvetili fantom, ki bi ostali tukaj, v novo ustanovo pa bi privabili veliko drugih fantov, ki zaradi prevelike oddaljenosti ne morejo prihajati sem. Torej zavijajmo rokave in se vrzimo na delo.« S tem je bil dogovor dveh prijateljev uspešno potrjen.

Za začetek se je don Bosko odpravil k mons. Fransoniju in mu predstavil načrt in potrebo drugega oratorija za zbiranje mladine ob praznikih ter ga prosil za pomoč z modrim nasvetom. Ugledni nadškof je pohvalil in potrdil previdnostni načrt, in ker je poznal velike potrebe njemu izročenih vernikov, je predlagal, da naj bi nova ustanova imela svoj sedež v zahodnem delu mesta.

Podkrepljen z besedami častitega nadpastirja, je šel don Bosko k župniku Naše ljube Gospe angelov in mu razložil svoj načrt. Ta ni bil samo zadovoljen z zamisljo, temveč je obljubil, da ga bo podprl, kolikor bo najbolj mogel. Opogumljen s temi odobravanji, se je don Bosko nekega dne odpravil k Porta Nuovi (Nova vrata) in si ogledal tamkajšnjo okolico. Ko je pretehtal razloge za večjo ali manjšo primernost enega oziroma drugega kraja, se je odločil za mesto ob Viale del Re (Kraljev drevored), danes Corso Vittorio Emanuele II., nedaleč od reke Pad. To področje je danes pozidano s ponosnimi stavbami, med katerimi se sredi obširnih vrtov vijejo prelepe ulice. Tiste čase pa je bilo tam neprehodno leskovje in nekaj brez vsakega načrta raztresenih hiš, v katerih so zvečine stanovale perice. Ker je bilo to svobodno področje odmaknjeno od mesta, se je tam zbiralo ob določenih priložnostih veliko ljudi. Zlasti ob prazničnih dneh so se tja natepla krdela fantalinov, ki so tam uganjali svoje norčije, namesto da bi šli h kateizmu in župnijskim cerkvenim opravilom; tako so rasli v nevednosti v verskih stvareh in se učili vseh mogočih hudobij. Prav zato pa se je don Bosku zdel ta kraj kot nalašč pripraven za njegove namene in strateški položaj, kjer bi mogel začeti svoje duhovno osvajanje področja.

Med drugim je tam stala tudi revna hiša s še bolj revnim gumnom in kosom dvorišča. Zvedel je, da je last neke gospe Vaglienti. Poiskal jo je, ji razložil namen svojega obiska in jo prosil, da bi mu dala v najem tisto hišo. Dobra gospa je bila pripravljena narediti pogodbo, ni pa se mogla zediniti za ceno letne najemnine. Po dolgem brezplodnem razpravljanju se je že zdelo, da bo vse govorjenje brez koristi, ko je edinstven dogodek odstranil vsako negotovost. Nebo je bilo zagnjeno z oblaki in v tistem trenutku je nekje v bližini silno treščilo in se zabliskalo. Gospa se je zelo prestrašila in se obrnila k don Bosku: »Bog naj me reši bliska in jaz vam odstopim hišo za ceno, ki jo boste vi določili.« »Najlepše se vam zahvaljujem,« je odvrnil don Bosko, »in jaz bom prosil Gospoda, da vas za vedno blagoslovi.« Malo pozneje je bilo konec bliskanja in grmenja in pogodba o najemnini za 450 lir je bila podpisana. Tako se je tudi blisk postavil v don Boskovo službo in omogočil koristen dogovor.

Ko so prebivalci zapustili hišo, so zidarji takoj uredili kapelo. Don Bosko pa je neke nedelje zbral svoje fante in jim sporočil, da bodo kmalu odprli še en oratorij. Še danes se spominjajo prelepe prispodobе, s katero je naznanil osrečujočo novico.

»Dragi sinovi,« jim je rekel, »ko se čebele tako namnožijo, da jih je preveč za en čebelnjak, jih en del zapusti stari dom, si ustvari novo družino ter odleti na nov kraj. Kakor vidite, nas je tukaj toliko, da ne vemo več, kam bi se obrnili. V odmoru se sedaj zaletavate drug v drugega, padate po tleh in kri teče iz nosa. V kapeli smo stisnjeni kot sardine. Da bi jo z ramami razširili, se ne splača, ker bi nam lahko streha padla na glavo. Kaj naj torej storimo? Naredili bomo kakor čebele: ustanovili bomo drugo družino in odprli še en oratorij.«

Te besede so dečki sprejeli z neizmernim veseljem. Ko se je mladostno navdušenje malo poleglo, je dobri duhovnik nadaljeval: »Gotovo ste radovedni, kje bomo odprli drug oratorij in kateri izmed vas naj bi ga obiskovali. Ali hočete vedeti, kdaj ga bomo odprli? In kakšno ime mu bomo dali? Bodite pozorni in vam bom na kratko povedal. Odprli ga bomo blizu Novih vrat, nedaleč od železnega mostu, na Kraljevem drevoredu, ki mu pravijo tudi Drevored platan, ker te tam rastejo. Tja bodo hodili tisti izmed vas, ki stanujejo v tistem okolišu, bodisi zato, ker jim je bližje, bodisi zato, da bodo s svojim zgledom pritegnili druge fante iz bližine. In kdaj ga bomo odprli? Sedaj zidarji pripravljajo kapelo. Upam pa, da bomo 8. decembra, to je na praznik Marijinega brezmadežnega spočetja, kapelico blagoslovili. Kakor smo ta Oratorij odprli in blagoslovili na dan, ki je posebej posvečen veliki Božji Materi, tako bomo tudi drugi oratorij blagoslovili na njej posvečen dan in ga tako postavili pod njeno mogočno priprošnjo. In

kako ga bomo imenovali? Dali mu bomo ime sv. Alojzija Gonzage, in sicer iz dveh razlogov: najprej zato, da bomo vsem dečkom dali zgled čistosti in vseh drugih kreposti, ki naj bi jih posnemali, kakor je to storil sv. Alojzij in nam ga zato Cerkev postavlja za zgled; potem pa zato, da bi se izkazali hvaležne našemu ljubljenu nadškofu mons. Alojziju Fransoniju, ki nas ima tako zelo rad, nam na vse načine pomaga in se zavzema za nas. Vam ugaja? Ste zadovoljni?« Odgovor je bil bučen »da« z vzkliki: naj živi sveti Alojzij, naj živi oratorij pri Novih vratih, naj živi don Bosko. Nikdar ni bilo bolj veselega, enoglasnega in nedolžnega plebiscita.

Fantje so novico raznesli po vsej mestni četrti, tako da ni bilo družine, delavnice, podjetja ali šole, kjer ne bi vedeli za nov oratorij. Skupine dečkov so odhajale na prostor novega oratorija, in ko so ugotovili, da je poskrbljeno za njihovo razvedrilo, so se vračali polni radosti ter z veliko nestrpnostjo čakali, da bi se že odprl. Na ta način so novo ustanovo vsi poznali že nekaj tednov prej, preden je bila uradno odprta.

Vsi pa le niso bili zadovoljni z odločitvijo gospe Vaglienti. Nekaj peric je imelo v tisti okolici svoja stanovanja, drogove z vrvmi za sušenje perila in škafe za pranje. Kakor hitro so zvedele, da je don Bosko najel tisto področje, da bi iz njega naredil oratorij, so se strašno razburile in se v svojem gnevu odločile, da bodo ubogega duhovnika napadle ter ga s pretnjami in psovkami prisilile, da bi preklical pogodbo. Tako se je don Bosko, ki si je z gospo Vaglienti nekega dne ogledoval najete sobe, kako jih bodo najprimerneje opremili, znašel sredi ducata tistih žensk. Od jeze so bile zariple v obraz in iz oči so jim švigali besni in divji pogledi. Z rokami, oprtimi v boke in pripravljene na spopad, so začele izrekati najhujše obtožbe in sramotilne besede, kakršne je tudi med moškimi redko kdaj slišati. »Ti črnuh brez srca in dobrote, kaj smo ti storile hudega, da nas preganjaš iz naših domov?« »Ali ni v Turinu primernejših krajev, kjer bi se lahko shajal s temi tatovi in razbojniki? Da bi si razbil bučo!« »Naj te vrag odnese. Pojdita k hudiču ti in tvoj oratorij! Če se ne boš sam pobral, ti bomo me pomagale: imamo krepke roke in znamo vsakemu oprati obraz.« Govorile so in mu pretile z rokami. Don Bosko jih je skušal pomiriti: »Poslušajte, dobre ženske.« »Nič nočemo poslušati,« so kričale. »Pustite nam te sobe. Pojdite stran, če ne, vas bomo odnesle od tod bolj mrtvega kot živega.« Nekaterе so vse besne že dvigale roke, da bi udarile po ubogem don Bosku, ko je gosa Vaglienti stopila naprej in rekla: »Motite se, moje drage najemnice! Nikar ne mislite, da je ta duhovnik prišel sem zato, da bi vam vzel kruh; nasprotno, on je prišel zato, da vam pomaga. S tem, da bo tukaj ustanovil oratorij in pozneje zavod za fante, vam bo

dal perilo v pranje, krpati nogavice, rjuhe in perilo in še in še. Kaj se jezite nanj, ko bi se mu morale zahvaljevati? Kar se tiče stanovanja, vam bom jaz poskrbela drugo, ki bo bolj blizu. Tako boste bliže Padu, lažje vam bo, več prostora boste imele za obešanje perila. Poleg tega pa boste imele več dela in boljši zaslužek.»

Te pametne pomirjajoče besede gospodinje so bile kot prgišče peska na roj čebel ali bolje kot blagoslovljena voda na množico škratov. Perice so polagoma utihnile, prisluhnile so razlogom in končno prosile odpuščanja zaradi izrečenih žaljivk. Za zdaj so pustile pri miru don Boska in njegov oratorij.

Toda medtem so se pripravljali še veliko hujši in srditejši boji. Pa ne samo proti don Bosku in njegovemu Oratoriju.

25.

POGLAVJE

Odhod ministra La Margherita – Prošnja kralju za enakopravnost valdežanov in Judov – Razglasitev prvih civilnih reform – Svoboda tiska – Navdušujoče ljudske manifestacije – Nadškofova opozorila duhovščini in ljudstvu – Čeprav so don Boska povabili, se ni udeležil manifestacij – Mesečne procesije na čast sv. Alojziju in pri mladih poživljanje ljubezni do Cerkve – Don Bosko pri mons. Fransoniju – Semeniščniki

KRALJEVO PISMO GROFU DI CASTAGNETTO je razodevalo sprejete odločitve. Devetega oktobra 1847 so odpustili grofa La Margherita, edinega ministra, ki ni klečeplazil pred kraljem. V vladi so ostali kot edini zmagovalci liberalci in zavzeli vsa vodilna mesta. Karel Albert se je kmalu zavedel ukane, ki so mu jo nastavili, in zmote, ki jo je storil. Toda bilo je že prepozno.

Kmalu so se pokazale prve posledice. Markiz Robert d'Azeglio, brat grofa Massima, je dal pobudo za zbiranje podpisov, da bi pod pretvezo prijateljev svobode izprosili od kralja odpravo zakonov, po katerih so bili valdežani in Judje podvrženi posebnim ukrepom. Postali naj bi enakopravni drugim podložnikom in podelili naj bi jim, kakor so to oni imenovali, emancipacijo. Nemalo ljudi, tudi duhovnikov, ki niso bili zadosti pozorni na krivoverske namige v prošnji, se je dalo preslepiti videzu pravice in svobode. Ti zakoni so bili izdani v obrambo katoličanov pred zavajanjem valdežanov in grabežljivostjo Judov ter nestrpnostjo in sovraštvom enih in drugih.

Markiz se je obrnil tudi na škofo, toda ti so kralju poslali pritožbo proti umestnosti usluge, ki so jo oni hoteli izsiliti. Tudi don Boska so povabili, da bi podpisal prošnjo, češ da jo je podpisalo šest nadškofijskih kanonikov, deset kuratov iz mesta in drugi kanoniki, župniki in preprosti duhovniki. Vsega skupaj

več kot sto. Don Bosko je prebral besedilo in nato mirno odgovoril: »Ko bom med temi podpisi videl tudi nadškofov podpis, bom dodal še svojega.« Prošnjo je podpisalo nekaj več kot šeststo podpisnikov, ki niso bili vsi iz Turina, in so jo 23. decembra izročili kralju.

Tesno povezani v svoji stranki, so se valdežani in Judje skupaj z liberalci obrnili z gorečimi prošnjami na Karla Alberta, da bi ga prepričali o umestnosti zaželenih političnih in državljskih pravic. Ker pa se je kralj kazal neodločenega, so tuji časniki pod vodstvom Maksima d'Azeglia začeli pisati, kako kralj izgublja vpliv v Piemontu in kako se v Italiji javno mnenje ljudstva obračata proti njemu. Te govorice so kralja užalostile in prestrašile in se je vdal pritisku ter od 29. oktobra do 27. novembra objavljajl prve reforme, vsebovane v vrsti ediktov. Te so obsegale: zahtevo po vrhovnem sodišču, javni zagovor v kazenskih postopkih, odpravo predpravil za nekatere sloje na sodiščih, prenos pristojnosti policijskih nalog od vojaške k civilni oblasti, preoblikovanje državnega sveta, svoboda občin pri volitvah njenih svetovalcev, svoboda tiska na osnovi predhodne cenzure. V tem zadnjem odloku, ki je sicer prepovedoval objavljajne knjig, ki žalijo vero, cerkvene osebe in javno moralo, niso upoštevali cerkvenega nadzora. Podvrgli pa so cenzuri celo pastirska pisma škofov, katekizme in vse druge verske cerkvene knjige, celo Sveto pismo.

Škofje so zahtevali upoštevanje zakonov, ki sta jih izdala 5. lateranski in tridentinski koncil ne v korist Cerkev, temveč v prid ljudstev, zaščite vere, trdnosti prestola in v slavo kralja. Vendar vse skupaj ni nič pomagalo. Mons. Andrej Charvaz se je iz protesta odpovedal svoji škofiji v Pinerolu.

Turin je od 29. oktobra zajela mrzlica nenehnih prireditev zaradi navdušenja nad popravljenimi omejitvami. Začelo se je s sijajnim vnaprej pripravljenim ognjemetom. Številne skupine praznično oblečenih ljudi s tribarvnimi značkami na prsih, pod pravim gozdom praporov in zastav so napolnjevale mesto in vzklikale naj živi Italiji, Karlu Albertu, Piju IX. in Giobertiju. Skoraj vsak večer so bili v posameznih mestnih četrtih koncerti rodoljubnih pesmi. Voditelji sektašev so skušali tako početje zanetiti zlasti v delavskih plasteh; za vsako še tako nepomembno stvar so prirejali zborovanja in pogostitve. Predstavniki trgovskih združenj so pošiljali h kralju odposlance, ki so mu dajali pomoč v denarju in ljudeh, če bi se odločil za vojno. Karel Albert ni mogel zapustiti svoje kraljevske palače, ne da bi ga vzkliki navdušenja in ploskanje spravljali v nevarnost, da bo oglušel. Drugega novembra je odpotoval v Genovo, kjer so ga čakale še druge kričče in burne prireditve. Od palače do reke Pad so stali ljudje v špalirju, ga obsipali s cvetjem in mu s prapori mahali v pozdrav. Za 4. novem-

ber, godovni dan kralja, ko so v cerkvi Del Miracolo (Čudeža) peli slovesni Te Deum, je bil pripravljen tudi ognjemet. Vodja in pobudnik vseh teh prebrisanih prireditev je bil Robert d'Azeglio.

Ko je mons. Frasoni videl, da je bilo veliko tudi zelo uglednih cerkvenih osebnosti prevzetih od mrzličnega navdušenja za novosti, da so se brezglavo udeleževali javnih proslav, se podpisovali za najrazličnejše stvari in s prekomernimi slavospevi hvalili reforme, Karla Alberta in Pija IX., je 11. novembra z razglasom v zakristijah začel odvrčati duhovništvo od sodelovanja na javnih zborovanjih. Trdil je, da morajo biti služabniki Cerkve prvi v zvestobi kralju, vendar ne s svetnimi slavji, temveč s skrbnim izpolnjevanjem dolžnosti, ki se nanašajo nanj. V okrožnici 13. novembra je sporočil župnikom, da smejo opraviti Te Deum, če so za to naprošeni, obenem pa dodal opozorilo, ki naj bi ga sporočili ljudstvu; najboljši način, da se zahvalimo Bogu za vse dobre in si pridobimo v molitvi njegovo naklonjenost, je v tem, da rešimo našo dušo sužnosti greha; nikakor ne moremo pričakovati kaj dobrega od tistega, ki z ene strani poskrbi za kako bogočastno dejanje, z druge pa krši cerkvene predpise; vedno so bili na svetu ljudje, ki so se zato, da bi prikrili svoja hudobna dela, skrivali pod plašč vere.

Temu jasnemu stališču svetega prelata so oporekali liberalci, ki so se jim pridružile tudi cerkvene osebnosti škofijskega kakor redovnega klera z opombami, ki so jasno kazale nepoznanje pravega stanja. Govorili so, da je mons. Frasoni zaveznik Avstrijcev in jezuitov, sovražnik Italije in nasprotnik samega rimskega papeža, ki ga spoštuje in blagruje ves svet. Širile so se govorice, da je bil Pij IX. poglavar Italijanske lige, da se je povezal s Karlom Albertom, ki je bil znan po svoji pobožnosti, zato da bi izgnali Avstrijce iz Italije, in da mu je poslal v dar osebno blagoslovljeno sabljo z vrezanim napisom *In hoc signo vinces* (v tem znamenju boš zmagal), pa še celo vrsto drugih izmišljotin.

Med kritiki nadškofa je bilo nekaj duhovnikov, ki jim ni bila všeč cerkvena disciplina in so upali, da je morda prišel čas, da bi se otrsli jarma nadškofovske avtoritete. To so bili tudi redovniki, ki so se zbirali znotraj svojih samostanov in razpravljali o reformah in spremembah prestrogega pravila ali preveč oblastnega obnašanja svojega predstojnika ter se zavzemali za bolj svobodnjaško in ljudsko izvajanje avtoritete. Ti so bili potem odpuščeni ali pa so sami zapustili redovno hišo. Toda pobožni, delavoljni in v apostolatu resno zaposleni duhovniki in redovniki so ostali zvesti svojemu nadškofu. Med toliko zablodami se je svetila izredna previdnost don Boska, ki se je odločno branil, da bi bili on sam ali tudi od njega odvisni fantje navzoči na uličnih prireditvah. Jasno je videl, da se pod pretvezo svobode dviga ljudstvo proti upravičenim pravicam redno pos-

tavljenih oblastnikov in zlasti še proti rimskemu papežu. Zato ni kazal naklonjenosti političnim spremembam, čeprav si je prizadeval, da se ni zoperstavljaval niti z besedami niti z dejanji. Dejal je, da je njegov namen delati dobro, delati dobro za vsako ceno. Vendar pa svojega sklepa ni mogel vedno izpolnjevati brez težav. Ker so ugledni in vplivni ljudje vedeli, da mu sledi na stotine fantov, med katerimi je tudi že dobršen del odraslih, so ga vabili, da bi s temi trumami povečeval število ljudi, ki so hiteli na javna praznovanja in sprevide. Toda on je vse te ponudbe, zahteve in očitke vedno odklanjal.

Nekega dne se je srečal z Brofferiem, ki mu je dejal: »Za jutri je na Piazza Castello že pripravljen prostor za vas in vaše fante.« »In če jaz ne bi šel,« mu je odvrnil don Bosko, »bodo moje mesto zapolnili drugi. Imam nujne opravke, ki jih ne morem odložiti.«

»Mar mogoče mislite, da je kaj slabega, če javno pokažemo svojo ljubezen do domovine?« je odgovoril Brofferio z lahno sarkastičnim nasmeškom.

»Jaz nič ne mislim. Toda povedati vam moram, da sem preprost duhovnik, ki mu država ne priznava nobenega položaja in ki ima za svojo dolžnost, da pridiga, spoveduje in poučuje katekizem. Jaz ne morem zahtevati poslušnosti od svojih fantov zunaj svoje kapele in se zato ne čutim upravičenega, da bi prevzel odgovornost ob tako slovesnih priložnostih.«

Don Bosko je prirejal sprevide druge vrste. Drugega septembra 1847 je za 27 lir kupil kip Marije Tolažnice s podstavkom in odločil, da ga bodo tisto in naslednje leto za vsak Marijin praznik v slovesni procesiji nosili okoli Oratorija. Odločil je tudi, da bodo vsako prvo nedeljo v mesecu znotraj Oratorija pripravili slovesno procesijo s kipom sv. Alojzija. Zadnjo nedeljo pa so ohranili prosto za vajo za srečno smrt. To pobožno vajo je papež Pij IX. obdaril s popolnim odpustkom, ki ga je mogoče darovati za verne duše v vicah. Kdor pa se je udeležil procesije, je dobil 300 dni odpustka. Tako so, medtem ko je v mestu plapolalo na tisoče zastav in sta petje in godba vzbujala domovinske strasti in čustva, v Oratoriju trume fantov sledile ponižnim zastavonošem, pred katerimi so nosili majhen kip sv. Alojzija, okrašen z lilijami in drugim cvetjem. Korakali so mimo vrta matere Marjete in prepevali slavo sveti čistosti ter se vračali pred evharistični oltar, kjer naj bi prejeli blagoslov Božjega Odrešenika. Take procesije so opravljali enkrat na mesec skozi celo leto in še naprej, dokler so po mestu prirejali sprevide iz političnih razlogov. Te in podobne pobožne vaje, ki so bile v tistih dneh nujno potrebne, so prinesle veliko dobrega in don Bosko sam se je čudil, kako so pritegnile fante. Sektaši so, kakor bomo videli, izrabili vsa najprivlačnejša sredstva, ki so mogla buditi domišljijo in domovinska čustva ter podžgati strasti, samo da so prikazali

Cerkev kot sovražnico svobode in ljudske blaginje. Zato je med ljudstvom v tistih letih zelo upadla pobožnost in so se množila sovražna in žaljiva dejanja proti škofom in duhovnikom. Težko si je predstavljati, do kako vrtoglavih višin so se povzpela čustva teh razgretih glav. Don Bosko je skromno zatrjeval don Janezu Turchiju: »Kako zelo sem zadovoljen, da sem duhovnik. Če ne bi bil, kaj bi bilo z menoj v tistih časih?« To, kar je čutil v srcu, je hotel povedati svojim fantom, skušal je razpršiti predsodke, učiti resnico in buditi ljubezen do vere.

Vse te skrbi ga niso ovirale, da ne bi čutil z mons. Fransonijem, in ker so bila nadškofijska vrata za don Boska vedno odprta, se je zadnje mesece 1847 in v začetku 1848 vsako popoldne ob pol šestih odpravil v nadškofijsko palačo in ostal tam do osmih. Pogosto ga je srečeval fant Franc Picca, ki se je vračal iz šole v Porta Nuovi in ga je don Bosko vabil, da bi ga spremljal. »Zelo rad,« je odgovarjal Picca, »toda kam greste?«

Odgovor se je skoraj vedno glasil »k nadškofu«. Potem sta se mladi duhovnik in prečastiti prelat pogovarjala o usodnih dogodkih tistih dni, ki so se vrstili z nepopisno naglico. In don Bosku so bile pogosto naložene težke in kočljive naloge, kajti nastavljenih je bilo veliko ljudi, ki so zasledovali vsak prelatov korak in beležili vsako izrečeno in pisano nadškofovo besedo.

Časi so postajali vsak dan težji. Komisije, ki naj bi nadzorovale tisk prevratnih knjig, so puščale prosto pot najbolj nesramnim knjigam in časopisom, tiskanim v Franciji in Švici, in nikakor niso prepovedovale romanov, komedij, tragedij, pesnitev, polnih sovraštva do Cerkve, ki so jih že dalj časa tihotapili v hiše, univerze in če le mogoče tudi v samostane in semenišča. Istočasno pa so voditelji sekt zlohotno vihteli orožje dnevnega tiska. Začeli so izhajati l'Opinione, il Resorgimento in la Concordia.

Vse to je močno prizadevalo monsinjorja, še posebne bolečine pa mu je povzročala, rekli bi, domača nesloga. Pri semeniščnikih je bilo opaziti poseben nemir, zavračanje discipline. Ko so nekega dne na cesti srečali apostolskega nuncija, mu niso hoteli izkazati dolžnega spoštovanja. Branje določenih knjig, hrup praznovanj in skrivni nasveti podtalnih voditeljev so razgreti tudi glave semeniščnikov. Ker na žalost niso bili usposobljeni, da bi videli v pojavih tisto, kar se skriva za zunanjim videzom, so nasedli pretvezam proti veri, ki so jih znali spretno vtihotapiti voditelji ločin tako, da so zveste poklicu imenovali nazadnjake, jezuite, črnoglede, ljudi, ki nič ne razumejo, duhovnike pa, ki so jih skušali spraviti na pravo pot, ljudi, ki vodijo domovino in Cerkev v propad.

In tako se je večina teh bogoslovcev 4. decembra 1847, ko se je Karel Albert vračal iz Genove in so najavili veliko zmagoslavje, odločila, da se bodo

slovesnosti udeležili tudi oni. Nadškof jim je to strogo prepovedal in je tiste bogoslovce, ki bi storili proti njegovi volji, imel za nevredne, da bi prejeli cerkvene redove. Istočasno pa je ukazal, da pustijo odprta vrata bogoslovnega semenišča. Osemdeset bogoslovcev je pozno zvečer zapustilo semenišče in se pridružilo vzklikajočemu ljudstvu. Na božični praznik je nadškofa Fransonija doletelo bridko presenečenje, ko je pri slovesni škofovski maši zagledal pred seboj svoje bogoslovce, postavljene v vrsto in z velikimi trobojnicami na prsih.

Za vse te grenkobe pa je bilo vsaj malo v uteho obnašanje dečkov v Oratoriju v Valdoccu, ki so med polnočnico za nadškofa darovali svoje molitve in obhajila, in blagoslovitev oratorija sv. Alojzija pri Porta Nuovi.

26.

POGLAVJE

Pravice, ki jih je nadškof podelil oratoriju sv. Alojzija – Povabilo – Srečna napoved – Blagoslovitev – Prvi nagovor – Materin dar – Popravek nekega datuma – Prvi ravnatelj – Žalitve in obmetavanje s kamenjem

DUHOVNIK JANEZ BONETTI v Petero petletij zgodovine salezijanskega oratorija takole opisuje slovesno odprtje Oratorija sv. Alojzija pri Porta Nuovi.

»Ko se je približal čas, določen za odprtje, je bila mons. Fransoniju poslana prošnja za blagoslovitev kapele novega oratorija in vsega drugega, kar potrebujejo dečki. Goreči in vedno naklonjeni nadškof je vse velikodušno dovolil brez vsake omejitve. Za to slovesnost je delegiral župnika Naše ljube Gospe angelov, ta pa je za blagoslovitev naprosil teologa Borela.

Prejšnjo nedeljo je don Bosko obvestil, da bo naslednjo nedeljo odprt novi napovedani oratorij, in je povabil dečke iz južnega dela mesta, da bi se že zgodaj zjutraj zbrali na vsem znanem mestu, kjer bi imeli priložnost za spoved, potem bi blagoslovili kapelo, darovali sv. mašo in tisti, ki bi bili za to pripravljeni, prejeli sv. obhajilo. 'Da, pridite v velikem številu, dragi sinovi, s pobožnim srcem,' jim je rekel, 'ker gre za to, da bi primerno počastili brezmadežno in vzvišeno Kraljico nebes, našo ljubljeno mater. Prosili jo bomo, da bi se milostno ozrla na novi oratorij, ga vzela pod svoj plašč, ga ščitila, branila in mu dala uspevati v korist toliko dečkov. Tisti pa, ki ste iz tega dela mesta, storite isto v Oratoriju sv. Franciška Saleškega. Tako bomo ta dan ustvarili dve družini, ki bosta sicer ločeni po telesu, a združeni po duhu, in na dveh koncih Turina obhajali praznik Brezmadežne, ki je najsvetejša, najdobrotljivejša in najčistejša med vsemi stvarmi.

Ko so prišli iz cerkve, se je truma fantov zbrala okoli don Boska in teologa Borela. Eden je obljubljal, da bo pripeljal v novi oratorij kakega sorodnika,

drugi svojega sosesa, tretji svojega tovariša, iz česar sta oba duhovnika lahko povzela zagotovilo, da ustanova po Božji dobroti ne bo trpela škode.

Na predvečer praznika je bila kapela, namenjena počastitvi sv. Alojzija, pripravljena. Svetnikova podoba, svečniki, sveče, prti, alba, mašni plašč, pluvial, klopi, klečalniki kakor tudi majhna omara z mizico za zakristijo je bilo nared. Za vse so poskrbeli dobrotniki in dobrotnice, ki so že takrat sestavljali tako imenovane salezijanske sotrudnike. Večino mašnih oblačil so dobrotnice izvezle z lastnimi rokami. Tistih nekaj predmetov, ki so še manjkali za svete obrede, so prinesli iz Oratorija sv. Frančiška Saleškega ali so si jih izposodili v bližnji župniji.

Končno je prišel 8. december 1847. Močno je snežilo. Ta dan so pretekla tri leta, odkar je don Bosko blizu bolnišnice markize Barolo v čast sv. Frančiška Saleškega blagoslovil prvo kapelo našega Oratorija, ki se je pod varstvom tega krotkega svetnika tako čudovito razširil. Kot potrdilo, da bo nova ustanova, kakor že prva, prinesla nemalo koristi mladini, je treba šteti dejstvo, da je bil oratorij sv. Alojzija odprt na isti dan kot oratorij sv. Frančiška Saleškega, to je na dan Brezmadežne, zavetnice vsega dobrega. Tudi bele snežinke, ki so padale izpod neba, so bile nosilke najboljšega predvidevanja. Zdelo se je, kakor da bi hotel Gospod z njimi nakazati, da se bo število dečkov pomnožilo kakor množica snežink in da bodo dečki ohranili neomadeževano čistost, kakor jo prikazujejo snežinke v svoji belini, ali pa si jo bodo ponovno pridobili. Tudi svetnik, ki so si ga izbrali za zavetnika in vzornika, je zagotovilo vsega dobrega. Da vse to ni bila samo lepa želja, bodo pokazali naslednji dogodki.

Slabo vreme ni zadržalo fantov, da ne bi prišli v novi oratorij v zelo velikem številu. Prvi so prišli že okoli sedmih zjutraj, da bi opravili spoved, in ob osmih je bila kapela že polna. Ker je moral don Bosko opraviti praznik v Oratoriju v Valdoccu, je tukaj vse opravil don Borel. Blagoslovil je kapelo, daroval sv. mašo, po kateri se je obrnil k zbranim dečkom in jim s kratkimi toda toplimi in prepričljivimi besedami povedal naslednje:

'Ne morem si kaj, da ne bi, dragi fantje, ob tej priložnosti izrazil neizmerno radost, ki mi napolnjuje srce.' Ko je to izgovoril, se je za trenutek ustavil, ker zaradi ganjenosti ni mogel nadaljevati in se je od veselja razjokal. Ko si je opomogel, je nadaljeval: 'Slabo vreme in mraz vas nista zadržala doma. Pobožnost do Marije in ljubezen do vašega novega oratorija sta vam ogrela srce, da ste v tako velikem številu in pobožno razpoloženi prišli sem. Nekateri ste tudi prejeli sv. obhajilo, vsi pa ste pobožno bili pri sv. maši. Zelo sem vesel vsega tega in obenem se mi v srcu budi veliko upanje. Upam, da boste pridno prihajali sem, polni dobre volje. Upam, da boste z lepim vedenjem in modrimi nasveti

pripeljali še veliko drugih dečkov. Upam, da bo ta oratorij sv. Alojzija vreden brat oratorija sv. Frančiška Saleškega in da bosta oba pridobila veliko duš za Gospoda. Oh, blažena Devica Marija Brezmadežna, na katere dan smo začeli to ustanovo, naj nam pomaga, nas brani in ščiti!' Nato je nadaljeval in iz okoliščine praznika povzel misel, kako naj fantje bežijo pred grehom in se vadijo v čistosti, katere zgled je sv. Alojzij. Nato je povedal nekaj dogodkov iz njegovega življenja.

Po končanem nagovoru so odmolili še nekaj molitev in zapeli vzklik *Sia benedetta* (bodi češčena). Nato so v lepem redu in tišini zapustili cerkev. Pri vratih je vsak dobil štruco kruha in rezino salame, kot dar nebeške Matere, ki so ga vsi z veseljem sprejeli in s tekom pojedli, saj je bilo že pozno.

Mislim, da nima pomena opisovati praznični potek dneva v tem zavodu. Naj bo zadosti, če povem, da je tudi tukaj veljal pravilnik Oratorija sv. Frančiška Saleškega in da je zato vse potekalo na isti način.«

Do sem nam poroča don Bonetti, ki postavi odprtje oratorija sv. Alojzija na 8. december 1847. Isti datum navaja tudi Goffredo Casalis v svojem Vodiču pod geslom Dobrodelne ustanove iz leta 1851. Postavlja se vprašanje datuma blagoslovitve kapele sv. Alojzija. Odlok mons. Fransonija, ki je delegiral župnika Naše ljube Gospe angelov, da bi blagoslovil kapelo in dovolil, da se tam daruje sv. maša, nosi datum 18. december 1847. Pri tem ne moremo računati na ustno dovoljenje, ker don Bosko v zgodovinskem rokopisnem poročilu o Družbi sv. Frančiška Saleškega za Sveti sedež 1864, v katerem prosi za prvo odobritev, jasno pravi, da je cerkveni predstojnik z odlokom 18. decembra 1847 dovolil odpreti novi oratorij, posvečen sv. Alojziju. Zato nikakor ne moremo misliti, da bi opravljali sv. mašo, preden bi dobili dovoljenje. Kako je potem s to stvarjo? Zdi se nam, da don Bonetti meša dvoje dogodkov. Odprtje in začetek dela v novih prostorih oratorija sta se lahko izvedla 7. decembra, na dan pred praznikom Marije Brezmadežne, na praznik sam, to je 8. decembra, pa so kot po navadi šli s tistega področja v Oratorij v Valdocco in tam opravili svoje pobožnosti. Naslednji dve nedelji so se dečki popoldne zbrali v še neblagoslovljeni kapeli k verouku in pridigi, da jim v mrzlem zimskem času, ko so dnevi tako kratki, ne bi bilo treba hoditi v Valdocco. Prav tako moramo odmisлити božični dan, ki je tisto leto padel na nedeljo po 18. decembru, ker je bil teolog Borel preveč zaposlen s svetimi obredi v zavetišču. Po našem mnenju so tako pomemben dogodek proslavili ali na Štefanovo ali na Janezovo, ki sta bila takrat zapovedana praznika in ju je ljudstvo pobožno obhajalo. Če potem pomislimo še na napor in druge okoliščine, ki ga dva tako pomembna praznika terjata od dušnega pastirja, se nam zdi zelo verjetno, da so blagoslovili kapelo in v njej prvič darovali sv. mašo prav na praznik sv. Janeza Evangelista. Ne moremo

si misliti, da bi Marija Brezmadežna ne bila pripravljena pri svetih obredih deliti časti s svojim posinovljencem Janezom.

In sedaj nazaj k naši pripovedi.

Ker don Bosko ni mogel prevzeti neposrednega vodstva tega novega oratorija, je v soglasju s teologom Borelom to skrb zaupal raznim gorečim turinskim duhovnikom ter dopoldne in popoldne na praznične dni pošiljal tja za pomoč nekaj svojih starejših, izkušenih in uravnoteženih fantov. Dostikrat pa je šel on sam ali don Borel. Za prvega ravnatelja so postavili teologa Hiacinta Carpana, ki mu je pomagal duhovnik Trivero. Oba sta nenavadno zavzeto dopolnjevala opremo za zakristijo. Zlasti pa sta si prizadevala pridobiti zaupanje dečkov. To jim je uspelo v taki meri, da je ta oratorij postal tekmeč prvega.

Po pričevanju don Mihaela Rue je hodilo v oratorij sv. Alojzija več kot petsto dečkov; on sam je obiskoval ta oratorij kot deček in pozneje kot klerik tam učil katekizem.

Po pobožnostih v kapeli so začeli in potem vedno nadaljevali šolo za dečke, ki so jih na najbolj učinkovit način učili pisanja in branja, računstva, gregorijanskega petja in glasbe. Veliko ubogih fantov pa je tudi med tednom prihajalo v večerno šolo. Oratorij je imel dvorišče, kjer so izvajali vojaške in telovadne vaje. Bilo je opremljeno z vsem potrebnim za igre, ki so najbolj privlačile.

Toda ker je začel vedno močnejše pihati veter politične svobode, se je moral teolog Carpano soočiti z nemajhnimi nasprotovanji.

Za daritev sv. maše si je moral vsakokrat prinesiti hostijo in vino, za obhajilo dečkov male hostije in pozimi, ker je bilo zelo mrzlo, tudi nekaj drv, da si je zakuril v zakristiji. Nekega jutra, ko je sam samcat hodil po ulicah Borgo Nuovo, ga je opazila skupina postopačev in videla, da nosi pod plaščem nekaj, kar bi rad skril pred nepoklicanimi očmi. Začeli so kričati, teči za njim, in ko so ga dohiteli, so hoteli s silo razkriti plašč, tako da bi skoraj padel po tleh. Ko so zagledali butaro drv in slišali razlago, da je namenjena za ogrevanje ubogih dečkov oratorija sv. Alojzija, so se začudili in majaje z glavami šli svojo pot.

Ko se je nekega dne pozno ponoči ves utrujen vračal domov čez vojaško vadišče, se je usula nanj toča kamenja. Ko je že mislil, da mu bije zadnja ura, se je zaslišal glas: »Pustite ga, to je vendar teolog Carpano!« V hipu je kamnanje pojenjalo. Bil je pravi čudež, da je ostal živ in zdrav.

Hudobni duh je začel kazati svoj gnev proti drugemu zatočišču zapuščene in ogrožene mladine.

27.

POGLAVJE

*Leto 1848 – Odločna vztrajnost mons. Fransonija – Karel Albert obljubi
ustavo – Enakopravnost valdežanov – Don Bosko se noče udeleževati
političnih manifestacij – Don Boska kličejo na magistrat*

LETO 1848 SE JE ZAČELO z velikimi spremembami. Mednarodni sektaši so se odločili za akcijo. Od enega do drugega konca Italije so vladajočim postavljali zahteve po civilnih reformah. Piemontski časopisi so bili polni izmišljotin o krutosti, nasilju in zatiranju Avstrijcev v Lombardiji–Benečiji, kar je imelo za posledico, da so v Turinu na vseh koncih in krajih kričali »dol z Avstrijo« in »vojna Avstriji«; Avstrijci so odgovorili tako, da so v italijanskih pokrajinah, ki so jih imeli v svoji oblasti, pomnožili število vojakov na 80.000. Toda med tem besnim kričanjem so še jasneje odmevali vzkliki »dol z jezuiti«, ker so sektaši širili glas, da so ti redovniki povezani z Avstrijo in da kralj Karel Albert po njihovem hujskanju ni dovolil amnestije za politična hudodelstva, prepovedal narodno obrambo in zvišal ceno soli. Giobertijevi spisi so netili sovraštvo proti Gospem presvetega Srca in jih prikazovali kot zaveznice jezuitov.

Medtem pa je Karel Albert še vedno upal, da bo mogel revolucionarne zahteve uskladiti s svojimi kraljevskimi pravicami absolutnega vladarja. Odločno je zagotovil: »Nikdar ne bom privolil v ustavo!« Toda 7. januarja 1848 so se zbrali vodje piemontskega časnikarstva in zahtevali, da izda ustavo. Bila je spoštljiva pretnja, toda vladar je postal negotov in se začel bati. Tedaj pa je 12. januarja na Siciliji izbruhnila krvava revolucija, ki so jo pripravili mazzinijevci, z uporom pa so pretile tudi neapeljske pokrajine. Sedaj je kralj Ferdinand II. Neapeljski izdal ustavo. Njegovemu zgledu je malo pozneje sledil veliki knez Toskanski. Ob teh novicah se je 1. februarja v Turinu bliskovito razširilo geslo »Nočemo biti manj kot Toskana in Neapelj!« Na večer sta Brofferio in Azeglio s svojimi demagoški-

mi pripadniki z baklami v rokah korakala po ulicah in pod okni neapeljskega poslanika so celo noč vzdikali: »Naj živi ustava!« Zahtevali so tudi, da naj bi nadškof ob tej priložnosti ukazal peti *Te Deum* v cerkvi sv. Frančiška Paolskega, toda on je to odločno odklonil. Ta odločni nastop mons. Fransonija je močno razburil voditelje kričачev, ki so terjali svobodo za vse, razen za kler. Skupina nasilnežev je ob belem dnevu kričala pod okni njegove palače. Nahujskana drhal je tudi zajela njegovo kočijo, ko se je vračal z obiska pri teologu Guali, ki je ležal težko bolan v cerkvenem konviktu, mu žvižgala in ga psovala.

Tiste dni so nenehna leva zborovanja začela zahtevati liberalno vlado. Ministri so opozorili kralja Karla Alberta, da je nujno potrebno izdati ustavo, sicer bo prišlo do neizogibnega spopada med vlado in ljudstvom. Velika večina prebivalstva je takim spremembam nasprotovala ali se zanje sploh ni zanimala, toda nekaj kričачev se je uveljavilo proti večini. Petega februarja se je na Piazzii Castello zbrala velika množica ljudi. Skupina občinskih odposlancev se je predstavila kralju in zahtevala razglasitev predstavniških ustanov in ustanovitev narodne garde. Sedmega februarja se je Karel Albert, močno presunjen zaradi daljnosežne odločitve, ki jo je moral narediti, zbral s svojimi ministri na pomembni seji. Ko je govoril o glavnih točkah ustave, je zahteval, da se glede svobode tiska verskih knjig upošteva dovoljenje škofa in da cerkveno imetje ostane popolnoma nedotaknjeno. Ker je čas priganjal in bi odlašanje lahko imelo hude posledice, so 8. februarja razglasili obljubo ustave, ki naj bi obsegala 14 členov: kraljeve pravice, dve zakonodajni zbornici, razpisovanje davkov, svoboda tiska, podvržena omejevalnim določbam, zagotovljena osebna svoboda, neodstavljenost sodnikov, ustanovitev občinske milice. S tem se je Karel Albert deloma odpovedal svoji kraljevski oblasti, jo po poslanski zbornici in senatu prepustil ljudstvu ter tako spremenil absolutno vladavino v ustavno.

Temu razglasu so zopet sledile glasne in vroče ljudske manifestacije, vendar pa magistrat ni dovolil nameravane javne razsvetljave mesta, ker je temu nasprotoval kralj. Devetega februarja je lepo število semeniščnikov zopet zapustilo bogoslovje. S kokardo na prsih so šli na sprehod po ulicah in zato želi priznanje in ploskanje mimoidočih, zlasti pa revolucionarnih časopisov, ki so jih spodbujali k novim uporom. Medtem pa je don Bosko nadaljeval dnevne obiske pri nadškofu in se z njim ure in ure pogovarjal o novem položaju.

Dvanajstega februarja so opravili zahvalno bogoslužje v cerkvi Del Miracolo, kamor so prišli dekani in je obred vodil sam nadškof, ki je v kratkem pismu dal dovoljenje, da smejo v vseh cerkvah nadškofije opraviti zahvalni *Te Deum*. Vsi so pričakovali, da bo mons. Frasoni kot drugi škofje omenil ustavo v

postnem pismu, ki je za 8. marec napovedovalo štiridesetdnevni post. Toda on je v pastirskem pismu 24. februarja ustavo preskočil in dal župnikom navodilo, da naj se v postnih pridigah ne spuščajo v politiko. Liberalci so to pismo strogo obsodili, ker so videli v njem nasprotovanje podeljenim svoboščinam, in so začeli splotkariti, da bi nadškofa odstranili iz škofije.

Medtem je bila uslišana tudi prošnja za enakopravnost valdežanov in Judov. Kralj je z odlokom dne 17. februarja zagotovil, da so valdežani deležni vseh civilnih in političnih pravic in da smejo obiskovati vse šole, tudi univerze, in si pridobivati akademske stopnje. Nikakršnih sprememb pa ni bilo glede njihovega bogoslužja in šol, ki so jih oni upravljali. Tudi to je bilo povod za novo praznovanje.

Dne 27. februarja je magistrat izglasoval, da naj se opravi slovesna maša in poje *Te Deum* v cerkvi Velike Matere Božje. Prosili so mons. Fransonija, da bi vodil bogoslužje in da bi mašo opravili pod stebriščem svetišča. Toda on ni hotel sodelovati, niti ni dal dovoljenja, temveč je določil, da iz stebrišča lahko dajo blagoslov z Najsvetejšim. Pripravili so sijajno procesijo na prostem. Ljudstvo, ki je privrelo od vseh strani, iz Piemonta, Ligurije, Nice, Savoje, Sardinije in Lombardije, je napolnilo ogromen prostor od kraljevske palače do drugega brega Pada. Navzoči so bili: kralj s princi, občina, odposlanci občin s svojimi prapori, zastopniki pokrajin, obrtniška združenja in na čelu vseh odposlanstvo valdežanov. Množica je iz vsega grla pela: *Fratelli d'Italia, l'Italia si e desta* (bratje Italijani, Italija se je prebudila). Veliko semeniščnikov se je kljub izrecni prepovedi odpravilo na teraso na Via Po. Vsa ta nepregledna procesija se še ni popolnoma razvila, ko so prišle iz Pariza novice, da je kralj Louis Filip padel, da je na pariških ulicah izbruhnila državljanska vojna in da so v Franciji razglasili republiko. Poročilo o tem prevratu je kralja tako prizadelo, da se ni mogel obvladati in je to pokazal z besedami in z barvo obraza. Če bi se to zgodilo mesec dni prej, gotovo ne bi privolil v ustavo. Župnik glavnega mesta je v spremstvu štirih kanonikov z veličastnega stopnišča in ob asistenci mnogih duhovnikov podelil blagoslov z Najsvetejšim. Toda hrupno razgrajanje in neprimerno vedenje množice sta bili pravo nespoštovanje praznika. Dobri so začeli trepetati pred vsem, kar se bo zgodilo jutri.

Markiz Robert d'Azeglio je tisti večer videl pred svojo hišo stotine valdežanov, ki so skupaj s svojimi pastorji prepevali slavospeve, prav tako kakor Judje, ki so v turinskem getu obhajali zahvalo in od radosti vzklikali novi Italiji. In po svoje so imeli prav. Sektaši so že od začetka leta razporedili prireditve tako, da so kralja prisilili k podelitvi ustave. Prebrisani markiz pa je s pismi in okro-

žnicami županom narekoval, kako morajo pripeljati množice. Če bi kralj popustil prej, bi ta velikanska manifestacija proslavila obljubo ustave. Vse je bilo ena sama velika prevara, ki pa se je po igri okoliščin spremenila v zmagoslavje. Mogoče Karel Albert tega ni vedel. Toda nadškofova odsotnost in don Boskova zadržanost sta dokaz za njuno previdnost.

In zgodilo se je, da je k don Bosku prišel sam markiz Robert d'Azeglio in ga trdovratno vabil, da bi se na čelu svojih dečkov skupaj z drugimi turinskimi vzgojnimi ustanovami udeležil veličastnega ljudskega praznovanja na trgu Vittorio Emmanuele. Markiz se je z don Boskom že večkrat srečal pri uglednih turinskih družinah in se z njim po domače pogovarjal, zato je bil prepričan, da si ga bo pridobil. Toda don Bosko mu je odgovarjal: »Gospod markiz, to zavetišče ni nikakršno moralno telo; ta Oratorij je samo uboga družina, ki živi od mestne dobrodelnosti. Če bi se udeležili take javne prireditve, bi se nam vsi smejali.«

»Prav zato,« je odvrnil ugledni plemič. »Naj mestna dobrodelnost zve, da ta porajajoča se ustanova ne nasprotuje modernim uredbam. To vam bo samo v korist. Darovi se bodo pomnožili in jaz sam in občina vas bomo z vsemi silami podprli.«

»Iz vsega srca se vam zahvaljujem za vaše dobre namene. Toda jaz odločno vztrajam pri svojem sklepu, da bom z vsem pomagal edinole ubogim dečkom, in to s poukom in delavnostjo, ne da bi jim polnil glave z idejami, ki niso zanje. S tem, da zbiram zapuščene fante in jih skušam vzgojiti in izobraziti za družine in družbo in za dobre državljane, še zdaleč nisem proti modernim uredbam, temveč sem prepričan, da sodelujem pri njihovih naporih in sem jim v korist.«

»Razumem vaše stališče,« je rekel d'Azeglio, »toda motite se, in če boste vztrajali pri svojem, vas bodo vsi zapustili in vaša ustanova bo žalostno propadla. Treba je dobro razmišljati o svetu, dragi don Bosko, treba ga je poznati ter stare in nove ustanove prilagoditi času.«

»Zelo sem vam hvaležen, spoštovani gospod markiz, za nasvete, ki mi jih dajete. Vedite, da jih bom upošteval. Toda oprostiti mi morate, če mene in mojih dečkov ne bo na napovedanem slavlju. Vaše blagorodje naj me povabi na kako mesto ali h kakemu delu, kjer duhovnik lahko pokaže svojo krščansko ljubezen, pa boste videli, da bom storil vse, poskrbel sredstva, in če bo treba, daroval tudi svoje življenje. Nikakor pa nočem mešati glave svojih fantov in jih voditi na predstave, katerih pomena ne morejo razumeti. In končno, gospod markiz, je moj sistem v okoliščinah, v katerih živim, tak, da se držim daleč od vsega, kar ima opravka s politiko. Nikdar nisem niti za pa tudi nikdar proti.«

Medtem mu je don Bosko razkazoval svojo hišo in mu govoril o svojih načrtih. Razlagal mu je, s kakimi pravili skuša voditi svojo ustanovo in s čim vsem zaposluje svoje dečke. Markiz je pozorno poslušal, odobral in velikodušno delil pohvale. Vendar se mu je toliko molitev in zlasti še zastarela navada petdesetih zdravamarij, ki jih drugo za drugo ponavljajo pri rožnem vencu, zdelo izguba časa. Predlagal mu je, naj odpravi to dolgočasno opravilo.

»Oprostite, markiz,« je ljubeznivo odvrnil don Bosko; »zame pa je prav to opravilo silno pomembno. Lahko bi celo rekel, da je na tem opravilu zgrajena moja ustanova. Bil bi celo pripravljen opustiti druge pomembne stvari in obdržati to. In če bi bilo potrebno, bi bil pripravljen odpovedati se tudi vašemu dragocenemu prijateljstvu, nikdar pa molitvi sv. rožnega venca.«

Ko je plemeniti gospod videl, da je don Bosko neomajno prepričan o svojem načelu, je zapustil Oratorij in se ni več vtikal v to zadevo.

Toda to ponovno don Boskovo zavračanje vsake udeležbe na javnih prireditvah, njegova brezmejna vdanost poglavarju Cerkve in njegovemu nadškofu ni bilo neznano ljudem, ki so pazili, da ne bi prišlo do kakega nepredvidenega nasprotovanja. Ljudje, ki so vodili toliko let pretkane zarote, so bili prepričani, da tudi njihovi nasprotniki rabijo isto orožje kot oni sami. Potem so bili tu še vsakdanji dolgi pogovori z mons. Fransonijem ter stotine in stotine fantov, ki so bili pripravljeni storiti vse, kar bi jim zapovedal. Zato so ga od časa do časa klicali na različne urade na magistratu, kjer je bilo med nameščenci veliko takih, ki so se zavzemali za spremembo oblike vladavine. Nekateri teh gospodov so ga napeljevali, da bi povedal svoje mnenje, in mu svetovali, naj bi storil kako dejanje, ki bi pokazalo, da je naklonjen liberalcem; s tem bi si pridobil njihovo naklonjenost. Toda don Bosko jih je odpravljal s polovičnimi odgovori. Če bi storil kaj proti, bi ga imeli za sovražnika Italije, če bi privolil, bi pomenilo, da se strinja z njihovimi načeli, ki jih je imel za napačne in polne najhujših posledic. Zato ni nikdar ničesar obsojal, pa tudi ne odobral. Dostikrat je slišal koga govoriti: »Mar se ne zavedate, da je vaš obstoj v naših rokah?« Toda don Bosko se je delal, kakor da bi ne slišal ali razumel grožnje. Prihajal je z videzom dobričine, z neobrito brado, s ponošeno obleko, skoraj rdečimi čevlji in kmetavzarsko hojo; kot kak zapuščen hribovski župnik. Občinski uslužbenci, ki so ga takrat poznali samo po imenu, so ga imeli za človeka, nesposobnega, da bi jim delal skrbi; kakor da bi bil slaboumen. In ker se je znal narediti nepomembnega, se ga tudi nihče ni bal. Zdi se, kakor da bi šlo za uprizoritev bojne zvijače Davida na dvoru kralja Ahiša v Gatu.

28.

POGLAVJE

Pregon jezuitov – Sovražne demonstracije pred cerkvenim konviktom, zavetiščem in nadškofijo – Ukinitev semenišča – Zlonamerni pisatelji – Zavarovanje pred napadi – Strahopeten napad na don Boska

VSAK DAN SMO BILI PRIČE NAPADOM NA JEZUITE. H kralju je celo prišlo odposlanstvo meščanov, ki je zahtevalo, da naj izžene jezuite iz svoje države. Ker pa jih kralj ni niti sprejel niti izpolnil njihovih zahtev, so prostozidarji pognali na ulice ljudske množice. Drugega marca je drhal piemontskih sektašev in izgnancev iz vseh delov polotoka začela razbijati okna in vrata in divje kriče vdrla v Zavod svetih mučencev in kolegij Del Carmine in z najhujšimi psovkami in žalitvami prisilila jezuite, da so zapustili svoj dom. Policija je prišla vzpostavljat red, ko je bilo že vse končano. Naslednjega dne so razgrajachi obkrožili samostan Gospa presvetega Srca v ulici Dell'Ospedale, vendar so jim tokrat orožniki preprečili, da niso vdrli. Ker je preteče obleganje trajalo cel teden in je minister za notranje zadeve na prošnjo predstojnice odgovoril, da kralj ne more nič storiti zanje, Gospem ni preostalo drugo, kot da so odšle in se odpravile v Francijo.

Pregnani jezuiti so v tisti usodni noči iskali zatočišče v hišah nekaterih meščanov. Teolog Guala jih je lepo število sprejel v cerkveni konvikt, ki ni bil daleč od Svetih mučencev in Del Carmine, in jim pomagal s precejšnjimi vsotami denarja za prvo potrebo. Tudi don Bosko jim je pomagal po svojih močeh. Priskrbel jim je civilno obleko, da so lahko hodili po mestu, da ne bi vzbujali pozornosti. Toda policija ni popustila in jih je izgnala iz vseh dežel kraljestva. Odšli so bolj ali manj spodobno, medtem ko so njihove sobrate iz drugih italijanskih mest pregnali s tako nespodobnim nasiljem, kakršno se komaj zgodi med barbari.

Tega nereda in nasilja v Turinu še ni bilo konec.

Giobertijeva zasramovanja v Modernem jezuitu in pomoč, ki so jo dajali pregnanim jezuitom, so sprostili gnev tudi proti konviktu in drhal se je bodisi z rokavicami ali brez njih maščevala nad njim. Nekega večera se je pod okni zavoda v ulici Mercanti natepla množica in na vse grlo kričala: »Dol s konviktom! Smrt teologu Guali!« in druge nesramnosti. Teolog Guala je bil bolan, zato je don Cafasso stopil na cesto in skušal pomiriti divjake, ki so jih spremljali drugi potepini. Pojava don Cafassa, ki so ga poznali iz zaporov, ko je spremljal na obeshanje na smrt obsojene, in njegove krotke in ljubeznive besede so utišale drhal. Med tem dogajanjem je eden izmed konviktovcev, sicer puhla glava in prežet z Giobertijevimi idejami, *motu proprio* (na svojo pest) z nekaj svečami razsvetlil svoje okno. To je zadostovalo, da so se »dol z njim« spremenili v »živel« in se je drhal razšla. Ubogi teolog Guala je silno trpel, svobodnjaškega konviktovca pa so na lep način odslovili.

Zdelo se je, da je nevarnost mimo, ko se je nekega večera v konviktu pojavilo šest policistov, od katerih sta bila dva v uniformi, štirje pa v civilni obleki. Bilo jim je ukazano opraviti strogo preiskavo, kot da bi bil konvikt kraj zarote proti državi. Vse so dodobra premetali pred očmi teologa Guale, ki je vstal iz postelje in iz naslanjača opazoval nečedno početje. Vendar niso našli nič obremenilnega. S seboj so vzeli samo sveženj pisem, ki so jih pa, kakor se zdi, kmalu vrnili.

Razgrajali so tudi proti markizi Barolo, ki so jo obtoževali, da ima v hiši skritih petnajst jezuitov in da je staršem kradla njihove hčere in jih imela zaprte v svojih ustanovah. To je bila hvaležnost, ki so ji jo izkazovali za vse dobro, kar je storila za Turin. Od Pinardijske hiše je bilo slišati nesramno kričanje pijanih brezdelnežev in vreščanje pokvarjenih žensk, ki so bruhale žalitve proti zavetišču in pretile, da bodo osvobodile dekleta in ga zažgale.

Sektaši pa niso pozabili na mons. Fransonija in so spet pripravljali nov razgrajaški napad proti njemu. To je preprečil markiz Robert d'Azeglio, ki je s četico narodne garde zastražil vhod in preprečil kričačem dostop do nadškofijskega sedeža.

Ker je nevarnost novih izgrediv med semeniščniki naraščala, ker je pretela velika nevarnost vojne z Avstrijo in ker so na univerzi prekinili predavanja, so mons. Fransoniju svetovali, naj zapre semenišče. Klerike, ki so se udeležili političnih manifestacij, so izključili iz cerkvenih redov. Precejšnje število teh, ki so dobili nadškofovo sporočilo, je šlo na dvorišče in so prepevali genovsko ljudsko pesem *I figli d'Italia si chiaman Balilla* (sinovom Italije je ime Balilla). Navdušenje za vojno je bilo tolikšno, da jih je veliko izmed njih obesilo talar na klin in seglo po orožju.

Nekateri so ostali zvesti veri, študirali so na univerzi, postali ugledni profesorji književnosti in povezani z don Boskom v Oratoriju ter imeli velike zasluge za tamkajšnjo gimnazijo. Nekaj jih je šlo v druge škofije in so bili posvečeni za duhovnike.

Nikakor ni bilo mogoče preprečiti, da taki neprimerni prizori ne bi slabo vplivali na fante, ki so hodili v Oratorij sv. Frančiška Saleškega; bivali so v mestu, živeli v svojih družinah, delali v delavnicah in slišali različne presoje, dostikrat tudi naklonjene takim dogodkom. Don Bosko se je tega kmalu zavedel in je skušal fante tako zasebno kakor tudi javno na ustrezen način pripraviti. Ker je dobro vedel, kako uničujoče vplivajo na mlade ljudi slabi časopisi, je dečke rotil, naj jih ne berejo. Čeprav Modernega jezuita cerkvena oblast še ni obsodila, je svojim katehistom, učiteljem in fantom prepovedal branje tega dela. In da bi vzbudil v njih odpor do njegovega pisatelja, je pokazal, kako si je ta, prevzet od želje po obrekovanju, v svoji nesramnosti upal črniti celo cerkveni konvikt sv. Frančiška Asiškega, kjer so njihovi prvi tovariši bili deležni toliko naklonjenosti.

Don Boskovo priporočilo, ki so ga podpirali surovi dobesedni navedki samega Giobertija proti zibelki Oratorija, je bilo za dečke zakon in nobeden izmed njih, niti preden je prišla knjiga na seznam prepovedanih knjig niti potem, si ni upal vzeti v roke to knjigo, ki je širila kugo na vse strani, in vsi so imeli pisatelja za krutega sovražnika Cerkve.

In če so zaradi podivjane svobode javnega tiska trpeli očetje jezuiti in Gospe presvetega Srca ter druge spoštovanja vredne osebe v Turinu, tudi don Bosku ni šlo bolje. Tudi njega so kaj kmalu vzeli v precep, ga začeli zasramovati in mu na vse načine groziti. Prišlo je celo do dejanja, ki je od vsega začetka napačno pojmovane svobode postavilo v nevarnost življenje dobrega očeta in s tem obstoj samega Oratorija.

Nekaj metrov od kapele sv. Frančiška Saleškega je stal na severni strani zid, ki je ločil Oratorij od vrtov in travnikov vse do desnega brega Dore. Danes stojijo tukaj palače, tovarne in hiše, takrat pa je bilo vse nepozidano. Neke nedelje spomladi 1848 so bili dečki porazdeljeni v svoje razrede za katekizemski pouk in don Bosko sam je najstarejše poučeval v koru. Govoril je o neskončni ljubezni Jezusa Kristusa, ki se je za nas učlovečil, trpel in umrl strašne smrti na križu. Stal je ob okencu, ki je bilo nekaj korakov oddaljeno od zidu, in svetloba, ki je prihajala od odprtih vrat, ga je osvetljevala. Kar se je neki nesrečnež, oborožen z nabito puško, postavil za zid in gnan od ne vemo kake hudobije, povzpел po ramenih svojega pomočnika na zid, pomeril na don Boska in ustrelil skozi okno. Meril je naravnost v srce, vendar, Bogu bodi hvala, zgrešil cilj. Poku je sledil splošen krik in nato globoka tišina. Fantje so z odprtimi očmi vsi prestrašeni

strmeli don Bosku v obraz. Izstrelek je naglo kot blisk prebil okno, ne da bi ga razbil, šel med rebri in laktom skozi obleko, raztrgal talar in rokav, udaril ob steno kapele, odkrušil nekaj kvadratnih centimetrov ometa in padel na tla. Don Bosko pri vsem tem ni čutil nič drugega, kot če bi ga kdo lahko potegnil za rokav. Prav nič se ni vznemiril. Nasprotno. S svojo mirnostjo je potišal neizmeren preplah fantov ob tako bogoskrunskem dejanju. Rekel je: »No, kaj? Ste se prestrašili zaradi neuspele šale? Saj to ni nič drugega kot ponesrečena šala. Imaš ljudi, ki niso zmožni storiti kaj zanimivega, ne da bi se pregrešili proti pravilom lepega vedenja. Glejte, razcefrali so mi obleko in pokvarili steno. No, vrni mo se k našemu katekizmu.« Ta don Boskova sproščenost in dejstvo, da so ga videli pred seboj zdravega in čilega po tem nizkotnem napadu, sta vse pomirila.

Kot da se ne bi nič zgodilo, je po končanem katekizmu don Bosko pel večernice, pridigal, dal blagoslov z Najsvetejšim in šel med fante, ki so napolnili dvorišče. Tukaj je prišlo do zelo ljubeznivega prizora. Veliko dečkov se je ihtestiskalo k njemu in od veselja vriskalo, spet drugi so mu s solzami hvaležnosti močili roke, vsi brez izjeme pa so se zahvaljevali dobremu Bogu, da jim ga je tako čudežno ohranil pri življenju. Don Bosko pa jim je takole govoril: »Če mu mati Marija ne bi spodnesla strela, bi me gotovo zadel. Toda on je slab muzik.« Potem si je ogledoval talar in vzdiknil: »Oh, ti ubogi talar. Žal mi je zate, saj si ti edino, kar še premorem.«

Medtem je eden izmed dečkov prinesel s kora izstrelek in ga izročil don Bosku. Bila je precej velika krogla, kajti karabinke tistih časov so imele večji kaliber kot današnje. Don Bosko jo je vzel v roke, jo pokazal navzočim in dejal: »Ali jo vidite? Gre za neizkušene dečke, ki bi radi balinali, pa ne udarijo dobro.«

O nesrečnem strelcu se ne ve nič. Izginil je zakrit z dimom, ki ga je povzročil strel. Toda don Bosko je stvar natančno raziskal in zvedel, da je bil nesrečnež znan ubijalec, ki so ga najeli določeni krogi. Ti so mu zagotovili, da bi se mu, tudi če bi ga prijeli, nič ne zgodilo, ker je bil orodje za doseganje njihovih namenov. Bil je navaden najemnik. Don Bosko, ki je tega človeka poznal, ga je nekega dne srečal. Ker je bil prepričan, da ne bi drugič streljal nanj, pač zato ker so ga odkrili in bi ga lahko naznanili, ga je kar naravnost vprašal, kaj ga je prignalo tako daleč, da se je spustil v tako grdo dejanje. Presenečen, vendar pa prav nič prizadet, je skomignil z rameni in prevzetno odgovoril: »Res ne vem, zakaj sem to storil. Hotel sem se prepričati, ali puška strelja proti steni vaše hiše.«

»Prava beda si. Vendar ti jaz iz srca odpuščam in bi rad postal tvoj prijatelj.«

V naši pripovedi bomo imeli še priložnost govoriti tudi o drugih napadih na don Boskovo življenje, zlasti potem ko so začele izhajati *Letture Cattoliche*

(Katoliško branje) in je zavračal protestantske zmote. Ugotovili bomo, da če tega prijatelja in očeta mladine niso ubili, je bilo to pravo Božje varstvo, ki ga je varovalo in obvarovalo, včasih tudi na čudežen način.

29.

POGLAVJE

*Ustava – Svoboščine za Jude – Druga izdaja Cerkvene zgodovine –
Previdnost pri zavračanju protestantov in drugih nasprotnikov Cerkve –
Pameten opomin – Silvij Pellico in slovar*

MEDNARODNI SEKTAŠI SO BILI MED SEBOJ dobro povezani in so takoj po prevratu in razdejanju v Franciji in na Siciliji začeli rovariti in prevračati red v vseh nemških deželah, in to s požigi, ropi in spopadi med vojaščino in nahujskanih množicami. Od vseh strani je odmeval klic po svobodi. Judje, socialisti, republikanci, svobodomisleci, razumniki so podžigali drhal in tisoči študentov in delavcev se jim je dalo zapeljati ter so šli zanje v boj. Nepoučene množice, ki jih niso ozavestile slabotne in brezverske vlade, dobro pa so jih ščuvali sektaši in obljubljali vrnitev odvzetih pravic in dodelitev zaželenih posesti, so bile na njihovi strani. Zmagoviti upori na Dunaju so prisilili cesarja Ferdinada I., da je razglasil ustavo, in tudi pruski kralj jo je bil prisiljen dati svojim podložnikom.

Tudi v Rimu, kjer je revolucija prešla od pretvarjanja k pretnjam in nasilju, je Pij IX., ki ni imel več moči, da bi se upiral, popustil. Dne 14. marca 1848 je izdal ustavo, vendar tako, da je zagotovil Cerkvi vse pravice in nedotaknjenost časne zemeljske oblasti.

Tudi Karel Albert je 4. marca 1848 podpisal osnovno ustavo svojega kraljestva, ki so jo potem slovesno razglasili z balkona kraljevske palače v Turinu, ki gleda na Piazza Castello. V mestu in na podeželju so ognjemeti, ovacije, ljudsko veselje in izrazi radosti trajali več dni. Štiriinosemdeset členov ustave je uvajala prijazna izjava:

»S poštenostjo kralja in očetovsko ljubeznijo hočemo danes izpolniti, kar smo preteklega 8. februarja obljubili našim ljubljenim podanikom v popolnem

zaupanju, da bo Bog blagoslovil naše najboljše namene in da bo narod, svoboden, močan in zadovoljen, pokazal, da je vreden stare slave in si zagotovil še slavnjšo prihodnost.«

Nekaj členov je bilo zapisanih po izrecni volji vladarja. Navedli jih bomo, da bomo videli, kako je skušal zagotoviti pravice Cerkve.

I. člen: Rimskokatoliška apostolska vera je edina državna vera. Vsi drugi kulti so tolerirani v skladu z zakoni.

XXVIII. člen: Svoboda tiska bo, toda zakon prepoveduje zlorabo. Svetega pisma, katekizmov, liturgičnih knjig ni dovoljeno tiskati brez predhodnega škofovega dovoljenja.

XXIX. člen: Vse lastnine, brez izjeme, so nedotakljive.

Grofu Cezarju Balbu je bilo zaupano oblikovanje prve ustavne vlade. S tem je bilo uresničeno načelo, da kralj kraljuje, ne pa tudi vlada. Sedemnajstega marca so objavili volilni zakon in 7. aprila so bili imenovani senatorji kraljestva, šestinšestdeset po številu: pisana mešanica škofov, prepričanih katoličanov in zaletavih sektašev. Veliko slabše je bilo z volitvami poslancev, kjer so dobili zaupnico za zakonodajno skupščino mnogi ljudje, ki so bili znani po svojem nasprotovanju katoliški Cerkvi in tesno povezani z mednarodnim sektaštvom.

Don Bosko, ki je skrbno sledil dnevnim dogodkom, je šel prve mesece razprav v parlamentu večkrat poslušat govornike in kaj kmalu ugotovil, kam se je začelo usmerjati javno življenje v cerkvenih zadevah. Ozračje je bilo prenasičeno z voltairjanstvom in večina se je držala načela: »Samo država ima neomejeno pravico, da sama po svoji volji določa pravice in svoboščine, ki naj jih dobi Cerkev.«

Ena izmed prvih vladnih odločb je veljala pravicam Judov, o katerih je že veljal 24. člen ustave, ki pravi, da so vsi kraljevi podložniki, katerega koli naziva ali stopnje, enaki pred zakonom. Temu se je 29. marca pridružil kraljevski dekret, ki jim je zagotavljal vse državljske pravice in možnost, da dosegačo akademske stopnje. Šestega aprila je nov zakon o tisku določal zapor in denarno kazen za tiste, ki bi se iz kultov, priznanih od države, norčevali in jih sramotili. Don Bosko je dobro poznal razloge, namene in cilje določenih zakonodajalcev. Toda kakor vedno je šel tudi tokrat neustrašeno po svoji poti, vendar tako, da ni nikogar žalil.

Krščanska modrost mora vedno težiti za edinim ciljem, to je za Bogom. Ker jo pri delovanju vodijo pošteni razlogi, izbira najustreznejša sredstva, uravnava besede in dejanja in dela vse preiščeno, zrelo, preudarno in uravnoteženo.

Skuša premagati ovire in se izogniti nevarnostim, ki jih predvideva. Pri tem se ne da voditi samo pameti, temveč ima pred seboj pravila vere in zgled v moralnem vedenju Jezusa Kristusa. Voden od te previdnosti, je don Bosko sredi razdivjanih političnih in religioznih strasti pripravljajl drugo izdajo Cerkvene zgodovine. Fantom je želel povedati vso resnico tudi o nekaterih sodobnih dogajanjih, hotel jim je pokazati, kdo so sedanji sovražniki Cerkve. Z druge strani pa je tudi dobro vedel, da ne sme dati povoda za jezo zaradi njegovih oratorijev. Kakor smo že povedali, se je zvesto držal svojega dobro premišljenega načrta, da ni obravnaval v enem poglavju vseh očitkov ali vsakega očitka v posebnem poglavju, temveč je v kronološkem redu predstavljal trditve in dejstva, ne da bi koga napadal, se bojevito zaletaval ali nakazoval svoje cilje. Skratka, nikogar ni zavračal. Ta ponatis je bil kot prva izdaja pripravljen v obliki vprašanj in odgovorov. Bil je skoraj dobeseden ponatis, vendar je prinesel nekaj pomembnih sprememb, ki so jih narekovali časi in ki jih ni v njegovi novi Zgodovini Cerkve in bi bilo škoda, da bi se izgubile.

Na prvi strani je dal natisniti papežev grb, pod njim pa sliko sv. Petra na kolenuh pred Jezusom Kristusom, ko mu Božji Odrešenik izroča ključe z napisom »Dal ti bom ključe nebeškega kraljestva« (Mt 16,19). Nasproti njegovemu imenu in priimku je bilo to kot izraz njegove vere. Potem pa izrabi vsako priložnost, da prikaže in poudari Božjo potrditev papeža in Cerkve ter preide k njunim sedanjim nasprotnikom, to je k protestantom, Judom in sektašem.

Najprej protestanti. Na kratko poda zgodovino valdežanov, njihovo nepoznanje Svetega pisma, herezije, beg iz Lyona, prihod v dolino Luzerne nedaleč od Pinerola, obsodbo njihovih zmot od 302 škofov na 3. lateranskem koncilu pod predsedstvom Aleksandra III., upore proti vladarjem, ki so jih potem kruto zatrli, in končno zvezo s protestanti v času Kalvina.

Od valdežanov je don Bosko prešel k opisovanju umazanih, brezbožnih in krvoločnih podob Lutra, Kalvina in Henrika VIII. in jim postavil nasproti nebeško vizijo katoliške Cerkve z liki oseb, ki so živele v isti dobi: sv. Kajetana iz Thiena, sv. Hieronima Emilianija, sv. Janeza od Boga, sv. Tomaža iz Villanove, sv. Ignacija Lojolskega, sv. Frančiška Ksaverija, sv. Petra Alkantarskega, sv. Filipa Neriya, sv. Pija V., sv. Terezije Avilske, sv. Karla Boromejskega, sv. Frančiška Saleškega, sv. Vincencija Pavelskega, sv. Alojzija Gonzage in stotine drugih. Svetost je isto kot resnica.

Pri prikazovanju protestantskih zmot je uporabil lasten postopek, tako da je te zmote omenjal, medtem ko je opisoval stare krive vere. Tako je na primer, potem ko je povedal, da je 7. vesoljni in 2. nicejski koncil obsodil ikonoklaste ali uničevalce svetih podob, pripomnil: tudi protestanti sledijo zmotam ikono-

klastov. Ko govori o hudem Gottescalcovem bogokletju, češ da Bog nekatere vnaprej določa za večno slavo v nebesih, druge pa za večno trpljenje v peklu, dodaja: Te zmote sta pozneje zopet učila Luter in Calvin.

Ker končno protestanti trdijo, da sedanja katoliška Cerkev ni več taka, kot jo je ustanovil Jezus Kristus v prvih stoletjih, don Bosko, ne da bi omenil te krivoverce, z navajanjem dejstev dokazuje, da je vendar ista.

Don Bosko pravi, da so že v 1. stoletju uvedli obhajanje nedelje, božiča, Gospodovo razglašenje ali tri kralje, veliko noč, vnebohod in binkošti. Uvedli so štiridesetdnevni post pred veliko nočjo, štiri kvatrne čase, ki prihajajo od apostolov, uporabo blagoslovljene vode proti zalezovanju hudega duha in drugim duhovnim nevarnostim, tako telesnim kot duhovnim, umivanje nog na veliki četrtek, znamenje sv. križa. Prav tako je bilo že takrat določeno, da morata med sv. daritvijo na oltarju goreti dve sveči in mora med njima stati sv. križ. Že v 2. stoletju so duhovniki na božično noč darovali tri maše. V 3. stoletju je papež Zefirin odločil, da morajo vsi kristjani za veliko noč prejeti sv. obhajilo. V 5. stoletju je papež sv. Zosim določil, da se mora v vsaki župniji blagosloviti velikonočna sveča; uvedene so bile tudi javne prošnje. Leta 431 je koncil v Efezu, ki ga je potrdil Celestin I., slovesno razglasil, da je Devica Marija prava Božja mati. Leta 1130 je lyonska Cerkev začela slovesno obhajati praznik Marijinega brezmadežnega spočetja, kar jasno dokazuje, da je vera v to skrivnost obstajala že prejšnja stoletja. Leta 491 je papež Gelazij z mnogimi škofi v Rimu sklical koncil o tem, katere knjige stare in nove zaveze so pristne in katere apokrifne, in izdal knjigo z naslovom Sacramentale, kjer so skoraj vse maše, ki so danes zbrane v Rimskem misalu, in obrazec za podeljevanje blagoslova; uvedel je procesijo s prižganimi svečami na praznik očiščevanja presvete Device in določil, da naj cerkvene osebe prejemajo redove v kvatrnih časih. Sv. Gregorij Veliki, izvoljen za papeža leta 590, ki se mu je posvečena hostija spremenila v meso, je sestavil antifonar in brevir, ki ga uporabljamo še danes. Uvedel je litanije vseh svetnikov, procesijo na dan sv. Marka in potresanje s pepelom na začetku štiridesetdnevnega posta. Iz teh knjig in iz teh molitev se jasno razbere vera v resnično pričujočnost Jezusa Kristusa v evharistiji, navada, da kličemo na pomoč presveto Marijo in svetnike, obstoj vic, sedanji način spovedi in drugi zakramenti. Končno sta leta 553 papež Vigilij in 2. carigrajski cerkveni zbor jasno nakazala, da ima Cerkev pravico prepovedati slabe knjige, izreči o njih svojo sodbo in zahtevati, da se verniki podvržejo njeni sodbi.

Kako naj protestanti ob vseh teh dokazih, ki jih je navedel don Bosko, brez hudobije zanikajo, da katoliška Cerkev dela in veruje, kakor je delala in verovala Cerkev v prvih stoletjih svojega obstoja?

Od protestantov je don Bosko prešel k Judom. Pokazal je, kako se je s Titom in Julijanom Odpadnikom uresničila prerokba o razdejanju Jeruzalema, in je na osnovi od Boga navdihnjenih knjig napovedoval, da se bo pred koncem sveta izraelsko ljudstvo spreobrnilo h krščanstvu. Nakazal je hudo preganjanje kristjanov v Španiji v času vladanja Arabcev, ki so kristjane silili, da sprejmejo judovstvo ali islam. Opisal je, kako Judje sovražijo kristjane, in to ponazoril z mučenjem, ki ga je moral leta 1287 tri dni trpeti sveti deček Vincencij Verner iz Trevesa v Franciji, ter s prav tako hudim mučenjem, ki ga je moral prestati oče Tomaž iz Sardinije v Damasku v zadnjih letih vladanja Gregorija XVI. (1840). »Ta dejstva,« se don Bosko ni obotavljal natisniti, »morajo kristjane opozoriti na nevarnost, ki so ji izpostavljeni, če imajo stik s to vrsto ljudi.«

Kot tretje je skušal nakazati vzroke zablod mnogih kristjanov in žalostne dogodke, ki so zadnje čase Cerkvi povzročili toliko trpljenja. Med te je navedel racionalistične, tako imenovane moderne filozofe, na čelu z Voltairjem in Rousseaujem, ki zavračajo vsako religijo, vsak zakon, vsako pravo s pretvezo, da se dajo voditi samo luči čistega razuma, in za vodilo življenja postavljajo sebične muhavosti, ki si jih kdo izmisli. Nadalje piše: »Težko je povedati, kaj učijo, ker nihče ne pozna njihovega nauka, saj še sami ne vedo, v kaj verujejo. Kdor pazljivo prebira njihove spise, ugotovi, da želijo s svojim naukom, ali kakor ga oni imenujejo – filozofijo, človeka spraviti na stopnjo živali s tem, da zanikajo vsako resnico, obrekujejo vsako krepost, spodbujajo h kakršnemu koli hudodelstvu, učijo vse mogoče zmote in skušajo z vsemi umetelnostmi v človekovem srcu uničiti upanje v prihodnje življenje. Prostožidarji so spletkarili skrivaj, filozofi tega kova so jim pomagali s svojimi spisi in skušali uresničiti njihove nauke. Da bi uspeli v svojih namenih, so napadli redovne družbe in jih oblatili z najnesramnejšim obrekovanjem. Kot posledica vsega početja in zaradi pritiska kraljevskih dvorov Francije, Neaplja, Portugalske in drugih držav je Klement XIV. po dolgem obotavljanju leta 1774 ukinil Družbo Jezusovo. Pij VII. pa je, potem ko je premislil, koliko bi ta družba lahko koristila Cerkvi, Jezusovo družbo spet priklical v življenje in jo uvrstil med redove katoliške Cerkve. V naših dneh bi to redovno družbo skoraj uničili, njene člane so izgnali iz Švice in cele Italije. Da ne bi zamolčali zgodovinske resnice, moramo povedati, da so te redove v več deželah onečastili na človeka nevreden način: zasramovali so jih v njihovi bedi, z njimi proti vsakemu zakonu na nečloveški način ravnali; celo proti njihovemu naravnemu dostojanstvu. Tako je pisal sam Vincenc Gioberti v Concordi dne 18. marca 1848.«

Don Bosko je pokazal izreden pogum pri obrambi redovne družbe, ki so jo preganjali prav v tem letu. Istočasno je z največjo previdnostjo uporabil besede

samega največjega sovražnika jezuitov. In ko nekaj strani naprej govori o Piju IX., si nič ne pomišlja in pravi: »Gioberti je dan, ko je videl Pija IX., imenoval 'najlepši dan svojega življenja'.« To ni bilo prilizovanje, kajti kakšno stvar lahko označimo za veliko iz najrazličnejših razlogov. Don Bosko se je ravnal po papeževem zgledu, ki je 30. septembra 1847 svojemu posebnemu odposlancu pri kralju v Turinu mons. Carboliju Bussiju pisal, da naj bo zelo previden, ko govori o Giobertiju, ki je bil trenutno idol revolucije in so ga kovali v zvezde vsi hujskači in novotarji⁹.

Konec koncev je don Bosko, ne da bi upošteval kakršne koli politične razloge, na osnovi zgodovine naštel nekaj pravic Cerkve, ki so jih molivci boga-države odrekali Cerkvi.

»V 1. stoletju,« tako piše don Bosko, »so začeli uvajati knjige, v katere so vpi-sovali imena krščencev in umrlih – rojstne in mrliške knjige. V 3. stoletju so začeli blagoslavljeni pokopališča, ki so ostajala last Cerkve. Že v 6. stoletju niso nobene-ga duhovnika ali klerika postavili pred laiške sodnike, temveč samo pred cerkve-ne. Na 5. lateranskem cerkvenem zboru so izdali zakone o tisku, ki so ga malo prej iznašli. Prepovedali so tisk kakršne koli knjige, ki je ne bi prej pregledala cerkve-na oblast in dala svoje soglasje; in to pod kaznijo izobčenja, ki bi jo takoj izrekli.«

S tem, da je v svoji Cerkveni zgodovini navedel tu in tam, kaj se je dogajalo v zgodovini, je dal don Bosko svojim fantom pravilna merila, s katerimi so preso-jali dogodke, ki so pred njihovimi očmi potekali v škodo Cerkve. Tako so lahko ocenili vsak dogodek posamično, obenem pa tudi, če je bilo treba, v vsej njegovi obsežnosti. In to je tudi razlog, zakaj obravnava srednji vek samo nekako mi-mogrede. Previdnosti pa ni bilo nikdar zadosti, saj so časi postajali vedno bolj zapleteni. Don Bosko je s pogledom na napredovanje Cerkve v Evropi in misijo-nih, ki je potekalo kljub preganjanju in oviranju, z ugotovitvijo, kako protestan-tizem vedno bolj izgublja veljavo zlasti na Angleškem, menil, da Bog pripravlja vsesplošen zasuk na boljše v korist vseh, in dodajal: »Res je, da so v splošnem dogajanju v raznih državah na pohodu sile, ki povzročajo Cerkvi velike težave, zlasti od tistih, ki nepoučeni o verskih vprašanjih hočejo dajati svoje sodbe in zato kolnejo nekaj, česar ne poznajo. Toda mi Italijani imamo velikega verskega voditelja Pija IX. in zelo pobožnega in hrabrega kralja Karla Alberta, kar nam je poroštvo za lepšo prihodnost tako glede vere kakor tudi za našo domovino.«

To je bila iskrena želja njegovega srca, vendar pa ne brez utemeljenega strahu nekaj strani prej; ko izreka priznanje Piju IX., piše: »Mi katoličani prosi-

⁹ Civiltà Cattolica, 30 (1879), X., 394.

mo Boga, da bi ga vodil po pravi poti in tako preprečil škodo, ki jo hočejo Cerкви povzročiti hudobni, in mu dal moč, da bi ji vladal z vedno večjimi uspehi.«

Knjigo je sklenil s prelepo željo:

»Iz cerkvene zgodovine lahko vidimo, da so bili tisti, ki so se Cerкви uprli, že v tem življenju zelo kaznovani in da vse druge ločine, ki ne spadajo v Cerkev Jezusa Kristusa Odrešenika, pripadajo Antikristovi sinagogi. V vseh časih so katoliško Cerkev preganjali z ognjem in mečem in s spisi, pa je vendar vedno zmagovala. Videla je, kako so okoli nje propadala kraljestva, republike in cesarstva, toda ona sama je ostala nepremagljiva in stanovitna. Že devetnajst stoletij je preteklo od njene ustanovitve, pa je še vedno v razcvetu. Za nami bodo prišli drugi in jo bodo našli in videli prav tako življenjsko sposobno. Ker jo vodi Božja roka, bo premagala vse težave sveta in vse svoje sovražnike. Z gotovim korakom bo korakala skozi stoletja človeškega dogajanja vse do konca časov in pripeljala vse svoje sinove v eno samo kraljestvo domovine blaženih.«

Ko je don Bosko izročal svojo knjigo mladim, jo javno razlagal in govoril o njeni vsebini v zasebnem krogu, jim je toplo priporočal, da se ne bi nikdar postavili v vrste sovražnikov Cerkve, kajti to bi pomenilo samemu sebi pripravljati pogubo: »Boriti se proti Cerкви pomeni udarjati s pestjo po ostru konici žebļa.«

Ta druga izdaja Cerkvene zgodovine ni naletela na odpor. Na dobrohoten sprejem je naletela tudi v šolah, kar je bil don Boskov glavni cilj. Vendar ga je stala veliko truda in potrpežljivosti. Ker je hotel, da bi jo razumeli tudi najbolj preprosti ljudje, je bil tako vztrajen, da jo je prebral svoji materi, ki je stvar tako razumela, kot če bi cesar Konstantin preganjal kristjane. Don Bosko je temeljito predelal tisto poročilo in je bil miren šele takrat, ko je ugotovil, da je mati vse lepo razumela.

Omeniti moramo tudi veliko previdnost pri pisanju, ki je dala priložnost za zelo pameten opomin. Ko je nekega dne šel obiskat v Borgo Cornalense kneginjo Montmorency, se je srečal z mladim Karlom Tomatisom. Ta je videl v don Boskovih rokah korekturne pole Cerkvene zgodovine in ga vprašal, kako se ravna, če naleti na težavna vprašanja, kot je na primer, če mora povedati o kom kaj neprijetnega. Don Bosko je odvrnil: »Kjer lahko povem dobro, povem, kjer pa bi moral reči slabo, molčim.«

»In resnica?«

»Jaz ne pišem za učenjake, temveč zlasti za neuke in mlade. Če bi s pripovedjo kakega manj primerne ali sporne vprašanja motil vero kake prepros-

te duše, ali je ne bi s tem zapeljal v zmoto? Če kakemu preprostemu neukemu človeku pripovedujem o napakah kakega člana redovne družbe, ali ne vzbudim v njem dvomov, ki ga potem zapeljejo v zavračanje cele skupnosti? Ali ni to zmota? Samo tisti, ki ima pred očmi celotno zgodovino dveh tisočletij, lahko vidi, da spodrsljaji tudi najodličnejših osebnosti ne morejo zamegliti svetosti Cerkve. Nasprotno, so dokaz za njen Božji izvor, ker se je ohranila vedno neminljivo, ker jo varuje Božja roka in jo bo tudi vedno varovala. Do tega sklepa bi prišli tudi mladi študenti, če bi imeli priložnost za poglobljen študij. Pri vsem tem si pa dobro zapomni, da zli vtisi v nežni mladosti zaradi neprevidnega govorjenja pre pogosto prinašajo težke posledice za vero in nравnost.«

Naj še povemo, da don Bosko pri pisanju ni vedno zaupal svoji sodbi. Povedali smo že, kako je občudoval svojega prijatelja Silvija Pellica, ker se je v svoji ponižnosti izogibal vsega, kar bi moglo nakazovati njegovo genialnost, čeprav so njegovo ime slavili po vsej Evropi.

Večkrat ga je obiskal v Turinu in Moncalieriju in Silvij mu je vračal obiske v Oratoriju, kjer se je naslajal ob pogledu na živahno življenje in vrvež dečkov. Pisala sta si tudi več pisem in nazadnje ga je don Bosko prosil za mnenje o Cerkveni zgodovini, ki jo je nameraval izdati. Silvij Pellico je rokopis pozorno prebral, nekatere stvari popravil in ga priporočil za objavo.

Don Bosko si je dobro zapomnil zlasti en Pellicov nasvet. Nekega dne ga je Pellico vprašal, ali kot pisatelj veliko uporablja pravopis. Don Bosko mu je odgovoril, da se mu zdi, da zadosti pozna italijanski jezik in da sredi obilice poslovnega časa, da bi iskal izraze.

»Ne, dragi don Bosko,« mu je odvrnil Silvij Pellico, »nikar si preveč ne zapajate in bodite potrpežljivi. Glejte, jaz ne morem napisati enega lista, ne da bi uporabil pravopis, in če ga ne bi, bi gotovo delal napake. Če hočemo točno poznati vso moč in natančnost izrazov kakor tudi pravopis, si moramo pomagati z njim. Večkrat si mislimo, da dobro poznamo pomen besed, pa se motimo. Dostikrat se izražamo v duhu francoskega jezika, pa zopet po latinsko in končno celo v narečju. Poslušajte moj nasvet: imejte pravopis vedno pri roki na mizi. Če ga boste uporabljali, boste videli, kako umestno je bilo, da sem vam dal ta nasvet.«

Od tega trenutka je don Bosko jemal pravopis celo na svoja nenehna potovanja vedno s seboj. Nikdar ga ni pozabil. To je svetoval tudi svojim duhovnikom in klerikom. Vpraševal jih je: »Uporabljaš pravopis, ga imaš na mizi?« Velikokrat se je vprašani smehljali, kakor da bi to bilo vprašanje, ki ga postaviš šolarčku, ki se uči slovnice, in ne človeku, ki je že končal svoj študij. Toda don

Bosko je ponavljal vprašanje, in če je bil odgovor nikalen, je priporočal nenehno uporabo pravopisa ter dodajal: »Silvij Pellico mi je to svetoval in jaz sem stvar preizkusil, zato ponavljam: če hočemo pisati brez napak, moramo imeti vedno pri roki dober pravopis.«

To njegovo prijateljstvo s Silvijem Pellicom, tudi v pisateljskih zadevah, se je končalo, ko je Bog Silvija Pellica 1854 poklical v večnost.

30.

POGLAVJE

Začetek vojne za italijansko neodvisnost – Žalitve na račun turinskega nadškofa in njegov odhod v Švico – Nevarni izbruhi – Sredstva za vztrajnost in križev pot – Godba in izleti – Slovesno opravilo v cerkvi Marije Tolažnice žalostnih – Obisk grobov – Umivanje nog – Dialog

PREVRAT NA DUNAJU IN NEMIRI V PEŠTI so sovražnike Avstrije navdali z zmagoslavjem. Dogajanja so opogumljala tudi liberalce v Lombardiji in Benečiji. Padova in Pavia sta se začeli prebujati. Osemnajstega marca 1848 so se zgodili težki izgredi v Mantovi. Avstrijski zavezniki so zapustili kneževino in knez Franc V. je odšel s svoje posesti. Dvajsetega marca so mladi v Parmi z orožjem prisilili Avstrijce k odhodu. Knez Karel II. je dovolil ustavo in se umaknil v Marseille. Dvaindvajsetega marca so Milančani po petih dneh hudih bojov prisilili avstrijsko posadko, da je zapustila mesto in grad; pri tem je imela velike izgube in se zatekla v trdnjavo. Istega dne so se dvignila proti tujcu tudi mesta Bergamo, Como, Brescia in Benetke in ga pregnala. Začasna vlada v Milanu je prosila za pomoč piemontsko vojsko in 23. marca je Karel Albert napovedal Avstriji vojno, hkrati pa na prebivalce Lombardije in Benečije naslovil poseben poziv. Štiriindvajsetega marca je nadškof ob navzočnosti kralja in drugih javnih osebnosti pel v stolnici Te Deum v zahvalo, da so pregnali Avstrijce iz Milana, medtem ko je bila na trgu Castello postrojena narodna garda. Toda ob odhodu iz stolnice je drhal, ki so se ji pridružile tako imenovane spoštovanja vredne osebe, začela kričati proti nadškofu in ga psovati. Pretili so mu s pestmi in tekli dobršen del poti za njegovo kočijo. Nihče ni skušal preprečiti sramotenja, čeprav je bilo navzočih veliko karabinjerjev. Proti večeru se je sramotenje ponovilo pod okni nadškofijske palače in žvižgov in besnenja ni bilo ne konca ne kraja. Hoteli so prisiliti nadškofa, da bi zapustil Turin in piemontsko kraljestvo.

Petindvajsetega marca je Karel Albert na čelu 60.000 pogumnih vojakov odšel v vojno, 26. marca prekoračil Ticino in ena brigada je že vkorakala v Milan. Cerkvena oblast je spodbujala vernike k molitvi in k pomoči družinam vojakov, ki so šli v vojno. Vlada sama je prosila škofo za podporo in molitve. Devetindvajsetega marca je kralj vstopil v Pavio, ki so jo Avstrijci zapustili, in prišel v Milan, kjer so se okoli njega zbrali ljudje iz Lombardije, Parme in Modene.

Devetindvajsetega marca ob šestih zvečer je sveti in neustrašni turinski nadškof zapustil Turin in se odpravil v Švico. Notranji minister mu je po zavze-manju visokih uglednih cerkvenih dostojanstvenikov priporočil, naj za nekaj časa zapusti državo, da bi se nasprotovanje malo poleglo. Da je odhod potreben, so menili tudi drugi ugledni predstavniki javnega življenja, med njimi tudi don Bosko. Kot razlog so mu navedli, da je nemogoče zaustaviti naval nasilja in spletk sektašev, kajti verjetno so prav tisti, ki so mu svetovali odhod, podtalno najbolj netili in dovoljevali sramotenje. Toda preden je nadškof vstopil v kočijo, je don Bosku priporočil tiste klerike, zlasti bolj revne, ki so se pokoravali njegovim odredbam in ki so se tisti čas porazgubili. Don Bosko je obljubil, da se bo izkazal vrednega tako velikega zaupanja. Dogodki, ki bomo o njih poročali, bodo potrdili, da je držal besedo.

Šestega aprila so tudi na Dunaju študentje in drhal kričali proti nadškofu, najhuje pretili samostanom in govorili, da je Pij IX. sovražnik avstrijskega cesarstva. Vlada je izgnala ligvorijce in ligvorijke in jezuite. Redovnike in redovnice so takoj vrgli na cesto, kjer so ostali brez strehe nad glavo, brez hrane in brez vsega, tako da so morali prositi vbogajme. Izgredi na Dunaju, v Pešti in Pragi so pretili, da se bodo sprevrgli v krvavo klanje med vojsko in demonstranti. Medtem so Piemontčani s sijajno zmago vrgli Avstrijce iz Goita in prestopili Mincio.

Enaindvajsetega aprila je piemontski general Jakob Durando, ki ga je papež poslal na mejo, da bi ščitil papeško državo, na lastno pest in ne glede na povelje s 17.000 papeškimi vojaki prestopil Pad. Neapeljski kralj je v pomoč Karlu Albertu poslal v Lombardijo še drugih 16.000 mož pod poveljstvom starega karbonarja Viljema Pepeja. Prav tako je veliki toskanski knez Leopold II. poslal še 6.000 vojakov. Piemontska vojska, ki so jo poklicale krajevne vlade na pomoč proti republikancem, je zasedla kneževine Modeno in Parmo.

Petindvajsetega aprila je na veliko žalost vseh dobrih katoličanov kralj Karel Albert iz svojega generalnega štaba v Volti ukazal kraljevi exequatur (dovoljenje za izvedbo) glede rimskih provizij in s tem dal veljavnost pozabljenim odlokom, ki sta jih potrdila papeža Klemen XI. in Benedikt XIV.

Tridesetega aprila se je kraljevska vojska po ostrem boju polastila Pastrenga. Začeli so oblegati Peschiero, eno izmed štirih mest, ki ločijo lombardske pokrajine od beneških. Kralj se je nastanil v Sommacampagni. Avstrijci so se umaknili na levi breg Adiže.

V Turin so prihajale težko pričakovane novice in ljudstvo je v blaznem navdušenju pozdravljalo zmage svoje vojske. Celo pri dečkih se je navdušenje stopnjevalo do take mere, da je pretila nevarnost izgrediv. Na nič drugega niso več mislili kot samo na vojno, vsi so govorili o vojni, o njej so pisali, po hišah so prepevali vojaške pesmi, prav tako na trgih in v gledališčih; lahko bi rekli, da so o vojni celo sanjali. Dečki so bili tako prežeti z vojnim navdušenjem, da bi bili sposobni z enim zamahom sablje prebosti dva Avstrijca. Takoj po šoli ali delu v trgovini ali tovarni so se oborožili s palicami, se kje vključili v trumo, si izbrali poveljnika, sestavili odred, se šli vojaške vaje, se včasih spopadli ena četa z drugo in pri tem po nerodnosti ali pa zaradi prevelike bojevitosti zadajali drug drugemu udarce. Zlasti ob nedeljah in drugih cerkvenih praznikih se je zdelo, da so se ceste in vsi prazni prostori v mestu spremenili v majhna vojaška vadišča. Mladostno domišljijo je podžigalo udarjanje bobnov, glas trobent, mimohod narodne garde in prihod vojnih ujetnikov ter javna slavlja po vsaki zmagi.

Katekizem postnega časa se je začel 13. marca. Toda zaradi zgoraj navedenih okoliščin se je udeležba po vseh župnijah zmanjšala in ponekod so verouk sploh opustili. Bilo je nemogoče, da tudi dečki iz Oratorija ne bi čutili posledic splošnega dogajanja in ne poslabšali svojega obnašanja. Sicer pa jih je resnici na ljubo veliko manjkalo celo ob prazničnih dneh, na katekizem med tednom pa jih sploh ni bilo. Drugi so sicer prihajali, a so bili slabe volje, zdolgočasnjeni in raztreseni. Zakramente spovedi in obhajila jih je prejelo le malo.

Da bi preprečil tako moralno in versko upadanje, ki je ogrožalo mladino Oratorija, si je moral don Bosko izmisliti učinkovita sredstva pastoralne zavzetosti. Res je kmalu vse steklo. Začel je z molitvijo.

Tega leta je uvedel pobožnost križevega pota, ki so ga prvič opravili 10. marca in potem vsak petek do konca postnega časa. Hotel je, da so se križevega pota udeleževali vsi fantje skupnosti, in to čim bolj pobožno. Tem se je pridružilo veliko zunanjih dečkov in ljudje iz okolice, ki so med tednom prihajali k maši in se tukaj tudi spovedovali. Glavni udeleženec je bil don Bosko sam, ki ga je sočutje ob razmišljanju, kaj vse je Božji Odrešenik za nas pretrpel, tako presunilo, da je njegovo obnašanje veljalo kot zelo učinkovita pridiga.

Da bi se v vsem, kar je primerno veri in krščanskim navadam, prilagodil okoliščinam časa, je dopustil, da so na oratorijskem dvorišču vadili vojaške po-

hode. V ta namen je celo nekje dobil puške s palicami namesto cevi. Kot pogoj za to razvedrilo je postavil, da se med seboj ne bodo pretepali kakor Piemontčani in Avstrijci in da bodo ob znamenju z zvoncem takoj odložili orožje in se zbrali h katekizmu. Istočasno je uvedel še več novih nenevarnih telovadnih vaj, poskrbel je za balinanje, metalne ploščice in veliko drugega. Spet in spet je prirejal razbijanje lonca na vrvi, tekmovanje v vrečah, veseloigre in kratke predstave. Ničesar ni opustil, da bi vsi, ki so prihajali v Oratorij, dobili primerno zabavo in bili pri tem ustrezno asistirani in oskrbljeni.

Uspešno sredstvo za vztrajanje v dobrem so bile tudi pevske vaje. Petju je don Bosko dodal še pouk v igranju klavirja in orgel in k temu še godbo na pihala, ki je vzbudila veliko navdušenje. Medtem ko so se nekateri učili igrati na razna glasbila, vadili klavir ali orgle, je petje hitro napredovalo. Pripravil je več zborov in izuril nekaj malih pevcev z njihovimi nežnimi glasovi. Potem so gostovali na majniških in na drugih slovesnostih v raznih turinskih cerkvah, pri čemer so sodelovali vsi člani Oratorija. Te prireditve so močno privlačile fante in jih vezale na Oratorij, obenem pa so tudi vernemu ljudstvu zelo ugajale. Ker so bili ljudje navajeni, da so slišali prepevati v cerkvah mogočne glasove odraslih moških, so deški glasovi, zlasti še solo spevi in dueti, vernikom v domišljiji pričarali petje angelov in vzgibali najnežnejše strune človeške duše. Zato ni bilo redko, da so tako ženske kakor moški pretakali solze ganjenosti. Povsod so govorili o don Boskovih pevcih in jih vabili na vse strani, da bi povzdignili slovesno bogoslužje z deškim petjem. Zato so v veliko zadovoljstvo fantov prepevali ne samo v Turinu v cerkvi presv. Rešnjega telesa in pri Mariji Tolažnici, temveč tudi v bližnjih krajih, kot v Moncalieriju, Rivoliju, Chieriju, Carignanu ter še marsikje drugje. Ugledni kanonik Alojzij Nasi iz Turina in duhovnik don Michelangelo Chiatellino iz Carignana sta pozorno in z ljubeznijo spremljala to glasbeno družino. Kot izvedenca sta skrbela, da ni bilo kakih spodrseljajev, da so vedno uspešno nastopali in jih nagrajevali z zasluženno pohvalo. Upravičen ponos dečkov, izleti v znamenite kraje, malice pa tudi pojedine, ki so jih pripravljali v krajih, kamor so prišli, so v veliki meri zasenčili politične strasti.

Med mnogimi drugimi lepimi slovesnostmi je bila tega leta tudi prireditev blizu svetišča Marije Tolažnice. Dečki so iz Oratorija prišli tja v procesiji. Petje med potjo in glasba v cerkvi sta privabila veliko množico vernikov k nogam Matere Tolažnice. Don Bosko je imel kratek nagovor, v katerem je govoril o ljubeznivosti Matere Božje do vsakega izmed nas in navzoče spodbudil, da bi jo še bolj ljubili. »Marija,« tako je povedal med mnogimi drugimi stvarmi, »Marija je med vsemi najbolj ljubljena stvar in stvar, ki zna najbolj ljubiti. Ljubi jo Bog Oče, ljubi

jo njen sin Jezus Kristus, ljubi jo Sveti Duh, ljubijo jo vsa dobra srca. To Marijino svetišče je zgovorna priča, kako so v tem mestu ljubili Marijo. Ona nas ljubi z materinsko ljubeznijo, in če potem ljubi vse, se njena ljubezen še posebej obrača na mlade. Marija dela tako kakor njen Božji Sin, ki je imel tako zelo rad otroke, da bi jih želel imeti vedno pri sebi, da bi bili okoli njega. Če je Jezus dejal apostolom 'Pustite male priti k meni', potem Marija pravi: 'Kdor je majhen, naj pride k meni. Si quis est parvulus, veniat ad me.' In zlasti se s svojo nežno ljubeznijo kaže tolažnico žalostnih: *Consolatrix afflictorum*. Skušajmo ji torej povrniti njeno ljubezen, ljubimo jo, dragi sinovi, tudi mi in iz ljubezni do nje bežimo pred grehom. V spomin na ta naš obisk pustimo tukaj ob njenih nogah naše ubogo srce in jo prosimo, da ga sprejme in ohrani vedno čisto in brez madeža. Storimo vse, da bomo v senci njenega plašča živeli srečno in nekoč potolaženi umrli.«

Tako procesijo so potem dvakrat ali trikrat na leto opravljali vse do leta 1854 in dečki so se na koncu vedno odpravili v podzemeljsko kapelo, kjer so zmolili posebno molitev.

Veliki teden je dajal priložnost, da so se dečki še posebno navdušili za pobožnost. Na veliki četrtek so v procesiji obiskovali božje grobove. Na poti iz ene cerkve v drugo so po mestu prepevali psalme ali pesmi in fantje vseh starosti in stanov so, pritegnjeni z lepim zgledom in pobožnim petjem, znali premagati strah pred ljudmi, vstopali v njihove vrste in tudi sami veselo pomagali pri petju. Ko so prišli na cilj, so po kratkem češčenju s svojimi lepimi glasovi zapeli Gospodovo trpljenje ali kako skladbo, ki jih jo je naučil don Bosko. Zaradi tistih žalostnih napevov in harmonij veliko ljudi ni moglo zadržati solz in so skupino pevcev spremljali iz ene cerkve do druge in tam spet jokali na Jezusovem grobu. To pobožno vedenje fantov je služilo za spodbudo mnogim odraslim vernikom, ki si zaradi posmeha ali bolje rečeno zaradi prezira in žalitev niso upali opravljati te pobožne vaje.

Na večer tega dne so ob navzočnosti mnogih fantov v oratorijski kapeli prvič opravili lavabo ali umivanje nog. V ta namen so izbrali dvanajst fantov, ki naj bi predstavljali dvanajst apostolov. Zbranim v polkrogu v prezbiteriju so najprej prebrali od Cerkve predpisan odlomek iz evangelija. Nato je don Bosko, opasan s predpasnikom, pokleknil pred vsakega, mu kakor Božji Odrešenik učencem pri zadnji večerji umil noge, jih obrisal in v globoki ponižnosti poljubil. Med tem dogajanjem so pevci med drugimi skladbami peli tudi *Ubi caritas et amor, Deus ibi est* (kjer je ljubezen in dobrot, tam je Bog); in naprej *Cessent iurgia maligna, cessent lites* (naj prenehajo hudobne zdrahe, naj prenehajo prepiri); *In medio nostri sit Christus Deus* (sredi med nami naj bo Kristus Bog).

Kratek moralni nagovor je zatem razložil pomen obreda in nakazal nauk dogodka, nadvse primernega za vzgojo in pridobivanje dveh glavnih kreposti krščanstva – ponižnosti in ljubezni.

Po obredu v kapeli so apostoli z don Boskom sedli za mizo in on sam jim je hotel postreči z večerjo, da je tako bolj nazorno prikazal zadnjo večerjo Božjega Odrešenika. Nazadnje jim je izročil lepo darilce in jih polne zadovoljstva poslal domov. Ta sveti obred so v veliko duhovno spodbudo nadaljevali. Don Bosko ga je posebno ljubil ter ga sam vodil, dokler so mu dopuščale moči. On sam je izbiral med najboljšimi gojenci apostole in k dvanajsterim dodal še trinajstega. Navadno je povabil kakega duhovnika, da je ves obred pojasnil in uvedel z nekaj besedami. Leta 1850 je bil za to izbran don Giacomelli. S tem obredom umivanja nog je don Bosko s svojo ponižnostjo, vero in preprostostjo presunil srca vseh navzočih. Za dar je don Bosko apostolom navadno izročil bel žepni robec in križec.

Prav tako so nadaljevali vsako leto obiske božjih grobov, vendar v procesiji in vsi skupaj samo do leta 1866. Don Bosko je spremljal svoje dečke in se je vnaprej dogovoril z upravniki cerkev, kdaj in kje se bodo ustavili. Ljudstvo je veliko pridobilo zaradi lepega videza, ki so ga dajali dečki. Ko pozneje okoliščine niso dopuščale takega načina obiskovanja božjih grobov, je don Bosko, da bi vredno zaznamoval tiste dneve, iznašel druge pobožnosti, s katerimi je v oratorijski kapeli nadomestil opuščeno. Tako je med drugim uvedel obisk Najsvetejšega z venčkom na čast presvetemu Srcu Jezusovemu, križev pot in slovesno izvajanje oratorija Stabat Mater (Mati žalostna je stala).

Z zgoraj omenjenimi sredstvi je don Bosku uspelo zopet pridobiti in navdušiti njegove dečke, tako da so primerno poučeni glede katekizma 23. aprila lahko v velikem številu prejeli velikonočno sv. obhajilo.

Nikakor niso hoteli, da bi se število obiskovalcev Oratorija zmanjšalo, temveč da bi se povečalo. Zato sta don Bosko in don Borel poiskala druga sredstva. S skromnimi darilci v obliki podobic, svetinjc in včasih tudi sladkarij in sadja sta nagradila tiste fante, ki so najbolj pridno prihajali h katekizmu in so bili ustrezno pobožni, in začela sta pridigo ali katekizem skoraj vedno v obliki dvogovora. Učeni teolog se je pomešal med dečke in igral vlogo spokornika ali učenca. Postavljal je tako duhovita vprašanja in pogosto tudi dajal tako zanimive odgovore, da so se poslušalci, medtem ko so pozorno poslušali, tudi veselo smejali, don Bosko pa je s prižnice razlagal ali dajal nauke, kakor je bilo potrebno. Tak način pouka so si dečki močno želeli. Zadosti je bilo naznaniti, da bo prihodnjo nedeljo dvogovor, in kapela je bila gotovo nabito polna.

31.

POGLAVJE

Bajno obdobje Oratorija – Koklje – Zasramovanje orožnikov – Bitke s kamenjem – Predhodni ukrepi – Don Bosko sredi razdivjanih skupin dečkov – Smrt nekega fanta – Žalitev Boga je treba za vsako ceno preprečiti – Očitno Božje varstvo – Skrivnostna sila, ljubeznivost in nepremagljiv vpliv – Miren katekizemski pouk po težkem boju – Nekaj voditeljev Koklje se zdravi v Oratoriju – Vojna za neodvisnost v mesecu maju

ZGODOVINO ORATORIJA BI LAHKO RAZDELILI v tri obdobja, kakor je don Bosko sam rekel nekega dne: bajno, herojsko in zgodovinsko. »Bajno obdobje obsega prvih deset let in se je začelo, ko sem bil še sam in še nisem imel stalnega bivališča, nadaljevalo pa v Valdoccu, ko sem v svoji hiši začel zbirati nekatere fante; končalo se je okoli leta 1855. Kar se je takrat dogajalo, se bo komu zdelo kot splet pripovedk (in zato imenujem to dobo bajno), ker so dogodki zunaj vsega običajnega. Pa vendar tisti, ki bi vse to pripovedoval tako, kakor se je dogajalo, ne bi povedal drugega kot čisto resnico. To je bilo desetletje nenehnih bojev.«

Če je vse to, kar smo že povedali, dokaz za našo trditev, bo to, kar bomo še povedali, vse skupaj krepkeje potrdilo. Don Bosku je torej uspelo, da je s tem, ko je držal dečke stran od nevarne raztresenosti, ohranil v razcvetu oba oratorija, v Valdoccu in Porta Nuovi. Vendar njegova ljubezen do duš še ni bila potešena. Zaradi vojnega stanja so se zlasti v nižjih ljudskih plasteh skoraj v vseh mestnih četrtih izoblikovala združenja mladine, ki so jim v narečju pravili Cocche (Koklje). Tako so imeli Kokljo v Vanchigli, v Porta Nuovi, v Borgu Dori in tako naprej.

Razdeljene so bile v pododdelke in so včasih sestavljale majhne skupine, včasih pa cele bataljone. Imele so svoje poveljnike in svoja zborovanja.

Vsaka izmed teh Kokelj je bila v odkritem vojnem stanju z drugimi. Nenehno so se med seboj pretepali, se obmetavali s kamenjem in sramotili drug drugega, bodisi zaradi hudobnega nasilja bodisi zaradi žalitev, ki so jih prizadeli kateremu njihovih tovarišev, pa tudi zaradi izziva, da je ena skupina sposobna storiti več kot druga ter si tako pridobiti ugled. Zgodili so se hudi pretepi, kakršnih si danes niti predstavljati ne moremo in v katerih so se po začetnih izzivih in bojih dečkov pridružili fantalini in nato še odrasli. In ni bilo človeške sile, ki bi preprečila spopade. Niti karabinjerji niti narodna garda si niso upali nastopiti proti njim in se postaviti mednje, da bi jih umirili. Kakor hitro so se kje prikazali, se je že zaslišal žvižg in od vseh strani je začelo leteti kamenje proti varuhom reda. Če je prišla druga skupina orožnikov, ki bi jih gotovo premagala, se je zaslišal drugi pisk in množica se je razkropila in poskrila. Če so se stražniki umaknili, je tretji pisk pomenil, da naj se fantje zopet vrnejo in se ponovno začne obmetavanje s kamenjem.

Don Bosko je od vsega začetka storil vse, da bi preprečil tako početje in storil kaj dobrega tem nesrečnežem. Najbolj bojaželjne je skušal pridobiti za Oratorij in jih v ta namen obdal s posebnimi pozornostmi. Če je v mestu srečal skupine teh nevarnih tipov, ki so bili že kaznovani in jih je poznal iz ječ, je skušal obnoviti staro prijateljstvo. Obiskoval je ječe, kjer so za kak dan zaprli poglavarja kake skupine, ki so ga ujeli orožniki. Ponoči se je zunaj svoje mestne četrti sam shajal z njimi in jih skušal pomiriti in odvrniti od teh nesrečnih tolp. S takimi dobrohotnimi postopki si je med tisto drhaljo pridobil prijatelje. Vsekakor to ni bilo lahko in je bil prepogosto deležen hudih žaljivk in sramotenja.

Zgodilo se je, da je na zapuščenem kraju mestnega območja srečal skupino fantov, ki je načrtovala napad na Kokljo iz druge mestne četrti. Približal se jim je in jih vprašal: »Kako je z vami? Kaj je novega?«

»Kaj hočete tukaj med nami? Pojdite svojo pot!« so mu ti osorno odgovorili.

»In zakaj mi tako grobo odgovarjaš? Mislil sem, da sem prišel med prijatelje.«

»Jaz prijatelj duhovnikov?« je odvrnil prezirljivo.

»Ne veš, kdo je ta duhovnik?« mu je medtem prišepnil eden izmed tovarišev. »To je vendar don Bosko.«

»In kaj potem?« je odvrnil grobijan in potrdil svoj zaničujoči pogled s krepko kletvico.

»Halo, pazi!« je odvrnil oni drugi. »Gorje ti, če se boš spozabil nad don Boskom, preluknjaj ti bom trebuh.« Dvignil je pest in hotel takoj izpolniti grožnjo. Predrznež je utihnil, zlasti ko je videl obnašanje nekaterih tovarišev, ki so že bili v Oratoriju. Potem je don Bosko vprašal po vzroku njihovega nezado-

voljstva in razkačenosti, in ko je slišal, za kaj je šlo, jih je pomiril in pokazal, da to res ne more biti povod za tako razburjenje. Opozoril jih je tudi, rekoč, kako bi Božji Zveličar ves ponižan in razbičan z eno besedo mogel kaznovati svoje mučitelje, pa tega ni storil. Ko je razgrete bojavnike pomiril, so ga ti spremljali precejšen del poti in na koncu obljubili, da bodo končali sovražnosti.

Drugič se je kar nenadoma znašel med dvema tolpama, od katerih se je ena med divjimi viki in kriki bližala drugi in jo z vsemi nesramnostmi izzivala. Približali so se na lučaj kamna, vendar se don Bosko ni umaknil. Ob tem pogledu sta se skupini ustavili in zaklicali: »Don Bosko, pojdite stran, umaknite se, umaknite se!«

»In zakaj naj bi se umaknil? Ne, nikakor ne! Hočem iti naprej po svoji poti.«

»No, prav,« so menili pobalini, »nočete se umakniti? Slabše za vas.« In že je od vseh strani začela padati toča kamenja in nekaj zadetkov je končalo na don Boskovih ramah in glavi. Končno jih je nekaj, zlasti starejših, ob pogledu na nevarnost zaklicalo tovarišem:

»Žadosti, pustite ga!« Toda nekaj najbolj zagrizenih je še naprej metalo kamne. Tedaj so začeli pretiti, padali so udarci, klofute in brce. V razburjenju tega nepredvidenega odpora so nekateri potegnili iz žepov nože. Don Bosko se je čutil dolžnega, da se postavi mednje, ker bi se sicer razmesarili zaradi njega.

Prepogosto so se v bližini Oratorija spoprijele sovražne skupine in skoraj vedno je tekla kri. Nekega dne je nastal spopad med fanti iz Palloneja in Porta Suse. Bili so oboroženi s palicami, noži in nekateri celo s pištolami. Kamenje z javne ceste je služilo za začetek spopada. Karabinjerji, ki so prišli na prvo sporočilo o zbiranju fantov, so jih hoteli najprej zlepa, potem pa tudi s pretnjami prepričati, da bi se razšli. Ko je don Bosko z okna svoje sobe videl, kaj se pripravlja, in je nekaj bojvnikov že poznal, je stekel z dvorišča in se vrgel v sredo tiste kamene toče, ki je že začela padati od vseh strani. Korak za korakom so se tisti v prvih vrstah bližali drug drugemu in tu in tam je že bilo slišati pok iz pištole. Don Bosko se je vrgel na dva nesrečneža, ki sta se bližala drug drugemu z noži v rokah. Spopadla sta se in eden je zakričal: »Tu imaš! Ti je zadosti?« Drugi je padel k njegovim nogam in kri mu je brizgala iz velike rane v trebuhu. Napadalec je izginil v množici, ranjenca pa so pobrali in odpeljali v bolnišnico. Med potjo je divje preklinjal svojega napadalca: »To mi boš drago plačal. Kakor hitro bom ozdravel, te bo konec.« Don Bosko je šel za skupino in ga spodbujal, naj mu odpusti. Ko se je nekako vdal, ga je za silo spovedal. Drugi dan je nesrečnež umrl. Skoraj noben spopad se ni končal brez žrtev, pogosto tudi smrtnih.

Don Bosko si je vzel za nalogo, da bo skušal preprečiti žalitve Boga in pogubljenje duš. Ko je svojim duhovnikom in klerikom pripovedoval dogodivščine iz prvih let Oratorija, je nekoč dejal: »Nekega dne se je veliko število zunanjih fantov odločilo, da se bodo divje zabavali v bitki, ki naj bi jo uprizorili tukaj, blizu Oratorija. Obmetavali so se s kamni, tako da je bil mrtev vsak, kogar je zadelo. Takoj sem bil na prizorišču in skušal s kretnjami in besedami zadržati tiste podivjance. Tedaj sem sam pri sebi dejal: 'Ti fantje se izpostavljajo veliki nevarnosti. Vse skupaj je velika žalitev Boga. Ali naj dopustim, da se bo ta uničevalni boj nekaznovano nadaljeval? Ne, na vsak način in za vsako ceno moram to preprečiti. Največji hudobiji skrajna protisredstva!' Kaj sem si mislil? Nekaj, česar prej nisem nikdar storil. Ko sem videl, da moje besede nič ne zaležejo, sem se vrgel v tisti vrtinec kamenja in se zagnal na eno stran bojevitežev, jih s pestmi in rokami mlatil, nato pa zgrabil nekaj fantalinov in z njimi udarjal okoli sebe. Tako sem jih prestrašil in spustili so se v beg. Potem sem se zagnal na drugo stran in naredil isto. Na tak način mi je uspelo končati tisto divjanje, ki bi lahko imelo hude posledice. Ostal sem popoln gospodar tistih travnikov in tistega dne si ni upal nihče priti nazaj. Ko sem se vračal domov, sem od daleč slišal nekaj krikov. Doma sem premišljeval: Kaj sem vendar storil? Kaj lahko bi me zadel eden izmed tistih kamnov in bi padel na tla.' Toda ne, niti tistikrat niti kdaj pozneje se mi v podobnih primerih ni nič zgodilo, razen enkrat, ko mi je nekdo vrgel v obraz coklo in sem potem nekaj mesecev nosil znamenje na obrazu. Je pač res tako, da če je kdo prepričan o pravilnosti svojega početja, potem se ne boji ničesar več.« In nekaj trenutkov pozneje je nadaljeval: »Jaz sem pa tako ustvarjen: ko vidim Božjo žalitev, me ne zadrži niti cela vojska, da je ne bi preprečil, in v takem primeru se nikdar ne umaknem in ne vdam.«

In Bog je nagrajeval to njegovo gorečnost, ga ohranil neranljivega pod svojim varstvom in mu dajal moralno moč nad tistimi nesrečneži. Ko so taki fantalini ob nedeljah preplavljali valdoško okolico, je šel takoj mednje, še prej pa prepovedal, da bi najprej notranji in potem še zunanji gojenci Oratorija šli za njim. Fantje so s trepetom opazovali, kaj se bo zgodilo; eni za ograjo, drugi na drevesih in tretji za zidom.

Videli so ga, kako je neustrašno obvladoval položaj, in nikdar se mu ni zgodilo kaj hudega, niti kaj malega, čeprav je kamenje letelo na njega in ga zadevalo v ramena, pa tudi v glavo in noge. Navadno se je ob njegovem pojavu med tistimi pretepači zaslišalo: »Don Bosko je tukaj, don Bosko je tukaj!« In to je zadostovalo, da se je večina razšla. Nekateri pa so se mu tudi približali. Te je don Bosko s prijaznimi besedami, veselimi dovtipi pa tudi s karanjem prepričeval

in pokazal hudobijo, ki jo delajo s takim obnašanjem. Medtem ko je on govoril, so zapirali svoje nože in jih skrivali v žepe, da jih ne bi videl. Drugi so neopazno spuščali kamenje na tla. In don Bosku je uspelo pripraviti jih, da so se vsaj nekaj dni lepše obnašali.

Stražniki, ki so od daleč opazovali, kaj se dogaja, so trdili, da je samo don Bosko imel toliko poguma, da se je vrgel v sredo tistega peklenskega dogajanja in da je bil edino on sposoben pomiriti tiste neukrotljive tolpe.

Don Giacomelli je trikrat na lastne oči videl, kako je don Bosko stopil med dve tolpi. Ena izmed njih je bila valdoška Koklja, ki se je branila proti drugi, precej močnejši, na kraju, kjer danes teče ulica Cigna in stoji gostilna Viu. Toda najbolj se mu je zdelo čudno, da je don Bosko tako enim kakor drugim ukazal: »Stran kamenje!« In fantje so se nehali pretepati, ga s kamnom v roki negotovo gledali, ob ponovljenem ukazu pa spustili kamenje na tla in odšli.

Velikokrat pa je ob nedeljah, potem ko se je končal tisti žalostni prizor, zbral okoli sebe bojevnike in jih poučeval. In ker jih tudi z najbolj ljubeznivimi vabili nikakor ni mogel spraviti v cerkev, je v šali rekel, da jih duši dim sveč in zato ne gredo z njim. V takih primerih je na travniku sedel mednje.

Tedaj se je vsa tista svojat zleknila ali posedla okoli njega in v tišini poslušala. On pa jih je dobro uro poučeval katekizem in vedno pridobil kako dušo za Boga.

Ker so zgoraj opisane razmere trajale dolgo časa, je don Bosko naslednja leta skoraj vedno katerega izmed teh razgrajčev, ki so motili javni red, pripeljal v Oratorij in ga tam nastanil. Veliko izmed njih je bilo resnično zelo revnih in so jih starši zapustili. Njegov glavni cilj je bil pridobiti voditelje Kokelj, kajti s tem, ko je takega voditelja sprejel v Oratorij, je razpadla tudi Koklja. Brez dvoma je bilo treba imeti neizmerno veliko potrpljenja in še več spretnosti, da si imel v hiši take vrste ljudi. Vendar pa je bilo mogoče priti do razveseljivih uspehov. Čeprav so se ti fantje le za kratek čas ustavili v Oratoriju in so hoteli čim prej ven, se vendar niti eden izmed njih ni vrnil v staro, uničujočo družino.

Tako je don Bosko sicer delno dosegel svoj cilj, vendar mu ni uspelo, da bi v kratkem mogel izkoreniniti to zlo. Razburjenje zaradi vojne je raslo iz dneva v dan in najvplivnejši in starejši so bili plačani od organizatorjev vseh mogočih demonstracij, ki so v mesto vsak dan vnašali nove nemire. Ljudje so enkrat kričali od veselja, drugič se zbirali na grozilna zborovanja, pa vsi jezni divjali in bili spet pijani od zmagoslavja; kakor so pač potekali dogodki na bojišču.

Tridesetega aprila je Vincenc Gioberti izrabil amnestijo za politične izgnance, zapustil Pariz, se vrnil v domovino in se nastanil v hotelu Feder. Ko se je po

mestu razvedelo za njegov prihod, so mu pripravili nadvse slovesen sprejem pred hotelom in celo mesto je bilo razsvetljeno kot ob največjih slovesnostih. Toda slavní opat ni prišel samo zato, da bi ga častili. Ker so republikanske ločine ogrožale savojsko monarhijo in bi ji radi iztrgali vodstvo in koristi narodnega gibanja, so liberalni monarhisti in ministrstvo upali, da bi jim Gioberti mogel biti koristen. In res se je v Parizu dogovoril z Mazzinijem, da ta za zdaj pusti stvari, kot so, in ne bo motil zakonitega poteka dogodkov. Poleg tega je dobil tajno nalogo, da naj pregovori severnoitalijanske pokrajine za priključitev vseh italijanskih držav Piemontu pod savojskim žezlom in za zasedbo papeževe države. Piju IX. bi pustili samo Rim do njegove smrti. Gioberti se je 7. maja v Sommi Campagni predstavil Karlu Albertu po obisku Lombardije, Ligurije in Genove, kjer so ga sprejeli s takimi častmi in navdušenjem, da to presega vsako domišljijo, in 24. junija prišel v Rim. Stopil je kot zmagovalec na Campidoglio, razglasili so ga za rimskega meščana in za profesorja na Sapienzi (Modrostiti). Obiskal je papeža z namenom, da bi ga prevaral glede namenov liberalcev, ga pridobival za italijansko konfederacijo in mu predlagal, naj bi kronal Karla Alberta z železno milansko krono. In Pij IX., ki je sicer dobro poznal zvitega Giobertija, mu je obljubil, da bo vse to storil, če bi to prispevalo k miru in zadovoljstvu Italije. Gioberti se je dogovoril z vsemi voditelji strank in zdelo se je, da njegovo zavzemanje ni bilo zaman. Republikanci so za nekaj časa utihnili in večina pokrajin je privolila v zvezo s Piemontom. Piacenza 10. maja, Parma 25., Reggio 26., Modena 29., Milan 9. junija in Benečija 4. julija so sprejeli Karla Alberta za svojega vladarja. Turin je imel razlog več, da so ga priznali za glavno mesto tako obsežne in plemenite Italije.

Medtem se je vojna nadaljevala. Avstrijski general Nugent je 16. aprila z 22.000 vojaki s soške strani vkorakal v Furlanijo in po lahki zmagi pri Palmanovi 23. zasedel najprej Videm in potem Conegliano, 5. maja pa Belluno in nato Feltre. Šestega maja je Karel Albert pri Santa Lucii napadel Avstrijce. Upal je, da se bo dvignila Verona, toda po dolgotrajnih spopadih so se morali Piemontčani umakniti. Devetega maja so Nugentovi vojaki odbili silen napad in papeški legionarji, ki so branili položaje, so začeli odpovedovati pokorščino in zapuščati bojne vrste, ker so jih k temu ščuvali republikanski odposlanci. Petnajstega maja so sektaški ministri, ki so delali za republikance, nahujskali drhal, da je s pomočjo narodne garde postavila po mestu barikade. Toda kralju zvesti oddelki so po krvavem uličnem boju zatrli upor. Le-ta se je nadaljeval na podeželju in divjal tudi na Siciliji. Ena stranka je namreč zahtevala republiko, druga pa je ponujala vladarsko krono genovskemu knezu in kralju Ferdinandu,

ki je potreboval za pomoč svoje bataljone, katere je poslal v Lombardijo. Ukazal jim je, naj se vrnejo domov. Njegov ukaz je bil v veliko škodo celotne narodne zadeve izpolnjen. Na Dunaju so se neredi nadaljevali in cesar se je v bojazni za svoje življenje 17. maja zatekel v Innsbruck. Dvajsetega, 22. in 24. maja so Avstrijci skušali prodreti v Vicenza, toda pogum italijanskih vojakov jim je to preprečil in jih vrgel dvakrat nazaj v Bardolino.

Devetindvajsetega maja so cesarske čete z več kot petdesetimi topovi v Curtatonu pri Mantovi pregnale 4.000 prostovoljcev, zvečine Toskancev, ki pa so se tako junaško upirali, kot se kaj takega v tej vojni še ni doživelo. Tridesetega maja je Radetzki z namenom, da bi prišel na pomoč oblegani Peschieri, napadel 20.000 Piemontčanov, ki so bili v Goitu in imeli štirideset topov. Ker Radetzkemu to ni uspelo, se je vrnil v Mantovo. Sedaj je Peschiera odprla vrata Karlu Albertu. Za tako pomemben dogodek so v vseh piemontskih mestih pripravili veličastne prireditve in zahvalna bogoslužja.

32.

POGLAVJE

Oratorij sprejema nove brezdomce – Še en prišlek – Mali brivec – Izgnan iz očetne hiše – Prvi svetniki zaščitniki spalnic

UTRUJENI IN OGLUŠELI OD HRUMA IN TRUŠČA bitk na bojišču in od razgrajanja na ulicah, si za trenutek poiščimo oddih v miru, ki napolnjuje Pinardijevo hišo.

Čeprav je bilo več kot tisoč petsto dečkov zbranih v oratorijih sv. Frančiška Saleškega in sv. Alojzija Gonzage, se je množica drugih, predvsem zaradi brezbriznosti staršev in gospodarjev, potikala po trgih in cestah, daleč od cerkev in cerkvenih obredov. Med temi je bila četica, ki jo je vodil 16-letni fant, vitek po postavi, prepričljiv v poveljevanju in sposoben, da bi sam vodil regiment vojakov. Ta je že večkrat slišal navdušeno govoriti kakega svojega prijatelja o don Bosku kot ljubeznivem očetu mladih. Vendar ga take pohvale niso kaj dosti gabile. Toda neke nedelje leta 1847, ko so se ti nesrečneži zbrali na dogovorjenem mestu za svojo zabavo, je poveljnik ugotovil, da manjka eden izmed tovarišev. Vprašal je druge, kje bi mogel biti.

»Šel je,« je odgovoril eden izmed teh, »v Oratorij k don Bosku, prijetnemu duhovniku, ki je zelo ljubezniv z vsemi.«

»Don Boskov Oratorij?« je ponovil fant, »pa kaj je ta Oratorij? Kaj delajo tam?«

»Oratorij je kraj, kjer se zbira veliko dečkov. Tam lahko vsak po mili volji teka, se igra, skače, poje, nato pa gredo v cerkev, kjer molijo.«

»Tekati, se igrati, skakati, peti, to ugaja tudi meni. Kje je to zabavišče?«

»V Valdoccu.«

»Pojdimo in oglejmo si to stvar,« je sklenil mali poveljnik. Vsi so šli za njim. Ko je prišel pred Oratorij, so bila vrata zaprta, ker so bili dečki v kapeli. Toda naš junak se ni dal odvrniti od svojih ciljev zaradi takih majhnih težav. Splezal je čez zid, in ko ni videl nikogar na dvorišču, je skočil dol, lahek kot maček.

Hodil je sem in tja in si ogledoval to revščino nekega oratorija. Zdel se mu je ropotarnica ali kvečjemu lopa. Nekdo je opazil, da nekaj hoče, zato ga je povprašal, kaj bi rad, in ga napotil v kapelo. Bil je ves presenečen, ko je zagledal fante svoje starosti, navad in obnašanja, kako pozorno so poslušali majhnega častitljivega duhovnika, ki jih je ljubeznivo, preprosto in prepričljivo poučeval. Govornik je bil teolog Borel, ki je kot nalašč govoril o jagnjetih in volkovih in pokazal, da sodijo k prvim pridni otroci, k drugim pa hudobni in pokvarjeni. »Če nočete,« je razlagal, »če nočete, da bi vas divji volkovi raztrgali, bežite, bežite, dragi fantje, pred hudobnimi tovarišiji: od tistih, ki preklinjajo, ki grdo govorijo, ki kradejo in se držijo daleč od cerkve. Ob praznikih pa prihajajte v Oratorij. Tukaj se boste čutili kakor v zavarovanem ovčjaku, kamor volkovi ne morejo priti. Če pa bi le prišli, so tukaj zvesti psi čuvaji, so tukaj dobri duhovniki, zanesljivi asistenti, ki vas bodo branili in ščitili.« Te in podobne besede so naredile močan vtis na fanta, ki nikdar v življenju ni slišal bolj preproste pa bolj učinkovite pridige. Ko je bila pridiga končana, so zapeli litanije in on, ki je čutil pravo strast za petje in je imel zelo lep glas, se je pridružil množici in pel iz polnega srca. Ta velika radost, ki jo je doživljal prvič v svojem življenju, je bil Božji klic, ki ga je vabil k sebi. Ves zvedav, da bi spoznal don Boska, je vprašal enega izmed oratorijancev, ko so prišli iz kapele: »Kateri je don Bosko? Je mogoče tisti mali duhovnik, ki je pridigal?«

»Ne,« je odvrnil vprašani, »pridi z menoj, pa ti ga bom pokazal.« In peljal ga je k njemu, ki je bil obdan s skupinami fantov. Don Bosko ga je tako ljubeznivo in navdušeno sprejel, da je bil fant popolnoma iz sebe od presenečenja. Potem ko mu je zastavil nekaj vprašanj o tem, kako mu je ime in kje živi, ga je povabil, naj se udeleži igre, ga spodbudil, da je zapel solo, pohvalil njegov glas, mu obljubil, da ga bo naučil peti in igrati ter tisoče drugih reči. Besedica na uho, besedica, katere skrivnostno moč je poznal samo on, ga je popolnoma prevzela in ga enkrat za vselej v najtesnejšem prijateljstvu navezala na don Boska. Od tistega trenutka se je fant čutil popolnoma drugačnega. Medtem so prišli na dvorišče še drugi člani skupine, in ko jim je fant povedal, da radi pojejo, jih je povabil, da so pokazali, kaj znajo. Rade volje so ustregli želji navzočih. Mladi poveljnik je stopil mednje. Medtem so prišli z dvorišča še drugi dečki in se postavili okoli njih. Mladi pevovodja je izbral tiste, ki so znali najbolj izraziti vse, kar je čutila njegova duša. Vsem je petje zelo ugajalo in don Bosko se je posebej zavzel za tega fanta. Od tistega dne je redno obiskoval Oratorij in pripeljal s seboj veliko svojih tovarišev.

Toda kar se tiče znanja krščanskega nauka, je popolnoma vse pozabil. Niti očenaša ni znal moliti. To je bil tudi vzrok, zakaj ga župnik pri sv. Avguštinu pred

leti ni pripustil k prvemu obhajilu. Don Boska je njegova zapuščenost močno prizadela in pri drugem pogovoru z njim ga je ljubeznivo povabil v kapelo, češ da ga bo spovedal. Eno izmed njegovih velikih prizadevanj je bilo, da je hodil po dvorišču med fanti, ki so se igrali, in s svojim prodornim, rekli bi od zgoraj navdihnjenim pogledom izbiral tiste, za katere je vedel, da najbolj potrebujejo njegovo dobrohotno pomoč. Ko se je ta njegov novi prijatelj poln notranjega ognja odzval njegovemu povabilu, je našel pri spovednici iz istega razloga zbranih še več drugih fantov. Ko je prišel na vrsto, je izlil svoje srce v don Boskovo dušo in slišal od njega besede, ki so ga napolnile z neizmernim veseljem. Po spovedi mu je don Bosko predlagal, da bi se dal temeljiteje poučiti o veri. Ker pa je zaradi popolne nevednosti potreboval poseben pouk, ga je zaupal skrbi duhovnika don Petra Ponteja, don Boskovega gosta pri mizi. Ta ga je sprejemal vsak dan in ga učil katekizem. Pri tem ni bilo nikakršnih težav, ker je bil fant bister in ukažljen ter se je marsičesa spominjal iz pouka v župniji. V štirinajstih dneh je bil toliko pripravljen, da je iz rok don Boska prejel prvo obhajilo.

S tem je postal Oratorij njegov najbolj priljubljen kraj. Tja je prihajal gotovo vsak dan in včasih celo po dvakrat. Tu se je učil glasbe, in to s takim uspehom, da je lahko samostojno nastopal tako v Oratoriju kot tudi drugje. Njegov prijetni glas se je dvigal nad glasove tovarišev, ki so ob koncu šole peli po cestah Marijine pesmi; ko so se vračali domov, jih je del poti spremljal tudi sam don Bosko.

Toda to je samo del naše pripovedi. Od tu in tam smo zvedeli, da je fant imel starše, ki bi jih mogli imenovati preganjalce. Z njim so grdo ravnali in pogosto sta ga, potem ko je moral cel dan prenašati njihovo hudobijo, pustila še brez jedi, tako da je trpel glad. Za dušo pa jim tako in tako ni bilo mar. Še več, ko so zvedeli, da je obiskoval Oratorij, so ga še bolj mučili, da bi ga tako odvrnili od Oratorija.

Ko je don Bosko zvedel o vseh teh dogodkih, mučenju in trpljenju, ga je spodbujal in ga opogumljal. Ko pa ga je nekoč videl bridko jokati, mu je z neizmerno dobroto srca dejal:

»Zapomni si, da ti bom v vseh okoliščinah skrben oče, in če bo stiska zelo velika, boš našel zatočišče v moji hiši.« Na to ni bilo treba dolgo čakati. Do sredine pomladi leta 1848. Fantov oče je bil tiskarski stavec, in ko je nekega popoldneva v tiskarni pogovor nanesel na don Boska, je oče rekel svojemu sinu: »Hočem. Napravil bom konec tem rečem. Od prihodnje nedelje naprej ne hodi tja k tistemu ...« In tukaj je bruhtnil sramotilno besedo in grobo zaklel. Sin je sicer spoštljivo gledal na očeta, toda bil je utrujen od dela in oslavljen od glada, poleg tega je zelo trpel zaradi nenehnih groženj. Zbral je pogum, in ker mu je

jezik gladko tekkel, dejal: »Če bi se v Oratoriju učili krasti, pretepati in uganjati hudobije, bi imeli prav, da bi mi prepovedali hoditi tja. Toda jaz se tam ne naučim nič slabega. Nasprotno, tam me učijo branja in računanja. Zato hočem tja tudi hoditi. In to vedno.« »A tako, da boš vedno hodil?« je odgovoril oče in mu prisolil tako zaušnico, da se mu je zvrtilo v glavi. V strahu, da ga bo doletelo še kaj hujšega, je ubogi fant ušel skozi vrata in se napotil v Oratorij. Ko je prišel tja, je povprašal, kje je don Bosko. Ko so mu rekli, da se še ni vrnil domov, se je v bojazni, da ga ne bi prišla iskat njegova mati, skril za glog, ki je rasel blizu vhodnih vrat in ga s svojim obilnim listjem skrival pred pogledi ljudi. Bilo je že okrog osmih zvečer.

Ves v strahu je pričakoval don Boskov prihod. Medtem so se začeli zbirati fantje za večerno šolo. Končno je prišel tudi don Bosko in kmalu za njim tudi fantova mati. Bila je prepričana, da se je sin zatekel v Oratorij, in ga je prišla iskat, da bi ga odvedla domov. Na klice ženske, ki je pospešila korak, da bi ga dohitela, se je don Bosko ustavil. Skupaj sta stopila na dvorišče in med don Boskom in materjo se je razvil pogovor ali bolje rečeno prepir, ki je dolgo trajal. Ona je namreč trdila, da se je njen sin zatekel v Oratorij. Kričanje je privabilo veliko fantov. Na drevesu skriti sin je poslušal ta malo zabaven prepir in se samo bal, da ga ne bi kdo zagledal. Don Bosko in dečki, ki niso nič vedeli za celo zadevo in niti najmanj niso slutili, da je dečko med njimi oziroma nad njimi, so trdili, in to je bilo tudi res, da ga niso nikjer videli. Ko je mati odšla, si je fant oddahnil, in ko so tudi dečki po končani šoli odšli, je zlezal z drevesa. Šel je k don Bosku in potrkal na njegova vrata. Dobri duhovnik je bil ves presenečen, ko ga je zagledal pred seboj. Poslušal je njegovo pripoved, ga objel in sprejel v hišo, mu dal po rokah svoje matere Marjete jesti kruh in mineštro in mu določil ležišče za tisto noč. Drugo jutro je fant srečal svojo mater, ki ga je prišla iskat v Oratorij, se z njo pogovoril, nato je ona privolila, da sin ostane tam. Ta fant je bil Feliks Reviglio in je pozneje postal teolog – župnik v fari sv. Avgušтина, prosinodalni izpraševalec in od njega samega smo slišali pravkar opisano pripoved.

Že prej in v teku celega leta 1848 se je učil knjigoveštva. Dobrota in ljubeznivost, ki ju prej ni poznal in okusil, sta ga popolnoma spremenili. Ker je bil gorečega srca in bistrega razuma ter globoko pobožen, je svojim tovarišem pogosto naredil duhovite in navdušene nagovore. Ker je bil glasbeno nadarjen, je hitro napredoval v glasbi. Don Bosko ga je učil igrati klavir, nato se je izpopolnil na orglah in postal desna roka svojemu učitelju pri pripravah glasbenega dela praznikov.

Še neki drug prav tako v teku leta 1848 sprejet fant zasluži posebno pozornost.

Nekega dne je vstopil don Bosko v neko turinsko brivnico, da bi se dal obriti. Tam je naletel na vaječca, ki se je uvajal v umetnost britja. Kakor po navadi je hotel tudi njega pridobiti za svoj Oratorij.

»Kako ti je ime, dragi moj?«

»Pišem se Karlin Gastini.«

»Imaš še starše?«

»Samo mater.«

»Koliko si star?«

»Enajst let.«

»Si bil že pri prvem obhajilu?«

»Še ne.«

»Ali hodiš h krščanskemu nauku?«

»Če le morem, grem.«

»Oh, lepo, zelo lepo. Za plačilo želim, da me ti obriješ.«

»Za božjo voljo,« je vzkliknil gospodar, »nikar se ne izpostavlajte nevarnosti, gospod teolog. Ta fant se je komaj začel učiti. Mogoče bi bil sposoben obriti kakega kužka.«

»Ni pomembno, dragi gospod,« je odgovoril don Bosko. »Če fantiček ne bo nikdar začel svoje obrti, se tudi ne bo nikdar nič naučil.«

»Oprostite, prečastiti, če bo že moral kdaj začeti, naj začne pri kom drugem, ne pa na bradi spoštovanja vrednega duhovnika.«

»Ta je pa dobra! Je mogoče moja brada dragocenejša kot brada koga drugega? Zato se, dragi gospod mojster, prav nič ne dajte motiti.« Nato mu je povedal svoje ime in dodal: »Moja brada je brada Bosca¹⁰. Glavno je, da mi vaš vaječek ne odreže nosu, vse drugo se bo že uredilo.«

Sedaj je bilo treba vse urediti, da se je mali brivec spravil na delo. Lahko si mislite, kako se je moral don Bosko pod neizkušenimi in trepetajočimi rokami smejeti in jokati hkrati. Vendar je dal, da je šla stvar naprej. »No, končal si delo,« je dejal don Bosko. »Ni bilo tako zanič.« Potrepljal ga je po rami in ponovil: »Ni bilo tako zanič. Počasi, zamah za zamahom, pa boš postal odličen brivec.« Še se je malo zadržal v pogovoru z njim in ga za prihodnjo nedeljo povabil v Oratorij, in deček mu je vse obljubil. Nato je gospodarju plačal svoj dolg, stopil na cesto in si od časa do časa obrisal brado, ki ga je močno pekla, toda bil je ves zadovoljen, da si je pridobil ljubezen novega dečka.

Karlin je držal besedo in prišel naslednjo nedeljo v Oratorij. Don Bosko ga

¹⁰ V piemontskem narečju "bosch" pomeni les.

je pred vsemi slovesno pohvalil, ga povabil na igro s tovariši in potem v cerkev. Ko se je vse končalo, ga je poklical k sebi, in ko sta bila skupaj, mu je na uho povedal eno izmed tistih besed, ki osvojijo srca, ga primerno pripravil in nato odpeljal v zakristijo, kjer ga je spovedal. Deček je bil od zadovoljstva tako ganjen, da se je začel na glas jokati in do solz ganil tudi don Boska. Od tistega dne je postal Oratorij njegov najljubši kraj, kamor se je ob praznikih zatekel, kakor hitro je bil prost. Tako resno si je vzel k srcu nauke, ki jih je tam slišal, da je v svoji delavnici goste, ki so začeli grdo govoriti, opozarjal: »Ali vas ni sram, da tako grdo govorite v navzočnosti otroka?« In gostje so največkrat utihnili.

Minilo je komaj nekaj mesecev od tega znamenitega srečanja, ko je deček, že sirota po očetu, izgubil še mater. Njegov starejši brat je bil pri vojaki. Ostal je sam s sestrice. Ker pa mati zaradi bolezni ni mogla plačevati stanarine, je lastnik oba otroka postavil na cesto. Nekega večera se je don Bosko vračal v Valdocco. Kar nenadoma je na mestu, ki mu pravijo Rondo, zaslišal otroški jok. Stopil je bliže in zagledal svojega malega brivca, vsega zatopljenega v žalost in jok. »Kaj ti je, moj mali Karlin?« ga je vprašal. Deček mu je v joku pripovedoval svojo zgodbo. Don Boska je vse močno presunilo, in kakor da bi našel kak zaklad, je prijel dečka za roko in ga odpeljal v Oratorij. Sestrice so dali v oskrbo neki dobri ženski in jo pozneje poslali v zavetišče v Casale Monferrato, kjer je preživela mladost v Božjem miru. Naš fant je obiskoval šole, se lepo usposobil za življenje in ostal vedno zelo navezan na don Boska.

Nekega jutra je don Bosko naletel na dečka, ki je bil oblečen v tako raztrgano obleko, da so hlače in suknjič kakor cunje viseli na njem. Bil je moker od nočne rose. Ves premražen je sedel v jarku ob cesti in na licu si mu bral hudo trpljenje.

»Kaj delaš tukaj sam?«

»Moj oče me je včeraj pognal od hiše.«

»Gotovo si spet ušpičil eno izmed svojih.«

»Nikakor ne. Lastnik me je odpustil iz tovarne, ker nisem bil sposoben narediti nekih stvari. Ko me je oče zagledal doma, je pograbil palico in me ves divji spodil od hiše.«

»Kako se pišeš?«

»Andrej S...«

»Si danes že kaj jedel?«

Fant je povedal oči in potihoma dejal: »Pri peku sem ukradel štruco kruha.«

»In če bi te dobili in vtaknili v ječo, revček?« Deček je spet začel jokati. Don Bosko ga je potolažil z ljubeznivimi besedami in ga vzel s seboj v Oratorij. Toda

ker je menil, da se morajo otroci pokoravati svojim staršem, jih prositi odpuščanja, če so jih razžalili, je poslal don Giacomellija k očetu ubogega Andreja, da bi posredoval zanj. Oče pa je ostal nepopustljiv, ni poslušal nobenega razloga in je vztrajal pri svojem. Don Bosko je poln sočutja sprejel dečka med svoje varovance.

Po teh treh je don Bosko 1848 sprejel v svojo hišo še pet zelo potrebnih dečkov in jih nastanil v sobi, ki jo je za drag denar vzel v najem, ker prejšnji stanovalci še niso zapustili stanovanja. Tako se je število stanovalcev dvignilo na 15. Vsaki izmed tistih bednih spalnic je dal ime po kakem svetniku in stanovalce posameznih sob imenoval družine. Tudi zato so bili dečki zelo navdušeni za pobožne vaje in vse, kar je bilo verskega. Prvi zavetniki in s tem imena družin so bili sv. Janez, sv. Jožef, sv. Marija, sv. angel varuh.

Don Boskova mati, ki je videla, kako je raslo število varovancev in kako je mesto, ki ga je izpraznil kateri izmed fantov, takoj zasedel kak drug deček, je pogosto vpraševala svojega sina: »In kaj jim boš dal jesti, ko nimamo nič?« Don Bosko pa je v šali odvrnil: »Fižol. Ne belite si glave s tem, mati.« Drugič mu je zopet rekla: »Če boš vedno delal tako, da boš vsak dan pripeljal nove dečke, ti ne bo nič ostalo za stara leta.« »Vedno mi bo ostal prostorček v bolnišnici Jožefa Cottolenga. Toda če je to moje delo zares od Boga, potem bo že kako.« In mati Marjeta je mirno spala v trdni veri, da se bodo sinove besede uresničile. Saj je bila nenehoma priča izrednih posegov Božje previdnosti.

33.

POGLAVJE

Način življenja prvih oskrbovancev – Romantična obednica – Vsak s svojo žlico v žepu – Kruh in denar za nakup – Večerni nagovor – Vaja za srečno smrt – Obiski po delavnicah – Nagrajevanje po javnem glasovanju – Osnovne in obrtne šole – Zabavni kuhar – Oče posinovljencev – Fantje po don Boskovem kosilu in večerji – Prva beseda o Patagoniji

BRALCI TEH VRSTIC BI GOTOVO RADI ZVEDELI, kako so živeli prvi don Boskovi oskrbovanci. Prve dni po prihodu jih je skušal zadržati doma, da jih je naučil molitev, jih poučeval o verskih resnicah in jih vabil, kako naj vredno prejemajo svete zakramente. Ko se je prepričal o njihovem lepem vedenju in dobri volji, je skušal dognati, za katero obrt bi bili najbolj pripravi. Nato jih je zaposlil v mestu pri mojstrih, za katere je vedel, da so pošteni in dobri kristjani. On sam je fante z največjo ljubeznijo spremljal prvikrat na delovno mesto, jih predstavil mojstrom in zagotovil, da bo skrbno pazil nanje. Zaradi koristi fantov samih je prosil gospodarje, da so z njimi dobro ravnali in jih čim več naučili. Ni mu bilo toliko za plačo kakor za gotovost, da jih nihče ne bo navajal k slabemu in da drugi delavci ne bi nikdar grdo govorili in preklinjali. Šlo mu je predvsem za to, da bi preprečil žalitev Boga. Tako je ravnal tudi takrat, ko je število fantov zelo naraslo.

Dnevni red pa je bil naslednji:

Ko so zjutraj bolj ali manj zgodaj, pač odvisno od letnih časov, vstali iz postelje in se oblekli, so šli v kapelo, kjer so bili pri maši; daroval jo je don Bosko, ki je prihajal redno maševat tudi v najhujši zimi. Med mašo so opravili molitve, zmolili rožni venec in končali s kratkim duhovnim branjem. Bolj pobožni so prejeli tudi sv. obhajilo. Da bi jih lahko čim več šlo k obhajilu, je bil na voljo za

spoved vsem, bodisi zvečer ali že tudi zgodaj zjutraj. To je še sedaj navada v vseh salezijanskih ustanovah in je v neizmerno korist in zadovoljstvo gojencev.

Po maši se je vsak odpravil v mesto k svojemu mojstru: eden h krojaču, drugi k čevljarju, pa zopet k mizarju, knjigovezu, zidarju. To je trajalo vse do 1856, dokler ni bilo obrtnih delavnic v Oratoriju. Opoldne so se vračali domov h kosilu. Vsak si je poiskal skodelico ali lonček, stopil h kotliču, iz katerega se je kadilo na štedilniku ali pa je že bil na pručki pri vhodu v obednico. Tu je dobra mati Marjeta, včasih tudi Jožef Buzzetti in neredko don Bosko sam z zajemalko delil mineštro. Mineštra je bila iz riža in krompirja, včasih iz rezancev in fižola, najpogosteje pa iz belega kostanja s proseno moko; nekaka posebna godlja, ki so jo fantje najraje jedli. Včasih je prišla na vrsto tudi polenta, ki so jo posipali z naribanim sirom ali polili s posebno omako s koščki mesa ali klobase pa tudi s kuhano tunino. Toda to le ob praznikih. Tedaj se je ob oknu v pritličju pokazal don Bosko z jabolkom v roki, pokazal na kekega fanta, ki se je ves zadovoljen povzpел do napušča, in ga ves vesel sprejel. Vse v tisti revni hiši je bilo nasičeno s pravo radostjo, in ko je don Bosko, potem ko je blagoslovil jed, želel svojim sinovom dober tek, so vsi prasnili v smeh, ker so vsi predobro vedeli, da jim tega ni treba posebej voščiti.

Obednica je bila prav romantična. Ob lepem vremenu so se razgubili po vsej hiši sem in tja. Razdelili so se v skupine po štirje, nekateri so ostali tudi sami, eden je sedel na kak tram, drugi na kamen ali drevesni štor pa spet na kako klop ali tudi na golo zemljo. Tako so použili tisto, kar jim je Božja previdnost po don Boskovem prizadevanju pripravila za hrano. Ob slabem vremenu so ostajali v kuhinji, posedli na tla v sobi, nekateri na stopnice ali pa v spalnici. In pijača? Nedaleč od tam je žuborel potoček sveže vode. To je bil sod, iz katerega je vedno teklo in še zastoj povrhu.

Ko so končali kosilo, je vsak umil svojo posodo in jo spravil na varno mesto. Toda pozimi, ko je bilo zelo mrzlo in so se vsi izogibali vode, so fantje zaigrali žreb in tisti, ki ga je doletelo, je moral pomiti svojo skodelo in še lončke treh ali več tovarišev.

Vsak je moral skrbeti za svojo žlico. Če jo je izgubil, si jo je moral kupiti sam. Zato jo je vsak ljubosumno čuval. Ker v obednici še ni bilo predalov, kjer bi lahko shranili žlice, jo je vsak nosil v žepu. Iz te okoliščine se je porodil dogodek, ki je mnoge očividce veselo zabaval. Neki Pavel Conti, ki je hodil v šolo v mesto, je nerodno stopil in iz žepa mu je padel ta slavni pribor. Ob tem prizoru so vsi navzoči enoglasno vzkliknili: »Glej, žlica!« Hrupno so se zasmeli in se začeli norčevati iz ubogega nesrečnega. Toda Conti, ki se mu je zdelo, da je nositi s se-

boj žlico ena izmed najbolj samo po sebi razumljivih stvari na svetu, je, ne da bi ga bilo najmanj sram, vzkliknil: »Kaj, bi radi, da bi prišel v šolo brez žlice?« Ko je to spregovoril, se je dostojanstveno sklonil, pobral žlico in jo spet vtaknil v žep.

Ob pol dveh so se vrnili na delo. Zvečer so spet pojedli vsak svojo skodelo ali lonček mineštre. Včasih je moral kak fant še pomagati v delavnici, vendar ga je doma že čakal njegov obrok. Tedaj so prišle kokoši in si one postregle z mineštro. Fantje, ki so vse to videli, so obvestili mater Marjeto, ki je bila za trenutek zaposlena nekje drugje. Ko je videla svoje kokoši, se je iz srca nasmejala in je rekla, da so nedotakljive kakor poslanci v parlamentu.

Do sedaj še nisem nič povedal o kruhu. Vedeti moramo, da don Bosko v tistih začetkih ni dajal kruha pri mizi, temveč je vsak večer v obednici zbral svoje obrtnike in dal vsakemu 25 centov, da si je vsak sam kupil kruh. Don Reviglio je pripovedoval, da je med razdeljevanjem teh 25 centov v don Boskovih očeh blestel tak žarek ljubezni in dobrote, da ga je imel še v pozni starosti vedno pred očmi. Pri tem razdeljevanju je imel navado ponavljati: »Božja previdnost jih je dala meni in jaz jih dam vam.«

S tistimi 25 centi si je vsak vsako jutro kupil toliko kruha, kot ga je potreboval. Tisti, ki so imeli dobre želodce, so si kupovali otrobov kruh ali vojaški keks, bolj nežni pa so kupovali rahel kruh. Vsak je naredil po lastni razsodnosti. Vedeti pa je treba, da je bila vsota 25 centov za tiste čase pravo bogastvo, ker je bila hrana zelo poceni in si je vsak lahko prihranil en sold, da si je kupil še prigrizek. Nekateri so si celo kupovali olivno olje in kis, nabirali užitno rastlinje in si delali solato. Don Bosko jim je celo dovoljeval, da so smeli jemati povrtnine z domačega vrta. Ob nedeljah pa je vsak dobil še dodatnih pet centov, da si je lahko kupil prigrizek. Tistim, za katere je don Bosko vedel, da niso površni, je dajal v soboto zvečer denar za cel teden. Ta navada je trajala vse do leta 1852. Na tak način so se fantje navadili pametno in varčno ravnati s svojim denarjem, kar jim je prišlo zelo prav, ko so se morali pozneje sami preživljati. Taka vaja jim je bila krvavo potrebna. Naj povemo, da je eden izmed tistih prvih varovancev nekoč za osem soldov prodal svojo slamnjačo. Na srečo je don Bosko zvedel za to kupčijo in je takoj poskrbel, da so razveljavili pogodbo. Tako je dal dober nauk o kupčevanju prodajalcu in še bolj krepak nauk pravičnosti kupovalcu.

Med večerjo se je okoli zavetišča zbiralo veliko dečkov iz prazničnega Oratorija, ki so prišli v večerno šolo. Notranji gojenci so imeli kratek odmor na dvorišču. Medtem je zvonec že končeval svoj obisk po okoliških travnikih in vabil zunanje gojence v šolo. S kratko molitvijo so začenjali in končevali šolo in delo. Kakor smo že na drugem mestu povedali, je don Bosko nadzoroval potek dela

v razredih in sam vodil pouk v enem izmed njih. Dostikrat ni utegnil večerjati, zato je pojedel svoj obrok zlasti med asistiranjem in poukom, če je poučeval notranje gojence. Lahko ste ga videli, kako je s polnimi usti popravljaj napake pri branju kakega začetnika, vadil drugega v poštevanki ali kazal, kako je treba držati pero, fantu, ki se je začel učiti pisati. Šola je bila vsak večer in je trajala približno eno uro. Izjema je bila sobota, ko so namesto šole imeli priložnost za spoved. Don Bosko je trdil, da ni našel nobenega drugega boljšega načina, da bi odvrnil mladino od slabega življenja in jo usmeril h kreposti, kot je spoved.

Po šoli so zunanji gojenci odšli na svoje domove, notranji pa so se zbrali, da bi skupaj z don Boskom opravili večerne molitve. Ko so don Bosku, ki jim je bil pravi oče, voščili lahko noč, jim je on ljubeznivo vrnil voščilo. Nato je vsak poiskal svoje ležišče, narejeno iz nekaj na zidne opeke položenih desk, na katerih je bila velika vreča, napolnjena z listjem ali slamo. Četudi je bilo ležišče trdo, pa so ga utrujenost, zaspanost in radost srca naredile mehkejšega od blazin. Oratorij je bil takrat družina. Ob sobotah se je ura, ko so šli spat, zelo zakasnila. Kadar ob nedeljah ni bilo posebnih slovesnosti, se je don Bosko pozno vračal z opravkov v Turinu. Proti deveti uri, ko so dečki povečerjali, je sedel v spovednico, obdano s fanti, ki so ga potrpežljivo čakali, četudi je spovedovanje trajalo do enajstih ali celo pol dvanajstih. To se je nadaljevalo vse do leta 1856. Nedeljsko jutro je bilo namenjeno spovedovanju zunanjih gojencev.

Don Bosko je z najrazličnejšimi prijemi skušal fante utrditi v dobrem. Med prvimi tovrstnimi ukrepi je bil občasen kratek nagovor v družinskem ozračju po končanih večernih molitvah. Dajal je ustrezne napotke za dober potek življenja v hiši, pripovedoval jim je kak spodbuden dogodek ali pa je naredil kratek pouk in jim razložil načela pobožnega in nramnega življenja. Ker mu je bilo veliko do tega, da njegovi dečki ne bi videli nobenega slabega zgleda, jim je priporočal, da naj bodo zelo previdni, ko bodo šli iz Oratorija, in naj se izogibajo slabih tovarišev; Valdocco je bil namreč eden najbolj samotnih in nevarnih predelov mesta. Dajal jim je tudi modre nasvete, kako naj se vedejo pri svojih mojstrih. Toplo jim je priporočal, naj se čim bolj izučijo obrti, od katere bodo morali potem živeti. Potem je dodal: »Molitev je prva stvar in z molitvijo delo. Kdor ne dela, nima pravice, da bi jedel.« Zelo je priporočal, da bi zvesto opravljali pobožne vaje in se pri tem ne preveč ozirali na zahteve dela. Zabičeval je in tudi dosegel, da bi se v cerkvi odlikovali po pobožnosti, v delavnicah po ukaželnosti in pridnosti, povsod pa po neoporečnem moralnem vedenju. Skušal je odstraniti slabe vtise, za katere je zvedel, da so jih dobili v teku dneva. Zato se je zanimal za vse, kar so slišali ali če so bili izpostavljeni kakim nevarnostim, ter znal na lep način popraviti

napačna načela, ki so jih slišali, in dati nasvete, da so se obvarovali pohujšanja. Prav tako jih je skušal zavarovati pred dnevnimi zmotami in jih usposobiti, da bi lahko dajali pravilne odgovore nasprotnikom vere. Z namenom, da bi jih vedno bolje vzgajal, jih je temeljito poučeval o cerkvenih slovesnostih in na predvečer kakega praznika je tega na kratko označil ter jih tako neopazno oblikoval v duhu Cerkve. Nikdar ni opustil, da bi šel neopazen mimo fantov kak Gospodov ali Marijin praznik, ne da bi jih spodbudil, da bi ga pobožno obhajali in prejeli svete zakramente.

In ker je bil prejem zakramentov končni cilj vsega njegovega prizadevanja, ni pred mašo nikdar dovoljeval igre. Skrbel je, da so fantje vedno imeli priložnost za spoved in tako so nekateri vsak dan, drugi pa gotovo ob nedeljah prejeli sv. obhajilo. Don Bosko je postavil načelo: pogosto sveto obhajilo in vsakdanja maša sta stebra, ki morata držati pokonci vzgojno ustanovo.

Prav tako si je močno prizadeval, da so si fantje ustvarili pravilno predstavo o odpustkih in o pogojih, pod katerimi jih lahko prejemo. Nekaj dni pred cerkvenimi prazniki je objavil vse odpustke, ki jih je bilo mogoče dobiti, in pri tem ni pozabil povedati, da je odpustke mogoče nameniti dušam v vicah.

Drugo tako učinkovito vzgojno sredstvo je bila vaja za srečno smrt.

Kakor hitro je imel notranje gojence, jih je povabil, da so skupaj z zunanjimi opravljali to vajo. Pozneje je za notranje določil prvo nedeljo v mesecu, za zunanje pa zadnjo. Poučil jih je, kako naj jo čim bolj učinkovito opravijo. Spodbujal jih je, da naj vse svoje zemeljske in duhovne zadeve uredijo tako, kakor da bi se morali predstaviti pred Božjim sodnim stolom zaradi nepredvidene smrti, ki bi jih postavila v večnost. Na predvečer jih je spodbujal, da naj premislijo, kako so preživeli pretekli mesec, in da bi se drugo jutro spovedali in prejeli sveto obhajilo, kakor če bi morali umreti.

Posvetni ljudje bi lahko mislili, da je misel na smrt dečkom napolnila domišljijo z grozljivimi predstavami. Prav nasprotno. Ta misel je bila razlog za njihov notranji mir in življenjsko veselje. To, kar straši duše, je dejstvo, da so Božji sovražniki. Odstranite greh in smrt vam ne bo več vzbujala strahu. Zato je don Bosko ponavljal: »Ko umre pravični, mu tisti Bog, ki mu je ta služil vse življenje, pride naproti v spremstvu z Devico Marijo in ga hrabri v smrtnem boju, mu napolni srce s pogumom, zaupanjem, vdanostjo in ga kot zmagovalca popelje v nebesa.«

Učinek njegovih besed je bil takšen, kakršnega si je želel, in to toliko bolj, ker so dečki videli najlepši zgled prav v njem. Včasih je zato, da bi jih spodbudil

z novostjo, izbral med tednom kak kraj zunaj Oratorija, kjer so šli k obhajilu in zmolili molitve za srečno smrt. Navadno so si izbrali za cilj kako podeželsko cerkev, in ko jih je bilo še malo, tudi zasebni oratorij kake pobožne in dobrodelne družine.

V zvezi s smrtjo je don Bosko pri večernem nagovoru fantom ponavljal zelo pomemben nasvet, ki je bil tudi predmet njegovih pridig: »Ker je, dragi sinovi, zelo mogoče, da bi morali iz tega življenja iti v drugo po nenadni smrti, bodisi zaradi kake nesreče bodisi zaradi bolezni, ki bi vam onemogočila, da bi mogli prejeti svete zakramente, vam svetujem, da tudi zunaj spovedi, da, celo vsak dan obudite popolno obžalovanje vseh storjenih grehov in popolno dejanje ljubezni do Boga, kajti eno samo tako dejanje z željo, da bi se spovedali, zadostuje vsak trenutek in zlasti v trenutku smrti, da nam zbriše vse grehe in nam odpre vrata v nebesa.« S statističnimi podatki v roki jim je pokazal, kako veliko število kristjanov v smrtni uri ni moglo prejeti svetih zakramentov. Razlagal jim je, kaj je popolno kesanje, in nakazal, da ga ni težko obuditi, saj se je od ustvaritve Adama do prihoda Odrešenika na milijone grešnikov rešilo z dejanjem popolnega kesanja.

S takim svetim prizadevanjem se je trudil, da bi bil navzoč pri svojih fantih tudi zunaj doma.

Imel je navado, da je vsak teden obiskal sedaj enega, potem drugega mojstra ali gospodarja, da je na lastne oči videl, kako se obnašajo njegovi dečki, in poizvedel o njihovem napredovanju pri učenju obrti. Ko je fantom mogel poročati dobre novice, jim je zato, da bi jih še bolj spodbudil, podaril kako darilce, da so imeli kaj prihranka za določene priložnosti, npr. za kak izlet. Z nezmanjšano zavzetostjo jih je priporočal mojstrom. Hotel jim je dopovedati, da če se on trudi, da bi vajenčki ubogali svoje mojstre, morajo tudi oni storiti vse, da jih izurijo v svoji obrti in jih obvarujejo vsakega pohujšanja. S tem je delal dobro tako enim kakor drugim. Če je kdo imel do njegovih sinov slab odnos, se je odločno zavzel zanje in zahteval, da z njimi lepo ravna in jim, četudi še nedoraslim otrokom, dajo tisto, kar jim po pravici gre. Če je zasumil, da je v kaki delavnici njihovo duševno in telesno zdravje v nevarnosti, je hitro zamenjal gospodarja. O novem gospodarju je hotel zvedeti vse in je v ta namen naprosil svoje prijatelje, da so mu pri tem pomagali. Hotel je vedeti, kako se moralno obnaša, o njegovi obrtniški sposobnosti in če se pri njem spoštujejo prazniki. Ko ni mogel sam priti do informacij, je poiskal zanesljive ljudi, in kakor hitro je imel svoje klerike, je njim zaupal ta nadzor. S prav isto zavzetostjo je spremljal delo pri mojstrih svojih zunanjih gojencev, in če je o njih dobival dobra poročila, mu je bilo to v veliko veselje.

Znal pa je pri svojih varovancih tudi buditi duha tekmovanja. Za spodbudo in nagrado za lepo vedenje je uvedel zelo hvalevredno navado, ki je potem ostala v Oratoriju veliko let: nagrajevanje tistih fantov, ki so se po mnenju vseh najlepše obnašali. Nagrade so tako obrtnikom kakor dijakom razdeljevali na predvečer praznika sv. Frančiška Saleškega. En teden pred praznikom so vsi oskrbovanci napisali na listek imena svojih tovarišev, ki so jih šteli za najbolj zgledne v religioznem in moralnem vedenju, in jih izročili don Bosku. Ta je glasove seštel in šest, osem, deset ali tudi več fantov, ki je dobilo največ glasov, je bilo na slovesnosti razglašenih in nagrajenih. Treba je povedati, da je bila sodba tovarišev tako pravična, stvarna in pametna, kakor ne bi mogli izraziti boljše niti predstojniki. V resnici nas nihče drug ne more bolje poznati kot tisti, ki je stalno z nami, s katerim smo tesno povezani, nas stalno opazuje ter vidi vsa naša dejanja in sliši vse, kar govorimo.

Ne smemo pozabiti omeniti celo vrsto del, ki jih je don Bosko opravljal v tem času. Ko so bili obrtniki čez dan v mestu v delavnicah svojih mojstrov, je on v Oratoriju poučeval fante, ki so bili posebno nadarjeni in so mu pomagali pri večerni šoli. S čisto svojo metodo in z neizmernim potrpljenjem, ki je bilo bolj edinstveno kot samo redko, jih je v kratkem času usposobil za spoštovanja vredna dela ali pa odlično vodenje poslov v njihovih družinah. Našel je tudi čas za poučevanje nekaterih klerikov bogoslovnih ved in tako izpolnil obljubo, ki jo je dal nadškofu. To nam je povedal don Reviglio.

Nekaj vajencev se je pozimi in jeseni vračalo domov že ob sončnem zahodu, drugi pa so prihajali dve ali tri ure pozneje, pač odvisno od zahtev različnih obrtnikov. Don Bosko je poskrbel, da so dobili primerno zaposlitev, da niso postopali. Jožef Buzzetti nam je opisal prizor, ki bi bil vreden, da bi ga upodobil kak ugleden flamski slikar. Fantje so se zbrali v kuhinji. Pod stropom visi luč. V enem kotu sedi mati Marjeta in skuša zakrpati suknjič. Čepe ob klopi eden izmed fantov piše v svoj zvezek. Zraven njega se njegov tovariš uči iz knjige, ki jo drži v roki, in tretji na glas ponavlja vprašanja iz katekizma. Malo vstran skoraj v poltemi eden izmed fantov oprt na steno igra na svoje stare gosli. Ob vratih sosednje sobe nekdo igra na spinet in še naprej nekaj dečkov z notami v rokah in obrnjeni k don Bosku, ki gre k ognjišču, da potegne na stran lonec, s kuhalnico bje takt in meša polento.

Pa ne samo to. V hiši je opravljal še celo vrsto drugih del. Ker si ni upal vzeti koga v službo, so domača dela bila njegova naloga. Medtem ko je bila mati Marjeta zaposlena v kuhinji, je skrbel za pranje, likal in krpal je perilo, šival obleko in skrbel še za tisoč drugih malenkosti. Ko je bil prva leta vedno doma in živel

skupaj s svojimi fanti, je opravljal vse, kar je bilo treba. Zjutraj je skrbel, da so si fantje umili roke in obraz. Najmanjše je sam počesal, jim strigel lase, čistil obleko, postiljal ležišča, pometal sobe in cerkev. Njegova mati je zakurila ogenj in on je prinašal vodo, z rešetom presejal proso in prebral riž iz luščin. Dostikrat je luščil fižol in lupil krompir, postavil mizo za svoje goste, čistil jedilni pribor pa tudi ponve iz bakra, ki so si jih ob določenih dneh izposodili pri sosedih in znancih. Če je bilo treba, je popravil tudi kako klop, naredil mizo in tako omogočil, da so fantje imeli kam sesti. Rad je cepil drva.

Da bi se izognil izdatkom za krojača, je sam krojil in šival hlače, spodnje hlače in suknjiče in skupaj z materjo v dveh urah naredil obleko. Ponoči pa, ko so dečki spali, je šel v sobe in pobral obleke, ki jih je čez dan videl raztrgane, in jih popravljaj.

Če je kdo zbolel, je dal takoj poklicati zdravnika in poskrbel za vse potrebno, tako da je zanj skrbel in postal njegov bolničar. Če je bil sam zadržan, je poiskal namestnika, ki je namesto njega opravil to dejanje ljubezni. Prvega je to zadelo Feliksa Reviglio. In če je le mogel, je bolnika obiskal, tako podnevi kakor ponoči.

Genovežan Cigliutti je nekaj let pozneje pripovedoval v vili Giovanni naslednje: »Don Boskovo očetovsko srce, ki je iskalo ponižanja, je iz ljubezni do dečkov storilo vse in ni bilo dela, ki ga zanje ne bi opravil, samo da jim je naredil kaj dobrega. Vse to je delal z enakim veseljem in zadovoljstvom, kot je opravljal svoja duhovniška opravila ali učil v šoli, in vse se mu je zdelo najbolj naravno na svetu, da, to je celo štel za svojo dolžnost.« Don Bosko se je vedno z veseljem spominjal teh prvih let. Pripovedoval je, kako je večkrat skuhal mineštro in tako zadovoljil fante z dvakrat manjšim izdatkom, kot je bilo to sicer navada. Fantje so bili vsi iz sebe od občudovanja, ko so ga videli s predpasnikom okoli ledij opravljati kuharska dela. Ob takih priložnostih jim je vse bolj teknilo. Zdelo se jim je, da sta mineštra in polenta, ki jo je skuhal don Bosko, imela poseben okus in so želeli še dodatek. Najbolj pa so jim prijali dovtipi, ki jih je delal, ko jim je delil hrano. »No, dragi moj,« je rekel enemu, »jej, saj sem jaz kuhal.« In drugemu: »Izkaži čast kuharju in vzemi še enkrat.« »Veš, rad bi ti postregel s kosom mesa,« je dejal tretjemu, »če bi ga imel. Pa prepusti celo zadevo meni; kakor hitro bomo naleteli na vola brez gospodarja, boš videl, kako se bomo imeli.« S takimi in podobnimi dovtipi in šalami, ki jih je kar stresal iz rokava, je znal kosilo in večerjo tako zabeliti, da so dečki popolnoma pozabili na priboljšek. Teh pa seveda ni manjkalo ob prazničnih dneh in dobrega očeta je silno veselilo, ko je poskrbel za presenečenje s tem, da je k vsakdanjemu jedilniku dodal kaj posebnega.

Vseh vsakovrstnih uslug, tudi za ceno velikih žrtev, ki jih je delal v korist svojih dečkov, ne bi mogli opisati še s toliko besedami.

Teolog Ignacij Vola, ki je bil priča vsega tega in je občudoval vse, kar je don Bosko storil za svoje fante, pa ne samo za notranje temveč tudi za zunanje, je vzkliknil: »Don Bosko se do smrti žrtvuje za svoje fante.« In don Giacomelli, ki je slišal te besede in nam jih sporočil, je dodal: »Mislim in sem prepričan, da ta ocena ni pretirana. Kajti brez števila je fantov, ki so spoznali, kaj pomeni očetovska ljubezen, šele potem ko so se srečali z don Boskom.«

Don Bosko se je vedno rad pogovarjal s svojimi varovanci, da bi spoznal, kaj mislijo, jih pravilno usmerjal in dajal primerne nasvete, jim povedal prijateljsko besedo, opomin in spodbudo. Na ta način je skrbel za dobro razpoloženje, obenem pa je vzgajal njihovo srce, izboljševal njihovo vedenje in jih usposabljal za življenje. In tako so vsi, čeprav so bili zvečine sirote brez staršev, le okušali radosti družinskega življenja. Tako velika je bila dobrot tega krušnega očeta.

Do vseh svojih fantov je imel enako ljubezen in ni pokazal nikakršne pristranskosti. Vse je imel enako rad, in da bi preprečil vsako ljubosumnost in tekmovanje za njegovo naklonjenost, jim je jasno izrazil in pokazal to enakost. To je storil tako, da se je zanimal za telesno in duhovno dobro počutje vsakega, da jih je potrpežljivo poslušal ne samo pri spovedi, temveč v vseh življenjskih potrebah. In vsi so bili prepričani, da ima vse enako rad, in nobeden ni imel razloga za zavist ali ljubosumnost. Želel je, da bi v njihovih srcih vladala ljubezen do bližnjega in skoraj vsak dan je ponavljal misel sv. Janeza: Qui non diligit, manet in morte (Kdor ne ljubi ostane v smrti). Spodbujal jih je, da bi se imeli radi ne samo med seboj in bili drug do drugega ljubeznivi in obzirni ter si odpuščali medsebojne žalitve, temveč da bi bili dobri tudi do vseh revežev, ki jih je bil Turin poln. On sam je bil nenehen zgled take ljubezni. Zato je med fanti vladala najljubeznivejša dobrohotnost in marsikateri je žrtvoval svoj edini sold ali košček kruha, da ga je dal revežu, ki je stegoval roko vbogajme.

O tem ravnanju fantov po don Boskovih navodilih se je don Reviglio takole izražal: »Ker je don Bosko želel čim bolj spoznati značaj svojih fantov in tudi zato, da bi jim navdihnil čim večjo željo po svetosti, je dal, da so bili dečki vedno tesno okoli njega. Največkrat še ni končal svojega skromnega kosila ali večerje, pa so že bili v majhni obednici zbrani okoli njega. In s kakšnim veseljem se spominjam, kako nas je naš dobri oče radostno sprejemal. Ko smo bili pri njem, smo se stiskali k njemu in mu sto in stokrat poljubljali roko, s katero nas je blagoslavljal. Kljub neprijetnostim, ki smo mu jih povzročali, je dobrohotno prenašal izraze naše hvaležnosti. In jaz, verjetno zato, ker sem še zlasti potreboval

njegove dobrote, sem večkrat zlezel pod mizo in tam naslonil svojo glavo na njegova kolena. Don Bosko je izrabil take priložnosti in nam pripovedoval kak spodbuden zgled ali je sedaj enemu in potem drugemu ali pa celo vsem povedal kako besedo na uho tako dobrohotno in presunljivo, da nas je navdušila za krepost in napolnila z odporom do greha. Ni pretirano trditi, da smo v trenutku, ko smo zapuščali njegovo sobo, želeli vsi biti vedno boljši.«

Prav zato je don Bosko hotel, da sta vsako nedeljo sedela pri njegovi mizi dva dečka, ki sta po vrstnem redu ves teden ministrirala pri sv. maši. Ko sta se po kosilu poslovila od don Boska in se mu zahvalila za ljubeznivost, sta vedno dobila duhovni nasvet, ki sta si ga zapomnila za vse življenje.

Ker smo že omenili obednico, naj povemo, kako je prav v obednici leta 1848 razložil eno svojih misli in kako jo je potem v poznejših letih še večkrat ponovil svojim gostom. Fant po imenu Jakob Bellia, ki je stanoval s svojo družino v eni izmed bližnjih hiš nedaleč od Oratorija, je po kosilu prinesel don Bosku katoliški list Letopis razširjanja vere in časopis Sveto otroštvo. Sedel je k mizi in na glas bral poročila, ki so don Boska tako zelo zanimala. Ko je slišal, kaj vse so naredili misijonarji, je večkrat vzkliknil: »Če bi imel veliko duhovnikov in veliko klerikov, bi jih poslal evangelizirat Patagonijo in Ognjeno zemljo. In veš, dragi Bellia, zakaj? Skušaj uganiti.«

»Mogoče zato, ker je to kraj, kjer še prav posebno potrebujejo misijonarje,« je odvrnil Bellia.

»Uganil si: zato, ker so bila ta ljudstva do sedaj najbolj zapuščena.«

Tako ga je Božja previdnost že vabila v tiste daljne dežele. »To je pravi tip svetega duhovnika,« je vzkliknil don Savij Ascanio. »Če bi bil ves kler tak, bi se že davno spreobrnili ves svet.« Grizlo in razganjalo ga je, da bi spreobrnili vesoljni svet, da bi si pridobil vse duše in jih večno zveličal. Bil je utelešenje reka Svetega Duha: *Zelus domus tuae comedit me* (Gorečnost za tvojo hišo me razjeda).

34.

POGLAVJE

Marjeta Bosko in notranji gojenci Oratorija – Požrtvovalnost, ljubezen in previdnost matere Marjete – Čuječnost in karanja – Pristrčna pohvala – Prizanesljivost do krivcev – Pregovori – Materinska in krščanska ljubezen – Red v Oratoriju v don Boskovi odsotnosti – Duh molitve

NAŠ OPIS INTIMNEGA ŽIVLJENJA PINARDIJEVE HIŠE še ni popoln, kajti v domu zbrani dečki so poleg očeta imeli še mater – Marjeto Bosko. V njej so blestele kreposti prave krščanske matere: globoka vernost, poštena preproščina, potrpežljivost in ljubezen. Njeno življenje je bilo pravi čudež, popolnoma posvečeno svetemu delovanju njenega sina. Zadovaljevala se je s skromno hrano, ki jo je pripravljala svojemu sinu, in sicer v smislu krščanskega zatajevanja, pogosto pa vsiljenega od revščine. Ni se hotela kazati ljudem in ji je bolj ugajalo življenje v odmaknjenosti. Nenehno je delala in molila. Z naraščanjem števila dečkov je raslo tudi delo. Klicali so jo za mamo.

Za vse delo je bila sama, pa je vendar vse opravila. Poleg tega, da je skrbela za kuhinjo, je tudi šivala srajce, spodnje hlače, nogavice. Vodila je pranje. V ponos ji je bilo, da so dečki bili med tednom spodobno oblečeni in da so ob nedeljah bili snažni in čisti. Pri vsem pa jim je zabičevala spodobno obnašanje in pristrčno prijaznost.

Ko je kateremu fantu kaj manjkalo, se je obrnil nanjo in ona mu je, če je le mogla, takoj pomagala in mu priskrbela potrebno. Niti za lastna dva sinova Janeza in Jožeta ne bi mogla storiti več. Gotovo bi storila manj, kajti vztrajanje v tako težkih življenjskih okoliščinah je bilo gotovo izrecna Božja milost, ki ji jo je naklanjal Bog za to posebno poslanstvo.

Marjeta se je z vso močjo trudila, da bi pravilno dojemala don Boskove namene. Pri delu za hišo in gospodinjstvu je tako natančno predvidevala misli, da je don Bosko pogosto ves začuden videl narejeno, ne da bi mu bilo sploh treba izraziti svojo željo. Njena navzočnost v Oratoriju se je vsem zdela in je tudi bila neogibno potrebna. Vsakokrat, ko je morala za nekaj dni oditi iz Oratorija, je njena odsotnost pustila nenadomestljivo praznino, in ko se je zopet vrnila, je bila sprejeta z radostnim veseljem.

Bila je vedno vesela, ljubezniva in velikodušna in vsi so jo morali imeti radi. Zanimivo je bilo gledati, kako je bila udeležena pri vodstvu Oratorija. Bila je povsod zraven in je skrbela, da je vse lepo potekalo. Njen glas je bilo slišati, ko je bilo treba na kaj opozarjati, spodbujati, ukazovati, preprečevati kako škodo. Znala pa je vsaki graji dodati tudi pohvalo. Njena naravna zgovornost, odločna in bogata v prispodobah, primerih, je pogosto pritegnila pozornost samega don Boska, ki je z veseljem pa tudi z občudovanjem poslušal njene odločne nastope. Fantje so ji izkazovali spoštovanje in to izražali z molkom, kar je dobra žena izrabila in še bolj živahno povedala, kar je mislila. In kdo bi si upal ugovarjati don Boskovi materi? Vendar ona ni nikdar zlorabljala svojega položaja in ni nikoli gospodovala v Oratoriju. Vedno si je odločno prizadevala, da je sin ne bi bil prisiljen podpirati, če bi izgubila tisto popolno zaupanje, ki si ga je pridobila med fanti. Znala se je izogniti majhnim ljubosumnostim, videzu dvojnega ukazovanja in občutljivosti, do česar nujno prihaja pri ljudeh različnega značaja, teženj, vzgoje in nalog. Zato je takoj, ko je prvi fant prejel talar in se odločil za cerkveno službo ter s tem dobil določeno avtoriteto, tega nekdanjega svojega varovanca sprejela za predstojnika in ga ni nikdar več opominjala, mu ukazovala ali vsiljevala svojih vidikov. Od tistega trenutka se je kazala ponižna in vdana pred mladim klerikom, ki pa jo je kot prej in še veliko let pozneje spoštljivo imenoval mater.

Dokler sta bila z don Boskom še sama v Oratoriju, je pazila na dogajanje v hiši. Zlasti bolj poredni in muhasti fantje so bili predmet njene ljubeznive in vztrajne skrbi. Želela je biti pravična in dobra. Včasih je imela opravka s kakim nerednežem, ki mu nihče ni mogel do živega. Rekla mu je: »No, prav. Kdaj se misliš odločiti, da se boš poboljšal? Ali ne vidiš, da si kakor Gonellov konj, ki ima samo na repu tisoč ran? Vsi se trudijo, da bi se usposobili za kaj pametnega, ti pa si z vso močjo prizadevaš, da bi postal hudoben in nekoristen. Poskusi samo en dan biti tak, da te bodo veseli tako tovariši kakor predstojniki, da ti ne bodo imeli kaj očitati in si boš lahko rekel, da je Bog s teboj zadovoljen!«

Drugič je dejala fantu, ki se je nerad učil svoje obrti: »Don Bosko se od jutra do večera krvavo trudi, da bi ti priskrbel košček kruha, ti pa nočeš delati. Ali te

ne peče vest, da ješ kruh, da si ga drugim odtrgal od ust? Te ni sram? Je mogoče, da nimaš niti malo srca in ne poskušaš narediti malo veselja tistemu, ki te ima tako zelo rad? Če se ne boš izučil obrti, od česa boš živel, ko boš velik? Jesti boš vsekakor moral. Toda kako? Ali hočeš naravnost v ječo? Potem sramota tu in sramota tam, pekel tu in pekel tam.«

Včasih je takim, ki so se kar naprej prepirali in si potem skočili v lase, dejala: »Veš, kaj ti bom povedala? Bolj neumen si kot kaka žival. Zares ne vidim razlike med teboj in neumno živaljo. Konji, ovce se ne bijejo med seboj in so, tako se mi dozdeva, dosti boljši od tebe. Zakaj pretepaš tovariše? Ali ni Bog oče vseh nas? Ali niso zato tovariši tvoji bratje? Ali tistega, ki se maščuje, ne bo nekoč Bog kaznoval?«

Če je koga zalotila, da je preveč hlastno in prekomerno jedel ali ga je zaradi tega bolel želodec, je rekla: »Ta je pa lepa. Živali, ki so pač živali, jedo toliko, kolikor je potrebno, in ne več. Ti pa si hočeš pokvariti zdravje na tak način. Kdor ne zna krotiti svoje požrešnosti, ni človek, in požrešnost je mati vseh pregreh. Ali hočeš mlad umreti? Ali hočeš končati svoje dneve v bolnišnici?«

Dogajalo se je, da kak fant, ki so ga pobrali s ceste, prve tedne sploh ni hotel iti delat. Če je le mogel, se ji je izognil, toda ona ga je poklicala po imenu, ga prišla za roko in dejala: »Ti nočeš delati. To se pravi, da hočeš jesti kruh, ki so ga v potu svojega obraza zaslužili drugi. Veš, kaj bo s teboj? Ko boš zunaj, ti ne bo preostalo drugega, če boš hotel živeti, kot kraja in ubijanje; vidiš, to so tvoji upi za prihodnost.«

Fant se je skušal rešiti takega karanja tako, da se je hotel umakniti. Toda ona ga je zadržala: »Ne sili proč. Ne bodi nepotrpežljiv, poslušaj me. Ali vidiš tam Rondo? To je kraj, kjer so nekdanj izvajali smrtno kazni. Mogoče vislice čakajo nate, ti ubogi nesrečnež. Verjemi mi. Premisli, kaj delaš.«

Deček je jokal in Marjeta mu je s toplim glasom prišepetavala: »Toda za vse se najde zdravilo, veš. Če se hočeš poboljšati, je vse zelo preprosto. Postani od danes naprej ubogljiv, poslušaj svoje predpostavljene in pojdi delat. Začni lepo moliti, začni lepo moliti.«

In v tisoč različnih okoliščinah je sedaj zasebno, sedaj javno našla najprimernejše besede, pač glede na naravo in značaje fantov. Toda treba bi jo bilo videti in treba bi jo bilo slišati, da bi se zavedeli, kako velik učinek so take besede zapustile v fantih. Zaradi njenega dobrohotnega opominjanja so jokali ne samo otroci, temveč tudi fantje in odrasli in neredko tudi kleriki. Toda kar je bilo pri njenem vedno mirnem značaju še posebno značilno, je bila njena sposobnost,

da je bila zmožna v trenutku preiti od karanja k pohvali. Ko je tako končevala svoje opomine, je od daleč prihajal zelo zgleden fant. »Prav, pridi sem.« mu je zaklicala. »Daj, nadaljuj tako, kakor si začel. Don Bosko je zadovoljen s teboj in tudi Bog je zadovoljen. Nikar ne pozabi na plačilo, ki je v nebesih pripravljeno za dobre, in prizadevaj si, da si ga boš zaslužil.«

Nočemo trditi, da je Marjetina zgovornost vedno obrodila tako dobre sado-ve. Včasih so kaki poredneži, medtem ko je mati Marjeta delila svoje dobrohot-
ne nasvete, pozorno in spoštljivo poslušali, ko pa je obrnila hrbet, so se začeli spakovati. In tedaj se je zgodil zabaven prizor: na določenem oknu so se odprle oknice in pojavil se je don Bosko. Ob tem prizoru je revčka spreletelo po vsem telesu in od sramu si je z rokami zakril obraz. Medtem je Marjeta, prepričana, da je dobro opravila svoje delo, stopila k sinu v sobo in dejala: »Ubogi fantje! Če jim ne poveš jasno, stvari ne razumejo. Toda priostrila sem jim ušesa in videl boš, da se bodo poboljšali. Saj so dobrega srca, toda otroci so še. Ne znajo še misliti. Potrpimo z njimi. Radi jih imejmo. Ljubezen vedno zmaguje.«

Toda dobre matere ni bilo lahko prevarati, kajti po don Boskovih besedah ona ni le dobro poznala narave in obnašanja vsakega izmed dečkov, temveč je z lahkoto in gotovostjo prepoznavala tudi njihove namene.

Ob sobotah popoldne so fantje vajenci, ki so delali v mestu, prinašali do-mov plačo in jo, kakor je bila navada, izročali don Bosku. Neki porednež si jo je nekega dne hotel pridržati. Ves poklapan se je jokaje približal don Bosku in mu v navzočnosti več tovarišev pripovedoval, kako so mu tatovi odvzeli tisti borni denar in kako so ga še pretepli, ker se je skušal braniti. Don Bosko je bil presunjen in je sočustvoval s fantom. Toda mati Marjeta se je približala sinu in mu po tiho šepnila:

»In ti mu verjameš?«

»Vem, da me hoče prevarati,« je don Bosko tiho odgovoril materi, tako da ga drugi niso slišali, »toda če se v tem trenutku ne bom delal, kakor da mu verja-mem, bo izgubil zaupanje vame.« Don Bosko je to delal zato, da ga ni osramotil pred drugimi, in v upanju, da bo v pogovoru med štirimi očmi dal fantu razume-ti njegovo krivdo in se kesati tako debele laži. Vendar se ta fant ni dal premagati ljubezni svojega vzgojitelja in je potem v življenju slabo končal.

Mati Marjeta pa si je zaslužila pohvalo še zaradi drugih stvari. Ni izpustila izpred oči tistih, ki so jih mojstri ostro pokarali ali celo strogo kaznovali. Drža-la se je načela, da ni dobro pustiti samih tistih, ki v sebi kuhajo jezo ali kujejo slabe načrte, ker jim je kdo ugovarjal. Treba jim je pomagati, da bodo pozabili

ponižanje, ki so si ga zaslužili. »Potem ko so komu prizadejali rano, jo je treba vedno obvezati,« je imela navado reči, »in prizadetim pokazati, da so vsi ukrepi njim v korist.«

Način, kako je don Bosko pri vzgoji in opominjanju uporabljal različna sredstva, je imel za cilj poboljšanje vesti in ne bojazen pred karanjem in kaznijo. Tiste čase je bil don Bosko še sam, toda njegov namestnik, prefekt, asistent, opominjevalec je bila vest fantov, ki so se iz ljubezni do Boga in do njihovega dobrega ravnatelja vzdržali slabega, se pravi, da so priznavali svoje pregreške. Pavlovo geslo 'Kdor ne dela, naj ne je', ki se je spremenilo v osnovni zakon Oratorija, je dobilo svojo smešno različico Qui non laborat non mangiorat (Kdor ne dela, naj ne žre) in je bilo nenehno na ustih vseh vajencev. Če je kdo iz lenobe ali kakega drugega razloga naredil kak prekršek, mu je don Bosko, ki mu je prišla stvar na ušesa, rekel: »No, kako je kaj? Kako ti gre? Je res, kar sem slišal o tebi? Ali res ni mogoče, da bi se enkrat za vselej popravil? Če bi bil ti predstojnik in jaz na tvojem mestu in bi se obnašal tako kakor ti, kaj bi storil? Presodi sam in povej, kaj si zaslužiš.«

Don Bosko se je umaknil v svojo sobo in pustil fanta samega z njegovimi mislimi. Ko je prišel čas kosila, je fant, namesto da bi šel z drugimi h kosilu, zavil na dvorišče in ostal tam s povešeno glavo, ves ponižan in zamišljen. Toda mati Marjeta je bila kmalu pri njem: »Kaj si vendar storil?« ga je dobrohotno vpraševala: »Je to tolažba, ki nam jo daješ? Vsi ti želimo vse najboljše in ti se nočeš potruditi, da bi bil priden in se lotil dela. Če se že sedaj, ko si še mlad, tako obnašaš, ko imaš pred seboj toliko dobrih zgledov in na voljo toliko dobrih nasvetov, kaj bo iz tebe, ko boš velik, daleč od tu? Kaj bo iz tebe? Čaka te prava nesreča. O, ubogi fant!« Medtem pa je iz žepa potegnila lep kos kruha s prigrizkom in mu ga dala. To materinsko dejanje je ubogega krivca do solz raznežilo in je za trenutek celo zavrnil ponujeni dar, toda mati Marjeta ga je prisilila, da ga je vzel.

Včasih je, potem ko so se fantje najedli, šla v sobo, kjer se je skrila izmed dečkov, ki je vedel, da si je zaslužil kazen, in ga je bilo sram pred tovariši. Rekla mu je: »Kaj si vendar storil? A, kaj lepega! Vedno same nevšečnosti. Pa nisem prišla zato, da bi te karala. Se boš poboljšal? Boš? In jaz ti bom odpustila kazen.« Ko mu je tako govorila, ga je popeljala v kuhinjo, kjer je nadaljevala svojo pridigo in mu pokazala duhovno in telesno škodo, ki bi si jo nakopal s takim obnašanjem. Potem je nadaljevala: »Koliko skrbi si že povzročil don Bosku! On se trudi, da ti poskrbi vse potrebno za življenje, ti pa mu tako vračaš. Pojdi torej k njemu in mu obljubi, da ne boš storil več kaj takega.«

»Da, da. Storil bom, kakor ste mi rekli,« je dejal deček.

»Toda prositi odpuščanja don Boska še ni zadosti,« je dodala Marjeta. »Pro-siti moraš za odpuščanje Boga. Saj veš, kdo je Bog.« In tu je njen izraz postal tako veličasten in zgovoren, da bi zasenčil Demostena in Cicerona. »Bog. Njega moraš predvsem in najprej prositi za odpuščanje. Bog ne vidi samo dejanja, temveč tudi misli in mogoče tudi odpor, ki si ga čutil, ko te je don Bosko opo-zarjal, pa tudi malo pripravljenosti, da bi spremenil svoje vedenje. Prosi ga za odpuščanje za vse to; in to iz vsega srca.«

Medtem mu je pripravljala kosilo, ga povabila k mizi in postavila predenj mineštro. Fant pa je premišljeval o vsem, kar je naredil, in sklenil, da se bo po-boljšal. »Pa nikomur ne pravi, da sem ti dala jesti,« je nadaljevala dobra žena. »Kakšno bi to bilo! Vsi bi mislili, da držim s teboj in opravičujem tvoje porednos-ti. Mogli bi celo reči, da je moja dobrohotnost vzrok tvojega grdega obnašanja. Zlasti pa nočem, da bi bil v to stvar vpleten don Bosko. Sicer pa je slabše zate, če ne poslušáš. Ne bi rada prišla na glas, da branim take, ki si tega ne zaslužijo, temveč želim, da vsi vedo, da si priznal svojo krivdo in da ti je žal, da si to storil.«

Tak način ravnanja jo je naredil za gospodarico mladih src.

Vsi, ki so imeli srečo, da so okušali ljubeznivo družbo matere Marjete in bili deležni njene materinske skrbi in so sedaj že odrasli možje, se z radostjo spo-minjajo tistih let svojega otroštva. Nikakor ne morejo pozabiti stalnega nasme-ha na njenih ustih, velikega zaklada narodnih pregovorov, s katerimi je bogatila svoja izvajanja ter zabičevala npravne zapovedi in nasvete za pametno ravnanje.

Tukaj bomo zadostili želji več bivših gojencev, da bi se ohranil spomin na toliko majhnih dogodkov, ki jih je ta ali oni sam videl ali bil celo udeležen pri njih.

Marjeta sedi v svoji sobici in na desni in levi je več stolov, na katerih so na-kopičena oblačila za popravilo. Kar naprej šiva in krpa, ne da bi dvignila oči od svojega dela. Kar se pojavi pred njo deček s povešeno glavo. Nekoč je bil priden in pobožen, sedaj pa postaja vedno bolj muhast in raztresen. Marjeta mu takole govori: »In zakaj si postal popolnoma drugačen, kot si bil nekoč? Zakaj si tako poreden? Zakaj več ne moliš? Misliš, da boš mogel kaj dobrega storiti, če ti Bog ne bo pomagal. Če se ne boš poboljšal, ne vem, kje boš končal. Glej, da te Bog ne bo zapustil.« In potem je dodala: »Navzdol gre tisti, ki hoče, povzpne pa se tisti, ki more.« Ko je imela opravka s kakim lahkomiselnežem, mu je ponavljala: »Svet je okrogel, in kdor ne zna pluti, gre na dno.«

Neki drug fant, ki se je pregrešil, je prišel k njej in jo prosil za uslugo. Stegnil je desno roko v želji, da bi mu ustregla, z levo pa si je od sramu zakrival obraz. Marjeta mu je rekla: »Dala ti bom, kar želiš. Toda povej mi, ali si se že spovedal.«

»Danes zjutraj nisem prišel na vrsto.«

In v soboto?«

»Bilo jih je toliko v vrsti pred spovednico.«

»In v nedeljo?«

»Nisem bil pripravljen.«

»Oh, seveda. Slaba perica ne najde nikdar ustrezne deske.«

Drug fant ji je prinesel suknjič, ji pokazal, da je izgubil gumb, in jo prosil, da bi mu ga prišila. Ona pa mu je ponudila gumb in iglo rekoč: »In zakaj si ga ne bi sam prišil? Tu imaš nit in iglo. Treba se je naučiti vsega. Ali ne veš, da tisti, ki si ne zna sam ostriči nohtov, si ne bo nikdar znal služiti kruh?«

Mali deček je s solzami v očeh prišel k njej in tožil, da so z njim grdo ravnali in bili hudobni do njega. Sedel je na pručko ob njenih nogah. Na pol se je smejal, medtem ko so mu še vedno tekale solze. Marjeta mu je pripovedovala smešno zgodbo, istočasno pa mu je dala grozd. V takih primerih je znala naravnost čudovito tolažiti: »Samo za to jokaš? O ti tepček. Ali ne veš, da moramo znati malo potrpeti? Samo v nebesih ti bo šlo vse po volji. Saj vendar vemo: Nikjer na svetu ni tako zanič kot na tem svetu, ali: V nobenem kraju ni toliko hudega kot na tej in na oni strani Pada.«

Neki lahkomiselnéž je bil na tem, da bi raztrgal že obrabljen žepni robec ali že zelo raztrgano šolsko knjigo, da bi si naredil žogo za igro. Marjeta ga zasači v tistem dejanju, mu vzame predmet iz rok in mu reče: »Zakaj uničuješ te reči? Rekel boš, da ne služijo več ničemur. Toda tudi nohti nam pridejo prav, če hočemo izluščiti česen.« Ta pogovor je ponavljala, ko je govorila o dragocenosti časa, ko je razlagala, kako pomembne so prav majhne stvari, ali pripovedovala, da moramo znati opravljati istočasno več stvari.

Včasih se je kakemu navihancu posrečilo, da ji je v kuhinji izmaknil čebulo ali kaj podobnega in je potem to kazal svojim tovarišem, ki so ga opazovali. Marjeta je od strani gledala in ga presenetila pri dejanju: »Glej ga, junaka!« mu je rekla. »Vest je kakor ščegetanje; eni ga čutijo, drugi pa ne.« To je bil stavek, ki ga je rada ponavljala, če se je kdo izgovarjal, ko so ga opozorili na kako napako. »Saj to vendar ni nič hudega.« Če se kateri ni poboljšal ali se je izgovarjal, da se bo, ko bo velik, mu je odgovarjala: »Kdor pri dvajsetih (letih) ne zna, pri tridesetih ne bo delal in bo umrl kot bedak.«

Da je fante učila lepega vedenja, ki ga mora poznati vsak poštenjak, je rabila tudi dovtype. Če je kak deček vstopil v njeno sobo in pustil vrata odprta, se je oglašala, kakor če kličemo psička. S tem je hotela reči, da psički prihajajo noter, ne da bi zapirali vrata. Raztresenec je dobro razumel to govorico, zardel je in nalahno zaprl vrata, medtem ko se je Marjeta zadovoljno smehljala. Če bi pri

vseh družinskih prizorih upoštevali vse najrazličnejše okoliščine, bi lahko zbrali najbolj smešne prizore, polne preprostosti in dobrohotnosti, ki bi jih mogel ovekovečiti več slikar.

Če se je mati Marjeta tako trudila za dobro počutje svojih varovancev, ni bila v tem pogledu manj zavzeta za svojega dragega don Janeza, zlasti da bi ga ohranila zdravega. Vendar pri tem ni segala po dragih in nepotrebnih sredstvih. Svojo skrb je osredinila na telesno zdravje, da je potem mogel delati za duhovno korist ljudi. Za praznične dni je imela navado pripraviti čim boljše kosilo in se pri tem ravnala po dostojanstvu gostov pri mizi. Med tednom pa so živeli zelo skromno, vendar tako, da je bilo dovolj. Dobro je poznala pomen krščanskega zatajevanja, ne da bi pozabila na modrost, ki jo mora pri tem spremljati. Zato je ob postnih dneh, ko je prihajal sin ves zbit in utrujen od pridiganja ali dolgega potovanja in je hotel izpolniti postno zapoved, odločno nasprotovala: »Ali ne pridigaš ti sam ljudem, da post ni obvezen, če bi škodoval zdravju?« In don Bosko se je moral ukloniti volji svoje matere.

Iz vsega, kar smo povedali, si lahko ustvarimo podobo o veličini in dobroti matere Marjete. Vendar v njej ni prevladovalo srce, temveč pamet, ki je znala uravnavati vsak vzgib srca. Okoli nje je red in lahko rečemo, da se je v njej Oratorij poosebljal. Don Bosko je dejansko bil v tistih letih skoraj vedno zunaj doma, na obiskih v ječah, bolnišnicah, zavetiščih, na misijonih, tridnevnih in devetdnevnih v najrazličnejših krajih. Poleg tega je ob določenih dneh v tednu hodil spovedovat v razne turinske ustanove. Nekateri si niso mogli razložiti, kako da tako dolgotrajni izostanki niso škodovali delovanju Oratorija, temveč so stvari potekale v najlepšem redu. Nitke tega dogajanja so bile v rokah matere Marjete, ki je znala vse voditi po pravi pameti, o kateri lahko rečemo, da je bila pravi zaklad. Znala je reševati težave, predvidevala je mogoče nered in znala preprečiti nezgode. Nič je ni zmedlo in presenetilo. Sprejemala je obiske, znala govoriti z ljudmi vseh slojev, znašla se je v vsem, pravilno je kupovala pa tudi prodajala. Za njo je bilo vse tako preprosto in lahko. Nič je ni našlo nepripravljeno, vse je videla in o vsem je bila poučena.

Ko se je sin vračal, mu je šla naproti. Če je videla, da je zelo zamišljen ali da ga tarejo skrbi, mu ni nič pripovedovala o tem, kar se je pripetilo v teku tedna, in je to odložila za kak primernejši čas. Če pa je bil sproščen in veselega obraza, mu je od začetka do konca po vrsti pripovedovala vse, kar se je doma medtem zgodilo.

Marjeta, čudovita ženska, vsa prevzeta od duha molitve, ki je učiteljica modrosti ponižnih in tudi nevednih v človeški znanosti, je vedno molila. Poleg tega, da je vsak dan bila pri sv. maši, pogosto prejemala sv. obhajilo, opravljala

obiske Najsvetejšemu in molila rožni venec, je s svojim zbranim in pobožnim vedenjem ostajala od jutra do večera združena z Bogom. Ko je komu dajala kak nasvet ali ga opominjala, se je videlo, da je prekinila molitev očenaša ali pozdravljena Kraljica.

Kakemu fantu, ki je vstopil v kuhinjo, ona pa je bila zaposlena, je dejala:

»Bodi tako prijazen in vzemi z ognja tisto poleno, ker je preveč in žge baker: dimitte nobis debita nostra« (odpusti nam naše dolge).

»Eja ergo advocata nostra« (Obrni torej, naša pomočnica, svoje milostljive oči v nas) in rekla fantu, ki ga je srečala na stopnicah: »Vzemi metlo in očisti to.«

Potem se je približala k oknu in poklicala enega izmed fantov: »Vidiš tisto rjuho, ki jo je veter snel z vrvi? Pripni jo nazaj. *Angele Dei, qui custus es mei*« (angel Božji, varuh moj).

Medtem ko je tako molila, se ji je približal kak deček:

»Mati, rad bi vam povedal besedico.« Takoj je prekinila svojo molitev, poslušala željo, izpolnila zaželeno in nadaljevala molitev.

Če je bila z drugimi ljudmi, je sama zase šepetala, če pa je bila sama, je ure in ure glasno izražala svojo ljubezen Bogu. Don Bosko je v sosednji sobi vse slišal in jo je včasih, da bi jo malo razvedril, vprašal: »Mati, s kom se pa pričkate?«

In Marjeta je mirno odvrnila: »Oh, nikakor ne. Jaz se z nikomer ne prerekam. Samo molim za naše dobrotnike in za naše dečke.« Kolikokrat je v kratkem prostem času šla v kapelo pred Jezusa v najsvetejšemu zakramentu.

Te njene navade bi se mogoče komu zdele malo čudne. Mogoče bi bilo to za koga drugega tudi res, vendar ne za Marjeto. Ona je delala to tako naravno in s preprostostjo, ki ji je sijala iz oči, ter s tako zbranostjo na obrazu, da se je jasno videlo, da so bile njene misli pri Bogu.

»Njeno zaupanje v molitev je bilo brezmejno,« je pogosto trdil don Bosko.

35.

POGLAVJE

Vodenje kristjana v duhu sv. Vincencija Pavelskega – Papeževa nezmotljivost – Don Bosko posnema sv. Vincencija Pavelskega – Krepost miline ali sladkosti – Primerjava don Boskovega življenja z življenjem sv. Vincencija Pavelskega – Dar Mali hiši Božje previdnosti – Sredstva za natis te knjige

SREDI VRVEŽA POLITIČNIH NEMIROV se don Bosko nikakor ni dal motiti v svojih previdnostnih ukrepih in se je popolnoma posvetil poslanstvu besede, tako da je na leto imel kakih tri tisoč nagovorov, pridig, konferenc, nagovorčkov, katekizmov – tako doma kakor tudi zunaj doma, pri vsem tem pa si je zamišljal vedno nove pobude. Ni bil eden izmed tistih, ki dajejo videz kreposti, pa mogoče tudi so krepostni, pa so hkrati nagnjeni k mirnemu in sladkemu življenju. Bil je drugačnega kova: njegova krepost je bila čvrsta in delavna do herojstva. Ko so šli dečki spat, je najprej odmolil brevir, nato pa ob plamenu skromne lučke dobršen del noči prebil sklonjen nad pisanjem. Don Bosko je gojil posebno pobožnost do sv. Vincencija Pavelskega, ki je kakor on kot deček moral dolga leta pasti živino. Pozneje pa je kot dijak, klerik in duhovnik poučeval in vzgajal dečke. Tako je v tem letu napisal novo knjigo, v kateri je opisoval življenje tega velikega apostola ljubezni. Knjigi je dal naslov: Vodenje kristjana h kreposti in izobrazbi v duhu sv. Vincencija Pavelskega. Knjiga, ki jo lahko uporabimo, da mesec julij posebej posvetimo temu svetniku.

Takole je skušal utemeljiti, zakaj je napisal to knjigo:

»Bralcu. Namen te knjižice je podati vsem vernikom zgled krščanskega življenja v dejanju, kreposti in besedah sv. Vincencija Pavelskega.

Knjižica nosi naslov Vodenje kristjana h kreposti in izobrazbi v duhu sv. Vincencija Pavelskega zato, ker je ta svetnik šel skoraj skozi vse življenjske oko-

liščine, tako nizke kakor visoke, in je ni kreposti, ki je ta svetnik v teh različnih življenjskih razmerah ne bi izpolnjeval. Dodana je beseda izobrazba, ker je imel opravka z najbolj vzvišeno in plemenito plastjo ljudi, s katerimi je izpolnjeval tista načela in navade, ki so lastne krščanskemu človeku v smislu krščanskega mišljenja in modrosti evangelija.

V duhu sv. Vincencija Pavelskega zato, ker vse, kar bomo povedali v teh pre-mišljevanjih, dobesečno povzemamo iz dela, ki nosi naslov: Duh sv. Vincencija Pavelskega, razen nekaterih navedkov iz Svetega pisma, na katerih so zgrajena ta načela.

Razpravo začnemo s podatki iz življenja svetnika. To je tudi povzetek misli, ki jih bomo posebej razvili.

Bog, ki je v Vincenciju prižgal plamenico, s katero naj bi ponesli luč resnice neukim in neizobraženim ljudstvom, Bog, ki je dvignil neznatnega človeka iz svojega ljudstva in ga postavil na prestol svojih knezov, da bi s svojimi junaki krepostmi spremenil podobo Francije in Evrope, isti Bog naj stori, da bi enaka ljubezen, enaka gorečnost cerkvenih ljudi mogla narediti veliko dobrega za zveličanje duš. Naj se v dušah vernikov zopet prižge vera, da bodo poučeni s krepostjo tega svetnika in spodbujeni z zgledom Božjih služabnikov z velikimi koraki hodili po poti resnične radosti, ki vodi v nebesa.«

Ne bomo izgubljali časa, da bi pokazali, kako je don Bosko s tem spisom dosegel svoj namen. Omejili se bomo na nekaj pomembnih razmišljanj. Najprej naj povemo, da je že takrat veroval in učil trdno prepričanje o papeževi nezmotljivosti, in to dvaindvajset let, preden je 1. vatikanski cerkveni zbor izrazil to versko resnico. Potem je kakor sv. Vincencij Pavelski, ki je zato, da bi zavrl janzenistično rovarjenje in njihove hudičevske spletke, navedel francoske škofo, da bi se v tako veliki stiski obrnili ne na vesoljni koncil, temveč naravnost na papeža. Zato je Inocenc X., vesoljni učitelj, leta 1653 obsodil, ne da bi dovolil priziv, zmote in zvižaje teh odpadnikov¹¹. Tako je don Bosko že leta 1848 zagovarjal papeževe božanske izključne pravice, ki so jih sektaši hudo napadali, in pisal vernikom: »Verujte vse, kar papež pravi, zavračajte vse, kar papež zavrača. Vsak veren kristjan naj si prizadeva, da bo sprejel, spoštoval in izpolnjeval določbe cerkvenih predstojnikov. Glejmo, da ne bomo med tistimi, ki so vse življenje delali vse kaj drugega, kot spoznavali cerkvene stvari, sedaj pa ocenjujejo določbe in dejanja Cerkve ter s tem kolnejo stvari, ki jih njihova pamet ne more razumeti. Bojte se, pravi Gospod, bojte se napadati moje svete služabnike bodisi z dejanji ali z

¹¹ Il Cristiano itd., Dvaindvajseti dan.

besedami: Nolite tangere Christos meos (nikar se ne dotikaj mojih maziljencev), kajti vse, kar se stori ali pove proti njim, je, kakor če bi meni storili: Qui vos spernit, me spernit« (kdor vas zaničuje, mene zaničuje).

K temu moramo dodati še drugo opombo. Don Bosko ni samo opisal življenja sv. Vincencija Pavelskega, temveč je preštudiral drugo za drugo tako teološke kakor glavne kreposti in je za lastno uporabo napisal neke vrste spomenico. S potrebnimi razlikami, ki so jih narekovala posebnosti časov, terjale nove potrebe in njegovo posebno poslanstvo, je tako natančno povzel in uresničil v sebi tega svetnika, da tisti bralec, ki je poznal don Boska in bere te vrstice, čuti željo, da bi namesto Vincencijevega imena napisal don Boskovo, tako velika je ta podobnost. Oba sta gojila iste nežne pobožnosti, z enako gorečnostjo sta delala za Božjo slavo in oba sta se z isto predanostjo zaupala Božji previdnosti. Oba sta z isto ljubeznijo ocenjevala redovne družbe, gojila isto dobrohotno naklonjenost do najbolj bednih, z zavzetostjo poučevala jetnike, služila obolelim za kužnimi boleznimi in skušala spreobrniti krivoverce.

Da bomo z nekaj primeri podprli naše trditve, naj povemo, da je imel don Bosko, podobno kakor sv. Vincencij, jezljivo naravo živahnih in prepirljivih ljudi, posnemal pa ga je tudi v krotkosti in ljubeznivosti, tako da si je znal pridobiti srca ljudi. Don Bosko je kakor po odsevu od sv. Vincencija prevzel krotkost in milo ljubeznivost sv. Frančiška Saleškega, tako da lahko trdimo, da je don Boskov duh duh sv. Frančiška Saleškega, ki ga je pa prevzel iz srca sv. Vincencija. Don Bosko je resnično povzemal navodila, ki jih je njegov dragi vzornik dajal za pridobitev te kreposti: »Congregationi pauperum affabilem te facito (Stori, da boš priljubljen pri občini, Sir 4,7). Svetnik je opiral svojo sladko milino na dve načeli. Prvo je bilo beseda in zgled Odrešenika, drugo pa poznanje človeške slabosti. Kar se tiče prvega načela, sta milina in ponižnost sestri, ki gresta zelo radi skupaj. Jezus Kristus je priporočal, da naj ju družimo, ko je rekel: Učite se od mene, ker sem krotak in iz srca ponižen. Ti dve priporočili je podkrepil s svojim zgledom. Zato je naš Odrešenik hotel imeti za svoje učence grobe ljudi z najrazličnejšimi napakami, da bi poučil tiste, ki so na dostojanstvenih mestih, kako morajo ravnati s svojimi podložniki, ki jih vodijo. O drugem načelu je sv. Vincencij menil, da je človeku lastno, da dela napake, kakor je robidovju lastno, da ima bodice. Saj tudi pravični neredko pade sedemkrat, to je pogosto; duh je kakor telo podvržen boleznim; da je človek kot posameznik sposoben za veliko potrpežljivost, istočasno pa vadi v potrpežljivosti tudi druge; resnična pravičnost pozna sočustvovanje, ne pozna pa jeze; besede, ki nas ranijo, so navadno proizvod naravnih izbruhov in ne znamenje hudobnega srca; da modreci niso

izvzeti od strasti in da te strasti pogosto izsilijo izraze, ki se jih pozneje kesajo; da človek ve, da kjerkoli je, mora trpeti, kar pa daje priložnost za zasluženje, pri čemer je veliko bolj koristna milina, ker brez te kreposti človek trpi, nima za to nikakršne zasluge, se pa močno izpostavlja nevarnosti večnega pogubljenja.

Milina, tako pravi svetnik, se kaže na tri glavne načine: Prvi je, da obvladuje jezo in izbruhe ognja, ki razganja dušo, stopa v lice in spreminja barvo. Mil človek ne da prepoznati prve vzburjenosti, ker so dogajanja narave pred delovanjem milosti. Temveč se obvlada, da ne zmaga strast, in če kljub svoji volji nastopi kaka sprememba v njegovi zunanosti, se kmalu premaga in vzpostavi prvotni red. Če je dolžan karati in kaznovati, sledi ukaz dolžnosti in nikdar naravnega nasilja. V tem posnema Božjega Sina, ki je imenoval sv. Petra satana, očital Judom, da so hinavci, prevrnil mize prodajalcem v templju. Toda vse to je storil popolnoma mirno, medtem ko bi človek v podobnih okoliščinah izbruhnil v jezo.

Drugo dejanje miline je velika ljubeznivost, ki seva z obraza in pridobi vsakogar, ki se približa. Nekateri ljudje s smehljajem in ljubeznivim vedenjem od vsega začetka kažejo, da vam ponujajo svoje srce in prosijo v zameno vaše. Drugi pa se kažejo zadržane in njihov mrzli in nasršeni pogled vzbuja strah in človeka odbija. Duhovnik, misijonar, ki nima privlačnih potez, s katerimi bi si pridobil srca, ne bo imel nikdar uspeha in bo kakor suha zemlja, ki ne rodi drugega kot osat.

Tretje dejanje miline je v razblinjanju v lastnem duhu vseh misli, ki nam prihajajo zaradi žalitev in slabih dejanj, ki smo jih bili deležni. Treba se je navaditi, da svojega duha odvrnemo od žalitve in opravičimo tiste, ki so jih povzročili; da prepričamo sami sebe, da smo ravnali prenačljeno in se dali premagati od prvega navala strasti. Zlasti ne smemo odpreti ust, da bi odgovorili tistim, ki nas hočejo razjeziti. Prav tako moramo milo ravnati s tistimi, ki se do nas manj spoštljivo vedejo; če bi se toliko spozabili, da bi nam dali zaušnico, je treba to darovati Bogu in iz ljubezni do njega pretrpeti to žalitev. Prav tako je treba preprečiti izbruhe jeze in dati mesto govorici dobrohotnosti, kajti sladka beseda dobrohotnosti lahko spreobrne zagrizenca, medtem ko ostra beseda lahko zagreni dušo.

Milina in sladkost, ki vedno pridobivata, sta imeli pri tem svetem možu nekaj tako pristnega, duhovitega in modrega, da se je bilo temu le težko upirati.« Toliko don Bosko.

Mi pa pravimo: če prebiramo ta navodila in premislimo vse življenje našega svetega očeta, ali ne stoji pred nami živa in zgovorna slika sv. Vincencija Pavelskega?

Toda stvar še ni končana. Če hočemo nakazati smer naših prihodnjih pripovedi, potem vidimo, da primerjava teh dveh Božjih mož odkriva njuno podobnost toliko bolj, kolikor bolj razmišljamo o njunih delih.

Kakor sv. Vincencij se tudi don Bosko odpravi v Rim, da bi izrazil svoje spoštovanje papežu, da bi počastil grob poglavarja apostolov, da bi obiskal slavna svetišča glavnega mesta krščanskega sveta. Kakor sv. Vincencij tudi don Bosko pridiga ne samo v mestih, temveč tudi v premnogih podeželskih krajih. Kakor oni je tudi ta zavzet za vzgojo gorečih duhovnikov in ob pomanjkanju semenišč ustanovi svoja ter na čudovit način budi in vzgaja duhovniške in redovniške poklice. Kakor sv. Vincencij tudi don Bosko sprejema brez števila ljudi, ki prihajajo k njemu od vseh strani z vsemi mogočimi težavami, da jim jih pomaga rešiti. Pri vsem tem je z lastno roko napisal množico pisem, katerih pisanje bi napolnilo življenje enega človeka. Kakor ta se tudi on druží z vladarji in velikaši tega sveta ter budi spoštovanje in občudovanje svojega vedenja in odkritosrčnosti, ki ni sposobna prikrivati resnico.

Sv. Vincencij je v mnogih samostanih obnovil prvotno gorečnost, don Bosko skuša s pogumom, navdihnjenim z vero, jih na stotine rešiti pred zatiralskim zakonom in nekatere tudi reši. Če je sv. Vincencij ustanovil Družbo lazaristov in Družbo hčera ljubezni, je don Bosko ustanovil Družbo sv. Frančiška Saleškega in Družbo hčera Marije Pomočnice. Če je sv. Vincencij uporabil veliko denarja, da je priskočil na pomoč revežem in celim deželam, je don Bosko naberačil milijone za svoje sirote, ki jih je zbral v svojih zavetiščih in oratorijih. Sv. Vincencij je ustanovil bratovščine in združenja plemenitih gospa, da bi sodelovale v ustanovah krščanske ljubezni, don Bosko je z istim ciljem priklical v življenje salezijanske sotrudnike in sotrudnice. Sv. Vincencij je s svojimi modrimi nasveti vplival na imenovanje svetih škofov v francoskih Cerkvah; po don Boskovi zaslugi je več kot petdeset škofij v Italiji dobilo svoje pastirje, brez katerih so bile že dolgo časa. Ludvik XIII. je želel, da bi ga ob smrtni uri tolažil sv. Vincencij, velikega kneza toskanskega Leopolda II. je v njegovem smrtnem boju bodril don Bosko. Sv. Vincencij je v Franciji apostol papeške nezmotljivosti, don Bosko pa se je sam odpravil v Rim, da bi prepričal nekaj prelatov, ki so govorili o neprimernosti dogmatične definicije te verske resnice. Če je sv. Vincencij za širjenje evangelija poslal svoje sinove v Barberio, na Škotsko, Irsko, Angleško, Madagaskar in v Indijo, je don Bosko poslal svoje salezijance na Angleško, med divjake v Patagonijo in druge pokrajine Amerike. In oba sta morala celih štirideset let prenašati iste težke bolezni, to je vročico in otekle noge.

Zaradi teh tako očitnih razmerij in podobnosti je na katoliških kongresih Francija prepoznala v don Bosku novega sv. Vincencija Pavelskega XIX. stoletja in Vin-

cencijeve konference so don Boska poklicale in mu pomagale, da je odprl zavetišče v Sampierdareni, v Nizzi Marittimi, Buenos Airesu, Montevideu in drugih mestih.

Don Bosko je končal svojo knjigo z nadrobnim in natančnim naštevanjem čudovitih del svetosti sv. Vincencija z izrazi, ki kažejo njegovo nežno vdanost. Pod črto je napisal:

AVTOR POKLANJA TO KNJIGO
SLAVNEMU SVETEMU VINCENCIJU PAVELSKEMU
V IMENU NJEGOVIH ČASTILCEV.

Pri svojem pisanju je don Bosko imel tudi namen, da bi izkazal svoje spoštovanje in pomoč Mali hiši Božje previdnosti, kakor je s svojo Pobožnostjo do Božjega usmiljenja temu zavetišču veliko pomagal. V svojem spisu dvakrat omenja ustanovo častitljivega Jožefa Cottolenga, ko govori o ljubezni sv. Vincencija do bližnjega, in pravi, da je ta ustanova, postavljena pod zaščito tega svetnika, pravi blagoslov za tisoče revežev in bolnikov iz vseh slojev in je zrasla iz njegovega duha. Zato priporoča v »sadovih« na koncu vsakega razmišljanja, da bi odtrgali srce od zemeljskih dobrin in jih dobro uporabili; da bi priskočili na pomoč bližnjemu, ki ga tarejo stiske; da bi poslušali Jezusa Kristusa, ki opozarja, da naj dajo ubogim tisto, kar presega lastne potrebe; da bi zmanjšali kak izdatek lastnega gospodinjstva in tako podprli dobrodelne ustanove.

Ko je knjigo napisal, jo je bilo treba natisniti. Toda kako, ko ni imel potrebnih sredstev? Šel je obiskat kanonika Anglesia, naslednika častitljivega Jožefa Cottolenga, mu predstavil rokopis in dejal: »Potrebujem vašo pomoč pri natisu te knjige s tem, da mi odkupite dobršno število izvodov.«

»Prav! Naročam jih 300.«

»Premalo. Morali bi jih vzeti 3.000.«

»Toda to je preveč. In kdo bo plačal? Jaz tega ne zmorem.«

»Plačam jaz.«

»Pod tem pogojem jih seveda vzamem.«

Don Bosko se je takoj napotil h grofici Del Piazzo in ji predlagal, da bi kupila 3.000 izvodov te knjige za Cottolengovo ustanovo. Dobra gospa mu je takoj izročila denar.

Knjiga je bila natisnjena v Turinu pri Paravii in razdeljena med vse redovne družine Male hiše Božje previdnosti in še danes jo marsikje uporabljajo za duhovno branje. Prva izdaja je izšla anonimno. Don Boskovo ime je bilo natisnjeno v drugi in tretji izdaji leta 1876 in 1887. V noviciatu oo. lazaristov v Chieriju so to knjigo brali v mesecu juliju v čast svojemu ustanovitelju.

36.

POGLAVJE

Vojna za neodvisnost Italije – Zlonamerni pisatelji – Zdrava kmečka pamet – Sramotenje duhovnikov – Don Bosko med barabami – Njegova previdnost in dobrota pri prenašanju sramotenj in pri izkazovanju uslug sramotilcem – Fantalini, ki jih je pripravil za spoved – Nepričakovani branilec

MESEC JUNIJ SE JE ZAČEL s hudo žalitvijo Cerkve. Mons. Galvano, škof v Nizzi, je odpovedal cerkveni pogreb nekemu nespokorjenemu izseljencu. Ljudska drhal, kakih šeststo jih je bilo, je pripravila zborovanje in ob običajnem vreščanju strgala s škofijske palače grb in ga vrgla v blato. Zato je Angel Brofferio v poslanski zbornici divje kričal proti škofom.

Medtem pa je vojna za neodvisnost Italije zašla v hudo krizo. Vicenza, ki jo je branilo 10.000 Italijanov, se je po obleganju 110 topov in napadu 30.000 Radetzkijevih vojakov po dveh dneh junaškega odpora 11. junija predala sovražniku. Zdelo se je, da je ravno o pravem času izbruhnil upor na Češkem, ki bi, če bi uspel, zrušil avstrijsko cesarstvo. Toda Praga, ki se je dvignila proti sovražniku, se je morala po štirih dneh junaških bojov predati. Avstrijska vojska se je kljub zagrizeni obrambi 13. junija polastila Trevisa in 25. junija Palmanuove. Papeževa vojska, ki se je v veliki meri udeleževala teh bojov, je zapustila tudi Padovo, se umaknila čez Pad in odšla v Rim. Tako je celotno beneško področje na celini zopet prišlo pod tujčev jarem.

Toda ta dogajanja niso popolnoma zaposlila vlade v Turinu. Šestnajstega junija je minister Pareto pisal papežu, da novi časi terjajo ukinitve vseh predprav na cerkvenem področju in drugih, ki jih je Cerkev prejela v preteklosti. Sedemnajstega junija je minister Sclopis pisal škofom, da nekateri duhovniki povzročajo med ljudstvom nezadovoljstvo in nezaupanje, ker se

kažejo nasprotne sedanjemu stanju. Pretil jim je s kaznimi. Toda vzrok takega tarnanja je bil čisto drug. Avstrijske zmage so pogasile prvotno navdušenje za vojno. Številne družine so izgubile može in sinove, rasla je bojazen pred še večjimi nesrečami, sumničenja, ljubosumnost, neuresničeni upi, sektaški in republikanski nemiri; Mazzini, ki je prišel v Milan, je hujskal svoje privrženke k neredom. Ker pa niso imeli zadosti lastnih sil, so pričakovali pomoč iz revolucionarne Francije. Po dolgih nečednih poslih so se odločili, da se z orožjem polastijo oblasti. Toda narodna garda in vojska sta se jim postavili po robu. Cele štiri dni je divjala po Parizu krvava in brezobzirna vojna. Mons. Affre, ki je v svoji neizmerni ljubezni hotel posredovati med sprtima stranema, je padel na barikadah. Socialisti so izgubili boj in sektaši v Italiji so ostali brez pomoči.

Vsem tem nesrečam se je 16. junija v Turinu pridružila še ena zelo huda. Izšla je *Gazzetta del Popolo* (Ljudski časnik) pod vodstvom Bottera, Borella in Goveana. Ta časopis, sicer skromen po obsegu, je imel levji delež pri širjenju sovraštva do Cerkve. Verjetno je bolj kot vse drugo povzročil veliko gorje veri in duhovščini. K njegovemu širjenju je pripomogel tudi ljudski način pisanja in objavljanje velikega števila gospodarskih novic, kar mu je odpiralo pot v urade in med preprosto ljudstvo ne samo v mestih, temveč tudi po najmanjših piemontskih vasicah.

Po izidu prvih števil se je zgodilo nekaj, kar kaže naravno pamet poštenega človeka, dogodek pa je don Bosko uporabil, da je naredil svoj pogovor privlačnejši.

Ko je nekega dne vstopil v kavarno gospoda Fioria in se je pogovarjal s strežnikom, dečkom, ki ga je nameraval sprejeti v Oratorij, se je pri vratih prikazala veličastna podoba mogočnega hribovca. Pokrit je bil s krzneni kučmo, nosil je irhaste hlače dokolenke z dvema mogočnima žepoma, podobnima vrečama. Sedel je za mizo in naročil skodelo kave. Ko so mu prinesli zaželeno, si je s prsti, črnimi od tobaka, ki ga je kar naprej njuhal, nadeval sladkorja v skodelo. Pri tem poslu je naletela nanj skupina kakih dvanajstih pohajačev in gizdalinov, ga za hip gledala, se med seboj spogledala, se mu približala in začela pogovor: »No, vi, poštenjak, ali ste danes že brali *Gazzetto del Popolo*?«

»Oh, jaz, glejte, ne znam brati. Toda če je v njej kaj zanimivega, mi jo kar dajte. Nesel jo bom svojemu sinu, ki je prava skrinja znanja; pri svojih mladih letih že zna delati salame, obenem pa zna tudi brati in pisati.«

»Ali je mogoče ta čudež vašega sina že tudi jezični dohtar?« je vzkliknil eden izmed družčine. Tem besedam je sledil krohot in glasno odobravanje. Tedaj se je naš poštenjak dvignil, stisnil pesti in jih uprl v bok: »In zakaj se

tako smejete?» jih je vprašal. »Ko naš župnik pridiga, dostikrat ponavlja: orum, orum, orum.«

To je vzbudilo še hujši krohot. »In kaj hoče ta vaš župnik povedati s tako vzvišenimi besedami?» je vprašal eden.

»Jaz, kakor si lahko mislite, ne znam nič latinščine, zato sem vprašal župnika, kaj to pomeni. In rekel mi je, da to pomeni, da je smeh najobilnejši in najglasnejši v ustih neumnežev.«

Gizdalini so se tedaj zavedeli, da ta hribovec ni tako neumen, kakor so si oni mislili, in še naprej pred njim hvalili Gazzetto ter pripovedovali zadnje dogodivščine, ki je o njih pisala, zlasti še tiste, ki so govorile o duhovnikih. Pri tem so kradoma gledali don Boska in s tem hoteli povedati, da zbadljivka velja njemu.

»Je to mogoče?» je vzkliknil poštenjak. »Ta je pa res lepa!«

»Kako vendar? Ne veste teh reči?«

»Veste da ne, pri moji veri. Pa me tudi ne zanimajo.«

»Gazzetta pravi, da je konec kraljevanja duhovnikov.«

»In sedaj vladamo mi, kajne?«

»Seveda. Ta časopis ve o duhovnikih marsikaj povedati. Zdi se skoraj nemogoče, da so duhovniki sposobni takih svinjarij.«

»In vi verjamete vse te reči?«

»Gotovo, ko tako pravi Gazzetta in vsi o tem govorijo ... In vi?«

»Jaz?« Sedaj je ta poštenjak malo pomislil, potem pa, ne da bi mu bilo najmanj nerodno, v svoji grobi preproščini v piemontskem narečju rekel: »Vedeti morate da, i asu a pettu pi fort dii mui, osli rigajo glasneje kot mule in nevedneži dajo prav tistemu, ki glasneje kriči.«

Kako se je pogovor razvijal dalje, don Bosko ni slišal, ker ga je popadel tak smeh, da je moral v spremstvu svojega novega varovanca zapustiti kavarno, in dal, da je tisti neizobraženi človek še naprej dajal lekcije tistim ogrevalcem šolskih klopi.

Toda skrajno uničujoče delovanje Gazzette del Popolo in drugega brezbožnega časopisa, Opinione, ki je bil prepoln bogokletja in laži in ga je urejal neki odpadnik in slepar, ki se je izdajal za Bianchi-Giovinija, ter sto in sto drugih je začelo imeti usodne posledice. Med ljudmi se je začelo širiti prepričanje, da ni razlike med katoličani in krivoverci, da so vse vere Bogu enako ljube, kakor če bi bilo črno in belo, sladko in grenko, luč in tema, resnica in zmota, pohvala in graja ena in ista stvar. S tem, da zamenjujejo svobodo z razbrzdanostjo, netijo grde strasti in pravijo, da je dovoljeno, kar ni. Začeli so širiti bajke proti katoliški Cerkvi ter si izmišljati in objavljati sramotne zgodbe o škofih, duhovnikih in redovnikih. Niče-

sar niso opustili, kar bi jih moglo očrniti pred ljudstvom in jih zasovražiti. Zaradi teh in drugih vzrokov, ki jih tukaj ne bomo naštevali, se je dobršen del ljudstva tako pokvaril v svojem mišljenju in otopel v svojem čustvovanju, da je bilo za katerega Božjega služabnika nevarno iti po cestah sicer civiliziranega Turina.

V tem času je bil tudi don Bosko izpostavljen mnogim nevarnostim, ki pa se jim je s pomočjo matere Božje Marije izognil, in to celo v korist tistim, ki so ga sramotili. Več let zaporedoma so se dogajale stvari, ki smo o njih že poročali.

Nekega dne je šel mimo Porta Nuove in je na koncu ceste, ki vodi na polje, zagledal skupino kakih dvajsetih fantalinov, ki jim je bilo lahko brati z obraza, da so vse kaj drugega kot prijatelji Cerkve. Ko so zagledali duhovnika, ki je šel proti njim, so nekateri začeli po tiho ponavljati gesla in sramotilne besede, nekateri pa so celo kričali: »Daj ga, črnuha! Usekaj po njem!«

Don Bosko bi se najraje vrnil, toda bilo je že prepozno. In ker ni hotel pokazati, da se jih boji, je šel počasi naprej. Ko se je skupini približal, se je krog odprl in on je moral iti skozenj. Oči vseh so bile uprte vanj in z lic jim je sijal zaničevalen izraz. Ni naredil še dveh korakov, ko je eden izmed njih vzkliknil: »Mar bomo tega črnuha pustili mimo?«

Saj je vendar svoboden, da gre po svoji poti,« je nekdo ironično pripomnil. »Mogoče ve kdo, kdo je to? Kaj če bi nas vse skupaj spravil v ječo?«

»Da bi nas črnuh spravil v ječo? Kdo pa je duhovnik? Nič drugega kot krokar, goflja, nič drugega.« In začel je iz vsega grla kričati kra, kra, kra.

»Toda zakaj se spravljate na človeka,« je ponovil prvi, »ki vam ni storil nič hudega?«

»Imaš prav,« se je vmešal tretji. »Zato je nujno, da zadostimo za žalitve, ki smo mu jih storili. Pojdimo vsi skupaj v gostilno, kjer mu bomo plačali bokal barola.«

»To ni tvoja stvar! Meni gre čast, da plačam krepko malico vsem skupaj.«

»Kaj malica,« je vzkliknil zadnji. »Tiho, poslušajte! Vsi boste zadovoljni. Jaz bom stvar uredil in lizali si boste prste.«

Nato so drug čez drugega kričali: »Jaz bom poskrbel, jaz bom poskrbel!« Kakor da bi med seboj tekmovali, kdo bo plačal večerjo duhovniku. Zdelo se je, kot da se bodo za to čast med seboj spopadli. Don Bosko je šel počasi naprej in poslušal tisto prerekanje, ki ni bilo nič drugega kot eno samo sramotenje. Kar nenadoma se je ustavil, se obrnil in začel iti nazaj.

Fantalini so utihnili in don Bosko je dejal: »Poslušajte me. Vidim, da ste v zadregi, kdo naj plača. Bom jaz rešil zadevo. Pridite z menoj. Vam bom jaz vsem dal za pijačo.«

Sedaj so se začeli divji živel klici. Don Bosko je odvrnil: »Živeli vi. Vendar bi najprej rad, da bi mi naredili uslugo,« je nadaljeval.

»Poslušamo, vsi pozor!«

»Rad bi, da bi kako nedeljo prišli tja dol na korzo Valdocco, kjer so odprli Oratorij.«

»Tja, kjer se ob nedeljah zbira toliko fantov ter se igrajo in zabavajo?«

»Točno.«

»Pri don Bosku?« so vzkliknili nekateri.

»Tako je, pri don Bosku.«

»Toda kdo je don Bosko?« se je večina vpraševala med seboj. »Kaj? Ne vem,« so odgovarjali nekateri. Drugi pa so dodali: »Jaz nisem bil še nikdar tam.«

»Torej boste prišli?« je vprašal don Bosko.

»Da, seveda. Toda sedaj nam dajte za pijačo.« In vsi so se napotili k najbližji krčmi. Ta je stala sredi travnikov, daleč od stanovanjskih hiš in je bila v tistem času čisto na samem. Don Bosko je naročil toliko steklenic, da so lahko vsi pili. Trčili so s kozarci in on sam je tudi popil nekaj požirkov. Po tako bučnem srečanju in prerivanju sem in tja, kot je to navada ob takih priložnostih, se je don Bosko hotel posloviti.

»Nikakor ne,« so vsi enoglasno zakričali. »Hočemo z vami kot straža, da boste na varnem vse do vašega stanovanja.« In so šli.

Prišli so v Valdocco, nedaleč od Oratorija. »To je hiša nekega duhovnika,« je dejal eden izmed njih, »ki je zelo dober, rad ima barabe in jih celo brani. To je pravi poštenjak.«

»Da, da,« je kričal neki drug, »to je don Boskova hiša.«

»Jaz pa sem že bil tukaj,« je dodal tretji, »in sem se tukaj tudi že spovedal. Nisem pa videl don Boska, ker je prav tisti dan pridigal v neki vasi zunaj Turina.« Fantje so videli, da se don Bosko vedno bolj bliža hiši, ki je bila predmet njihovega pogovora. »A tako?« so ga vprašali, »vi živite skupaj z don Boskom v isti hiši?«

»Saj to je vendar moja hiša. Sedaj pa povejte, kdo sem jaz.« Ob don Boskovem nasmehu so začeli umevati.

»Ali ste vi don Bosko?« so nekateri vprašali.

»Da,« je rekel dobri duhovnik. »Nič več skrivalnice. Tako je, dragi prijatelji. Jaz sem don Bosko. Jaz sem vaš pravi prijatelj.«

Tedaj so se ti fantje začeli opravičevati in ga prositi, da bi jim odpustil zasmehevanje in sramotenje.

Don Bosko jim je zagotavljal, da ne ve, s čim naj bi ga užalili, in je dodal: »Ker vidim, da ste tako dobri, bi rad, da bi mi obljubili eno samo stvar.« Vsi so

odgovorili, da bodo storili vse, kar jim je naročil. »Prav. Prihodnjo nedeljo naj nobeden izmed vas, ki ste sedaj tukaj, ne manjka pri spovedi pri don Bosku. Videli boste, da boste zadovoljni.«

»Da bi se spovedal?« je dejal eden. »Že šest let se nisem spovedal,« je dodal drugi. »Od prvega obhajila nisem več videl cerkve od znotraj.« »Jaz ne vem, kaj naj povem spovedniku.« »Jaz še nisem bil nikdar pri spovedi.«

»Prav, pridite. Zagotovo vas pričakujem. Vse. Prav?« je končal don Bosko.

»Prav, prav,« so odgovorili fantje in si želeli lahko noč.

Ko je don Bosko fantom to ponudil, je bil prepričan, da so ponudbo vsi sprejeli, bilo pa je istočasno gotovo, da je ne bodo izpolnili. Kljub temu pa se je prihodnjo nedeljo pojavilo šestnajst tistih fantov in se spovedalo. Nekateri so tudi spremenili svoje življenje in so postali dobri don Boskovi prijatelji. Samo štirje niso prišli.

Zopet drugič se je don Bosko znašel na trgu v bližini ene najživahnejših turinskih ulic, kjer je naletel na trumo kakih štiridesetih potepuhov, ki so preklinjali in prav grdo govorili. Ko so zagledali don Boska, so nekateri začeli izziivalno klicati »Glej ga, črnuha, glej ga, črnuha!« in se obrnili k njemu, da bi ga obkrožili. Don Bosko je dejal sam pri sebi: »A tako, radi bi me dobili. Toda jaz sem bolj bister kot vi.« Dal je, da so se mu približali, in jih je takoj ljubeznivo nagovoril. Vprašal jih je po njihovem zdravju, kam so namenjeni in podobno. Govoril pa je tako, kot bi se srečal s prijatelji, ki jih že dolga leta pozna. Tisti neotesanci pa so ga v odgovor zasramovali, se norčevali iz njega in z njihovih obrazov je bral prezir in zaničevanje. Don Bosko je preslišal sramotenje in nadaljeval svoj pogovor; pripovedoval jim je, od kod prihaja in kam gre. Tedaj mu eden tistih nesrečnežev zabrusil v obraz: »Glej to črnuško zvito kačo!« Vsi so se zakrohotali.

»Počasi,« je dejal don Bosko. »Mogoče nobeden izmed vas ne ve, od kod prihaja beseda črnuh, ker je sicer ne bi tako izgovarjali. Ali ti mogoče veš, kaj pomeni črnuh? Poznaš etimologijo, veš, od kod prihaja ta beseda in kaj je prvotno pomenila?« Pobalini so se spogledali.

Don Bosko je nadaljeval: »Če bi hoteli vedeti, kaj pomeni beseda črnuh, bi morali znati latinsko in grško, kajti v grščini ...«

Nesramneži so se tedaj začeli suvati s komolci in stiskaje pesti drug drugemu govorili: »Začni ti, usekaj ga!«

Ko je don Bosko zaslutil, da se stvari zapletajo, in ko nikjer ni videl kakega stražnika, je hotel uporabiti zvijačo: »Pogum, fantje! Predlagam, da nekaj

storimo. Jaz sem zelo rad med mladimi ljudmi. Tukaj pred nami je ta krčma. Vstopimo. Toda pod dvema pogojema. Jaz sem duhovnik in zato ni primerno, da jaz naročam pijačo. To boste storili vi, se razume. Pili bomo najboljše vino, barbero iz Astija. To je prvi pogoj. Drugi pa se glasi: vino bom plačal jaz.«

Spet so se spogledali. Ta duhovnik ni kakor drugi, so govorili drug drugemu. In nato: »Da, da. Pojdimo, pojdimo.«

Vstopili so v kavarno in pili, še več pa klepetali. Nobeden izmed njih ni poznal don Boska. Eden pa je le podvomil in dejal svojim najbližjim: »Ali ni to don Bosko?« »Da. Je. Ni.« In eden je na glas vprašal: »Ste vi don Bosko?«

»Natanko tako. Jaz sem don Bosko. Toda don Bosko vam je plačal pijačo in zato pričakuje od vas majhno uslugo.«

»Prav, don Bosko, povejte, kaj bi radi, obljubljam.«

»Da boste v soboto prišli v Oratorij in se spovedali.«

Spogledali so in prasnili v smeh. »Da bi se mi spovedali? Ali sploh veste, kdo smo? Pravi tiči. In če bi morali povedati vse ...«

»Ali smo ali nismo prijatelji?«

»Prijatelji, da, prijatelji.«

»Torej ...«

»Prav, v soboto bomo vsi prišli,« so odgovorili.

»To ni zadosti,« je dodal don Bosko. »Eden mora biti za to odgovoren. Naj bo odgovoren tale fant.«

»Da, da, sprejemem,« je odvrnil načelnik krdela. Zagotavljam vam, da bomo prišli. Če kdo ne bo prišel, ga bom prijel za vrat in privlekel sem.«

»Za božjo voljo, ne delaj tega, verjamem dani besedi. Na svidenje.«

V soboto in nedeljo so prišli in se veliko bolje spovedali, kot je don Bosko pričakoval. Nekateri so potem redno obiskovali Oratorij in osem jih je don Bosko sprejel v zavod. Res je, da niso dolgo vzdržali na kraju, kjer pravila omejujejo svobodo; nekateri celo samo eno leto. Vendar je vsem uspelo, da so lepo živeli. Potem so šli v svet in postali dobri trgovci in, kar je glavno, ostali so dobri kristjani in zgledni družinski očetje.

Nekega sobotnega večera se je don Bosko vračal v Oratorij in vodil s seboj lepo število tako imenovane pogumne mladine, da bi jo spovedal. Vsi so že klečali v zakristiji, ko je eden izmed njih začel ihteti, drugi pa so prasnili v smeh in se razbežali, tako da je ostal v zakristiji samo tisti, ki se je spovedoval. Don Bosko je mislil, da se ne bodo več vrnili. Zdelo se je, kot da gre za slabo uspelo preizkušnjo. Toda naslednjo nedeljo so bili spet vsi pri don Bosku, pripravljeni, da opravijo svoje dolžnosti. Te fante je bilo treba poučevati, jim pomagati izpra-

ševati vest, spodbuditi jih h kesanju in jim pomagati opraviti pokoro. Vendar je bil trud obilno poplačan.

V mnogih primerih je don Bosko naredil tudi veliko uslugo civilni družbi, saj mu je uspelo razbiti veliko skupin, ki bi se spremenile v tolpe hudodelcev.

Vendar don Bosku ni vedno uspelo, da bi se vse izteklo brez česa nepričakovanega. Večkrat se je znašel sredi skupine hudodelcev, pri katerih je bila vsaka pametna beseda zaman; tudi šale in prijazne besede. Sramotenje, kričanje, poskusi, da bi mu zbili z glave klobuk, so kazali na najhujše. Ne da bi izgubil svojo mirnost, se je don Bosko skušal izkopati iz težkega položaja. Kar se je zrinil naprej fant, ki je spadal v isto mestno četrt kot tisti širokoustneži, pa se je nekaj prej srečal z don Boskom in si pridobil njegovo prijateljstvo. Ta je pred vsemi vtaknil roko v žep, kakor da bi hotel izvleči nož, in zakričal: »Scialop del Boia (krvniki)! Ali ne veste, da je ta duhovnik don Bosko? Če boste zakričali še eno besedo proti njemu, vas bom vse odrl.« In pretnja, izgovorjena s tako odločnostjo, je potišala duhove tistih neotesancev, zlasti še, potem ko so videli, da don Boska brani eden izmed njihovih tovarišev. In don Bosko, ki se je zahvaljeval svojemu rešitelju, je imel prijazno besedo tudi za druge.

Take in podobne so bile težave, ki so jih s svojimi prispevki nakopavali duhovnikom hudobni časopisi. Tisti pa, ki bi morali vse to preprečiti, pa o vsem tem niso hoteli nič vedeti.

37.

POGLAVJE

*Valdežani – Grenki sadovi – Šestnajst soldov in De Sanctisova knjiga
– Znanilec vojne – Prerekanje – Toča kamenja – Dva strela iz pištole –
Gospodar področja – Praznik sv. Alojzija – Oba brata Cavour v procesiji –
Časopis Armonia – Skrivnostni udarci*

S ČASNIKARJI SO TUDI DRUGI NASPROTNIKI pripravljali ostro in brezobzirno vojno proti katolištvu. Z odločbo 19. junija 1848, ki jo je podpisal princ Evgenij di Carignano, so odpravili neenakost valdežanov in Judov. Rečeno je bilo, da »različnost bogočastja ne odpravlja enakosti državljanskih pravic, politične enakosti in dostopa do javnih in vojaških služb«. S tem so v skladu z napačnim načelom svobode vesti dovolili opravljanje javnega bogoslužja in svobodno širjenje njihovih zmot. Z odlokoma 17. februarja in 9. marca so bili Judje oproščeni geta in so v kratkem postali glavni posestniki Piemonta. Tudi valdeški pastori so zapustili Pinerolsko dolino, kamor jih je pregnala modrost savojskih kraljev, in se razširili po celem Piemontu in pozneje po celi Italiji. Četudi so bili v Turinu zelo maloštevilni, so se zaradi podpore sektašev čutili močne, tako da so prešli v drzen napad. Sanjarili so o krivoverski Italiji, da bi tako papežu odtegnili podložnike in bi moral zapustiti svoj sedež. Zato so se deloma sami deloma pa s podporo švicarskih, nemških in angleških protestantov, ki so jih pošiljali med nas, z vsemi silami vrgli na širjenje svojih pogubnih zmot. Da bi lažje uspeli v svojih namenih, so širili knjige, ustanavljali šole, prirejali konference, gradili kapele in cerkve, in kakor da bi bili katoličani navadni pogani in molivci egipčevske čebule, so storili vse, kar je bilo v njihovi moči, da bi jih spreobrnili k odpadniškim radostim, ki so jih predstavljali Peter Valdo, Luter in Kalvin.

Med prvimi, ki so okusili grenke sadove osvoboditve, sta bila don Bosko in oratorij sv. Alojzija Gonzage, kajti valdežani, ki so preplavili Turin, so ustanovili

svojo postojanko v Viale dei platani (Drevored platan), nedaleč od omenjenega oratorija. Tam so v hiši, ki so jo kupili za svoje namene, začeli predavanja, v katerih je pod pretvezo, da razlagajo Sveto pismo, sedaj en sedaj drug pastor rohnel proti papežu, škofom, duhovnikom, celibatu, spovedi, sveti maši, vicam, češčenju svetnikov, zlasti pa proti presveti Devici Mariji, ki so jo prikazovali kot kakršno koli žensko in so napadali zlasti njena najdragocenejša bisera, njeno devištvo in Božje materinstvo.

Sektaši so si od teh novosti obetali veliko navdušenje, pričakovali so, da bodo k poslušanju pritegnili pametne ljudi. Toda kmalu so uvideli, da so se ušteli. Le malo Turinčanov je bilo pripravljenih zapustiti svojo vero in se udeleževati Sata-novih sestankov. Med njihovimi poslušalci je bilo nekaj desetlin delomrznežev ter nevednih in pokvarjenih mladostnikov, ki od katoliškega niso imeli nič drugega kot samo krstno zakramentalno znamenje, ki si ga niso mogli izbrisati iz duše. Med drugimi je bil tudi neki propadli čevljar, po imenu Pugno, ki se je naveličal vleči osmoljeno dreto in postal eden najbolj divjih pridigarjev. Večkrat je prišel k don Bosku in z njim razpravljal. In če bi don Bosko ne imel toliko sočutja s tisto izgubljeno dušo, bi moral prasniti v smeh in se zadušiti od krohota ob neumnosti, kakršne je kvasil ubogi čevljarček, ki je kar nenadoma postal teolog in apostol.

Ko so protestanti uvideli, da pri odraslih ne bodo imeli uspeha, so spremenili svoj način dela, ki je imel na žalost veliko večje posledice in še danes zavaja veliko duš na pot pogubljenja. Začeli so žvenketati s cekini in so vrgli svoje mreže med mladino. V ta namen so izbrali nekaj svojih najsposobnejših ljudi in jih poslali kakor volkove med ovce. In ker je tisti čas hodilo v oratorij približno 500 bolj ali manj odraslih fantov, so ga vzeli na piko, kot da bi bil to ovčjak brez ograje. Neke nedelje so se nekateri postavili na pot, ki vodi v oratorij, drugi pa so se postavili na mesto, kjer so se dečki igrali, in so bodisi z lepimi obljubami bodisi z neslanimi dovtipi skušali pritegniti oratorijance. »Kaj hodite tja? Pridite z nami in zabavali se boste, kolikor vam bo ljubo in drago. Slišali boste zabavne reči in na koncu boste dobili v dar še dve mutti¹² in lepo knjigo.«

Kdor pozna lahkoživost mladine in pregovor *l'argent fait tout* (denar doseže vse), se ne bo čudil, da se je precej fantov dalo pregovoriti tistim obljubam. »Pojdimo,« je rekel eden; »pojdemo,« je ponovil drugi. »Šestnajst soldov je lep denar,« je dodal tretji. Tako se je prvikrat kakih petdeset fantov dalo odpeljati v krivoversko hišo. Po končani pridigi je vsak fant dobil osemdeset centimov in povrhu še knjigo zloglasnega odpadnika De Sanctisa proti spovedi.

¹² Mutta je bil kovanec iz bakra in srebra in je v sardinskih državah veljal 40 centov.

Ko so dobili dogovorjeno plačo, so fante ponovno povabili na sestanek. Nekateri izmed njih se sploh niso zavedeli pasti, ki so jim jo nastavili, in so še isti popoldan, čeprav malo pozneje, šli v oratorij in pripovedovali o vsem, kar se je zgodilo. Tedaj se je modri ravnatelj teolog Carpano zavedel, da prežijo volkovi na jagnjeta, ki mu jih je zaupal don Bosko, in se je vnel od svete gorečnosti, da bi preprečil pokol. Pri priči je zbral vse knjige, ki jih je mogel dobiti. Potem se je spomnil evangeljske prilike o dobrem pastirju, najemniku in volku in dečkom tako jasno opisal namene krivovercev in jim vzbudil tak odpor do njihovih zborovanj, da so mu vsi obljubili, da ne bodo šli tja niti za vse zlato sveta.

Toda znamenje za boj je bilo dano. Začele so se bitke, ki so don Bosku, teologu Borelu in teologu Carpanu prinesle težke ure in dneve. In seveda tudi fantom.

Naslednjo nedeljo so plačanci valdežanov zopet skušali pregovoriti fante in jih odvrniti od oratorija. Toda tokrat jim to ni tako zlahka uspelo, kajti večji fantje, ki so jih predstojniki za to poslali tja, so pazili nanje, jim sledili, in ko so videli, kako so se bližali oratorijancem, so jih opozarjali: »Ne dajte se prevarati; ti vas hočejo peljati k barbettom¹³, sovražnikom naše vere. Pojdite v oratorij.« Ko so ti videli, da so jih odkrili, so začeli sramotiti in psovati. »Norci! Kaj pa dobite od črnuhov? Ali ni bolje, da greste z nami in zaslužite osem soldov?« »Kakšni pridigarji pa ste vi,« so odgovarjali naši. »Ker nimate poslušalcev, jih hočete kupiti za denar. Boljše bi bilo, da bi si za ta denar kupili krompir.« Učenci Petra Valda, ki so se čutili premagane, bi radi uporabili silo, toda ko so videli, da jih je premalo in bi jih tako prej dobili kot dali, so se umaknili in zapretili: »Se bomo videli drugič!«

Iz tega napadalnega razpoloženja je bilo sklepati, da bodo stvari prihodnjič potekale bolj trdo. Zato so, da bi preprečili nevarnost in neprijetnosti, fantom svetovali, da naj v prihodnje, ko bodo videli, da se bližajo tisti nesrečneži, obrnejo hrbet in brez odgovora gredo na dvorišče oratorija.

Prišla je naslednja nedelja. Napovedi so se uresničile. Ob določeni uri popoldne se je na bližnji poljani nasproti oratorija zbralo kakih trideset do štirideset fantalinov šestnajstih soldov. Ob pogledu na to skupino so se dečki, pokorni danim navodilom, kakor ovce zatekli v svoj ovčjak. Toda tisti brezumneži so začeli s takim besom obmetavati oratorij s kamenjem, kot da bi obstreljevali kako trdnjavo. Kamenje je padalo na streho, vrata, okna in med dečke, ki so bili do smrti prestrašeni in so nekateri že imeli krvave glave. Bil je pravi pekel. Tako

¹³ Barbetti – bradači so valdeški pastirji, ki so nekoč nosili dolge brade.

nasilno izzivanje je starejše fante tako razkačilo, da so ne glede na nevarnost in vsi iz sebe drli iz oratorija in s kamenjem, ki ga je bilo tam v izobilju, s tako silo navalili na svoje nasprotnike, da so jih v trenutku prepodili na drugo stran drevoreda.

In to ni bilo edinkrat, da se je pripetilo kaj tako žalostnega. Več mesecev se je skoraj vsak praznik ponavljalo isto, kljub prizadevanju don Boska in njegovih sodelavcev, kot si lahko sami predstavljamo. Ker krivoverci in njihovi privrženci niso mogli ujeti dečkov v svoje mreže, so jih skušali vsaj ustrahovati, da ne bi hodili v oratorij. Zato so jih, ko so se posamično odpravljali v oratorij, obmetavali s kamenjem. Dostikrat so počakali, da so bili vsi zbrani v kapeli, in takrat se je usula toča kamenja na vrata in okna; manjši otroci so začeli jokati, ravnatelja pa so prisilili, da je prekinil pobožne vaje.

Ko sta se nekega dne teolog Borel in teolog Carpano v zakristiji pripravljala, da bi dala blagoslov, se je ob oknu, ki je bilo obrnjeno na javno cesto, pojavil najet morilec in proti njima sprožil dva strela. Bog, ki bedi nad svojimi služabniki, ni dopustil umora. Dve krogli sta sicer oplazili obraza obeh duhovnikov, končali pa sta v nasprotni steni. Lahko si predstavljamo preplah, ki je nastal v kapeli, pa tudi radost, ki je zavladala zaradi neuspelega napada. Vse to so doživeli naši nekdanji tovariši Cigliuti, Gravano in Buzzetti.

Bilo je jasno, da se sovražniki ne šaliyo. Na vsak način so hoteli doseči, da bi zaprli oratorij. Toda čast Bogu in Mariji Brezmadežni! Don Bosko in njegovi sodelavci so bili toliko vztrajni in močni, da so se zoperstavili vsem tem poizkusom in so končno ostali zmagovalci na bojišču.

Tako dečki iz oratorija sv. Alojzija Gonzage ob nedeljah še vedno prihajajo v oratorij, so navzoči pri sv. maši in izpričujejo svojo vero z veroizpovedjo iz Preskrbljenega mladeniča: »Verujem trdno vse resnice, ki si jih ti, moj Bog, razodel sveti Cerkvi, ker si nezmotljivo resničen. Daj mi milost, da bom živel in umrl kot dober kristjan v naročju svete matere Cerkve.«

Medtem ko je bil oratorij pri Porta Nuovi izpostavljen taki preizkušnji, je Oratorij sv. Frančiška Saleškega, potem ko je vredno proslavil praznik sv. Janeza Krstnika, izredno slovesno obhajal praznik sv. Alojzija. Zdi se, da so to terjali tisti časi.

Fante so na vse mogoče načine vabili, da bi se udeleževali praznovanj ali bolje rečeno javnih demonstracij. In medtem ko je svet razkazoval svoj blišč, se je zdelo pametno in neogibno potrebno, da so mu zoperstavili veličino cerkvenih slovesnosti z namenom, da bi bolj učinkovito pridobivali za Cerkev razum in srca vernikov, zlasti še neizkušene mladine.

Praznik so naznanili že veliko prej. Nanj so se pripravljali s šestimi nedeljami v čast sv. Alojziju Gonzagi. Vadili so izbrani pevski in glasbeni program. Razposlali so vabila dobrotnikom Oratorija ter njihovim znancem in prijateljem. Na večer pred praznikom in na praznik zjutraj so streli iz možnarjev naznanili bližnjim in daljnim prebivalcem začetek praznika. Don Bosko, teolog Borel in precej drugih duhovnikov je imelo čez glavo dela s spovedovanjem, obenem pa tudi zadoščenje zaradi prejema svetih zakramentov. Popoldne se je v Oratoriju zbralo toliko mladine, da jih je le del mogel v kapelo.

Zlasti procesija je bila dogodek, ki ga je treba posebej omeniti. Bilo je nadvse ganljivo videti dva dečka iz najplemenitejših družin, kako sta držala čopke na praporu, ki ga je nosil ubog obrtniški vajenček.

Cottolengova ulica je zelo dolga in prav po njej se je vila procesija. Prvi dečki iz obeh vrst so bili že na sredini, ko je kip s svetnikom komaj zapuščal dvorišče. Kljub toliki gneči je vse potekalo v redu in miru. Narodna garda je bila navzoča bolj za poudarek slovesnosti kot za to, da bi delala red. Godba je igrala izmenoma s pevskim zborom dečkov.

Ob tej priliki je prišla do izraza posebna okoliščina. Ob strani kipa sta hodila dva ugledna gospoda, katerih imeni sta bili kmalu poznani po vsej Evropi. V eni roki sta nosila prižgano svečo, v drugi pa Preskrbljenega mladeniča in sta z duhovščino prepevala himno *Infensus hostis gloriae* (Zlobni sovražnik slave) v čast sv. Alojziju. In kdo sta bila ta dva gospoda? Nihče drug kot markiz Gustav in grof Kamilo Cavour. Markiz se je želel vpisati med člane Družbe sv. Alojzija in je pokleknil med dečke, da je ob oltarju glasno prebral obrazec za sprejem.

Ko sta ta dva brata videla, kako je don Bosko spretno in nepopustljivo zmožgel premagati vse težave in nadaljevati svoje delo, da je iz vseh strani Turina zbiral nevarnostim izpostavljene in brez prave strehe nad glavo zapuščene fante, sta ga začela globoko občudovati. Pogosto sta prihajala k njemu na obisk in ga spodbujala v težki nalogi. Poleg tega pa v Oratoriju niso obhajali nobenega pomembnega dogodka, ne da bi bila navzoča. Tako prvi kakor drugi se je veselil, ko je videl pred seboj tako trumo fantov, ki so se zabavali, hodili v šolo, bili ljubeznivo nadzorovani in vedno prijazno sprejeti ter tako odvrnjeni od pogubne poti, ki vodi v sramoto in ječo. Ob pogledu na vse to dogajanje je grof Kamilo večkrat vzkliknil: »Kako lepa in koristna je ta ustanova! Bilo bi želeli, da bi vsako mesto imelo vsaj eno tako zavetišče. Tako bi bilo veliko fantov obvarovanih pred ječo in vlada ne bi izdala toliko denarja za brezdelneže v ječah, temveč bi namesto teh imela celo vrsto pokornih državljanov, ki bi si kot delavci ali obrtniki pošteno služili vsakdanji kruh in bili koristni vsej družbi.«

Mogoče se bo komu zdelo čudno, da sta oba Cavourja tako pogosto obiskovala Oratorij in izražala take sodbe. Treba je povedati, da so ju vzgajali dobri krščanski starši in da sta se v tistem času ponašala s tem, da sta bila verna katoličana. Posebno Gustava so ljudje videli, kako je globoko pobožen v raznih turinskih cerkvah prejemal sv. obhajilo. Celo Kamila, ki ga v Piemontu niso poznali, ker je dolgo let živel na Angleškem, so 1850 videli v cerkvi Marijinega oznanjenja prejeti sv. obhajilo iz rok teologa Fantinija, poznejšega škofa v Fossanu.

Na začetku italijanske vstaje je bil konservativno usmerjen, in čeprav prepojen z regalističnimi zmotami, nihče ne bi mogel v njem sumiti nasprotnika papeža in Cerkve.

Medtem so leta 1848 v Turinu ustanovili katoliško časopisje. Nenaden nastop in hiter razvoj sektaškega časopisja in liberalnih spisov sta dala čutiti potrebo dobrih, da bi imeli časopis, ki bi branil vero in njene pravice. In ko je mons. Alojzij Moreno, škof v Ivreji, v Piemontu razmišljal o načinu in sredstvih katoliškega časopisa in poklical k posvetu tudi don Boska, je nekaj duhovnikov in laikov iz Genove predložilo načrt za časopis, ki naj bi se imenoval *Armonia* (Harmonija). Toda zaradi velikih težav se je začetek tiskanja zavlekel. Ko pa so zvedeli o načrtih mons. Morena, so mu ponudili časopis z omenjenim imenom in mu dali na voljo gotovino, ki so jo zbrali v ta namen. Ta je privolil, in ko so dobili papežev blagoslov, je pod vodstvom teologa Viljema Audisia, predsednika Akademije v Supergi, ter markizov Birago di Vische in Gustava Cavourja, ki je bil več let eden najbolj delavnih sotrudnikov, 4. julija 1848 izšla prva številka *Armonie*. Ta časopis je bil v Piemontu prvi, pogumen in poučen branilec Cerkve, papeža, katoliške duhovščine, cerkvene posesti in krščanskega zakona ter bil dosleden nasprotnik sektašev in liberalcev.

Potem ko se je don Bosku izpolnila želja po katoliškem časopisu, ki ga je on s tako vnemo podpiral in se zavzemal za skorajšnje izdajanje do take mere, da si je nakopal hudo karanje nekega mogočnega liberalca, kar nam je poznano iz zanesljivih virov, se je z don Cafassom odpravil na duhovne vaje k sv. Ignaciju, da bi se na tistem tihem kraju pripravil na nove boje. Medtem ko je bil v tistih samotnih hribih, se je pripetilo nekaj, o čemer nam je don Borel večkrat pripovedoval. Don Bosko je pisal dragemu teologu, kako sta fanta Costa in Baretta prejšnjo nedeljo vstopila skozi glavna vrata v kapelico in potem skozi zakristijska vrata spet odšla ven. Namesto da bi ostala v cerkvi pri maši, sta se šla kopat v Doro. Ko sta bila v vodi, sta začutila močne udarce nevidne roke. Kakor hitro je don Borel dobil don Boskov listek, je vprašal oba fanta in ta sta mu povedala, da je vse tako, kakor je povedal don Bosko.

38.

POGLAVJE

Fantje se udeležujejo političnih pohodov – Seme razdora – Neprijetna dogodivščina – Zavrnjeno povabilo – Ponovna zapustitev – Druge duhovne vaje – Izgubil sem svoje grehe – Obrat v piemontski vojni sreči

DOGODKI LETA 1848 IN 1849 SO DON BOSKA ZELO PRIZADELI. Duhovščina je bila razdvojena, da, celo v medsebojnem boju zaradi liberalnih političnih idej in zaradi tako imenovanih nazadnjakov. Sektaši so ljudstvo naščuvali proti duhovnikom in jih prikazali kot nazadnjaške in sovražno razpoložene do narodne neodvisnosti. Določene dobronamerne in ugledne osebe so nasprotovale don Bosku zaradi vedno novih ustanov in zaradi, tako so govorili, onečassčenega duhovniškega dostojanstva, ki je prihajalo od dejstva, da se je valdoški duhovnik »pajdašil z najbolj zloglasnimi mestnimi pobalini«. Njegov najodločnejši zagovornik mons. Fransoni je bil v Švici. Sredi že tako težkih skrbi se je na Oratorij zgrnila še veliko težja preizkušnja, veliko nevarnejša kot dosedanje.

Hudič dobro ve, da kraljestvo, družba ali družina v medsebojnem sporu ne more dolgo obstajati in se kmalu razsuje. Zato se je, potem ko se je zaman trudil, da bi s hudobijo zaslepljencev, z obrekovanjem in ustrahovanjem nasprotnikov razbil don Boskovo ustanovo, zatekel k zadnjemu sredstvu, k razprtijam. Seme sporov je bilo z majhnim uspehom vsejano že nekaj let prej. Toda sedaj je začelo kliti in se razvijati med najtesnejšimi sodelavci in pomočniki našega don Boska, ki so prihajali iz mesta poučevat v šolo, katehizirat fante in jih asistirati med odmori. Nekateri izmed njih so se dali premagati liberalnim idejam in ustavi in se prepustili splošnemu toku javnega mnjenja. Navduševali so se za določene gospode, ki so se zavzemali za to, da bi duhovniki slekli svojo duhovniško obleko. Pisali so v časopisju in spodbujali v zasebnih pismih, naj bi duhovniki nehali nositi trikotni klobuk in kratke hlače. Pobuda je začela poganjati

korenine: v mestih si lahko videl duhovnike brez kolarja, z okroglim klobukom ali cilindrom na glavi in z dolgimi hlačami. Liberalci so podpirali to spremembo tako, da so spodbujali pobaline, da so na cestah duhovnike, oblečene po starem, zasramovali in se iz njih norčevali. Nekega dne se je eden izmed teh duhovnikov, prepričan, da bi zadeva močno napredovala, če bi se je oprijel tudi don Bosko, prišel k njemu na pogovor. Želel ga je pridobiti za reformo duhovniške obleke. Don Bosko ga je ljubeznivo sprejel, se ob njegovi ponudbi veselo zasmeljal in vprašal:

»Ste o tem že govorili z don Cafassom?«

»Ne še.«

»No, prav. Potem začnite nagovarjati, da bodo nosili dolge hlače in cilinder kanonik Anglesio, don Cafasso in teolog Borel. Ko bomo videli te tri vzore duhovnikov, ki jih jaz zelo spoštujem, da se bodo oblačili po novem, je mogoče, da jih bom posnemal tudi jaz.«

Škofje niso dolgo čakali z obsodbo takih novosti. Toda ljudje, ki jim je bila taka odredba cerkvene discipline zoprna, niso mogli biti graditelji reda v oratorijih. Ob podpori nekaterih laikov so terjali, da naj vsi dečki skupinsko začnejo sodelovati pri javnih prireditvah in praznovanjih tudi v krajih, kjer se določeni »živel« kaj lahko spremenijo v »dol z njim«. Drugi so razgrevali njihove glave s tem, da so v njihovi navzočnosti govorili o najbolj kočljivih verskih in političnih vprašanjih. Don Bosko ni nehal priporočati, da je politika, ki jo je treba učiti v Oratoriju, v pouku, kako se je mogoče izogibati hudega in delati dobro; kako naj dečki postanejo dobri kristjani in ubogljivi sinovi v družinah z namenom, da bodo vsi skupaj nekoč poštteni državljani. Zato je vse svoje sodelavce rotil, da ne bi dečkom polnili glave z idejami, ki jih še ne razumejo in bi jih mogle samo odvrčati od njihovih obveznosti in raztresati pri izpolnjevanju njihovih dolžnosti.

Toda njegovih pametnih nasvetov niso hoteli poslušati in so še naprej širili nove nauke. Sedaj je bil don Bosko prisiljen s prižnice popravljati in izboljševati povedano. Četudi je to storil silno previdno, se je vendar vedno bolj očitno kazala razlika v njegovem mišljenju in mišljenju njegovih sodelavcev, kar je vodilo k nasprotovanju, smešenju in omalovaževanju. Iz radovednosti porojeno vzburjenje se je širilo tudi med fanti. Ti niso več prihajali k pobožnim vajam, temveč so se udeleževali z drugimi ljudmi slovesnosti, razveseljevanja in praznovanja. Zlasti so naredile nanje vtis skupine dečkov, ki so nosili italijansko krojene obleke, to je tunike in hlače iz črnega žameta, klobučke s perjanico, izpod katerih so na ramena padali dolgi lasje. Za pasom so nosili bodalo, na prsih so imeli

majhen grb, ki je predstavljal Italijo in je bil obešen na pozlačeni verižici. Ko so se naslednje nedelje vrnili v Oratorij, so bolj lahkomišelnosti tovariše pregovorili, da so šli z njimi v mesto. Zaradi raztresenosti je občutno padlo zakramentalno življenje in don Bosko je moral potrpeti z mnogimi stvarmi, da ni vsega še bolj zapletel. Vendar je njegova navzočnost tako odločilno vplivala na fante, da so stvari vseeno tekale naprej.

Medtem so nepremišljena vojna poročila, ki so jih izmišljali neodgovorni časnikarji, slavila namišljene zmage Italijanov in obljubljala še sijajnejša poročila in v Turinu so se spet vrstili zmagoslavni pohodi. V resnici pa se obe vojski že dva meseca sploh nista premaknili, ker je Anglija skušala posredovati v sporu. Šele 13. julija se je Karel Albert končno odločil za obkolitev v Mantovi. Osemnajstega so Piemontčani pri Governolu napadli veliko skupino Avstrijcev in jo premagali. Ti dogodki so zelo spodbudili navdušenje in vzkliki radosti, ki so se jim pridružili tudi protikrščanski pozivi, so kipeli visoko pod nebo. Na isti dan je subalpinski parlament odobril zakon o ukinitvi Družbe Jezusove in Družbe gospa presvetega Srca in razglasil, da so njune premičnine in nepremičnine postale last države. Vsi poslanci, tudi cerkveni možje v parlamentu, so glasovali za ukinitve.

Don Bosku sta se predstavila dva teologa iz oratorija sv. Alojzija in od njega odločno zahtevala, da smeta z njegovim dovoljenjem voditi po turinskih ulicah na politične prireditve dečke iz oratorija, ki bi nosili na prsih tribarvno kokardo, v rokah pa italijansko zastavo. Tedaj je don Bosko stopil iz svojega molka in ni samo odpovedal dovoljenja, temveč celo prepovedal, da bi bili njegovi fantje udeleženi pri takih dejanjih. Tedaj sta se omenjena teologa in nekaj klerikov, ki jih je zmešala Gazzetta del Popolo, postavila odločno proti don Bosku in razglasila, da se bodo dečki udeležili nastopov, pa naj se zgodi, kar koli hoče. Treba je bilo potrpeti z njimi. V ljudeh je vrelo blazno navdušenje za neodvisno Italijo in vsi so bili prežeti od zanaša za vojno. Kdor ni sam doživel tistih časov, bo le težko doumel, kaj vse se je dogajalo. Omenjena teologa sta vztrajala pri svoji grožnji in naslednjo nedeljo dopoldne popeljala na narodni praznik dečke iz oratorija Porta Nuova. Don Bosko se ni obotavljal. Prepustil je Oratorij v Valdoccu don Borelu, ki je na njegov poziv prihitel iz zavetišča, in se popoldne odpravil v Porta Nuovo. Ko se je srečal z ravnateljem, mu je povedal, da je odločno pokazal, da noče, da bi se kdorkoli iz oratorija vpletal v politične zadeve. Povedal mu je, da mora celotno dogajanje voditi samo en ravnatelj in da ga morajo vsi ubogati. Ker se vse to ni izpolnilo, ne potrebuje več pomoči od ljudi, ki se niso pokoravali pravilniku in so se pregrešili proti slogi. Duhovnik, ki naj bi

imel popoldne katekizem za fante, je bil čisto iz sebe zaradi povedanega in tisti trenutek ni vedel, kaj bi odgovoril. Don Bosko je dejal: »Danes popoldne bom jaz pridigal.« Stopil je na prižnico in govoril o večnih resnicah in pri tem niti z besedico ni omenil tega, kar se je zgodilo dopoldne. Po blagoslovu ga je teolog vprašal, kdo bo imel pridigo prihodnjo nedeljo, in don Bosko je odvrnil: »Jaz jo bom imel.« Don Boskove sodelavce je njegov nastop zelo razjezil in so zato sklenili, da se bodo maščevali.

Naslednjo nedeljo je eden izmed najbolj zvestih in zanesljivih fantov ob dveh popoldne sedel v kotu na dvorišču v Valdoccu in bral Armonio. Tedaj je vstopilo v Oratorij nekaj tistih s tribarvno kokardo na prsih in eden izmed njih je nosil v roki italijansko zastavo. Ta zadnji, sicer znan po gorečnosti in dobri izobrazbi, se je približal tistemu, ki je bral Armonio, in začel kričati: »Sramota, treba je opraviti s to zaostalostjo!« Iztrgal mu je katoliški časopis iz rok, ga strgal na koščke, vrgel na tla, pohodil ter pljuval nanj, da ni nič več ostalo od vsega. Ko se je tako razbesnel in si malo ohladil jezo, je pristopil k don Bosku, ki je stal nedaleč od tam pri studencu, obdan z dečki. Povabil ga je, da bi si tudi on okrasil prsi s kokardo. Iz žepa je potegnil drug časopis, imenovan Opinione (Mnenje). »Da, to je časopis, kot se spodobi,« je rekel. »Tega in ne drugih bi morali brati vsi pošteni državljani. Ni več časa za prazno govorjenje zaostalih in nestrpnežev. Treba je iti na delo.« Pri takem početju in pri teh besedah je bilo don Bosku silno nerodno, in ker ni hotel še večjega pohujšanja med fanti, ga je prosil, da bi se o tem na samem pogovorila. »Nikakor ne,« je povzel oni, »sedaj ni več zasebnega in tajnega, z vsem je treba priti na dan.«

V tistem trenutku je zvonec poklical dečke v cerkev in don Bosko je upal, da se bodo duhovi ob stopnicah oltarja pomirili. Toda na nesrečo se niso. Duhovnik, ki so ga pred časom povabili, da bi imel tisti popoldan nagovor, se je povzpел na nizko prižnico in imel nesrečen, pohujšljiv nagovor, v katerem dečki niso slišali drugega kot osvoboditev, neodvisnost, svoboda. Nekateri so koprneli od jeze, drugi so se smejali in tretji so v rimi na svoboda svoboda v piemontskem narečju ponavljali torotela torota. Tisti, ki je pri vsem največ trpel, je bil don Bosko, ki je v svojem srcu bridko jokal. Ko so bili v zakristiji, je ponavljal: »Kaj takega pa zares nisem pričakoval. Hudič mi jo je lepo zagodel. O, moj Bog, razprši bogokletne nasvete in stori, da se moji dečki ne bodo pohujšali.« Ko so se pobožne vaje končale, je don Bosko želel poklicati k sebi ubogega nesrečneža in mu na lep način povedati, da je ravnal napak. Vendar ni imel časa, ker je ta takoj, ko je stopil iz kapele, poklical k sebi svoje tovariše in fante ter jih povabil, da bi šli z njim. Začel je na vso grlo peti neko ljudsko koračnico in s kakšnimi

stotimi zapustil Oratorij, medtem ko je divje mahal z zastavo. Uporna skupina je korakala proti Kapucinskemu hribu in se tam utaborila. Tam so predložili in sprejeli sklep, da ne bodo več hodili v Oratorij, če jih ne bodo povabili in slovesno sprejeli, to je z zastavami v rokah, z grbi, obešenimi okoli vratu, in s tribarvnimi kokardami na prsih. Čeprav je don Boska tako početje silno zbolelo, ni izgubil poguma in ni popustil niti za trohico v svojih zahtevah. Prepričan, da je treba zagovarjati prava načela, je bil pripravljen iti do skrajnosti, in če je bilo treba, zavračati nazore, ki bi lahko imeli slabe posledice. Z druge strani pa je tudi uvidel, da se niti za trenutek ni mogel pogovarjati s svojimi sodelavci. Zato je v teku tedna vsem tistim, ki so pri katekizmu razpravljali o politiki, poslal dopis, v katerem se je zelo umerjeno najprej zahvalil za vse, kar so storili za Oratorij v preteklosti, in jim sporočal, da od sedaj naprej ne računa več na njihovo pomoč; zato jih prosi, da celo prepoveduje jim, da bi v prihodnje kdaj stopili v Oratorij.

Užaljeni zaradi te nepričakovane odpovedi, so se dogovorili, da bodo storili, kar je v njihovi moči, da odvrnejo fante od don Boska. Obiskovali so jih na njihovih stanovanjih in v delavnicah, čakali so jih na poteh, ki so vodile k obema oratorijema, in uspelo jim je, da so don Bosku odtujili vse večje fante. Duhovniki in kleriki, ki so prej pridno pomagali pri katehezi, so, nekateri tudi upravičeno, odpovedali svoje sodelovanje. Poleg tega je bilo nemalo katehistov in učiteljev poklicanih pod orožje in so tedaj bili na bojiščih. Katehiste pa, ki so ostali, so pa tisti, ki so bili ogorčeni, prisilili k odhodu. Tiste redke, ki so še prihajali učiti katekizem, pa so odvrčali človeški oziri ali pa kakšna potreba po pomoči. Semenišče in cerkveni konvikt je zasedlo vojaštvo in zato od tod ni mogel dobivati izredne pomoči kot prej. Oratorij v Valdoccu je bil skoraj popolnoma prazen in namesto petsto in več dečkov, ki so nekoč ob prazničnih dneh napolnjevali dvorišče in kapelo, jih je sedaj prihajalo le borih trideset ali štirideset. Vendar se je to število hitro večalo in v kratkem skoraj še bolj kot nekoč napolnilo Oratorij. Toda ti novi obiskovalci so bili vsi zelo mladi.

Zaradi tega razkola in odhoda se je don Bosko zopet znašel skoraj čisto sam in nosil vso težo dela v Oratoriju. Dopoldne na praznične dni je bil vse do kosila v cerkvi, šoli in na odmoru edini duhovnik. Eden ali dva druga duhovnika pa zaradi obveznosti pastoralnega dela drugod nista mogla pomagati in sta le za kak hip prišla v Oratorij.

Preostali del dneva je sam asistiral, sprejemal fante, jih vodil v kapelo in učil katekizem. Začenjal in pel je večernice kar brez koretlja, ker je moral med petjem odhajati s kora, da je skrbel za red in lepo obnašanje. Potem je stopil na

prižnico, pa tudi tja brez koretlja, ker je včasih moral stopiti dol in narediti red v kakem razredu ali preprečiti klepet tako, da je koga dal v drug prostor ali pa odvedel iz cerkve nepopoljšljivega nemirneža. Zatem se je vračal na prižnico, nadaljeval svojo razlago in podelil še blagoslov. Na koncu cerkvene pobožnosti se je zadrževal z dečki vse do temne noči in jih spremljal do prvih mestnih hiš, da jih ne bi kdo nadlegoval na samotnih valdoških poljanah.

Čeprav se je don Bosko čutil tako zapuščenega in skoraj izčrpanega zaradi tolikih naporov, mu nikdar ni manjkala velika podpora teologa Borela. Ta človek je bil nastavljen v zavetišču in je istočasno opravljal službo v državnih ječah in v vrsti drugih mestnih ustanov. Bil je majhne postave, pa velik po duhu. Vedno je našel čas, da je poleg vsega prihajal pomagat v Oratorij. Neredko si je kradel ure spanju, da je mogel spovedovati. Drugič je odrekal telesu potreben počitek, da je pridigal na praznične predvečere in tako svojemu prijatelju odvzel vsaj to breme. Naj bo večna slava temu edinstvenemu duhovniku!

Don Bosku je bilo veliko do tega, da bi imel na voljo določeno število fantov, močno utrjenih v kreposti, da bi mogli biti sol in luč za druge fante. Prizadeval si je najti način, kako bi jih vzgojil. V ta namen se je tudi to leto odločil za duhovne vaje, ker je jasno videl, kako bogate sadove so mu prinesle lanskoletne. Govoril je o tem s tistimi, ki so se mu zdeli najbolj pripravi. Po njegovem nasvetu so si pri svojih starših in delodajalcih izprosili en prost teden in tako ustvarili majhno skupinico. Ko je pripravil vse potrebno in se dogovoril s pridigarjema Jožefom Gliemonejem, kanonikom iz Rivolija, za premišljevanja in teologom Borelom za inštrukcije, so proti večeru neke julijske nedelje začeli svete duhovne vaje, ki so se končale naslednjo nedeljo zjutraj z obhajilom in spomini za vztrajnost. Fantje, ki so opravljali duhovne vaje, so ostajali cel dan v Oratoriju, poslušali dopoldne in popoldne premišljevanja in nauke, jedli z don Boskom, in ker ni bilo zadosti postelj, hodili tisti, ki so mogli, spat domov. Od don Boska izbrana pridigarja sta bila kot nalašč izredno primerna za postavljeni cilj: resnice, nauki, načela, zgledi in spodbudni dogodki ne bi mogli biti bolje prikazani in prilagojeni sposobnostim poslušalcev ter pritegniti pozornost mladih. Z Božjo pomočjo je več fantov temeljito spremenilo življenje in se začelo nadvse zgledno obnašati, kar je bilo v korist celemu Oratoriju. Nekateri izmed njih so vstopili v duhovniški in redovniški stan, drugi pa so ostali v svetu in bili vedno zgledni kristjani.

Tu se spominjamo šaljivega dogodka, ki se je pripetil prav ob tej priložnosti. Eden izmed fantov je želel opraviti svojo spoved čim bolj temeljito in si je zato napisal vse svoje grehe. Bodisi zaradi tanke vesti ali pa tudi zaradi resnič-

nega stanja je napolnil z njimi majhen zvezek, da bi se jih naučil na pamet ali jih prebral spovedniku. Toda zgodilo se je, da je izgubil zapis svojih neslavnih dejanj. Tedaj se ga je polastila huda potrtoost in napadel ga je silen jok. Na srečo je zvežček našel don Bosko, drugi ga niso opazili.

Ko so ga tovariši videli tako objokanega in ga brez uspeha vpraševali po vzroku, so ga pripeljali k don Bosku.

»Kaj ti je, dragi moj Jakec?« ga je vprašal. »Te kaj boli? Je kaj narobe? Si jih kje dobil?« Nežno ga je božal, da bi utešil njegovo žalost.

Deček se je zbral, si obrisal solze in po kratkem molku odgovoril:

»Izgubil sem svoje grehe.«

Pri teh besedah so tovariši prasnili v smeh in don Bosko, ki je takoj vedel, za kaj gre, je šaljivo pripomnil:

»O ti presrečni človek, ki si izgubil grehe, in še bolj srečen, če jih nikdar več ne najdeš! Kajti brez grehov boš gotovo šel v nebesa.«

Fant pa, ki je menil, da ga niso razumeli, je dodal:

»Izgubil sem zvezek, v katerega sem jih zapisal.«

Tedaj je don Bosko potegnil iz žepa veliko skrivnost: »Bodi miren,« mu je rekel, »dragi moj, tvoji grehi so prišli v dobre roke. Tu jih imaš.«

Revčku se je razjasnil obraz in smeje se je dodal:

»Če bi vedel, da ste jih našli vi, bi se veselo smejal, ne pa jokal. Danes zvečer bi pri spovedi rekel: ›Oče, obtožujem se vseh grehov, ki ste jih našli in jih imate v žepu.‹»

Lepe in zbrane sestanke so imeli v malem koru. Fantov je bilo trinajst: Feliks Reviglio, Jožef Buzzetti, Karel Gastini, Hiacint Arnaud, Sansoldo, Nikolaj Galesio, Janez Costantino, Jakob Cerruti, Janez Gravano, Dominik Borgialli. Don Bosko jih je asistiral in ni izpustil niti ene pridige. Mir in tišina teh duhovnih vaj sta bili pravo nasprotje silnega razburjenja, ki je vladalo prav tiste dni v mestu. Kanonik Glielmone, ki je zjutraj in zvečer hodil od doma v Oratorij, je pisal don Bonettiju, kako se mu je pri hoji čez trge in po ulicah zdelo, da je prišel konec sveta; tak hrup in vrišč sta polnila tista divjaška zborovanja.

Poraz italijanske vojske je še bolj razvnel te hude bojne strasti. Radetzki je napadel z več kot 60.000 vojaki. Dva in dvajsetega julija so Piemontčani po enodnevnem junaškem boju zapustili Rivoli in 23. julija so Avstrijci napadli in zavzeli višine ob Sommacampagni in Custozi, od koder jih je Karel Albert 24. junija pregnal s silnim naporom svojih vojakov. Toda dan pozneje jih je kralj zaradi sovražnikove številčne premoči moral zopet prepustiti, ker se je bal napada s strani; izgubil je Volto, ki jo je general Sonnaz brez uspeha skušal zopet

zavojevat. Ko ni bilo več upanja v uspeh, se je umaknil. Enaintridesetega julija je z vojsko, ki ji je manjkala oskrba, zopet prekoračil Addo, kjer so vojaki lačni in utrujeni, ponižani in brez vodstva začeli uhajati in se vračati domov.

Petindvajsetega julija je vlada ukazala mobilizacijo vseh za boj sposobnih moških in se obrnila na župnike, naj ljudstvo prepričujejo o potrebnosti in svetosti te vojne, saj so vendar branili starodavne ustanove, monarhijo in neodvisnost Svetega sedeža pred tujci, kajti če bi zmagala Avstrija, bi vse to uničila in bi papežu odvzela vse njegove pokrajine. Vlada se je obrnila tudi na škofe, da bi po duhovščini prosili za domovino v nevarnosti. Medtem so nekateri kapucinski patri s potrebnimi dovoljenji hodili po mestih in vaseh ter na trgih in v cerkvah klicali ljudi na križarsko vojno za rešitev naroda.

39.

POGLAVJE

*Don Bosko in Vincenc Gioberti – Nevarnost za Karla Alberta v Milanu
– Molitev za kralja – Piemontska vojska vstopi v Piemont – Izseljenci –
Zasramovanje nadškofa v Vercelliju – Hudobne govorice o don Bosku –
Akademija in razdelitev nagrad – Pismo Karla Alberta Piju IX. –
Kralj pride v Turin*

V TEH DNEH ŽALOVANJA JE BIL GIOBERTI na poti v Turin in Armonia je 18. julija objavila članek, ki bi ga danes morali imeti za čudnega, če ne bi bil nov dokaz težav tistih časov in potrebe po izredni previdnosti za tiste, ki so pisali o določenih junakih revolucije.

»Govori se, da bomo v nekaj dneh imeli med seboj vrhunskega filozofa, odličnega državljana Vincenca Giobertija.«

»Naj le pride. Njegova zgovorna beseda naj postavi jez proti navalu, s katerim nekateri naščuvani ljudje napadajo katoliško vero, Cerkev in njene služabnike.«

»Naj ti ljudje nehajo zlorabljati ime človeka, ki je tako ljub domovini, zato da zagovarjajo svojo razbrzdanost in širijo svoje krive nauke. Naj zvejo od njega samega, da on ne priznava njihovih načel, da noče imeti z njimi nič skupnega, razen želje, da bi bili vsi srečni, ker so se spametovali.«

Gioberti je prišel v Turin 1. avgusta. Takoj so ga poklicali, da bi postal minister brez listnice v novi vladi Fabrio-Casati, ki so jo ustoličili 29. julija. Za svojega osebnega tajnika je poklical odvetnika Janeza Krstnika Gala, rojenega 1809 v Torgnonu v dolini Aosta. Več let je bil zaposlen v ministrstvu za zunanje zadeve, bil izredno izobražen in do zadnjega vlakna svojega bitja katoličan, tesno povezan z grofoma Cezarjem Balbo, Avogadrom della Motta, Cezarjem Saluzzom, markizom Gustavom Cavourjem, s Silvijem Pellicom in Cezarjem Cantujem. Od vsega začetka

svojega poklicnega dela je malo prostega časa, ki mu je ostajal, preživel v družbi častitljivega Cottolenga in don Cafassa. Ko je leta 1841 pogosto zahajal v cerkveni konvikt, se je spoznal z don Boskom in njuno prijateljstvo je trajalo vse do smrti.

Verjetno so dobri stiki z Galom omogočili don Boskov sestanek z Giobertijem. Šla sta ga pozdravit s teologom Borelom, ki je bil ministrov prijatelj in tovariš iz otroških let. Zelo verjetno je, da je don Bosko poznal skrivnostne spletke tega odpadniškega duhovnika. Vendar je hotel spoznati globino njegove duše, da bi ugotovil, koliko se ga morajo katoličani bati in ali bi bilo mogoče od njega kaj pričakovati. V svojih spisih se je namreč hvalil, da je bil občudovalec tega, kar so naredili papeži, kar bi moglo biti znamenje, da kljub zmotam njegovo srce le ni bilo tako zelo pokvarjeno. Istočasno pa je bil Gioberti zelo vpliven pri vodstvu države in je bilo mogoče predvidevati, da bo nekoč postal ministrski predsednik. Zato je don Bosko menil, da je treba prehiteti slabe vtise, ki bi mu jih mogli povzročiti sovražniki oratorijev, in si pridobiti njegovo naklonjenost.

Gioberti je prisrčno sprejel svojega nekdanjega tovariša Borela in ravnatelja oratorijev ter se z njima prijazno pogovarjal. Pogovor je nanesele na njegovo pravkaršnje potovanje v Rim, na papeža in na osrednje vprašanje neodvisnosti Italije. Gioberti si je dovolil dokaj neprijaznih besed o Piju IX. in poudaril svojo veliko zavzetost za svojo italijansko domovino. Govoril je o oblakih in teminah, v katere je po svojih opažanjih videl v Rimu zakrite papeževe namene. Obžaloval je, da papež ni hotel napovedati vojne Avstriji, in s tem razočaral veliko Italijanov v boju, za katerega so se odločili.

Ti očitki so bili neutemeljeni in so razodevali hudobnost novega ministra. Ker je papež oče vseh narodov in ljudstev, se ni mogel brez nadvse tehtnega razloga postaviti v vojno proti komurkoli. In kdo je bolj ljubil svojo domovino kot Pij IX.! In to v krščanskem smislu. Vsem italijanskim državam je predlagal carinsko zvezo, kar naj bi bil začetek političnega združenja, s katerim bi lahko obvladovali notranje prevrate, ne da bi za to klicali na pomoč tuje sile. Nato je predložil kralju Karlu Albertu tudi vojaško obrambno zvezo, ki so jo sprejeli tudi drugi italijanski vladarji. Toda v Turinu tega niso sprejeli, ker so hoteli enovitost in ne zveze (unita in ne unione), katere središče bi po papeževem načrtu bil Rim. Ko je izbruhnila vojna, je papež dobrohotno prosil cesarja Ferdinanda I., da bi se odpovedal oblasti nad Lombardijo in Benečijo. Po njegovem priporočilu je piemontski kralj priključil k svojim vojaškim silam rimske prostovoljce, da jih Avstrijci ne bi imeli za bandite. Končno je odločno zavrnil tiste, ki so zvito predlagali, da bi Italija postala republika s papežem na čelu in bi tako odrinili druge italijanske vladarje in samega Karla Alberta.

Don Bosko, ki je poznal ta in druga vzvišena dejanja sv. očeta, ni mogel dopustiti, da bi se Gioberti postavil za ocenjevalca in skoraj učitelja najvišje hierarhije. Kadarkoli je šlo za to, da bi branil čast in pravice Kristusovega namestnika, ni nikoli molčal in gledal na osebo, s katero je govoril, brez strahu za posledice svoje odkritosrčnosti. Zato se je postavil v bran papeža, vendar na njemu lasten ljubezniv način, da ni žalil sogovornika.

Ko so se dobršen čas tako pogovarjali, so se razšli v dobrem razpoloženju. V Oratoriju so don Boska pričakovali nekateri njegovi prijatelji duhovniki in so bili radovedni, kako je stvar potekala. Don Bosko jim je o vsem poročal in sklenil z naslednjimi mislimi: »Gioberti bo slabo končal, ker si je upal obsojati Sveti sedež.« Feliks Reviglio in njegovi tovariši gojenci so to slišali na lastna ušesa.

Pomembno pa je, da kot posledica tega pogovora Oratorij v letih 1848 in 1849 ni imel nikakršnih težav, čeprav sovražnikom duhovnikov ni manjkalo pretvez za nagajanje, zlasti zaradi razdraženosti, ki so ji botrovale skupne nesreče.

Karel Albert se je z večino svojih vojakov umaknil v Milan in se skušal upirati sovražniku. Toda ker mesto ni bilo zadosti utrjeno in je vse prišlo tako nenadoma, je bil 4. avgusta prisiljen pogajati se z generalom Radetzkim, da ne bi po nepotrebnem prelivali krvi. To pametno dejanje in uvidevna politika, ta čut za človečnost pa ni bil po volji hujskaški skupini, ki je podžgala milansko ljudstvo, da se je zbralo pred kraljevsko palačo in kričalo »smrt izdajalcu«. Junaki vladar ni niti trenutek pomišljal. Stopil je na balkon in skušal zbranim spregovoriti prijateljsko besedo. Toda malo je manjkalo, da bi to življenje, ki je ušlo krogam sovražnika, ne ugasnilo od krogel lastnih meščanov. Noč od 5. na 6. avgust je bila pravo peklensko trpljenje za Karla Alberta. Ubogi vladar se je kakor po čudežu izognil atentatu, tako da je ponoči, preoblečen in peš ušel divji drhali in se zatekel v Vigevano. Vojska se je umaknila v Piemont, Avstrijci so se ustavili na levem obrežju Ticina in 9. avgusta so podpisali premirje.

Te porazne novice so v Turinu vzbudile obup in grozo. Ker niso mogli storiti kaj drugega, so v Valdoccu v kapeli opravili posebne molitve za varnost vzvišenega vladarja. Tako so dečki pokazali, da so zanesljivi državljani, obenem pa tudi dobri katoličani.

V tem glavnem mestu je bila molitev izredno potrebna, kajti revolucionarno razpoloženje se je zelo širilo. Za Karlom Albertom je prišlo v Piemont veliko število prostovoljcev in beguncev, ki so bežali iz Lombardije in Benečije, da bi uživali velikodušno pomoč in gostoljubnost piemontske vlade. Toda ti so, namesto da bi se s Subalpinci trudili, da bi odpravili posledice vojne, začeli divjo

gonjo proti Cerkvi, jo obrekovali, preklinjali, napadali in se borili proti njej. Na volitvah so prodajali in kupovali glasove in se udeleževali kričavih zborovanj.

Tudi škofje niso bili izvzeti od te gonje. Vercellijski nadškof je dovolil, da so vojaki zasedli semenišče in štirinajst cerkev. Občinska uprava pa je hotela zasesti še štiri cerkve in dva samostana, medtem ko naj bi gledališče in druge javne stavbe ostale proste. Monsinjur se je 6. septembra predstavil na občinskem svetu, kjer se je želel dostojanstveno pogovoriti o pravicah veroizpovedi, o spoštovanju bogočastnih prostorov in o stiskah, v katerih se je Cerkev znašla zaradi vojnega dogajanja, ki je motilo bogoslužna opravila. Njegove besede pa so obrnili in jih prikazali kot žalitev javne oblasti. Najeta in plačana množica je obkolila njegovo palačo, vzklikala preteča gesla in ga javno sramotila. Minister vitez Pinelli mu je pisal nesramno pismo in ga grajal zaradi njegovega nastopa.

Fantje, prebežniki iz Oratorija, so se zbirali na prostem na krajih, ki so jim jih nakazovali njihovi vročerkvni kolovodje. Ob prazničnih dneh so hodili k maši v to ali ono cerkev in so nato odhajali na Supergo ali na ta ali oni travnik v bližini Turina. Vendar niso imeli niti katekizma niti pridig. Z dobrimi pojedini, obilnimi malicami, veselimi sprehodi, navzočnostjo na javnih ali vojaških vajah in z drugimi sredstvi so držali dečke daleč od don Boska. S takim početjem in razvnetimi nagovori so ti gospodje znali pritegniti mladino, ki je bila željna zabave in novotarij. Istočasno pa so si dovoljevali vsa mogoča obrekovanja in sumničenja, kritizirali so don Boskovo ravnanje in ga dolžili vseh mogočih hudodelstev, med katerimi je bila sodba, da je nazadnjaški napol norec, še najbolj mila. Te sramotne govorice so se širile tudi po mestu in prodajalci časopisov so skoraj vsak dan kriče oznanjali debelo tiskane naslove iz časopisov: – V Valdoccu odkrita revolucija! – Duhovnik iz Valdocca in sovražniki domovine. Taka kričanja so napeljevala k javnemu sovraštvu in so bila zelo nevarna. Toda don Bosko je ohranjal mirno kri. Sanje, ki jih je imel v cerkvenem konviktu, in zlasti še sanje o senčnici iz vrtnic so ga pripravile na te dogodke. Karel Gastini ga je slišal vzklikati: »Vsi so me zapustili, toda z menoj je Bog, in koga naj se bojim? To je njegovo in ne moje delo in on bo skrbel, da se bo nadaljevalo.« In dogodki so mu dali prav.

Vendar pa pri tem ni opuščal sredstev, ki mu jih je narekovala človeška previdnost. Za praznik Marijinega vnebovzetja so sklenili podeliti nagrade dečkom iz prazničnega Oratorija. Don Bosko je pripravil tako akademijo, da je izrazil tudi svoja domovinska čustva. Na žalost ga je zapustila skupina najbolj sposobnih dečkov, ki so bili zelo nadarjeni in so znali nastopati v javnosti. Bog sam ve, koliko truda in potrpežljivosti je stalo don Boska, da je s temi novimi neizkuše-

nimi in robatimi gojenci na novo pripravil godbo, petje, deklamacije ter govore v vezani in nevezani besedi. Na njegovo povabilo se je odzvalo veliko število odličnikov iz vlade, plemstva pa tudi liberalne stranke, med katerimi je bil, če se ne motimo, tudi Aporti. Prireditev je odlično uspela. Naj podamo spored, ki so ga natisnili za to priložnost in ga še hranimo.

Predstava sinov Oratorija sv. Frančiška Saleškega zgodbe iz stare zaveze, 15. avgusta 1848 ob 4. uri popoldne.

Odprtje – Predhodna pojasnila.

1. obdobje: Od stvarjenja sveta do vesoljnega potopa, (na koncu) himna Mariji.

2. obdobje: Od vesoljnega potopa do Abrahama. Himna. Noč.

3. obdobje: Od Abrahama do odhoda Izraelcev iz Egipta. Himna na čast sv. Alojziju.

4. obdobje: Od odhoda Izraelcev iz Egipta do gradnje Salomonovega templja. Himna.

Vino. Razprava o načinu svetopisemskega pouka zgodovine.

5. obdobje: Od Salomonovega templja do babilonske sužnosti Izraelcev. Himna. Vnebovzetje. 6. obdobje: Od babilonske sužnosti do Kristusovega rojstva. Himna. Bogu čast.

Himna na čast Karlu Albertu (petje).

Dialog o zgodovini Oratorija.

Himna na čast Piju IX. (petje).

Razdelitev nagrad.

HIMNA KRALJU Naj živi Albert! V najčistejše višave

Pošiljamo lepo ime Albert;

So dnevi grenke nesreče;

Toda, tovariši, upajmo, upajmo!

On je nad kralji, ki vladajo,

Prepoln junaškega poguma.

Kakor sonce med bleščečimi zvezdami

Se sveti Albert v neskončni luči.

Duha mu krasí toliko izrednih vrlin,

Da jih človeške ustnice ne morejo opisati.

Ponos in mir sijeta z njegovega obraza.

On teši želje vseh podaniških src.

O, mi srečneži, ki nam je bilo dano,

Da nas vodi tako moder vladar!

Nikdar naj te ne dohiti smrt,

Saj si dobrohoten prijatelj svojega ljudstva.

Smo še v jutru našega življenja,

Vendar bi radi bili koristni domovini.

Hočemo za Alberta trpeti

*Težave, nevarnosti in celo smrt.
Karel Albert! Poslušaj iz vrst svojih
Vdanih mladostni zbor:
Ti si večji, kot si more misliti naša pamet,
Ti si slava italijanske zemlje!*

HIMNA PIJU IX.

*Na noge, tovariši, zapojmo veselo pesem,
Na čast Pijevemu velikemu srcu,
Ki si je ob svetem Božjem plamenu besede
Prižgal svoje vzvišene misli.
Mir, mir, naj doni na vseh morjih!
Radost, radost, naj odgovori vsako srce!
Bog blagoslovi nasmeh ljubezni,
Ki nam odpira pot k odrešenju.
Slava svetemu Božjemu vladarju,
Slava, slava! Radujmo se, radujmo se!
Ob sladkem klicu bratov
Naj se taja led v naših srcih.
Po s cveticami kreposti pokriti planjavi
Korakajmo naprej s poštenim srcem.
Naj odmeva v vsem poznanje:
Mir, ljubezen, pravica in dolžnost.
Ubogi otrok, prehitro postala sirota,
Zre v mrtvi očetni obraz.
V dnevni svetlobi luči
Bi rad videl predrage poteze roditelja.
Radostni, o sinovi, razprostrite roke,
Prihitite v nekoč odrečeni objem.
Prišel je dan, pričakovani dan,
Ki vam vrača življenje v srce.
Molitve mnogih nesrečnikov
So bile uslišane pred Božjim prestolom,
Ki je poslal v Pijevi blagosrčnosti
Resničen mir in dobroto.
Tovariši, radujmo se, radujmo se!
Hvala, hvala, naj govori sleherno srce.
Prišel je dan, prišel je pričakovani dan,
Prišel je dan miru in ljubezni.
Naj živi, kličimo enoglasno*

*Vsi sinovi istega očeta.
Naj živi veliki Pij, ki nam
Ga je nebo poslalo v dar.
Vsi kličimo z radostnim srcem:
Naj živi Pij deveti.
Naj živi! In od živél klicev
Naj odmeva ljubezen in vera.
Živel Pij deveti!*

Kak teden po tej akademiji je Karel Albert dal nesporen dokaz svoje ljubezni do katoliške vere, ko je, ne da bi pozabil vdanost svojih prednikov, 10. septembra 1848 pisal Piju IX. pismo iz Alessandrije¹⁴. Podali bomo nekaj odlomkov, ki jasno kažejo njegovo razpoloženje.

SVETI OČE

»Časi, o sveti oče, so postali zelo hudi. Zares nas tepe Božja jeza in strahotne kazni. Oh, kolikokrat sem si želel vaši svetosti odkriti svoje velike težave! Vendar bi s tem pomnožil vašo žalost. Sedaj pa smo prišli do tako neprimerne in žalostne točke za vašo sveto vero, da si ne morem kaj, da ne bi o tem govoril vaši svetosti.

»Naše dežele ni mogla rešiti niti vojna, da bi spametovala duhove. Gotovo vaši svetosti ni neznano, koliko hudega je bilo storjeno pri nas proti veri in redovnim družbam v času, ko sem bil daleč od Turina. Moje srce krvavi. Sveti Oče, hudobija je tako velika, da je človeška sredstva ne morejo popraviti. Potrebovali bi veliko milost od Gospoda, kajti to bolešno stanje je splošno in brez Božjega čudeža ne moremo kaj dosti upati tukaj na zemlji.

»Prepričan sem, da sem za vero in za svoje podanike storil vse, kar je bilo v moji moči. Toda sedaj se ne čutim več sposobnega, da bi bil še naprej kralj. Sedaj ne čakam nič drugega kot konec vojne in trenutek, ko bo podpisan mir, da se odpovem in se umaknem v kak oddaljen kraj, kjer bom končal svoje dni v pozabi in molitvi.

»Medtem ko obnavljam vaši svetosti izraze svoje žive hvaležnosti, vas prosim za vaš sveti blagoslov. Dovolite mi, da vam poljubim nogo, ko se izrekam s čustvi največjega spoštovanja vaše svetosti ponižnega, vdanega služabnika in sina.

Karel Albert

Vladar, ki je pokazal, da ga prevevajo taka čustva vere in dobrote, ni mogel biti nespoštovan od svojih zvestih podanikov in od tistih, ki so bili deležni njegove dobrote, med katere je bilo treba šteti tudi don Boskove gojence.

¹⁴ Glej L'Aurora, Rim, št. 229, 7. oktobra 1880.

Štirinajstega septembra 1848 ob pol štirih zjutraj se je Karel Albert vračal iz Alessandrije v Turin. Grof Edvard Mella je vedel povedati, da so bili štirje jezuiti nastanjeni pri nekem uglednem inženirju, ki je bil nekoč njihov gojenec. Nekega večera se je pri njegovih vratih pojavil savojski karabinjerski brigadir in vprašal: »Ste vi inženir Sp...?«

»Na uslugo.«

»Ste to res vi?«

»Nikakor ne govorim neresnice. Sicer pa stopite v hišo in vprašajte družinske člane.«

Tedaj je brigadir ukazal vstopiti svojim možem, ki so ga spremljali, potegnil iz žepa ovitek in obrnjen k inženirju rekel:

»Njegovo Veličanstvo se vam zahvaljuje za gostoljubnost, ki ste jo izkazali jezuitskim patrom, in vam pošilja teh štiri tisoč lir za izdatke.«

40.

POGLAVJE

Vrnitev k nesrečno zapuščenemu Oratoriju – Pomirjenje in pretirano navdušenje – Nova izbira mladih sodelavcev – Velikodušni študentje – Prvi klerik v Oratoriju – Vojaški manevri – Vrt matere Marjete – S telesno hrano duhovni kruh – Čudoviti sadovi splošne spovedi

LJUDJE, KI SO BILI VZROK VRSTE don Boskovih neprijetnosti, so še nekaj časa nadaljevali svoje zvijače in odvrčali od cerkvic v Valdoccu in Porta Nuovi tiste neizkušene fante, ki so se dali ujeti na njihove limanice.

Toda še tako posrečena igra ne traja dolgo. Skoraj vsi dečki so drug za drugim zopet začeli hoditi v Oratorij, bodisi zaradi navezanosti na don Boska bodisi ker so uvideli, da je bilo vse prazno: napihnjen balon, poln nedorečenih besed. Poleg tega so hoteli mladino s silo in ne z ljubeznijo prisiliti, da bi hodila k njim. Končno so se tisti velikodušni gospodje naveličali hoditi na izlete in iz svojega žepa plačevati težke tisočake iz ljubezni do Italije.

Nekaj desetih jih je še vztrajalo nekaj mesecev pri svojih vodnikih, dokler ti sami niso zapustili svojih pripadnikov.

Čeprav je don Bosko z veseljem sprejemal fante, ki so ga tako nepremišljeno zapustili, je hotel, da se je vsak, ki je želel biti ponovno sprejet v Oratorij, osebno, drug za drugim predstavil njemu in sprejel ustrezen nauk. Vse skupaj se je končalo bolje, kot bi mogli pričakovati: kolovodje so se za nekaj časa umaknili in niso več podpihovali k upor, večina fantov se je vrnila in prosila za odpuščanje ter obljubila pokorščino in disciplino. Nekaj bolj odraslih fantov pa se ni uklonilo, nadaljevali so svoje nepremišljeno ravnanje in pozneje slabo končali.

Toda zakaj so tisti gospodje spodbujali fante k upor? Zdi se, da so hoteli pritegniti vse ali vsaj del fantov iz oratorijev, se polastiti vodstva in jih usmerjati

po svoje. Upravičeno lahko mislimo, da je bil v ozadju vsega tega neprijetnega dogajanja kak zviti demagog. Kakor koli že, toda tako početje tako uglednih in premetenih ljudi bi lahko naredilo Oratoriju ogromno škodo. Če se to ni zgodilo, je bilo to po Božji volji in po pomoči Marije Brezmadežne, ki je pri odvrčanju nevarnosti od Oratorija uporabljala don Boska.

Don Bosko pa tem motilcem njegovega dela ni nič zameril. Nekaj jih je sploh izginilo, drugi so se vrnili. Don Bosko jih je sprejel z vso dobroto, jim naklonil nekdanje prijateljstvo ter jim zaupal naloge, ki so jih že prej opravljali v Oratoriju sv. Alojzija. Če izvzamemo neuresničljive politične ideje, ki so jih opustili, so bili odlični duhovniki in so živeli zgledno duhovniško življenje.

Bog pa, ki dopušča ponižanje svojih služabnikov, jih gotovo povzdigne ob primernem času in tako osramoti njihove nasprotnike. Glavni pobudnik odpuščenih nerednosti se je znašel v takih okoliščinah, da je moral prositi don Boska za pomoč. Umaknil se je v Vercelli, a mu je tamkajšnji nadškof prepovedal maševati in pridigati, če ne prinese potrdila o lepem vedenju, ki naj bi mu ga izdal don Bosko. Temu duhovniku je bilo silno neprijetno, da je moral s prošnjo za priporočilo prav k tistemu, ki ga je on tako neusmiljeno nadlegoval in se boril proti njemu. Zato je najprej prosil, da bi upoštevali listine škofovske pisarne v Turinu. Predložil jih je, a so jih zavrnil. Potem je prosil, da bi se pisno obrnil na don Boska, toda mons. Aleksander d'Angennes je zahteval, da mora sam k don Bosku in ga prositi za to uslugo. Ker je bil ta cerkveni mož nepopustljiv, se je vdal in šel k don Bosku. Ta ga je nadvse ljubeznivo sprejel in rade volje napisal zaželeno izjavo, v kateri je navedel, da je omenjeni teolog z njim obilno delal za vero in rešitev duš.

Medtem se je don Bosko trudil, da bi pomagal reševati hude posledice zgoraj omenjenih odhodov, zlasti še zato, ker je svoje najboljše osebje poslal v Oratorij sv. Alojzija, ki je bil zelo prizadet. Vendar tudi Oratorij sv. Frančiška Saleškega ni ostal brez potrebnega osebja. Don Bosko poroča: »Že prej, posebno pa še ob tej priložnosti, sem se moral naučiti, kako naj si pridobim sodelavce. Nekaj sem jih izbral izmed samih fantov in postavil enega sem, drugega tja med množico fantov in skušal delati, kakor se je pač dalo. Kakor hitro sem lahko dobil mladega klerika, se mi je ta zdel izredno pomembna osebnost in sem mu takoj zaupal celo vrsto nalog. Tako se spominjam Savija Ascania, ki sem mu takoj, ko je postal klerik, zaupal petje večernic, del asistence pri katekizmu in še vodstvo pri celi vrsti nalog. Tako sem bil počasi razbremenjen in sem se lahko bolj zbrano pripravljal na pridige, in medtem ko je kdo drug začel prepevati litanije, sem si lahko mirno nadel liturgična oblačila, ne da bi moral pri tem

misliti na red pri fantih. Res je, da sem bil tudi ob tej skromni pomoči na koncu dneva do smrti zbit, vendar pa je tudi res, da brez te pomoči ne bi mogel nadaljevati. Z veliko skrbjo sem jih počasi, in kakor so nanesele prilike, izbiral, ko sem naletel na take z določenimi sposobnostmi. Hkrati pa sem skušal uresničiti še svoj čisto poseben cilj: da bi namreč odkril tiste, ki bi imeli nagnjenje za skupno življenje in bi jih sprejel k sebi v hišo. Toda potem teh svojih sodelavcev nisem prepuščal samim sebi, temveč sem jih vodil in jim izkazoval svoje zaupanje do skrajne meje. Nekatere sem vzel s seboj na deželo h kakemu svojemu prijatelju in tam z njimi prebil kak dan, druge sem vzel na počitnice v Castelnuevo. Od časa do časa sem katerega povabil k sebi na kosilo ali sem jim dovolil, da so prihajali v Valdocco ob večerih brat, pisat, se pogovarjat in se zabavat. Na tak način sem skušal tudi odpraviti posledice slabih vtisov, ki so jih prejeli čez dan, in jih odvrniti, da ne bi sledili strupenim naukom prevratnežev. Ne morem tajiti, da sem se moral na začetku zelo truditi, da sem jih vzgojil tako, kakor sem si želel. Toda najboljši so potem prišli k meni in mi bili resnično v pomoč tudi v najtežjih okoliščinah.«

Na začetku, ko se je don Bosko odločil za to izbiro, je obiskoval na domovih na deželi nekatere svoje študente, ki so delali več let pri njem kot katehisti in so bili sedaj na počitnicah. Nujno je potreboval ljudi, ki bi dajali zgled njegovim novim izbrancem. Tako se je proti koncu septembra odpravil pridigat v Corio, kjer je bil gost družine Cresto, svoje dobrotnice. Potem je nadaljeval pot v Rocco di Corio, kjer je povabil s seboj v Turin mladega Frančiška Picca. Ti njegovi prijatelji so se odzvali njegovemu povabilu zlasti v času njegovega izleta v Castelnuevo.

Toda fant, ki mu je bil od vsega začetka v največjo tolažbo in mu je tudi največ pomagal, je bil njegov klerik domačin, sedemnajstletni Savij Ascanio.

Ta je še kot otrok slišal govoriti svojega župnika don Cinzana o don Bosku kot sposobnem in gorečem duhovniku. In še ko je bival v zavetišču, ga je njegov oče predstavil don Bosku, da bi ga izprašal iz latinščine. Savij je takrat tako vzljubil don Boska, da je, potem ko je v hiši Božje previdnosti blaženega Cottolenga prejel duhovniško obleko in bi zato, ker je bilo nadškofijsko semenišče v Turinu zaprto, moral iti v semenišče v Chieri, naredil prošnjo na nadškofijski urad in dosegel, da je smel pomagati don Bosku v Oratoriju. To je bil don Boskov prvi klerik. On sam nam pripoveduje: »Ko sem leta 1848 vstopil v Oratorij, sem začutil do don Boska tako ljubezen, da sem vanj položil vse svoje zaupanje in sem ga imel rad kot svojega očeta. Kot klerik sem bil z njim štiri leta. Pa tudi potem ko sem zapustil Oratorij, sem ostal nanj prav tako navezan; čutil sem, da me don Bosko kot mogočen magnet privlači k sebi. Vse do njegove smrti sem

ostal z njim tesno povezan, tako da mi je zaupal pridiganje tudi redovnicam in spovedovanje fantov ter mi naročil predavanje moralke duhovnikom in klerikom njegovega Oratorija.« Don Ascanio je bil zelo podkovan v moralni teologiji in izveden spovednik. Bil je ravnatelj zavetišča, podravnatelj semenišča v Turinu, rektor nadškofijskega semenišča v Kraljevskem parku v Turinu in dolga leta profesor moralne teologije v cerkvenem konviktu v Turinu. To kaže, da je ves čas, ko je bil v Valdoccu, gojil cerkvene vede, ker je don Bosko močno poudarjal pomen študija vsem tistim, ki so bivali z njim v isti hiši.

Klerik Savij Ascanio se je takoj vključil v vse, kar je delal don Bosko, da bi pri-
tegnil fante v Oratorij, in mu pomagal v vsem, kakor je mogel in znal. Don Bosko mu je večkrat naročil, naj pregleda valdoške travnike in dohode in mu pripelje fante, ki so mu bili tako zelo pri srcu. Pošiljal ga je tudi v oratorij sv. Alojzija za katekizem in za nadzor. Naloga, ki jo je don Bosko zaupal temu dobremu kleriku, je bila zelo zahtevna. Da se ne bi dal premagati težavam, na katere je naletel, mu je don Bosko vedno znova govoril, kar je imel navado zabičevati svojim sodelavcem, da bi jih opogumil: »Esto vir (bodi mož); nič naj te ne vznemirja.«

Kleriku Saviu se je pridružil Jožef Brosio, ki je don Bosku na drug način zelo pomagal. Ko se je vrnil iz vojne, kjer je služil pri tako imenovanih bersaljerih, je redno obiskoval praznične shode. Don Boska je imel iz vsega srca rad. Ko je prihajal v Oratorij, je bil vedno oblečen v vojaško uniformo, tako da so ga vsi klicali bersaljer. In ker je bil izkušen vojak in poveljnik, so ga nekateri tovariši prosili, da bi vodil vojaške vaje. Z don Boskovo privolitvijo je ustregel njihovi želji in je izuril majhen regiment najbolj živahnih in spretnih fantov.

Na prošnjo jim je vlada odobrila kakih dvesto lesenih pušk brez cevi in prav toliko palic za vajo. Bersaljer je dobil svojo trombo in čez čas je Oratorij razpolagal z dobro izurjeno brigado, ki je bila sposobna tekmovati tudi z narodno gardo. Fantje so bili vsi navdušeni in vedno več je bilo takih, ki so hoteli pristopiti ali so uživali ob gibanjih, manevrih in namišljenih bojih. Ob vseh velikih slovesnostih je oratorijska vojaščina dajala svojo pomoč pri vzdrževanju reda v cerkvi in znotraj hiše in v veliko zadovoljstvo gledalcev včasih mojstrsko izvajala bojne vaje. Zaradi teh vaj in zaradi telovadbe, katere so jih učili po navodilih kraljevske vojske, se je vrnilo v Oratorij veliko fantov, ki so zaradi želje po novotarijah nekoč odšli; obenem pa je ostalo veliko drugih, ki so željni igre in tistemu času ustreznih oblik zabave bili namenjeni drugam in se tako hoteli izmakniti pobožnim vajam. O teh vojaki je večkrat pisal časopis Armonia.

Toda ob neki priložnosti je ta mala vojska nehote povzročila žalost osebi, ki so jo za don Boskom vsi imeli nadvse radi, to je materi Marjeti. Kot dobra

gospodinja si je na koncu dvorišča uredila majhen vrt, kjer je večje in prizadevno gojila solato, česen, čebulo, grah, redkev, repo, korenček in drugo povrtnino pa tudi kumino in žajbelj. Na bližnjem travniku pa je rasla trava za njene zajce. Praznovali so neki velik dogodek in bersaljer je s svojo trobento zbral svoje vojščake, jih razdelil v dve skupini in hotel gledalce zabavati z uprizoritvijo bitke. Izdal je ustrezne ukaze, določil, katera izmed obeh strani mora zmagati in katera naj se umakne kot premagana. V obrambo dragega vrtička je vsem ukazal, da naj zmagoslavna stran, ko bo prišla do vrtno ograje, zaustavi prodiranje. Na dan ukaz se je boj začel. Oba tabora sta zagnala glasen hura in začelo se je prodiranje z ene strani dvorišča na drugega, seveda z lesenimi puškami. Gromkemu kriku so sledile salve iz pušk, čete so korakale naprej in se vračale nazaj in vse je bilo kakor na resničnem bojišču. Manjkali so samo topovski streli, pokanje pušk, kriki ranjenih in trupla mrtvih. Gledalci so pasli oči na dogajanju ter vsi iz sebe od navdušenja ploskali in kričali »bravo, bravo«. To spodbujanje je tako razvnelo duhove, da so bojovníki pozabili na prejeta navodila in je zmagovalna stran po dobljeni zmagi nadaljevala boj čez ograjo Marjetinega vrta. Ograjo so pohodili, padali so drug čez drugega, z eno besedo – vse so zmleli in uničili. Bersaljer je trobil in kričal, toda krohot, pritrjevanje in ploskanje gledalcev so vse preglasili, tako da se sploh nič več ni razumelo. Ko sta se obe četi zopet postrojili, ni od vrtička ostala niti sled. Ko je mati Marjeta to videla, je menila, da so napad uprizorili zato, da bi bila prireditve bolj pestra. Obrnila se je k svojemu sinu in mu z upravičeno nejevoljo dejala: »Glej, glej, Janez, kaj je naredil bersaljer, uničil mi je vrt.« Don Bosko pa je z nasmeškom na ustnicah odvrnil: »Mati, kaj hočete? So pač mladi.« Generalu pa, ki se je ves potr in ponižan umaknil s prizorišča in mu je bilo zelo žal zaradi nevšečnosti, ki jo je naredil materi Marjeti, je rekel nekaj ljubeznivih besed, potegnil iz žepa zavitek sladkorčkov in mu jih dal, naj jih razdeli med svoje vojake, tako zmagovalce kakor poražence.

Vrt so takrat čez nekaj časa spet spravili v red, toda kmalu se je moral umakniti igrišču za fante. Jožef Brosio je obiskoval Oratorij še čez 1860 in je bil duša zabave.

Njegovo trobento so potem leta 1856 v Porta Nuovi dali na loterijo v korist oratorijev. V seznamu darov je bilo zapisano: trobenta, dar zaslužnega bersaljerja.

Poleg teh privlačnosti je don Bosko dajal oskrbo s hrano nekaterim fantom iz mesta. Ti so prihajali v času, določenem za kosilo notranjih, in so skupaj pojedli, kar jim je pripravil skrbni duhovnik, ki je bil zadovoljen, ker je zopet našel način, kako bi jih utr dil v dobrem. Da bi pa potem vsi obiskovalci Oratorija brez izjeme

bili deležni iste usluge, je uredil tako, da so tisti, ki so hodili h kosilu, prepustili naslednjo nedeljo mesto drugim in tako naprej, dokler se krog ni zaključil in so vsi fantje preživeli en teden z don Boskom pri mizi. To je seveda povzročilo don Bosku občutno zvišanje izdatkov in dobri materi vedno več dela in je trajalo ves čas agitacij, se pravi skoraj eno celo leto. Na ta in še druge načine so zmanjšali odhode iz Oratorija in s tem preprečili, da bi se nehali udeleževati pobožnih vaj.

Tedaj se je zgodilo nekaj čudovitega, kar je fante potrdilo v dobrih sklepih.

V Oratoriju so praznovali eno največjih slovesnosti, verjetno rojstvo preblazene Device. Približno šeststo petdeset fantov se je spovedalo in bilo pripravljeno za sv. obhajilo. Don Bosko je začel sv. mašo v prepričanju, da je v tabernaklju ciborij s potrebnimi hostijami. Toda ta je bil napol prazen, ker je Jožef Buzzetti pozabil postaviti na oltar še drug ciborij. Tega se je zavedel komaj po spremenjenju. Don Bosko je začel deliti obhajilo ves v skrbeh, ko je videl, da je hostij tako malo, fantov, ki so obdajali oltar, pa toliko. Ves nesrečen zaradi možnosti, da bi veliko fantov ostalo brez presvetega zakramenta, je dvignil oči proti nebu in nadaljeval obhajanje. Toda na njegovo veliko začudenje in zlasti začudenje ubogega Buzzettija, ki je ves skrušen na kolenih premišljeval o neprijetnosti, ki jo je povzročil don Bosku zaradi svoje pozabljivosti, je videl, da so se mu hostije množile med prsti in je zato lahko vse fante obhajal s celimi hostijami. Četudi bi prvotne hostije razlomili na še toliko delcev, bi zadostovale le za majhno število fantov. Po končanem obredu je Buzzetti ves iz sebe pripovedoval tovarišem, kaj se je zgodilo, in v potrdilo kazal ciborij, ki je stal pripravljen v zakristiji. Pozneje je o tem čudežnem dogodku velikokrat pripovedoval svojim prijateljem in bil vedno pripravljen povedano potrditi tudi s prisego. Med temi poslušalci smo bili tudi mi.

Don Bosko sam je potrdil resničnost tega dogodka 18. oktobra 1863, ko se je zasebno pogovarjal z nekaterimi kleriki, ki so ga vpraševali o tem, kar je pripovedoval Buzzetti. Po krajšem premisleku jim je povedal: »Res je, bilo je malo hostij v ciboriju in kljub temu sem lahko obhajal vse, ki so pristopili k obhajilni mizi. In ni jih bilo malo. S tem je naš gospod Jezus Kristus hotel pokazati, kako prijetna so mu dobro opravljena pogosta obhajila.«

Ko so ga vprašali, kakšna čustva so med tem dogajanjem napolnjevala njegovo srce, je rekel: »Bil sem zelo prevzet, vendar miren. Mislil sem si: veliko večji čudež je spremenjenje kakor pa pomnožitev. Toda za vse to naj bo zahvaljen Gospod.« In je obrnil pogovor drugam.

41.

POGLAVJE

*Kapela sv. rožnega venca v Becchijih – Nežnost matere Marjete do vnuka
– Nova šolska zakonodaja in modro don Boskovo predvidevanje – Šola za
odrasle fante v Oratoriju – Načrt združitve oratorijev v mestu – Don Cocchis
in oratorij v Vanchigli – Don Bosko hoče ostati neodvisen –
Gotovost uspešne prihodnosti*

V TEM TAKO VIHARNEM LETU se je za don Boskovo družino zgodilo nekaj zelo pomembnega, kar je imelo celo vrsto ugodnih posledic. Ko se je don Bosko kot po navadi odpravljal v Becchije, da bi tam prebil kak dan, je moral, če je hotel darovati sv. mašo, iti v cerkev v Capriglio ali v kapelo v Morialdo. Oba kraja sta bila oddaljena kak kilometer in poti, ki so vodile k njima, so bile v določenih letnih časih skoraj neprehodne. Zato je naročil, da naj naredijo nekaj, kar mu je že dolgo ležalo na srcu: želel je, da bi eno izmed pritličnih sob v domači hiši preuredili v kapelico in odprli vrata na gumno. Medtem ko je bil brat Jože zaposlen z delom, da bi izpolnil željo svojega brata Janeza, je don Bosko poslal na škofovsko pisarno v Turin tole pismo:

Zelo spoštovana ekscelenca!

Duhovnik Janez Bosko iz Castelnuova d'Asti, ki nekaj časa v letu preživi v Morialdu, naselju istoimenskega področja, je zaradi zelo slabih poti, zaradi oddaljenosti dveh milj do župnije in z mislijo na veliko duhovno korist vaščanov dal zgraditi kapelo.

Ponižno prosi Vašo visoko spoštovano ekscelenco, da bi zaupali gospodu župniku v Castelnuovu ali v njegovi odsotnosti prosilcu, da bi blagoslovil kapelo in mogel opravljati daritev sv. maše. V upanju, da boste prošnjo uslišali, se podpisuje prosile

duh. Janez Bosko.

Medtem so, verjetno po zavzemanju teologa Cinzana in don Cafassa, pripravili kapelo v soglasju s pravili svetih kanonov in jo opremili z vsem potrebnim, kar se tiče opreme oltarja kakor tudi daritve sv. maše. Z odločbo z dne 27. septembra 1848 je generalni vikar Filip Ravina v imenu odsotnega nadškofa delegiral teologa Antona Cinzana, župnika v Castelnuovu in dekana, da je preveril, ali so bile pri ureditvi kapele upoštevane zahteve cerkvenih zakonov. Potem je kapelo blagoslovil in jo 8. oktobra 1848 posvetil presveti Devici rožnega venca. Kakor je to navada, je bilo tudi dodano, da je treba upoštevati vse nadškofove pravice in pravice župnika, ki sme v tisti kapeli kadarkoli in za vse čase opravljati cerkvene obrede.

Prve dni oktobra je don Bosko pripeljal v Becchije približno šestnajst fantov, deloma notranjih gojencev, deloma pa fantov iz prazničnega oratorija. Med njimi je bil tudi neki Castagno, ki je živel še leta 1902.

To je bila prva stalna stavba, ki jo je don Bosko posvetil Gospodu in presveti Devici za dobrotnike, katerih naklonjenost je izkusil prav na tem kraju. Na čelno stran bi kot povzetek vse njegove mladosti lahko zapisali: Ta kraj je bil svet in jaz tega nisem vedel. Prvo praznovanje so obhajali nadvse slovesno, ob veliki udeležbi ljudstva. Fantje iz Oratorija so ostali približno osem dni, to je celo oktavo praznika Marije Rožnovenske, in s svojim petjem navdušili ljudi iz celega naselja. Odkar so blagoslovili kapelo pa vse do leta 1869 don Bosko ni niti enkrat manjkal pri tej slovesnosti. Spremljali so ga mladi pevci, ki so bili tisto leto najbolj zgledni v obnašanju. Don Bosko je imel vsak večer pridigo, zjutraj pa je maševal, spovedoval in delil obhajilo in tako omogočil domačinom, da so bili navzoči pri svetih obredih. Za to so mu bili vsi iz srca hvaležni. Salezijanci so to navado nadaljevali in je niso nikdar prekinili. Vedno je zelo veliko ljudi prejelo sv. zakramente. Veliko fantov iz Chierija, Buttigliere, Castelnuova in drugih, tudi zelo oddaljenih krajev, je prihajalo tja, da so don Bosku zaupali zadeve lastne vesti.

Na sam praznik so na gumno postavili narobe obrnjeno kad, ki je prej rabila za mizo, na kateri so fantje jedli, zdaj pa je nadomestila prižnico, s katere je don Bosko ali kak drug povabljen duhovnik pridigal o slavi rožnega venca. Prav s te prižnice je nekega dne don Cagliero, obdan z gosto nabito množico, izginil v globino; vdala se je deska pod njim. Ob tem smešnem dogodku so vsi začutili veliko veselje. Ker je bila kapela premajhna, so glasbeniki in pevci stali zunaj na prostem. Veselo praznovanje se je včasih končevalo z ognjemetom ali s kako gledališko predstavo.

Ko je šel don Bosko v Castelnuovo maševat, je prihajalo tja veliko ljudi, ki so od njega pričakovali nasvete v duhovnih zadevah. Vsi pa so radi hodili k njegovim

mašam in poslušali njegove pridige, ker so ga imeli za vzornega in krepostnega duhovnika.

To je sto in stokrat povedal župnik don Cinzano, ki je med mnogimi drugimi ljubeznivostmi, s katerimi je odlikoval don Boska, imel tudi navado, da je v času bivanja v Becchijih povabil en dan v goste don Boska in njegove fante, pa četudi jih je bilo več kot sto. Prihajali so v Castelnuovo z godbo, gledališkimi pripomočki, raketami in baloni. Zbrali so se okoli velikanske polente in med igranjem godbe veselo zaužili okusno jed. Ni nam treba posebej praviti, da je bilo kruha, mesa, vina in sadja v izobilju, tako da si je vsak vzel po mili volji. Dobri župnik ni skrival veselja, ki mu ga je pripravil ta obisk. Obed so pripravili vsako leto, vse do njegove smrti leta 1870.

Don Bosko se je takoj po končanem prazniku rožnega venca vrnil v Turin. Da je ustregel želji svoje matere in svojega brata, je vzel s seboj nečaka Franceta, starega osem let, z namenom, da bi dobil svojemu stanu primerno vzgojo. Četudi je brat Jože z mnogimi uslugami Oratoriju zdaleč preplačal izdatke za sina, je don Bosko želel, da bi bil njegov nečak vključen v življenje drugih fantov in živel z njimi skupno življenje. Ogibal se je prednosti, ki vzbujajo zavist. Vendar se je moral tej zamisli odpovedati, da ne bi užalostil tankočutnosti svoje matere do vnuka, ki je hotela, da bi sedel pri isti mizi kot stric. Po pričevanju don Giacomellija je don Bosko večkrat pokazal, da mu je izkazovanje take prednosti zoprno. Čeprav je čutil do svojih sorodnikov veliko naklonjenost, je vendar želel bolj delati iz nadnaravnih razlogov milosti kot iz naravnih nagibov.

Četrtega oktobra 1848 so razglasili nov zakon za osnovne šole in s tem ukinili šolsko odredbo iz leta 1822. Šlo je naprej z umerjenim korakom in v vzgojnih ustanovah so ohranili nekaj pobožnih vaj, nedeljsko mašo in pridigano tridnevnicu za pripravo na veliko noč. Cerkvi pa so ukinili pravico do imenovanja duhovnih voditeljev in nadzora nad verskim poukom na univerzah ter državnih in zasebnih šolah. Skratka, pouk so sekularizirali. Pod popolno oblastjo škofov so velikodušno pustili semenišča, vendar niso priznali študija, ki so ga tam opravili, niso veljali na državnih šolah, vse dokler ne bi sprejeli novih odredb.

Don Bosko je takoj uvidel neizogibno potrebo ustanovitve številnih katoliških šol, ki jih je bilo treba za vsako ceno spraviti v življenje, kajti kako bi sicer mogli škofje mirno počivati zaradi pravovernosti učiteljev, ki bi bili neodvisni od njihove avtoritete. Že dalje časa je razmišljal, kako bi omogočil krščansko vzgojo mladine in zaradi tega predvidevanja poučeval verouk v raznih šolah v mestu. Sedaj so se njegove bojazni uresničile.

Kdaj pa kdaj je našel čas, da je hodil na univerzo poslušat predavanje slavnega Pier Aleksandra Paravia, strokovnjaka za literaturo. Medtem ko je z novim znanjem skušal doseči čim popolnejše jezikovno oblikovanje idej in preprostost sloga, je opazoval, kakšen duh preveva univerzitetne predavalnice. Žal je tako pri študentih kakor pri učiteljih ugotavljal vedno večje nasprotovanje Cerкви. Nekega dne je slišal profesorja pedagogike in filozofije Dominika Bertija, kako je pred številnimi slušatelji izjavil: »Bili so časi, ko je bila izobrazba popolnoma v rokah duhovnikov. Sedaj mora preiti v roke laikov. Prišli bodo časi, ko bodo duhovniki, če bodo hoteli biti izobraženi, morali priti v šolo k nam.« To je bil jasno postavljen cilj sektašev, ki so se trudili, da bi se otresli vsake odvisnosti od duhovnikov. Tako je predsednik univerzitetnega sveta Krištof Negri v pismu 8. decembra 1848 izjavil, da je prenehala vsaka oblast škofa nad univerzo, da pri izpitih ne bo več predstavnika prokanclerja (škofa) in da je pripravnikom prepovedano dajati škofom v potrditev teze za javne izpite. Na univerzi je bila tudi teološka fakulteta. S tem je bila odprta pot k popolni nevernosti in odpadništvu. Ni bilo več čudnih nauk in zmot, ki jih ne bi branili, zlasti v tem, kar se je tikalo rimskega papeža in katoliške Cerкve. Ugovori škofov so bili zaman. Nekateri izmed njih so prepovedali svojim klerikom, da bi poslušali predavanja na univerzi in prejeli tam akademske naslove. Drugi pa so zatisnili oči in dopustili, da so njihovi škofljani nadaljevali študij teologije in dobivali doktorsko čast.

Don Bosko se je odločil za stališče teh zadnjih in je to povedal škofu iz Ivrije. Prepričan, da bodo sprejeti zakoni veljali dolgo časa, je menil, naj bi nadarjene in krepotne klerike in duhovnike pošiljali tudi na univerze, da bi tam dosegli doktorat zlasti v tistih strokah, ki so bile potrebne za pouk v gimnazijah, licejih in na univerzah. Treba bi jih bilo samo opozoriti na nevarnosti in jim pomagati, da bi jih premagali.

Trdil je, da je to edino sredstvo, s katerim bi mogla Cerkev posredno vplivati na izobrazbo, in da morajo zato, ker so se redčile vrste izkušenih učiteljev, njihovo mesto prevzeti drugi, vendar taki, ki bodo zastopali prava in zdrava načela; kajti če bi delali drugače, bi to pomenilo prepustiti mladino sovražnikom Cerкve.

Medtem ko je tako pametno razmišljal o prihodnosti, pa se je vedno bolj krepila njegova gorečnost za Oratorij. Da bi preprečil, da bi se zlasti manj zavzeti in učljivi fantje med tednom ne potepali po trgih in se zabavali, jih je skušal čim bolj navezati nase in jim nuditi še boljšo izobrazbo. Zato je občutno razširil večerne šole, tako da je število učencev narastlo na tri sto. On sam je stopnjeval svoje napore do za druge nedosegljive odpovedi. Hodil je od razreda do razreda

in navduševal za pridno učenje ter istočasno izbiral in pripravljajl nove učitelje. Tako so izginile sledi preteklih nerednosti.

Vendar niso samo otroci hodili v te šole. Kakih sto je bilo odraslih, ki jih je don Bosko povabil, da so se učili pisati in brati. Večinoma so nosili brke in brado. Don Bosko jih je zbral v posebni sobi in jih sam poučeval. Poslušali in ubogali so ga kot otroci. Imel je lastno zanimivo metodo za učenje abecede, sestavljeno iz mnogih bistrih spoznanj in prijetnih prisposodob, ki so razveseljevale učence in jim vtiskale v spomin črke, napisane na tabli. Tako je npr. narisal na tablo 'O' in ga potem z navpično črto razdelil v dvojce. Prva stran je bila 'C' druga pa 'D'. In tako je risal ravne in krive črte, brisal, dodajal in razlagal, a se vendar držal logičnega reda, da ni povzročal zmešnjave. Ko je na tako spreten način označil vse črke, jih je družil v zloge in iz zlogov delal besede. Včasih je kateri izmed njegovih mladih učiteljev, med njimi tudi Jakob Bellia, zapustil svoj razred in šel poslušat don Boska. Ob njegovih izvajanjih so se od srca nasmejali.

Don Boskovi učenci, čeprav nevajeni duševnega dela, so se izvrstno učili. V kratkem času so znali tekoče brati in nato še pisati. Vendar pa don Bosko ni nikdar poučeval, ne da bi bilo pri tem tudi nekaj verouka. Včasih je v ta namen prekinil pouk pa tudi ob koncu razlage je pripovedoval spodbudne dogodke, ki so budili v srcih pobožnost in ljubezen do kake posebne kreposti. Ob koncu šole so vedno zapeli kako nabožno pesem.

Ko jih je dovolj izuril, je prepustil svojo šolo Jakobu Bellii. Ta je bil star komaj 17 let, a so ga sprejeli z radostjo in mu zvesto sledili. Don Bosko pa jih je od časa do časa obiskoval in jih poučeval v lepopisju in računstvu. To zadnje je bilo njegova posebna skrb. Petnajstega decembra 1848 je namreč minister za poljedelstvo in trgovino povabil škofe k sodelovanju pri uvajanju decimalnega sistema, ki naj bi ga uvedli tudi v semenišča. Ta pouk je igral pri don Bosku vlogo previdne obrambe.

Njegovi odrasli učenci, ki jih je bilo vsako leto več, so mu bili všeč tudi zato, ker so bili pripravljeni sodelovati pri rešitvi svojih duš. Tako so se navdušili za svete obrede, da jih je veliko izmed njih skupaj z notranjimi gojenci pri večernicah prepevalo antifone in psalme. Don Bosko je tistim, ki niso imeli dela, poiskal zaposlitev, in če je bilo treba, kakega tudi podprl z denarjem.

Ko je tako proti koncu leta v Oratoriju sv. Frančiška Saleškega vladalo popolno zatišje, je bilo nekaj prejšnjih don Boskovih sodelavcev, tako duhovnikov kakor laikov, v skrbah, da bi se zopet obnovile razprtije, ki bi uničile komaj začeto delo oratorijev. Zato so izdelali načrt, kako bi že obstoječe oratorije in tiste, ki bi še nastali, združili v zvezo, ki bi bila odvisna od neke vrste vodstvenega telesa, ki bi skrbelo

za gmotne in duhovne potrebe in bi razsojalo v sporih, do katerih bi moglo priti. Takih oratorijev je bilo vštévši Valdocco troje in so bili namenjeni preprostemu ljudstvu. Oratorij sv. Alojzija pri Porta Nuovi, ki ga je sicer ustanovil don Bosko, je kazal težnje, da bi se osamosvojil, ker je eden izmed vodilnih teologov izrazil željo po samostojnosti. Tretji oratorij je bil v Vanchigli, predmestju ob Padu, kjer so živeli zelo revni ljudje in so pripadali župniji Marijinega oznanjenja. Od mesta ga je ločila Mavricijeva cesta in korzo Regina Margherita, ob katerem stojijo zelo lepe stavbe. Tukaj je nekaj prebivalcev v skupini hiš, ki so jim pravili Moschino, dalo ponoči in podnevi veliko opravka policiji. Tu je duhovnik don Janez Cocchis, tedaj kaplan, začel leta 1840 z bolj ali manj istim namenom kot don Bosko zbirati fante v nekaj sobah Moschina. Triindvajsetega februarja 1847 je za 800 lir najel dvorišče z dvema barakama ob cesti sv. Luke. Lastnika sta bila advokat vitez Ludvik Daziani, guverner Sassarija, in advokat Aleksander Bronzini Zapelloni. Tukaj so se zbirali zvečine starejši fantje z namenom, da bi gojili telovadbo, se urili v vojaških vajah in drugih podobnih igrah, med katerimi je bila posebno znana igra skokov. Zato so fantje, ki so hodili v tisti oratorij, ali če hočete zabavišče, imeli navado reči: »Gremo na skoke k don Cocchisu.« S tem je ta domiselni duhovnik držal fante daleč od nevarnih in nemoralnih zabav, kar je bila seveda nemajhna pridobitev. Ta ustanova je don Cocchisu pridobila naklonjenost markize Barolo, markiza Roberta d'Azeglia in Gabriela Cappella, imenovanega Moncalvo.

Želeli so, da bi don Bosko na vsak način vstopil v družbo skupaj z don Cocchisom, ki je bil sicer kakor tudi drugi duhovniki neoporečen, vendar je bil prepoln političnih idej. O tem pa don Bosko ni hotel nikdar nič slišati. Vsak dan, zlasti po nesrečno izgubljeni bitki Karla Alberta, so prihajale novice, ki so podžigale politične strasti ter terjale čimprejšnje maščevanje. Sicilijanci so razen iz trdnjave Messina pregnali z otoka Napolitance. V Rimu so zahtevali od papeža, da napove vojno Avstriji, in Avstrijce, ki so skušali zavzeti Bologno, so odbili meščani in jih prisilili k umiku. V Toskani veliki knez ni mogel več vladati, in ker je Gavazzi razvnel sovraštvo proti duhovnikom in vojakom, so izbruhnili mnogi krvavi upori. Benetke so na svoji laguni visoko držale zastavo neodvisnosti, vendar so bile obdane s sovražniki, vkopanimi v jarke na suhi zemlji. V Italiji je bilo od vseh strani slišati »tujci ven, naj živi Pij IX.«. Toda sektaši so neutrudno podtalno delali za republiko. Avstrija je bila pokrita z ruševinami in trupli in zdelo se je, da bo kmalu vsega konec. Madžarska se je vojskovala s Hrvaško in si jo hotela podvreči. Dunaj se je uprl. Pomoč Madžarov je bila sicer dobrodošla, vendar se je moral po težkih topniških napadih od 6. do 31. oktobra vdati cesarskim četam. Ko se je cesar Ferdinand

2. decembra odpovedal prestolu, ga je nasledil vnuk Franc Jožef. Sedaj je Madžarska razglasila republiko in začela se je strašna vojna z avstrijsko vojsko, ki je trajala do septembra naslednjega leta.

Bilo je nemogoče, da bi razgrete glave v Turinu spremenile mnenje ali ga vsaj obdržale zase, ko so časopisi vsak dan prinašali novice, ki so potrjevale in na tisoč načinov razplamenevale duhove, ker so mislili, da gre za pravične in zdrave zahteve. Don Bosko ni maral razburjenja, ki je odvrčalo duhove od resnično apostolskega poslanstva, in nikakor ni hotel zopet ponoviti izkušenj, ki so imele tako zle posledice.

Zato so ustanovili odbor njegovih prijateljev, v katerem so bili gospod Durando iz Misijonske družbe, teolog Ortalda in opat Peyron. Med upoštevanja vredne člane je spadal tudi kanonik Lovrenc Gastaldi. Le-ta se je trudil, da bi don Bosko bil za ta načrt, se podvrgel odboru ter sprejel njegova pravila in ustanovne listine. Istočasno pa je zagotavljal don Bosku, da se bo odbor trudil za denarno pomoč in še drugače podpiral Oratorij in njegovo ustanovo. Vse skupaj je bilo usmerjeno na to, da bi don Boska naredili zgolj za ravnatelja v Valdoccu.

Na predhodni polni konferenci, ki je bila prva in zadnja, je don Bosko, ko je slišal razloge kanonika Gastaldija, najprej povedal, da taka zveza ni primer-na, in potem nadaljeval: »Začnimo z oratorijem v Vanchigli. Don Cocchis je ves navdušen za telovadbo, in da bi privabil fante, vihti palice in puške. Toda cerkveni obredi v njegovem oratoriju so na zadnjem mestu. Jaz pa menim, da je palica za nas Božja beseda, drugo orožje pa sta pogosto obhajilo in spoved. Zabava je sredstvo, s katerim privabljam mladino h katekizmu. Moji sodelavci v oratoriju so vsi bolj ali manj predani političnim strastem in njihove pridige prepogosto niso verski pouk, temveč prej patriotski nagovori. Jaz pa se niti najmanj nočem vtikati v politiko. Kako naj se potem sporazumejo ljudje, ki imajo tako različna mnenja in uporabljajo tako različna sredstva? Toda jaz nikogar ne obsojam, želim le, da naj tudi drugi mene ne obsojajo. Dogovorimo se torej takole: *Omnis spiritus laudet Dominum* (Vsi duhovi naj hvalijo Gospoda). Vi, gospod kanonik, imate že svoj načrt. Izpeljite ga in storite veliko dobrega. Ne bo vam manjkalo priložnosti za odpiranje novih oratorijev. Tudi jaz imam svoje načrte, poznam razloge in imam na voljo sredstva, s katerimi jih uresničujem. Vsak naj gre svobodno po svoji poti. Pomembno je, da se dela dobro. Razen tega potrebujem jaz proste roke; in če hočem, da bom imel veliko fantov, potrebujem duhovnike, klerike, ljudi, ki so popolnoma odvisni od mene in ne od drugih.«

»Torej,« je rekel gospod Durando, »nameravate ustanoviti redovno družbo?«

»Naj bo to redovna družba, naj bo to karkoli. Ustanoviti hočem oratorije, graditi cerkve in kapele, imeti verouk, odpreti šole. Vendar brez predanega osebjaja ne morem narediti ničesar.«

»Toda kako se morete spuščati v tako obsežna dela! Za to potrebujete še in še stavb in denarja.«

»Ne le, da jih potrebujem, hočem jih imeti in jih bom imel.«

Gospod Durando je ob teh besedah vstal in dejal:

»Nima smisla govoriti naprej.«

In tako se je končal sicer dobronameren a premalo osvetljen poskus. Don Boskovo vztrajnost so vzeli za trdovratnost. Zaradi tega so se iz njega norčevali celo njegovi prijatelji. Toda on je vztrajal pri svojem programu. Nedolgo zatem je ta dogodek pripovedoval nekaterim izmed svojih klerikov in pri tem ponovil, kar je že večkrat povedal. Njegove izjave so ohranili, jih zapisali in nam jih sporočili: »Nisem se prav nič prestrašil, ker sem vedel in to mi je dajalo novih moči, da bo Gospod nadaljeval in dopolnil svoje delo s pomočjo tistih fantov, ki so bili vzgojeni v Oratoriju. In na pročelju poslopja, ki je bilo pozneje zgrajeno na mestu, kjer je stala Pinardijeva hiša in je imelo sedanji videz, še preden je obstajalo, sem videl napisano z velikimi črkami: »Hic nomen meum, hinc inde exhibit gloria mea (To je moje ime, od tod se bo širila moja slava).« In šel sem vedno naprej, prepričan, da bom kmalu imel na voljo ljudi, ki mi bodo pomagali.«

»In čigave so bile te besede?« so ga vprašali kleriki.

»Bile so Gospodove besede,« je odvrnil. Dal bi jih že napisati na pročelje te hiše, če ne bi s tem dal komu priložnost, da bi nas imel za domišljave.

42.

POGLAVJE

*Nakup hiše Moretta – Beg Pija IX. iz Rima – Pretnje časopisa Opinione
škofom – Smrt teologa Guala – Ministrstvo Gioberti – Prodaja hiše Moretta*

NAPIS, KI GA JE DON BOSKO VIDEL V SANJAH: TUKAJ – OD TOD, je jasno nakazoval od tukaj sem in tod naprej po poti Vernarice. Od tod naprej je bilo polje, na katerem so postavili cerkev Marije Pomočnice in kjer je stala hiša Moretta. V njej je bila gostilna in hlev in v pritličju devet sob. Iz pritličja se je po dveh stopniščih šlo v zgornje nadstropje, kjer je bil na dolgem balkonu vhod v drugih devet sob. Nedaleč od hiše je bil studenec s pitno vodo, pred hišo in za njo pa se je razprostiral travnik. Celotna površina je znašala 58 miz, 2 čevlja in 10 unč, kar je dalo skupaj 22,10 hektarja. Na vzhodni strani je posest mejila na znani travnik bratov Filippi. Tam so bila tudi vhodna vrata. Na južni strani je bilo posestvo gospoda Roccija, na zahodu Valdoška cesta in na severu travnik, ki je bil deloma last turinskega semenišča, deloma pa gospoda Roccija iz don Boskovih sanj. Duhovnik Janez Anton Moretta, lastnik hiše, je umrl leta 1847 in njegov pravnomočni dedič jo je prodal na javni dražbi.

Povedali smo že, kako sta don Bosko in teolog Borel skupaj s svojimi pomočniki zaradi vedno bolj naraščajoče nevarnosti za mladino skušala storiti vse, da bi ji pomagala. Don Bosko je bolj kot kdaj prej uvidel potrebo, da bi v nastajajoče zavetišče sprejel več fantov in še bolj razvil delo prazničnega oratorija. Prav tako je skušal razširiti večerne šole, zlasti za odrasle. In kakor smo videli iz povedanega, mu je to uspelo. V te namene je hotel kupiti Pinardijevo hišo, vendar tega ni mogel. Čeprav je lastnik popustil v ceni, je bila ta daleč previsoka; saj je zahteval nič manj kot sedemdeset tisoč lir.

Zato je prodaja hiše Moretta prišla kot nalašč in don Bosko se je odločil, da jo kupi za vsako ceno. Zato je 9. marca 1848 šel osebno na dražbo in osnovno

ceno 10.000 lir dvigal po 100 lir, dokler pri ceni 11.800 lir nihče ni več kazal zanimanja za nakup. Tako je 1. aprila postal lastnik poslopja in prenesel tja oratorij in zavetišče. Poleg tega je pripravil sobe za goste, da je lažje sprejemal tujce. Za te je imel vedno odprto srce. Sprejemal je zlasti take, za katere je bil prepričan, da jim bo gostoljubje koristilo tako v telesnem kakor duhovnem pogledu.

Četrtega decembra so s sodelovanjem notarja Galeazzija javno razglasili kupno pogodbo, ki je začela veljati 9. marca. Don Bosko je plačal samo prvo vsoto 601 liro in 75 centov in 396,25 lir za sadove; znamenje, da je bil v velikih denarnih težavah. Kljub vsemu je sprejel 30 najbolj zapuščenih in nevarnostim izpostavljenih fantov.

Medtem ko je bil don Bosko zaposlen s to novo ustanovo, se je v glavnem mestu katoliškega sveta zgodilo nekaj nadvse odločilnega. Revolucionarji, ki so se hoteli znebiti rimskega kneza, da bi odpravili papeževo oblast in odstranili križ, so, potem ko so mu ubili prvega ministra Pelegrina Rossija, postavili neupravičene zahteve in spodbujali ljudi k upor. Tedaj je skupina sektašev in njihovih pajdašev obkolila palačo Quirinale, kjer je prebival papež, razorožila straže, naperila topove in grozila z ropanjem. Uporniki, oboroženi s puškami, so brezglavo streljali v kvirinalske zidove. Papeževega tajnika Palmo so zadeli v čelo, da je omahnil pred papežem. Kaj naj bi v takih okoliščinah storil papež Pij IX.? Bo zbežal ali se dal ujeti upornikom?

Pij IX. je bil še neodločen, ali naj ostane v Rimu in s tem postavi v nevarnost svoje življenje ali naj se reši z begom. Tedaj so mu izročili dragoceni dar in pismo iz Francije s tajno vsebino. Dar je bil majhen ciborij, v katerem je Pij VI. nosil s seboj najsvetejši zakrament sebi v pomoč in spodbudo, ko so ga 1799 Francozi iztrgali iz Rima, ga vlekli čez Alpe in v mestu Valenza vrgli v ječo, kjer je umrl. Pismo je napisal mons. Peter Chatrousse, škof tamkajšnjega mesta. V njem pravi med drugim: »Dedič imena, sedeža, kreposti, poguma in skoraj istih težav Pija VI. Vi, sveti oče, mogoče pripisujete kak pomen tej sicer skromni pa pomembni relikviji, za katero upam, da ne bo več služila istemu namenu. Toda komu je dano, da odkrije skrite načrte Božje previdnosti, ki jih Bog pripravlja vaši svetosti?«¹⁵ Kristusov namestnik na zemlji je videl v tem daru in v tem pismu opozorilo iz nebes, se otresel vsakega dvoma in se odločil, da reši samega sebe in dostojanstvo Svetega sedeža z begom. S tem je izpolnil ukaz Jezusa Kristusa, ki je dejal: »Če vas preganjajo v enem kraju, bežite v drugega« (Mt 10,23).

¹⁵ Grofica Spaur, Poročilo o potovanju Pija IX. v Gaeto.

Zato je na večer 23. novembra, ko sta oblačno nebo in črna noč skoraj onemogočila odhod rimskega vladarja, Pij IX. stopil v svojo zasebno kapelo in pred Križanim priporočil njegovega namestnika Bogu. Nato je vstal, se preoblekel v civilno obleko in v spremstvu enega samega služabnika, s svetilko v roki stopil skozi skrivna vrata, prehodil dolge hodnike in z Božjo pomočjo ukanil pozornost svojih rabljev. Na določenem mestu ga je čakal grof Spaur, poslanik bavarskega kralja, in ga s svojo kočijo popeljal v neapeljsko kraljestvo. Na večer 25. novembra je Pij IX. zdrav in nepoškodovan prispel v Gaeto.

Tako sta oba vladarja, ki sta po besedah njunih nasprotnikov začela obdobje svobode, prva čutila njene posledice.

Če je nesrečna usoda pravnomočnega in ljubljenelega vladarja fante v Oratoriju napolnila z globoko žalostjo, so jih nezaslišana hudodelstva proti osebi namestnika Jezusa Kristusa do kraja presunila in napolnila z neznansko bolečino. Poročal bom o sinovski vdanosti, s katero so papeža spremljali v izgnanstvu in kako jih je papež za to nagradil.

Piemontski škofje so napovedali javne prošnje dneve, pisali čudovito lepa pisma o papeževih pravicah in nakazovali škodo, ki je bila storjena Italiji s tem, ko so papežu odvzeli zemeljsko posest in oblast. Tudi papežu so pisali pisma, v katerih so izražali svoje sožalje zaradi izgnanstva, ga občudovali, spodbujali, mu zagotavljali svojo vdanost in privrženost svojih vernikov, mu obljubljali molitve, ga prosili za blagoslov, nasvet in tolažbo v nenehnem boju. Liberalna stranka je skušala prisiliti škofo k molku in jim v časopisu *Opinione* takole pretila:

»Sedaj je vodstvo javnih zadev končno prišlo v tiste roke, ki bodo znale odločno in pri koreninah izruvat hudobijo in kaznovati tiste pastirje, ki so hoteli z mističnim bičem spletk in prevar delati v korist nenarodne stranke.« Tako izjavo je lahko napisal le kdo, ki je bil pripravljen na najnesramnejša obrekovanja. Vse pa je kazalo na preganjanje.

K tem vzrokom za don Boskovo globoko užaloščenost so se pridružili še drugi. Šestega decembra 1848 je v starosti 73 let umrl teolog Guala, popolnoma vdan v Božjo voljo in zadovoljen, da je mogel prepustiti svojo ustanovo don Cafassu, ki je bil malo prej imenovan za rektorja cerkve sv. Frančiška Asiškega. Pripravili so mu veličasten pogreb, ki se ga je udeležilo več kot 400 duhovnikov v roketih. Med njimi je bil tudi don Bosko. Med občo žalostjo so ga odnesli na pokopališče in pokopali v zemljo, ki jo je sam kupil. V oporoki je svoje imetje, ki je znašalo več sto tisoč lir, zapustil don Cafassu. Ta zapuščina je poleg velikih vsot, ki so jih darovale dobrodelne in premožne osebe, omogočala, da je veliko dušno pomagal revežem in podpiral dobrodelne in verske ustanove.

Medtem pa vladna politika ni obljubljala nič dobrega niti za Cerkev niti za državo.

Šestnajstega decembra 1848 je Vincenc Gioberti postal ministrski predsednik in minister za zunanje zadeve. Želja in potreba, da bi dobil podporo za vojno, ki jo je pripravljal proti Avstriji, ga je napotila v Pariz po pomoč k francoski republiki. Vendar brez uspeha. Ta odpoved je piemontsko vlado prisilila, da se je skušala približati papežu. Skušali so Piju IX. prepričati, da bi s pomočjo tujih sil zopet vzpostavil svojo vladavino ter s tem onemogočil, da bi republikansko gibanje odstranilo monarhijo. Zato je poslal v Gaeto odposlance s povabilom papežu, da bi se ob spremstvu piemontskih čet vrnil v Rim in ohranil demokratsko vlado, ki jo je imenoval. Če pa to ne bi bilo mogoče, naj bi sam izbral svoje bivališče v kakem mestu saudskih držav. Ker papež v to ni privolil, se je Gioberti odločil zasesti Ancono. Temu se je zoperstavil kralj Karel Albert. Odločil se je, da bo s piemontskimi četami zasedel Toskano, kjer so razgrajali republikanci, in zopet vzpostavil vlado velikega kneza. Ker so se temu načrtu uprli drugi ministri njegove vlade, je 22. februarja 1849 nepričakovano padel s svojega ministrskega sedeža in se nikdar več ni politično dvignil. Verjetno zato, ker se ni vsem pokoraval ukazom sektašev.

Gioberti je želel vzpostaviti red in umerjenost, česar pa njegovi kolegi v vladi niso odobravali. Ti so za božične praznike, ki so jih dečki v Oratoriju obhajali z veliko pobožnostjo in slovesnostjo, pripravili duhovščini zelo neprijetno vezilo.

Petindvajsetega decembra 1848 se je minister Urban Ratazzi upal spustiti v prostaški boj s škofi v piemontskem kraljestvu in napisal okrožnico, v kateri je škofo opozoril, da se morajo v svojih spisih, okrožnicah in pastirskih pismih vzdržati vsake besede, ki bi jo lahko razlagali kot nasprotno osebam iz političnega življenja. Če pa že stopajo na področje politike, potem naj zastopajo stališča, odločbe in namene vlade.

Istega dne je finančni minister Vincenc Ricci poslal finančnim direktorjem zaupno pismo. V njem je sporočal, da želi vlada dobiti točne podatke o imetju verskih združenj, generalnih ekonomatov, škofijskih menz, kapitljev in podobnih ustanov. Poleg tega naj ugotovijo število in kakovost cerkvenih zvonov, število in kakovost svetih posod ter zlata in srebra ali druge dragocene kovine. Končno je priporočal, da naj pri izvajanju teh ukazov ravnaajo nadvse previdno in tajno. Toda vlada tokrat ni storila kakih novih korakov.

Vendar s tem, da so konfiscirali premoženje in nalagali nove dajatve, še niso prenehali novi pritiski na kler. Da bi dajali videz spoštovanja cerkvene imuni-

tete, se je minister dogovarjal z apostolskim nuncijem, da bi Apostolski sedež dovolil duhovščini sodelovati pri obveznem posojilu za odplačevanje vojnega dolga, ki je znašal dvainsedemdeset milijonov in sto triindevetdeset tisoč lir.

Tako se je iztekalo leto 1848 in tudi novo leto 1849 ni nakazovalo boljših časov. Don Bosko pa je čutil veliko zadoščenje, ko je videl, da se je njegova ustanova povečala z nakupom hiše Moretta. Toda Božja previdnost je uredila, da jo je uporabljal le nekaj več kot eno leto, ker je bila Pinardijeva hiša in ne katera druga namenjena za sedež prazničnega oratorija in zavetišča. On je sicer takoj izdelal načrte za preureditev prostorov glede na nove potrebe. Toda po nekaj poskusih so ugotovili, da so zidovi zaradi slabega materiala zelo šibki in ne morejo nositi novih obremenitev in prezidav. Zato je bilo treba dela opustiti. Poleg tega bi bilo treba za predelavo plačati ogromno vsoto denarja, a niso še niti plačali večjega dela 11.000 lir, za katere so hišo kupili. In treba je bilo plačati tudi obresti, hkrati pa skrbeti za nenehno vzdrževanje fantov. Poleg tega so vedno večji davki, manjši zaslužki, nujna potreba po pomoči družinam, ki so v vojni izgubile svoje hranitelje, in vedno večja revščina med ljudstvom zelo zmanjšali miloščino. Ko je don Bosko videl, da ne bo mogel v kratkem času dobiti ustrezne in močno zgrajene hiše in tako razširiti svojo ustanovo, se je vdal v čakanje boljših časov. Odločil se je, da bo hišo Moretta prodal. V ta namen je posest razdelil v dva dela in tudi zemljo okoli hiše je prodajal kos za kosom ter tako povečal izkupiček. Prva prodaja se je izvedla 8. marca 1849, druga 10. aprila in preostale prve dni junija. Tako se je rešil dolga in mu je ostalo še toliko, da je mogel nekaj časa vzdrževati zavetišče.

43.

POGLAVJE

Šola moralke v Oratoriju – Nadškofove spodbude – Ugledni duhovniki prihajajo poslušat don Boska – Nasveti za spovedovanje fantov – Nekaj navodil za pridiganje – Zaprtje cerkvenega konvikta in prepoved obiska zunanjih – Zborovanje teologov – Don Boskova nenehna ljubezen do cerkvenega študija

LETA 1876 JE DON BOSKO IZJAVIL don Mihaelu Rui, don Celestinu Durandu in don Juliju Barberisu: »Ko sem se naselil v Valdoccu, je bila moja misel osredinjena na dve ali tri stvari: fantje in vse, kar je bilo povezano z njimi, opravljanje duhovniške službe in študij moralne teologije.« Zato je prav značilno njegovo vztrajanje pri študiju moralne teologije, ki ga morajo njegovi učenci poglobiti, če hočejo v polni meri uresničiti cilj svojega poklica, to je rešitev duš vernikov in rešitev lastne duše. Ne smemo se dati varati: »Kjer ni poznanja duše, tam ni nobene dobre stvari, in kdor hitro hodi, se spotakne« (prim. Prg 19,2).

Don Bosko je bil pravi mojster v tej vedi.

Nekateri don Boskovi tovariši iz konvikta in nekaj njegovih prijateljev, ki jih je spoznal kot klerike v semenišču, ko je bil posvečen za duhovnika, so po don Cafasovem pričevanju vedeli, kako zelo je bil izveden v moralni teologiji. Prihajali so najprej v zavetišče in potem ob določenih dnevih v Pinardijevo hišo, da bi z njim ponavljali že preštudirano snov. To, kar jih je zlasti privlačilo k don Bosku, je bila njegova čudovita sposobnost, da je postavil ključ za vsako razpravo, s pomočjo katerega je postavil vodilno načelo, v luči tega je bilo potem mogoče z lahkoto reševati posamične primere. Ti slušatelji so bili zvečine duhovniki, ki so želeli čim prej končati svoj študij in narediti izpit za spovedovanje, da bi potem nastopili svoje službeno mesto kot kaplani, učitelji v šoli in

župnijski namestniki v kaki vasi. Mons. Frasoni je zelo spodbujal don Boska, da je omogočal taka ponavljanja moralne teologije.

Poleg izrednega znanja je don Boskove poslušalce globoko prevzelo tudi spoštovanje in zavzetost njegovega srca za zakrament pokore. Spodbujal jih je, da bi z vsemi silami delali za zveličanje duš, priporočal jim je, da naj bodo pripravljene iti v spovednico vsakokrat, ko jih bodo za to prosili, in pogosto so ga slišali govoriti: »Želeti je, da bi duhovnik jedel samo toliko, da bi bil pol ure po jedi že sposoben brez težave stopiti v spovednico in spovedovati.« On sam je izvajal to, kar je priporočal drugim, in pri tem spominjal na opozorilo, ki ga je don Cafasso dajal svojim duhovnikom: »Želite, da bi se v vaših cerkvah veliko spovedovalo? Storite dve stvari: 1. Pogosto govorite s prižnice o spovedi; 2. Dajte ljudem priložnost, da se spovedujejo. Če boste tako delali, bodite prepričani, da bodo ljudje radi prejemali ta zakrament.«

Don Boska so prihajali poslušat redno teologi Nasi, Trivero, Carpano, Giordano, oba Vola, don Rademaker, don Deamicis, don Palazzolo, don Giacomelli in veliko drugih. Včasih je prihajal tudi kapiteljski teolog Evgenij Galletti, poznejši škof v Albi. Mons. Solari, ki je pri njem študiral moralko, je zagotavljal, da je pod vodstvom takega učitelja veliko pridobil. Dodal je še, da je veliko zgoraj omenjenih osebnosti – sicer zelo izvedenih v teologiji – prihajalo k don Bosku predvsem zato, ker je na poseben način obravnaval tisto snov, ki se je tikala mladih, in zlasti še način, kako je mogoče fante spovedovati hitro in učinkovito. Ko je govoril o mnogovrstnih primerih vesti, je kazal, kako je treba izpraševati, presojati krivdo, izogibati se bližnjih priložnosti, ugotoviti notranje razpoloženje in poučevati o najbolj potrebnih stvareh tudi še tako nevedne. Bilo je zares čudovito, kako je znal z lahkoto in na kratko spovedovati. Istočasno pa je na sto načinov kazal, kako je treba biti previden v govorjenju. Od fanta, ki se je npr. spovedal, da je preklinjal, ni hotel slišati bogokletnega izraza, temveč je preprosto dejal: »Si rekel, da je Bog grd?« Ni hotel, da bi take besede prišle iz duhovnikovih ust.

Toplo je priporočal, da ne bi z neučakanostjo in zmerjanjem napravili spoved nepriljubljeno, kajti v takem primeru si dečki ne upajo več govoriti, posledica tega pa je en božji rop za drugim. Na vse načine si je treba prizadevati, da si pridobimo zaupanje dečkov. Zelo pa je priporočal, da bi bili do fantov skrajno zadržani. Nikdar naj se redno ne spoveduje v odmaknjenih prostorih brez prič. Ne dati, da se kdo preveč približa. Nikdar z nobeno pretvezo kakšnega ljubkovanja. Beseda, ki pokaže resnično željo po zveličanju duše, odpira srca. Don Bosko je imel celo zakladnico takih izrazov in jih je svetoval svojim voljnim

učencem; pa tudi kratka in prodorna čustva, ki kakor puščica prodrejo v dušo in vzbudijo kesanje.

Ko je pri teh srečanjih razlagal moralko, je pogosto dodajal še nasvete za pridiganje in poučevanje katekizma tako preprostem ljudstvu kakor tudi mladini. Tukaj ne bomo ponavljali stvari, ki jih je povedal, ker smo o tem govorili že na drugem mestu. Dodali bomo samo dve. Prva je ta, da je don Bosko v duhu navade, ki se je takrat uveljavila v vsej škofiji, pridigal v piemontskem narečju z namenom, da bi poslušalci čim bolj razumeli Božjo besedo. Zato je od 1841 do 1850 govoril samo piemontsko. Pozneje pa je zato, ker je bilo vedno več šol in ker so v Oratorij prihajali fantje iz vseh delov Italije, uvedel italijanski jezik, ki so ga uporabljali po vsem Polotoku. Toda v Oratoriju so vse do približno 1865 večino večernega pouka nadaljevali v narečju, zlasti še zato, ker so dečki zelo ljubili ljudski način izražanja in narodne pregovore, ki jih je bilo na pretek. Don Bosko je predvsem želel, da bi dečki razumeli in se poučili. V pravilniku za praznične oratorije opozarja govornike, da naj večne resnice izražajo čim bolj jasno.¹⁶

Drugi nasvet, ki ga nikakor nočemo prezreti, je ta, da tako v pridigah kakor tudi v zasebnih pogovorih nikdar ne navajamo ugovorov proti veri z namenom, da bi jih zavrnil, razen če obče poznani, pa še to samo, ko bi bili v to prisiljeni zaradi Božje slave. Prizadevati si moramo pokazati in dokazati, da je Bog učil ali ukazal kako stvar, in nikdar motiti duš v njihovi preprosti veri.

Nekega dne je neki duhovnik v navzočnosti nekaterih fantov don Bosku pripovedoval o nekem protestantskem duhovniku, čigar nesramnost je šla tako daleč, da si je izmislil neprimerno zgodbo proti zakramentu spovedi. Trdil je, da so ga ustanovili za svoje cilje na 4. lateranskem koncilu, in to z izmišljenimi imeni ljudi, za katere je trdil, da so zagovarjali, nasprotovali in odobrili potrditev. Don

¹⁶ **Vsebina pridig in nauk.** 1. Vsebina pridig in moralnih nauk naj se izbira v soglasju s potrebami mladine, in če je mogoče, ponazarja z zgledi, primerami in reki. – 2. Zglede je treba jemati iz Sv. pisma, cerkvene zgodovine, svetih očetov ali drugih uglednih pisateljev. Izogibati se je treba pripovedi, ki bi lahko osmešile vero. Primeri zelo ugajajo, vendar morajo biti vzeti z znanih področij ali take, ki jih je mogoče z lahkoto razumeti. Morajo biti dobro premišljeni in se morajo nanašati na izkušnjo pričujočih. – 3. Vedno je treba imeti pred očmi, da primeri samo pojasnjujejo verske resnice, ki jih je treba najprej dokazati. Primeri služijo samo za osvetlitev že dokazane resnice ali ki naj jo šele dokažemo. Pridigati je treba v italijanskem jeziku, vendar čim bolj preprosto in ljudsko; če je potrebno, naj se uporablja tudi narečje določene pokrajine. Ni pomembno, ali so med poslušalci tudi taki, ki razumejo elegantno italijanščino. Kdor razume lepo oblikovan govor, bo še bolj razumel ljudsko govorico ali narečje. – 4. Pridige ne smejo nikdar biti daljše od pol ure, kajti naš sv. Frančišek Saleški pravi, da je bolje, da poslušalci želijo še poslušati, kot da bi se dolgočasil. Mladina potrebuje govore in jih tudi želi, vendar je treba storiti vse, da ji ne bo mučno ali dolgčas. – 5. Tiste, ki bodo prišli v ta Oratorij razlagat Božjo besedo, najtopleje naprošamo, naj bodo čim bolj jasni in čim bolj poljudni. Naj si prizadevajo, da bodo poslušalci v katerem koli trenutku pridige sposobni povedati, o kateri kreposti je govor in katero grdobijo karamo.

Bosko je molčal, toda ko so fantje odšli, je tistemu duhovniku rekel naslednje: »Si premislil, preden si govoril o učinku, ki ga bodo povzročile tvoje besede v dušah fantov? Si videl, kako zelo so bili fantje pozorni na tvoje besede?« »Hotel sem pokazati, kako uporabljajo laž za pobijanje vere!« »In si to dokazal? In če bi dokazal, bi fantje to razumeli? In čemu je bilo treba tako podrobno pripovedovati tiste čenče? Neumnosti je lahko razumeti, da pa odpravimo dvome, je treba truda, znanja in veliko časa. V mladih tudi samo začetek dvoma naredi veliko slabega in določeni vtisi ostanejo dolgo v spominu. V nekaterih primerih lahko vodijo celo v propad.«

Ta šola je postala še pomembnejša zaradi naslednjega dogodka. V cerkveni konvikt se je vtihotapil slab duh. Tamkajšnji mladi duhovniki in kleriki so se navdušili za politične novotarije in za vojno proti Avstriji. Zaradi branja nekaterih knjig in časopisov so prišle v glave bralcev in se tam ustalile ne popolnoma pravoverne ideje o časni oblasti in redovnih družbah. Brez uspeha jim je don Cafasso očetovsko zabičeval, naj se izogibajo temu gibanju, ker so prav v njem dozorevale slabe posledice za Cerkev in družbo. Toda nekateri izmed njih so vztrajali pri svojih idejah, se vsak dan razgrevali na brezkončnih prerekanjih in prepevali slavospeve Italiji. Don Cafasso bi najraje posegel po zelo učinkovitih sredstvih, toda previdnost zaradi izrednih razmer mu tega ni dopustila. Tedaj pa je prišel odlok vlade, da bodo konvikt začasno zasedli vojaki, in konviktovci, ki so prihajali iz različnih piemontskih škofij, so odšli na svoje domove.

Tedaj je don Cafasso milo prosil don Boska, da bi nadaljeval svoja predavanja iz moralke tistim konviktovcem, ki so prebivali v Turinu in so to želeli. Ko so potem ponovno odprli konvikt in zaradi prejšnjih neredov niso več pripuščali zunanjih slušateljev, je don Bosko sprejel tudi nekatere izmed teh.

Don Bosko je približno sedem let brez vsake nagrade nadaljeval ta predavanja in pripravljaj debatne krožke. Kanonik Ravina, nadškofijski generalni vikar, je visoko cenil don Boskovo znanje. Ko so tisti, ki so poslušali don Boskova predavanja, prihajali v škofijsko pisarno na opravljanje izpitov za spovedovanje in so prinesli od don Boska podpisan listek s pripombo *sufficienter instructus* (zadosti poučen), so v večini primerov dobili dovoljenje tudi brez izpita.

Kot nadaljevanje te šole je don Bosko uvedel drugo tedensko srečanje v Valdoccu z namenom, da bi na področju oratorijev ravnali čim bolj previdno. Tu so se zbirali ugledni možje, ki so se odlikovali po pobožnosti in znanju: teolog Borel in teolog Robert Morialdo, brata Vola in še drugi, ki so prihajali na don Boskova predavanja in niso nikdar zamudili sestanka, če jih je don Bosko povabil. Njihov glavni cilj je bil razpoznavati sredstva, s katerimi bi lahko čim bolj

posvečevali fante in drug drugemu pomagali pri premagovanju težav, ki jih je povzročal sovražnik vsega dobrega. Teolog Feliks Reviglio je bil sam priča takih sestankov.

Don Bosko ni nikdar opustil študija moralne teologije; tudi ne potem ko mu ni bilo več mogoče nadaljevati zgoraj omenjene šole. Pogosto, tako nam poroča mons. Cagliero, je predlagal rešitev posameznih primerov in vprašanja načel najbolj uglednim teologom v mestu, ki so po resnem presojanju sprejemali don Boskove rešitve. Skušal se je izobraziti tudi v kanonskem pravu. Od časa do časa je razpravljajl o različnih vprašanjih s svojim prijateljem kanonikom Gastaldijem, ki je opravil svoj študij prava na univerzi v Turinu in je zagovarjal mnenja in stališča, ki niso bila v popolnem soglasju z naukom rimskih visokih šol. Ves čas svojega življenja je imel pogovore z uglednimi kanonisti in zlasti s p. Rostagnem, velikim izvedencem v tej stvari in nekdanjim profesorjem na katoški univerzi v Louvainu. Glede različnih mnenj zaradi nesoglasij med Cerkvijo in državo, škofi in redovnimi družbami se je točno seznanil z ukazi in odloki Svetega sedeža in cerkvenih zborov. Zaradi njegovega silnega spomina je njegovo znanje vedno bolj raslo in, kar je kdaj znal, si je tudi za vedno zapomnil. To je bilo čudovito in nenehno snovanje don Boskovega duha.

44.

POGLAVJE

Pozdrav iz Lizbone in spomini na Oratorij v Turinu – Smrt Antona Boska – Slabe knjige in nemoralna gledališča – Težke žalitve na račun duhovnikov in don Boska – Brezbožni časopisi in protest škofov – Premoč sektaških časopisov nad katoliškimi – Don Bosko začne tiskati časopis Prijatelj mladih – Njegov namen in doseženi učinki – Don Boskove okrožnice za zbiranje denarnih prispevkov – Vzroki za njegov umik s področja časopisja – Nevšečne denarne posledice – Don Bosko nasprotuje političnemu delovanju – Zamisel o širjenju katoliških časopisov – Don Boskova sodba o branju časopisov

V TEKU LETA 1848 JE VEČINA TISTIH, ki so do tedaj nasprotovali don Boskovim ustanovam, potem ko so videli njegove sadove, spremenilo mnenje o njem. To tem bolj, ker je bilo njegovo nadvse zgledno in zaslug polno življenje potrdilo njegovih poštenih namenov. Čeprav še noben časopis in nobena knjiga nista pisala o čudovitih delih in dogodkih iz don Boskovega življenja, se je vendar že razširilo prepričanje, da mati Božja Marija po njem deli izredne milosti in celo čudeže. Don Mihael Rua in don Savij Ascanio obilno pričata o tem, kar trdimo.

Dober glas turinskega oratorija je že prešel meje Italije. Plemenita družina Rademaker, ki je živela v tesnih stikih z don Boskom in bila deležna njegovih nadnaravnih sadov, se je avgusta prejšnjega leta vkrcala v Genovi na ladjo in se vrnila na Portugalsko. Ti plemeniti ljudje so začetniki tistih daljnih priprav, ki so sčasoma pripeljali v njihovo domovino učence sv. Frančiška Saleškega. Daniel Rademaker je 9. januarja 1849 pisal don Bosku iz Lizbone in mu poročal, kako je prispel v to glavno mesto, s kako prazničnim razpoloženjem so ga sprejeli prijatelji in člani njegove družine, ki je že toliko časa ni videl, o žalostnem

položaju vere v tej deželi, o odhodu vojne ladje proti Italiji v podporo vlade Pija IX., o boleznih svoje sestre, za katero je tudi v imenu matere prosil za molitev. Pismo je sklenil takole: »Nikdar ne bom pozabil vaše ugledne osebe. Prosim vas, sporočite mi novice, ki me silno zanimajo. Ne morete si predstavljati, kako se jih veselim. Kako je z vašim zdravjem? Oratorij sv. Frančiška Saleškega še vedno napreduje? Šteje veliko članov? Se bo praznik sv. Frančiška Saleškega obhajal tudi letos kakor prejšnja leta? Obiskuje oratorij pri Porta Nuovi pod vodstvom don Carpana veliko dečkov? Mi lahko postrežete z novicami o teologih Voli, Bosiu, Carpanu, Borelu, Palazzolu, Borghii? Izročite pozdrave moje matere gospe baronici Nasi in moje gospodu teologu Nasiju ter drugim zgoraj omenjenim teologom. Preden končam svoje pisanje, želim vaši cenjeni osebi vse najboljše, kakor si sami želite, zlasti še v prihodnjem letu 1849, ki naj bi bilo po Božji volji leto veselja za Cerkev in ne leto žalosti in tegobe, kot je bilo preteklo leto 1848.«

Žal se te dobre želje niso uresničile in za don Boska samega se je leto začelo z veliko žalostjo. Polbrat Anton, ki je od časa do časa prihajal v Oratorij obiskovat mater Marjeto in gospoda Janeza, je umrl 18. januarja. Po nekaj dnevih slabega počutja, ki ni kazalo na nič hudega, je nenadoma izdihnil. Don Bosko je novico o nesreči zvedel od brata Jožeta prav v trenutku, ko se je odpravljal v Becchije. On, ki ni opustil nobene priložnosti, da bi izrazil svojo ljubezen do svojega velikega nasprotnika Antona, se je po njegovi smrti zavzel za njegove otroke. Enega, po imenu Franca, je sprejel v Oratorij, kjer se je izučil za mizarja, in ga vzgojil za dobrega kristjana. Drugemu, ki je ostal v Becchijih, je vedno velikodušno pomagal, ko se je znašel v težavah. Tako se maščujejo svetniki, ki ne poznajo užaljenosti in sovraštva. Don Rua, ki je celih osemintrideset let živel v tesni povezanosti z don Boskom, je vedno občudoval dobroto, s katero se je spominjal polbrata Antona, saj iz njegovih ust ni nikdar slišal kake pritožbe ali obtožbe.

Topa žalost, ki jo je don Bosko občutil ob smrti svojega polbrata Antona, ni bila nič v primeri s trpljenjem, ki mu ga je povzročalo satansko početje brezbožnega tiska. Protestanti in sektaši so začeli gonjo proti njemu, jo nadaljevali leta in leta ter kvarili neprevidne kristjane. Skoraj vsi romani, drame in pesniške zbirke so bili naperjene proti veri in nramnosti. Med ljudmi so krožile in se prepevale nemoralne pesmi v piemontskem narečju Angela Brofferia. Širile so se knjige, ki so na umazan način opevale najbolj gnusne nespodobnosti. Končali so se časi, ko so vzklikali Piju IX., in namesto teh so se povsod pojavljale papeževe umazane karikature. Množica zgodovinarjev je skušala popačiti resnico. Za cilj

so si postavili enakost vseh veroizpovedi in uničenje katoliške vere. Spreobračali so vsa zgodovinska dejstva o veri. Prikazovali so Cerkev kot večno nasprotnico kulture in papeža kot sovražnika Italije.

V gledališčih so dan za dnem prikazovali najhujše zablode. Odprto ali pod plaščem alegorije so predstave sejale prezir in najbolj strupeno obrekovanje cerkvene hierarhije. Krivoverci in sektaši pa so bili na odru prikazani kot junaki, poštenjaki, krepostniki in branilci zatiranega ljudstva.

Zato se ni čuditi, da so duhovnike in celo škofo pogosto sramotili na mestnih ulicah. Tudi don Bosko ni bil izjema, kot smo že pokazali v zgoraj navedenih primerih, katerim bomo dodali še nekatere izmed toliko drugih, ki so se zgodili v teku let.

Včasih so prišle skupine postopaških mladostnikov in na travniku tik pred vhodnimi vrati v Oratorij priredili ples. Don Bosko je sam samcat hodil med pari plesalcev. Verjetno so si želeli, da bi dobili kak povod za prepir in bi se spoprijeli z ostrimi in napadalnimi besedami. Toda don Bosko je s tako ljubeznivo dobrohotnostjo nagovarjal, naj zapustijo ta prostor in ne motijo že začelih cerkvenih obredov, da se mu niso mogli ustavljati. Nekaj so se hoteli sklicevati na pravico, češ da so na javni cesti, se še nekajkrat zavrteli, potem pa popustili in odšli drugam. Od kod je prihajala don Bosku moč nad tistimi tako nevzgojenimi dušami?

Don Rua pripoveduje: »Nekajkrat sem spremljal don Boska po ulicah in trgih mesta. Videl sem, kako so ga majhni in veliki poredneži zasramovali. On pa je vse to prenašal potrpežljivo in vdano. Če jim je mogel povedati kako dobro besedo, je to storil, če pa zaradi oddaljenosti, sovražnega razpoloženja napadalcev ali iz kakega drugega razloga tega ni mogel storiti, je mirno šel naprej, ne da bi pokazal kakršno koli zagrenjenost.«

Jožef Brosio je dodal: »Če je šel don Bosko po današnjem korzu Regina Margherita, je skupina majhnih barab vedno zasramovala duhovnika, ga psovala ali prepevala nesramne pesmi. Nekega dne, ko sem spremljal don Boska po ulici, sem slišal tovrstno kričanje; bilo je tako nesramno, da bi razburilo celo Joba, znanega po njegovi potrpežljivosti. Ob pogledu na tako nesramno početje je v meni zavrelo in bil sem na tem, da bi grdobijo končal s klofutami. Don Bosko pa je bil čisto miren, kot da se vse to njega ne tiče. Še več, ustavil se je in poklical k sebi tiste fantaline, ki so čez nekaj časa res prišli blizu. Ljubeznivo jih je posvaril z nekaj besedami, potem pa je pri prodajalki sadja, ki je sedela tam blizu, kupil prelepe breskve in jih podaril tem, kakor jih je on imenoval, svojim prijateljem.«

Na še veliko drugih načinov so hudobneži skušali sramotiti don Boska. Neka popoldneva sta on in don Giacomelli prihajala domov. Prišla sta do poti, imenovane Gelsi, ki vodi k Vrtnarici. Kar nenadoma se je don Bosko ustavil, ker je stopil na govno, raztreseno vsepovsod po poti. Medtem pa je nekaj ljudi, skritih za grmovjem, začelo kričati in ga zasramovati in hotelo s tem pokazati, da so oni naredili tisto nesramnost. Don Bosko je dvignil glavo in se obrnil v tisto smer, od koder so prihajali vzkliki. Don Giacomelli mu je dejal: »Ne meni se za tistega, ki te prezira.«

»Ne,« je odvrnil don Bosko, »na svojem sem.« In je tistim malopridnežem zažugal, naj molčijo. Don Giacomelli se je zbal, da bo prišlo do viharja najbolj umazanih psov, toda vse je bilo tiho. Slišati je bilo samo topotanje nog ljudi, ki so na vrat na nos bežali.

Drugič spet so skupine teh fantov, ki niso prihajali v Oratorij, napadle s ploho kamenja, ki je turobno donelo ob vratih na dvorišča, nekaj pa ga je padlo tudi čez zid na igrišče v veliko nevarnost tistih, ki so se tam zabavali. Don Bosko, ki ni poznal strahu ali slabosti, ko je šlo za obrambo njegovih gojencev, je hotel končati ta nered in se je pripravil, da bo stopil ven. Jožef Buzzetti ga je skušal zadržati. Prepričeval ga je, naj pusti tiste razbojnike, češ, saj se bodo naveličali, sam pa naj se ne izpostavlja nevarnosti, da bi ga zadel kak kamen. Toda don Bosko ni spremenil svoje odločitve. Odprl je vrata, in potem ko je prepovedal, da mu nihče ne sme slediti, sam samcat šel med točo kamenja proti malopridnežem in jih temeljito okregal. Na veliko začudenje vseh don Boska ni zadel noben kamen. Ko je prišel do skupine napadalcev, jih je večina hitrih nog pobegnila, drugi pa so počakali, položili kamenje na tla in se dali prepričati, da ne bodo več počeli take hudobije. Potem je don Bosko sedel na udrtino na mestu, kjer stoji sedaj cerkev Marije Pomočnice, in stražil, da bi videl, ali se bodo sovražniki spet pojavili. In glej, počasi so se ti malopridneži drug za drugim približali don Bosku in z velikim zadovoljstvom pozorno poslušali, kar jim je on v svoji dobroti ljubeznivosti znal povedati.

Vsa ta nesramna otročad se je čutila prisiljena početi take malopridnosti zaradi govorjenja in blatenja, ki ga je slišala po svojih domovih in na javnih trgih od odraslih, in verjetno tudi zaradi ščuvanja protestantskih privržencev. Toda tisti, ki so najbolj in vedno manj prikrito podpihovali to sovraštvo, so bili protikrščanski časopisi, ki so teptali vsako Božjo in človeško avtoriteto. Njihovi napadi na Cerkev, katoliško bogoslužje in redovne družbe so bili strupeni, divji in vsakodnevni. Humoristični listi so bili polni brezbožnih karikatur. Tolova ji pisateljskega peresa niso prizanašali niti zasebnosti, niti svetosti domačega

svetišča, ne pravičnim prepričanjem, ne časti nedolžnega. Z eno besedo: nič ni bilo več tako sveto in častivredno, da ga ne bi poteptali v blato ali izpostavili obrekovanju in zaničevanju množic. Da bi uperili ljudsko mnenje proti mons. Fransoniju, so še naprej objavljali obrekovanje proti njemu, ki je bil daleč od Turina, in trdili, da z zakladi in premoženjem svoje Cerkve podpira kraljeve sovražnike. Tudi don Bosku ni bilo prizaneseno. Zlonamerni članki v *Gazzetti del Popolo* in *Fischiettu* (Piščalki) so se norčevali iz njega in ga imenovali svetnika, ranocelnika iz Valdocca. S tem pa so tudi že izpovedovali prepričanje, ki ga je boljši del ljudstva imel o njem.

Škofje so odločno protestirali pri vladi proti pisanju časopisja in sramotenjju verskih stvari, oseb, vere in npravnosti. Toda ministrom to ni bilo nič mar in v senatu in poslanski zbornici so napoved in branje protesta sprejeli z zehanjem, mrmranjem in krohotom. Na isti način so sprejemali proteste posameznih škofov, ki so se sklicevali na ustavo in obstoječe zakone.

S kakšnim orožjem naj bi se torej bojevali proti poplavi te brezmejne hudo-bije? Slabemu časopisju je treba zoperstaviti dobro časopisje. Zato je posrečeno rekel malo pozneje mons. Ketteler, nadškof v Mainzu, da bi sv. Pavel, če bi živel v naših dneh, postal časnikar. In tako so začeli svoje delo velikodušni pisatelji Armonie. Toda ta boj se je kmalu izkazal za neenakega. Oni z nasprotne strani so bili veliko številnejši in drznejši in so imeli močno podporo v vladi. Zato je v tistem času nastopilo več, vendar sorazmerno malo katoliških časopisov, kot *Il Conciliatore* (Spravljivec), *Istruttore del Popolo* (Poučevalec ljudstva), *Giornale degli Operai* (Delavski časopis) in *Smascheratore* (Razkrinkovalec). Toda na žalost so morali skoraj vsi ti časopisi končati svojo dejavnost. Nekateri celo zaradi pomanjkanja bralcev.

Toda glavni vzrok za skromno razširjenost katoliških časopisov je bilo dejstvo, da se je liberalno časopisje polastilo celotnega področja že dosti prej, ko se še nihče ni upiral, ko so ljudje strahoma pričakovali politične novice, od katerih je bila odvisna njihova blaginja, in poročila z bojišč. Saj ni bilo družine, iz katere ne bi bil vsaj en član udeležen v vojni. Zato so izdaje teh časopisov kar trgali iz rok raznašalcev, medtem ko so njihovi izdajatelji dobro in skrbno organizirali prodajo po celotnem sardskem kraljestvu. V svoji prebrisanosti so predvideli vse koristi, ki bi jih mogli iztržiti za svoje cilje. Skromna izobrazba večine ljudi je vzrok, da mnogi ne mislijo s svojo glavo, temveč z možgani drugih, govorijo z govorico drugih, a so prepričani o svoji samostojnosti in neodvisnosti in se dajo pretentati mislim člankarja, čigar razmišljanje in prepričanje je kupil na cesti za par soldov. In tako je nesramnost teh idej, pomešana z vsemi mogočimi

strastmi in s poganskim čustvovanjem domovine, oblikovala tem mešetarjem naklonjeno javno mnenje.

V želji, da bi na vse načine skrbel za dobro duš in zlasti še za moralno in versko oskrbo mladine, je don Bosko hotel priti na pomoč katoliškemu časnikarstvu. Ker je bil časopis *Armonia* bolj prilagojen odraslim in za javne zadeve zainteresiranim bralcem, si je on zamislil časopis za manj izobražene in skušal pridobiti njihovo naklonjenost. Ko si je pridobil nekaj sodelavcev, med njimi teologa Carpana in Chiavesa, je naznanil program politično-verskega časopisa z naslovom *Amico della gioventu* (Priatelj mladine), namenjenega družinam. Naslov politični je postavil zato, da bi samo verski v tistem času ne pritegnil pozornosti ljudi, ki jim je bil namenjen. Izšel naj bi dvakrat na teden in don Bosko naj bi bil odgovorni urednik. Tiskarja Julij Speirani in Hiacint Ferrero bi ga tiskala v njuni tiskarni, kjer bi bilo tudi uredništvo, člani odbora pa bi dobivali mesečni honorar. Za poravnavo tiskarskih stroškov je don Bosko poslal cerkvenim osebam okrožnico (katere kopije nimamo) v Turin, Ivrejo, Asti in Vercelli ter priložil listino za vpis delnic. Njegovi prijatelji župniki in drugi ugledni duhovniki naj bi akcije podpisali in se zavezali za določeno vsoto, ki bi jo sami določili. To polo z akcijami naj bi poslali uredništvu časopisa najkasneje do začetka februarja 1849. Toda podpisanih akcij je bilo malo. Nabralo se je 800 lir, ki bi morale zadoščati za začetek časopisa. Med glavnimi podpisniki so bili kanonik Janez Frančišek Chioccia iz Trino Vercellesa, kanonik Alojzij Porliod, penitenciar stolne cerkve v Aosti, kanonik Frančišek Marija Calosso iz kolegijate v Chieriju in teolog Janez Krstnik Bottino, prior in namestnik župnika v Braju. Časopis je v prvem trimesečju 1849 štel 137 naročnikov. Toda bralcev je bilo veliko več, ker je don Bosko širokosrčno delil časopis med fante. Klerik Ascanio in drugi so vedeli povedati, da je bilo branje zelo koristno in da so časopis radi brali. Don Bosko je v člankih, ki so razpravljali splošno o politiki, se pravi o sodobni zgodovini, puščal ob strani zadeve, ki so zanimale vlado, pripovedoval spodbudne dogodke, vzel pa je na piko sodobne zmote in ni opustil imenovati in obsojati tistih časopisov, ki so bili najbolj nesramni. Proti *Gazzetti del Popolo* so bili naperjeni njegovi članki pod naslovom *Granciporri della Gazzetta del Popolo* (Nesmisli Ljudskega časnika), kjer je odgovarjal na najbolj nesramna obrekovanja proti Jezusu Kristusu, najsvetejši Evharistiji, spovedi, rožnemu vencu, obstoju pekla, duhovnikom, škofom in papežu in njegovemu *Sacco nero* (Črna vreča), kjer se je nabirala vsa umazanija hudobnih jezikov in obrekovanja. *Amico della gioventu* je v svojih začetkih obrodil veliko dobrega, ker je poleg obravnavanja poučnih in koristnih vprašanj svojim fantom preprečeval,

da bi za poznanje dnevnih dogodkov brali slabe časopise in se pri tem navzeli njihovih krivih načel. Don Bosko je nosil večino bremena: pisal je članke, bil upravnik in si osebno dopisoval s sodelavci. Pravzaprav je on sam skrbel za vse, vodil vse, vse je šlo skozi njegove roke, saj je tudi tiskarske pole sam popravljaj.

Tri mesece so časopis redno dostavljali, toda drugo trimesečje je imelo samo še 116 naročnikov. Don Bosko se je z vsemi sredstvi trudil, da bi svojega Prijatelja mladine ohranil pri življenju, in se je zato v drugi okrožnici obrnil na bogate ljudi v mestu in na podeželju.

Visoko čislani gospod!

SVOBODA tiska in vmešavanje nekaterih časopisov v verske zadeve z namenom, da bi zasramovali in onečaščali vero, terjajo od verskega tiska, da se upre ponarejevalcem resnice. S tem namenom Prijatelj mladine že tretji mesec izpolnjuje svojo dolžnost v zadovoljstvo vseh. Potreba, da brezbožnosti postavimo protiutež ne samo za mladino temveč tudi za druge, nas je napotila, da postane prijatelj vsake katoliške družine.

Toda za to potrebujemo veliko denarja, dosedanje število podpisnikov pa je premajhno, zato vabimo vašo spoštovano osebo, da se odzovete z nakupom delnic.

Te so za 20, 50 in 100 frankov, pač po želji in možnosti. Akcijo bi plačali s četrtno ob koncu tega meseca, drugo pa v naslednjem trimesečju. Kakor hitro bo časopis izhajal v tolikem številu, da bodo s prodajo poravnani vsi stroški, bomo vaši ugledni osebi vrnili, kar ste nam dali v predujem, pošiljali časopis zastonj, hkrati pa boste dobili svoj delež od dobička iz prodaje časopisa.

Znana zavzetost vaše cenjene osebe za korist našega ljudstva, naklonjenost, ki jo kaže v vsem, kar se tiče naše vere, nam budi upanje na vaše učinkovito sodelovanje pri tej naši odločitvi, ki je v vsem namenjena ohranjevanju poštenega življenja in napredku naše vere.

Vi nas lahko učinkovito podprete ne samo z akcijami, temveč tudi z razširjanjem časopisa. Pošiljamo vam nekaj izvodov, da bi jih podarili tistim, ki bi morda hoteli sodelovati pri našem delovanju. Pri tem nas vodi edina želja, da nam naše napore poplača resničen napredek našega krščanskega verovanja.

Želimo vam vse dobro od zgoraj in štejemo za veliko čast, da se smemo imenovati prijatelje vaše spoštovane osebe

*Za uredništvo: ponižni in vdani služabnik
Janez don Bosko*

P. S. Delničarje iz mesta Turina prosimo, da pošljejo podpisan obrazec na naslov tiskarjev časopisa, s podeželja pa po pošti.

Ta okrožnica ni dosegla svojega namena, kajti veliko katoličanov še ni bilo prepričano o stalni potrebi dobrih časopisov. Vendar don Bosko ni izgubil poguma. Bralcev ni manjkalo, bilo jih je več kot tisoč. Zmanjkovalo pa je sredstev in sodelavci, ki jim je zmanjkalo poguma, so začeli odpovedovati svoje sodelovanje. Prijatelj mladine je izšel v 61 številkah in 61. je bila tudi zadnja. Po osem in nekaj mesecih samostojnega, plodnega in neodvisnega življenja se je moral priljubljeni časopis združiti z *Istruttore del Popolo*, časopisom, ki mu ni manjkalo dobre volje in bralcev. Ta je začel izhajati februarja 1849, urejal ga je De Vivaldi, med dopisniki je imel teologa Jožefa Berizzija in med svoje naročnike je sprejel bralce *Prijatelja mladine*. Don Bosko je še nadaljnjih štiri ali pet mesecev sodeloval pri urejanju tega drugega lista, ker mu je bilo veliko do tega, da bi ohranil pravega duha in bi pri mladih vredno nadomestil *Prijatelja mladine*. To je storil tudi zato, ker se je odločil, da bo podpiral papeževo avtoriteto, dokler bi ta ostal v Gaeti. Ko pa so ga Francozi spet postavili na papeški prestol, je odpovedal sodelovanje. Njegov odhod od *Istruttore* je pomenil nesrečo, ker je z novim urednikom časopis spremenil usmeritev in je prišel v liberalne roke.

Iz dogodivščin v času urejanja tega časopisa je don Bosko razbral, da ga Božja previdnost ni namenila za stalno službo časnikarja. Spoznal je, kako bi to zapletlo druge njegove dejavnosti, ker bi moral posvetiti veliko časa branju in študiju toliko različnih področij, kot so politična ekonomija, javno pravo, katoliška apologetika. Spoznal je, da je moral biti katoliški časnikar v tistih časih pripravljen iti pred sodišče, če ni hotel slediti tedaj prevladujočim dnevnim tokovom, in plačati visoke kazni in morda celo iti v zapor. Don Bosko nikakor ni hotel biti udeležen pri zmoti in se ni mogel izpostavljati nevarnosti, ki bi mu onemogočala njegovo prvo poslanstvo. Resnično je *Smascheratore*, ki je nasledil *Giornale dei Operai* in je živahno in spretno zagovarjal katoliško stvar, moral aprila 1849 prvikrat pred sodišče za tisk, na katerem so sodelovali porotniki. Prav tako je spoznal, da ni pametno, da bi si ustvarjal divje nasprotnike, ker se polemikam z brezverskimi časnikarji ni bilo mogoče izogniti. *Gazzetta del Popolo* je zaradi svojih skrivnih trdnih zvez imela tako moč, da je uveljavila svoje poglede tudi v senatu in ljudski zbornici. Na žalost je predvidel, da mu ne bo manjkalo sovražnikov, s katerimi se bo moral bojevati, rekli bi, do zadnje kaplje krvi, in da bo moral ta boj bojevati skoraj sam. To so bili protestanti. Ko se je poslavljaj od časnikarstva, je bil zadovoljen, da je videl prihajati iz Superge slušatelja tamkajšnje akademije, izrednega teologa Jakoba Margottija, sposobnega, da se je postavil po robu uspešno prevladujočim prekucuhom. S svojim razgledanim peresom je celih devetintrideset let branil ne samo papeževo čast,

temveč je znal v srcih Italijanov vzbujati veliko ljubezen do njega, do Cerkve in njunih pravic. Boril se je proti revoluciji z njenimi lastnimi sredstvi, s svojimi pričevanji, z življenjem njenih nosilcev, ki ga je dobro poznal. Tako je polemiko svojega časopisa naredil tako učinkovito, privlačno in nepremagljivo, da je imel v kratkem prek trideset tisoč izvodov dnevne naklade.

Don Boska pa so medtem pestile finančne težave in tegobe, ki so prihajale od ustavitve njegovega časopisa, in ga potrjevale v njegovem sklepu. Tudi o tem bomo nekaj povedali, da bo znano, kako se je don Bosko vedel v denarnih zadevah.

Bil je prepričan, da je poravnal vse dolgove tiskarjem. Tedaj pa je prejel pismo, v katerem so ga ti gospodje terjali, da naj jim plača 1039 lir za stroške tiskanja in še 131 lir za poštno stroške. Don Bosko se je znašel v hudi stiski. Odbor časopisa Prijatelj mladine se je razšel v prepričanju, da so prenehale vse obveznosti. Istruttore del Popolo, ki je prevzel Prijatelja in spremenil usmeritev, pa je menil, da ni dolžan plačati dolga, ki ga ni on naredil. Don Bosko je tako ostal sam. Zahteval je pojasnila in se začel dogovarjati. Tisoč in še nekaj lir ni bila majhna vsota za koga, ki je živel v pomanjkanju vsega, in če don Cafasso ni priskočil na pomoč, je to znamenje, da ni bilo jasno, ali je tu šlo za pošteno obveznost. Končno so 20. avgusta 1852 tiskarji po izvrševalcu terjali od don Boska plačilo celotne vsote, ker je bil on tudi finančni vodja Prijatelja mladine.

Don Bosko je skušal vprašanje rešiti po mirni poti, preden bi šli pred sodišče. Zato je poslal tiskarju naslednjo pismo:

Spoštovani gospod!

Potem ko sva z vašo spoštovanja vredno osebo izmenjala mnenja o računih iz znane zadeve časopisa, sem govoril s člani odbora, ki so se na začetku vsemu zelo čudili. Ko pa sem jim pokazal račune, so izrekli več pomislekov.

1. Radi bi vedeli, kakšni pogoji so bili postavljeni v pogodbo in od kdaj je časopis na naš in vaš račun.

2. Ker niste nič omenili združenje našega časopisa z Istruttore, je to pomenilo, da so se izdatki poravnali z dohodki.

3. Zahtevajo potrdilo o mesečnih dajatvah, ki so bile dogovorjene v prid tiskarne. Tu je več tiskanih in prodanih objav, o katerih ni govora, dohodki časopisa od 20. marca do prenehanja, poštna potrdila, ki sem jih jaz podpisal in vam izročil. O vsem tem ni nič rečeno.

To so pomisleki odbora. Ne vem, kaj naj rečem.

Če pustimo ob strani vse zgoraj povedano in z moje strani govoriva kot prijatelja med prijatelji z namenom, da bi odstranila vsak razlog za nespoštovanje in izgubo prija-

teljstva in ljubezni, raje ne govorim o razlogih za in proti in vam iz lastnega žepa ponujam 200 frankov. Pri tem nikakor ne bi rad okrnil zahtev, ki bi jih mogoče imeli drugi člani odbora. To sem storil zato, ker mi je zelo neprijetno, da po dvanajstih letih sodelovanja v splošno zadovoljstvo izgubimo dobre odnose z neprijetnimi posledicami. Pomislite, kaj pomeni za ubovega don Boska vsota 200 frankov!

Bodite tako dobri in v pričakovanju kakega srečanja sprejmite čustvo mojega visokega spoštovanja.

Od doma, 15. oktobra 1852

Vdani služabnik duh. Janez Bosko

P. S. Prosim vas tudi, da bi mi poslali spisek knjig, ki sem jih vzel pri vas, in druge stvari, ki mi pripadajo v zvezi s podjetjem Speirani e Tortone.

Tiskarnar ni upošteval teh razlogov in ni sprejel ponudbe. Vendar je 2. marca 1854 le prišlo do sprave in don Bosko je plačal 272 lir in k temu še 132 frankov na račun kraljevske pošte. Nič več ni imel svojega in je bil le zvest oskrbnik svojega Gospoda v vsem, kar se je tikalo njegovih ustanov in fantov. Odločno se je zavzemal za pravice, skušal preprečiti vsako škodo, ne da bi pri tem mislil na lastne žrtve. Istočasno pa je s svojim ljubeznivim načinom občevanja znal uskladiti zahteve pravice s potrebami ljubezni.

Nazadnje bomo še omenili, kako je don Bosko iz povedanih dogodkov povzel pomembno opozorilo, ki ga je pogosto ponavljal svojim učencem: da časnikarstvo, zlasti tisto, ki se ukvarja s politiko, ni področje njihovega delovanja. Zato je v pravila zapisal člen, ki prepoveduje kakršno koli politično dejavnost. Vendar je sveta kongregacija za škofe in redovnike ta člen črtala; ne zato, ker bi se Cerkev upirala takim prepovedim, temveč zato, ker je bil izražen preveč na splošno in v tedanjih razmerah ne bi bil primeren. Toda don Bosko je vedno vztrajno ponavljal, da naj se salezijanci držijo zunaj političnih bojov, ker nas Gospod ni poklical za to, temveč za delo za ubogo in zapuščeno mladino. Cerkvi ne manjka ljudi, ki bi znali uspešno reševati te težke in zapletene zadeve, kajti v vsaki vojski so nekateri oddelki določeni za boj, drugi pa za prenašanje tovorov; eni za vojne straže, drugi za kopanje strelskih jarkov. Poleg tega je še toliko drugih opravil, ki vsa prispevajo k zmagi.

Čeprav se je don Bosko 1850 umaknil iz časnikarstva, si je zadel nalogo širjenja katoliškega tiska, vendar brez vsakega velikega hrupa. V kavarnah ni bilo na voljo drugega kot najslabši časopisi, toda iz bojazni pred človeškimi oziri si gospodarji svojim klientom niso upali ponuditi katoliškega tiska. Don Bosko je

zato sam začel zahajati v kavarno ali pa je tja pošiljal koga drugega, naročil kavo, poklical točaja in mu naročil, naj mu prinese Armonio ali Campano (Zvon), da bi se seznanil z dnevnimi novicami.

»Nimamo,« je odvrnil točaj.

Drugi in tretji dan je zahteval isti časopis in se čudil, da v tako uglednem lokalu ni tako uglednega časopisa. In tako je nadaljeval cele tedne, dokler lastnik kavarne ni naročil časopisa v zadovoljstvo obiskovalcev. Po dveh ali treh mesecih je začel hoditi v drugo kavarno in tam ponovil isto igro, dokler se ni prepričal, da so dober časopis naročili za celo leto. Na tak način je uvedel katoliške časopise v večino kavarn in obiskovalci so imeli priložnost, da so se informirali in tako še bolj redno zahajali v kavarne. Ni trajalo dolgo časa, da so katoliški časopisi dobili dostop v javna zbirališča, gostilne pa tudi v prodajalne. In to je bil pravi blagoslov za Turin, kjer je prostozidarski in revolucionarni tisk postavil svoja glavna središča.

Don Bosko pa razen v izrednih primerih, ko je moral biti informiran o kakem pomembnem dogodku, sam ni bral časopisov in je svojim duhovnikom in klerikom svetoval: »Tako branje krade ogromno časa resnemu študiju, obrača duha k nekoristnim stvarem in za nekatere tudi k škodljivim in razvnama politične strasti.« Pri tem je spomnil tudi na opozorilo don Cafassa duhovnikom v konviktu: »Ne želim, da bi brali časopise, ko greste na sprehod, četudi gre za dobre časopise; kajti ljudje ne ločijo in pravijo: Vsak bere časopise svoje stranke. In če vidijo v vaših rokah Armonio ali Campano, menijo, da smejo brati tudi Gazzetto del Popolo in Fischietto.«

45.

POGLAVJE

Eden izmed razlogov za don Boskov ugled pri fantih – Izgubljen in zopet dobljen vid – Blagoslov, ki zdravi zobobol – Cela družina nasičena s štirimi soldi – Don Bosko bere v srcih in vidi oddaljene dogodke – Šepava ženska v trenutku ozdravljena – Iz smrti v življenje in v nebesa – Pričevanja – Don Boskova ponižnost – Raztresenost – Mnenje p. Jožefa Franca in seviljskega nadškofa – Beseda mons. Cagliera

KO STA SI ORATORIJA sv. Frančiška Saleškega in sv. Alojzija Gonzage razmeroma kmalu opomogla po kratki pa hudi politični zmedi, sta zopet začela normalno delovati pod vodstvom odločne obenem pa dobrohotne don Boskove gorečnosti.

Ugled, ki ga je don Bosko užival pri fantih, je prihajal od dejstva, da so bili nenehno priče njegovih izrednih kreposti, in iz prepričanja, da je resničen Božji prijatelj. V njem so gledali živi evangelij, zgled pravega duhovnika, zvesto podobo Jezusa Kristusa. Njemu so tako notranji gojenci kakor oratorijanci, tako veliki kakor mali, že v teh letih pripisovali moč, da je delal čudeže, za katere so trdili, da jih je storil v prejšnjih letih in ki v poznejšem času niso nikdar utonili v pozabo. Na stotine fantov nam je pripovedovalo stvari, ki so jih oni sami na lastne oči videli ali so jim o njih pripovedovali tovariši, ki so jih videli. Sam mons. Cagliero nam je poročal: »Zares. Don Bosko je imel dar čudežev. To je bilo za nas, ki smo bili toliko let z njim skupaj, popolnoma jasno. Mnogi bivši gojenci, ki so bili v Oratoriju, še preden sem prišel jaz, so vedeli povedati, da jih je veliko storil in da so se mu pomnožile svete hostije.« Tukaj bomo navedli nekaj dogodkov, ki so nam bili sporočeni pisno. Prve med njimi je zbral don Cezar Chiala.

Don Bosko je včasih tudi na javnih trgih učil katekizem in imel prave toda zelo poljudne pridige. Nekega dne je ob Porta Palazzu zbral okoli sebe večje

število preprostih ljudi in jim začel razlagati, kako pomembno je poslušati Božjo besedo. Med navzočimi je bilo tudi nekaj zelo nesramnih pobalinov, ki niso hoteli poslušati in so celo motili poslušalce. Don Bosko jih je večkrat opozoril in prosil, naj dajo mir. Pa je bilo vse zaman. Neki Botta je povzdignil svoj glas in pred vsemi rekel: »Nočemo slišati takih pridig.«

Tedaj mu je don Bosko dejal: »Toda če bi v tem trenutku oslepel, ali bi potem poslušal Božjo besedo?« »Prazno govoričenje. Rad bi videl tistega, ki bi me mogel oslepiti.« Tedaj se je obrnil k svojemu sosеду in ves besen zakričal: »Grdoba, zakaj bežiš? Se bojiš, kaj? Pridi sem!« Tovariš mu je odvrnil: »Saj sem vendar tu, ob tebi.«

»Pa te ne vidim, saj vendar nič več ne vidim.«

Vseh se je polastil strah. Začeli so moledovati in rotiti don Boska, naj povrne vid temu nesrečnežu. Botta sam ga je prosil: »Don Bosko, prosite zame. Prosim, odpustite mi.« In padel je na kolena predenj in silno bridko jokal.

Don Bosko mu je rekel: »Prav. Obudi kesanje. Molili bomo zate, toda obljubiti moraš, da boš šel k spovedi, potem ti bo Bog spet podaril vid.«

»Da, da. Takoj se hočem spovedati.« In hotel se je spovedati na tistem kraju. Don Bosko in še nekaj drugih ljudi je zmolilo nekaj molitev in fant se je proti večeru dal odpeljati k spovedi. Ko je opravil spoved, je spet videl.

Don Bosko je zaslovel tudi po svojih blagoslovih, ki so ozdravljali tiste, ki so imeli zobobol. Ko je šel nekega dne v mesto in je korakal čez trg Emanuela Filiberta nedaleč od Milanskega trga, je nekaj fantov spremljalo enega izmed svojih tovarišev. Ta je zaradi silnega zobobola kričal kot nor in grdo preklinjal. Ko so tovariši od daleč zagledali don Boska, so rekli: »Glej, glej! Don Bosko nam prihaja naproti. Priporoči se mu in ga prosi za blagoslov.« Ta pa je še vedno ves besen začel sramotiti don Boska in njegove blagoslove. Medtem se je don Bosko približal, toda nesrečnež ni hotel poslušati njegovih besed. On pa mu je še naprej ljubeznivo prigovarjal in ga končno umiril. Fant je pokleknil, zmolil kesanje in prosil Boga odpuščanja za kletvice, ki jih je izrekel, in obljubil, da se bo šel spovedat. Tedaj ga je don Bosko blagoslovil in zobobol je minil.

Novica o tem dogodku se je hitro razširila in že so ljudje trumoma prihajali k don Bosku, da jih je blagoslavljal in v trenutku ozdravljajal. Da bi preprečil tako zbiranje množic in da ne bi njemu pripisovali takih ozdravljenj, je don Bosko začel svetovati in prosil tudi druge, da bi svetovali isto, namreč, da bi taki bolniki opravili kako pobožno vajo v čast presvetemu Zakramentu, presveti Devici Mariji ali sv. Alojziju. Kakor hitro so opravili tako pobožno vajo, so bolečine izginile.

Tudi dečki v Oratoriju so bili deležni učinkov takih blagoslovov.

Karel Gastini nam je večkrat pripovedoval, da so ga neke nedelje tako močno boleli zobje, da se je od bolečine vrgel na posteljo. Ko je don Bosko proti 11. uri končal obrede v cerkvi in slišal jok in stok, se je takoj napotil k njemu.

»Kaj ti je, dragi Gastini?« ga je vprašal. Fant je komaj kaj odgovoril, ker so bile bolečine presilne. Don Bosko je tedaj vzel v roke njegovo glavo, si jo položil na prsi, stisnil k sebi in bolečine so kakor po čudežu izginile. Na tak način je v Oratoriju ne samo enkrat koga ozdravil.

Toda do sedaj nismo povedali niti manjšega dela vsega, kar vemo o tistih časih. Jožef Brosio je takole pisal don Janezu Bonettiju:

Ko sem bil nekega dne v don Boskovi sobi, je prišel neki moški in ga prosil vbogajme. Rekel je, da ima doma štiri ali pet otrok, ki že od prejšnjega dne niso nič jedli. Don Bosko ga je sočustvujoče pogledal in potem začel iskati po žepih. Po dolgem iskanju je našel štiri solde, mu jih dal in pridružil daru še svoj blagoslov. Mož se mu je zahvalil in šel svojo pot.

Ko sta ostala sama, mu je don Bosko rekel, da mu je bilo zelo hudo, da mu ni mogel dati več; če bi imel sto lir, bi mu jih dal, ker mu je ta revež povedal resnico. Jaz sem mu odvrnil: »Kako morete vedeti, da vam je povedal resnico, ko niti ne veste, kje stanuje? Mogoče je to eden izmed tistih, ki prosijo miloščino, potem pa gredo v gostilno, da se najedo in napijejo in se pri tem norčujejo iz darovalcev, zlasti duhovnikov?«

»Nikakor ne,« je odvrnil don Bosko. »Dragi moj Brosio, ne govori tako. Ta človek je bil pošten in je govoril resnico. Rekel bom celo, da je zelo voljan dela in navezan na svojo družino. V bedo ga je pahnila cela vrsta nepredvidenih nezgod.«

»Kako morete vi vse to vedeti?« sem ga vprašal.

Tedaj me je don Bosko prijel za roko, jo stisnil, mi ostro pogledal v obraz in skoraj zaupno rekel: »Bral sem mu v srcu.«

»Ta je pa dobra! Potem vidite tudi moje grehe?« sem ga vprašal.

»Da, voham jih,« mi je v smehu odgovoril. Resnično je čutil prav vonj, ali bolje rečeno bral mi je v srcu, kajti če sem pri spovedi pozabil kaj povedati, mi je takoj predstavil stvari tako, kakor so bile. In kako naj bi to vedel, če mi ni bral v srcu, saj sem vendar stanoval pol milje stran od njega.«

Še druga anekdota z isto temo. Nekega dne sem storil dejanje krščanske ljubezni, ki pa me je stalo silno žrtev in za to ni vedel nihče. Ko sem potem šel v Oratorij, je don Bosko, ko me je zagledal, prišel k meni, me prijel kot po navadi za roko in rekel: »Kako lepo stvar si si pripravil za nebesa s samoodpovedjo, ki si jo naredil!« »In kaj naj bi storil?« sem vprašal.

In don Bosko mi je točko za točko razložil, kaj sem storil sam zase. To pomeni, da je bral v srcih in videl oddaljene stvari. Za to imam še drug dokaz.

Nekega popoldneva sem v Turinu srečal možakarja, ki mu je don Bosko dal štiri solde. Prepoznal me je, me ustavil in dejal, da je za tiste solde kupil proseno moko, naredil iz nje polento, da se je do sitega najedla cela družina, in tako tisti dan niso bili več lačni. Povedal je, da so se razmere v njegovi družini, potem ko je dobil don Boskov blagoslov, obrnile na bolje. Dodal je še, da je don Bosko pravi svetnik in da ga ne bo nikdar pozabil. Potem je še dodal: »V naši družini ga imenujemo duhovnika čudeža s polento, kajti ob današnji draginji bi bili štirje soldi za moko komaj za dve osebi, jedlo pa nas je sedmero.

Velikokrat sem bil priča podobnim dogodkom. Dogajale pa so se še bolj presenetljive stvari.

Nekega jutra je prišla k don Bosku ženska, ki je hodila z berglo, z drugo roko pa se je opirala na palico. Z njo je bila še druga ženska, ki se je tako težko premikala, da je potrebovala precej časa, preden je naredila korak. Vse je bilo, tako se zdi, posledica živčne napetosti. Ker je dejala, da bi rada govorila z don Boskom, sem se malo umaknil. Ko je ta ženska odhajala od don Boska, sem jo videl, kako je šla brez bergle in brez palice. Rekla mi je: »Don Bosko me je ozdravil.«

Toda najbolj nenavaden dogodek v letu 1849 je to, kar bomo sedaj povedali.

Petnajstletni fant po imenu Karel je redno obiskoval Oratorij sv. Frančiška Saleškega. Leta 1849 je hudo zbolel in v kratkem mu je pretila hitra smrt. Živel je v neki gostilni svojega očeta. Ko je zdravnik presodil položaj, je svetoval staršem, naj poskrbijo za spovednika. Starša sta zgrožena vprašala sina, katerega duhovnika želi. Zaželel si je, da bi poklicali njegovega rednega spovednika don Boska. Toda izkazalo se je, da don Boska ni v Turinu. Fantu je bilo zelo hudo. Prosil je, naj pokličejo župnikovega namestnika, ki je kmalu nato prišel. Dan in pol pozneje je fant umrl, še prej pa večkrat prosil, da bi govoril z don Boskom. Kakor hitro se je don Bosko vrnil, so mu povedali, da so ga večkrat klicali zaradi Karla, ki ga on dobro pozna in ki je v smrtni nevarnosti. Don Bosko se je takoj odpravil na obisk, češ, mogoče bom prišel pravočasno. Ko je prišel tja, je naletel na streznika in ga vprašal, kako je z bolnikom: »Žal ste prišli prepozno,« je odvrnil ta. Mrtev je že dan in pol.« »Nikakor ne, on spi, vi pa mislite, da je umrl.«

Streznik ga je najprej začudeno pogledal in se potem posmehljivo nasmehnil. Toda don Bosko je na pol v šali rekel: »Hočeš staviti eno pinto, da ni mrtev?«

Medtem so drugi člani družine, ki so prišli k temu pogovoru, začeli neutolačljivo jokati in praviti, da je Karel zares umrl. Tedaj pa je don Bosko rekel: »Ali

naj zares verjamem? Dovolite mi, da ga pogledam.« Takoj so ga popeljali v sobo k mrliču, kjer sta ob svečah njegova mati in teta molili za njegov večni pokoj. Truplo je bilo že pripravljeno za pokop in zato zašito v izrabljeno rjuho, kakor so pač takrat pokopavali, ter pokrito s tančico.

Don Bosko se mu je približal in sam pri sebi rekel: »Kdo ve, ali je dobro opravil zadnjo spoved.« Obrnil se je k spremljevalcu in rekel: »Umaknite se. Pustite me samega.« Potem je kratko pa goreče molil, ga blagoslovil in dvakrat ukazal fantu: »Karel, Karel, vstani!« Na ta ukaz se je mrtvi začel premikati. Don Bosko je takoj odstranil svetilko in z močnim sunkom obeh rok razparal rjuho, tako da je bil fant prost in je imel odkrit obraz. Kakor da bi se zbudil iz globokega spanja, je odprl oči, pogledal okoli sebe, se malo dvignil in rekel: »Oh, zakaj sem vendar tukaj?« Potem se je obrnil, dvignil oči k don Bosku, in ko ga je spoznal, vzkliknil: »Oh, don Bosko, če bi vi vedeli! Tako sem si želel! Prav vas sem iskal. Zelo vas potrebujem. Bog sam vas je poslal. Kako prav je bilo, da ste prišli in me zbudili.«

Don Bosko mu je odvrnil: »Povej vse, kar si želiš. Prišel sem samo zaradi tebe.«

In fant je nadaljeval: »Oh, don Bosko! Moral bi iti na kraj pogube. Ko sem se zadnjikrat spovedal, si nisem upal povedati greha, ki sem ga storil pred nekaj tedni. Zapeljal me je neki slab tovariš s svojim govorjenjem. Imel sem sanje, ki so me neznansko prestrašile. Sanjalo se mi je, da sem ob robu velikanske peči, da bežim pred mnogimi hudiči, ki me preganjajo in hočejo vreči v pogubo. Samo za las je manjkalo in vrgli bi me v ogenj, ko se je neka gospa postavila med mene in tista ogabna bitja in rekla: 'Počakajte, ni še sojen!' Čez nekaj trenutkov sem zaslišal vaš glas, ki me je klical, in takrat sem se zbudil. In sedaj bi se rad spovedal.«

Vsa iz sebe zaradi tega prizora je mati na don Boskovo znamenje skupaj s teto zapustila sobo in sklicala družino. Ubogi fant je, rešen vseh tistih strašnih pošasti, začel svojo spoved in pokazal globoko obžalovanje. Medtem ko mu je don Bosko dajal odvezo, je vstopila mati z vso družino in vsi so bili priče temu, kar se je zgodilo. Sin se je tedaj obrnil k materi in dejal: »Don Bosko me je rešil pekla.«

Tako je bil Karel celi dve uri pri polni zavesti in popoln gospodar samega sebe. Ves čas pa je bil, med tem ko se je gibal, gledal okoli sebe in govoril, mrzel po vsem telesu kot takrat, preden se je prebudil. Med drugim mu je don Bosko ponovno priporočil, naj spodbuja fante k odkritosrčnosti pri spovedi.

Končno mu je dejal: »Sedaj si v stanju posvečujoče milosti Božje. Nebo ti je odprto. Hočeš oditi tja gor ali ostati pri nas?«

»Želim iti v nebesa,« je odvrnil fant.

»Torej na svidenje v nebesih!« Fantu je glava omahnila na vzglavnik, zaprl je oči, postal negiben in ponovno zaspal v Gospodu.

Nikakor si ne moremo misliti, da bi se po mestu raznesla novica o tem, kar smo povedali. Don Bosko je storil vse v največji preproščini in trdil, da fant sploh ni bil mrtev. Nenehne politične in vojne spremembe prve mesece tistega leta so zaposlovale in begale duhove. Poleg tega pa toplo in rahločutno sočustvovanje ter spoštovanje fantovega spomina nista dopustili, da bi kaj več govorili o tem zunaj družinskega kroga. Niti s sosedi niso govorili o tem, čeprav je novica hitro prišla v javnost.

Vendar se je med tovariši pokojnika o tem veliko razpravljalo in v Oratoriju so o vsem tem zagotovo vedeli dolga leta. Poznali so kraj in znamenje tiste gostilne, poznali so fantovo ime, priimek, narodno pripadnost družine, njeno povezanost z don Boskom, večletno prijateljstvo Karla z don Boskom, ko je ta prihajal v Oratorij. Don Bosko je poznal tudi Karlovega brata, ki ga je na začetku 1849 obiskal na domu in povabil v Oratorij. Ta je prišel samo enkrat, šel kot prostovoljec na vojno, se udeležil bitke pri Novari, bil ranjen in je nato doma umrl.

In izmed stotine drugih, ki so poznali vse te dogodke, bomo na prvem mestu poslušali Jožefa Buzzettija, ki sicer ni bil očividec, a je bil priča pripovedovanja. Kakor sam pravi, o tem ni bil mogoč nikakršen dvom. Tega prepričanja so z njim bili mons. Janez Cagliero, potem Ernia, ki je vstopil v Oratorij leta 1854, nato leta 1875 don Garino in don Bonetti, ki so jih sošolci takoj seznanili s tem izrednim dogodkom. Leta 1864 so o tem poročali Bisiu nekateri izmed prvih gojencev Oratorija in gospodična Terezija Martano, ki je že pred letom 1949 poznala don Boska in je že takrat prebivala v Turinu.

Don Anton Sala je leta 1889 potoval v Parmo in na vlaku srečal starega šolskega brata, ki je takrat bival v redovni hiši v Parmi. Ko je nanese pogovor na don Boska, je dobri brat pripovedoval, da je leta 1848/49 bival v Turinu kot učitelj na osnovni šoli in da je bilo gotovo in dokazano, da je fant v trenutku vstal od mrtvih.

Don Mihael Rua trdi: »Ko sem leta 1849 pri šolskih bratih v Turinu hodil v osnovno šolo, je don Bosko pogosto prihajal spovedovat. Spominjam se, da je v neki pridigi pripovedoval o mladem Karlu, ki je umrl, pa se ob glasu svojega spovednika zbudil v življenje in zopet prešel v večnost, ko se je spovedal svojih grehov. Kdo naj bi bil ta spovednik, don Bosko ni povedal. Toda pozneje sem slišal pripovedovati o tem čudežnem dogodku druge ljudi in ti so obujenje pripisovali don Bosku. Jaz sam sem ga nekaj časa zatem v svoji zaupljivosti do nje, ko sem bil že duhovnik ali blizu duhovništva, vprašal, ali res gre za njegovo dejanje, ki so mu ga mnogi pripisovali. On pa je odgovoril: 'Nikdar nisem trdil, da sem to jaz naredil.' Nisem hotel iti predaleč, dovolj mi je bilo, da ni zanikal,

da je bil on, temveč samo, da bi si on to pripisoval. Nisem hotel z vztrajanjem izrabljati njegove zaupljivosti.

Poleg tega je don Bosko več kot petdesetkrat ta dogodek pripovedoval dečkom v Oratoriju in več kot stokrat fantom v drugih zavodih. Vendar nikoli ni omenil samega sebe, ne da bi imenoval kogar koli, ali govoril o kraju, kjer se je zgodilo. Opustil je vse okoliščine, ki bi lahko kazale nanj, in nikdar ni ničesar spremenil ali dodal, tako da se je jasno videlo, kako globoko se mu je dogodek vtisnil v spomin. Nekega večera leta 1882 pa se je le, ne da bi se zavedal, izdal, ko je po večernih molitvah v Borgu san Martino ta dogodek pripovedoval fantom. Ker je bil duševno skrajno utrujen, je med pripovedovanjem kar nenadoma spremenil način pripovedovanja. Prešel je iz tretje osebe v prvo in rekel: »stopil sem v sobo,« »mu rekel« »in on mi je odgovoril«. Nato je pripovedovanje nadaljeval še dalj časa v prvi osebi in se šele proti koncu vrnil v tretjo osebo. Pisec teh vrst je bil sam navzoč. Salezijanci so se pomenljivo spogledovali, fantje pa so ga gledali, kakor da bi bili iz sebe.

Ko je končal nagovor, se je skozi vrste fantov odpravil v svojo sobo, in medtem ko so se vsi stiskali k njemu, se je z njegovega pogleda in iz njegovih besed dalo videti, da se ni zavedal, kaj se je zgodilo, in nihče mu ni ničesar povedal, ker niso hoteli žaliti njegove ponižnosti.

Kar pa mi je končno zelo všeč, je ocena, ki jo je o tem dal strokovnjak.

Rim, Via di Ripetta 246, 24. februarja 1891

Visoko spoštovani gospod don Janez Krstnik Lemoyne!

Iz časopisa sem zvedel, da iščete podatke in zapiske za sestavo življenjepisa blagopojnega don Janeza Boska, za čigar razglasitev za blaženega so se začeli kanonični procesi. Vidim tudi, da sprejemate podatke, čeprav kratke, ki pa vendar služijo temu namenu. Zato bi tudi jaz rad prispeval kamenček za tako veliko zgradbo.

S tem uglednim človekom sem imel več stikov v Turinu, Genovi, Firencah. Včasih sva se pogovarjala zelo dolgo in zaupno. Prvi vtis je bil, kot da bi imel opravka z ne posebno visoko izobraženim, vendar dobrim in poštenim človekom. Toda zadostovalo je le nekaj besed, da sem popolnoma spremenil svoje mnenje. Pred menoj je stal človek globokih pogledov, izredno moder, poln svetih in najboljših namenov. Njegovo preprosto in umirjeno govorjenje se mi je zdelo tako skladno in pomembno, da bi ga lahko v veliko korist zapisali besedo za besedo, kakor so mu prihajale iz ust. Le redkokateri človek na svetu je naredil name globlji vtis. Čutil sem, da govorim s svetnikom.

Vedno sem ga imel in ga še imam za izrednega človeka, polnega Božje milosti. To moje mnenje o njem se je izoblikovalo ob opazovanju njegovega življenja, njegovega vede-

nja in njegovega dela. Izreden vtis je name naredila njegova krščanska ljubezen, njegova gorečnost, iskrena, učinkovita, rodovitna za preproste dečke in poredneže vseh vrst, da bi jih odvrnil od greha, poskrbel zanje, jih poučil, vzgajal in zlasti še pridobil za Jezusa Kristusa. V vsem tem sem videl nekaj izredno usklajenega z duhom Jezusa Kristusa in daleč od človeških nagibov; to je zares 'charitas Christi urget nos' (Kristusova ljubezen nas vnema) v vsem svojem blišču.

Tako je bilo moje prepričanje o njegovi izredni dobroti, da se mi je zdelo popolnoma naravno, da je delal prave čudeže; saj je navada Božje previdnosti, da velikim Božjim služabnikom podeljuje take darove. Če bi slišal pripovedovati o kakem primeru, se ne bi prav nič čudil, če bi se to pogosto dogajalo.

V resnici sem slišal pripovedovati nekaj takega. In ko je poročal o nekem don Boskovem dejanju, o katerem bomo takoj govorili, je nadaljeval: Med izobraženimi in pobožnimi osebami v Turinu sem slišal pripovedovati, da je bil don Janez poklican k nekemu bolnemu fantu in da je prišel k njemu, potem ko je ta že umrl. Don Janez ga je obudil in ga spravil z Bogom v okoliščinah, kakor beremo pri sv. Filipu Neriju, ki je obudil Massimija. Takrat sem slišal, da je nekdo vse to zapisal in hrani ta dokument zato, da bi služil poveljanju don Janeza, ko ga ne bi bilo več med živimi.

To je, spoštovani gospod, tisto malo, kar sem mogel ugotoviti. Povedano lahko uporabite, kakor se vam zdi najbolj primerno.

P. Janez Jožef Franco

Družbe Jezusove

Iz istih razlogov je mons. Spinola, sedaj nadškof v Sevilli, dal natisniti v Milu knjigo Don Bosco e la sua opera (Don Bosko in njegovo delo), kjer si prav nič ne pomišlja priznati smrt in obujenje fanta Karla.

Toda tisto, kar je za nas najpomembnejše, so spreobrnjenja in brez števila skesanih spovedi, ki jih je don Bosko dosegel s pripovedovanjem tega dogodka. In bili so še globokosežni moralni dogodki, zelo podobni tistemu, ki ga je pripovedoval don Bosko. Učinkovitost besede, ki mu jo je podelil Gospod, se je pokazala v toliko načinih, da se zdi, kot da je vse njegovo življenje nenehen slavospev Božji vsemogočnosti, previdnosti in usmiljenju. Kljub vsemu temu pa je mons. Cagliero, priča vsakdanjih čudežnih dogajanj, dodal: »Zame je največji čudež to, da se je don Bosko boril skoraj petdeset let in srečno priplul v varen pristan mimo čeri in ovir, ki so pretile, da potopijo delo oratorijev, v Družbo sv. Frančiška Saleškega.«

46.

POGLAVJE

Priprave na novo vojno – Petrov novčič – Kraljev odhod na čelu vojske – Dar obrtničkov – Govor nekega fanta – Himna na čast Piju IX. – Poročilo markiza Cavourja v Armonii

V PIEMONTSKI VLADI NI UGASNILO UPANJE na maščevanje, zlasti še zato, ker je odločen odpor Madžarske proti Avstriji zaposloval jedro najboljših cesarskih čet. Pri odprtju zbornice poslancev 1. februarja 1849 je kralj naznanil, da se je vojska, polna navdušenja za domovino, močno okrepila in je bila pripravljena vreči Avstrijce iz Italije. Javno mnenje je bilo malo naklonjeno vojni. Toda sektaši so pritiskali, prostovoljci in politični prebežniki so pretili, časopisi so poročali o grozodejstvih Avstrijcev in zatiranju v Lombardiji in na Beneškem. Radetzkega so obtoževali, da ni spoštoval vojnih dogovorov in premirja. General Chiodo, naslednik Giobertija v ministrskem predsedništvu, je sklenil vojaško pogodbo z uporniki v Rimu, ki so 9. februarja 1849 razglasili konec papeštva in vzpostavili republiko. V Lombardiji in na Beneškem so voditelji liberalcev za 2. marec pripravljali v raznih mestih vstajo.

Medtem ko je bilo pripravljeno za novo narodno vstajo, so bila srca katoličanov pri Piju IX., ki je preživel težke trenutke.

Papež kot oče 300 milijonov katoličanov po celem svetu, da celo kot učitelj vseh narodov, mora poskrbeti za duhovne in telesne potrebe vseh svojih vernikov.¹⁷ Poskrbeti mora, da ne govorimo o drugih, za toliko svetih kongregacij s kardinali in prelati, s pomočjo katerih spozna in poskrbi za potrebe celokupnega

¹⁷ Po natančnih poročilih, ki jih danes poznamo (1902), je prebivalcev na zemlji milijarda petsto triindvajset milijonov. Pri toliko ljudeh, ki bivajo na zemlji, jih je samo petina v pravi veri, ki je katoliška. O, nedoumljiva Božja sodba!

krščanstva. Treba je poskrbeti za predstavnike pri vseh vladarjih in zagotoviti njihovo varnost. Treba je poskrbeti za pošiljanje in oskrbo misijonarjev v raznih delih sveta, kjer še ne poznajo imena pravega Boga in še niso udeleženi pri Božjem odrešenju in krščanski civilizaciji. Poskrbeti je treba za sto, tisoč potreb, ki jih tukaj ne moremo naštevati.

S tem, da je bil papež prisiljen zapustiti Rim, je bil oropan vsega svojega premoženja in s tem onemogočen, da bi zadostil vsem tem potrebam, kar je bilo v veliko škodo duš. Neapeljski kralj Ferdinand II. mu je v Gaeti velikodušno izkazoval gostoljubje. Toda nikakor ni mogel prevzeti teže dajatev, ki so bile povezane z upravo vesoljne Cerkve. Tudi vzdrževanje samega papeža ni moglo sloneti na ramah ene same države. Zato so se francoski škofje zatekli k radodarnosti vernikov. Spodbudili so jih, da bi kot vdane ovčke podprli svojega pastirja in mu pomagali s svojimi darovi. Zgledu francoskih škofov so sledili tudi episkopati drugih dežel. Vera in krščansko sinovsko razpoloženje sta se kmalu odzvala povabilu njihovih pastirjev in v kratkem se je med vsemi sloji prebivalstva razvnelo tekmovanje, kdo bo bolj podprl papeža. Franciji so se pridružile Španija, Belgija, Nemčija in kmalu za temi celo Amerika, Indija in Kitajska ter druge daljne dežele katoliškega sveta. Tudi na Nizozemskem in predvsem v Amsterdamu so po priporočilu nekega protestantskega ministra zbirali za papeža. Na ta način je nastala ustanova, ki je dobila ime Petrov novčič. Ta omogoča papežu odnose z vsemi narodi sveta, hkrati pa tudi delovanje blagodejnega apostolata na vseh koncih zemlje, s tem da pomaga v telesnih in duhovnih potrebah celokupne katoliške družine, obenem pa služi za pričevanje vere in ljubezni do sedeža sv. Petra.

Nашa Italija, čeprav leta 1849 pretresena od vrste usodnih dogodkov, ni mogla, da ne bi sodelovala pri tako plemenitem delu. Zlasti se je izkazal Piemont s sestrskimi pokrajinami, s katerimi je tekmoval, da izpriča svojo nespremenjeno navezanost na namestnika Jezusa Kristusa. V Turinu so pa že v začetku meseca februarja nekateri pobožni in goreči katoličani, tako duhovniki kakor laiki, sestavili odbor, ki bi med verniki zbiral prostovoljne prispevke in jih položil k nogam papeža Pija. Odbor so sestavljale naslednje ugledne osebe: markiz Avgust Cavour, senator markiz Ludvik Pallavicini-Mossi, markiz Birago di Vische, markiz Fabij Ivrea, teolog Viljem Audisio, teolog odvetnik Cerutti in teolog Valinotti Canonico. Veliko drugih uglednih gospodov je organiziralo to ustanovo po družinah, med njimi grof Kamilo di Cavour, brat markiza Avgusta. Devetega februarja je začela zbirati darove za papeža tudi Armonia.

Ko so v deželi zvedeli za stisko in pomanjkanje, v katerih se je znašel pregnani Pij IX., so si verniki, tudi revnejši, šteli v čast, da so od svojih prihrankov in zaslužkov

odstopali podporo, čeprav je to pomenilo zanje še skromnejše življenje. Tudi don Boskovi sinovi so se čutili počaščene, da so se iz spoštovanja do poglavarja Cerkve lahko prostovoljno odrekli tistim malo soldom, ki so jih imeli, se pravi sredstvom, ki so bila nujno potrebna za življenje, in naredili zbirko za sv. očeta.

Medtem ko so bili ubogi don Boskovi gojenci vsi veseli, da so lahko papežu pripravili majhno tolažbo, je ministrstvo 12. marca preklicalo premirje, sklenjeno z vrhovnim poveljnikom avstrijskih čet generalom Radetzkim. Piemontska vojska se je s 120.000 možmi v šestih divizijah odpravila v boj. Sedemdeset tisoč se jih je razporedilo ob Ticinu in se raztegnilo, kar je bila silna napaka, na črti, dolgi več kot 100 milj. Kmalu zatem sta se uprli mesti Brescia in Como. Štirinajstega marca je kralj Karel Albert odpotoval iz Turina v Novaro. Minister Sineo je istega dne povabil škofo, naj prepričajo ljudstvo o nujnosti vojne, in ukazal javne molitve za dober izid. Kakor vedno v podobnih okoliščinah so škofje tudi tokrat privolili. Tudi v Oratoriju so se opravljale molitve. Verjetno tudi zato, ker je 5. februarja od dvora poslani grof di Collegno izročil don Bosku 200 lir, kot je razvidno iz Spominov teologa Borela. Vse kaže, da je bil to kraljev dar.

Istočasno so v Oratoriju pripravili nepozaben praznik. Don Bosko je povabil odbor za Petrov novič, da bi 25. marca poslal v Oratorij dva svoja ugledna predstavnika, da bi osebno sprejela zbrano nabirko. Poslanca sta bila kanonik Valinotti in markiz Cavour. Ker je bila tisti dan tiha nedelja in so fantje slavili tudi praznik Marijinega oznanjenja, se jih je zbralo izredno veliko število. Med dokumenti, ki smo jih dobili, je tudi prepis govora, ki ga je v imenu svojih tovarišev prebral neki fant. Takole se je glasil:

Visokospoštovani gospodje!

Kakor hitro se je med nami razširila novica, da je sv. oče v stiski, nas je vse navdala silna žalost. Bolečina je bila toliko hujša, ker nam naš položaj ni dopuščal, da bi pomagali. Kljub temu pa smo v želji, da bi pokazali svojo vdanost poglavarju katoliške Cerkve, našemu skupnemu očetu in namestniku Jezusa Kristusa, po naših možnostih zbrali dar ubogega reveža. Zbrali smo dvaintrideset lir, zelo skromno vsoto za tako vzvišen namen, ki pa bo gotovo povod za sočutno razumevanje, če pomislimo na našo starost, na naš položaj rokodelskih vajencev in sinov naših revnih družin.

Gospodje! Dobro vemo, da imate dobro srce in boste zato sprejeli naš skromni dar. Bodite prepričani, da bi naša dobra volja naredila veliko več, če je ne bi ovirala naša nezmožnost.

Če bi bilo mogoče, da bi naše besede v tem trenutku mogel slišati sveti oče, bi mi vsi kleče ob njegovih nogah enoglasno zaklicali: »Sveti oče! To je najsrečnejši dan našega življenja. Smo skupina fantov, ki šteje za svojo veliko srečo, da lahko izrazi vaši svetosti doka-

ze našega spoštovanja. Izjavljamo, da smo vaši zvesti sinovi. Kljub naporom zlobnih ljudi, da bi nas odvrnili od katoliške edinosti, priznavamo v vaši svetosti naslednika sv. Petra in Kristusovega namestnika. Tisti, ki ni z vami, je zares izgubljen. V globokem prepričanju, da nihče, ki ni povezan z vami, ne more pripadati pravi Cerkvi, izjavljamo, da hočemo živeti in umreti vedno združeni v tej Cerkvi, ki ste njen vidni poglavar. Pripravljeni smo žrtvovati vse naše imetje, vso našo posest in tudi naše življenje, da se izkažemo vredne sinove tako dobrohotnega očeta.«

Mali govornik je takole sklenil svoja izvajanja: »Vi pa, gospodje, sprejmite te preproste odkritosrčne izraze naših src in vaša velika dobrosrčnost naj nadomesti našo skromnost.«

Po tem nagovoru je skupina dečkov s svojimi srebrnimi glasovi zapela himno Piju IX., ki jih jo je naučil peti prizadevni teolog Hiacint Carpano.

*Kakor so nekoč v Jeruzalemu zlobni Judje
slovesno sprejeli s pesmimi
in prapori našega Gospoda,
potem pa ga kruto umorili na križu
ter se naslajali
ob njegovem počasnem umiranju.
Joj! Tako je tudi zlobna in hudobna drhal
grenila sveto in angelsko dušo Pija.
Včeraj so do neba odmevale mile melodije,
danes pa tega dragega očeta napajajo z žolčem.
Vendar se ne bojimo!
Tvojo nebeško ladjo,
o sveti oče, lahko
premetavajo viharji sveta.
Toda Večni ti je zagotovil:
zaman se bo satan z brezbožneži in
pekлом zaklinjal,
da bi jo potopili.
Prevzeten je, kdor te sodi,
kdor te obsodi, je nespameten.
Nihče na zemlji se ne more primerjati
s tvojo najvišjo močjo,
samo Bog, Bog sam ti zapoveduje.
Kot sinovi pripogibajo cesarji in kralji
svoja ponosna čela.*

Mali dar, izročen z zgoraj navedenim govorom in ob petju himne, je globoko ganil srca članov odbora. Bili so pretreseni. Navzočim fantom so namenili nekaj besed prisrčnega priznanja, jih spodbudili k nadaljnjim naporom in si dali izdelati prepis vsega, kar je bilo izrečeno. Slovesnost so ob odhodu sklenili s temile besedami: »Te velikodušne želje so vredne, da zanje zve sveti oče in jih bo tudi zvedel.«

Markiz di Cavour, ki je bil tisti čas sodelavec katoliškega časopisa *Armonia*, je poročal o tem dogodku in v pohvalo Oratorija priobčil članek, ki ga predstavljamo bralcem.

»V najrevnejšem predelu našega glavnega mesta, kjer živijo skoraj izključno delavci, ki se preživljajo s svojim napornim vsakdanjim delom in se pogosto znajdejo v največji revščini zaradi bolezni ali pomanjkanja dela, je pred nekaj leti zrasla dobrodelná ustanova, ki dobiva svojo moč iz neizčrpnega studenca katoliškega prepričanja. Neki goreč duhovnik, prevzet od želje po rešenju duš, se je vsega posvetil nalogi, da bi iz slabega življenja, brezdelja in neznanja iztrgal čim večje število fantov, ki so zaradi revščine in brezbriznosti staršev doraščali brez verske izobrazbe in vsake ljudske kulture. Ta duhovnik, ki mu je ime Janez Bosko, je vzel v najem nekaj barak in majhen ograjen travnik, postavil tam svoje bivališče in odprl majhen oratorij pod zaščito velikega ženevskega škofa sv. Franciška Saleškega. Privabil je tamkajšnje dečke, ki so prej hodili zapuščeni in sami sebi prepuščeni, v preprost oratorij, kjer jim nudi tisto izobrazbo, ki je med vsemi najbolj potrebna, to je verska izobrazba. Tukaj se vadijo v izpolnjevanju svojih dolžnosti, opravljanju pobožnih vaj in se usposabljaajo za prijateljsko in družabno sožitje. Ob oratoriju so šole, v katerih se fantje učijo pisanja, branja in računstva. Tam je tudi dvorišče, na katerem se ob nedeljah in v prostem času zabavajo z igrami ter tako svoj prosti čas prebijejo v veselju, tako koristnem za zdravje duha in telesa, zlasti še za otroke v nežni mladosti. Med njimi je vedno don Bosko, ki jim je vseskozi dober učitelj, prijatelj, tovariš in zgled.

Ob prazničnih dneh je tam zbranih navadno štiristo fantov, ki na zunaj ne vzbujajo pozornosti in jih večina ljudi sploh ne opazi, čeprav se tam dela neizmerno veliko dobrega. Vsi ti dečki, od katerih bi jih veliko raslo v neznanju in hudobiji, se navajajo na krepostno življenje in delovni jutri. Saj zna njihov zavzeti prijatelj vsakemu poiskati delovno mesto, kjer se izuči določene obrti in se usposobi za samostojno življenje. Če don Bosko predstavi kakega fanta kot svojega gojenca, je to zagotovilo poštenosti in jih rade volje povsod sprejemajo v uk, da se pripravijo na življenje. Tako iz razsada teh poštenih delavcev vsako leto prihaja veliko fantov, ki so sposobni skrbeti sami zase in, to naj močno poudarimo, vse življenje ohraniti tisto poštenje, ki so bili vanj uvedeni v nežni mladosti.

Naj dodamo, da je med njimi tudi veliko takih, ki so zaradi smrti ali neuspeha v življenju njihovih staršev zapadli v tako zapuščenost, da jih je bilo treba sprejeti v popolno oskrbo v sobah imenovanih barak. Tukaj je zanje poskrbljeno z vsem: lahko hodijo v uk k mojstrom in bodo nekoč sposobni, da se bodo sami vzdrževali.

V to dobrodelno ustanovo sta se na povabilo zaslužnega ustanovitelja Oratorija odpravila na praznik Marijinega oznanjenja dva člana odbora. Sprejela naj bi dar, ki so ga dečki zbrali za Petrov novčič. Ker so zvedeli o žalostnih dogodkih v Rimu in o veliki stiski vesoljnega očeta papeža zaradi pregnanstva, so se prostovoljno odločili, da bodo priskočili na pomoč s svojim darom ter tako povečali nabirko v Turinu, ki naj bi jo izročili Kristusovemu namestniku na zemlji.

Ko sta člana odbora prišla v skromno zbirališče, kjer se je dogajalo toliko dobrega, ju je izredno ljubeznivo sprejel tamkajšnji ravnatelj. Potem sta se oba nemalo začudena znašla sredi fantov, ki so ju pristrčno sprejeli.

Dva izmed fantov sta takoj nastopila. Eden je na pladnju predstavil triintri-deset frankov, ki so jih zbrali, drugi pa je povedal preprost pa pristrčen govor, iz katerega želimo bralcem postreči z nekaj odlomki.«

Tukaj ugledni člankar navaja nekaj odstavkov iz omenjenega govora, potem pa nadaljuje.

»Odposlanca sta v duši čutila globoko ganjenost ob besedah tega fanta, ki je še poln sledi zidarske malte in opečnega prahu tako pametno in obenem prepričljivo govoril in izražal tako plemenita in velikodušna čustva. Poslanca sta odgovorila, da sta ponosna, da imajo sodelavce pri delovanju, ki je pričevanje tiste katoliške vere, ki povzdiguje človeka, pa naj je v kakršnem koli položaju. Prosila sta fanta za prepis njegovega govora, ki sta ga takoj izročila apostolskemu nunciju. Temu je govor zelo ugajal in je zagotovil, da ga bo poslal kardinalu protajniku za državne zadeve kot potrdilo čustev, ki so koristna in priporočljiva, zlasti če pomislimo na življenjske okoliščine tistih, ki so jih izrazili.

Mi pa smo menili, da se moramo malo dalje zadržati pri poročilu javnosti o prireditvi, ki se nam zdi izredno velikega pomena.«¹⁸

Omenjeno nabirko s sklepnim delom govora je v svojo Zgodovino Cerkve prevzel tudi opat Rohrbacher, ko je naštel nekaj dokazov presunljivih odpovedi revnih ljudi za potrebe papeža. Prejšnji navedek uvaja z besedami: »Toda še bolj značilno in pomembno je nabirka nekaj zelo revnih fantov in rokodelcev, ki so s tem, da so privarčevali vsak dan kak sold, zbrali majhno vsoto triintri-deset frankov in jih poslali odboru Petrovega novčiča s spremnim pismom, ki človeka gane do dna srca.«¹⁹

¹⁸ Armonia, št. 40, leto 1849.

¹⁹ Glej zv. XV šeste italijanske izdaje, stran 885.

47.

POGLAVJE

Bitka pri Novari – Odpoved kralja Karla Alberta – Revolucija v Genovi – Parmo, Modeno, Toscano in Sicilijo podredijo prejšnjim vladarjem – Vzrok miru v Oratoriju leta 1849 – Obnovitev najemniške pogodbe s Pinardijem – Božja previdnost pomaga poravnati najemnino – Brezvladje v papeških državah – Nekatere velesile se trudijo, da bi pomirile nered. – Francozi pred rimskimi zidovi – Papeževa čustva ob prejemu daru od fantov v Valdoccu – Pismo apostolskega nuncija – Giobertijeve in Rosminijeve knjige na indeksu – Don Bosko skuša pregovoriti Giobertija, da bi se uklonil Cerkvi – Rosmini se vda. – Don Boskovo pismo don Fradeliziu

ŠESTINDVAJSETEGA MARCA 1849, dan potem ko so fantje iz Oratorija izrazili sinovsko vdanost visokemu izgnancu v Gaeti, so v Turinu objavili turobno novico, ki je vse močno prizadela in so nekaterim celo privrele solze iz oči. Kralj Karel Albert je bil premagan. Po nekaj spopadih na Ticinu je 75.000 avstrijskih vojakov, bodisi po malomarnosti bodisi zaradi izdaje generala Hieronima Ramorina, ki naj bi branil enega izmed prehodov čez to reko, uspelo priti na drugo stran. Tako so razpolovili piemontsko vojsko in pod poveljstvom maršala Radetzkega korakali proti Mortari in Vigovanu, kjer je bila glavnina piemontske vojske. Po napadu pri kraju Sforzesca in zmagi Avstrijcev, ki so v jurišu zavzeli Mortaro, je dne 23. marca prišlo pod zidovi Novare do neposrednega boja. Na obeh straneh je bilo veliko junaških dejanj, toda proti večeru so bili Piemontčani prisiljeni k umiku.

Med silnim bojem je junaški vladar, čeprav izpostavljen smrtni nevarnosti, bodril svoje vojake. Ko je potem videl ugasniti vse svoje upe in uvidel, da je treba ustaviti boj, če hoče svojim podanikom omogočiti časten mir, je hotel do konca z žrtvijo izpolniti svoje življenjsko poslanstvo. Zato se je v navzočnosti

svojih sinov Viktorja Emanuela in Ferdinanda in v družbi svojih vojnih adjutantov še isti večer odrekel kraljevski kroni v korist svojega prvorojenca, ki si je nadel ime Viktor Emanuel II. Po tem dejanju je objel in poljubil drugega za drugim vse navzoče, se jim zahvalil za usluge, ki so jih storili njemu in državi, in po polnoči v spremstvu samo dveh služabnikov odpotoval iz Novare. Čez nekaj dni se je razvedelo, da je dopotoval v Oporto, obmorsko mesto na Portugalskem, ki si ga je izbral za kraj prostovoljnega izgnanstva.

Bergamo in Como, ki sta začela oborožen napad, sta ob novici o porazu pri Novari začela pogajanja z avstrijskimi poveljniki. Toda Brescia, ki so jo prevarale napačne novice o piemontski zmagi, se je dvignila proti avstrijski posadki in se šele po osem dnevnem junaškem boju predala.

Dne 26. marca je novi kralj podpisal z Radetzkim premirje, ki je med drugim predvidevalo umik piemontskih čet iz pokrajin Modena, Piacenza in iz Toskane. Poleg tega je moral odpoklicati mornarico z Jadranskega morja. Razvneti članki, ki so zahtevali nadaljevanje vojne, ogorčeno nasprotovanje proti premirju v poslanski zbornici, kričanje ljudskih množic, ki so zahtevale smrt za izdajalce, strah in žalost, ki sta napolnila hiše preprostih meščanov, ne bi mogli biti hujši, kot če bi Avstrijci stali že v samem glavnem mestu Turinu. Novi kralj je ponoči pripotoval v Turin in 29. marca dal svoj razglas ljudstvu. V njem je naznanil svoj nastop kraljevanja; vendar ni sledil dotedanji navadi, da bi svoje vladanje začel s prošnjo za Božjo pomoč. Dne 29. marca je prisegel na ustavo, razpustil parlament in napovedal nove volitve.

Nove razloge za zgroženost je 1. aprila zbudila v Turinu novica o prevratu v Genovi, kjer so republikanci po krivem dolžili Piemontčane, da so se predali Avstriji. Toda upor je zadušil z osem tisoč vojaki Alfonz Lamarmora, ki je prikorakal iz Lunigiane. Za liberalce niso bile nič manj porazne novice, ki so prihajale iz drugih krajev Italije. Avstrijska vojska je postajala vedno bolj samozavestna zaradi 140.000 ruskih vojakov, ki so kot avstrijski zavezniki vdrli v Madžarsko. Vkorakala je v kneževino Parmo in Modeno ter zopet postavila prejšnje vladarje. Zatem so Avstrijci zasedli Toskano, kjer je ljudstvo, sito republikanskih zlorab, poklicalo iz Mole pri Gaeti Leopolda II. Prve dni maja so napadli Livorno in razbili upornike, ki so se tam utrdili kot v svojem zadnjem zatočišču. Čete neapeljskega kralja pa so 20. aprila zavzele Palermo in si tako podvrgle celotno Sicilijo. Zaradi teh dogodkov je bilo mesto polno političnih beguncev, ki so kar naprej prihajali v Piemont.

Oratorija sv. Frančiška Saleškega in sv. Alojzija Gonzage to leto zaradi nenehnih demonstracij nista trpela. Osmega aprila so fantje iz obeh oratorijev

praznovali veliko noč, potem ko so v postnem času vsak dan nemoteno obiskovali verouk. Vzrok za mir niso bile samo previdne in mnogovrstne don Boskove odredbe, temveč tudi nekateri čudežni dogodki, o katerih so se širile govorice in ki so don Boska predstavljali kot izrednega človeka.

Tako nam Jožef Buzzetti pripoveduje, da je njegov tovariš Vincenc Bosio, preprost in nedolžen deček, neke nedelje 1849 ali v začetku leta 1850 med don Boskovo pridigo nenadoma ves prevzet začel s kretnjami kazati, da se dogaja nekaj izjemnega.

Obrnil se je k njemu in vzkliknil: »Glej, glej, don Bosko!«

»Kaj je novega? Vidim, da pripoveduje dogodek iz cerkvene zgodovine.

Toda ali ne vidiš? Poglej ga! Glej, kako se mu blešči obraz in iz njega izhajajo žarki na vse strani.«

Buzzetti ni nič videl, vedel pa je povedati, da je bil mali Bosio čisto iz sebe in da so imeli velike težave, da so ga do konca pridige pomirili. Po blagoslovu je ves prevzet pripovedoval tovarišem, kaj je videl.

Vendar pa je bil dokaz Božjega blagoslova sicer počasna pa nenehna rast Oratorija v Valdoccu. Potem ko je potekla pogodba s Pankracijem Soavejem, je don Bosko podpisal nov dogovor z lastnikom gospodom Francem Pinardijem. Notarska listina opisuje hišo, in ker prinaša nekaj majhnih sprememb glede na leto 1846, jo bomo prepisali. 1. Stavba je sestavljena iz štirinajstih oddelkov, od katerih jih je devet v pritličju, kamor spada tudi podolgovat prostor, ki služi za kapelo, in pet oddelkov v zgornjem nadstropju z vsemi podstrešnimi prostori. 2. Lopa ali prostor, ki povezuje omenjeno stavbo z obzidjem. 3. Dvorišča na vzhodni in na zahodni strani in ograja, kakor tudi dvorišče s kosom travnika, kjer je pokrit studenec za pranje in nekaj dreves. Pogodba je bila podpisana za tri leta – od 1. aprila 1849 do 31. marca 1852 – za letno vsoto 1150 lir. Pogodbo sta podpisala teolog Borel in Frančišek Pinardi, ki je po notarju izjavljal, da je dal hišo v najem samo za 1150 lir zato, ker hoče podpreti dobrodelno ustanovo, ki jo vodi tam delujoči podpisnik. Zapisnik ali pravna pogodba nosi datum 22. junij 1849. Don Bosko je hitro dal popraviti razmajano poslopje, tako da je vzhodni del stavbe, kjer je bila drvarnica, hlev in gumno, razširil v precej prostorno dvorano, ki bi mogla zlasti ob slabem vremenu služiti za akademije in gledališke predstave. Don Bosko je s fanti pridno vabil za nastope, kakor je mogoče razbrati iz računov tiskarja Speiranija, kjer z datumom maja 1849 beremo, da je don Bosko za predstavo dečkov o Cerkvni zgodovini dal natisniti 500 vabil in z datumom decembra istega leta ob predstavitvi iste Cerkvene zgodovine prav toliko vabil. Ko je don Bosko pripravil to dvorano, kot smo že omenili na

drugem mestu, je podrl vmesni zid in je s tem skoraj za polovico povečal lopo s kapelico.

Za vsa ta dela, za najemnino, cerkvene potrebščine, za šole in razvedrilo je imel velike izdatke in je zaradi vojnega stanja in splošnega pomanjkanja bil v veliki stiski. On pa je vedno zaupal v Božjo previdnost in je od nje pričakoval potrebna sredstva. In ta mu nikoli ni odpovedala pomoči.

Ko je gospod Pinardi nekoč terjal don Boska, naj plača tristo lir zaostanka za najemnino, je ta, ne vedoč na koga bi se obrnil za tako vsoto, prosil za dva tedna odloga. Istočasno se je don Borelu predstavil vitez Renato d'Agliano in ga vprašal, ali pozna nekega don Boska, ki se ukvarja z vzgojo ubogih dečkov. Rad bi mu izročil dar, pa se še nikdar ni srečal z njim. Ko mu je don Borel odgovoril, da je don Bosko zares ves predan želji, da bi napolnil srca fantov z Božjim duhom, mu je vitez izročil zavitek s tristo in več srebrnimi skudi, vsota, ki naj bi jo plačal don Bosko. Prosil ga je, naj denar izroči Božjemu služabniku. Od tistega dne se je v imenovanem dobrotniku vnela velika naklonjenost do don Boska in od takrat mu je vsak teden pošiljal polno košaro kruha za njegove fante. O tem nam je poročal sam don Borel in tudi Reviglio, ki je jedel od tistega kruha.

Drugi razlog, zakaj so fantje tako ubogali don Boska, je bil njegov zgled. Kdor želi, da bi njegovi podložniki ljubili in ubogali, mora najprej sam ubogati tiste, ki so nad njim. Don Bosko je bil ves vnet za papeža. Pogosto je govoril o njem in želel, da bi se zanj opravljale molitve, saj je v Gaeti čutil neizmerno žalost zaradi izgrediv revolucionarjev v njegovih državah. V Rimu je vladala prava anarhija. Tu se je zbrala najbolj napeta drhal iz cele Italije, najhujši tuji sektaši, odpadniki in socialisti. Polni divjega sovraštva do katoliške vere, so napadali duhovnike in poštene meščane in kradli. V raznih papeških deželah so na veliko ubijali in veliko škofov je trpelo v ječah. Pij IX. se je 20. aprila 1849 obrnil na velesile in s tem obnovil poziv z dne 4. decembra 1848. Španija se je že obrnila na Francijo, Avstrijo, Portugalsko in Bavarsko in italijanske države, da bi se sporazumeli, kako bi spet postavili papeža na njegov prestol. Piemont in Anglija sta zavrnila povabilo, medtem ko so se drugi odzvali. Louis Napoleon Bonaparte, predsednik Francoske republike, ni bil za to, vendar so ga ljudje iz njegove okolice silili k temu, in ker mu ni uspelo preprečiti, da bi Avstrija priskočila na pomoč papežu, jo je skušal prehiteti. Poslal je čete, ne zato, da bi odpravile Rimsko republiko, temveč da bi se sporazumel z republikansko vlado, izvedel plebiscit, se postavil na čelo italijanskega republikanskega gibanja, predložil papežu pogoje in zakone in tako vsaj deloma podprl sektaško gibanje ter vzpostavil v Rimu trdno ustavno liberalno vlado, se pravi umerjeno revo-

lucijo. Toda Manzzinijevi privrženci v svojo škodo niso doumeli Napoleonovih namenov, čeprav so bili zelo jasno izraženi, francoski generali pa so bili preveč pošteni, da bi slepo izpolnjevali take zvijačne spletke. Dne 25. aprila se je petnajst tisoč Francozov izkrcalo v Civitavecchii, 30. aprila pa je general Oudinot s sedem tisoč vojaki prikorakal pred Rim in bil v prvem napadu odbit. Dne 28. aprila je španska mornarica dvignila papeško zastavo na trdnjavi Torre Gregoriana in izkrcala nekaj čet, ki so z Neapeljčani zavzeli Terracino. Kralj Ferdinand se je tedaj na čelu osem tisoč mož pomaknil do Palestrine, kjer se je spopadel z garibaldinci. Toda ker zaradi Napoleonovega odloka ni mogel podpisati premirja, je bil prisiljen, da se je umaknil, pri tem pa dvakrat odbil republikanske napade. Proti koncu maja je devet tisoč Špancev pristalo v Gaeti, zasedlo Piperino, Fronisone in Vallettri ter se razprostrlo v liniji, ki je od Palestrine čez Rieti in Terni prodrla vse do Spoleta. Pred njimi je avstrijska vojska odkorakala iz Castelfranca in s šestnajst tisoč možmi napadla Bologno, ki jo je zavzela 16. maja. Nato so nadaljevali pohod naravnost proti Riminiju, postavljali povsod papeške zastave in 24. maja oblegali Ancono. Ta se je začela pogajati in se 19. junija predala. Več kot pet tisoč cesarskih vojakov je iz Toskane prek Perugia in Foglina prišlo do Macerate in pomagalo stisniti obroč okoli Ancone.

Sveti oče je v skrbi za ohranitev pravic Cerkve in osvoboditev svojega ljudstva prejel skromen, toda iz ljubečega srca podarjen denar valdoškega Oratorija, ki ga ni samo brezmejno vzradostil, temveč ga je ohranil v spominu vse do konca življenja. O tem nam poročajo takole: »Triintrideset lir, ki so jih zbrali fantje, in preproste pa prisrčne besede, ki so jih spremljale, so globoko razveselile nežno srce Pija IX. Vzel je denar in zapis, ju sam zavil, napisal na zavojček, od kod prihaja, in dejal, da bo služil za čisto poseben namen. Potem je naročil njegovi eminenci kardinalu Antonelliju, da je napisal pismo nunciju v Turinu, v katerem naj izrazi papeževo zahvalo darovalcem.« Malo pozneje je mons. Antonucci poslal don Bosku naslednje pismo:

Spoštovani gospod!

Ko je njegova svetost skupaj z državnim podtajnikom njegovo eminenco kardinalom Antonellijem v imenu odbora, ki so ga v ta namen ustanovili v Turinu, pregledoval še drugo vsoto Petrovega novčiča, ki so jo poslali ugledni gospodje iz Ivrije in Cavernija, sem si dovolil opozoriti na vaše fante, ki so iz čustva globoke vdanosti zbrali triintrideset lir in jih izročili omenjenemu odboru.

Njegova eminenca me je ob srečanju 18. tega meseca obvestil, da mu je prijetna dolžnost sporočiti mi, kako se je srce njegove svetosti raznežilo ob preprostem daru ubo-

gih obrtničkov in zlasti še ob prisrčnih besedah njihove sinovske vdanosti v pismu, ki je spremljalo dar.

Prosim vas, da poveste fantom, s kakšnim veseljem je papež sprejel njihov dar, ki ga šteje za izjemno dragocenega. Saj je izraz žrtve revnega in znamenje izrednih čustev, ki jih fantje gojijo v svojih srcih do namestnika Jezusa Kristusa. Vse to brez dvoma zagotavlja še veliko takih velikodušnih dejanj v korist naše vere tudi v prihodnosti.

V znamenje velike očetovske naklonjenosti podeljuje njegova svetost iz vsega srca vam in vsakemu izmed vaših gojencev in dečkov apostolski blagoslov. Od mene pa sprejmite globoko čustvo občudovanja in spoštovanja.

Turin, 2. maja 1849.

A. B. nadškof Traški, apostolski nuncij

Vsak si lahko predstavlja, s kakšnim zadoščenjem je don Bosko prejel to pismo in kako so se ga razveselili dečki. Saj jim je dalo vedeti, da je papež kljub velikim skrbem za celokupno Cerkev ter v trpljenju in nadlogah svojega izgnanstva skušal pokazati visoko spoštovanje do njihovega skromnega daru. Zato je na njihovih obrazih bral neizmerno veselje in slišal njihove navdušene vzklike: »Naj živi papež! Naj živi Pij IX.!«

V podobnih okoliščinah so zbrali enako vsoto sodelavci v Oratoriju sv. Alojzija Gonzage. V tej zvezi objavljamo članek, ki je bil istega leta priobčen v 53. številki že omenjenega časopisa Armonia.

»Zelo razgledan in pobožen sodelavec je v 40. številki tega časopisa obrnil pozornost javnosti na Oratorij sv. Frančiška Saleškega, ki ga je v Turinu ustanovil goreči duhovnik don Bosko, ki je prežet z najčistejšo krščansko ljubeznijo posvetil samega sebe in vse pouku in vzgoji revežev. Koristnost te ustanove se je kmalu pokazala in ni manjkalo ponižnih, modrih in svetih duhovnikov, ki so se pridružili ustanovitelju in sodelovali pri njegovi zamisli. Ustanovili so nova zavetišča, zbrali okoli sebe revne otroke in tudi večje fante in tako dali družbi poštene člane, ki so se usmerili v koristno življenje z razliko od mnogih, ki so zašli na kriva pota in od katerih ni upati kaj prida dobrega.

Sveto poslanstvo, v katerem je duhovnik kronan z bliščem svojega posvečenja in posnema našega Odrešenika, ki mu je bil za zgled; saj mu je bilo ljubo biti med otroki in je karal tiste, ki so jih skušali odvrniti od njega.

Iz tega razloga vsi cenimo imena teologov Vola, Borela, Carpana in don Ponteja, ki ob nedeljah, obdani s stotinami takih fantov, vzgajajo v verskem in domovinskem duhu v skromni hiši njihove ustanove ob Kraljevski cesti v Valentinu.

Ko so nas povabili, da bi iz rok teh fantov sprejeli nabirke, s katerimi so popolnoma iz lastne volje hoteli potešiti žalost pregnanega svetega očeta, smo bili presenečeni nad zgledno redoljubnostjo in ukaželjnostjo teh fantov skupaj z njihovimi predstojniki, tako v šoli kot pri razvedrilu. Brez dvoma bo ta dar zelo ljub svetemu očetu in blagoslov, ki ga bodo prejeli od njega, jim bo pomagal, da bodo rasli v kreposti in modrosti.

Naj si demokrati ogledajo te kraje, kjer krščanska vernost nenehno izvaja reformo družbe, naj si ogledajo te duhovnike, ki so se odpovedali vsem vabilom življenja in žrtvujejo vse za to, da bi družba dobila boljše državljane. Tu se lahko naučijo, da niso potrebna prazna besedičenja temveč dobra dejanja. Ko bodo videli, kako težka naloga je vzgajati ljudstvo in koliko potrpežljivosti zahteva, se bodo tudi oni česa naučili.«

Tako Armonia tiste dni.

Don Bosko je bil s sinovsko vdanostjo svojih oratorijev do svetega sedeža vzrok velikega zadoščenja Pija IX. Mesec dni pozneje pa mu je pripravil še eno, veliko večje veselje. Sveti oče je spoznal, da bi bilo treba vernikom preprečiti branje nekaterih knjig, ki so jih napisali tiste čase zelo slavni duhovniki, ki pa bi kljub temu mogli spraviti na krivo pot neprevidne bralce. Zato je Kongregacija za indeks dne 30. maja 1849 prepovedala branje Modernega jezuita Vincenca Giobertija, knjigo Petero ran Cerkve in Ustava v smislu socialne pravičnosti Antona Rosminija.²⁰ Odlok je bil izdan v Gaeti 6. julija. Zaradi te objave je Gioberti zbesnel in prezirljivo pisal: »Zaradi gaetske obsodbe bi skoraj počil od smeha. Stvar si bom dobro zapomnil. Od prepovedi iz Gaete se bom samo zredil.«

²⁰ Sveta Kongregacija za indeks preuči knjige, ki ji jih predlagajo ugledne osebe. Po prejeti utemeljeni obtožbi tajnik preuči obtožbo skupaj z dvema svetovalcema, ki sta bila izbrana z odobritvijo papeža ali kardinala prefekta. Nato izroči knjigo v pregled posebnemu poročevalcu, ki je izveden v tisti snovi. Ta izda svojo sodbo v pisani obliki in nakaže strani in odstavke, ki zasluži jo grajo. Ko je to opravljeno, se mora poročilo, preden gre v pretres kongregacije kardinalov, podvreči presoji pripravljalne kongregacije samih konzultorjev, zbranih pod vodstvom tajnika. Ta kongregacija se sestaja vsak mesec in ji prisostvuje tudi načelnik svete palače. Odločitve in glasovanje, združene s sodbo poročevalca, se predložijo kongregaciji kardinalov, ki izreče končno veljavno obsodbo ali potrebo popravka. Tajnik končno predstavi odločitev s točnim opisom poteka razprave papežu, ki jo končno potrdi.

Kadar gre za uglednega katoliškega avtorja, ki je že napisal več knjig in je mogoče prav ta tudi med njimi, pa je potrebna obsodbe, potem pride do veljave starodavna navada, ki jo je potrdil papež, da omilijo obsodbo z opombo donec corrigatur (dokler ne bo popravljeno) ali donec expurgetur (dokler se ne očisti) in za zdaj odločbe ne dajo v javnost, temveč avtorja dobrohotno opozorijo, da naj vnese nakazane popravke. In če ima še čas, da potegne knjigo iz obtoka in vnese omenjene popravke, potem odločba ne bo niti izdana, temveč jo bodo razveljavili. Če je pa v obtoku že veliko izvodov, potem je odločba razglašena, vendar z opombo, da se odločba tiče samo prve izdaje, ne pa poznejših popraviljenih.

Toda če se Gioberti ni mislil podvreči sodbi Svetega sedeža, je bil v Turinu duhovnik, ki je molil zanj. Prepričani smo, da je don Bosko v želji, da bi se približal tistim, ki so se bojevali v proticerkvenih vrstah, imel v mislih samo korist njihovih duš in dobro Cerkve. Z junaškim odpovedovanjem je vedno izpolnjeval Gospodovo zapoved, zapisano v Ekleziastu: »In vsakemu izmed njih je ukazal, naj skrbi za svojega bližnjega.« Za trenutek je menil, da bi lahko prepričal Giobertija o umestnosti pokorščine, kajti naj so bili njegovi politični cilji še tako dvomljivi, je vendar v zadnjih časih zastopal papeževa stališča in skušal zopet vzpostaviti papeževo vladavino. Z druge strani pa bi mogoče sedaj, ko so ga somišljeniki zavrnil in so mu bili onemogočeni vsi vplivi na državne posle in dostop do časti, za katerimi je tako zelo hlepel, dobra beseda v njegovem duhovniškem srcu vendarle imela zveličavne sadove. Da se je kdo lotil trdovratne ošabnosti človeka, ki je toliko storil za revolucijo, je zahtevalo veliko poguma, toda don Bosko si ni pomišljal. Kakor vedno v podobnih primerih je zmolil zdravamarijo in se v spremstvu teologa Borela odpravil na obisk k Giobertiju. Potem ko so na široko govorili o tem, kako velike zasluge si je Gioberti pridobil s tem, ko je skušal braniti papeštvo, in kako so dobri ljudje polagali vanj velike upe, ga je don Bosko prosil in rotil, da bi potolažil papeža in si pridobil zasluge pred Bogom in katoliškimi verniki s tem, da bi sprejel odločbo Kongregacije za indeks in se opravičil. Gioberti, ki je bil izredno finega obnašanja, se ni užalostil, temveč je z glasom, ki ni dopuščal ugovora, izjavil: »Moj preklic je v tem, da ne odgovarjam. Naj zadoštuje moj molk.« S tem je končal ta pogovor. O tem dobrohotnem don Boskovem poizkusu in o Giobertijevih besedah priča tudi don Mihael Rua.

Ko je don Bosko izražal obžalovanje zaradi trdovratnosti tega nesrečnega, je na svojo veliko žalost ugotovil, da so vsa Giobertijeva dela prišla v dom v Valdoccu. Nekdanji klerik C., ki je bil iz bogate družine in ga je don Bosko sprejel v Oratorij, je v svojem navdušenju za Giobertija za 120 lir kupil vsa njegova dela. Don Bosko kot zvest izpolnjevalec cerkvenih predpisov ni hotel, da bi klerik hranil pri sebi prepovedane knjige. In ker je on v svoji Zgodovini Cerkve iz tehtnih razlogov navedel njegovo ime in citiral njegove besede, je vse to v naslednjih izdajah izpustil. Tako je tudi ob akademiji v čast sv. Tomažu Akvinskemu, ki ji je predsedoval don Bosko, govornik citiral Giobertijeve besede. Don Bosko je govorniku na samem povedal: »Nikdar ne smemo imenovati določenih pisateljev in navajati njihovih del. Lahko se zgodi, da se poslušalcev polasti želja po branju njihove knjige, od česar gotovo ne bi imeli nikakršne koristi.

Toda ali Gioberti res ni imel nikakršne koristi od don Boskovega opomina? Čez nekaj časa se je zopet naselil v Parizu. Vendar ni imel niti trenutka miru.

Zadnje dni je imel burne noči z mučnimi sanjami, v katerih je videl čudne in strašne osebnosti. Enkrat se mu je zdelo, da sliši rjojenje tigra, drugič zopet šklepetanje kosti, kot bi okostnjaku stiskal roke. V njegovih pismih je mogoče zaslediti strah pred indeksom (zbirko prepovedanih knjig), ki je mučil njegovo dušo.²¹ Svoje življenje je končal zadet od kapi v noči od 25. na 26. oktober 1852. Na njegovi postelji so našli odprto knjigo Hoja za Kristusom.

Koliko srečnejše bi bilo njegovo življenje, če bi storil tako kot opat Rosmini, ki je kot dober duhovnik in dober redovnik poslušal cerkveno avtoriteto in spoštljivo sprejel odlok, ki je prepovedoval njegove spise. Zato je don Bosko ohranil prijateljske odnose do rosinijancev in je v Streso pisal naslednje pismo:

Predragi gospod don Fradelizio!

Danes zjutraj sem v svoje veliko zadovoljstvo zajtrkoval z dvema odposlancema (poblaščenima), ki gresta v Sacro.

Pošiljam 20 izvodov knjižice Decimalni sistem po 40 centov izvod. Prav tako sem zavil v zavojo ducat Pensieri Ecclesiastici (Cerkvene misli), spis nekega odličnega duhovnika iz glavnega mesta, in prosim, da bi jih priporočili.

Imam dva fanta (eden je že malo starejši), ki me že dalj časa prosita, da bi ju priporočil Družbi ljubezni, če bi ju mogli sprejeti. Eden je po poklicu krojač in pravi, da je dober delavec, vendar je star že štirideset let. Drugi je star sedemnajst let, končal je nižjo gimnazijo, je sorodnik blaženega Sebastijana Valfreja in nosi njegovo ime; ima več dobrih lastnosti. Menim, da je zelo dobrega značaja.

Zahvaljujem se vam za več knjig, ki ste mi jih pred kratkim poslali. Zelo rad jih prebiram. Povejte, če kaj želite. Če bom mogel, vam bom iz vsega srca ustregel.

Vaš vdani dobri prijatelj don Bosko

Turin, 5. junija 1849.

Odgovor, ki ga je prejel, je omenjal tudi preizkušnjo, kateri je bila podvržena Družba ljubezni do Gospoda, in medtem ko odgovarja in priporoča prodajo svoje knjige Cristiano guidato alla virtù (Vodstvo kristjana h kreposti), dodaja nekaj besed za spodbudo:

Predragi gospod don Fradelizio!

Prejel sem vaša dragocena pisma kakor tudi pisma nekaterih mojih sinov, za kar se vam prisrčno zahvaljujem.

²¹ Pallavicino, Memorie II 568–87 – Massari, Ricordi e Carteggio II, III, IV.

Menim, da je primerno, da vam ob koncu leta podam poročilo o nekaterih stroških in opravljenih nakupih, kakor vidite iz priloženega spisa. Ker pa pogosto zapisujem stvari takole mimogrede, je kaj mogoče, da sem se kje zmotil, in zato prepuščam stvar vaši uvidnosti.

Pošiljam vam pet prvih zvezčkov združenja za don Paolija, druge pa lahko naroči pri monsinjorju škofu iz Novare, ki jih razpečuje za celo škofijo.

In sedaj naše zadeve. Kaj govorijo o duhovnikih Družbe ljubezni? Kaj pravijo o prepovedi in pokorščini gospoda Antona Rosminija? Tako v javnosti kakor tudi zasebno zelo dobro govorijo o Družbi ljubezni. Vsi hvalijo zavzetost za šole, ker se rosminjanci (izviren izraz) prilagajajo pouku, ne da bi se hoteli povsod vsiljevati, kakor tudi nočejo vsiljevati knjig, ki so jih oni napisali. To pa ne velja za druge, ki si prizadevajo, da bi vrinili v posamezne razrede svoje knjige in vzbujajo pri mnogih zavist in ljubosumnost in mogoče tudi tekmovanje.

Kar se tiče odličnega gospoda Rosminija, se je zdelo, da bo prepoved škodila njegovemu velikemu ugledu, pa ni tako. Opat Rosmini se je izkazal kot odličen filozof in pisec cele vrste del. S tem, da se je podvrgel, pa je pokazal, da je tudi odličen katoliški pisatelj in filozof in dosleden do samega sebe. Spoštovanja do sedeža sv. Petra pa ni dokazal samo z besedami, temveč tudi s svojimi dejanji, česar ne moremo trditi o drugih uglednih osebnostih, ki so nekaj časa zares bile zelo ugledne. Kakor sami vidite, so to prijateljski izrazi mnenja, ki ga srečujemo v javnosti. Jaz sem sam pri sebi vedno gojil in gojim še sedaj najbolj odkritosrčno in iskreno spoštovanje do Družbe ljubezni in do njenega častivrednega ustanovitelja.

Prosim vas, da pozdravite moje prijatelje in sinove, ki so pri vas. In če je opat Rosmini že v Stresi, mu izrazite moje globoko spoštovanje; spoštovanje od človeka, ki ga on ne pozna, ki pa njega globoko spoštuje.

Radi se imejmo v Gospodu, in če lahko kaj koristim, mi sporočite, ker sem vam vedno na voljo.

Vaš dobri prijatelj duh. Janez Bosko

Turin, 5. decembra 1849.

48.

POGLAVJE

Obiski škofov v Oratoriju in radostni sprejemi – Don Boskov god in dvoje srebrnih src – Pri sv. Ignaciju nad Lanzem – Dvoje duhovne vaje za fante na gričih Moncalieri – Osvoboditev Rima – Smrt kralja Karla Alberta – Nekaj ukrepov subalpinskih prelatov v Villanovetta – Dobri učinki don Boskove previdnosti in ljubezni

V PREJŠNJEM POGLAVJU SMO POVEDALI, da je bil eden od vzrokov velike ljubezni in spoštovanja dečkov v Oratoriju do don Boska spoštovanje in ljubezen, ki ju je on gojil do svojih predstojnikov. Za papežem so bili to škofje. V njih je videl naslednike apostolov, ki jih je postavil Sveti Duh, da vodijo Cerkev pod nadzorom rimskega papeža. Prav to pa je nenehno ponavljal svojim gojencem in poudarjal dolžnost, da se pokoravamo njihovim odredbam. Nekega dne je opozoril nekega duhovnika, ki je trdil, da še ni pol leta, odkar so izšli nasveti škofijskega liturgičnega koledarja. »In kaj potem vi berete pomembnega,« mu je dejal, »če ne berete teh navodil?«

Če je prišel nenajavljen v Oratorij kak škof, se je potrudil, da ga je sprejel z največjim spoštovanjem in mu izkazal vse mogoče usluge. Pa ne iz same vljudnosti, temveč iz stroge obveznosti pravičnosti. Kakor hitro je prišel gost, je o tem vse obvestil in spodbudil, da bi ga pristrčno sprejeli. Če je bil o prihodu vnaprej obveščen, je to fantom naznanil z veliko radostjo in uporabljal odločne izraze spoštovanja, da so se vsi zavedeli, s kakšnim dostojanstvom ga je treba sprejeti. Ob takih priložnostih je spraval na noge ves Oratorij in skušal biti povsod ter vse primerno pripraviti. Včasih je pripravil kako akademijo s petjem in deklamacijami, in če je škof tudi maševal, je povabil vse k obhajilu. Ko je ugledni gost prišel, so ga sprejeli z radostnim ploskanjem in pogosto tudi z godbo. To je bil za vse prazničen dan. Don Bosko je škofa sprejel kleče in ga nato spremljal po vsej hiši z

biretom v roki. Ker si je želel čim več takih dragocenih obiskov, je na glavne praznike vabil prelate v Oratorij in na birmovanje. Vpraševal jih je za svet v težavah svojega poslanstva in tudi v vseh drugih okoliščinah. Bil je zelo srečen, če je mogel komu pomagati. Zaradi njegove sinovske vdanosti in zaradi njegove svetosti je za časa njegovega življenja obiskalo zavod v Valdoccu več kot tisoč škofov. Prihajali so z vseh koncev sveta; po navadi zato, da so razpravljali o koristih Cerkve. Obiski teh uglednih osebnosti so se začeli leta 1848 in med prvimi in ne samo enkrat je počastil Valdocco apostolski nuncij mons. Matteucci. Ta je z don Boskom sklenil tesno prijateljstvo, ki je trajalo vse življenje, o čemer bomo še govorili.

Teolog Savij Ascanio je v času, ko je bil v Oratoriju kot klerik, videl mons. Riccardija iz Savone, mons. Morena iz Ivreje, mons. Cerrettija, ki je prišel birmat, in druge. Ti so tako notranjim gojencem kakor fantom iz Oratorija skoraj vedno spregovorili prisrčne besede, bodisi na dvorišču bodisi v kapeli, in jih povabili, naj se zahvalijo Bogu, da so bili sprejeti v ta blagoslovljeni kraj, in so jih spodbujali, da bi se ravnali po nasvetih njihovega očeta don Boska. Zaradi teh in mnogih drugih razlogov ljubezen, spoštovanje in hvaležnost fantov do don Boska niso imeli meje. Toda najboljša priložnost, da so lahko izrazili svoja čustva, je bil praznik sv. Janeza Krstnika. Leta 1847 in 1848 so mu notranji gojenci za god prebrali samo nekaj prisrčnih pozdravov in voščili, zunanji fantje pa so mu poklonili šopke cvetlic. Kaj več bi tedaj lahko storili ti ubogi revčki? Toda ljubezen je nadvse iznajdljiva svetovalka. In ali je mogoče napačna misel, da so nabirka za Pija IX. in praznovanja ob prihodu škofov navdihnili fante, da bi pripravili praznovanje tudi za don Boska?

In tako se je zgodilo, da je Karel Gastini prišel na dobro misel. Gastini in Feliks Reviglio sta več mesecev popolnoma tajno varčevala pri hrani in z majhnimi napitninami zbrala toliko denarja, da sta lahko kupila dvoje srebrnih src. Bila pa sta v škripcih, ker nista vedela, kako bi ta dar izročila don Bosku. Nista marala, da bi drugi zvedeli za njun namen, ker sta hotela don Boska presenetiti. Približal se je predpraznični dan sv. Janeza Krstnika. »Kaj naj storiva?« sta se vpraševala. Don Boskova spalnica je bila blizu spalnice fantov, ker je hotel imeti gojence vedno pred očmi. Ko so bili že vsi dečki v posteljah, sta Gastini in Reviglio potrkala na don Boskova vrata. Čeprav je bilo že zelo pozno, je bil še na nogah. Povabil ju je, naj vstopita. Lahko si predstavljate, kako silna radost je prevzela don Boska, ko je zagledal tistih dvoje srebrnih src in slišal voščila, ki sta mu jih izrekla.

Naslednjega dne so vsi gojenci zvedeli za njun dar, in to ne brez nekaj zavisti. Sklenili so, da bodo prihodnje leto pripravili slovesno praznovanje celega Oratorija. Vendar pa je tisti dan na dvorišču slovesno odmevala himna, ki jo je

sestavil teolog Carpano in ki so jo fantje, kjer koli so bili in karkoli so delali, na tihem sami zase prepevali:

*Pojdimo tovariši!
Don Bosko nas čaka
in čisto veselje
nam polni srce.
Časi so zlati
in vabijo k radosti:
odzovimo se povabilu
in pojdimo na praznik.
Veseli, veseli hitimo,
s srcem polnim veselja.
In iz naših ust naj nikdar
ne pride zla pritožba.*

*Naj živi don Bosko,
ki nas vodi
vedno k luči,
ki najprej sveti v njem
in v njem nikdar ne ugasne.
Naj zaplamenijo kresovi.
Na tem mestu naj ogenj
zasveti v temi.
Naše srce naj plameni za
Janeza, našega pastirja.*

Naslednja leta so ustanovili odbor za pripravo godovnega dne, vsi notranji in zunanji fantje pa so naredili nabirko in z denarjem kupili kak dar za dragega očeta. Zato so na predvečer praznika sv. Janeza Krstnika, če je bila to nedelja, sicer pa na sam praznik zbrani pred njegovo sobo pripravili slovesno praznovanje z godbo in navdušenimi ovacijami. Leta 1850 je odposlanstvo nekaj starejših fantov vstopilo v don Boskovo sobo in prebralo posvetilo z daru, ki so mu ga prinašali, in izreklo zahvalo za vse, kar jim je dobrega storil. Don Bosko je nato stopil k oknu in ... Ni lahko opisati, kako je iz tisoč hvaležnih src kot izbruh vulkana kipela ljubezen, vdanost in otroško zaupanje do tako dobrega očeta. Don Bosko je izrekel nekaj besed v zahvalo in vsi so zapeli himno. Naslednja leta so godovanje praznovali s podobnim sporedom, samo da so notranji gojenci pripravili še kratko akademijo za domačo hišo. Toda ni trajalo dolgo, ko je ta praznik zavzel naravnost kraljevske razsežnosti zaradi prireditev, daril, branja premnogih čestitk, predstavitve osebnih pisem zahvale, obljub in prošenj, vse prežeto z neizmerno ljubeznijo. Vsa ta pisma je don Bosko ljubosumno hranil. Od leta 1849 so vsako leto prepevali novo izvirno himno, ki jo je uglasbil kak znan skladatelj.

Praznik skupnemu očetu je sledil ali bil opravljen že pred praznikom vseh sinov, to je praznikom sv. Alojzija.

Po teh praznovanjih se je don Bosko pripravljal, da bo šel k svetišču sv. Ignacija, kamor ga je nujno klical don Cafasso. Sveti duhovnik, ki je nasledil don Guala pri vodstvu tega svetišča in pri vodstvu duhovnih vaj, je začel izvajati načrte gradnje velike ceste, ki je bila že dovršen del zgrajena, zidave sob za tiste, ki opravljajo duhovne vaje, in zaključna dela na vzhodni strani veličastnega vhoda iz klesanega kamna, ki vodi k cerkvi. Don Bosko se je pri sv. Ignaciju v družbi

don Cafassa čutil kakor doma. V duhovnih vajah je veliko razmišljal o samem sebi, spovedoval vernike, ki so delali duhovne vaje, in s svojim dobrotnikom in duhovnim vodjem odločno sklenil, da bo ustanovil redovno družbo.

Ko se je vrnil v Turin, je odločil, da bodo v juliju kakor po navadi duhovne vaje za notranje in zunanje gojence. Na griču blizu Moncalierija pri cerkvi sv. Marjete stoji vila, kjer je počival in si nabiral duhovnih sil blaženi Sebastijan Valfre. Lastnik tega čudovitega kraja je bil takrat teolog Vola, tisti dobrotnik, ki je don Bosku daroval svojo uro, ko ga je z njegovo materjo srečal takrat, ko je prihajal v Pinardijevo hišo. Povabil je don Boska, da bi z nekaterimi svojimi fanti prišel opraviti duhovne vaje. Pripravili so kapelico. Pridigala sta teolog Botta in teolog Vola. Don Bosko je vodil duhovne vaje, pridigal in vsak večer imel kratko spodbudo. Prve duhovne vaje so bile v prvem tednu julija in fantov je bilo osemindvajset. Druge so se začele v ponedeljek 23. julija in se končale v soboto. Zbralo se je devetintrideset fantov, od katerih sta dva bila iz Moncalierija, štirje iz Cambiana in štirje iz Chierija. Don Bosko je zapisal njihova imena in mi jih hranimo kot dragocen spomin na tiste srečnejše.²² Hiša ni bila zelo velika in zato so za bivanje uporabili prostore pod stopnicami in na podstrešju in v sobah ni bilo niti najpotrebnejšega pohištva. Don Bosko je pozneje z navdušenjem pripovedoval smešne zgodbe, ki so se pripetile zaradi prostorske stiske pri spanju in jedi, pa tudi o dejavni pripravljenosti, povezani s čudovito potrpežljivostjo, s katero so se fantje prilagodili okoliščinam in veselo prenašali vse neizogibne nevšečnosti. Za posteljo jim je služila klop, dva stola, deska, slamnjača in odeja.

V nedeljo 15. julija, med obema tečajema duhovnih vaj, so Francozi po dolgih pregovarjanjih in napadih s silo vstopili v glavno mesto krščanstva in zopet izobesili papeško zastavo. Vendar so vodje sektašev lahko ušli in se pripravljali na nove zarote. General Oudinot je papežu takoj poslal ključne mestnih vrat Rima.

Toda če je don Boska ta novica zelo vzradostila, ga je toliko bolj razžalostilo sporočilo, da je v Oportu, potrj zaradi tolike nesreče, hudo zbolel kralj Karel Albert. Pokrepčan s tolažili sv. vere je kot dober kristjan umrl 28. julija 1849.

²² Fantje, ki so v prvem tednu julija 1849 opravili duhovne vaje. T. Botto – don Bosko – T. Vola. Štefan Castagno, Jakob Soles, Janez Krstnik Sonsoldi, Janez Appiano, Edvard Giozza, Simon Boasso, Ignac Scrivan, Karel Ludre, Mihael Billula, Alojzij Bens, Lovrenc Bussone, Mihael Formica, Natanael Delponte, Feliks Achieri, German Candido, Kandid Musso, Jožef Timossi, Anton Comba, Jakob Beglia, Edvard Razetti, Serafin Servetti, Savij Ascanio, Malacarne Cherico, Avantanio, Viano, Dominik, Constantino, Picca, Buzzetti. "Za duhovne vaje 23. julija 1849.

Vadano, Minetti, Viglietti, Perrona, Gaddo, Longo, Buzzetti, Gallo Hiacint, Piacenza, dva iz Moncalierija, Garda Dominik, Borda Juvenal, Blengio, Sola Štefan, Cumiana, Cagno Benedikt, Oddenino Jožef, Gastini Karel, nek Lombardec, Giordanino Avguštín, Mondo Alojzij, Marchisio, štirje iz Cabiana, štirje iz Chierija, Montafameglio, Ceruti, Sardo, Degiuli, Truffo, Pavesi Viktor, Piovano, Bernutto Jernej, Gribaudo Jernej, Corsa Janez Krstnik, Sandrone Franc, Poma Jakob".

Don Bosko ga je priporočil v molitev, kakor se to spodobi za vladarja, ki ga je on zelo spoštoval in cenil in ki je tolikokrat podprl in obvaroval njegovo ustanovo. Vendar se je v svoji bolečini tolažil z upanjem, saj je bil pokojni pobožno vdan Mariji Tolažnici in velikodušen do ubogih. Ob njegovi krsti se človeku ni bilo treba bati za večno zveličanje njegove duše. Prav nasprotno. Spomin na kralja Karla Alberta je od časa do časa oživel v njegovi duši še dolgo po njegovi smrti, in ko sva bila sama, mi je v kratkih besedah pripovedoval, kaj je hodilo po njegovi domišljiji celo noč.

»Zdelo se mi je, da se v bližini Turina sprehajam po drevoredu. In glej, naproti mi pride kralj Karel Albert, se ustavi in me smeje se pozdravi. 'Oh veličanstvo!' sem vzkliknil.

'Kako vam kaj gre, don Bosko?'

'Zelo dobro in nadvse sem vesel, da sem vas srečal.'

'Če je tako, bi me hoteli spremljati na tem sprehodu?'

'Nadvse rad.'

'Pojdiva torej.' In napotila sva se proti mestu. Kralj ni nosil nobenega znamenja svojega dostojanstva. Oblečen je bil v svetlo, vendar ne čisto belo obleko.

'Kaj pravite o meni?' je povzel.

Odgovoril sem: 'Vaše veličanstvo je dober katoličan.'

'Za vas sem še kaj več: jaz sem vedno imel rad vašo ustanovo, veste. Vedno sem toplo želel, da bi uspevala. Želel sem vam pomagati, zelo pomagati, vendar so mi okoliščine to preprečile.'

'Pa še kako mi je vse to znano, veličanstvo. Če je tako, bi vas prosil za majhno uslugo.'

'Povejte!' 'Prosil bi vas, da bi predsedovali prazniku sv. Alojzija, ki ga bomo to leto obhajali v Oratoriju.'

'Z velikim veseljem! Toda vi sami veste, da bi to vzbudilo veliko hrupa. Bilo bi nekaj nezaslišanega, zato se mi zdi, da ne bi bilo primerno toliko zmešnjave prav ob prazniku. Vsekakor bomo razmislili, kako bi lahko bili zadovoljni tudi brez moje navzočnosti.'

Medtem ko sva se pogovarjala o mnogih drugih stvareh, sva prišla v bližino svetišča Marije Tolažnice. Tu je bil neke vrste vhod v podzemski hodnik. Bil je zelo ozek in namesto navzdol je šel navzgor. 'Treba je iti tukaj skozi,' mi je rekel kralj. Pokleknil je in se tako globoko priklonil, da se je s svojim veličastnim čelom dotaknil tal, nato pa v tej drži začel iti navzgor in mi končno izginil izpred oči.

Ko sem potem natančneje raziskoval tisti vhod in skušal s pogledom predreti temo, sem se zbudil.« Ko smo potem ugotavljali datum teh sanj, smo ugo-

točili, da je Oratorij nekaj pozneje prejel dragoceno podporo iz kraljevske hiše. Don Boskovo srce je bilo vzajemno s kraljem Karlom Albertom, s papežem Pijem IX., XI. in s častitljivim Cottolengom, in njegovim fantom je bila namenjena čast, da so večkrat v stolni cerkvi na dan njegove smrti peli rekviem.

Povzemimo našo pripoved. Subalpinski škofje so se v odsotnosti mons. Fransonija zbrali za pet dni v Villanovetti v škofiji Saluzzo, da bi se pripravili na težke boje, ki so se jim bližali. Nimamo namena razpravljati o sprejetih sklepih, temveč bomo omenili samo tiste stvari, ki so povezane z don Boskom. Napovedali so javne molitve, da bi Gospod navdihnil papeža, da bi razglasil kot versko resnico brezmadežno spočetje Device Marije. V Oratoriju so začeli takoj moliti v ta namen, ker si je don Bosko zelo želel, da bi svojo nebeško mater videl okronano s to njej ustrezno krono. To nam je velikokrat zagotavljal Feliks Reviglio.

Sestavili so odbor škofov za pripravo enotnega katekizma, katerega osnova bi bil katekizem škofa Casatija iz Mondovija in kardinala Costa iz Turina. To je bila ena izmed don Boskovih želja, ki jo je že večkrat izrazil nadškofu Fransoniju. Ker so v njegov Oratorij prihajali fantje iz vseh škofij, je bilo zaželeno enotno besedilo, da ne bi naukov tistih, ki so prišli iz Turina, mešali z besedili, ki izražajo verske resnice drugih krajev. Tega načrta takrat niso uresničili.

Končno so naročili škofoma iz Ivreje in Mondavija, naj naredita načrt za tiskovni odbor, ki bi širil dobre knjige in zavračal napade protiverskega tiska na avtoriteto Cerkve in нравno življenje. Zaradi tega je don Bosko skupaj z mons. Morenom, s katerim se je pogosto srečeval bodisi v Ivreji bodisi doma v Oratoriju, začel razmišljati v *Letture Cattoliche* (Katoliškem branju).

Dodajmo še, da je imel don Bosko nemajhen razlog, da se je zahvalil Gospodu, ker mu je s posebnim darom previdnosti brez večjih težav in sredi toliko političnih in religioznih strasti uspelo premagati vse ovire, ne da bi se kdaj sprijaznil z zmoto ali omadeževal svoje duhovniško dostojanstvo. Njegova ljubezen do ljudi vseh vrst in strank ga je naredila priljubljenega pri vseh, ki niso bili zaslepljeni z brezverstvom. Ko je po hudih uporih 24. avgusta Benečija zopet padla pod Avstrijo, so nekatere družine beguncev pri njem dobile razumevajočo podporo. Zato je bil v Turinu deležen zaščite velikega števila liberalcev. Dokaz za to je članek, ki ga je v *Giornale della Societa d'Instruzione e d'Educazione* (Časopis družbe za izobrazbo in vzgojo) I, zv. 13. in 14. julija 1849 napisal profesor Kraljevske univerze v Turinu, član vladajoče stranke Kazimir Danna. Potem ko je nakazal, kaj vse je bilo storjenega za državne šole, je nadaljeval:

»Medtem ko Racheli širi zanimanje za vzgojo med plastmi, ki morejo svoje otroke pošiljati v šolo, pa nekdo drug nič manj velikodušno misli na otroke tistih, ki so tako revni,

da ne morejo dati svojim otrokom luči izobrazbe in so zato vrženi v blato nemoralnosti, na zadnjo stopnjo družbenega položaja. V mislih imam nedeljsko šolo don Boska, ki ga ne morem imenovati, ne da bi se me polastilo odkritosrčno spoštovanje njegove osebe. Zunaj Porta Suse, v skupini naselij, ki jih vsi poznajo pod imenom Valdocco, je ustanovil oratorij, imenovan po sv. Frančišku Saleškem. Ne naključno in ne brez namena. Kajti veliko bolj kot naslov v tej ustanovi plameni duh tega apostola kot pravična gorečnost neizmerne dobrodelnosti po prizadevanju tega odličnega duhovnika, ki je posvetil svoje življenje izboljšanju položaja revnega prebivalstva in dvigu njegove miselnosti. Naj nam bo vsem v spodbudo, če povemo, kaj je storil in kaj dela, ko dokazuje, kako je naša vera vera civilizacije. Na tistem osamljenem kraju zbira ob prazničnih dneh 400 do 500 fantov, starejših od osem let, da bi jih odvrnil od nevarnosti in pohajkovanja in jih poučil o načelih krščanske morale. To dela tako, da jih zaposli s prijetnimi in poštenimi razvedrili, potem ko se udeležijo cerkvenih obredov in verskih pobožnosti; on, njihov duhovnik in služabnik, učitelj, pridigar, oče in brat, ki zna vse to združiti v prelepi harmoniji. Poleg cerkvene zgodovine in svetopisemskih zgodb jih poučuje še katekizem in računstvo. Vadi jih decimalni številčni sistem in tiste, ki še ne znajo, uči tudi pisati in brati. Vse to dela iz želje, da bi jih versko in državljansko vzgojil. Vendar se zanima tudi za telo, saj ima na zaprtem dvorišču poleg oratorija telovadno orodje in fantje se lahko učijo hoje na hoduljah, se gugajo na gugalnicah, igrajo s kockami in balinajo ter si tako krepijo telo. Te številne trume fantov privablja s tem, da jih nagradjuje z nabožnimi podobnicami in loterijo in občasnimi pogostitvami. Privlači pa tudi njegov vedno ljubezniv obraz in stalna želja, da bi v mladih dušah pomagal prižgati luč resnice in gojiti ljubezen. Če pomislimo, koliko zla s tem prepreči, koliko hudobije onemogoči, koliko kreposti seje in koliko dobrega poraja, se zdi skoraj neverjetno, da tako delo lahko naleti na nasprotovanje. In od koga? Od tistih, ki jim lahko odpustimo veliko pomanjkljivosti, ne pa neznanja in ki bi morali vzgojo šteti za najplemenitejši izraz evangelija. Don Bosku bi se morali za njegovo delo celo zahvaliti. On je daleč od tega, da bi odvrčal mladino od verskih vaj. Ves je zavzet, da bi poučeval otroke, ki zato, ker se starši zanje ne zanimajo, ne bi nikdar šli v cerkev, ali pa se kljub temu da jih k temu navajajo, izogibajo vpliva verouka. Revščina teh ubožčkov mnoge zavaja, da imajo njihove duše za dosti manj vredne, in marsikateri evangelijski delavec jih ne vzgaja v pobožnosti, zlasti v najbolj naseljenih mestnih četrtih, kjer je revščina največja. Zato v teh otrocih poganja slabo seme grdobije, in medtem ko sodišča izrekajo stroge obsodbe proti neredom v družbi, se znotraj zidovja našega mesta vzgajajo hudodelci. Že pred sedmimi leti ustanovljeno don Boskovo ustanovo je s kraljevsko modrostjo podpiral kralj Karel Albert, ker se je zavedal, kako veliko korist prinaša javni npravnosti. In pritok mladih vedno bolj narašča, tako da so se morali že razdeliti na dvoje. Zato so morali pri Porta Nuovi med Platanskim drevoredom in Valentinom odpreti nov oratorij, imenovan po sv. Alojziju. Vodi ga gospod teolog Carpano, pobožen in goreč duhovnik, vreden sodelavec osebe, o kateri govorimo. Vendar je v obeh ustanovah isto življenje, en duh in isti cilj. Po zaslugi prizadevanja župnikovega namestnika pri Marijinem oznanjenju don Cocchisa

se je v Vanchigli začel tudi že tretji, ki pa je na mojo veliko žalost ne vem iz kakih vzrokov prenehal delati.

Toda to, kar daje don Bosku posebno pravico do hvaležnosti mestnega prebivalstva, je zavetišče, ki ga je v isti hiši Oratorija odprl za najbolj potrebne in raztrgane dečke. Ko on spozna kakega dečka ali mu sporočijo, da je zaradi revščine v stiski, ga ne izgubi več izpred oči, ga popelje v svojo hišo, ga nahrani, mu sleče umazano in razcapano obleko in ga obleče v novo, mu da zjutraj in zvečer jesti, dokler mu ne najde gospodarja in delo, s katerim si lahko pošteno zasluži za življenje in si zagotovi prihodnost ter se lahko z boljšimi možnostmi posveti vzgoji duha in srca. Nekaj duhovnikov velikodušno pomaga tej ustanovi za mnogotere potrebe, ki jih ima. Toda večji del stroškov skuša poplačati ta zvesti služabnik, ki se ima za pravega učenca tistega, ki je rekel, da je krotak in opora zbeganih duhov, iz svojega žepa. O, čudovit zgled, kako naj uporabljajo svoje bogastvo tisti, ki ga imajo. Nikakor ni prav, da bi opuščali zemljo, ki bi mogla ob pravilni negi dati obilne sadove krščanske ljubezni. Uboštvo je lahko doma tako v duši tistega, ki je bogat, kakor tudi tistega, ki je reven.«

KAZIMIR DANNA

49.

POGLAVJE

*Don Bosko se odloči, da bo začel delati za ustanovitev Družbe sv. Frančiška Saleškega – Težki časi za duhovne poklice – Izbira štirih preprostih dečkov
Oratorija – Don Bosko jih začne poučevati italijansko in latinsko slovnico:
nagli uspehi – Šola se nadaljuje v Becchijih – Dvoje don Boskovih pisem
teologu Borelu iz Morialda – Prošnje vladi, da bi poklicali nazaj
turinskega nadškofa – Spreobrnjen in spovedan morilec*

DON BOSKOVA STALNA ŽELJA JE BILA, da bi sčasoma imel za sodelavce v prazničnem oratoriju in drugih svojih projektih svoje duhovnike. Mladi Mihael Rua ga je pogosto slišal vzklikati: »Oh, če bi imel na voljo dvanajst duhovnikov! Koliko dobrega bi lahko naredili. Rad bi jih poslal pridigat resnice naše svete vere ne samo v cerkve temveč tudi na javne trge.« In ko je pogledal na zemljevid, mu je bilo težko pri srcu, ker je videl, da je še toliko dežel sveta v smrtni senci. Želel je, da bi mogel ponesti luč evangelija v kraje, kamor še nikdar ni stopil noben misijonar.

Vse od cerkvenega konvikta sv. Frančiška Asiškega je poučeval fante, za katere je menil, da jim je treba pomagati pri šolanju. Začel je s štirimi: Piolo, Occhieno, Boarellijem in Gento. Gojil je najlepše upe. Toda ti so ga zapustili, kakor hitro so prišli tako daleč, da bi postali kleriki. Še dvakrat je poskusil, toda potem ko je položil v pouk veliko truda in časa, je poskus znova propadel, ker so fantje po pregovarjanju družinskih članov ali drugih ljudi pustili učenje in pogosto tudi Oratorij. Skušal je prepričati duhovnike, ki so prihajali poučevat katekizem, da bi živeli z njim skupno življenje. Prepričeval jih je o velikih prednostih takega življenja, toda njegove spodbude so ostale brez uspeha.

Kaj naj bi torej storil, da bi uresničil svoj cilj? Če bi se obrnil za nasvet in pomoč k ljudem v svetu, ne bi našel razumevanja, kajti v pokorščini svojega pos-

lanstva je hotel ustanoviti redovno družbo prav v času, ko se je vse obrnilo proti njegovemu načrtu. Proti redovnim ustanovam so se v brezobzirni vojni obrnile tudi vlade; zaplenili so jim imetje in jih ukinili. Nekaj družb so razgnali. Gledališče, romani, brošure z najbolj nesramnimi in prostaškimi lažnivimi obrekovanji so na vso moč smešili te ustanove in skušali odvrniti ljudstvo od njih. Družba je bila polna predsodkov in v javnosti so pogosto zasramovali redovnike. Beseda frate – redovni brat je pri vseh veljala za psovko. Sama posvetna duhovščina je nasprotovala redovni obleki in pajčolanom; nekateri zato, ker so imeli od tega korist, drugi pa iz zavisti. Veliko redovnikov je le s težavo nosilo jarem redovnih pravil in zdelo se je, da pritrjujejo kritikam in napadom brezbožnežev, časnikarjev in romanopiscev. Vsi ti razlogi so vedno bolj oteževali, da bi mogli najti že tako redke ljudi za tako plemenit duhovni stan.

Kljub temu je don Bosko čutil potrebo, da je poiskal in zbral kamne za veliko duhovno zgradbo tudi tam, kjer ni bilo upanja na uspeh. Moral si je vzgojiti celo množico redovnikov. To je bilo njegovo poslanstvo, duh Gospodov mu je dal razumeti skrivnost sanj, v katerih so se divje živali spremenile v jagnjeta in nekateri izmed teh v pastirje. Zato se je moral obrniti na tisto vrsto mladih, ki so mu bili nakazani. Vendar je uvidel, da bi mu tudi ti obrnili hrbet, če bi jim takoj od začetka povedal, da hoče iz njih narediti redovnike. Zato je moral ravnati zelo previdno in korak za korakom osvajati njihova srca, ne da bi se tega zavedeli.

Znašel se je pred najtežjo nalogo svojega življenja.

Ustanovitelji drugih redovnih družb so našli med tistimi, ki so se med prvimi pridružili njihovim vrstam, že zrele ljudi, utrjene v kreposti, znanosti, preizkušene v obvladovanju svetnih nalog in podkovane v duhovnem življenju. To so bili že izoblikovani poklici in so jih lahko tudi trdo preizkusili. Svet je takrat odobral, če je kdo postal redovnik in se je posvetil Bogu.

Za don Boska je bilo vse drugače. On je moral ustanoviti redovno družbo, ne da bi imel za to potrebno gradivo. Ni šlo za to, da bi preizkušal poklice, temveč preprosto za to, da bi jih sploh odkril in našel. Če je hotel imeti pobožne in učene sodelavce, si jih je moral sam vzgojiti. Kaj šele, da bi govorili o izkušnji s svetom in duhovnimi stvarmi. Vse to bi moral don Bosko sam vliti in vcepiti v tiste, ki bi se odločili, da bi šli za njim.

Sam, brez sredstev in vsake pomoči, je moral s ceste ali iz delavnic izbrati kakega fanta izmed tisoč drugih, ki so hodili v Oratorij, mu pomagati, da je spremenil svoje nravno vedenje, ga navdušiti za pogosto prejemanje zakramentov, učiti ga katekizma in ga uvesti v italijansko in latinsko slovnico. Treba mu je bilo priskrbeti posteljo, ga obleči in nahraniti, mu najti sredstva, da je mogel obisko-

vati višjo gimnazijo in se zadosti izobrazil, nato pa ga prepričati, da se je odločil za duhovniški stan s tem, da je sprejel obleko klerika, in ga postaviti za učitelja njegovih tovarišev; hkrati pa bi moral študirati filozofijo in teologijo, dokler ne bi bil posvečen za duhovnika. To je bil don Boskov načrt, ki mu ga je vdihnili mati Božja Marija in je v njem dolgo časa dozoreval in ki naj bi mu sčasoma dal potrebno osebje za njegove načrte. Pri sv. Ignaciju nad Lanzem je hotel odločno uresničevati to svojo zamisel.

Zato je s teologom Volo pripravil duhovne vaje, o katerih smo govorili. Na teh je v dveh skupinah zbral enainsedemdeset fantov, ki jih je izmed stotine izbral v obeh oratorijih. V teh dneh jih je pozorno opazoval, da bi mogoče v katerem odkril znamenje poklica. Izmed vseh je izbral tri najboljše: Jožefa Buzzettija, Karla Gastinija in Jakoba Bellia, pri katerih je zasledil precej ustreznih lastnosti in pri katerih so nadarjenost, dobra volja in zgledna pobožnost dajale upanje na dober uspeh. Njim je priključil še Feliksa Reviglia, ki pa se zaradi bolezni ni mogel udeležiti duhovnih vaj. Don Bosko se je odločil, da ti fantje ne bi več ročno delali, da jih bo podvrgel različnim preizkušnjam, zlasti pokorščini, s čimer bi ugotovil, kakšen duh jih preveva, in bi jih potem usmeril v študij. Toda izmed vseh štirih je samo Bellia končal ljudsko šolo. Preostali trije pa so s prisilo in protekcijo prišli tako daleč, da so se znali samo podpisati, ker jih je zaposlovala njihova obrt.

Nekega dne v juliju je don Bosko poklical k sebi Buzzettija, Gastinija, Bellia in Reviglia in jim s posebnim poudarkom rekel: »Potrebujem fante, ki bi mi hoteli pomagati pri delu v Oratoriju. Bi bili vi pripravljeni?«

»Kako bi vam lahko pomagali?«

»Začeli bi z nekaj osnovne šole, uvedel bi vas v osnove latinske slovnice, in če bo Božja volja, boste ob svojem času postali duhovniki.«

»Da, da,« so vsi štirje enoglasno odgovorili.

»Toda za to je potrebno marsikaj, predvsem pa morate biti pripravljeni prepuštni se mojim rokam kakor ta robec.« Pri teh besedah je potegnil iz žepa kos platna in ga začel pred njihovimi očmi pregibati in zlagati. Nato je dodal: »To, kar ste videli, da sem storil s tem robcem, bi bilo treba, da jaz lahko storim z vami. Se pravi, rad bi, da bi me v vsem ubogali, pa najsi bi od vas zahteval karkoli.« Fantje so obljubili, sprejeli pogoje, ki jim jih je postavil, in se za takrat dogovorili o šoli.

Don Bosko je dal medtem razobesiti na različnih mestih Oratorija napise: »Vsak trenutek časa je zaklad.« Čeprav se mu je mudilo in bi hotel narediti hitro, je zlasti zaradi nevednosti fantov, ki je bila prav tako velika kakor njihova dobra volja, pomislil, da je za ljudi, ki ne poznajo drugega kot svojo delavnico, vse dru-

go nov svet. Hotel jih je počasi uvesti v ta novi svet. Zato jim je avgusta 1849 za uvod v italijansko slovnico postavil teologa Chiavesa, ki jih je poučeval na svojem domu pri sv. Avguštinu. Po enem mesecu so uspešno opravili preizkušnjo. Don Bosko sam jih je z neizmerno potrpežljivostjo uvedel v latinski jezik.

Z nenehnim poučevanjem, ne samo ob določenih urah, temveč pogosto tudi med odmorom in celo med jedjo, mu je uspelo, da jih je v enem mesecu naučil pet sklanjatev in štiri spregatve ter jih uvedel v prevajanje tako imenovanih latinetti – latinskih vaj.

Sredi septembra jih je popeljal v domačo hišo v Becchije, da bi si malo odдахnili in razvedrili. Ko so bili v Morialdu, je pisal teologu Borelu, ki je v njegovi odsotnosti vodil Oratorij, naslednje pismo.

Predragi gospod teolog!

Upam, da vam ustrežem, če vam poročam o dogodkih z našega potovanja.

Potem ko smo se v Turinu vkrcali na ladjo, smo prišli srečno v Valdichieso, kjer smo se izkrcali. Ko smo prišli do naselja Savi, sem bil priča žalostnemu prizoru. Pokopavali so človeka, ki ga je ubil njegov brat. Zgodilo se je takole. Deloma po dogovoru deloma pa tudi v prepiru sta si razdelila očetno dediščino. Ostal je samo še kup gnoja. Očitki in žalitve so pripeljali tako daleč, da se nista mogla več pogovoriti in je starejši v napadu besnosti napadel mlajšega z nožem in ga zabodel. Ubiti je bil neoženjen, star 18 let, ubijalec je družinski oče in star 24 let. Oh, ti nesrečni prepiri! Še neki drug čuden dogodek. Nedaleč od tod so v gozdu našli mrtvega moškega, čigar truplo je bilo že na pol razpadlo. Doma je bil iz Chierija in pravijo, da se mu je malo mešalo.

V ponedeljek in torek sem se zelo slabo počutil. Včeraj in danes je že veliko bolje. Upam, da se bom prihodnje dni pozdravil.

Zdi se mi, da bi bilo zelo koristno, če bi uresničili izlet, ki smo ga načrtovali, to je, da bi vi s teologom Carpanom in teologom Volo prišli sem. Pot naj bi vas peljala v Valdichieso, Croce grande, Morialdo ali don Boskovo rojstno hišo.

Tu se vsi dobro počutijo, samo Gastini ima malo vročine.

Jaz, moja mati in vsi sinovi pozdravljajo vas, gospoda don Pacchiottija, teologa Bosia in don Volo ter vse druge. V Gospodu se izrekam iz vsega srca vdanega prijatelja.

Duhovnik Janez Bosko, vodja porednežev

Castelnuovo d'Asti, 20. septembra 1849

P. S.: Razvedrilo lahko zaupate svojemu Avguštinu, ki zmore vse voditi, zlasti še, če mu pomaga Arnaud.

Medtem ko je bil don Bosko v Castelnuovu, je bilo v Turinu vedno bolj čutiti potrebo po vrnitvi nadškofa, ki je bil že preveč časa odsoten iz kraljestva. Kanoniki stolne cerkve so prosili vlado, naj bi ga poklicala nazaj in ga zaščitila.

Vitez Edvard della Marmora, don Boskov prijatelj, ki je obiskoval Oratorij v Valdoccu, je v ta namen sestavil prošnjo ministru za notranje zadeve. Podpisalo jo je 10.154 laikov. Toda vlada je še v času Giobertijevega ministrovanja sklenila, da bo mons. Fransoliju onemogočila vrnitev na njegovo stolico, nemoralno in podlo časnikaštvo pa je še naprej bruhalo obrekovanja in psovanja proti njemu. Kljub vsemu temu je neustrašni prelat, opiraje se na zavzetost dobrih v njegovo korist, prišel v Savojo in ukazal, naj pripravijo njegovo vilo v Pianezzi, kjer se je nameraval naseliti. Ko je vlada zvedela za to, je po mons. Charvazu dala nadškofu sporočiti, da kralj ne želi njegove vrnitve v škofijo. In nadškof se je ustavil v škofiji v Chambéryju.

To so bile novice, ki jih je teolog Borel pošiljal v odgovoru na don Boskovo pisanje, poleg tega pa mu je poročal o vsem, kar se je dogajalo v Oratoriju. Opravičil se je tudi, da ne more priti v Morialdo, ker je moral pomagati kanonikom pri Sveti Trojici pri zbiranju podpisov proti odredbi vlade, da se nadškof ne sme vrniti, ker je to nepravilno do nadškofa in škodljivo za škofijo.

Don Bosko je teologu poslal listič z naslednjo vsebino:

Predragi gospod teolog!

Iz vsega srca podpiram zbiranje podpisov, pri čemer hočem tudi jaz imeti delež. Vendar pa mislim, da en dan ne bo zavlekel celega poteka. Mislim namreč, da iz vsega ne bo kaj prida, če pridejo drugi duhovniki, vas pa ne bo. Povejte samo teologu Voli, naj skrajša svoje pridige, sicer se število udeležencev zjutraj v Oratoriju zmanjšuje. Pozdrave našim prijateljem! Verjemite mi, da ostajam iz vsega srca

vdani prijatelj duhovnik Bosko.

Morialdo, 25. septembra 1849

Don Bosko od prvega dne, ko je prišel v Becchije, ni opustil svoje šole. Od dih zanj ni pomenil brezdolja. Njegovi učenci so se učili, ne da bi se tega zavedali. Tako učinkovita je bila živa beseda njihovega učitelja. Pri zajtrku, kosilu in večerji so se po navadi pogovarjali o marsičem. Med enim in drugim zalogajem so prišle na vrsto sklanjatve in spregatve. Pogosto so obiskovali bližnje vasi ali vinograde ob trgatvi. Vendar učenja niso nikdar opustili. Samo s toliko vztrajnostjo in neizmerno odpovedjo pa tudi dobrohotno odločnostjo je mogel svoje učence usposobiti, da so konec oktobra lahko naredili izpit iz slovnice.

Don Feliks Reviglio je 11. avgusta 1889, ob odprtju spominske plošče pri rojstni hiši Janeza Boska, svoj prelepi govor sklenil z naslednjimi besedami:

»Zbogom, presrečni kraji, ki mi kličete v spomin izredne dokaze dobrote mojega uglednega dobrotnika. Te vrste vinskih trt in ti travniki so bili že učil-

nice, v katerih je učil svoje sinove osnove latinske slovnice in jih vpeljeval v cerkvene službe. Med delom, na izletih in med jedjo nas je z neizmerno potrpežljivostjo poučeval, ponavljal sto in stokrat slovnična pravila, jih podkrepljeval z vajami, če je bilo treba – in to je bilo zelo pogosto – ter zahteval, da smo znali naše odgovore utemeljiti. Kolikokrat sem se iz bojazni, da me bo vprašal, držal daleč od mojega dobrega učitelja, pa me je on ljubeznivo poklical in mi dal prevajati stavke iz latinettov, sklanjati samostalnike in spregati glagole. Čeprav smo se le počasi učili, ni odnehal. Zbogom, draga hišica, v kateri sem doživel dokaze očetovske ljubezni, ki me je podkrepila v dobrem.«

V tej jeseni se je don Bosko srečal s 15-letnim fantom, ki je nekega dne postal njegova desna roka in pomočnik v mnogih dejavnostih, zvesta priča njegovih kreposti in ki je moral umreti kot misijonar v republiki Ekvador. Ko so bili v Ramellu, v vasi Castelnuova na domu Karla Savia, da bi kupili grozdje, je oče klerika Ascanija, ki je pripravil kosilo za fante iz Oratorija, predstavil don Bosku še drugega svojega sina, po imenu Angela, in ga prosil, da bi ga sprejel med svoje učence. Don Bosko ga je z veseljem sprejel in ga naslednje leto, 1850, sam popeljal v Turin.

Potem ko so obhajali devetdnevnico in praznik sv. Rožnega venca, so fantje zapustili Becchije in don Bosko je čez nekaj dni prišel za njimi v Turin.

Nekega večera se je don Bosko sam samcat napotil iz Becchijev v Buttigliero ali – kakor znajo povedati drugi – iz Capriglia v Castelnuovo. Ko je prišel do pol poti po javni cesti, ki je šla mimo gozda in je bilo zato precej samotno in mračno, je ob cesti zagledal na parobku sedeti fanta, ki mu je prišel naproti in ga prosil pomoči. Toda ton, s katerim je govoril, je bil prej pretnja kot prošnja. Ne da bi se razburil, se je don Bosko ustavil in rekel: »Trenutek potrpljenja prosim!«

»Kaj potrpljenje, dajte mi takoj denar ali pa vas ubijem.«

»Denarja zate nimam. Kar se pa tiče življenja, mi ga je dal Bog in mi ga lahko tudi vzame.« V tistem kraju in brez prič bi se stvar lahko hitro končala. Toda don Bosko je prepoznal fanta, čeprav je imel klobuk globoko potisnjen na čelo. Vedel je, da je sin nekega posestnika iz okolice. Poleg tega ga je prav on katehiziral in spovedal v ječi v Turinu, od koder je prišel pred nekaj dnevi prav po njegovem priporočilu kraljevemu prokuratorju. Fant v tistem trenutku zaradi teme in še bolj zaradi razburjenosti ob namenu, da bi storil hudodelstvo, ni prepoznal človeka, ki ga je hotel napasti. Don Bosko mu je dvignil glavo in mu potihoma dejal: »Kako, ti, Anton, počneš take reči? Tako držiš besedo, ki si mi jo dal pred dnevi tam pri sv. Avguštinu, da ne boš več kradel?«

Nesrečnež, ki je spoznal don Boska, se je razžalostil in povedil glavo: »Imate prav,« je odgovoril, »toda saj vidite: v stiski sem, sram me je, da bi šel domov. Pa tudi nisem vedel, da ste vi. Če bi vas spoznal, gotovo ne bi naredil kaj podobnega. Prosim vas, odpustite mi.«

»To ni zadosti, dragi moj Anton, treba je spremeniti življenje. Ti preveč izkušaš Božje usmiljenje. Če se ne boš kmalu spreobrnil, se bojim, da ti bo zmanjkalo časa.«

»Seveda bi rad spremenil življenje. Zagotavljam vam.«

»To ni zadosti. Takoj moraš začeti in se spovedati, kajti če bi umrl v tem trenutku, bi bil pogubljen na veke.«

»Prav. Spovedal se bom.«

»Kdaj?«

»Če hočete, tudi takoj. Vendar nisem pripravljen.«

»Te bom jaz pripravil. Ti pa obljubi Gospodu, da ga ne boš več žalil.«

Don Bosko je revčka prijel za roko, se povzpел na majhen obronek med drevesi, sedel na porasel parobek in rekel: »Poklekni tukaj.« Fant je pokleknil blizu njega in do solz pretresen opravil spoved. Kazal je znake resničnega kesanja. Ko sta končala, mu je don Bosko dal svetinjico Marije Brezmadežne in tisto malo denarja, ki ga je imel pri sebi, in ga vzel s seboj v Turin. Fanta so zaprli v ječo zaradi kraje neke ure, in ker je družini povzročil sramoto, ga je oče spodil od hiše. Don Bosko mu je, potem ko ga je prepričal, da mora pošteno živeti, poiskal službo in on je potem vedno lepo živel kot dober kristjan in zgleden družinski oče.

Ko se je don Bosko vračal v Turin, so 12. oktobra z ladjo pripeljali v Genovo truplo kralja Karla Alberta, ki so ga po slovesnih obredih za umrle v stolnici odpeljali na Supergo in ga položili v kraljevsko grobnico. Don Bosko je prišel še pravočasno, da je podpisal prošnjo kanonikov Svete Trojice, ki so jo 25. oktobra 1849, podpisano od več kot tisoč cerkvenih oseb, predložili pravosodnemu ministru. Don Bosko si je nadvse želel vrnitev svojega nadškofa. Z njim si je redno dopisoval in od njega prejel tudi denarno podporo za svoj Oratorij. V seznamu darov je teolog Borel zapisal, da je mons. Franson 5. februarja 1849 daroval 100 lir. Toda predvsem je bilo potrebno odločno in modro vodstvo duhovščine. Petnajstega oktobra je vlada ob izvajanju svojih pravic postavila Cerkvi novo oviro: pravnim osebam in ustanovam, kar je pomenilo cerkvenim osebam in ustanovam, je prepovedala pridobivanje posesti – tudi z oporokami, jo prodati ali brez dovoljenja vlade in brez predhodne privolitve državnega sveta dajati v najem za daljši čas.

50.

POGLAVJE

Odprtje oratorija Angela varuha - Težki začetki – Ravnatelj - Nepredvidnost nekega katehista in njene posledice - Tolažilni sadovi - Don Bosko, don Verri, don Olivieri in odkupljeni afriški otroci - Upanje na prihodnje misijone za večno zveličanje črnčkov - Junaška odločitev don Blaža Verrija v kapeli Oratorija v Valdoccu - Njegovo prepričanje o don Boskovi kreposti

NI TAKO LAHKO V REDU SLEDITI vedno novim delom, ki jih je don Bosko začel ali nadaljeval istočasno v Božjo slavo, bodisi da so bila zelo različna, bodisi da so bila istovrstna in med seboj povezana. V drugi polovici leta 1849 se je tudi trudil, da bi v Vanchigli odprl nov praznični oratorij.

Oratorija ali zabavišča, če tako rečemo, don Cocchisa ni bilo več. Po obnovitvi vojne z Avstrijo se je v tistih fantih, ki so znali ravnati s puško in sabljo, razvnelo bojevito razpoloženje. Zato so v želji, da bi iz vojaških vaj prešli v bojno delovanje in se pomerili s sovražnikom, prosili in bili uslišani, da so šli na boj za domovino. Približno 200 jih je v spremstvu don Cocchisa, ki se ni mogel sprijazniti z mislijo, da bi jih pustil same v tem tveganem početju, z orožjem, ki so ga zahtevali in dobili od vlade, odkorakalo iz Turina. V svoji razgreti domišljiji so si predstavljali, da se bodo ovenčali s slavo in častjo. Toda na žalost so po nekaj dneh poti skozi Chivasso prišli v Vercelli, kjer niso dobili niti streliva niti hrane niti prostora, kjer bi lahko prenočili. Poveljnik jih ni hotel sprejeti kot vojake, ker iz uprave ni dobil nikakršnih pooblastil. Istočasno pa je prišla tudi novica o izgubljeni bitki pri Novari. Ker niso mogli pravočasno priti na bojišče, jim ni preostalo drugega, kot da so se vrnili po poti, po kateri so prišli. Oddali so orožje in se zmedeni vrnili domov. Zaman so prosili kmete kruha, le-ti so jih, prepričani, da so cestni potepuhi, preganjali s svojih posestev. Ko so na pol mrtvi od napora in gladu sredi dneva zagledali Turin, so se poskrili po grmovju v cestnih jarkih, da jih ne bi videli in se iz njih nor-

čevali. Šele ponoči so se skrivaj in skrajno tiho v majhnih skupinah vrnili na svoje domove. Oratorij je ostal zaprt, ker se je don Cocchis umaknil iz javnosti in živel nekaj časa v popolni zasebnosti. Po prihodu Francozov v Rim je odšel tja in se dal na voljo kongregaciji za širjenje vere. Kasneje se je premislil in se 13. oktobra vrnil v Turin, kjer je skupaj s teologoma Tasco in Bosijem hotel ustanoviti dobrodelno zavetišče za revne obrtnike. Sprejel je prva dva vaječnika, ju nastanil v hiši vratarja svojega oratorija v Vanchigli in on sam plačeval zanj vso oskrbo. To je postala zibelka velike Ustanove Artigianelli (rokodelčki). Hišo zanje sta postavila na Corsu Palestro neutrudna sodelavca don Cocchisa teologa Robert Murialdo in Jožef Berizzi. Tedaj je moral Cocchis, ki ni zmogel več plačevati vzdrževalnine fantov, katerih število je vedno bolj naraščalo, kakor don Bosko iskati način, kako bi jim priskrbel hrano in obleko. Ta zaposlitev, povezana z nalogami v župniji Marijinega oznanjenja, mu je onemogočila, da bi ponovno odprl že omenjeni oratorij.

Ta je bil zaprt že nekaj mesecev, ko sta don Bosko in don Borel, zavedajoč se pomembnosti take ustanove v tistem delu mesta, v soglasju z don Cocchisom prevzela prostore, ki so bili najeti v ta namen. Z dovoljenjem mons. Fransonija sta ponovno odprla imenovani oratorij pod naslovom Angela varuha.

Oratorij je obsegal velik zagrajen prostor ob hiši lastnikov, dve lopi, eno na južni in drugo na severni strani, hišico z dvema sobama ob obeh lopah, večji prostor v smeri južne lope, ki ga je don Bosko preuredil v kapelo, in ropotarnico, ki jo je spremenil v zakristijo. Najemnina je znašala 900 lir na leto. Ni treba omenjati, koliko se je moral naš Božji služabnik truditi, da jih je zbral.

S pomočjo župnika Marijinega oznanjenja teologa Alojzija Fantinija so na praznik sv. nadangela Rafaela 24. oktobra oratorij ponovno odprli. Zaradi velike pobožnosti, ki jo je don Bosko gojil do angelov varuhov, je odločil, da so v Vanchigli ta praznik vsako leto obhajali zelo slovesno. Tako za opravljanje pobožnih vaj kakor za igre in tekmovanja so uvedli isti urnik, način in pravilnik, ki se je že dobro obnesel v oratorijih sv. Frančiška Saleškega in sv. Alojzija, katerih brat je postal tudi ta oratorij. Toda tiste, ki so prevzeli vodstvo tega oratorija, je stalo veliko truda in potrpežljivosti, tako da so zares potrebovali pogosto pomoč angela varuha, ki jim ga je don Bosko priporočil kot zavetnika.

Staro naselje Vanchiglia s svojim jedrom barak, ki so s svojimi razpokanimi in od časa počrnelimi zidovi pretile, da se bodo zdaj zdaj podrle, je bilo kakor trdnjava sovražnikov reda; prebivalci so polni divjih nagonov, pripravljeni tudi na krvoločna dejanja, kar hlepeli po tuji lastnini. Tu so bili doma kriminal, beda in trgovanje z grehom. Tukaj se je rodila, tukaj se je razrasla in postala velika Cocca, o kateri smo že govorili. Vanchiglia je bilo področje, kamor si ob večernem mraku

nihče ni več upal stopiti. Niti orožniki si niso upali spopasti se s tistimi skupinami razbojnikov in hudodelcev. Kakor grad z dviznim mostom ni dopustil pristopa nikomur, tako tudi sem ni smel vstopiti nihče brez dovoljenja Cocce.

Duhovniki in katehisti, ki jih je don Bosko izbral, so stopili na določeno jim mesto. Prvi ravnatelj je bil don Carpano. Prišel je iz Oratorija sv. Alojzija, ki se je močno razrasel. Njemu je na tistem mestu sledil duhovnik Peter Ponte da Pancalieri, ki ga je z očetovsko zavzetostjo vodil do konca leta 1851. Pomagal mu je opat Karel Morozzo, ki je pozneje postal kraljevski miloščinar in stolni kanonik, potem duhovnik Ignac Demonte, odvetnik Bellingeri, teolog Feliks Rossi in odvetnik D. Berardi.

Prve težave so v Vanchigli povzročili sami fantje, ki so bili deležni dobrote, a so z nehvaležnostjo in uporom, pa tudi s psovskami in pretnjami napadali duhovnike same. Vredni sinovi svojih očetov, razposajeni in prostaški v zabavi, pripravljeni zbežati, ko je zvonec klical k pobožnim vajam, in če je bilo treba, storiti nasilje tudi vratarju; tisti pa, ki so jih le pripeljali k pridigi in katekizmu, pa so nagajali, motili, se norčevali iz dobrohotnih nasvetov, tako da se je zdelo, da je vsak trud zaman. Toda ljubezen je morala zmagati. Dejansko so z vztrajno ljubeznivostjo, z neodzivanjem na grdo vedenje, z majhnimi darili, z uvajanjem novih razvedril, s praznovanji, z zajtrki in malicami, s posebnim ravnanjem s tistimi, ki so kazali boljše srce, uspeli vzpostaviti red. Don Bosko je prihajal pogosto na obisk in je s svojo čudovito besedo in resnimi obljubami opravil svojo nalogo. Nekaj jih je začelo prejemati zakramente, drugi so jih počasi posnemali in večina je vzljubila oratorij, kot priča don Feliks Reviglio. Med katehisti, ki so se odzvali don Boskovemu povabilu, je bil tudi teolog Janez Krstnik Bertagna, sedanji nadškof. Mladi Mihael Rua, takrat še laik, je bil večkrat tam in se je čudil množici fantov, tako velikih kakor majhnih.

Za teologom Carpanom, ki ni dolgo časa vodil oratorija, ker je 1853 postal kaplan pri sv. Petru V vezeh, je prišel pokojni don Tesio, kateremu se je pridružil njegov pomočnik teolog Janez Vola. Njemu je don Bosko za pouk verouka in za razvedrilo fantov pošiljal v pomoč Jožefa Brosia, bersaljerja, in mu naročil, da je skrbel za red. Brosio je o nekaj izgredih dal naslednjo pisno izjavo.

»Začel sem jih zabavati s telovadbo in bersaljerskimi vajami, kar je bila najbolj priljubljena zabava, posebno za najbolj živahne. Zares so se zanje navdušili skoraj vsi fantje in tako smo preživljali vesele in mirne praznike.

Barabe, to je družčina malopridnežev, pa ni mogla prenašati tega oratorija, ker jim je redčil njihovo Cocco. In zato so vse nedelje prihajali v oratorij, delali nered, se šopirili, psovali in celo pretepali fante, ki so obiskovali naše prireditve.

Nekega prazničnega dne je prišlo kakih štirideset oboroženih s kamenjem, palicami in noži, da bi vstopili na dvorišče oratorija. Teolog Vola se je tega tako prestrašil, da je trepetal kot šiba na vodi. Ko sem videl, da bi bili ti malopridneži pripravljeni uporabiti tudi silo, sem pomislil, kako bi se postavil v bran, kajti gorje nam, če bi kateri izmed teh spoznal, da se jih bojimo.

Dal sem zapreti oratorijska vrata, poslal na varno teologa Vola, zbral večje fante in jim izročil lesene puške, ki so sicer služile za vaje. Nato sem jih razdelil na čete in jim naročil, da naj, če bi barabe pridrle na dvorišče, na moje znamenje udarijo od vseh strani po njih in jih brez milosti pretepejo. Majhne otroke pa, ki so jokali od strahu, sem spravil v cerkev. Nato sem stopil k vhodnim vratom in gledal, ali bodo vzdržala naval oblegovalcev ali pa jih bodo podrli.

Vratar oratorija in drugi ljudje, ki so bili na cesti in so slišali pretnje barab, ki so hoteli uporabiti silo, so obvestili vojaško konjenico, ki je imela tam blizu vojašnico. Ta je ob spremstvu štirih orožnikov z golimi sabljami v rokah drhal razgnala.

Ko so potem ti malopridneži zvedeli, da sem bil bersaljer in pripravljen, da se branim proti kakršnim koli nasiljem, si niso več upali priti blizu, pač pa so nas od daleč obmetavali s kamenjem. Toda ko so videli, da se jih ne bojimo, da se ne menimo za njihove pretnje, istočasno pa se izogibamo vsakemu napadalnemu dejanju, ne da bi se čutili prizadete od njihove grobosti, so se nekako utišali. Nekaj se jih je pomirilo, začeli so prihajati v oratorij in končno so nekateri celo postali zgled lepega obnašanja. Drugi pa, ki so nas trdovratno nadlegovali in nam pretili, so slabo končali: nekateri so zaradi kaznivih dejanj prišli v ječo, dva so obesili v valdoškem cirkusu blizu Oratorija sv. Frančiška Saleškega in don Bosko ju je, ko sta bila še v ječi, obiskal, tolažil in spovedoval.«

Teologa Janeza Vola je nasledil duhovnik Grassino, ki si je goreče prizadeval, da bi oratorij napredoval. Za njim je prišel teolog Robert Murialdo. Ta goreči in pobožni turinski duhovnik, ki mu je pomagal njegov nečak teolog Leonardo in katehisti, ki jih je don Bosko za praznične dni pošiljal iz Valdocca, je več let nadaljeval naporno delo; tako z nasveti kakor z lastnim delom je pomagal, da je ustanova vedno bolj cvetela. Število fantov je dosegalo 400 ali tudi 500 in so morali kmalu povečati kapelo.

Združenje Cocca je v Vanchigli, čeprav je bila še vedno zelo močna, nehalo nasprotovati oratoriju, saj je nekaj njenih članov celo redno prihajalo vanj. Toda ravnatelji so morali biti zelo previdni, tako v besedah kakor v dejanjih. Javno povabilo, da bi se ločili od njih, bi prišlo takoj na ušesa voditeljem in ti bi takoj spet začeli nasilje. Z druge strani pa se je njihovo nasilje precej poglelo prav zaradi vpliva

oratorija. Toda ostajal je še vedno močan čut skupnosti, ki je povezoval vse člane istega mestnega območja in bi bil lahko v določenih okoliščinah tudi nevaren.

Veliki in mali so bili tako tesno med seboj povezani, da so čutili, da je napad na enega pomenil napad na vse, zato so bili pripravljeni maščevati se za vse. Razume se, da je vsak nosil pri sebi nož in verigo. Neke nedelje je neki fant iz Cocce dobil zaušnico od nekega katehista, ki je pozabil na vse don Boskove opomine, in celotna Cocca je pridrvela vsa divja na dvorišče. Iskala je tistega katehista, ki se mu je posrečilo, da se je pravočasno skrnil. Ker so se predstojniki bali maščevanja, so naslednjo nedeljo zamenjali katehiste in asistente klerike. Duhovnik, ki je tisto nedeljo vodil oratorij, je zapisal:

»V Oratoriju Angela varuha smo praznovali praznik sv. Alojzija. Toda med cerkvenim opravilom je bil v kapeli tak nered, da ni bilo mogoče jasno razločevati petja na koru. Kakor hitro so prišli iz cerkve, je prihrumela trupa fantalinov, ki se je polastila igralnih naprav, in se izzivalno sprehajala po dvorišču. Na oknih bližnjih hiš so se pojavile prostaške ženske, ki so se med seboj tako nesramno psovale, da je človeka obhajala slabost. Jaz sem zbral okoli sebe najmlajše, da bi tako preprečil poslušanje tiste grdobije. Neuspešna previdnost. Ljudje od Cocce so prišli do nas in moral sem se z njimi pogovoriti. Postavili so se v krog okoli mene in mi med nesramnimi kretnjami postavljali vprašanja, ki bi si jih lahko samo hudič izmislil. Kako naj bi se jih rešil? Da bi jih karal, ni imelo smisla, ker so samo iskali pretvezo, da bi začeli prepir. Zato sem uporabil zvijačo. Ker so mi oni postavili vprašanja v piemontskem narečju, sem jim jaz odgovarjal v italijanščini, tako da so mislili, da jaz ne razumem narečja. Med smehom in prezirljivostjo so potem opustili svoje namere in se malo umirili. Ko sem mislil, da bi jih s prigovarjanjem mogel spraviti k bolj pametnemu obnašanju, sem začutil vonj po dimu. Tisti, ki so stali za menoj, so podtaknili pod moj talar slamo in jo zažgali. Umaknil sem se za nekaj korakov in z nogami poteptal ogenj. Ker jih je bilo kakih sto, mi ni preostalo drugega, kot da sem potrpel. Hladnokrvno sem s sklenjenimi rokami nadaljeval svoj pogovor. Tedaj pa je neki štiriletni deček, lep kot angel, predril krog okoli mene – verjetno ga je poslal njegov oče – in mi najprej iz enega in potem iz drugega žepa potegnil goreč list papirja. 'Ti ljudje me hočejo živega zažgati,' sem si dejal, in potem ko sem prosil v duhu za nasvet Devico Marijo, rekel: 'No za sedaj smo zadosti govorili. Ali ne bi malo zaigrali?'

'No, sedaj se je črnuhu zahotelo igre!' so si med seboj porogljivo prikimavali. 'In kaj naj se igramo?'

'Tek na dolgo stavo. Razdelimo se v dve skupini.' Potegnili so žreb in zaklical sem nasprotni strani: 'Za menoj!'

Na začetku je bila igra bolj lagodna. Potem pa so se moji zasledovalci začeli truditi, da bi me ujeli. Pa jim ni uspelo niti enkrat. Enkrat steber, drugič gugalnica, pa zopet skupina fantov so mi bili v pomoč. Igra se je razživela, in kdor se ni igral, je radovedno opazoval. Zaslišalo se je ploskanje. Rekli so: 'Sicer ne teče veliko, vendar pa ob pravem času.'

Šlo je proti večeru in Cocca se je porazgubila. Le štirje poglavarji so ostali. Povabil sem jih v vratarnico in dal prinesiti vina. Mrko so me gledali v obraz in niso hoteli piti. Ko sem se začel odpravljati, da bi se vrnil v Valdocco, je bila že temna noč in oni so mi ponudili svoje spremstvo. Sprejel sem ponudbo. Spotoma smo se pogovarjali o tem, kako pomembno je biti dober kristjan, ne da bi z besedico omenil, kar se je zgodilo. Ko smo prišli na prag mojega stanovanja, so me prijeli za roko, jo poljubili ter dejali: 'Oprostite nevljudnosti, ki ste je bili deležni. Nato so odšli. Ubogi reveži! Dobrega srca in bistri, toda pokvarjeni od tovarišije in zapuščeni v svoji bedi.«

To motenje, redko, ni bilo ovira, da je v tem oratoriju vse potekalo po utečenem redu, in sadovi, ki so se kazali, niso bili nič manj bogati kot v Valdoccu in Porta Nuovi. Don Mihael Rua, takrat gimnazijec in potem klerik in duhovnik, je zahajal pogosto tja kot asistent, katehet in pridigar in po drugih opravilih duhovniške službe. Vedno je bil prijazno sprejet in dečki so ga tako poslušali in mu zaupali, da je imel ta doživetja za najlepše izkušnje svojega življenja. On in don Jožef Bongioanni sta bila njegova zadnja ravnatelja.

Tako je Oratorij Angela varuha srečno nadaljeval svoje delo na istem mestu in pod vrhovnim don Boskovim vodstvom celih dvajset let. Prvega aprila 1853 so za letno vsoto 650 lir obnovili najemniško pogodbo za nadaljnjih devet let, to je do 1. aprila 1867. Leta 1866 so skoraj izključno s pomočjo dobrodelne markize Julije Barolo tam ustanovili novo župnijo svete Julije. Okoliš Vanchiglia so ločili od župnije Marijinega oznanjenja in ga priključili sveti Juliji. Velikodušna in bogata gospa, ki je ustanovila to župnijo, je v oporoki želela, naj bo tam tudi oratorij, kjer bi se ob prazničnih dneh in v velikem postu zbirali dečki, ter temu namenila ustrezno vsoto denarja. Ko so odprli Oratorij svete Julije, je don Bosko menil, da bo zadostoval za potrebe tistega okoliša, in je zato okrog 1866 zaprl Oratorij Angela varuha. Duhovnike in klerike, ki so tam delali, je prestavil v Oratorij sv. Jožefa v mestnem predelu sv. Salvarija, kjer je bila potreba večja.

Ko smo tako na kratko opisali tretji don Boskov oratorij v Turinu, ne smemo zamolčati dragocenega prijateljstva, ki ga je don Bosko sklenil leta 1849 in ki je v njem zanetil željo po evangelijskih misijonih med nevernimi ljudstvi, zlasti med dečki v Afriki.

Častitljivi Božji služabnik Nikolaj Janez Krstnik Olivieri iz Voltaggia v Liguriji je, ganjen zaradi nesrečne usode ubogih otrok v Afriki, ki so ječali pod jarmom nečloveških gospodarjev, toda še bolj presunjen od še bolj nesrečnega stanja njihovih duš, posvetil vse svoje moči in vse svoje imetje rešitvi črnčkov. Maja 1849 se je izkrcal v Genovi in pripeljal skupino v Egiptu odkupljenih sužnjev. Ker je za to porabil vse svoje imetje, je sklenil iti od kraja do kraja v Italiji in Franciji in nabirati sredstva za nadaljevanje svoje svete pobude. Ko je prišel s svojimi črnskimi deklicami v Milan, je prosil, da bi ga kdo spremljal pri nabiranju miloščine. Sveti duhovnik, don Blaž Verri, je z veseljem sprejel ponudbo in pomagal pri nabiranju obilnih darov.

Don Verri pa je istega leta sklenil tesno prijateljstvo z don Boskom. Globoko je občudoval njegovo sveto življenje in od časa do časa se je odpravil v Turin in preživel kak dan v Oratoriju sv. Frančiška Saleškega. Po don Verriju je don Bosko spoznal don Olivierija, saj je v svoji neizmerni ljubezni želel objeti cel svet in ga spreobrniti k sveti veri. Tako je 29. oktobra 1849 sprejel v svojo hišo črnčka Aleksandra Bachita. Pozneje je sprejel še več črnskih fantov, ki jih je don Olivieri odkupil v Aleksandriji. Da jih je naredil za dobre kristjane, je uporabil neizmerno očetovsko nežnost in še več potrpljenja. Vedel je namreč, kako silno domotožje so čutili. Tako don Rua in don Reviglio. Prizadeval si je tudi, da bi črnska dekleta sprejeli v kak zavod redovnic ali jih izročili družinam, kjer bi jih imeli radi kot lastne otroke.

Seveda to ni bilo področje kakega njegovega večjega apostolata, temveč začetek obširnega misijonskega prizadevanja tako zanj kakor za vse njegove sinove, ki mu ga je nakazovala Božja previdnost. Reči je treba, da so bili črnski dečki vedno predmet njegovih misli. V sanjah se je večkrat videl obdanega s črnskimi fanti, ki so ga prosili za večno zveličanje. Lahko rečemo, da je bil to nekakšen predznak tega, kar lahko vidimo danes. V naših zavodih, zlasti v Braziliji, sinovi starih afriških sužnjev sedijo brez vsake razlike skupaj z domačimi otroki. Republiki Liberija in Haiti pa sta prosili don Boska za misijonarje za njihove otroke in dobili zagotovilo, da ne bodo pozabljeni.

Treba je povedati še to, da so v Oratoriju v Valdoccu sklenili, da bodo nadaljevali delo don Olivierija. Ko se je ta sveti apostol postaral in so mu pošle moči, je potreboval tovariša, ki bi ga podpiral v tem tako težkem delu. Don Blaž Verri se je čutil poklicanega za to pomoč. Vendar je hotel prav v molitvi spoznati Božjo voljo in biti prepričan, da prihaja od Boga. Zapustil je Milan in prišel za nekaj dni k don Bosku. »Tu, v tej naši cerkvi sv. Frančiška Saleškega,« je pisal don Bosko, »se je Verri odločil, da bo z Olivierijem sodeloval pri odkupovanju sužnjev. Nekega večera me je prosil, da bi smel prečuti noč pred Najsvetejšim

in ga prositi za svet. Ostal je v cerkvi do jutra in pobožno molil. Ko so se zjutraj odprla cerkvena vrata, je prišel ven trdno odločen, da bo posvetil svoje življenje večnemu zveličanju ubogih sužnjev.«

Tisto noč je don Verri jasno slišal Božji glas. Prodal je vse, kar je imel, izročil izkupiček Olivieriju in decembra 1857 skupaj z njim odpotoval v Egipt. Po Olivierijevi smrti 1864 v Marseillu je on nadaljeval to sveto in težko delo odkupa sužnjev. Težko bi bilo opisati vse trpljenje, ki ga je moral prestati na dolгих potovanjih, v skrajni revščini, pri nabiranju sredstev po celi Evropi, pri iskanju ustanov, ki bi bile pripravljene sprejeti te uboge reveže, za katere je večkrat skrbel s svojimi sredstvi, in kako je potrpežljivo in krotko prenašal tiste divje narave, ki so se pogosto upirale krščanski ljubezni. Naj bo zadosti, da povemo, da je bilo več kot 2000 črnih deklet in fantov, ki jih je odkupil, in za vsakega je moral plačati 500 lir. Ko se je potem vračal v Italijo, je prišel še večkrat s svojimi črnčki v Turin in nekatere od teh so prisrčno sprejeli in vzgajali v Oratoriju. Neko črno dekle, ki jo je on pripeljal, so sprejele hčere Marije Pomočnice v Nizzi Monferrato.

Končno je don Verri, izčrpan od dolge in hude bolezni, 23. oktobra 1884 prišel iz Francije v Turin, kjer so ga zaradi srčnega napada nastanili v Cottolengovi dobrodelni hiši. Prižgali so kopico sveč pri Mariji Tolažnici in pri Mariji Pomočnici in hoteli poklicati don Boska, da bi se priporočili njegovim molitvam. Toda on je bil sam bolan in je zato poslal drugega duhovnika. Don Bosko ni mogel obiskati svojega svetega prijatelja, ki je poletel v nebesa v noči 25. oktobra.

V njegovi obleki so v listnici našli listek, namenjen don Bosku. Na njem je pisalo:

Visoko spoštovani don Bosko!

Če vam bo Gospod dal spoznati težke in malenkostne stvari, ki bi bile neprijetne in oculis suis (v vaših očeh) o duši podpisanega, noli, quaeso, abscondere a me sermonem tuum pro pace animae meae (ne odvrni, prosim, od mene svojih molitev za mir moje duše).

Vdani v Jezusu in Mariji don Blaž Verri

V.V.Č.B., 2. julija 1882

P. S.: Prosim za odgovor v dveh vrsticah na tem istem listu (Cottolengu).

Don Bosko je na dnu listka napisal odgovor:

Bono animo esto, et vade in pace. Noli timere (Bodi dobre volje in pojdi v miru. Nikar se ne boj).

To je sodba duhovnika junaških kreposti, ki ga je Gospod odlikoval z izrednimi darovi in čudeži.²³ Bil je tako prepričan o don Boskovi svetosti, da bi z njegovo pomočjo mogel prepoznati skrivnost Božje sodbe.

²³ Cenni sulla vita del Sac. Biaggio Verri – Savona ecc. Stabilimento Tipografico Andrea Ricci, 1887.

51.

POGLAVJE

*Don Bosko nadaljuje pouk latinščine štirih izbranih fantov - Študij
pravilnikov raznih zavetišč in zavodov - Pomnožitev kostenjev -
Turinski Il Conciliatore pohvali Oratorij*

ŠOLA LATINŠČINE, KI JE NISO prekinili med odmorom v Castelnovu, se je pospešeno nadaljevala ob vrnitvi v Valdocco. Don Bosko je želel svoje štiri učence v čim krajšem času toliko izobraziti, da bi lahko oblekli duhovniško obleko. Duhovnik don Merla, njegov tovariš iz Chierija, ustanovitelj Zavoda sv. Petra v Turinu, je privolil, da mu bo eno leto pomagal poučevati splošno izobraževalne predmete, osnove slovnice in retorike. Buzzetti in njegovi trije tovariši so hodili vsak na njegovo stanovanje in se vadili v prevajanju in umevanju klasičnih pisateljev. Klerik Angel Ascanio je imel skrb, da jim je dajal naloge za prevajanje iz italijanščine v latinščino in jih popravljaj.

Glavno gibalno vsega dogajanja v zvezi s poukom pa je bil don Bosko sam. Jasno je uvidel, da mu navadne učne metode ne bi mogle dajati zaželenega uspeha. Zato je zasnoval čisto izviren in pogumen načrt. Izkušnja je potrdila njegovo predvidevanje. Slovnico je učil tako, da je na kratko in jasno povedal pravila ter zahteval, da jih je vsak učenec ponovil, da je videl, ali jih je razumel ali ne. Zaradi svoje bistrosti in izredne sposobnosti za jasno razlago, zlasti pa zaradi neizmerne potrpežljivosti in ljubezni so fantje lahko kmalu okusili lepote latinskega jezika.

Temu se ne more čuditi nihče, ki ve, kako nabito polni so bili don Boskovi dnevi in dnevi njegovih učencev. Vstajali so ob pol petih in z mašo, obhajilom in duhovnim branjem napolnili prvi del dneva. Približno ob petih so prišli v don Boskovo sobo in šola se je začela. Don Bosko sam je najprej kot učenec ponovil prejšnjo lekcijo. Ko je on končal, so fantje drug za drugim ponovili, kakor so naj-

bolje vedeli in znali. Pri tem jim je vedno pomagal, jih spodbujal in dajal pogum. V šoli niso slovnice nikdar odprli. Imeli so jo samo zato, da je lahko vsak ugotovil, ali mu je ušla kaka nadrobnost. Ker so bili možgani vajeni dela, so hitro napredovali. Kakor pri slovnici so ravnali tudi pri drugih predmetih.

Ob osmih jih je zvonec pozval na zajtrk in odmor. Nato je zopet sledilo učenje do poldneva.

Ob dveh popoldne jih je don Bosko zopet zbral za šolo. Kajti dobro je vedel, da preveč napet lok počí. Zato jih je vsak drugi dan od štirih do sedmih vodil na sprehod. Tako jih je ohranjal duševno in telesno zdrave. Vendar jih nikdar ni izpustil izpred oči. Ko so sedeli na trgu pred Devico Marijo V polju ali na vojaškem vadišču ali na cesti proti Rivoliju, je ta neutrudni učitelj začel pouk v novi, prijetnejši obliki. Na nov način je ponovil že podane razlage, ki so se na tak način brez vsake težave vtisnile v mlade glave. Res je, da je ta šola v prosti naravi bila skušnjava za katerega teh fantov, ki bi se raje zabavali, kot se pa v tistih okoliščinah učili. Resnično so se včasih spozabili in se začeli loviti. Toda don Bosko ni dal, da bi ga premagala popustljivost, ki ji tu ni bilo mesta. Vedno zbran in miren, vedno trden v svojih odločitvah, ni dal, da bi se izgubil še tako kratek čas za učenje. To je trajalo vse do konca leta 1850.

Don Giacomelli je prav v tem letu pripovedoval o izrednih odlikah takega pouka in povedal, da je rodil izredne sadove.

Medtem ko je bil don Bosko ves zaposlen z napredkom te šole, je začel razmišljati o izdelavi pravilnika za notranje gojence v Valdoccu pa tudi za zavode za gimnazijce, ki jih je nameraval ustanoviti. Zato se je poglobil v študij vzgojnih metod, ki so jih uporabljali v cerkvenih ustanovah in deških redovniških šolah. Na več krajih je prosil in dobil zaželeno načrte in pravilnike ter sam obiskal razne ustanove v Turinu in Piemontu.

Ob koncu leta 1849 je v Milan, Brescia in še nekatera druga mesta v ta namen poslal don Petra Ponteja, ravnatelja Oratorija sv. Alojzija, da si je ogledal navade in pravilnike o verski, obrtni, disciplinski in ekonomski ureditvi ustanov za otroke iz preprostega ljudstva. Poslal pa ga je tudi v nekaj uglednih šol, znanih zaradi dobrih uspehov, ki pa so jih obiskovali otroci premožnejših družin in meščanskega razreda. Don Ponti se je vrnil v Turin v začetku leta 1850 in prinesel zapiske, ki bi pomagali opraviti nalogo, zaradi katere je bil poslan. Don Bosko je mislil tudi na klerike, ki bi jih imel v prihodnje in bi jih moral voditi. Zato je prosil in dobil od mons. Gentileja pravilnik velikega in malega semenišča v Novari. Tako je ob študiju in molitvi ter iz lastne izkušnje skušal sestaviti, kakor bi pač bila potreba, pravilnik za nove gojence.

Toda preden se je izteklo leto 1849, se je zgodilo nekaj presenetljivega, o čemer poroča p. Janez Jožef Franco DJ v pismu, ki smo ga navedli na prejšnjih straneh. Potem ko je izpovedal, da je don Bosko zaradi svoje izredne dobrote delal čudeže, dodaja: »Če bi slišal o tem koga pripovedovati, se ne bi prav nič čudil, da se take reči dogajajo pogosto. Res sem potem slišal o tem pripovedovati. Vendar se nadržnosti natanko ne spominjam. Lahko le povem, da sem slišal poročati, kako je neke nedelje, potem ko je zbral veliko število fantov pri razvedrilu, hotel vsem narediti veselje in dati vsakemu dečku pest toplih pečenih kostanjev. Opozorili so ga, da ne bi zadoščal niti cel kotel. Tedaj je začel deliti kostanje in dal vsakemu po eno zvrhano zajemalko. Delil je tako velikodušno, da so se okoli stoječi bali, da ga bo zmanjkalo. Toda kostanji so se kar naprej množili pod njegovimi rokami. Zdi se mi, da sem o tem slišal pripovedovati viteza Friderika Oreglia di Santo Stefano. On je bil ali sam navzoč ali pa je pripovedoval o tem, o čemer so v zavodu vsi govorili. Ne morem pa zagotoviti, ali mi je omenjeni vitez pripovedoval ta dogodek, še preden je vstopil v Družbo Jezusovo ali kasneje. Sedaj živi kot duhovnik te Družbe.«

Povedali bomo, kako se je zares zgodilo.

Tega leta, bilo je to leta 1849. V nedeljo po prazniku vseh svetnikov, ko so opravili v kapeli vajo za srečno smrt, je don Bosko peljal vse notranje in zunanje fante na pokopališče, da bi tam opravili molitve za pokojne. Obljubil jim je, da bodo ob vrnitvi dobili kostanj. Mati Marjeta jih je kupila tri vreče, in ker je mislila, da sin ne bo potreboval tako velike količine za veselo razpoloženje svojih fantov, je skuhala samo dva ali tri lonce. Jožef Buzzetti, ki se je vrnil pred drugimi, je vstopil v kuhinjo, in ko je to videl, je potožil materi, da to ne bo zadosti za vse. Vendar se ni dalo več pomagati. Že so bili tu fantje in se zbrali pri cerkvi sv. Frančiška Saleškega. Don Bosko sam se je postavil k vratom, da bo delil kostanj. Buzzetti je stresel kostanj v košaro in jo držal v naročju. Ker je don Bosko mislil, da je mati dala kuhat ves kupljeni kostanj, je vsakemu fantu napolnil kapo, ki mu jo je držal pred košaro. Ko je Buzzetti videl, kako velikodušno don Bosko deli kostanj, je dejal: »Kaj vendar počnete, don Bosko! Saj jih ni zadosti za vse. Če boste tako delili, jih ne bo niti za polovico.«

»Kaj še,« je odvrnil don Bosko, »saj smo vendar kupili cele tri vreče in moja mati je vse skuhala.«

»Ne, nikakor ne; samo to imamo,« je ponavljal Buzzetti. Toda don Bosku bi bilo žal, če bi moral zmanjšati obrok, zato je mirno dejal: »Nadalujmo tako in dajmo vsakemu svoj delež, dokler pač kaj bo.« In dajal je naprej nezmanjšano količino. Buzzetti je majal z glavo in gledal don Boskovo početje, dokler niso

v košari ostali le še dva ali trije kostanji. Kostanj je dobila samo tretjina, vseh fantov pa je bilo 600. Veselega vzklikanja je bilo nenadoma konec, ko so se tisti, ki so stali v bližini, zavedeli, da je košara skoraj prazna.

Tedaj je don Bosko, prepričan, da je mati preostali kostanj dala na stran, da bi kaj prihranila, šel ponj. Toda na svoje začudenje je ugotovil, da niso bili kuhani, ker je namesto velikega kotla pristavila k ognju samo lonec, namenjen predstojnikom. Kaj naj stori? Ni se razburil, temveč samo rekel: »Fantom sem obljubil kostanj in ne bom snedel besede.« Vzel je v roko veliko cedilo, ga napolnil s kostanjem do vrha in čez in začel ponovno deliti to, kar je ostalo. Tukaj se je začel čudež. Buzzetti je bil čisto iz sebe. Don Bosko je spet in spet segal v košaro in prinašal polno pest, tako da mu kostanj padal iz rok, in zdelo se je, da jih ne bo zmanjkalo. Ne samo dva ali trije, temveč vseh 400 se jih je najedlo do sitega. Ko je don Bosko prinesel košaro v kuhinjo, je bilo kostanjev še za en obrok za don Boska, kajti presveta Devica je poskrbela tudi zanj. Glas o tem, kaj se je dogajalo, so fantje, ki so bili v neposredni bližini, ponesli drugim, bolj oddaljenim, in vsi zadrževali dih, čakajoč, kako se bo vse končalo. In ko je dobil svoj delež zadnji, se je enoglasno iz vseh grl zaslišalo: »Don Bosko je svetnik, don Bosko je svetnik!« Don Bosko se je takoj postavil prednje in skušal doseči tišino, toda stalo ga je veliko truda, da je utišal vzklike, medtem ko so se vsi stiskali in gnetli okoli njega. V spomin na ta čudežni dogodek je don Bosko hotel, da bi na večer praznika vseh svetnikov vsem delili kuhan kostanj. Tako trdi kanonik vitez Anfossi.

Ta opis razmnožitve kostanja so popisali zvesto po pripovedi našega prijatelja Buzzettija, napisano pa je potrdil Karel Tomatis in vsi nekdanji gojenci tistega časa. Kako naj razložimo ta dogodek? Verjetno ni druge razlage, kot je ta. Dobra mati presveta Devica Marija je odobravalna vse, kar se je dogajalo v Oratoriju. Tu so cvetele vse krščanske kreposti, kakor je o tem pohvalno pisal časopis turinski *Il Conciliatore* leta 1849.

Ta časopis je urejal in izdajal kanonik Lovrenc Gastaldi. Članek tako dobro opisuje tedanje okoliščine, da ga bomo v obogatitev te zgodovine vključili v našo pripoved. Naj bo potrdilo vsega, kar smo povedali v teh Biografskih spominih. Podajamo ga v celoti.²⁴

»Če se komu, ko gre iz tega mesta skozi Porta di Susa, zahoče iti po cesti, ki vodi na desno ob vojašnicah, bolnišnicah sv. Alojzija in bebčkih, se spusti po prijetni vzpetinici proti lepi palači na nasprotni strani in se potem obrne na levo

²⁴ Glej *Conciliatore Torinese*, št. 42. 1849. *Il Conciliatore Torinese* je začel izhajati 15. julija 1848 in je izhajal do septembra 1849.

po prijetni poti ob obzidju tamkajšnjih stavb, bo nedaleč od tod zagledal velika lesena vrata, skozi katera se pride na precej obširen zagrajen prostor. Po pogledu na podolgovato in nizko, pa vendar spodobno stavbo bolj podeželskega kot mestnega videza, ki je obrnjena proti zahodu in deli tisti zagrajeni prostor v dva dela, večjega, obdelanega kot vrt, in drugega, neobdelanega - bi kdo mislil, da je to domovanje vrtnarjev, ki jih je veliko tam okoli. Ko pa postane pozoren na to skromno stavbo, na različne verske napise na stenah, na majhen zvonik, nad katerim se s strehe pne križ, takrat ob napisu 'To je Gospodov dom' nad zahodnim vhodom nemalo začuden ugotovi, da je ta kraj oratorij. Toda njegovo začudenje bo še večje, ko bo na vprašanje, kdo in zakaj je ta skromni prostor posvetil verski dejavnosti, dobil odgovor, da je to skromen duhovnik, ki nima drugega bogastva kot neizmerno ljubezen, s katero že več let ob prazničnih dneh zbira pet- do šeststo fantov z namenom, da jih pouči o krščanskih krepostih in naredi iz njih dobre Božje otroke in koristne državljane.

Ta izredni duhovnik, poln človekoljubja, ki nima drugega vira kot katoliško vero, je bil tako žalosten, ko je videl, kako je ob prazničnih dneh stotine in stotine samim sebi prepuščenih fantov, namesto da bi prišli v cerkev in se tam poučili o svetem življenju, tavalu po trgih in drevoredih, cestah in na polju okoli mesta, se vse dneve predajalo nevarnim in pohujšljivim igram in se vračalo zvečer domov še bolj upornih, brezvernih in pokvarjenih. Ob pogledu na množico dečkov, ki so zaradi več kot obžalovanja vredne malomarnosti njihovih staršev in gospodarjev rasli v popolni nevednosti vsega, kar je za človeka najpomembnejše, izpostavljeni vsakemu pohujšanju, ki prihaja od brezdelja, slabih zgledov in slabih tovarišij, ga je tako pretreslo, da je sklenil storiti vse, kar bo v njegovi moči. Ali je tako postal nov učenec Filipa Nerija? Ko se je v svoji gorečnosti opogumil, se oborožil s potrpežljivostjo, ki more premagati vse ovire, si nadel ljubeznivo dobrohotnost in ponižnost, za katero je vedel, da je pri takem delu nujno potrebna, je začel ob praznikih hoditi po turinski okolici in tam, kjer je videl skupino fantov, ki so se igrali, pristopil k njim in jih prosil, naj mu dopustijo, da se bo z njimi igral. Ko pa se je z njimi spoprijateljil, jih je povabil, da bi nadaljevali igro na veliko bolj pripravnem prostoru. Vsak si lahko sam predstavlja, kakšnemu preziru in zaničevanju se je s tem predlogom izpostavil in koliko odklanjanja je bil deležen. Toda njegova vztrajnost in potrpežljivost sta počasi zmagali in prej tako razdivjani dečki in tako prostaški fantje so se, premagani od tolike ponižnosti in ljubeznivosti, dali pripeljati na skromno dvorišče, ki smo ga opisali zgoraj, kjer so v enem delu stavbe uredili skromno kapelo. Tam so potem deloma v zabavi deloma v pobožnih vajah preživeli svoj dan.

Prvi fantje, ki so se tam zbrali, so, potem ko so okušali dobroto vere, izkusili neizrekljivo srečo v duši, ki se je rešila z roba propada, ki ga je skopalo slabo življenje. V njih se je zbudilo upanje na večno plačilo, postali so pravi apostoli med svojimi nekdanjimi tovariši slabega življenja in jim pokazali veliko lepše zabave in radosti pri gospodu don Bosku (tako je namreč ime temu uglednemu duhovniku) od tistih, ki so jih poznali do takrat. Tako se je od ust do ust razglašala novica o novem oratoriju in v kratkem se je zbrala ogromna množica fantov - v svojo veliko duhovno korist. Velik panj, okoli katerega šumi roj čebel, je lepa podoba tega, kar se tu dogaja, kjer v središču druga skupina pripravlja sladki med. To je tisto, kar se ob prazničnih dneh tukaj dogaja. Na poteh, ki vodijo tja, srečuješ skupine fantov, ki se, pojoč prijetne pesmi, veseli odpravljajo v oratorij, kakor da bi šli na praznovanje. Znotraj pa vidiš v vsakem kotu skupine fantov, ki se zabavajo, drugi tekajo in skačejo, tretji se igrajo z žogo, nekateri balinajo, se gugajo na gugalnici, nekateri postavijo živi hrast (glava navzdol in noge kvišku), drugi se pa prekopicavajo. Istočasno pa se druge skupine v cerkvi učijo katekizem in pripravljajo na zakramente. V sosednjih sobah pa se učijo pisati in brati, računanja, lepopisja in petja. To družino, sestavljeno iz tako različnih ljudi, ki jih navdajajo tako različna čustva, težnje in navade, spremlja več duhovnikov z namenom, da preusmerijo njihove misli, čustva in navade k veri; pri tem poskrbijo, da v času, namenjenem za pobožne vaje, ne hajo igrati in se zberejo v oratoriju. In brez dvoma je prava radost videti, kako zelo so fantje pripravljeni ubogati te duhovnike. Radost, ki jim sije z obrazov, pobožnost, s katero se udeležujejo Božje službe, prejemajo zakramente, hodijo k verouku, ki jim je na voljo tudi med tednom, in se udeležujejo duhovnih vaj, ki jih prirejajo vsako leto, so dokaz, kako zadovoljni so v svojem oratoriju.

Pravo čudo pa je gledati, s kako nežno hvaležnostjo ti dečki ljubijo svojega dobrotnika gospoda don Boska. Noben oče ni deležen toliko nežnosti svojih otrok. Vsi se stiskajo okoli njega, vsi bi mu radi kaj povedali, vsi poljubili roko. Če ga vidijo na ulici v mestu, prihajajo iz delavnic in ga pozdravljajo. Njegova beseda čudežno deluje v teh nežnih dušah, jih poučuje, popravlja, navaja k dobremu, vzgaja za življenje in jih navdušuje za popolnost. Njegova soba je kakor zavetišče, vsem malim in velikim odprto ob vsakem času, da jim pomaga izogniti se nevarnostim pokvarjenega sveta, se osvoboditi verig krivde, dobiti nasvete, dobiti podporo v kakem poštenem prizadevanju. Ker mu ni mogoče sprejeti v njegov Oratorij vseh dečkov, ki prihajajo k njemu, je že odprl drugega pri Porta Nuovi in ga zaupal vodstvu nekaterih duhovnikov, ki jih je on vzgojil v svoji šoli ljubezni in ki bo, tako upamo, prinesel bogate sadove krščanske civilizacije.«

Tukaj je uspešni pisec, poln navdušenja za don Boska, sklenil svoj članek z naslednjo pohvalo:

»Bodi pozdravljen, novi Filip, pozdravljen, odlični duhovnik. Tvoj zgled naj ima, če Bog tako hoče, v vsakem mestu veliko posnemovalcev. Naj povsod nastopijo duhovniki, ki bodo hodili po tvojih stopinjah, odpirali mladim sveta zavetišča, kjer bi se versko navdušenje bratilo s poštenim razvedrilom, kajti samo na ta način bo mogoče ozdraviti eno izmed globokih ran sodobne družbe in Cerkve, to je pokvarjenost mladih ljudi.«

Take so pohvale, ki jih je kanonik Gastaldi tiste dni naslovil na Oratorij sv. Frančiška Saleškega.

52.

POGLAVJE

Oratorij sv. Frančiška Saleškega ob koncu leta 1849 - Krščanska ljubezen do zunanjih gojencev in njihov odziv - Razvedrilo notranjih gojencev in ljubeznivi opomini - Sovraštvo do greha - Božja pričujočnost - Pobožna molitev - Antifona in nekaj podobic v čast presvete Device Marije - Don Bosko in krepost čistosti - Začetek gledališča za notranje gojence - Ječe in bolnišnice - Veliko ljudi zelo spoštuje don Boskovo krepost

DNE 18. DECEMBRA 1849 JE prišel v Oratorij don Giacomelli. Stanoval je pri don Bosku. Iz njegovega pripovedovanja vemo, da je bilo takrat v Oratoriju blizu trideset notranjih gojencev. Po večini so bili sirote brez staršev, druge pa je zbral don Bosko, ko jih je našel, da so živeli brez stalnega bivališča, iz dneva v dan in izpostavljeni vplivu slabih tovarišev. Večkrat so ga prosili, da je sprejel kakega fanta, ki mu je oče padel v vojni, in on je ustregel prošnjam. Toda denarna in prostorska stiska je omejevala njegove dobre namene. Za vse te fante je skrbel tako, da jim je dajal mineštro in pet soldov za kruh²⁵. Tisti redki, ki so plačevali redno oskrbovalnino, so pri kosilu in večerji sedeli za isto mizo z don Boskom in hodili v šolo v mestu. Med temi so bili: Benedikt Cagno, poznejši predsednik normalne dekliške šole v Mondoviju in ravnatelj tehniške šole v Turinu; nekdanji klerik, ki je odložil talar in je študiral na univerzi, da bi dosegel doktorat iz literature, in klerik Savij Ascanio.

²⁵ V nekem don Boskovem zvezku smo našli imena nekaterih fantov: Karel Gastini, Avguštin Rocchetta, Anton Comba, Karel Tomatis, Janez Krstnik Rosselli, Dominik Rosso, Zefirin Costante, Janez Tarditi, Jožef Bruno, Avguštin Castini, Peter Nigra, Jožef Rossi, Feliks Reviglio, Jernej Berrutto, Alojz Pelizzetti, Janez Piumatti, Avgust Grulio, Peter Sarali, Gabriel Fazio, Pavel Mainetti, Alojz Fabbretti, Jožef Buzzeti, Jožef Genti, Jožef Canale.

K tem dodajamo še: Ciosso, Frassin, Pasero, Audisio, Chiappero; vsi priče tega, kar pripovedujemo.

Don Giacomelli je skoraj celi dve leti živel skupaj z don Boskom in mu je pomagal zlasti pri spovedovanju. Potem je šel za župnijskega namestnika zunaj Turina. Leta 1854 se je vrnil in bil celih sedeminštirideset let, to je do konca življenja kaplan in duhovni vodja bolnišnice sv. Filomene pri zavetišču. Bolnišnica je bila v neposredni bližini Oratorija, tako da je ohranil tesne stike z don Boskom, bil deležen veliko njegovih uslug in se pri njem spovedoval. Od takrat naprej je prihajal večkrat na teden na pogovor z don Boskom, se za dalj časa zadržal v kapeli in tam molil v veliko spodbudo fantov.

Te nadrobnosti omenjamo zato, da bomo lahko čim bolj spoznali verodostojnost priče, s katero soglašajo vsi, ki so živeli skupaj z don Boskom. Ponatisnili bomo poročilo, ki ga je on sam podal o prvih letih Oratorija. Dodali bomo opombe naše ali drugih, ki so prav tako verodostojni presojevalci dogodkov.

»Kakor hitro sem se nastanil v Valdoccu, sem se začel prepričevati, kako rešnična je bila don Boskova trditev, da je edino sredstvo, da si pridobimo zaupanje fantov in jih držimo daleč od hudega, v tem, da smo v odnosu do njih odprtega srca. Imel sem priložnost videti, kako jih je skušal pritegniti s prijaznim vedenjem in majhnimi darilci. Spremljal sem svojega nečaka k don Bosku z namenom, da bi tudi on prihajal k prazničnim dogajanjem. Kakor hitro ga je zagledal, ga je obsul z ljubeznivostmi in mu daroval kovanec za dvajset centov, čemur sem se zelo začudil. Moj nečak je tisti trenutek vzljubil Oratorij in celo vstopil kot gojenec.

Postopoma so fantje, ki so prihajali k don Bosku, postajali boljši in delavoljni, kajti on je vsak svoj ukaz, opomin ali nasvet spremljal z ljubeznijo. Iz vsega njegovega vedenja se je videlo, da v vsem išče samo njihovo korist. Ker je znal preprečiti pregreške, mu ni bilo treba kaznovati. V zameno so ga fantje imeli zelo radi in so ga tako spoštovali in upoštevali, da mu je bilo treba samo izreči željo, pa so ga že tudi ubogali. Izogibali so se vsega, kar mu ne bi ugajalo. V njihovi pokorščini pa ni bilo nič suženjskega, temveč čista sinovska ljubezen. Nekateri so se izogibali določenih pogreškov skoraj bolj zaradi obzira do njega kot zaradi žalitve Boga. Kakor hitro se je zavedel česa podobnega, jih je resno pokaral: Bog je precej več kot don Bosko!

Najbolj me je spravljalo v začudenje, da se je uboga in nevzgojena mladiča kar naprej obnavljala, da so prihajale nove skupine in s tem novi neredi in težave in zopet je bilo treba znova popravljati zmotna prepričanja in napačno vedenje. Toda nepopustljiva potrpežljivost in duh odpovedi, ki sta prevečala don Boska, sta počasi pa gotovo vedno zmagovala.

Z istimi postopki je vodil tudi notranje gojence. Ko so v redu opravili svoje naloge, je rad dopuščal, da so se veselo zabavali in se vadili v telovadbi. Trdil je,

da je tudi razvedrilo zaslužno delo. Skušal pa je preprečiti igre, ki bi terjale preveč pozornosti in sedenja, pa tudi take, ki bi lahko povzročile telesne poškodbe ali škodile nравnosti. Imel je navado govoriti svojim gojencem: 'Kričite, tekajte, samo da ne delate greha.' On sam jim je dajal zgled s tem, da je bil vedno dobre volje, in je z vsemi razpoložljivimi sredstvi skrbel, da so bili zadovoljni. Včasih se je udeleževal njihovih iger in jim pripravljал izlete, katerih cilj je bil najpogosteje kako svetišče.

Včasih sem ga videl, kako se je zjutraj sprehajal med fanti, ko so oni zajtrkovali. Smehljajoč se enemu in drugemu je znal najti prave reke. Kar nenadoma pa se zresnil in kateremu, ki je imel v roki panjoto, dejal: 'Vrzi stran tisti kamen.' In fant je odgovoril tako, da je globoko zasadil svoje zobe v kruh in ga pojedel. Jaz pa, ki sem pozorno sledil vsaki njegovi besedi, sem bil prepričan, da je tudi v stvareh, ki so se zdele brez smisla, vedno našel kak duhovni cilj. Razpoznal sem, da je s to šalo na račun kruha mislil na Jezusovo skušnjava na gori, na post, na vsemogočno Božjo dobroto, dolžnost, da smo hvaležni, in še toliko drugega. Dejansko je malo za tem tistemu fantu šepnil na uho kako zaupno besedo, ki jo je ta sprejel z veseljem in spoštljivo.

Znal je obleči opozorilo v obleko nasveta. Če je bil kdo nagnjen k požrešnosti, je imel navado reči: 'Nismo bili ustvarjeni zato, da bi jedli in pili, temveč zato, da bi ljubili Boga in zveličali svojo dušo.' Tistemu, ki se je izogibal naporov, je dejal: 'Delaj za Gospoda. Če moraš na tem svetu kaj trpeti, je to samo trenutek, nebesa pa so večna in poplačajo vse.' Če se je kdo preveč predajal samoljubju: 'Zelo se veselim, da napreduješ v uku. Toda če bi imel vsa bogastva, vse vedel, bil doma v vseh spretnostih in vedah mehanike, pa bi izgubil dušo, kaj bi ti to pomagalo?'

Bil je izredno rahločutne vesti in si je zato močno prizadeval, da ne bi kakorkoli vzbujal videz slabega. Prav tako je z nenehno ljubeznivo asistenco, s priporočanjem pogostega prejema zakramentov in z brezštevilnimi iznajdljivostmi skušal fante obvarovati vsake nevarnosti greha in vsakega nereda v hiši. Božje žalitve se je tako zelo bal, da je bil stokrat na dan pripravljen storiti kakoli, samo da bi preprečil tudi samo eno. Večkrat ga je bilo mogoče slišati, kako je vzdiknil, češ, kako more pameten človek, ki veruje v Boga, ga žaliti s smrtnim grehom. Če je kdo storil kak težek pregrešek, se je nad tem razžalostil, česar pa ne bi storil za kakršno koli nesrečo, ki se mu je zgodila, ter je krivcem ves žalosten dejal: 'Zakaj tako grdo ravnate z Bogom, ki vas ima tako rad?' Večkrat sem ga videl, da se je razjokal. Vse njegove besede tako na samem kakor v javnosti so imele namen vzbuditi grozo pred grehom.

Ko je v pridigah, pripoveduje don Savij Ascanio, v zasebnih pogovorih in v spovednici govoril o strašnih Božjih sodbah, je bil tako pretresen, da je v vseh nas budil grozo pred peklom in neizmerno željo po nebesih.

Vsem je pogosto priporočal, da bi molitvene obrazce izgovarjali pobožno in jasno ter pazili na njihov pomen. Kot izpoved vere naj bi križ naredili zbrano in spoštljivo. Ni se pomišljal opozoriti tudi duhovnike, ki se niso križali zadosti zbrano. V običajnih večernih nagovorih je prepričeval, da je treba dobro izrabljati čas, da je treba vse delati v večjo Božjo čast, in med fanti širil vzklik sv. Ignacija: *Omnia ad maiorem Dei gloriam* (Vse v večjo Božjo čast). Navduševal jih je, da bi rade volje trpeli za našega Gospoda Jezusa Kristusa. In on, ki je bil sicer tako nežne narave, je bil ob vsakem vremenu, pa najsi je bilo oblačno, suho, vlažno, soparno, mrzlo, vroče, kakor da ne bi nič čutil, vedno enake volje, se pravi miren in veder. Njegovo življenje je bilo nenehna žrtev in njegova jed zatajevanje.

Na dvoriščih in v vseh sobah je dal obesiti križ in Marijino sliko z namenom, da bi se vsi navadili živeti v Božji pričujočnosti. Ta zavest Božje pričujočnosti je bila v njem tako živa, da se je to kazalo tudi v izrazu njegovega obraza. Ko sem ga opazoval, so mi prišle na misel besede: *Conversatio nostra in coelis est* (Naša domovina je v nebesih). Kjerkoli je bil, tudi pri mizi in v svoji sobi, je vedno obvladal svoja dejanja. Njegov pogled je bil zbran in glava malo sklonjena, kakor človek, ki stoji pred pomembno osebnostjo, ali bolje kakor da bi stal pred Najsvetejšim. Četudi je bil zelo družaben, je na cesti, če je hodil sam, brez spremstva, le težko razpoznaval ljudi, ki so ga pozdravljali. Zdelo se je, da je bil njegov duh nenehno pozoren na kako misel, ki ga je obvladovala, in iz vsega smo mogli razbrati, da je zatopljen v kontemplacijo Boga. Veliko ga jih je prosilo za nasvet o duhovnih stvareh v trenutkih, ko se je zdelo, da je raztresen zaradi svetnih stvari, vendar je vedno odgovarjal kot človek, ki je zatopljen v pobožno razmišljanje o večnih stvareh.

Don Askanij je bil prepričan, da je don Bosko prečul dobršen del noči ali celo cele noči v molitvi. Prav tako je povedal, da je med skupno molitvijo s posebno nežnim poudarkom naglašal besede Oče naš, ki si v nebesih. In njegov glas, ki se ga je slišalo iz zbora fantov, je imel v tistem trenutku neizrekljivo uglašen, neugotovljiv zvok, ki je prešinjalo tiste, ki so ga slišali. Trdil je, da je bil vsem v zgled pri molitvi, četudi ni kazal nikakršne posebnosti v obnašanju. Nikdar ga nisem videl, da bi se v cerkvi ali zakristiji naslanjal na komolce, temveč je sklenjene dlani naslonil na klečalnik ali držal v roki knjigo. Don Reviglio pa je dodal, da je bilo njegovo vedenje pri molitvi tako pobožno, da je mons. Bertagna rekel o njem, da moli kot angel.

Njegova pobožnost do Marije je bila prva izmed vseh njegovih misli. O tem je govoril vedno vsem in včasih tudi meni. Nekega dne mi je zmolil Prevzvišena mati Odrašenikova ter dejal: 'Bodi pozoren na besede: morska zvezda, prihiti na pomoč ljudstvu, ki želi vstati. Sestava: prihiti na pomoč ljudstvu, ki želi vstati, kaže Marijino dobroto in našo dolžnost, da se odzovemo. To je skrivnost gesla: Pomagaj si sam in Bog ti bo Bog pomagal. To je naše sodelovanje.' Zdelo se je, da predvideva zmagoslavje Marije Pomočnice.

Don Bosko je na lepenko, na katero je bil natisnjen koledar 1848, ne vem iz kakega razloga leta 1849 pripel pet Marijinih podobic. Tri so predstavljale Marijo Brezmadežno. Na prvi je bilo več fantov okoli duhovnika na prostem, nekaj jih je klečalo, drugi so stali, vsi pa so imeli oči obrnjene v presveto Devico Marijo, stoječo na oblakih, obdano z angeli. Imela je sklenjene roke, krono iz dvanajstih zvezd ter luno in kačo pod nogami. Duhovnik je kazal na Marijo in na dnu slike je bilo zapisano geslo: Otroci moji, ljubite presveto Devico Marijo. Na drugi je napisano: Vedno bodi češčeno sveto brezmadežno spočetje. In na tretji molitev: Devica Brezmadežna, ki si sama premagala vse krive vere, prihiti nam na pomoč; vsi se iz vsega srca obračamo k tebi. Marija Pomoč kristjanov, prosi za nas. Spodaj je don Bosko lastnoročno dodal: Od tod pričakujemo tolažbo. Četrta podobica je predstavljala našo ljubo Gospo Zmagovalko z vzklikom Pribežališče grešnikov, prosi za nas. Na peti podobici presveta Devica sedi ob s prtom pokriti mizi, na kateri je košara, polna sadja. Otrok z levico dviga pajčolan, ki pada z materine glave, z desnico pa kakor da bi podajal kruh ali neko drugo jed, da bi jo razdelila med potrebne. Pod to sliko so zapisane besede: Mati ubogih. In nato: Pridite k meni vsi, ki me ljubite, in jaz vas bom napolnila z dobrinami, ki sem jim jaz začetnica (Pridigar). - Pod te podobice je don Bosko pritrdil zemljevid Palestine in vse skupaj obesil na steno v svoji sobi. Toda jaz, don Giacomelli, ki sem dobro poznal dušo svojega prijatelja, sem v tem razbral celoten program njegovega življenja. In ker sem hotel imeti spomin na njegovo pobožnost do presvete brezmadežne Device in Pomočnice, sem tisti obesek skrivaj izmaknil in ga kot dragoceno relikvijo hranil vse do don Boskove smrti, se pravi skoraj štirideset let. Sedaj pa, ko sem že v letih in bi mogel v kratkem preminiti, sem ga izročil predstojnikom Oratorija, da ga shranijo in ustrezno poskrbijo zanj.

Njegova pobožnost do presvete Device Marije je šla vštric z neoporečnostjo njegovega življenja. Mons. Bertagna, oba brata Ascanio, don Giacomelli in mnogi drugi trdijo, da je don Bosko v tem pogledu slovel kot zgled brez vsakega madeža tako v času, ko je bil še mlad fant v Castelnuovu, ali pozneje na področju svojega delovanja. Prav tako so bili prepričani, da je imel poseben dar, da je

znal mladim dušam priljubiti krepost čistosti. Mons. Janez Cagliero piše takole: 'Jaz, ki sem živel z njim v najtesnejšem stiku, sem prepričan, da je živel in umrl v deviški čistosti. Vedno je bil skromen v pogledih, zelo zadržan do drugega spola in nikdar nisem videl, da bi kako žensko pogledal v obraz; kot da bi čutil kak poseben odpor do njih, pa četudi so bile njegove sorodnice.

Več kot enkrat sem v teh letih videl, kako je prihajala hčerka brata Jožefa obiskovat svojo staro mater in svojega strica, pravi don Giacomelli. Don Bosko je pokazal, da mu ni bilo prav. Sprejel jo je za kratek čas in jo takoj poslal k svoji materi. Meni je potem rekel: 'Veliko bolj ljubo mi je, da me pride obiskat ducat fantov kot ta ali ona.' In klerik Savij Askanio ga je večkrat slišal, kako je govoril svoji materi, da ni primerno, da bi nečakinja prihajala v Oratorij.

Do svojih gojencev, ki so ga nadvse ljubili in jim je on vračal svojo očetovsko ljubezen, je bil vedno dostojanstveno zadržan in si ni dovoljeval nikakršnih ljubimkanj, kot na primer poljubljanje ali objemanje. Da bi jim pokazal svoje zadovoljstvo zaradi lepega vedenja, jim je kvečjemu položil za trenutek roko na ramo ali na glavo ali jih je nalahno udaril na lice in to kretnjo pospremil s kakim koristnim opominom. Fumero je leta 1890 pravil Gastiniju: 'Se spominjaš, da nismo pri don Bosku nikdar opazili kake kretnje, besede ali pogleda, ki bi bili samo malo manj primerni in nespoštljivi?' 'Nikdar,' je odvrnil prvi. 'In bili smo od vsega začetka izredno domači z njim.' Mladi Karel Tomatis se je nepremišljeno pojavil v skupini nekaj tovarišev, kjer je bil tudi don Bosko, oblečen v manj primerno obleko in ne v skladu s skromnostjo. Vsi navzoči so se začeli smejati, don Bosko pa je ostal popolnoma nedostopen. Ko so ga ob tej in drugih priložnostih vpraševali, kako da se ne smeje, je odvrnil: 'Jaz se smejem, kadar hočem in kadar nočem, se ne.' V svojih nagovorih je o čistosti govoril izredno previdno, kar se vidi tudi iz njegovih spisov. V svojih družinskih pogovorih je znal povedati veliko lepega o tej kreposti in priporočal sredstva, da bi jo ohranili nedotaknjeno. Da bi jo priljubil fantom, je za to uporabljal, kakor bomo videli pozneje, izbrane besede, ki so kazale lepoto njegove duše. Ko je pošiljal nekatere poučevat katekizem v svoje oratorije, jih je zato, da bi preprečil pojav kake strasti, opozarjal: 'Dobro si zapomnite, da vas pošiljam loviti ribe in ne da bi se dal sam ujeti.'

Da bi pomagal fantom, da bi ostali dobri, jih je s pomočjo bolj krepostnih gojencev neopazno pa vendar skrbno nadzoroval v vsakem času in na vsakem prostoru, tako da jim je bilo skoraj nemogoče delati pogreške. In prav ta goreča ljubezen do lepe kreposti je bila povod za ustanovitev gledališča za notranje gojence. Don Bosko je zaradi svojih obveznosti ob sobotah začel fante spovedovati zelo po-

zno in ni končal pred enajsto uro ali še pozneje, kajti zjutraj je vedno spovedoval zunanje fante. Vprašanje je bilo, kako naj v tem času zaposli fante, ki so že opravili spoved. In kaj storiti zvečer pred prazniki in ob vaji za srečno smrt, ko je spovedoval zunanje? Saj je bil on v spovednici. V učilnico, na delo ali na odmor na dvorišče nismo mogli iti. Navada pa je bila, da so fantje počakali na don Boska in šele potem šli k počitku. Zato je mladi Karel Tomatis, ki je z 20-imi leti prišel v Oratorij in bival tam do 1861, namazan z vsemi žavbami, spreten v zabavanju in blesteč govornik, po nasvetu don Boska začel zbirati fante v eni izmed soban. Vzel je v roke dva robca, naredil voz, ju ovil okoli prstov vsake roke, jih na smešen način premikal in začel dvogovor med obema. Tej zabavi so se vsi iz vsega srca smejali.

Čez nekaj časa ta igra ni več pritegovala pozornosti. Tomatis je kupil glavo gianduia (pavliha), naredil lutko in tako obogatil večerno zabavo. Zanimanje je zopet naraslo, saj je ta kos lesa vedel povedati toliko smešnega in zabavnega, se znal tako spakovati, da so bili vsi zadovoljni.

Plemeniti gospod markiz Fassati, ki je bil večkrat navzoč pri teh zabavah, je fantom podaril celo lutkovno gledališče in Tomatis je vedno poskrbel za predstave. Njegov pomočnik, ki je predvsem skrbel za ples lutk, je bil v letih 1849–50–51 neki Chiappero. Več kot enkrat je pri teh predstavah bil kak škof. O tem nam je poročal gojenec Chiosso in sam Tomatis.

Končno so na odru, ki so ga postavili v novi dvorani v vzhodnem delu hiše, notranji gojenci od časa do časa zaigrali kako komedijo ali kratko igro. Toda isti razlog, zaradi katerega so uvedli to zabavo, je pozneje urejal njegovo rast. Don Bosko je takoj uvidel, da mora temu posvetiti vso svojo nekdanjo previdnost. Trdil je, da je gledališče velika nevarnost za tistega, ki nastopa, in za tiste, ki gledajo, če nismo nadvse izbirčni v pripravi in pozorni pri vajah. Prepovedal je prigrizke, ki so jih igralci hoteli pripraviti po predstavi. Želel je, da so predstave čim bolj preproste in ne preveč razkošne. Nikakor ni hotel, da bi si izposojali obleke in pribor, ker je bilo predrago. Zato so si morali fantje pomagati, kakor so vedeli in znali. Samo enkrat je, prisiljen zaradi okoliščin, dovolil, da so predstavili Gelinda ali Rojstvo Jezusa Kristusa, ljudsko igro, ki so jo igrali po celem Piemontu. Ker pa se ta igra ni mogla prilagoditi razmeram v zavodu, ni več dovolil uprizarjanja.

Kadar je šlo za moralne spodrsaljaje, je bil don Bosko neizprosni. Nekega dne je bil povabljen, da bi bil pri igri v nekem zavodu za plemenite dečke. Igra je predstavljala, tako je bilo rečeno, sina neprevidne ljubezni, ki so ga zaradi njegovih kreposti imeli rajši kot sina, rojenega v zakonu. Ko je don Bosko videl, kako se sučejo stvari, se je ob koncu prvega dejanja dvignil in rekel predstojni-

ku, ki je sedel zraven njega: 'Take stvari predstavljate tukaj?'

'Saj vendar razumete! Treba bi bilo iti ven ne le iz tega zavoda, temveč iz sveta, da ne bi zvedeli o tem.'

'Naj bo kakor koli že, jaz vas pozdravljam.'

'Kako, odhajate?'

'Tako je.' In je odšel.

Don Bosko pa se ni tako zavzemal samo za svoje dečke, nadaljuje don Giacomelli. »Spremljal sem ga v ječe, kjer je učil verouk in spovedoval. Včasih mi je dajal denar, da sem kupil bel kruh in sadje, ki ju je delil med jetnike. Spremljal sem ga tudi v Gostišče kreposti, kjer je tudi pridigal in spovedoval kakih 100 gojencev. Iz ljubezni do bližnjega je včasih sprejemal ljudi v zakristiji ali v svoji sobi, ko so prihajali k njemu po nasvete in pomoč. Potrpežljivo jih je poslušal in jim, če je mogel, velikodušno pomagal. Nekajkrat je kak uslužbenec v zavodu skušal take osebe odpraviti kot nezaželeno, toda jaz sam sem bil priča, da je tako početje grajal. Ne spominjam se, da bi kdaj izgubljal dragoceni čas s tem, da bi igral karte ali balinal za svojo zabavo. Vedno je našel čas za spovedovanje in za obisk bolnišnic, zlasti Cottolenga.«

Karel Tomatis nam celo poroča, da je obiskoval bolnike, ki so zboleli za kužnimi boleznimi, in se tako nalezel izpuščaja na roki in imel vročino, vendar je ozdravel, ne da bi moral uporabljati zdravila.

Prav zaradi tega pristno duhovniškega delovanja so ga skoraj vsi piemontski škofje vzljubili, priporočali njegovo ustanovo in jo sami podpirali, prepričani, da je to res Božje delo. Neki ugleden duhovnik je povedal: »Tri stvari delajo svetnike: zmernost pri jedi, pravičnost pri delovanju in pobožnost v čustvovanju. Če s temi merili presodimo don Boska, bomo videli, kje je vzrok njegove svetosti.« Veliko uglednih ljudi je govorilo: »Zelo malo ljudi je, ki bi, potem ko so dolgo opazovali kakega človeka, ne našli na njem kake napake, ki je na začetku niso opazili. Pri don Bosku ni bilo tako; kolikor bolj ga je kdo spoznal, toliko bolj ga je cenil.« Don Giacomelli k temu dodaja: »Jaz sem imel don Boska vedno za duhovnika, ki je vsa svoja dela, tudi najbolj vsakdanja, zlasti kar se tiče verskih stvari in ljubezni do bližnjega, opravljal na nenavaden način.« In tistim, ki so vpraševali, kdo je don Bosko, je odgovarjal: »Lahko si mislite. Bil je vedno vsem v zgled, tako v semenišču kakor sedaj kot duhovnik.«

Končajmo z besedami, ki nam jih je povedal Feliks Reviglio: »Enajst let sem imel srečo, da sem živel skupaj z don Boskom, in lahko rečem, da so bile njegove kreposti tako odlične, da smo ga fantje imeli za svetnika in se mu zaradi njegovih junaških dejanj dali popolnoma voditi.«

53.

POGLAVJE

*Merski sistem v gledališču - Liter postavljen ob brento - Osem dvogovorov
- Podpora kraljevskega ekonomata - Don Boskov trud pri vajah za nastope
- Uspehi in smešni dogodki - Duhovne vaje za mladino v Turinu -
Opomini za fante*

PREIDIMO SEDAJ K POSEBNI GLEDALIŠKI PREDSTAVI fantov iz Oratorija sv. Frančiška Saleškega, ki je v takratnem Turinu vzbudila veliko pozornosti.

Bližal se je 1. januar 1850, ko naj bi po kraljevskem odloku stopil v veljavo decimalni merski sistem in prenehale dotedanje mere in uteži. Zato je vlada za dober uspeh tega postopka po ministrstvu za poljedelstvo in trgovino naslovila vsem škofom kraljevine ustrezno pismo. V njem jih je minister prosil, da bi naročili župnikom posameznih škofij, naj prizadevanje podprejo tako, da bi poučili njim zaupane vernike, skušali odpraviti zakoreninjene predsodke in spremeniti zastarele navade, da uvedba novega sistema ne bi vzbudila nezadovoljstva, prevar in goljufij. Prelati so se rade volje odzvali povabilu vlade; bili so in so vedno pripravljeni podpreti vse, kar je v korist Cerkve in države. Celo škof iz Astija, mons. Filip Artico, je kljub obrekovanju, s katerim so ga blatili pred sodišči, in dvoumnim besedam pravosodnega ministra, ki je skušal v poslanski zbornici potrditi sumničenja proti njemu, iz svoje samotne vile in semenišča v Cameranu svojim župnikom o tej zadevi takole pisal: »Zato vam tudi v imenu ministra njegovega veličanstva močno priporočam, da stopite v stik z učitelji v posameznih občinah, ki vodijo večerne in nedeljske šole, in uporabite zlasti čas po cerkvenih opravilih, da bodo mogli vsi brez težave biti pri pouku. Tam pa, kjer ni učitelja, prevzemite vi to nalogo. Bodite tako prijazni.« Podobno so bile napisane tudi okrožnice drugih škofov in župniki niso prav nič odlašali pri izpolnjevanju želj njihovih pastirjev.

Tudi don Bosko, ki je v želji, da bi bili njegovi fantje pravočasno usposobljeni, že nekaj let prej uvedel novi sistem v svoje šole in 1849 izbral sposobne in delavoljne učitelje, da bi uresničevali njegove zamisli. Med temi je bil Jožef Borsio, ki je na večer, ko je v mestu zaprl svojo trgovino, prihajal v Oratorij in tam poučeval. Medtem je dal don Bosko ponatisniti svoj decimalni merski sistem pri Paravii in ga še bolj poenostavil in izboljšal, ker je prva izdaja, četudi z visoko naklado, bila namreč razprodana v manj kot treh mesecih. Delce je vzbudilo priznanje časopisja. Precej učiteljev je knjigo vpeljalo v svoje šole zaradi preprostega izražanja, ljudske govorice in jasnosti pojmov, tako da so jo učenci mogli razumeti.²⁶

Toda don Bosko s tem še ni bil zadovoljen in si je prav to leto zamislil še drugo nadvse učinkovito sredstvo, da je podal bistvo novega znanja. V ta namen je napisal in pripravil v gledališču igro v treh dejanjih z naslovom Decimalni merski sistem. Igra je predstavljala trg, na katerem so kupovali in prodajali trgovci in kupci. Ker niso vedeli, da so uvedli nove mere in uteži, ali o tem niso hoteli nič vedeti, so hoteli kupovati s starimi merami. Prodajalec, ki je vedel za ukaz, je povedal, da so stare mere odpravili, in kupec je besnel proti novim, češ da so samo prevara in goljufija. Včasih sta se sogovornika med seboj prepirala, ker eden ni hotel popustiti, drugi pa je vztrajal pri starem. Končno ga je prvemu s potrpežljivostjo in mirnim prepričevanjem uspelo prepričati o umestnosti novega načina. Nato je pokazal, v čem je razlika med obema in seveda tudi razlika med staro in novo ceno. Včasih je prizor predstavljal ubogega delavca, ki je srečal kakega tovariša ali nekdanjega učitelja in ju prosil, da bi mu stvar razložila. V ta namen so prinesli različne uteži in pokazali razliko med unčo in dekagramom, libro in kilogramom, med rubom in tonu. Potem so prešli k merilom in

²⁶ ARMONIA 1. junija 1849. O decimalnem merskem sistemu je izšlo že več koristnih knjig. Toda pisatelj knjige, ki jo mi najjavljamo (don Bosko), jih je imel za neustrezne za obrtniške vajence, ki so izročeni njegovi skrbi, kajti napisane so premalo preprosto in niso povezane z dosedanjimi merami in utežmi, kar je najpomembnejše za prehod od starega načina računanja na novi metrično decimalni sistem.

Duhovnik Janez Bosko je povzel iz vseh piscev tisto, kar se mu je zdelo najboljše in najbližje ljudskemu načinu mišljenja, ter sestavil priročnik, ki najprej prinaša štiri osnovne računske operacije, nato pa v zares poljudnem načinu razloži novi sistem, ga primerja s prejšnjimi in kaže, kako je mogoče stara merila in uteži spremeniti v nove in narobe s preprostim množenjem.

Za množenje po starem načinu je bil pomanjkljiv preizkus. Nekateri so sicer uporabljali pravilo 9, toda zaradi ulomkov je postalo neuporabno. Duhovnik Bosko je prvi pravilo 9 prenesel na decimalni sistem in pokazal, da ga je mogoče uporabiti za vse operacije. To pravilo razlaga sam avtor in se skrči na dejstvo, da s štirimi števki dokažeš kakršno koli, tudi zelo dolgo operacijo množenja.

Ker je časa vedno manj, saj se leto 1850 naglo bliža, upamo, da bodo vsi segli po tej knjižici, tako zaradi njene koristnosti, kar bo prišlo prav vsem, posebno še tistim, ki ne morejo obiskovati ustreznih tečajev.

prikazali razliko med razom in metrom. Nato so govorili o količinah in pokazali na razliko med bokalom in litrom, brento in hektolitrom in tako naprej. Don Bosko je znal tako spretno preplesti dogodke in zgodbe, izreke in prerekanja, da je samo po sebi suhoparno stvarino spremenil v prijetno zabavo.

Prizor o brenti, litru in hektolitrju je vse spravil v smeh. Šlo je za naslednji dogodek. Eden izmed nastopajočih, Hiacint Arnaud, je zagovarjal stara merila in uteži in prišel na oder z brento na ramah. Ko je odložil svojo posodo in se nanjo naslonil, bi moral v določenem trenutku vprašati sogovornika: »Kako velik je liter?« Ker se pa ni mogel takoj spomniti besedila, niti ni bil v ustreznem položaju, mu je šepetalec potihoma dejal, obenem pa ga tudi opomnil, kaj mora storiti: »Opiraj se na brento.« Tedaj se je fant verjetno zmedel in ne da bi mislil na smisel svojih besed, zakričal: »Oh, kako velik je liter! Naslonjen je na brento.« Pri teh besedah so vsi prasnili v smeh in se iz vsega srca krohotali. Šepetalec ni vedel, kaj bi storil. Soigralec na odru se je moral še kako premagovati, da tudi on ni prasnil v smeh. Morali so počakati nekaj minut, da so zopet lahko nadaljevali igro.

Med uglednimi ljudmi, ki so bili na predstavi, je bil tudi slavnj opat Ferdinand Aporti, ki je ves navdušen izjavil: »Don Bosko si ni mogel izmisliti bolj učinkovitega načina za pouk decimalnega merskega sistema. Tu se vsega naučijo smeje.«

Časopis Armonia je leta 1849 v št. 149 takole poročal o predstavi: »Včeraj (16. decembra) smo gledali predstavo o merskem decimalnem sistemu, ki so jo pripravili sinovi Oratorija sv. Frančiška Saleškega. Znano je, da je to ustanovo začel in jo vodi duhovnik don Bosko, ki je vzgoji mladih delavcev posvetil svoje življenje in imetje. Z našim pisanjem ga ne mislimo častiti, ker so njegovi fantje s pametnimi odgovori in vzorno urejeno predstavili novi decimalni merski sistem. Radi pa bi ga posebej pohvalili za to, da je predstavo končal s spominom na Pija VI. in Pija IX., ki ga je z vsem navdušenjem deklamiral eden izmed fantov in s tem doživel ploskanje množice navzočih.«

Verjetno je kot posledico tega dogodka kraljevi ekonomat dne 20. decembra podprl Oratorij z zneskom 400 lir.

Res ne vemo, kje je don Bosko tega leta dobil čas, da je napisal to šaloigro, sestavljeno iz osmih dvogovorov, ki jih je napisal o decimalnem merskem sistemu, in so jih potem v različnem razporedu in različnih obdobjih še uprizarjali. Več kot štiridesetim ali petdesetim fantom je razdelil vloge, ki so se jih morali naučiti, eni kot redni igralci, drugi pa kot rezervni, če so manjkali prvi. Toda to je don Boska stalo neizmerno truda in potrpežljivosti, saj so se morali vloge naučiti popolnoma nevedni in neizobraženi fantje, ki niso razumeli niti posameznih besed, kaj šele

zveze med stavki. Koliko je moral razlagati, koliko si prizadevati, da jih je naučil mimike in potrebnih kretenj, jih pripraviti, da so se naučili besedilo, in koliko se truditi, da so dvogovor končno znali na pamet. Včasih mu ni uspelo, da bi usposobil usta za izgovorjavo določenih besed; upirala so se pri vajah in potem spravljala v smeh gledalce. A zaradi tega je bila predstava le še bolj vesela in prisrčna. Tako so izgovarjali *grando* namesto *grande*, *mazzanghino* namesto *magazzino*.

Kljub temu pa je tolika potrpežljivost obrodila sadove tako glede poučitve in izobrazbe fantov samih kakor tudi gledalcev.

Ti sestavki so bili prava šola tudi za fante gledalce. Spreminjalo se je samo ozadje: enkrat je bila to prodajalna, pa zopet delavnica, gostilna, odprto polje ali hiša kakega kmeta. Prikazovali so in uporabljali stare in nove uteži, stare in nove mere. Vedno pa je bil pri roki zemljepisni globus. Don Bosko je vedno našel način, da je spreminjal dramatičnost svojih dvogovorov. Včasih je oder predstavljal šolsko učilnico s plakati, računalom in tablami. Za učitelja je bil postavljen Jožef Brosio, ki je po don Boskovi želji nastopal vedno oblečen v bersaljerja. Drugi igralci pa so bili oblečeni v kmeta, nosača brente ob trgatvi, kuharja, podeželskega gospodiča in še drugače. Mlinar je bil ves bel od moke, kovač črn od saj in oglja. Gledalci so uživali ob teh prizorih, še posebno pa dečki.

Imenovani Brosio pripoveduje: »V eni od teh predstav so učenci, navdušeni zaradi mojih razlag, učitelju na prizorišču priredili prigrizek, seveda z denarjem, ki ga je priskrbel don Bosko, ki je sam vso stvar pripravil. To je bila ena izmed njegovih improvizacij, s katero je hotel poplačati moje napore. Mislim, da se Gastini še spominja, da je zato, da bi zabaval gledalce, pojedel naše pomaranče in ga je Piumatti za kazen zbasal v svojo brento in ga nosil okoli«. ²⁷

Toda don Bosko sredi vsega dogajanja in napora ni nikoli izgubil izpred oči svojega glavnega cilja.

Zato je po vseh teh zgodbah o računstvu in času nekaj dni po predstavi, 16. decembra, usmeril misli svojih gojencev v razmišljanje o duši in večnosti. Obilni in zadovoljivi sadovi duhovnih vaj prejšnjih let so gnali don Boska, da jih je znova pripravil. In ne samo za notranje gojence, temveč za vse, ki so hodili v Oratorij. Da, celo za vso turinsko mladino, če bi bilo to mogoče. V ta namen je namesto kapele Oratorija sv. Frančiška Saleškega, ki je bila pretesna in preveč oddaljena od mesta, izbral dosti bližjo in večjo cerkev Bratovščine usmiljenja, imenovano *dei Mercati'* (Na trgih). Ko je dobil cerkveno dovoljenje - in vsi predstavniki Cerkve so mu stvar toplo priporočili - je don Bosko tretjo nedeljo

²⁷ Glej opombo na koncu tega zvezka: Osem dvogovorov itn.

v adventu po 16. decembru razglasil duhovne vaje, oznanil urnik in napovedal dan začetka ter vse ljubeznivo povabil, da bi se jih udeležili. »Prositate starše in gospodarje v mojem imenu,« je povedal, »da bi bili tako dobri in vas za nekaj ur na dan oprostili dela, da boste mogli opravljati duhovne vaje. Vi pa jim obljubite, da boste izgubljeni čas nadomestili z večjo pridnostjo in točnostjo pri izpolnjevanju svojih dolžnosti.« Sam je potem obiskal tiste starše in gospodarje, za katere je menil, da se ne bodo odzvali njegovemu povabilu.

Da bi dal priložnost čim večjemu številu fantov, je duhovne vaje dal na zadnji teden v letu, ko se obhajajo zelo lepi prazniki, ki se jih navadno vsi držijo. Sestavil je dnevni red, ki je čim manj motil delodajalce²⁸, in ga dal razobesiti po cerkvah, po turinskih ulicah in razposlati v mnoge hiše, delavnice in podjetja. Tiskar Paravia je natisnil 1500 primerkov v obliki Avviso Sacro (Sakralnega oglasa), z besedami, ki izražajo vso gorečnost navdušenega duhovnika in odkritega prijatelja mladine. Ohranil se nam je en primerek tega oglasa, ki ga objavljamo kot primer, kako je don Bosko pisal tisti čas.

»Del človeške družbe, na katerem slonijo upi sedanjega in prihodnjega časa, del človeške družbe, ki je vreden največje pozornosti, je brez dvoma mladina.

Če bomo to pravilno vzgajali, bomo imeli mir in moralo, če ne, pa nered in hudobijo.

Samo vera je sposobna začeti in končati veliko nalogo resnične vzgoje.

Današnji čas doživlja spremembe in hudobni ljudje vlagajo napore, da bi vcepili v še negotove duše mladine brezverska načela. Da bi zadovoljili želje mnogih staršev, trgovcev in podjetnikov, smo se odločili, da bomo priredili javne duhovne vaje za mladino v častitljivi cerkvi spoštovanja vredne Bratovščine usmiljenja, ki nam jo ta velikodušno daje na voljo.

Očetje in matere, podjetniki in trgovci, ki vam je pri srcu sedanja in prihodnja blaginja mladine, ki vam jo je Božja previdnost izročila v varstvo, vi lahko učinkovito pomagajte s tem, da jim omogočite udeležbo. Gospod vam bo bogato nadomestil čas, ki bi ga morali žrtvovati za tako vzvišen namen.

Mladina, meni tako ljuba mladina, veselje in punčica Božjega očesa, ne bojte se nekaterih nevšečnosti ostre zime in priskrbite svojim dušam tisto dobro,

²⁸ Dnevni red je bil naslednji: V dneh med tednom: ob 5,30 uri sveta maša; ob 6. uri Pridi, Stvarnik Sveti Duh, premišljevanje; ob 12. uri sv. maša, pesem Odpusti, ljubi Jezus itn., dialog. Zvečer ob 19. uri inštrukcija, pesem Mi smo Marijini otroci; ob 20. uri Pridi, Stvarnik, premišljevanje, litanije Matere Božje in blagoslov z Najsvetejšim. Ob prazničnih dneh jutraj: vse kakor ob delavnikih; zvečer: ob 17. uri inštrukcija, pesem Mi smo Marijini otroci; ob 18. uri Pridi, Stvarnik Sveti Duh, premišljevanje, litanije in blagoslov kakor ob delavnikih.

ki nikoli ne preide. S tem, da vas Gospod vabi na poslušanje njegove besede, vam daje priložnost, da boste deležni njegovih milosti in blagoslova. Izrabite priliko! Blagor vam, če se boste od malega naučili izpolnjevati Božji zakon: 'Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua' (Blagor človeku, ki od mladosti nosi jarem - Jeremija).« Do tu don Bosko.

Vse od začetka, to je od večera 22. decembra, je bila cerkev Usmiljenja polna mladine, zvečine obrtniških vajencev. Klerik Savij Ascanio je bil navzoč pri svetem zboru. Don Bosko je izbral štiri za mladinsko pridiganje najbolj usposobljene govornike. To so bili kanonik Borsarelli, teolog Borel, duhovnik don Peter Ponte in kanonik Lovrenc Gastaldi. Duhovne vaje, ki so trajale sedem dni, so zelo lepo uspele. Kljub ostri zimi je več stotin fantov že navsezgodaj pozorno poslušalo pridigarje. Za dialog opoldne in za instrukcijo in nagovor zvečer pa jih je bilo brez števila. Zadnje dni duhovnih vaj so dobesedno oblegali spovednice več duhovnikov in na sklepni dan v velikem številu pobožno prejeli sveto obhajilo. Starši in delodajalci teh fantov so blagoslavljali uspešno misel za sklicanje duhovnih vaj in izrazili željo, da bi jih priredili vsako leto. Zato so to koristno pobožno vajo nadaljevali tudi naslednja leta. Danes nadaljuje to delo z velikim uspehom Katoliško delavsko združenje v Turinu, posebno ob velikonočnem času z namenom, da bi zlasti najbolj potrebnim fantom pomagali opraviti s čim večjo koristjo dolžnost velikonočnega obhajila. Vsa čast tem zaslužnim članom, zaslužno pohvalo tem resničnim prijateljem mladine.

Don Bosko je dal na koncu omenjenih duhovnih vaj natisniti in razdeliti udeležencem in pozneje na koncu leta vsem fantom treh oratorijev list z naslednjo vsebino:

Priporočila prijatelja mladine mladini današnjega časa

1. Zapomnite si, predragi mladi, da ste Gospodovo veselje. Blagor tistemu sinu, ki je od mladih let začel izpolnjevati Gospodovo postavo.
2. Bog si zasluži, da ga ljubimo, ker nas je ustvaril, nas odrešil, nam izkazal in nam izkazuje nešteto dobrot in ima za vsakogar, ki izpolnjuje njegovo voljo, pripravljeno plačilo v nebesih.
3. Tisto, kar loči Božje otroke od otrok hudobnega duha, je ljubezen.
4. Bodite pokorni svojim predstojnikom, kakor zahteva Gospod, in boste imeli uspeh v vsem.
5. Kdor hoče živeti kot dober katoliški kristjan, se mora izogibati tistih, ki slabo govorijo o veri, duhovnikih in zlasti o papežu, ki je oče vseh vernikov. Vsak otrok, ki govori slabo o svojem očetu, je slab otrok.
6. Ne berite slabih knjig in časopisov, temveč dobre.

7. Navade, ki smo si jih pridobili v mladosti, trajajo celo življenje; če so dobre, nas vodijo h kreposti in nam zagotavljajo, da se bomo zveličali. Toda gorje nam, če se navzamemo slabih.
8. Med stvarmi, ki nas odvrtaajo od dobrega, so slabi tovariši, nezmernost v pijači, predanost igri, navada kajenja tobaka.
9. Slabi tovariši so: a) Tisti, ki govorijo o grdih rečeh ali delajo proti kreposti sramežljivosti. b) Tisti, ki govorijo prezirljivo o veri. c) Tisti, ki vas odvrtaajo od pobožnih vaj v cerkvi in vas napeljujejo, da ne bi opravljali svojih dolžnosti.
10. Preobilna pijača zmanjšuje telesne moči, navdaja človeka z naveličanostjo in daje priložnost, da hodimo v nevarne kraje.
11. Navezanost na igro vas vodi k prepirom, preklinjanju, opuščanju dolžnosti in nespoštovanju prazničnih dni.
12. Tobak, bodisi da ga kadimo bodisi žvečimo, kvari zobe, zmanjšuje moči in vodi k slabi družini.

NADVSE POMEMBNA PRIPOROČILA

1. Izogibajte se brezdelja in brezdelnežev, izpolnjujte dolžnosti svojega stanu. Ko ste brez dela, ste v veliki nevarnosti, da boste padli v greh. Brezdelje navaja na vse mogoče grdobije.
2. Bodite vedno veseli in izogibajte se greha.
3. Storite vse, kar je v vaši moči, da ne boste brez nedeljske pridige.
4. Izberite si spovednika, ki mu zaupate, in prejemajte zakrament spovedi in obhajila. Sveti Filip Neri, ta veliki ljubitelj mladih, je priporočal mladim, da bi se spovedovali vsakih osem dni in po nasvetu spovednika pogosto prejemali sv. obhajilo.
5. Sin, samo eno dušo imaš, skrbi, da jo boš rešil. Nič ti ne pomaga, če si pridobiš cel svet, svojo dušo pa pogubiš. Blagor mu, ki bo do trenutka svoje smrti opravljal dobra dela.

Zapiši si, sin moj, rek v svoje srce.

Svet je varljiv, pravi prijatelj je samo Bog.

Don Bosko je med duhovnimi vajami na božični dan daroval polnočnico in povabil vse k svetemu obhajilu. Pij IX. mu je namreč za tri leta podaljšal dovoljenje za opravljanje polnočnice v njegovi kapeli. Med fante v Oratoriju je razdelil 500 izvodov pesmi v čast Detetu Jezusu, opremljeno z notami in v tisku Speiranija in Ferrera.

54.

POGLAVJE

Razkropljeni škofijski kleriki se zberejo v Oratoriju – Šole v semenišču – Pravila za te klerike v Oratoriju – Učenje, nasveti, opozorila – Kempčan – Don Boskovi lističi – Vezilo klerikom za novo leto – Pouk zemljepisa v semenišču in Oratoriju – Don Boskovi kleriki in cerkvena strežba v Turinu

IZTEKAJOČE SE LETO 1849 JE nakazovalo, da se pripravljajo težki časi za katoliško Cerkev. Vsem so bile znane napovedi p. Bernarda Clausija, ki je v sluhu svetosti umrl v Paoli v Kalabriji. Don Bosko ga je spoznal pri sv. Frančišku Asiškem leta 1842. On je napovedal, da bodo prišle na svet hude stvari, še preden bo prešel današnji rod, nezaslišane Božje kazni, hudo preganjanje dobrih, čudežna spreobrnjenja brezbožnežev, nenadno zmagoslavje Cerkve, prav v trenutku, ko bodo hudobneži dosegli višek svoje hudobije. Toda najbolj gotovo znamenje slabih časov je bila nenadna skoraj popolna izginitev pripravnikov za službo v svetišču, od katerih jih je veliko število odložilo cerkveno obleko ali pa so jih različni prelati prisilili, da so jo odložili zaradi njihovih prevratnih idej, ki so bile posledica revolucije. Treba je bilo kakorkoli odpraviti tako stanje. Toda kako?

Zaradi vojne so zaprli semenišče v Turinu. Zasedli so ga vojaki. Poleg tega je malo klerikov ostalo zvestih svojim dolžnostim. Umaknili so se v svoje rojstne domove in tako ostali brez pomoči za svojo duhovno rast in izobrazbo. Nekateri so se nastanili pri družinah, kjer so živeli sredi svetnih razvad, izpostavljeni najrazličnejšim vplivom in v veliki nevarnosti, da izgubijo svoj vzvišeni poklic.

Don Bosko je 1848–49 povabil tega ali onega turinskega semeniščnika v Oratorij in ga poučeval teologijo. Vendar to ni bilo zadosti, da bi ustregel vročim priporočilom svojega nadškofa. Zato se je on sam, čeprav je poznal veliko hudobijo časov in popolno pomanjkanje ustreznih sredstev, lotil dela. Potem

ko je mirno preudaril, kaj naj ukrene, je oprt kakor vedno na Božjo previdnost, sklenil v svoji hiši odpreti zavetišče za klerike turinske nadškofije.

V ta namen je dosegel pri gospodu Pinardiju, da je ta odslovil stanovalce, ki so bivali v zadnji sobi v pritličju. Ti so se silno razkačili, pretili don Bosku, njegovi materi in samemu lastniku in treba je bilo velikih vsot denarja, da so se končno mirno poslovili. Na ta način se je uresničilo dvojno duhovno dobro. Iz neposredne bližine so odšli ljudje slabega življenja, ki so veliko let iz tega prostora delali hudičevo gnezdo, tako da so se na dvorišču pojavljale osebe, pred katerimi je bilo treba zatisniti ušesa in oči, da nisi videl hudih izgredov in slišal najgršega kvantanja, kakršno je bilo sploh mogoče. Druga prednost pa je bila v tem, da je zaradi večjega prostora lahko začel od vsepovsod zbirati mlade levite in jih imeti pri sebi. Kleriku Saviju Ascaniu so se pridružili kleriki Vacchetta, Chiantore, oba Carbonatija, novembra 1850 Damuso in potem drug za drugim še preostali. Nekateri iz dobro stoječih družin so plačevali 30 ali 45 lir na mesec, drugi pa čisto neznatne vsote. Revni kleriki pa so imeli vse zastonj. Stanovali in študirali so v zavetišču, sedeli pri isti mizi z don Boskom, ki je jedel isto mineštro kot fantje in iste prikuhe kot kleriki. Dopoldne in popoldne so hodili na predavanja v prostore, ki so jih izpraznili vojaki v semenišču. Na vhodni strani, kjer je stanoval rektor kanonik Vogliotti z drugimi predstojniki in profesorji filozofije, fizike in moralne teologije, so imeli predavalnice po oddelkih, v katere so bili vpisani. Za predavanja spekulativne teologije so hodili v podstrešen prostor, kjer je bil najodličnejši predmet opreme kuhinjski štedilnik, obdan s povezanimi in pritrjenimi mizami. Zraven je bila prav tako revna sobica. Tukaj so predavali kolegijski teologi Franc Marengo, Franc Molinari, Bernard Appendini in Allais, vsi tesni don Boskovi prijatelji. Profesor filozofije je bil teolog don Lovrenc Farina. Skoraj vsi njihovi slušatelji so prihajali iz Oratorija in so bili polni navdušenja za učenje. Nekatere je zasebno poučeval filozofijo in matematiko kolegijski teolog Avgust Berta, poznejši kanonik Kongregacije sv. Lovrenca in profesor prestolničnega semenišča, ko ga je vlada po desetih letih vojaške zasedbe, to je ob koncu leta 1864, vrnila škofiji. V letih 1848–49 je postal Oratorij semenišče turinske nadškofije v Piemontu in lahko rečemo, da je to ostal celih dvajset let. In kakor bomo videli, je veliko število fantov z nedopovedljivimi težavami zbral don Bosko, jih vzdrževal, poučeval latinščino, jih preoblekel v klerike, pošiljal v šolo k raznim profesorjem semenišča, ki jih je moral sam plačevati, in so potem postali voditelji raznih škofij.

Ti kleriki so skupaj opravljali pobožne vaje, se vadili v svetih obredih, bili skupaj z dečki, bodisi da so jih asistirali ali izpolnjevali značilne obveznosti svojega

cerkvenega reda, zlasti ob glavnih praznikih naše svete vere. Don Bosko se je z vsemi sredstvi trudil, da so bili cerkveni obredi čim bolj slovesni in da so bogoslužje obhajali čim bolj dostojanstveno. Zlasti jih je pogosto spodbujal k prejetanju sv. obhajila. Več klerikov je trdilo, med njimi zlasti Savij Ascanio: »Ni opustil nobene priložnosti, da nam ne bi priporočal vsakdanji obisk Najsvetejšega, pa četudi za kratek čas, vendar stalno. Spodbujal nas je, da bi si privzgojili duha molitve, ker 'tistim, ki se posvetijo službi oltarja, je molitev tako potrebna kakor vojaku meč'. Spodbujal nas je, da bi imeli vero, kajti vse dobro, tako duhovno kakor časno, prihaja od Gospoda, in v vseh težavah, ne da bi se pritoževali, se moramo obrniti najprej nanj. Zlasti nam je priporočal, da bi, ko prosimo za kako posebno milost, bodisi zase ali za druge, posebno še za zveličanje duš ali za kako delovanje v večjo Božjo slavo, naredili začasno obljubo, da bi s tem Bogu naredili veselje in tako našim molitvam zagotovili večjo učinkovitost. Iz načina, kako nam je priporočal, smo lahko razbrali, da je to postopek, ki ga uporablja on, kadar hoče priklicati Božji blagoslov na svoje zamisli. Skliceval nas je na konference z namenom, da bi v nas utrdil cerkveno miselnost in vztrajnost v poklicu ter nas spodbujal k odpovedi, ki je prva krepost Jezusovih učencev. Pogosto je vzkliknil: 'Začnite se premagovati v malih rečeh, da boste potem sposobni za velike odpovedi.' Zanimal se je za naš študij in nas spodbujal, da bi s svetim življenjem in temeljitim teološkim znanjem rešili čim več duš. Nato je še dodal: 'Toda če bomo imeli znanje brez ponižnosti, ne bomo nikdar Božji otroci, temveč sinovi očeta napuha, ki je hudič.' In včasih je tistim, ki so radi govorili o svojem učenju, rekel: 'Ne povej vedno vsega, kar znaš, temveč glej, da boš dobro znal tisto, kar govoriš.'

Pozorno je spremljal naše obnašanje in bil z nami tako ljubezniv, da smo ga sinovsko ljubili in mu vse zaupali. Trudil se je, da bi v nas odstranil vse, kar bi nas moglo peljati v greh. Da bi nas spodbudil za boj proti našim napakam, je pravil, da nikakor ni treba, da bi postali sveti v štirih dneh, kajti popolnost je mogoče doseči samo z naporom in počasi, dan za dnem.«

Skoraj ni bilo dneva, ko ne bi kakemu kleriku dal kak dober nasvet. Saviju Ascaniu je ponavljal: »Glej, da boš vedno delal iz verskih nagibov in nikdar iz človeških ozirov. Vedno nameni veliko pozornost dejanjem, ki jih opravljaš.« In zopet drugič: »O Bogu misli v luči vere, o bližnjem v ljubezni in o samem sebi nizko v ponižnosti. O Bogu govori s spoštovanjem, o bližnjem tako, kakor bi želel, da bi drugi govorili o tebi, o samem sebi govori ponižno ali pa molči.«

Če je kdo začel s strastnim navdušenjem govoriti o politiki, je imel navedo reči: »Drži se načela don Cafassa, se pravi: iz kreposti ne pripadaj nobeni stranki in zaradi previdnosti ne drži z nobeno.« Če so se med kleriki pojavile

znanstvene, zgodovinske ali pedagoške razprave, je svetoval, naj ne bi naravnost nasprotovali mnenju drugega, svoje mnenje pa naj bi skromno izrazili z besedami zdi se mi, mislim, če se ne motim, je tako. Če namreč ne ugovarjamo, nas rade volje in z zadovoljstvom poslušajo in lahko pričakujemo, da bodo sprejeli naše mnenje. Pomanjkanje skromnosti v govorjenju kaže, da nam manjka trezna presoja.

Bil je izredno previden pri ravnanju z ljudmi različnih značajev. Nikdar jim ni naravnost zapovedoval, zlasti ne pri določanju služb. Nikdar ni pozabil opozoriti na vsako najmanjšo napako, vendar tako, da ni nikogar užalil. Njegovi opomini niso bili karanje, ki bi koga razdražilo, in vsi so se zavedali, da dela zaradi njihove koristi. Nekega dne je rekel kleriku, ki je bil preveč samovoljen: »Ti si vendar pameten človek in dobro veš, da nas samo pokorščina lahko vodi po pravi poti.« Na ušesa mu je prišlo, da so si nekateri priskrbeli malico. Jed zunaj urnika sicer ni bila nič hudega, pa tudi ne znamenje kreposti. Ko jih je nekaj tednov pozneje srečal, jih je smeje se vprašal: »No, vi, ki študirate moralno teologijo, povejte mi, na koliko načinov je mogoče grešiti pri jedi?« Vprašani, ki se niso več spominjali svojega pregreška, so hitro odgovorili: »Na pet načinov: praepropere, laute, nimis, ardenter, studiose« (prehitro, hlastljivo, preveč, požrešno, prekanjeno). »Odlično!« je dejal don Bosko in utihnil. Toda ko so kleriki premislili, kaj je pomenil tisti odlično, so se zavedeli, da je bil to opomin, in so ga kot takega sprejeli. Eden izmed teh pozimi že več dni ni prihajal k sv. maši, ker je vstajal pozneje, kot je bilo določeno po dnevnem redu. Ko se je med odmorom približal don Bosku, mu je ta rekel: »Oh, kako me veseli, da te vidim. In kako je s tvojim zdravjem?«

»Odlično, hvala Bogu!« je ta odvrnil.

»Me veseli. Mislil sem, da si bolan. Že nekaj dni te nisem videl pri skupnih molitvah.« Opomin je dosegel svoj namen in klerik je postal bolj vesten.

Naj povemo, da je don Bosko včasih odlašal z opomini tudi po več mesecev, če je menil, da bodo tako dobro sprejeti in bolj učinkoviti. Seveda je v nujnih primerih takoj nastopil, a vedno z milimi izrazi in veliko ponižnostjo. Včasih je tudi en sam pogled veljal za celo pridigo. Tako je poročal Feliks Reviglio, ki je pozorno opazoval vse, kar je don Bosko delal in govoril, in dodal, da je našel vedno nove načine, da je klerike spodbujal k duhovnemu življenju.

Včasih je zato, da bi se v odmoru z njimi pogovarjal, kot po naključju odprl knjigo Tomaža Kempčana in jih povabil, da so prebrali prvo ali zadnjo vrstico in tudi sredi strani, na kateri se je knjiga odprla. Spodbujal jih je, naj si opomin zapomnijo, ker jim bo v veliko korist. In res je v tej zlati knjižici toliko modrosti,

da tistemu, ki jo bere, lahko pomaga v vsakem trenutku. Seveda kleriki niso verjeli v nezmotljivost teh izrekov, vendar so velikokrat vzklknili: »To je pa čisto zame.« Drugi se je pri branju smejal. »Zate je,« so vzklknili tovariši. Kak tretji pa je bral, zardel, zaprl knjigo in ga je bilo sram povedati, kaj je prebral.

Drugo sredstvo, ki ga je don Bosko uporabljal, je bilo pisanje in pošiljanje listkov z nasveti. Nekaj teh listkov se nam je ohranilo. Na njih je pisalo: Govori malo o drugih in še manj o sebi. - Rad imej svoje dolžnosti, če želiš, da jih boš dobro izpolnil. - Rade volje prenašaj napake drugih, če želiš, da bi drugi prenašali tvoje. - Ne skušaj se opravičevati zaradi svojih napak, temveč se raje potru-di, da se jih boš znebil. - Drugim odpusti vse, sebi nič. - Ne zaupaj človeku, ki te preveč hvali. - Pozabi na usluge, ki si jih ti storil drugim, nikdar pa uslug, ki si jih ti prejel od drugih. - Najboljše sredstvo proti jezi je, da odložimo čas, ko jo izli-jemo. - Ne hvali človeka zaradi njegovega lepega videza; tako pravi Sveti Duh.

Poleg tega je don Bosko že od prvih časov ob koncu leta objavljajl vezila; eno za vse fante skupaj, drugo pa za vsakega posebej. V prvem so bili nasveti, ki naj bi se jih na splošno držali za dober potek naslednjega leta, in predvidevanje dogodkov, ki bi se verjetno zgodili. V drugem je bil kak nasvet ali geslo, bodisi v besedi ali napisano naslovniku zaupno glede na okoliščine, v katerih je bil. Klerikom jih je dajal napisane v latinščini, jemal pa jih je iz Svetega pisma in cerkvenih očetov. Nekaj teh listkov so tisti prvi kleriki skrbno hranili in so nam jih dali v prepis. - Enemu je pisal: Non coronabitur nisi qui legitime certaverit (Ne bo prejel krone, razen tisti, ki se bo pošteno boril). - Drugemu: Delectet mentem magnitudo praemiorum, sed non deterreat certamen laborum (Duh se veseli bogastva darov, naj se pa tudi ne umika težavam nalog). - Tretjemu: Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis. De fundamento prius cogita humilitatis (Hočeš zgraditi veličastno stavbo veličine? Potem najprej razmisli o osnovi ponižnosti). - In tako naprej: Semper, dico, vigila (Pravim, vedno bodi buden). - Fili, sine consilio nil facias et post factum non poenitebis (Sin, ničesar ne stori brez pomisleka in tako se ne boš po dejanju nikdar kesal). Nekaj listkov pa je bilo tako intimnih, da so jih lastniki skrivali. Ta značilna vezila so segala v srce in so celo leto ostala globoko vtisnjena vanje. Don Bosko je določene ob danem času nanje opozoril, in to na samem, kar je rodilo čudovite sadove. Don Bosko je skoraj vsako leto izdajal in pisal taka vezila.

Ker so kleriki iz vsega tega dobivali velike pobude za svojo duhovno rast, so napredovali tudi v študiju. Za to trditev bomo na pravem mestu navedli potrdi-la. Kakor nam poroča don Giacomelli, je don Bosko 1850 in 1851 z namenom, da bi klerike še bolj navdušil za učenje in da bi jih imel pred očmi, določene dni

hodil v semenišče in jih učil sakralnega zemljepisa. Da si je sam pridobil čim popolnejše znanje o Svetem pismu, je točno preštudiral zemljepis svetopisemskih krajev in vseh dežel, ki so mejile na Palestino, pa tudi Male Azije, Egipta in Grčije. Kolegijski profesor Jožef Ghiringhetto, dobro podkovan v Svetem pismu in profesor hebrejščine, je tako cenil njegovo znanje, da je večkrat prišel k njemu na posvet o hermenevtskih vprašanjih in vprašanjih določene razlage svetopisemskih mest.

Maloštevilni kleriki raznih letnikov, ki so živeli v Turinu, so z veseljem poslušali predavanja novega učitelja, ker jim je znal jasno predstaviti topografijo pokrajine in mest svetopisemskih dogodkov. Znal je ob pravem času s pobožnim glasom navajati misli iz preroških in modrostnih knjig, saj mu je bilo to zelo zelo pri srcu.

Ko je govoril o krajih, ki jih je v svojem zemeljskem življenju posvetil naš Gospod Jezus Kristus, se je zdelo, da želi premagati samega sebe. Da bi Jezusovo trpljenje še bolj preniknilo v srca klerikov in duhovnikov, je priporočal tudi arheološki študij Odrešenikovih potovanj po Palestini, zlasti poti na Kalvarijo z vsemi nadrobnostmi njegove smrti, da bi se tako živo zavedali, kaj vse je storil Jezus Kristus za vsakega izmed nas, in nas napolnil s še večjo ljubeznijo do Križanega.

Po enem letu pouka je moral prekiniti svoja predavanja zaradi težav, ki jih ni bilo konca. Ker pa je le hotel na kak način nadaljevati, je predavanja prenesel v Oratorij in Mihael Rua, ki tedaj še ni bil v cerkveni službi, se jih je udeleževal z drugimi kleriki. Pripovedoval je, kako je ljubeznivo karal tiste, ki so se drznili zbijati šale na račun svetopisemskih rekov. »Nolite miscere sacra profanis« (Nikar ne mešajte svetega s posvetnim), je vzkliknil s povzdignjenim glasom in resnim obrazom in s tem pokazal, koliko trpi zaradi nespoštovanja Božje besede.

Kakor že v semenišču je tudi v Oratoriju obravnaval zemljepis celega sveta v službi cerkvene zgodovine. Zemljepis je dobro poznal, in ker ga je znal zanimivo podajati, so bila njegova nedeljska predavanja dobro obiskana. Mladi Marchisio in veliko drugih je prihajalo v Oratorij prav zaradi predavanj iz zemljepisa vsega sveta. Don Bosko je spodbudil in pripravil Marchisija, da je narisal najprej zemljevid Piemonta in potem še Italije, kar mu je prineslo mesto direktorja pošte v Rimu. On sam je zemljevida izboljševal sorazmerno s tem, kako je napredovalo delo. Msr. Miotti, škof v Parmi, je leta 1890 pripovedoval don Francesii: »Leta 1862 sem bil ravnatelj in profesor v Občinskem kolegiju v Chieriju in sem prišel na obisk v Turin k don Bosku. Dobil sem ga na dvorišču in on me je popeljal v svojo sobo. Začela sva govoriti o zemljepisu. Bil sem veselo

presenečen, ko sem videl, s kako razgledanostjo in strokovnostjo je govoril o tem predmetu.«

Krepost, znanje in neutrudno delo so vzbudili pri pripravnikih na duhovništvo neizmerno spoštovanje do don Boska. Nekega dne ga je eden izmed teh vprašal, s čim bi mu naredil največje veselje, in don Bosko mu je odgovoril: »Pomagaj mi rešiti veliko duš, a najprej svojo.« Večkrat je prav iste besede ponavljal klerikom, ki so mu postavili isto ljubeznivo vprašanje. Zato so mu mnogi izmed njih iz hvaležnosti veliko pomagali pri nadzorovanju in katehiziranju fantov v Oratoriju, v lastno korist in v korist fantov iz prazničnega Oratorija. Zaradi njihovega zgleda se je veliko fantov odločilo vstopiti v cerkveni stan, kakor bomo še povedali. Vendar mu ti kleriki niso mogli pomagati pri nadzorovanju v zavetišču in večernih šolah in samo kdaj pa kdaj ob nedeljah so bili pripravljeni iti v oratorija v Vanchigli in Porta Nuovi. Njihovi cilji so bili popolnoma drugačni od don Boskovih načrtov in se niso zanimali za drugo kot za svoj študij. Zato je don Bosko z občudovanja vredno potrpežljivostjo nadaljeval šolo s svojimi štirimi izbranci, Bielliem, Gastinijem, Revigliem in Buzzettijem.

Pri tem pa je don Bosko poleg vzgoje semeniščnikov izkazoval turinski škofiji še drugačno duhovno podporo s tem, da je skrbel za pobožno bogoslužje po njenih cerkvah. On sam ali od njega izbran duhovnik je vadil klerike v svetih obredih. Leta 1855 je za to nalogo prihajal v Oratorij teolog J. K. Bertagna. Nadškofijska pisarna in župnik pri sv. Simonu in Judu sta hotela, da so don Boskovi kleriki opravljali obrede v stolnici, kamor bi morali hoditi semeniščniki, ki jih takrat ni bilo, in v župnijski cerkvi, kamor je spadal Valdocco. Don Bosko se je z veseljem odzival željam cerkvenih predstojnikov, četudi ga je to večkrat zelo veliko stalo. Nekaj svojih klerikov je redno pošiljal učiti verouk v župnijo in asistirati kanonikom v stolnico. Če so tudi drugi župniki prosili za sodelovanje pri svetih obredih, je ugodil tudi njihovim željam. Med temi je prišla na vrsto predvsem Marija Tolažnica, in sicer za božično polnočnico in za obrede velikega tedna. V velikem tednu so kleriki sodelovali pri teh dolgih obredih z veliko pobožnostjo in nemajhnim trudom v treh cerkvah. Kot zadnja je v poznih večernih urah prišla na vrsto stolnica. Don Bosko je zadržal doma samo tiste, ki so bili nujno potrebni za nedeljski oratorij.

Te don Boskove usluge škofiji so bile toliko bolj nujne, ker so starejši duhovniki umirali in je v Turinu že primanjkovalo duhovnikov. Tako je don Bosko imel komaj še duhovnikov za svoje potrebe, ker je moral po naročilu generalnega vikarja kateri izmed njih maševati ob praznikih v stolnici. Eden izmed teh je bil profesor Celestin Durando. To je trajalo vse do leta 1865 in še naprej, tudi

med jesenskimi počitnicami, ko so kleriki iz Oratorija, če so bili doma, hodili v stolnico.

Zato so upravičeno tožili: *Messis quidem multa, operarii autem pauci* (Žetev je velika, delavcev pa malo). Toda don Bosko ni pozabil na Jezusovo spodbudo: *Rogate autem Dominum messis ut mittat operarios in messem suam* (Prosimo Gospoda žetve, da pošlje delavce na svojo žetev). Zato je od vsega začetka Oratorija odločil, da se vsak dan moli očenaš, zdravamarija in slavaočetu za sedanje potrebe Cerkve. In Bog je uslišal njegove prošnje in mu vlival potrebne kreposti, da je znal vzbuditi, ohraniti in razvijati duhovniške poklice. Njegovo čudovito vedenje je v fantih budilo veliko spoštovanje do duhovniškega stanu, medtem ko sta njegova ljubeznivost in ljubezen znali pritegniti fante v Božjo službo. Vsi, ki so ga dobro poznali, so enoglasno trdili, da je bil gospodar src, in so nanj nanašali besede Pregovorov: »Radosten obraz kralja daje življenje in njegova dobrohotnost je kakor jutranja rosa.«

DODATEK:

DON BOSKOVI SPISI

O MERSKEM SISTEMU

I. DIALOG

Odkritje – Opredelba – Osnovne enote

CEZAR IN FERDINAND

Cezar: Divji časi! Če bi bil na čelu vsega dogajanja, bi temu čudnemu stvoru, ki mu pravijo napredek, odsekal glavo in rep in vse skupaj pokopal v tisoč kilometrov globoko jamo.

Ferd.: Kaj ti je, Cezar, da si tako strašno pobit? To je nekaj nenavadnega pri tebi, ki si vedno tako umirjen.

Cezar: Ali še ne veš?

Ferd.: Nič, popolnoma nič.

Cezar: Šest tisoč let je že preteklo, odkar je Bog ustvaril svet, pa se še ni govorilo o merskem sistemu. Sedaj pa, ko je svet zajadral v mirne vode, se kar nenadoma pojavi novost: decimalni metrični sistem; takoj naj menjamo uteži, mere, in kdor si ne zna pomagati, se bo znal vsaj zmesti ... Oh, kakšni časi, oh, kakšne glave!

Ferd.: Počasi, Cezar, počasi! Naj bodo stvari stare ali nove, nikakor jih ne smemo omalovaževati, temveč jih pametno presoditi. Kaj bi rekel, če bi ti v nekaj besedah razložil, da je merski sistem pametna reč, kaj bi ti odgovoril?

Cezar: Rekel bi ti, da si dečko in pol. Pa ti ne verjamem.

Ferd.: Poslušaj me malo in boš videl. Če bi bila v kaki deželi libra z dvanajstimi unčami in neke drugje z desetimi ali štirinajstimi ali celo šestnajstimi, ali ne bi rekel, da je trgovinska zmešnjava?

Cezar: Vsekakor. Poleg tega bi obstajala velika nevarnost, da bi te pri kupčevanju in delanju pogodb ogoljufali.

Ferd.: Ta dežela je pokrajina Novara, kjer imajo od enega kraja do drugega različne uteži. In poslušaj: ali ni v kraju, kjer bi uporabljali različne mere za sukno, platno, zrnje, proso, vino in druge pridelke, velika nevarnost, da te ogoljufajo tako pri prodaji kakor pri nakupovanju?

Cezar: *To bi bilo zanič, tako za domačine kakor za tujce.*

Ferd.: *Ta kraj je Monferatsko. Če bi sedaj dobili nespremenljiv skupen način, po katerem bi vsi na isti način tehtali, merili, šteli, računali, ali bi ti to sprejel?*

Cezar: *Dragi Ferdinand, tisočkrat bi blagoslovil iznajditelja in ne bi mi bilo žal niti učenja niti truda, da bi se ga naučil.*

Ferd.: *Tako. Sedaj te pa imam! Decimalni merski sistem je tisti način, ki po vsem svetu, v vseh deželah in vseh krajih postavlja nespremenljive in enake mere vseh vrst. Zato so se mnoge dežele odločile, da ga bodo prevzele, in upajmo, da ga bodo uvedle še preostale.*

Cezar: *Z decimalnim merskim sistemom je torej mogoče doseči to enakost?*

Ferd.: *Vsekakor.*

Cezar: *Toda preden me boš do kraja prepričal, mi moraš odgovoriti na več vprašanj. Najprej, kako so skovali ta sistem? Jaz nisem videl še nikjer take kovačnice.*

Ferd.: *Vse sloni na metru, ki je štiridesetmilijonski del zemeljskega poldnevnik.*

Cezar: *Sedaj razumem še manj kot na začetku. Kaj je to zemeljski poldnevnik?*

Ferd.: *Zemeljski poldnevnik je črta, ki gre od kraja, kjer smo, prek obeh polov ali skrajnih koncev zemlje in se vrača tja, kjer se je začela. Preprosto povedano to pomeni: če vzameš nit in jo oviješ okoli zemlje in jo razdeliš na štirideset milijonov enakih delov, je vsak izmed teh delov dolg en meter. Ker je ta poldnevnik ali obseg zemlje povsod enak, nima nihče težave, da ga vsi ljudje sprejmejo za merilo (postavi na mizo globus, vzame nit, jo položi okoli globusa in vzklikne 'to je poldnevnik').*

Cezar: *Čuj, Ferdinand, pa misliš, da je bil tisti človek zares tako potrpežljiv in je premeril cel obseg zemlje?*

Ferd.: *Seveda je bil. Čeprav ni prehodil celega zemeljskega kroga. Izmeril je le kratko razdaljo in potem z natančnimi računi prišel do točne dolžine.*

Cezar: *Tebi se zdi, da si mi vse povedal, jaz pa sem le malo razumel. Razumem, da je meter štiridesetmilijonski del obsega zemlje in da je to merilo nespremenljivo in enako za vse dežele na zemlji (se obrne k okoli stoječim). Ne vem, ali imajo na kakem drugem svetu tudi svoj merski sistem. Jaz pa si ne morem predstavljati, kako dolg je meter. Pokaži mi to in potem bom videl in ti povedal, ali mi ugaja ali ne.*

Ferd.: *Odobravam tvojo previdnost. Ti nisi tak kot drugi čvekači, ki zavračajo in grdiijo stvari, ne da bi se prej dobro prepričali, kaj in kakšne so. Ti bi rad razumel in se prepričal. Merski sistem je sklop meril in uteži, ki imajo za osnovo meter. Vse nove mere in uteži so zgrajene na metru ali njegovih delih. To je meter (pokaže) in je dolg 23 1/3 unče noge ali piemontskega lipranda. Dvoje naših piemontskih nog je en meter. Ta sistem se imenuje tudi decimalni, ker vedno meri vse v enotah po deset, bodisi da dodaja bodisi da odvzema. Vprašal me boš, iz kakšnih osnovnih enot je sestavljen ta sistem. Odgovor se glasi: osnovnih enot tega sistema je šest:*

1. Meter - za merjenje dolžine. Z njim merimo sukno, platno, ceste in podobno.

2. Liter - za merjenje prostornine. Z njim merimo zrnje, proso, vino, vodo itn.

3. Ar - za merjenje površine, kot so travniki, polja, vinogradi itn.

4. Klaftra - za les, slamo, seno itn.

5. Gram - za vsake vrste uteži.

6. Frank - za denar. Je že vpeljano.

To je tisto, kar si hotel zvedeti od mene. Moji tovariši ti bodo dali še natančnejša pojasnila o merskem sistemu, ki sem ti ga na kratko predstavil.

Cezar: Odlično, dragi Ferdinand. Zelo sem zadovoljen s tvojo razlago. Zagotavljam ti, da bom v prihodnje povsod govoril njemu v prid. Sam se bom pa potrudil, da se mu bom čim prej privadil.

II. DIALOG

Razlaga posameznih enot v odnosu do metra

LOVRENC IN ALBERT

Lovrenc: Albert, si že slišal, kako so naši tovariši govorili o merskem sistemu?

Albert: Da, razumel sem, da ta sistem prinaša velike prednosti za računstvo in trgovanje.

Lovrenc: Ko so govorili o osnovnih enotah tega sistema, sem slišal besede meter, hektoliter, hektar. Rad bi, da bi mi razložil te besede. In še to, namesto katere mere bomo rabili meter.

Albert: Ne gre za hektoliter, hektar temveč za liter in ar. Da bomo razumeli glavne enote novega sistema, moramo pogledati, katere uteži in merila so uporabljali v starem sistemu. Povej mi torej - laket, čevlj in palec.

Lovrenc: Vem, da se palec in čevlj uporabljata za merjenje cest in polj, laket pa za sukno, platno itn.

Albert: Dobro. No sedaj bomo namesto teh mer uporabljali meter, to je namesto palca, čevlja in lakta.

Lovrenc: Za merjenje dolžine meter dobro služi. Toda bomo tudi za merjenje travnikov, njiv in vinogradov uporabljali meter?

Albert: Za merjenje travnikov, njiv in vinogradov, to je merjenje površine, uporabljamo kvadratni meter, kar pomeni kvadrat, ki ima en meter dolgo stranico. Ker bi bila to premajhna mera za merjenje polj, uporabljamo namesto kvadratnega metra kvadratni dekameter.

Lovrenc: Nisem dobro razumel, kaj je kvadratni meter in sedaj razumem še manj, kaj je dekameter. Italijan si, zato govori italijansko. Če bi prebrskal besedišča vseh rabinov, ne bi našel besede dekameter.

Albert: To so italijanske besede, čeprav jih malo uporabljamo. Potrpi malo, pa ti bom vse lepo razložil. Vidiš tale meter?

Lovrenc: Da, vidim ga tudi brez očal.

Albert: Kvadrat je takale površina (nariše na tablo kvadrat). Vsaka stranica je dolga en meter in vse skupaj je kvadratni meter.

Lovrenc: (ga gleda) Oh, sedaj začenjam razumeti, kaj je kvadratni meter. Kaj pa kvadratni dekameter?

Albert: Če bi si predstavil stokrat večji kvadrat, kaj bi potem dobil?

Lovrenc: Imel bi sto kvadratnih metrov.

Albert: Prav to pa je dekametrski kvadrat. To je kvadrat, katerega stranice so dolge deset metrov. Temu kvadratu pravimo tudi ar.

Lovrenc: Hvala Bogu! Sedaj razumem nekaj, česar nisem nikdar razumel. Povej mi še to. Namesto katerih drugih meril uporabljamo ar?

Albert: Ar prihaja od arare - orati, ker služi za merjenje njiv, ki jih orjemo, in ga uporabljamo namesto table.

Lovrenc: Ar je bolj ali manj tako velik kot tabla?

Albert: Ar je večji kot tabla in vsebuje dve (2) tabli, sedem (7) čevljev in šest (6) unč.

Lovrenc: Za merjenje izkopane zemlje, za slamo na gumnu, za seno v seniku, za skladovnico drv, za kup proda in za podobne reči se uporablja tudi ar?

Albert: Za to se uporablja kubični meter, ki je kocka, ki ima vsako stranico veliko en meter. Ali bolj preprosto: kubični meter je en meter dolg, en meter širok in en meter visok (prinesejo posodo, ki ima tako razsežnost).

Lovrenc: Dragi Albert! Če bi hotel iti pit liter vina k Rdečemu raku (kamor hodijo veliki gospodje), bi si moral dati prinesiti kubični meter vina? Presneto, to bi bil dober bokal, zadosti zame in zate.

Albert: Ne, Lovrenc, če se spomniš, je več glavnih meril tega sistema. Meter za merjenje dolžine, ar za merjenje površine, kubični meter za seno, slamo, les, prod. Za merjenje količine vsebine pa uporabljamo liter.

Lovrenc: Aha, hektoliter! Kaj je to hektoliter?

Albert: Ne hektoliter temveč preprosto liter. Poglej: če ta meter razdeliš v deset enakih delov, kaj boš dobil?

Lovrenc: Če meter razdelim v deset enakih delov, bom dobil eno desetino metra.

Albert: Temu desetemu delu metra pravimo decimeter. En kubični decimeter, to je posoda, ki je dolga en decimeter, široka en decimeter in visoka en decimeter (pokaže ustrezni kub), je en liter in ga uporabljamo namesto emine, kupe, brente in pinte.

Lovrenc: Liter, ki mi ga kažeš, je tako velik kot kupa, kvartin, bokal ali pinta?

Albert: Ne, te mere so ali večje ali manjše in ne dajo točno litra, temveč približno toliko. Tako drži liter samo tretjino kupe in ena emina $2/3$ litra.

Lovrenc: Je potem vseeno, če rečem liter, kvartin, pinta, bokal, brenta? To me močno zanima.

Albert: Zdi se mi, da ti zelo ugaja vino, kaj ne? Poslušaj. Približno trije kvartini dajo en liter in petdeset litrov eno brento.

Lovrenc: To ti je pravica! Tako ne gre: naročil bi en liter, ker bi rad eno pinto, pa bom dobil samo tri kvartine. In če bi hotel več, bi moral takoj naročiti petdeset litrov. In bi to sam spil?

Albert: Poštenjak, ugleden človek tvojega kova bo imel zadosti en liter, se pravi tri kvartine. Če pa bi bil velik pivec, bi zahteval dva litra, kar bi bilo približno pinta in pol.

Lovrenc: Odlično, dragi Albert (mu stiska roko). Ti si mi pomagal razumeti toliko stvari, ki se jih nisem mogel in nisem hotel učiti, zato jih nisem nikoli razumel. Toda bodi še tako prijazen in mi razloži, kako je z utežmi.

Albert: Pri utežeh začnemo z gramom.

Lovrenc: Na svetu je že toliko gramov (= neprijetnosti) in sedaj jih hočemo vstaviti še v decimalni sistem. Boljše bi bile prijetnosti, ki bi jih vsi tako radi imeli. Kaj je potem ta slavni gram?

Albert: Saj ni gram temveč gram. To je teža, ki ustreza tridesetemu delu unče. Predstavi si ta meter razdeljen na sto delov. Kaj boš dobil?

Lovrenc: Stoti del metra.

Albert: Prav. Ta stoti del metra se imenuje centimeter. Teža enega kubičnega metra čiste vode, to je te vode, ki je v tej posodici (pokaže škatlico s kubičnim centimetrom), je en gram.

Lovrenc: Zares si utešil mojo radovednost s svojo kratko in jasno razlago osnovnih enot merskega sistema. Rad bi samo še vedel, v kakem odnosu so ta merila do metra.

Albert: Zdelo se ti bo malo čudno, pa je stvar čisto preprosta.

1. Meter je osnovna mera tega sistema. Pravimo mu osnova.

2. Ar, to je dakameter, je kvadrat, katerega stranice so dolge deset metrov.

3. Tona je kubični meter. To je posoda, ki ima en meter dolžine, en meter širine in en meter globine.

4. Liter prihaja od metra in je vsebina enega kubičnega decimetra.

5. Tudi gram prihaja od metra in je teža enega kubičnega metra čiste destilirane vode.

6. Tudi frank je povezan z metrom, ker je težek pet gramov ali eno šestino unče.

Upam, da sem odgovoril na vsa tvoja vprašanja o osnovnih enotah merskega sistema in kako te prihajajo od metra.

III. DIALOG

Višje in manjše enote

ANTON IN JOŽE

Jože: Že nekaj časa se spravljam k učenju merskega sistema, pa so mi rekli, da je poln latinskih, grških, arabskih in francoskih besed, tako težkih, da si jih ni mogoče zapomniti.

Ti, Anton, ki si toliko študiral in veš še veliko več, kot si se naučil, povej mi, ali je to tako težko?

Anton: Dragi Jože, težave so povsod, tudi v znanosti. In tisti, ki se noče potruditi, se ne bo nikdar nič naučil. To, kar me boli, je, da opuščamo toliko dobrih stvari samo zato, ker jih omalovažujemo in ker nekateri delomrzneži razglašajo, da so težke, zato ker zahtevajo nekaj napora.

Jože: Toda ali je res, da so v merskem sistemu tako težke besede?

Anton: Te težave in zamotane besede so višje in manjše enote metra. V malo besedah boš vse razumel.

Jože: Odlično! Povej mi torej, kaj so to večje in manjše enote metra.

Anton: Višje enote novega sistema izražajo obenem več enot in manjše enote nakužejo samo dele enote. Ko govorimo o višjih enotah, moramo reči, da jih pozna tudi stari sistem. Kako se imenuje dvanajst unč dolžine?

Jože: Dvanajst unč dolžine se imenuje liprandski čevlj.

Anton: Šest liprandskih čevljev pa ...?

Jože: Šest liprandskih čevljev pa je laket.

Anton: Tako. Vidiš, da so bile tudi v prejšnjem sistemu višje enote, se pravi vsaka enota s svojim imenom. Sedaj pa preidiva k novemu sistemu. Višje enote v novem sistemu so: deka, hekto, kilo in miria.

Jože: Ojoj, kako strašne besede! Tega si ne bom nikdar zapomnil (hoče zbežati).

Anton: Nikar ne beži, dragi Jože. Vse boš popolnoma razumel, samo malo potrpljenja moraš imeti. Povej mi samo, kako se pravi: temu (pokaže meter).

Jože: To je meter.

Anton: Odlično. Torej: deset se pravi deka in zaznamuje desetino neke celote. K temu deka dodam meter in dobim dekameter, če hočem reči sto, bom dejal hekto in dobim sto enot. Če torej k hekto dodam meter, dobim hektometer, se pravi sto metrov. Si razumel?

Jože: Zdi se mi, da sem razumel. Toda ...

Anton: Poskusiva. Povej, kaj pomeni deka.

Jože: Deko pomeni deset.

Anton: Kaj pomeni hekto?

Jože: Hekto pomeni sto.

Anton: Ko deka dodam meter, kaj dobim potem?

Jože: Dobim dekameter ali deset metrov.

Anton: Če besedi hekto dodam meter, kaj dobim potem?

Jože: Dobim barometer.

Anton: Za božjo voljo! Ne govori o barometru, ker je to naprava, s katero fiziki merijo pritisk zraka in tudi višino gora. Reči moraš hektometer, kar pomeni sto metrov. Ko si razumel prvi dve višji enoti, boš zlahka razumel še preostali dve, ki sta kilo, kar pomeni tisoč, ter miria, kar pomeni deset tisoč.

Jože: Počasi, ne prehitro, če ne, se mi bo začelo vrteti v glavi. Ponovi ti dve zadnji besedi.

Anton: Kilo, kar pomeni tisoč enot; miria, kar pomeni deset tisoč enot. Če bi imel tisoč metrov dolgo cesto, bi dejal, da je dolga kilometer. Če bi bila cesta dolga deset tisoč metrov, bi rekel, da je dolga miriameter. Sedaj mi pa povej, katera je prva višja enota.

Jože: Deka, kar pomeni deset.

Anton: In druga?

Jože: Hekto, kar pomeni sto.

Anton: In tretja?

Jože: Kilo, kar pomeni tisoč.

Anton: In četrta?

Jože: Miria, kar pomeni deset tisoč.

Anton: Sedaj mi pa naštej te višje enote drugo za drugo.

Jože: Deka, hekto, kilo, kirie elei ...

Anton: Ne, ne mešaj stvari. Kirie spada k maši in ne k mirii decimalnega sistema. Zato se glasi: deka, hekto, kilo, miria.

Jože: To se pravi: deka, hekto, kilo, miria.

Anton: Rad bi ti pokazal, kako velik korak si naredil s temi štirimi besedami. Ti poznaš že vse višje enote merskega sistema. Torej, če npr. deka dodaš meter, kaj boš dobil?

Jože: Če deka dodam meter, dobim dekameter.

Anton: Če dodam liter?

Jože: Imam dekaliter.

Anton: Dodam gram?

Jože: Dobim dekagram.

Anton: Tako lahko te besede dodam katerikoli drugi enoti.

Jože: To pomeni, da te štiri besede veljajo za vse enote? Pokaži, kako.

Anton: Jaz bom rekel hekto, ti boš pa dodal enoto.

Jože: Hektometer.

Anton: Jaz rečem gram.

Jože: Hektogram.

Anton: Jaz rečem liter.

Jože: Hektoliter.

Anton: Jaz rečem ar.

Jože: Če aru dodam hekto, dobim hektar.

Anton: Sedaj bom pa rekel kilo.

Jože: Kilogram.

Anton: Če rečem liter?

Jože: Imam kiloliter. Anton: Nazadnje množim z miria.

Jože: Če dodam meter, dobim miriameter.

Anton: Če dodaš gram?

Jože: Dobim miriagram.

Anton: Če rečem liter?

Jože: Dobim mirialiter. Rečem ti, da sem zelo zadovoljen s tvojo razlago. S štirimi besedami opraviš z vsemi višjimi enotami merskega sistema. Sedaj vidim, da so zdaleč pretiravali s težavami. Ti si pa govoril tudi o nižjih enotah. Bodi tako prijazen in razloži še to.

Anton: Rad ti ustrežem. Manjše enote izražamo z besedami: deci, centi ...

Jože (mu seže v besedo): Počasi, sicer bom vse zmešal. Torej prvi dve sta: deka, cento.

Anton: Saj se ne pravi deka temveč deci, ne cento temveč centi. Veš, kakšna je razlika med deka in deci?

Jože: Zvenita mi skoraj enako in zato tudi isto pomenita.

Anton: Prav nasprotno. Se ti ne zdi, da je nekaj čisto drugega med desetimi metri in desetim delom metra?

Jože: To je pa res smešno, da ne bi tega vedel. Če bi kupil deset metrov dolgo klobaso, bi je bilo za cel oder, če bi pa kupil samo desetino metra, potem bi je imel samo toliko: decimeter (pokaže z roko).

Anton: Prav tako. Zatorej: deset metrov se reče dekameter in deseti del metra decimeter. Zato deka pomeni deset enot, deci pa deseti del enote. Tako tudi cento pomeni sto enot, centi pa stoti del enote. Mili pa tisoči del enote.

Jože: Ali ta imena manjših enot veljajo za vse enote merskega sistema?

Anton: Da. Veljajo za vse vrste enot. Če npr. deci dodaš meter, dobiš decimeter, to je deseti del metra. Če dodaš liter, gram dobiš centiliter in centigram.

Jože: Ali pri milijih ni nikakršne razlike?

Anton: Pri milijih ni nikakršne razlike. Tako npr. k mili dodam meter, liter, gram in dobim milimeter, mililiter, miligram, se pravi tisoči delec tiste enote. Ker upam, da si razumel višje enote, jih bom primerjal z manjšimi enotami, da bom videl, kako jih obvladaš: povej mi torej, kako se razlikujeta deci in deka?

Jože: Kaj misliš, da jaz, ki sem se učil slovnice, ne bi znal tega? Deka je ednina in deci je množina.

Anton: Odlično. Toda tu gre za razliko v spolu, številu in sklonu. Pazi! Deka, to sem povedal že ničkolikokrat, deka pomeni deset enot, deci deseti del te enote. Prav tako tudi hekto pomeni sto enot, centi pa stoti del celote. Kilo je tisoč enot, mili pa tisoči del. Bi mi sedaj znal povedati štiri višje in tri manjše enote z isto razlago

Jože: Upam, da bom znal. Višje enote so štiri: deka, kar pomeni deset, hekto, kar pomeni sto, kilo, kar pomeni tisoč, in miria, kar pomeni deset tisoč.

Anton: In katere so tri manjše enote?

Jože: Nižje enote so tri: deci kot deseti del enote, centi kot stoti del enote in mili kot tisoči del enote.

Anton: Prav si povedal. Toda ali veš, kako se razlikujejo višje enote od nižjih?

Jože: Višje enote so vse večje od osnovne enote, nižje enote pa so vse manjše od nje: deka pomeni deset, deci deseti del, hekto je sto enot, centi pa stoti del, kilo pomeni tisoč enot, mili pa tisoči del.

Anton: Zelo sem zadovoljen s tvojimi odgovori. Potrudi se, da boš tudi druge stvari novega računskega merskega sistema tako obvladal. To ti bo v veliko zadovoljstvo in v veliko korist.

IV. DIALOG

Meter - Hektometer - Kilometer v primerjavi s čevljem laktom in milio

MIZAR IN UČITELJ MERSKEGA SISTEMA

Mizar: Imam čast, da vas pozdravim, gospod! Rad bi vas prosil za majhno uslugo.

Učitelj: Dober dan, prijatelj. Prav veseli me, da sem vam lahko na uslugo.

Mizar: Sem samo ubog mizar, ki se od jutra do večera trudi in poti, da dela vrata, okna in ogrođja. Do sedaj sem vedno meril s čevljem in laktom. Sedaj pa so izdali zakon, da morajo vsi uporabljati nova merila. Decimalni merski sistem. Prebral sem že neko knjigo, pa se prav nič ne znajdem. Povejte mi, prosim, kaj naj uporabim namesto čevlja in lakta.

Učitelj: Prav veseli me vaše vprašanje, saj je to znanost, ki sem se ji posebno posvetil. Upam, da boste zadovoljni. Povejte mi najprej, ali točno veste, kako dolg je čevlj in kako dolg je laket?

Mizar: Vsekakor. Glejte (ga potegne iz žepa). Čevlj je dvanajst unč, šest čevljev pa je laket.

Učitelj: Prav (potegne ven meter). Namesto čevlja, lakta in milie bomo uporabljali meter. Če hočete videti razliko med metrom in čevljem, ju lahko postavimo skupaj (primerja).

Mizar: Vidim, da je čevlj krajši od metra. Zdi se, da je meter dvakrat daljši.

Učitelj: Res je. Meter je skoraj dvakrat daljši od čevlja, se pravi $\frac{2}{3}$ unče. Vi se čudite vsem tem črticam na metru, kaj ne?

Mizar: Vsekakor, na čevlju jih ni toliko.

Učitelj: Povejte mi, kako se deli čevlj.

Mizar: Čevlj je razdeljen v dvanajst unč, unča se deli v dvanajst točk in ena točka v dvanajst atomov.

Učitelj: Škoda, da teh meril niso zaznamovali na čevlju. Vidite večje črte?

Mizar: Seveda jih vidim.

Učitelj: Te črte delijo meter na deset delov, ki jim pravimo decimetri.

Mizar: A tako. To je torej decimeter. Skoraj tako velik je kot pest.

Učitelj: Pest navadno ustreza decimetru, ki je dolg dve unči in štiri točke. Ali vidite te krajše črte?

Mizar: Da, da, vidim jih.

Učitelj: Te črtice delijo meter v sto enakih delov, od katerih se vsak imenuje centimeter, ki je dolg približno tri točke unče, se pravi četrtno unče.

Mizar: Zdi se mi, da je centimeter tako dolg kakor palec.

Učitelj: Malo krajši je. Zmerite. Dolg je kot noht na mezincu.

Mizar: Zdi se, da so takrat, ko so delali centimeter, prišli po mero k nohtu mojega prsta. Pa tu na robu vidim še manjše črtice. Kaj je to?

Učitelj: Te kratke črtice čisto na robu metra so milimetri in delijo meter na tisoč enakih delov.

Mizar: Kako majhni so milimetri! Koliko jih je treba, da dobimo centimeter?

Učitelj: Za en centimeter je treba deset milimetrov.

Mizar: In za en decimeter?

Učitelj: Za en decimeter je treba sto milimetrov ali deset centimetrov.

Mizar: Kako lepo ste mi to razložili. Toda kaj uporabljajo namesto lakta?

Učitelj: Meter. Zakaj se smejete?

Mizar: Kako je to? Namesto čevlja vzamem meter, namesto lakta pa tudi meter. Je potem meter čudežna beseda, ki jo lahko postavimo kamorkoli?

Učitelj: Kadar pravim, da namesto lakta uporabljam meter, ne pravim da sta enaka. Kajti laketi so daljši od treh metrov.

Mizar: Tako je prav. Poglejmo, koliko metrov je pravzaprav treba za en laketi (približno laketi metru).

Učitelj (z metrom): Štejmo. Eden, dva, tri in še je ostalo nekaj lakta; devet centimetrov. To pomeni, da je laketi dolg tri metre in devet centimetrov.

Mizar: Iz tega, kar ste mi povedali, mi je jasna razlika med čevljem, laktom in metrom. Toda to mi še ne pojasni zmede predvčerajšnjega dne. Kupil sem dve deski. Prodajalec mi je ob nakupu zaračunal v metrih. Jaz sem jih pa doma zmeril v čevljih. Sedaj se ne moreva sporazumeti, ker ne vem, koliko metrov znesejo čevlji, ki sem jih jaz nameril.

Učitelj: Tu pa stopamo na novo področje, se pravi, kako spremenimo čevlje v metre. To storimo tako, da primerjamo čevlj z metrom (primakne čevlj metru). Če vi štejete vse te majhne črte, se pravi milimetre, boste videli, da 514 milimetrov da en čevlj, kar pomeni, da je čevlj dolg 514 milimetrov, to je 0,514 metra. Koliko čevljev desk ste imeli?

Mizar: Imel sem 234 čevljev desk.

Učitelj: Če hočete vedeti, koliko metrov je to, potem pomnožite število čevljev s stalnim številom 0,514.

Mizar (mizar piše na tablo 0,514 in množi z 234, kar znese 120276). To so metri?

Učitelj: Koliko decimalk je bilo?

Mizar: Tri.

Učitelj: Napravite črto pri tretji številki na desni po pravilu decimalnega množenja in boste na levi strani dobili metre, na desni pa milimetre.

Mizar: *To je 120 metrov in 276 milametrov.*

Učitelj: *Ne pravite milametrov temveč milimetrov. Ker pri decimalnem računanju opuščamo tisto, kar je preko centimetra, bomo namesto 276 milimetrov rekli 27 centimetrov.*

Mizar: *Če bi pa hotel spremeniti čevlje v metre, kako naj storim?*

Učitelj: *Za spreminjanje čevljev v metre je treba najprej poiskati stalno številko, se pravi primerjati čevlj z metrom in ugotoviti, koliko čevljev je treba za en meter (približa čevlj metru): tu vidimo, da je en meter dolg en čevlj in 944 tisočink. No, koliko čevljev hočete spremeniti v metre?*

Mizar: *Moj prodajalec mi je v račun napisal 125 metrov.*

Učitelj: *Pomnožite sedaj 125 z 1,944.*

Mizar: *(izpelje račun na tabli). Ko sem izračunal, sem dobil $1,944 \times 125 = 243$. Vidi-te, gospod učitelj! Če ne bi prišel k vam, bi me ogoljufali. Moj prodajalec je izrabil moje neznanje merskega sistema in mi zapisal devet čevljev več. To bi pomenilo veliko izgubo za moj žep.*

Učitelj: *Če se boste dobro izurili v decimalnem merskem sistemu, se boste obvarovali marsikatero ukane.*

Mizar: *S takim načinom računanja bom lahko tudi spreminjal lakte v metre in metre v lakte. Vedno bom moral poiskati stalno številko, to je številko, ki jo dobim iz primerjave ene mere v drugo. To številko bom potem pomnožil s številom metrov ali laktov. Tako imam npr. brajdo (se smehlja), kjer je sladko grozdje, ki je dolga 13 laktov. Koliko metrov je to?*

Učitelj: *Laket je dolg tri metre in devet centimetrov, kar daje stalno številko 3,09, ki pomnožena s 13 lakti zneso 40,17. To pomeni, da je vaša brajda dolga 40 metrov in 17 centimetrov. Če pa bi hoteli spremeniti metre v lakte, bi vzeli stalno številko 0,324.*

Mizar: *Rekli ste mi, da namesto milje uporabljamo neko drugo mero. Prosim, povejte še enkrat, ker mi je ušla iz te moje zmedene glave.*

Učitelj: *Namesto milje uporabljamo kilometer, ki meri tisoč metrov. Dva kilometra in pol dasta eno miljo.*

Mizar: *Zelo sem zadovoljen. Vendar se bojim, da bom kaj pomešal. Če boste imeli malo potrpljenja, bi na kratko ponovil vse, kar ste mi razložili.*

Učitelj: *Človek je na svetu zato, da dela dobro. In jaz sem zelo vesel, če morem koristiti bližnjemu.*

Mizar: *Rekli ste, da bomo namesto čevlja in lakta uporabljali meter, ki je dolg skoraj dva čevlja, da moramo, če hočemo spremeniti mere enega sistema v drugega, najprej poiskati stalno številko. Stalna številka prihaja iz primerjave enega sistema z drugim. Potem pa stalno številko pomnožimo ...*

Učitelj: *Stalno številko pomnožimo s številko, ki jo hočemo spremeniti.*

Mizar: *S številko, ki jo hočemo spremeniti. Če hočem spremeniti metre v čevlje, je stalna številka 514, ki jo pomnožimo s številom čevljev, in dobimo iskane metre. Poleg tega ste*

rekli, da je treba namesto milje uporabljati besedo termometer.

Učitelj: Ne recite termometer. To je naprava, s katero merimo toploto. Recite raje kilometer. Da boste točneje razumeli te nove mere, vam bom povedal, da se deset metrov imenuje dekameter, sto metrov hektometer, tisoč metrov kilometer, kar pomeni dve petini milie. Deset tisoč metrov je miriameter. Vendar tega zadnjega izraza na uporabljamo. Ne pozabite, kar sem vam pravkar povedal. Ker pa znate brati in pisati, vam priporočam, da si kupite kako dobro knjigo, da si boste zagotovili stalne številke in način, kako jih boste primerjali v enem in drugem sistemu.

Mizar: Najlepša hvala, gospod! Srečno in na svidenje.

V. DIALOG

Meter v primerjavi z razom

ALOJZIJ (Gerard) in KONSTANC (Kaljan)

Konst.: To je prava zmeda.

Alojz: Kaj je novega, dragi Konstanc?

Konst.: Včeraj sem slišal, da pokrajinski nadzornik obiskuje vse trge in tam, kjer uporabljajo še raz, zagrozi z visokimi denarnimi kaznimi. To mi je silno neprijetno.

Alojz: To mora biti tebi pač vseeno. Ti si hodil v šolo in si se tam učil, kaj je merski sistem.

Konst.: Ne, dragi moj. Povedal ti bom resnico: prav nič se nisem navduševal za te novotarije. Res je, da mi je oče dal na voljo zadosti časa (sedaj mi je žal), vendar sem počel vse kaj drugega. Ti, ki že dobro poznaš decimalni merski sistem, mi, prosim, razloži glavne reči.

Alojz: Merskega sistema se ne moremo naučiti kar tako. Treba je dobre volje in časa.

Konst.: Dobre volje mi sedaj ne manjka. In ker čas pritiska, me, prosim, pouči o stvarih, ki imajo opraviti s trgovino in poljedelstvom.

Alojz: Ker si se že znašel v teh okoliščinah, bova izbrala tisti del sistema, ki govori o razu. Ali veš, kaj uporabljajo namesto raza?

Konst.: Vem, da uporabljajo neko drugačno merilo, ne vem pa katero.

Alojz (potegne meter): To je meter. Tega uporabljajo namesto raza.

Konst.: Meter (pristopi). Zdi se mi, da je meter daljši kot raz.

Alojz: Meter je precej daljši od raza. Raz je dolg samo tri petine metra ali šest decimetrov.

Konst.: Kaj so to decimetri? Ta beseda mi je čisto nova.

Alojz: Decimeter je deseti del metra. Ali vidiš te večje črte na metru?

Konst.: Da, vidim jih.

Alojz: Te delijo meter na deset enakih delov, ki jim pravimo decimetri.

Konst.: Kaj pa pomenijo tiste manjše črte? Tega na razu ni.

Alojz: Krajše in bolj stisnjene črte delijo meter na sto delov, ki jim pravimo centimetri

ali stotinke metra. Poleg tega so še črtice, skoraj točke, ki delijo meter na tisoč delov, pravimo jim milimetri. Milimeter je tisoči del metra. Milimetre uporabljamo samo, če merimo zelo dragocene predmete. Pri navadnem merjenju jih ne uporabljamo.

Konst.: Kako dolg pa je meter v primerjavi z razom?

Alojz: Če točno pogledaš (približa raz k metru), vidiš da je 6 decimetrov en raz.

Konst.: Ko bodo prišli kupci, kaj bodo zahtevali namesto raza?

Alojz: Zahtevali bodo meter: meter platna, sukanca, sukna itn.

Konst.: Koliko naj damo tistemu, ki hoče raz za vsako ceno?

Alojz: Kdor hoče mero po razu, dobi toliko, kot znaša raz, to je 6 decimetrov.

Konst.: In kdor hoče polovico raza?

Alojz: Kdor hoče pol raza, bo dobil tri decimetre.

Konst.: In kdor hoče tretjino raza?

Alojz: Kdor hoče tretjino raza, bo dobil dva decimetra.

Konst.: Kdor bi rad šestino raza?

Alojz: Kdor želi šestino raza, dobi en decimeter.

Konst.: Presneto, to pa že bolje zveni. Toda če bi mi naročili 20 razov kakega blaga, koliko metrov naj bi jim dal?

Alojz: Tedaj moraš pomnožiti šest decimetrov z 20 in v rezultatu, ki mu boš odpisal eno številko, boš dobil zaželeno metre.

Konst.: Narediva poskus. Če 6 pomnožimo z 20, dobimo 120. Odvzamem eno številko in mi ostane dvanajst. Je to prav? 12 metrov?

Alojz: 20 razov je točno 12 metrov.

Konst.: Zakaj odpišeš zadnjo številko?

Alojz: V decimalnem množenju odštejemo z vejico toliko števil, kolikor je bilo decimalk v obeh faktorjih. Ta 6 pa ne izraža celih metrov, temveč samo desetino, zato je treba odpisati zadnjo številko.

Konst.: Če sem npr. prodal 8 metrov, pa bi rad vedel, koliko je to razov?

Alojz: V tem primeru je treba pomnožiti število metrov s stalno številko 1,67. Tako bi dobil število razov. Imaš 8 metrov. Pomnoži 1,67 z 8, pa boš dobil raze.

Konst.: Zakaj naj metre pomnožimo z 1,67?

Alojz: Ker je meter dolg en raz in 67 stotink.

Konst.: Napravimo ta račun: $8 \times 1,67 = 1336$. So vse to razi?

Alojz: Koliko decimalnih števil je v faktorjih?

Konst.: Dve.

Alojz: Odpiši dve številki, napravi vejico in boš dobil 13 razov in 36 stotink.

Konst.: Razumem. Imam pa še težavo glede cene. Kako naj zaračunam ceno?

Alojz: Ker ima raz 6 decimetrov, potem šest desetink cene metra velja, kolikor velja raz. Recimo, da stane sukno 10 frankov za meter. Koliko bo stal raz? Raz bo stal 6 desetink, to je 6 frankov.

Konst.: Če bi meter sukna stal 30 soldov, koliko bi potem stal raz?

Alojz: Sukno bi stalo 30 soldov meter, raz bi bil 6 desetink od 30, to je 18 soldov.

Konst.: Zdi se mi, da sem tudi to zadosti razumel. Samo ena stvar me še moti: če računam ceno za meter v odnosu do raza, vzamem 6 desetink cene. Toda kako naj storim, da se ne bom zmotil, ko naj preidem od cene za raz k ceni za meter?

Alojz: Se pravi, kako naj spraviš ceno za raz na ceno za meter? Pazi dobro na to, kar sem že povedal: 6 decimetrov je en raz, kar je isto, kot če bi rekli, da je vsak decimeter dolg šestino raza, to se pravi da od raza do metra manjkajo 4 decimetri, to je štiri šestinke raza. Razumeš?

Konst.: Zdi se mi, da razumem: to pomeni, da je deset decimetrov isto kot deset šestink raza.

Alojz: Točno tako. Če ceni za raz dodaš štiri šestine, dobiš ceno metra. Recimo, da je cena sukna šest frankov za raz. Če dodamo štiri šestinke, se pravi štiri franke, boš dobil 10 za ceno metra.

Konst.: Če pa bi bila ceno za raz dvanajst?

Alojz: Koliko je šestina od dvanajst?

Konst.: Dve.

Alojz: Dodaj k dvanajst štirikrat dve, to je 8, in boš imel 20 frankov za meter.

Konst.: Koliko je šestina od 60 centov?

Alojz: Deset centov.

Konst.: Če bi platno stalo 60 centov za raz, koliko bi stal meter?

Alojz: Dodaj štirikrat deset šestdesetim centom. Koliko je to?

Konst.: To je 100 centov, se pravi en frank.

Alojz: Tkanina, ki bi stala 60 centov za raz, bi stala en frank za meter.

Konst.: Odlično, moj dragi Alojz (mu stisne roko). Rešil si me velike zmede. Jutri bom šel na trg in moj oče se bo zelo čudil. Danes zvečer bom bolj mirno večerjal, ker je bila moja mati vsa divja, ko je zvedela za vse, kar se mi je zgodilo: 'Osel, norec ... ješ kruh, ki si ga nisi zaslužil!' To so bili pokloni, ki sem jih bil navadno deležen. Ko bo danes zvečer slišala, da sem sposoben sam iti kupčevati na trg, bo veliko bolj zadovoljna kot do sedaj. Zbogom, dragi Alojz, in najlepša hvala!

VI. DIALOG

Liter, hektoliter, dekaliter v primeri s spinto, bokalom, brento, emino, kupo

JANEZ - vinogradnik, PETER - kravar,

MISTRALET – vojak

Janez: Oh, v kako hudih časih živimo! (se naslanja na brento).

Peter: Kaj vam je, oče Janez, da ste tako zamišljeni?

Janez: Čisto sem zmešan od teh novih mer. Vinogradnikom, ki ne poznajo mer za vino, je prepovedano prodajati pridelek. Oh, če bi mogel najti koga, ki bi me hotel poučiti.

Peter: Dajva si roko, sva v isti stiski. Tukaj imam kupo in emino. Rekli so mi, da bomo od sedaj naprej morali uporabljati druge mere, pa ne vem katere. Glej ga tam vojaka, mogoče on ve, kako je treba vzeti v roke te stvari.

Janez: Saj so se vojaki vendar učili. Poskusiva. Vi, gospod vojak, mogoče veste kaj o novih utežeh in merah?

Vojak: Kdo kliče? Želite kako pojasnilo?

Janez: Oprostite, gospod, da vas nadlegujem. Jaz sem preprost vinogradnik in ne vem, kakšno mero naj uporabim namesto brente. Bi bili tako prijazni in mi razložili to reč.

Vojak: Moj položaj vojaka zahteva, da sem se dobro poučil o tej stvari, to je o decimalnem merskem sistemu, kakor mu pravijo. Kar potrebujete vi kot vinogradnik, bom skušal pojasniti z nekaj besedami. Namesto pinte boste uporabljali liter, namesto brente boste rekli hektoliter. Ti dve besedi vam nikakor nista novi, kajti v javnosti ju že več let uporabljajo ... Se vam zdi čudno?

Janez: Čudim se, ker ne razumem. Kako velik je liter?

Vojak: Pridite sem (pokaže liter). To je liter. Drži približno tri kvartine. V prihodnje bomo namesto pinte in bokala uporabljali liter.

Janez: To mi je všeč. V prihodnje bomo namesto bokala in pinte uporabljali liter ... liter, ki drži tri kvartine ... to je liter. In ona druga mera, ki naj bi jo uporabljali namesto brente? Kako se ji že pravi?

Vojak: Tista druga mera, ki jo boste uporabljali namesto brente, se imenuje hektoliter, se pravi sto litrov. Ta mera je toliko kot dve brenti.

Janez: Oh, oh! Mi vinogradniki, ki nosimo brente, vendar nismo mule. Saj že pod eno brento hodimo vsi sključeni, kaj bo potem še pod dvema!

Vojak: Mislim, da bomo za prenašanje vina uporabljali polovico hektolitra, ki vsebuje petdeset litrov.

Janez: Petdeset litrov, se pravi pol hektolitra; je večji ali manjši od brente?

Vojak: Petdeset litrov, to je pol hektolitra, je bolj ali manj isto kot brenta, ki jo že poznate.

Janez: Oh, prav dobro! Lepo se vam zahvaljujem. Vsekakor ne bom metal denarja stran s tem, da bi si dal delati še drugo brento. Namesto pinte bom uporabljal liter in namesto brente bom uporabljal pol hektolitra, se pravi toliko, kot je ta brenta.

Vojak: Preden se poslovimo, naj še povem, da imamo namesto polovice brente še mero, ki ji pravimo dvojni dekaliter ali dvajset litrov. Namesto četrtnine brente bomo uporabljali dekaliter, ki ima deset litrov. Poleg tega pa potrebujemo včasih mere, manjše od litra, in v ta namen uporabljamo deciliter, ki je deseti del litra, centiliter, ki je stoti del litra. Kar sem vam povedal glede uporabe litra, velja tudi za uporabo kupe in emine.

Peter: Bomo brento tudi uporabljali namesto kupe in emine?

Vojak: Nikakor. Hočem reči, da bomo namesto vreče, emine in kupe uporabljali liter.

Peter: Kako velik je liter glede na kupo?

Vojak: Liter vsebuje približno eno tretjino kupe, trije litri dajo skoraj eno kupo. Deset

litrov je dekaliter in ga bomo uporabljali namesto pol emine. Dvojni dekaliter, to je posoda z dvajsetimi litri, je toliko kot emina. Namesto vreče bomo uporabljali hektoliter, ki ima sto litrov. Vsekakor pa morate biti zelo pazljivi, ker nove mere niso enake prejšnjim. Namesto kupe bomo uporabljali liter, vendar pa ta vsebuje samo tretjino kupe. Namesto pol emine uporabljamo dekaliter, toda pol emine vsebuje skoraj eno kupo več, ker približno 23 litrov da eno emino. Končno bomo namesto vreče uporabljali hektoliter, vendar je ta precej manjši in drži kakih pet kup manj. Eni vreči ustreza približno 115 litrov.

Peter: Kako si pa lahko pomagajo tisti, ki ne poznajo teh novih mer? Brez dvoma bodo prepričani, da kupujejo toliko in toliko določenega blaga, v resnici pa ni tako.

Vojak: Vsekakor se tisti, ki se ne dajo poučiti o teh novih merah, izpostavljajo veliki nevarnosti, da jih bodo ogoljufali. Vi pa bodite tako pametni in se zato, da se prepričate, da je tako prav, kaj vadite. Kaj boste uporabili namesto kupe?

Peter: Liter.

Vojak: Namesto emine?

Peter: Liter.

Vojak: Ne. Uporabili boste dekaliter in namesto polovico emine dvojni dekaliter. Hektoliter namesto vreče. Koliko je en liter?

Peter: Približno tretjina kupe.

Vojak: Koliko vsebuje dekaliter?

Peter: Približno polovico kupe manj polovico emine.

Vojak: Koliko vsebuje dvojni dekaliter?

Peter: Približno eno kupo manj od emine.

Vojak: Koliko vsebuje hektoliter?

Peter: Vsebuje približno 15 litrov več kot vreča.

Vojak: Nasprotno. Hektoliter je manjši, vsebuje približno 5 kup manj od vreče. Sedaj pa končajmo. Kupa je približno tri litre. Emina je približno $2/3$ litra, vreča je en hektoliter in 15 litrov, se pravi 115 litrov (se dela, kot bi hotel oditi).

Janez: Povejte mi še to, gospod. Če v gostilni vino stane dvanajst soldov za pinto, koliko bi stal en liter?

Vojak: Ker je liter tri četrt pinte, je tudi tri četrtine cene: tri četrtine od dvanajst je devet soldov. Vzemite vedno tri četrtine cene za pinto in boste dobili ceno za en liter. Če potem hočete uskladiti ceno brente in hektolitra, je dovolj, da ceno brente pomnožite z dve, in boste imeli ceno hektolitra. Če na primer stane ena brenta vina 12 frankov, potem bo hektoliter stal 24 frankov. Če potem hočete iz cene za hektoliter vedeti za ceno za brento, morate deliti z dve. Npr.: če stane hektoliter vina 24 frankov, stane ena brenta koliko?

Janez: Polovico od 24. To bo dvanajst frankov. To je cena za brento.

Vojak: Na vse to se morate kot vinogradnik in kravar dobro spoznati.

Janez: Peter, jaz sem zelo zadovoljen s tem, kar sem se naučil. Prepričan sem, da bom mogel biti jutri vsem vinogradnikom na trgu Carlina za svetovalca. Da pa se temu gospodu vsaj malo oddolžimo, mu bomo postregli s steklenico nebiola.

VII. DIALOG

Gram, hektogram, kilogram, miriagram v primerjavi z unčo, libro in rubom

JAKOB - kuhar, ALEKSANDER – nosač,

FABRICIJ – pek

Jakob: Gospod Fabricij, tukaj sva z gospodom Aleksandrom, kakor smo se dogovorili. Oprostite, da smo prišli z nekaj zamude. Neodložljiva opravila v kuhinji so me zadržala dalj, kot sem si mislil.

Fabri.: Dobrodošel, dragi Jaka. Pričakoval sem vas; in ker sem zbral vsa pojasnila o merskem sistemu, kakor smo se dogovorili, vam bom postregel z vsem, kar vas more zanimati kot peka, kuharja in nosača. Da ne izgubimo časa, vas, Jaka, vabim, da poveste svoje težave in pomisleke.

Jakob: Tu imam košaro in nameravam na trg, da nakupim vse potrebno za kuho. Najbolj me zanima, kakšne mere naj uporabljam namesto unče in libre.

Fabri.: Preden vas bom seznanil z utežmi, ki jih bomo uporabljali namesto unče in libre, moramo pojasniti, kaj je gram, ki je osnova vseh uteži.

Jakob: Bom potem uporabljal gram namesto libre?

Fabri.: Ne. Gram je zelo majhna teža. Ta košček kovine tehta en gram (pokaže). Treba je približno trideset gramov za eno unčo. Ker je premajhen, bomo namesto grama uporabljali dekagram in hektogram namesto unče.

Jakob: Rekli so mi, da uporabljajo prave barbarske izraze, ki se jih vsi ne morejo naučiti. Pozor, Aleksander! Naredimo majhen poskus, kaj pomeni terogram in totogram?

Fabri.: Recite bolje: dekagram, hektogram. Uporabljata se namesto unče. Nikar se ne plašite takih izrazov. Deset gramov je z eno samo besedo povedano dekagram. Če potem hočemo nakazati večjo količino, uporabimo hektogram, kar je sto gramov.

Jakob: Koliko je težek dekagram?

Fabri.: Dekagram je približno tretji del unče. Če pa hočeš utež, ki ustreza eni unči, so to trije dekagrami.

Jakob: Preden se bom vrnil domov, bom šel k prodajalcu dišav in namesto ene unče popra zahteval tri dekagrame te začimbe. Tako bodo videli, da tudi kuharji kaj vedo. Toda koliko je težka ona druga utež, ki ji pravite hektogram?

Fabri.: Če hoče kdo večjo količino kot eno unčo, uporablja hektogram, ki je sto gramov in približno toliko kot tri unče in $\frac{1}{4}$ ali tri unče in dve osmini.

Jakob: Ta gram! Treba jih je trideset za eno unčo (Fabricij pritrdi). Dekagram je tretjina unče. In če bi potem rad toliko, kot je unča, moram dati tri dekagrame. Če potem hočem še večjo količino, moram zahtevati sto hektogramov, kar je toliko kot 3 unče in $\frac{1}{4}$.

Fabri. (seže v besedo ves navdušen): Počasi. Hektogram je 3 unče in $\frac{1}{4}$.

Jakob: Te uteži nam služijo, ko nakupujemo cimet, poper, tobak. Toda če hočemo

kupiti maslo, špinačo, meso, sol, mesne izdelke, krače, klobase, potem je treba uporabiti druge uteži. Katere?

Fabri.: Hočete vprašati, katere uteži bomo uporabili namesto libre. V tem primeru bomo uporabili utež, ki se ji pravi kilogram.

Jakob: Sto kosmatih! To ti je prava turška beseda. Bodite tako prijazni in jo ponovite.

Fabri.: Kilogram. To je utež, ki jo bomo uporabljali namesto libre. Ta beseda ima v sebi kilo, to je tisoč in pomeni tisoč gramov. Torej je kilogram tisoč gramov. Ta kos kovine (pokaže), pogledajte ga, tehta en kilogram.

Jakob: Sta kilogram in libra enako težka?

Fabri.: Ne. Razlika je zelo velika. Kilogram je dve libri, osem in pol unče ali približno 32 unč in pol.

Jakob: Vsekakor. To je velika razlika. Moram biti zelo previden pri nakupu, ker bom sicer kupil več, kot bi nameraval. In če bi hotel kupiti manj kot kilogram?

Fabri.: Prav, lahko. Zahtevali boste pol kilograma ali pet hektogramov, kar je toliko kot 16 in $\frac{1}{4}$ unče. Vidite, ta kos kovine tehta en gram, ta tehta en dekagram, ta tukaj en hektogram, ta tukaj precej večji en kilogram ali približno 32 in $\frac{1}{2}$ unče (potegne iz predala in pokaže).

Aleks.: Zelo pozorno sem poslušal vašo razlago in vidim, kako lahko je namesto unče in libre uporabljati dekagram, hektogram in kilogram. To velja za vsakdanjo rabo npr. za Jaka, ki je kuhar, in za vas, Fabricij, ki ste pek. Toda zame, ki prodajam premog, drva, vejevje na rube, je to premajhno. Kako naj pa jaz naredim?

Fabri.: Razumem vaše težave, dragi Aleksander, vendar naj vam ne bo nič žal. Imamo še drugačne uteži. No, katere večje uteži so pri nas v rabi?

Aleks.: Mi uporabljamo rub, ki je 25 liber, ali somato ali gamalat, kar pomeni tovor enega soma (sivec), osla ali (poudarjeno) rigača in znaša deset rubov, to je teža šestdeset rubov.

Fabri.: To so uteži, ki jih boste uporabljali poleg onih: namesto ruba miriagram, namesto soma kvintal in namesto kare tono.

Aleks.: Namesto ruba bom uporabljal miriagram. Je to večja ali manjša utež od ruba?

Fabri.: Miriagram je deset tisoč gramov in je malo težji od ruba, to je 27 liber in dve unči, se pravi skoraj dve libri in dve unči več kot rub.

Aleks.: Oh, tega ne razumem dobro; hoteli bodo od mene en miriagram namesto ruba in pri tem izgubim dve libri; torej dve libri ukradem ali pa jih izgubim.

Fabri.: Če veste, da je miriagram približno dve libri in dve unči več kot rub, se boste lahko znašli tudi pri ceni. Recimo, da stane rub premoga 12 in pol (to je pol solda za libro in pustimo dve unči, kajti dve unči premoga bi stali samo dvanajstinko solda), dodajte ceno dveh liber namesto dvanajst in pol in boste dobili 13 in $\frac{1}{2}$ in tako naprej.

Aleks.: Dragi Fabricij, če bom dvignil ceno, bodo ljudje začeli kupovati pri kom drugem in moja trgovina ...?

Fabri.: Kupce je treba opozoriti, da se cena ne viša, temveč je zaradi večje teže tudi odkupnina višja, tako da za isti denar dobijo vedno isto blago. Če bi potem kdo hotel manj kot miriagram, vzame samo pol miriagrama, se pravi pet kilogramov.

Aleks.: Razumem, imate prav. Še eno vprašanje: je mogoče kako preprosto pravilo, po katerem je mogoče miriagrame spremeniti v rube?

Fabri.: Ker je miriagram za dve libri težji od ruba, je lahko narediti račun. Če je številka rubov velika, se vsakemu 25. miriagramu doda dve in imamo rube. Poskusi.

Aleks.: Imam 25 miriagramov. Dodam 2 in imam 27 rubov.

Imam 50 miriagramov. Dodam 4 in imam 54 rubov.

Imam 75 miriagramov. Dodam 6 in imam 81 rubov.

Imam 100 miriagramov. Dodam 8 in imam 108 rubov.

Fabri.: Z eno besedo, splošno pravilo se glasi: vsakemu 25. miriagramu dodam 2, pa dobim rube.

Aleks.: Da, prav zares. Tudi to je lepo. Zdi se mi pa, da si na začetku rekel, da miriagram tehta dve libri in dve unči več kot rub; in ti dve unči?

Fabri.: Res je. Miriagram je 27 liber in dve unči. Pri blagu dragocene vrednosti je treba ti dve unči upoštevati, toda v vsakdanjem kupčevanju se to opušča.

Aleks.: Ali kvintal in tona točno ustrezata galamati in kari?

Fabri.: Kvintal je deset miriagramov ali sto kilogramov in ustreza teži 10 rubov, 21 liber, 8 unč, kar pomeni 10 rubov in 22 unč. Tona pa je precej večja od kare. Ta ima 60 rubov. Tona ima 100 miriagramov in je isto kot 108 rubov in 11 liber. Tako da tehta kvintal 10 rubov in 22 liber, tona pa 108 rubov in 11 liber.

Aleks.: Dragi Fabricij, naredili ste nam veliko uslugo. Iz srca smo vam hvaležni. Če ne zahtevamo preveč, bi vas še prosili, da bi nam v kratkih besedah ponovili, kar ste tako nadrobno razložili.

Fabri.: Z veseljem. Za majhne teže uporabljamo manjše uteži: dekagram, ki je tretjina unče, in za unčo namerimo tri dekagrame. Hektogram je tri unče in četrt. Najbolj uporabljena utež je kilogram, ki ustreza dvema librama ter osmim unčam in pol. Pri velikih težah uporabljamo zlasti miriagram, ki je dve libri in dve unči. Namesto somate in galamate po deset rubov uporabljamo kvintal, ki je 10 miriagramov in ustreza desetim (10) rubom in dvaindvajsetim libram. Končno namesto kare ali šestdeset rubov vzamemo tono, ki je sto miriagramov in ustreza sto osmim rubom in enajstim unčam. To je vse, kar vam morem povedati o novih utežeh, ki jih hočemo uvesti namesto starih.

VIII. DIALOG

Kilometri in milje - Tabla in ar, ster in teza

*LUCIJ, družinski oče in najemnik
in RENCO, podjetnik*

Lucij: Ali ste mogoče vi podjetnik, ki se piše Renco?

Renco: Da, prav jaz. Vam lahko s čim ustrežem?

Lucij: O vas sem slišal toliko lepega. Da ste zelo dobrosrčni in velikodušni. Zato sem se opogumil in prišel k vam, da bi vas nekaj vprašal. Gre za razlike med meno in nekim gospodom, ki bi rad obračunal delo, ki so ga opravili moji sinovi. Vse pa v merskem sistemu, ki ga slabo obvladam.

Renco: Zdi se mi, da je kar prav, da gospodje prisilijo ljudi s podeželja, da se naučijo merskega sistema. Boste videli, kako boste zadovoljni, da se boste poleg starega naučili tudi novo.

Lucij: Vsekakor. Mnogi gospodarji v našem kraju so se dogovorili, da bodo dali delo tudi zato, da se naučimo novega računanja.

Renco: Danes je deževen dan in tako ne grem na delo. Zato vas bom poučil o tem, za kar me prosite. Povejte mi najprej, ali že kaj veste o novem sistemu?

Lucij: Poznam že meter namesto čevlja in laketa namesto milje, znam pa tudi seštevati in izračunati plačo.

Renco: Morali bi znati tudi množiti decimalne številke, potem bi se marsičesa hitro naučili. Najprej pa razložite svoje težave.

Lucij: Iz Mondovija do sem, kar je 49 milj, sem prepeljal tovor po 0,50 za miljo. Sedaj pa mi hočejo narediti račun v kilometrih namesto v miljah in mi hočejo dati 20 centimov za kilometer. Vem, da je 49 milj 122 kilometrov in pol, toda ali je cena 4 solde za kilometer pravična?

Renco: Kako ste izračunali, da je 49 milij isto kot 122 kilometrov in pol?

Lucij: Z dve sem vse pomnožil in dodal pol, se pravi, da sem vzel dvakrat 49, kar znese 98, in dodal polovico, kar je 24 in pol, in tako sem prišel do številke 122 kilometrov in pol.

Renco: Za spreminjanje milj v kilometre storite vedno, kot ste storili sedaj. Podvojite milje in potem dodajte polovico.

Lucij: To je v redu. Toda kako bom prešel od cene za miljo k ceni za kilometer?

Renco: Kilometer je približno dve petini milje. Zato je cena za kilometer približno dve petini cene za miljo.

Lucij: Kar pomeni, da je treba podvojiti petino cene za miljo. In kaj imamo potem?

Renco: Ko ste dobili petino cene za miljo, podvojite in boste imeli ceno za kilometer. Tako da, kakor sem vam že povedal, 10 soldov za miljo ustreza točno štirim soldom za kilometer, ker sta 2 solda petina od 10 soldov in štirje soldi so dve petini od 10 soldov. Vidite, da vam tisti gospodar ne misli narediti nikakršne škode.

Lucij: Nikakor ne dvomim o poštenosti tega človeka. Rad bi se samo naučil in zato sem prišel in sem vam v nadlego. Toda ali velja to pravilo za vse primere, ki se lahko pripetijo na tem področju?

Renco: Tako je. In nikdar se ne boste zmotili, če boste vzeli dvakrat petino cene za miljo in boste tako dobili ceno za kilometer.

Lucij: Zahvaliti se moram za ta pouk. Toda imam še nekaj drugih vprašanj, ki bi jih rad postavil, če dovolite.

Renco: Povejte, povejte in se nič ne bojte. Danes, kot sem že povedal, nimam kakih nujnih opravkov. Poleg tega pa mi ugaja, ker ste dober poznavalec in računar in mi ni treba na dolgo in široko razlagati stvari. Zahvaljujem se vam za prijaznost in za ugodno sodbo, ki ste jo izrekli o meni. Naj vam povem, da mi je gospodar dal v obdelovanje 25 tabel zelo zaraščene zemlje po določeni ceni za ar: kako naj storim, da bom vedel, koliko naj zahtevam za delo?

Renco: Tudi na to bi vam lahko točno odgovoril, če bi mogli pisno računati. Dal vam bom pa pravilo, s katerim boste mogli v mislih izračunati vsoto. Ali veste, kako velik je ar?

Lucij: Pravijo, da obsega dve tabli ter 7 čevljev in pol.

Renco: Prav. Če je ar dve tabli in osem čevljev, ali ni potem ar dvakrat in dve tretjini večji od table?

Lucij: Oprostite mi, nisem dobro razumel, kar pravite. Osem čevljev bi bilo dve tretjini table.

Renco: To ni težko razumeti, ker je treba dvanajst čevljev table za eno, ker pa je tretjina od dvanajst štiri, sta dve tretjini od dvanajst dvakrat štiri, to je osem.

Lucij: Sedaj razumem: treba je pomnožiti ceno za tablo dvakrat in dve tretjini?

Renco: Točno tako. Če je npr. tabla po 3 lire, boste podvojili in boste dobili 6 lir. In ko dodaste 2 za dve tretjini cene, boste imeli 8 lir za ar.

Lucij: In če velja tabla 15 lir, to podvojite in imate 30 lir. In če dodaste 10 za dve tretjini, boste dobili 40 lir za ar. Je tako prav?

Renco: Tako je. Vedeti pa morate, da ta račun ni čisto do pičice točen, temveč gre za razliko za pol čevlja pri vsakem aru, kar pa je, kakor vidite, majhna stvar.

Lucij: Mislim, da ne kaže delati iz muhe slona. Veseli me, da sem spoznal to stvar, ki je zame zelo pomembna. Pa še težka ni posebno. Tako bom mogel doma pravilno računati in upam, da ne bom pozabil. Se vidi, da ste doma v tem novem sistemu. Nikdar nisem mislil, da bi se mogel tako hitro naučiti teh stvari, ki so se mi zdele kot neprehodni gorski velikani.

Renco: Res je tako. Velikokrat je antipatija največja ovira za izboljšave, ki bi lahko prinesle velike koristi. In zlasti vi s podeželja nočete verjeti, če vam ne dajo otipati stvari, ki vam jih svetujejo.

Lucij: Pa to še ni vse. Isti gospodar bi mi rad dal cepiti drva; in to v novi meri, steru. Jaz pa sem navajen na teze. Kako bom določil ceno v sterih za teze?

Renco: Tudi tukaj ni posebno velikih težav in prava sreča je, da za ljudi, ki niso hodili

v šolo, razmerja med tezo in sterom ni težko določiti. Vi se boste tega takoj naučili. Teza drv je toliko kot štirje steri in še malenkost. To pomeni, da je treba štiri stere za eno tezo lesa. Torej je ster četrтина teze. Zato je kaj lahko izračunati, koliko sterov ima ena teza.

Lucij: Točno, ster je četrтина teze, to se pravi četrтина cene za tezo. Ali je tako? Se mogoče motim?

Renco: Nič se ne motite. Če bi teza veljala na primer štirideset soldov, je cena za en ster 10 soldov.

Lucij: In če bi teza veljala osem lir, bi en ster veljal 2 liri. Že razumem.

Renco: Na tak način boste brez velike težave izračunali število sterov, če veste, koliko stane teza. Vem, da večina ljudi seka drva in jih prodaja v tezah.

Lucij: Zdi se mi popolnoma preprosto najti število sterov iz teze, kajti če je ena teza štiri stere, potem jo je treba deliti s štiri in dobiš stere. Ali ni tako, da štiri teze dajo 16 sterov?

Renco: Odlično. Tako sem vesel, da imam priložnost govoriti z vami. Silno sem zadovoljen zaradi tega najinega pogovora.

Lucij: To je samo vaša ljubeznivost, da moj nerodni način izražanja imenujete pogovor. Prepričan sem namreč, da vas hudo motim.

Renco: Nikakor ne, dragi moj. Neprijetnosti se spremenijo v zadovoljstvo, ko imaš opravka s človekom, ki se tako hitro nauči toliko stvari.

Lucij: Oh kaj še. Stvar je tako preprosta, da mora to vsak razumeti, če ima malo pameti. Prosim vas še, da mi odgovorite na vprašanje, ki mi ga je pred dnevi postavil moj sosed.

Renco: Kar povejte.

Lucij: Neki kmet je prodal seno nekemu prekupčevalcu in se nista mogla zediniti niti za težo niti za ceno.

Renco: Ali veste, koliko tez je bilo? S pisalom v roki bom takoj izračunal, koliko sterov je bilo in koliko vse skupaj stane.

Lucij: V tem sporu je šlo za 15 in pol teze, vsaka po 45 lir.

Renco: Se pravi: 15 tez in pol pomnožimo s stalnim številom 5,04 (piše na tablo) in dobimo 75,60 sterov, to je 75 sterov in 60 centov stera. 45 lir pomnožimo z ustrezno številko 0,198 in dobimo 8,91 lire. Se pravi, da je cena za en ster 8,91 lire. Če sedaj pomnožimo ceno stera, ki je 8,91, s številom sterov, dobimo 73,60, kar je cena prodanega sena. Če to pomnožimo, dobimo 673,59 lire, to je 673 lir in 59 centov. Ker pa so to samo približne številke, je tudi končna cena samo približna. Vendar se ne razlikuje veliko od dejanske cene. Če hočemo še bolj natančen izračun, je treba vzeti več decimalk stalnih in ustreznih števil. Toda računanje je potem precej bolj zamotano. Zato bi se moral vaš sosed umiriti, saj ni prav nič težko izvedeti za ceno za stere, če imamo teže in ceno blaga.

Lucij: Za vas to seveda ni težava. Mi pa, ki smo neizobraženi, pa le težko izračunavamo in se še takrat dostikrat zmotimo. Vem pa, da se niso mogli zediniti za število sterov. Eden je hotel teze pomnožiti s štiri in vzeti četrтина cene. Drugi je hotel teze pomnožiti

s pet in vzeti petino cene. Kateri bi imel prav? Treba je bilo določiti, koliko tez je bilo in koliko sterov je mogoče dobiti iz njih. Potem bi mogli določiti ceno.

Renco: Če bi potem hoteli govoriti o točnosti, niti eden niti drugi ni imel popolnoma prav. Toda tisti, ki je hotel vzeti štiri, se je krepko zmotil. Videli ste, da je med tezo drv in tezo sena velikanska razlika.

Renco: Vsekakor, kajti teza sena je dolga, široka in visoka 46 unč čevlja, teza drv pa je dolga in široka 40 unč, visoka pa samo 32 unč.

Renco: Zato teza drv stane štiri stere in teza sena pet sterov. S kakšno razliko.

Lucij: Bi mi mogli razložiti naslednji primer? Če pomnožim teze s pet, lahko potem določim ustrezne stere?

Renco: Če pomnožim teze s pet, dobim stere s samo štirimi centi razlike pri vsaki tezi, tako da bi 15 tez dalo 75 sterov in še približno polovico stera. To pravilo vam zagotavlja precej natančen izračun.

Lucij: Oh, to pravilo, četudi samo približno, mi je všeč, ker bom lahko vedno pravilno razsodil. Tako bom tudi vedno na tekočem o cenah.

Renco: Ceno za tezo je mogoče hitro določiti v primerjavi s sterom, in to zelo natančno, kajti razlika je samo za 2 tisočinki, ker ster ustreza samo 198 tisočinkam teze. Če potem računamo 200 namesto 198, bomo imeli točen izračun.

Lucij: Oh, sedaj se spominjam, da je 200 petina od tisoč, zato je petina cene teze cena stera. Ali je tako?

Renco: Je. Vzemimo, da je teza 45 lir, potem je ster 9 lir.

Renco: Oh, kakšna sreča! Vsak dan en korak naprej in več zadovoljstva. Ne morete si misliti, kako vesel sem, ker sem se vsega tega naučil. Sedaj bom šel domov in vse razložil svojim otrokom. Pa še drugim bom pomagal. Zame je pravo zadovoljstvo, da vem vse to, medtem ko moji sosede tega ne poznajo. Hvaležno se vas bom spominjal vsakokrat, ko bomo imeli opraviti z utežmi in merami. Rad bi vedel, kako bi se vam mogel oddolžiti za uslugo, ki ste mi jo storili.

Renco: Pohvale niso potrebne. Pojdite v miru, kajti jaz sem poplačan s hvaležnostjo in z radostjo, ki ste ju pokazali. Poleg tega pa ste bili zelo dober učenec.

KAZALO

TRETJEGA ZVEZKA

PREDGOVOR	6
1. POGLAVJE	7
<i>Italijani se bojujejo za neodvisnost svoje domovine – Liberalci – Podtalno delovanje mednarodnih sekt</i>	
2. POGLAVJE	11
<i>Pobožnost in »Preskrbljeni mladenič«</i>	
3. POGLAVJE	22
<i>Uboštvo in zatajevanje – Tretji red sv. Frančiška – Poskusi z večernimi šolami – Obiski in nagrade – Hudičevsko opustošenje – Skrivnosten pogovor – Cena za kelih – Sanje: pot skozi brajdo vrtnic</i>	
4. POGLAVJE	31
<i>Don Bosko zbira po turinskih ulicah dečke – Sredstva, s katerimi jih vabi v Oratorij – Med razgrajachi na trgu Emanuela Filiberta – Nepozabni prizori in spodbude za ljudstvo – Vrnitev v Pinardijevo hišo</i>	
5. POGLAVJE	40
<i>Nadaljevanje o istem predmetu – Don Bosko v gostilnah, gostiščih, kavarnah in v brivnicah</i>	
6. POGLAVJE	46
<i>Don Bosko pridigar – Kako se je pripravljaj na pridige in kako je improviziral – Nenehno pridiganje – Kako je trpel na potovanjih – Dober zgled in gorečnost pri ljudskih misijonih – Žetev: ljubezen in spoštovanje vernega ljudstva – Pridige v Quassolu, Ivreji, Strambinu, Villafallettu in Lagnascu – Nov način pridiganja v nekem ženskem samostanu</i>	
7. POGLAVJE	54
<i>Don Bosko in spovedovanje – Nenehen naval ljudstva – Don Bosko vabi z vsako besedo k rešitvi duše – S svojo odkritosrčno besedo vabi pri Porti Nuovi, na Piazzzi Castello in na Piazzzi d'armi grešnike k pokori – Prebivalci hišice Visca – Bogata žetev med najemniki</i>	

8.	POGLAVJE	62
	<i>Don Bosko preučuje in piše Pravilnik Oratorija sv. Frančiška Saleškega za zunanje gojence – Namen tega Oratorija – Pogoji za sprejem fantov v Oratorij</i>	
9.	POGLAVJE	66
	<i>Pravilnik prazničnega oratorija napoveduje Družbo sv. Frančiška Saleškega – Različne službe don Boskovih sodelavcev za zunanje gojence – Natančnost fantov, ki so jim zaupane nižje službe – Težave, da bi dobil duhovnike za vodstvo – Primerjava med prvim rokopisom in zadnjo izdajo teh pravil – Dolžnosti oratorijskih nameščencev</i>	
10.	POGLAVJE	74
	<i>Dopoldan prazničnega dne v Oratoriju – Obnašanje dečkov v cerkvi – Sveta maša in obhajilo – Instrukcije – Don Boskove nevšečnosti – Ljubeznivost in ljubezen – Sveta jeza ni nasprotna krotkosti</i>	
11.	POGLAVJE	80
	<i>Praznični Oratorij popoldne – Vrnitev fantov – Prvi odmor – Katekizem in sveti obredi – Prisili jih, da vstopijo – Drugi odmor in predpisi obnašanja za fante – Don Bosko je duša igre – Reševanje težav – Učinkoviti opomini in obljuba nagrade – Večerni odhod domov – Don Bosko je utrujen – Čudovit prerod obnašanja – Upanje za Družbo</i>	
12.	POGLAVJE	91
	<i>Glavni prazniki v Oratoriju – Odpustki – Pripravljanje – Veselje tistih dni – Izredne zabave in prireditve – Rokohitske igre – Kolo sreče – Loterija</i>	
13.	POGLAVJE	96
	<i>Petje pri cerkvenih slovesnostih – Ustanavljanje godbe na pihala – Novi šolski razredi, nove učne metode in nove skladbe – Don Boskova potrpežljivost – Pevci v Consolati in kapelnik Bodoira – Gregorijansko petje</i>	
14.	POGLAVJE	102
	<i>Don Bosko in spovedi fantov – Njegova potrpežljivost in prizadevanje za male – Dopisovanje, utehe in presunljivi primeri – Brez strahu pred ljudmi – Pravilnik za spovedovanje in obhajilo</i>	
15.	POGLAVJE	109
	<i>Navadni dnevi med tednom – Obnašanje fantov zunaj Oratorija – Dečkovo dobro srce in izložba – Dimnikarji – Prošnje gospodi za pomoč mestnim revežem – Valdoški dijaki ob četrtkih – Nagovori uslužbencem Oratorija – Don Boskova vrnitev v Turin poneki pridigi – Srečanja sfanti na trgu Emanuela Filiberta</i>	

16. POGlavJE 118
Pust v Oratoriju – Katekizem v postnem času – Don Boskova gorečnost pri iskanju fantov za katekizem – Neprijetna, a zabavna srečanja – Sredina postnega časa
17. POGlavJE 124
Oratorij, šola spoštljivosti – Župniki delajo težave – Izpit iz katekizma – Pripuščenje k prvemu obhajilu – Nadškofovo pismo in nova župnijska zapuščena dečkov – Blagoslovitev križevega pota v Valdoccu – Velika noč – Nagrade in loterija – Vedno novi fantje pri katekizmu
18. POGlavJE 132
Potreba po zavetišču – Skupina navihancev – Ponesrečen poskus – Prvi član novega zavetišča – Prvi govor pred spanjem – Prva postelja in prva spalnica – Skromen in neznamenit začetek, ki ga blagoslavlja Bog – Jok uboge sirote
19. POGlavJE 140
Družba sv. Alojzija – Njena pravila – Prvi sprejem članov – Nekateri jezuitski gojenci – Prve duhovne vaje v Oratoriju – Teolog Friderik Albert – Tolažljive spreobrnitve – Posledice teh duhovnih vaj
20. POGlavJE 147
Šest nedelj v čast sv. Alojziju – Naznanilo prvega obiska mons. Fransonija – Priprave – Praznik sv. Alojzija in slovesnost v cerkvi – Post – Gledališče – Birma – Nadškofove besede – Procesija – Zaključek praznika – Častni člani – Kako je don Bosko pripravljaval fante na birmo – Njegova pobožnost do Svetega Duha
21. POGlavJE 154
Kaj je videla sestra Dobrega pastirja in don Boskova napoved – Moderni jezuit Vincenca Giobertija – Politične reforme Pija IX. in sektaško izsiljevanje – Don Bosko in mons. Frasoni ocenjujeta navdušenje za Pija IX. – Kličite »Naj živi papež« in ne »Naj živi Pij IX.« – Napis v Oratoriju, ki spominjajo na dostojanstvo namestnika Jezusa Kristusa – Premeteno povečevanje svetne duhovščine – Neutemeljene obtožbe proti škofu v Astiju
22. POGlavJE 159
Don Boskovi sklepi na duhovnih vajah pri sv. Ignaciju – Kralj Karel Albert proti Avstriji – Don Bosko in dobrotelne ustanove – Velikodušna gostoljubnost – Potovanje v Stresso – Don Bosko vidi iz daljave, kaj se dogaja v Oratoriju – Postanek fantov v Moncuca na poti v Becchije – Prvi dijak v Oratoriju – Prvi duhovniki živijo skupaj z don Boskom – Gospodje in gospe, ki skrbijo za notranje in zunanje fante – Zdravniki

23. POGLAVJE 167
Mladi Jud iz Amsterdama – Njegovo srečanje z don Boskom v bolnišnici – Njegova zgodba – Ena izmed njegovih sester prestopi v katoliško vero – Njegovi verski dvomi – Vzrok njegove bolezni – Don Boskov pouk – Spletke Judov, da bi preprečili spreobrnjenje – Krst in dragocena smrt
24. POGLAVJE 172
Potreba po drugem prazničnem oratoriju – Dogovor dveh prijateljev – Nasvet mons. Fransonija – Poveljnik išče strateški položaj – Blisk – Čebele in napoved novega oratorija – Obiski – Razkačene in potem pomirjene perice
25. POGLAVJE 177
Odhod ministra La Margherita – Prošnja kralju za enakopravnost valdežanov in Judov – Razglasitev prvih civilnih reform – Svoboda tiska – Navdušujoče ljudske manifestacije – Nadškofova opozorila duhovščini in ljudstvu – Čeprav so don Boska povabili, se ni udeležil manifestacij – Mesečne procesije na čast sv. Alojziju in pri mladih poživljanje ljubezni do Cerkve – Don Bosko pri mons. Fransoniju – Semeniščniki
26. POGLAVJE 183
Pravice, ki jih je nadškof podelil oratoriju sv. Alojzija – Povabilo – Srečna napoved – Blagoslovitev – Prvi nagovor – Materin dar – Popravek nekega datuma – Prvi ravnatelj – Žalitve in obmetavanje s kamenjem
27. POGLAVJE 187
Leto 1848 – Odločna vztrajnost mons. Fransonija – Karel Albert obljubi ustavo – Enakopravnost valdežanov – Don Bosko se noče udeleževati političnih manifestacij – Don Boska kličejo na magistrat
28. POGLAVJE 192
Pregon jezuitov – Sovražne demonstracije pred cerkvenim konviktom, zavetiščem in nadškofijo – Ukinitve semenišča – Zlonamerni pisatelji – Zavarovanje pred napadi – Strahopeten napad na don Boska
29. POGLAVJE 197
Ustava – Svoboščine za Jude – Druga izdaja Cerkvene zgodovine – Previdnost pri zavračanju protestantov in drugih nasprotnikov Cerkve – Pameten opomin – Silvij Pellico in slovar
30. POGLAVJE 206
Začetek vojne za italijansko neodvisnost – Žalitve na račun turinskega nadškofa in njegov odhod v Švico – Nevarni izbruhi – Sredstva za vztrajnost in križev pot – Godba in izleti – Slovesno opravilo v cerkvi Marije Tolažnice žalostnih – Obisk grobov – Umivanje nog – Dialog

31. POGLAVJE 212
Bajno obdobje Oratorija – Koklje – Zasramovanje orožnikov – Bitke s kamenjem – Predhodni ukrepi – Don Bosko sredi razdivjanih skupin dečkov – Smrt nekega fanta – Žalitev Boga je treba za vsako ceno preprečiti – Očitno Božje varstvo – Skrivnostna sila, ljubeznivost in nepremagljiv vpliv – Miren katekizemski pouk po težkem boju – Nekaj voditeljev Koklje se zdravi v Oratoriju – Vojna za neodvisnost v mesecu maju
32. POGLAVJE 219
Oratorij sprejema nove brezdomce – Še en prišlek – Mali brivec – Izgnan iz očetne hiše – Prvi svetniki zaščitniki spalnic
33. POGLAVJE 226
Način življenja prvih oskrbovancev – Romantična obednica – Vsak s svojo žlico v žepu – Kruh in denar za nakup – Večerni nagovor – Vaja za srečno smrt – Obiski po delavnicah – Nagrajevanje po javnem glasovanju – Osnovne in obrtne šole – Zabavni kuhar – Oče posinovljencev – Fantje po don Boskovem kosilu in večerji – Prva beseda o Patagoniji
34. POGLAVJE 236
Marjeta Bosko in notranji gojenci Oratorija – Požrtvovalnost, ljubezen in previdnost matere Marjete – Čuječnost in karanja – Prisrčna pohvala – Prizanesljivost do krivcev – Pregovori – Materinska in krščanska ljubezen – Red v Oratoriju v don Boskovi odsotnosti – Duh molitve
35. POGLAVJE 245
Vodenje kristjana v duhu sv. Vincencija Pavelskega – Papeževa nezmotljivost – Don Bosko posnema sv. Vincencija Pavelskega – Krepost miline ali sladkosti – Primerjava don Boskovega življenja z življenjem sv. Vincencija Pavelskega – Dar Mali hiši Božje previdnosti – Sredstva za natis te knjige
36. POGLAVJE 251
Vojna za neodvisnost Italije – Zlonamerni pisatelji – Zdrava kmečka pamet – Sramotenje duhovnikov – Don Bosko med barabami – Njegova previdnost in dobrotu pri prenašanju sramotenj in pri izkazovanju uslug sramotilcem – Fantalini, ki jih je pripravil za spoved – Nepričakovani branilec
37. POGLAVJE 259
Valdežani – Grenki sadovi – Šestnajst soldov in De Sanctisova knjiga – Znanilec vojne – Prerekanje – Toča kamenja – Dva streli iz pištole – Gospodar področja – Praznik sv. Alojzija – Oba brata Cavour v procesiji – Časopis Armonia – Skrivnostni udarci

38.	POGLAVJE	265
	<i>Fantje se udeležujejo političnih pohodov – Seme razdora – Neprijetna dogodivščina – Zavrnjeno povabilo – Ponovna zapustitev – Druge duhovne vaje – Izgubil sem svoje grehe – Obrat v piemontski vojni sreči</i>	
39.	POGLAVJE	273
	<i>Don Bosko in Vincenc Gioberti – Nevarnost za Karla Alberta v Milanu – Molitev za kralja – Piemontska vojska vstopi v Piemont – Izseljenci – Zasramovanje nadškofa v Vercelliju – Hudobne govorice o don Bosku – Akademija in razdelitev nagrad – Pismo Karla Alberta Piju IX. – Kralj pride v Turin</i>	
40.	POGLAVJE	281
	<i>Vrnitev k nesrečno zapuščenemu Oratoriju – Pomirjenje in pretirano navdušenje – Nova izbira mladih sodelavcev – Velikodušni študentje – Prvi klerik v Oratoriju – Vojaški manevri – Vrt matere Marjete – S telesno hrano duhovni kruh – Čudoviti sadovi splošne spovedi</i>	
41.	POGLAVJE	287
	<i>Kapela sv. rožnega venca v Becchijih – Nežnost matere Marjete do vnuka – Nova šolska zakonodaja in modro don Boskovo predvidevanje – Šola za odrasle fante v Oratoriju – Načrt združitve oratorijev v mestu – Don Cocchis in oratorij v Vanchigli – Don Bosko hoče ostati neodvisen – Gotovost uspešne prihodnosti</i>	
42.	POGLAVJE	295
	<i>Nakup hiše Moretta – Beg Pija IX. iz Rima – Pretnje časopisa Opinione škofom – Smrt teologa Guala – Ministrstvo Gioberti – Prodaja hiše Moretta</i>	
43.	POGLAVJE	300
	<i>Šola moralke v Oratoriju – Nadškofove spodbude – Ugledni duhovniki prihajajo poslušat don Boska – Nasveti za spovedovanje fantov – Nekaj navodil za pridiganje – Zaprtje cerkvenega konvikta in prepoved obiska zunanjih – Zborovanje teologov – Don Boskova nenehna ljubezen do cerkvenega študija</i>	
44.	POGLAVJE	305
	<i>Pozdrav iz Lizbone in spomini na Oratorij v Turinu – Smrt Antona Boska – Slabe knjige in nemoralna gledališča – Težke žalitve na račun duhovnikov in don Boska – Brezbožni časopisi in protest škofov – Premoč sektaških časopisov nad katoliškimi – Don Bosko začne tiskati časopis Prijatelj mladih – Njegov namen in doseženi učinki – Don Boskove okrožnice za zbiranje denarnih prispevkov – Vzroki za njegov umik spodročja časopisja – Nevšečne denarne posledice – Don Bosko nasprotuje političnemu delovanju – Zamisel o širjenju katoliških časopisov – Don Boskova sodba o branju časopisov</i>	

45. POGLAVJE 316
Eden izmed razlogov za don Boskov ugled pri fantih – Izgubljen in zopet dobljen vid – Blagoslov, ki zdravi zobobol – Cela družina nasičena s štirimi soldi – Don Bosko bere v srcih in vidi oddaljene dogodke – Šepava ženska v trenutku ozdravljena – Iz smrti v življenje in v nebesa – Pričevanja – Don Boskova ponižnost – Raztresenost – Mnenje p. Jožefa Franca in seviljskega nadškofa – Beseda mons. Cagliari
46. POGLAVJE 324
Priprave na novo vojno – Petrov novčič – Kraljev odhod na čelu vojske – Dar obrtnikov – Govor nekega fanta – Himna na čast Piju IX. – Poročilo markiza Cavourja v Armonii
47. POGLAVJE 330
Bitka pri Novari – Odpoved kralja Karla Alberta – Revolucija v Genovi – Parma, Modena, Toscana in Sicilijo podredijo prejšnjim vladarjem – Vzrok miru v Oratoriju leta 1849 – Obnovitev najemniške pogodbe s Pinardijem – Božja previdnost pomaga poravnati najemnino – Brezvladje v papeških državah – Nekatere velesile se trudijo, da bi pomirile nered. – Francozi pred rimskimi zidovi – Papeževa čustva ob prejemu daru od fantov v Valdoccu – Pismo apostolskega nuncija – Giobertijeve in Rosminijeve knjige na indeksu – Don Bosko skuša pregovoriti Giobertija, da bi se uklonil Cerkvi – Rosmini se vda. – Don Boskovo pismo don Fradeliziu
48. POGLAVJE 340
Obiski škofov v Oratoriju in radostni sprejemi – Don Boskov god in dvoje srebrnih src – Pri sv. Ignaciju nad Lanzem – Dvoje duhovne vaje za fante na gričih Moncalieri – Osvoboditev Rima – Smrt kralja Karla Alberta – Nekaj ukrepov subalpinskih prelatov v Villanovetta – Dobri učinki don Boskove previdnosti in ljubezni
49. POGLAVJE 348
*Don Boskose odloči, da bo začet delatiza ustanovitev Družbesv. Frančiška Saleškega – Težki časi za duhovne poklice – Izbira štirih preprostih dečkov Oratorija – Don Bosko jih začne poučevati italijansko in latinsko slovnico: *nagliuspehi* – Šola se nadaljuje v Becchijih – Dvoje don Boskovih pisem teologu Borelu iz Morialda – Prošnje vladi, da bi poklicali nazaj turinskega nadškofa – Spreobrnjen in spovedan morilec*
50. POGLAVJE 355
Odprtje oratorija Angela varuha - Težki začetki – Ravnatelji - Neprevidnost nekega katehista in njene posledice - Tolažilni sadovi - Don Bosko, don Verri, don Olivieri in odkupljeni afriški otroci - Upanje

na prihodnje misijone za večno zveličanje črnčkov - Junaška odločitev don Blaža Verrija v kapeli Oratorija v Valdoccu - Njegovo prepričanje o don Boskovi kreposti

51.	POGLAVJE	363
	<i>Don Bosko nadaljuje pouk latinščine štirih izbranih fantov - Študij pravilnikov raznih zavetišč in zavodov - Pomnožitev kostanjev - Turinski Il Conciliatore pohvali Oratorij</i>	
52.	POGLAVJE	370
	<i>Oratorij sv. Frančiška Saleškega ob koncu leta 1849 - Krščanska ljubezen do zunanjih gojencev in njihov odziv - Razvedrilo notranjih gojencev in ljubeznivi opomini - Sovraštvo do greha - Božja pričujočnost - Pobožna molitev - Antifona in nekaj podobic v čast presvete Device Marije - Don Bosko in krepost čistosti - Začetek gledališča za notranje gojence - Ječe in bolnišnice - Veliko ljudi zelo spoštuje don Boskovo krepost</i>	
53.	POGLAVJE	378
	<i>Merskisistemvgledališču-Literpostavljenobbrento-Osemdivogovorov - Podpora kraljevskega ekonomata - Don Boskov trud pri vajah za nastope - Uspehi in smešni dogodki - Duhovne vaje za mladino v Turinu - Opomini za fante</i>	
54.	POGLAVJE	385
	<i>Razkropljeni škofijski kleriki se zberejo v Oratoriju – Šole v semenišču – Pravila za te klerike v Oratoriju – Učenje, nasveti, opozorila – Kempčan – Don Boskovi lističi – Vezilo klerikom za novo leto – Pouk zemljepisa v semenišču in Oratoriju – Don Boskovi kleriki in cerkvena strežba v Turinu</i>	
	DODATEK: DON BOSKOVI SPISI O MERSKEM SISTEMU	393
	KAZALO	416

salve